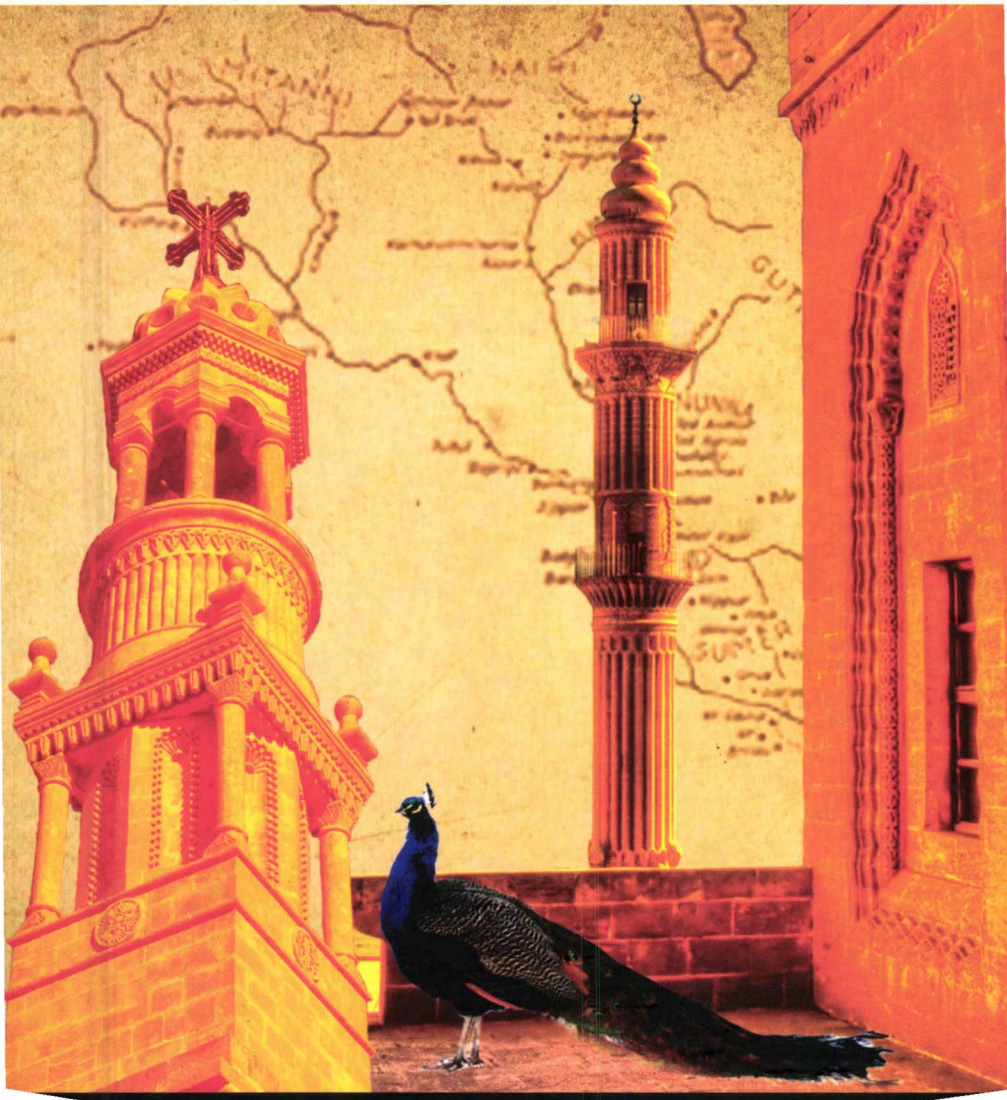
TURABİDİN'DEN BERRIYÊ'YE

AŞİRETLER, DİNLER
DİLLER, KÜLTÜRLER

ALTAN TAN

www.pelewe.com

Nûbihar

Nûbihar: 75

Turabidin'den Berriyê'ye
Aşiretler, Dinler, Diller, Kültürler
Altan Tan

Editör
Süleyman Çevik

İçdüzen
Nûbihar

Kapak
İHB Reklam Ajansı

Birinci baskı: 2011

Baskı ve Cilt:
Kilim Matbaacılık Bas.Yay. ve Kağ. San. Tic. Ltd. Şti.
Orta Mah. Fatin Rüştü Sk. No: 1-3/ A Bayrampaşa / İst.
Tel: (0212) 612 95 59

ISBN 978-9944-360-94-4
Yayın Sertifika No: 16919

Nûbihar Yayınları
Pak Ajans Yayıncılık Ltd. Şti.
Büyük Reşitpaşa Cad.
Yümni İş Merkezi No: 22/29
Vezneciler - İstanbul
Tel&Faks: 0212 519 00 09

www.netewe.com

TURABİDİN'DEN BERRİYÊ'YE

AŞİRETLER, DİNLER, DİLLER, KÜLTÜRLER

ALTAN TAN

www.netewe.com

ALTAN TAN

11 Eylül 1958 yılında Batman'da doğdu.

Ailesi, Midyat'ın HELAX (Narlı) köyünden kan davası nedeniyle 1840'lı yıllarda MİDYAT-ESTEL'e göç etti.

Altan Tan'ın dedesi Hacı Yusuf Tan 1948 yılında Estel'den ayrıldı. Ailenin bir kısmı Diyarbakır'a bir kısmı ise İstanbul'a yerleşti.

Altan Tan 1969 yılında Diyarbakır Mehmetçik İlkokulu'ndan, 1976 yılında Diyarbakır Maarif Koleji'nden, 1981 yılında ise Ankara Devlet Mimarlık Mühendislik Akademesi İnşaat Mühendisliği Fakültesi'nden mezun oldu.

Askerliğini Aralık 1982- Mart 1984 yılları arasında İstanbul Tuzla Piyade okulu, Manisa ve Ankara'da tamamladı.

1984-1985 yılları arasında yaklaşık 1 yıl Ankara Keçiören Belediyesi'nde Başkan yardımcılığı görevinde bulundu. 1990-1991 yıllarında REFAH PARTİSİ MKY'da, 2000-2002 yıllarında HADEP Parti Meclisi'nde görev yaptı.

Yeni Zemin, Sözleşme dergileri ile *Demokrasi, Yeni Gündem, Yeni Şafak, Zaman, Özgür Politika, Özgün Duruş, Star* gazetelerinde yazıları yayınlandı.

KÜRT SORUNU YA TAM KARDEŞLİK YA HEP BİRLİKTE KÖLELİK adlı kitabı 2009'da TİMAŞ YAYINLARI'nda çıktı.

İngilizce, Kürtçe ve Arapça bilen Altan Tan evli ve 6 çocuk babasıdır.

www.netewe.com

ADİLE TAN (Midyat 1907 - Diyarbakır 27 Eylül 1969)

HACI YUSUF TAN (Midyat 1907 - İstanbul 13 Şubat 1986)

Bu çalışmaını sevgili babaannem ADİLE TAN ve dedem HACI YUSUF TAN'ın hatıralarına ithaf ediyorum

www.netewe.com

www.netewe.com

İçindekiler

Sunuş **11**
Teşekkür **15**
Turabidin Bölgesi **17**
Berriyê Kelimesinin Anlamı 17
Subarular Döneminde Turabidin **18**
Sümerler 19
Akadlar 21
Babil 22
Hititler 23
Hurriler 24
Mittaniler 25
Urartular (Haldiler) 26
Asurlular 28
Aramiler 29
Kimmerler-Sityaniler-İskitler 30
Medler Öncesi Turabidin 31
Medler 32
Persler 34
Makedonyalılar 35
Selefkiler (Selökidler) 36
Partlar 37
Ermeni Büyük Tigran 38
Arami Abgarlar 39

Hristiyanlığın Bölgeye Yayılması **42**
Romalılar 43
Bizanslılar ve Persler 44

İslam Öncesi Turabidin **47**
Bölgenin Etnik Yapısı 47
Bölgenin Dini Yapısı 48
Bölgenin Siyasi Yapısı 48

Turabidin Bölgesinin Müslümanlar Tarafından Fethedilmesi **49**
Diyar-ı Rabia 50
Hz. Muhammed'in Ahidnamesi 54

İslam Döneminde Bölge **56**
Emeviler Dönemi (692 - 749) 56
Abbasiler (749 - 830) 56
Emeviler ve Abbasiler Devri Yöneticileri 57

www.netewe.com

Hamdaniler Devri (885-978) 58
Büveyhiler Dönemi 59
Mervaniler Dönemi (990 - 1089) 60
Selçuklular Dönemi 62
Artuklular Dönemi 62

Mardin Artukluları 64
Hasankeyf Artukluları 69
Eyyubiler Dönemi 72
Hasankeyf Eyyubileri 1232-1524 73
Karakoyunlular 78
Safaviler Dönemi 80
Osmanlılar Dönemi 80
Mardin Kaymakamları 98

Turabidin Bölgesi 100
Midyat Aşiretleri 102
Midyat (Tor) Aşiretlerinin Sınırları 102
Aşita Aşireti 103
Basıkıl Aşireti 108
Arabiyan Aşireti 110
Aliki Aşireti (Kerboran) 120
Omerka Aşireti 122
Zaxuran Aşireti 128
Dermemmıka Aşireti 130
Çomeri Aşireti 139
Şemıka Aşireti 154
Derhawi (Barava) Aşireti 155
Domana Aşireti 159
Salıha Aşireti 160
Dorıkâ Aşireti 161
Hemmıkâ Aşireti (Alyan) 164
Butıkâ Aşireti 165
Kasıkâ Aşireti 167
Dasıka Aşireti 169
Dekşuri Aşireti 170
Kercoz Aşireti 171
Arnas Aşireti 177
Hesar Aşireti 191

Midyat Şehir Merkezi (Estel ve Midyat) 201
Midyat Kesimi 201
Midyat'ın Süryani Aileleri 202
Midyat'ın Müslüman Aileleri 206

www.netewe.com

Estel **219**
Estel İsminin Anlamı 219
Estel'in Yakın Tarihi 220
Estel'e Göç Ve Estel'in Cazibe Merkezi Olma Nedeni 221
Estel'deki Aileler 222
Harıt Taht'taki Aileler (Aşağı Mahalle) 223
Harıt Fok'taki Aileler (Yukarı Mahalle) 240
Mahalmi Aşireti (Mahallemiyye-Mahalmoyo) 249
Mahallemilerin Kökeni 250
Mahallemi İsminin Anlamı 251

Hasankeyf **266**
Hasankeyf'teki Aileler 266
Hezex (İdil) İle Cizre Arasındaki Aşiretler 267
1. Hezex (İdil) Merkez 267
2. Mamma Aşireti 268
3. Haruna Aşireti 269
4. Hesina Aşireti 270
5. Koçer Aşiretleri 270

Savur Aşiretleri **271**
Dereveri Aşireti 276
Sürgücü Aşireti 282
Tepêbarava Aşireti 288

Mardin Şehri ve Mardin Aşiretleri **291**
Mardin Şehir Merkezi 291
Daşi Aşireti 295
Rışmıl (Yeşilli) 297
Kabala 298
Lêf Aşiretleri 300
Ğurs Aşireti 300
Arbani Aşireti 302
Şeb Aşireti 305
Qelenderan Aşireti 307
Kikan Aşireti 308
Xalecan Aşireti 306
Dakori Aşireti 322

Nusaybin Aşiretleri **326**

Turabidin'in Din, Dil, Mezhep ve Aşiret Yapısı **344**
Bölgenin Dini Yapısı 344
Bölgenin Etnik Yapısı 345

www.netewe.com

Bölgenin Mezhebi Yapısı 346
Bölgenin Dil Yapısı 347
Bögede Araplar 348
Bögenin Aşiret Yapısı 349
Aşiretlerde Kan (Soy) Bağı 350
Aşiret Ağalığı (Liderlik) 351
Aşiret Konfederasyonları 352
Bölgede 'Du Bendi'lik (İkili Yapı) 352

Midyat'ın Halil Begi ve İsa Begi Kazalarına Ayrılması 353
Bölgede Asimilasyon 354
Tor Ve Berriyê'de Ağalığın Ekonomik Yapısı 355
Turabidin'de Kadınların Giysileri 356
Turabidin'de Üzüm Çeşitleri 357
Bölgede Evlilikler 358
Bölgede Sınıflar 360
Turabidin'de Hafirlik (Koruculuk) 362
Bölgede Tarikatlar 363
Bölgede Seyyidler 369

Turabidin'in Patriklik Kürsüsünden Ayrılması 373
Patriklik Merkezi Mardin'e Taşındıktan Sonraki
Süryani Patrikler Listesi 378
Bölgede 1842-1847 Botan Beyi'nin İsyanı 380
Bölgede 1880 Şeyh Ubeydullah Olayı'nın Etkileri 380
Bölgedeki Hamidiye Alayları 384
Birinci Dünya Savaşı Yıllarında Midyat 385
Aynvert Olayı 386
Cumhuriyet Sonrası Estel 392
Lawij 393
Bölgede Kullanılan Kürtçe Atasözleri ve Deyimler 415
Mahallemilerin Kullandıkları Arapça Atasözleri 422
Osmanlı Devleti Diyarbekir Vilayet
Salnamelerine Göre Midyat'ta Görev Alan İdari ve Siyasiler 426
Görüşüne Başvurduğum ve Röportaj Yaptığım Kişiler 565
Kaynakça 571
İndeks 573

www.netewe.com

SUNUŞ

Her ilginin bir sebebi ve bu ilgiye bağlı araştırmaların da bir nedeni vardır. Şüphesiz benim Turabidin ile ilgili böylesine kapsamlı, yorucu ve zor bir çalışma yapmamın da bir nedeni var.

Ailemiz, aslen Midyat'ın Kürt Helaxê köyünden.

6-7 kuşak öncesi dedelerimiz köydeki amcazadeleriyle aralarından meydana gelen kan davası nedeni ile Midyat şehir merkezine Estel Ulu Cami (Harıt Taht) mahallesine göç etmek zorunda kalmışlar.

1840'lı yıllarda Kaymakamlık olan ve hükümet teşkilatının kurulduğu Midyat, gittikçe bir cazibe merkezi olmaya başlamış.

Bölgedeki diğer aileler gibi bizim ailemizin de göç serencamı bununla bitmemiş. Dedem Hacı Yusuf TAN 1948 yılında ekonomik nedenlerle önce Kerboran'a (Dargeçit), daha sonra ise 1951'de Petrolun yeni bulunduğu Batman'a taşınmış. Babam Bedii Tan ise 1953 yılında, Musa Anter, Canip Yıldırım ve Nejat Cemiloğlu'nun Diyarbakır'da beraber çıkardıkları *Şark Postası* gazetesinde çalışmaya başlayarak Diyarbakır'a yerleşmiş ve babam ve çocuklarının bizim "Diyarbakırlılığımız" da böyle başlamış.

En büyük amcam Rüştü TAN, öğrendiği İngilizce sayesinde1955'te açılan İstanbul Hilton Oteli'nde işe başlayınca birkaç yıl sonra babaannem Adile Hanım, dedem ve 4 amcam da İstanbul'a yerleşmiş. Hem de İstanbul'un "İstanbul" olduğu yıllarda, ve de Boğaz'ın incisi Bebek semtine.

Bütün bir çocukluk ve ilk gençlik yıllarımda yaz tatillerimizi ailece Bebek'te dedem ve babaannemin yanında geçirdik. 1981'de ise biz de Diyarbakır'dan İstanbul'a taşındık.

Dedem Hacı Yusuf TAN babaannemin 1969'da vefatından sonra 13 Şubat 1986'da vefat edene kadar önce Diyarbakır'da sonrasında ise İstanbul'da 17 yıl bizim evde kaldı.

Nerede ve hangi ortamda olursa olsun Midyat'tan kopmadı, kopamadı. Aklı, fikri, duyguları ve düşünceleri hep oradaydı.

www.netewe.com

Bölgeyi çok iyi tanıyordu. Çocukluğumdan itibaren hep onun "hikâyelerini" dinledim.

Midyat şarkı ve türkülerini, folklorunu, ağalarını, beylerini, köylerini, aşiretlerini, ailelerini, kan davalarını, atasözlerini, deyimlerini, beddualarını, küfürlerini, argolarını, aşklarını, sevdalarını... ve daha neler neler...

Aklınıza ne gelirse!

Babam da akrabalarla ve Midyat'tan irtibatını hiçbir zaman kesmedi. Bırakınız kesmeyi gevşetmedi bile. Annemiz Midyatlı olmamasına, ben ve kardeşlerimin hiçbiri Midyat'la doğup büyümememize rağmen sanki Midyat'tan hiç "çıkmamış" gibi yetiştik.

1994 yılı başlarında *Aktüel* Dergisi'nde çıkan bir röportajımdan dolayı hakkımda İstanbul DGM, 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7/2 Maddesinden dava açtı.

Birkaç yıl süren dava sonucunda 10 ay hapse mahkûm oldum. Yargıtay da cezayı tasdik etti. Basın affı ile cezam ortadan kalkana kadar yaklaşık 5 yıl teslim olmadım.

Bu dönem zarfında hukuken "firar" olduğumdan dolayı gazetelerde yazı yazamadım, Tv'ler de programlara çıkamadım, açık siyasi parti çalışmalarına katılamadım...

"Her işte bir 'hayır' vardır" derler çok doğru.

Yasaklı olduğum bu dönem zarfında Turabidin üzerine bir çalışma yapmaya karar verdim ve bu çalışmam ile ilgili ilk görüşmeyi 19 Mayıs 1999'da Deyvan Köyü'nde Şeyh Halil Serdefi ile yaptım.

Bu tarihten sonra bölgede, Türkiye'nin diğer illerinde, Avrupa, ABD, Irak ve Suriye'de yüzlerce kişiyle görüştüm. Başta Şeyh Halil Serdefi olmak üzere kendileri ile röportaj yaptığım, görüştüğüm yüze yakın kişi hayatını kaybetti. Vefat edenlerin hepsini rahmetle anıyorum.

Bölgeyi, Midyat, Savur, Kerboran (Dargeçit), Ömerli, Nusaybin, Kızıltepe, Derik, Mazıdağı, Rışmıl (Yeşilli), Hasankeyf merkezleri başta olmak üzere "adım adım" dolaştım.

Bazı büyük ve belli başlı köylere defalarca gittim. Konu ile ilgili ulaşabildiğim Türkçe, Kürtçe, Arapça, Süryanice, İngilizce, Fransızca ve Almanca tüm yazı, belge ve kitapları inceledim. Okuyamadıklarımı tercüme ettirdim.

www.netewe.com

Yine de dört dörtlük bir çalışma yaptım diyemem.

Tüm dikkat ve özenime rağmen eksiklerim ve yanlışlarım olduğu kanaatindeyim.

Bu eksik ve yanlışlarımın nedenleri var. Bunları sıralayacak olursam:

1. Bölge ile ilgili kitap, belge, yazı ve dokümanlar maalesef istenilen seviyede değil. Yine maalesef 1785-1842 yılları arasında yaşamış Mardinli Abdüsselam Efendi, 1903-1984 yılları arasında yaşamış Ünlü Kürt Şair Cegerxwin, 1970'de vefat eden Mardin Süryani Metropoliti Hanna Dalabani (Dolapönü) gibi birkaç istisna şahsiyet hariç geçmişte ağalık, beylik, şeyhlik, liderlik yapmış kişilerin, amir ve alimlerin büyük bir çoğunluğunun hayatları ve gözlemleri ile ilgili hatırat yazma veya en azından yazılı birkaç belge bırakma gelenekleri yok.

2. Köy köy yaptığım alan çalışmalarında en sık rastladığım şey aynı olayı en yakın akrabaların hatta bazen iki kardeşin bile farklı farklı anlatmaları.

Görüştüğüm kişilerin büyük bir çoğunluğu kendi aşiretlerini, aşiretlerinin içinde kendi ailelerini, ailelerinin içinde ise kendi babalarını merkeze alan, onları büyüten ve yücelten bunun tam aksi olarak da diğer aşiret ve aileleri küçümseyen, önemlerini azaltan anlatımlarda bulundular.

"Ji heft gundan gundê me
Ji heft malan mala me
Ji mala me jî, EZ!"
"Yedi köy içinde bizim köy,
Yedi aile içinde bizim aile
Bizim aile içinde ise BEN!"

Kürtçe atasözü bu durumu çok güzel ifade etmektedir.

3. Kişiler aşiretleri ve aileleri ile ilgili zulüm, katliam, soygun, ihanet, kalleşlik, vb. olumsuzlukları anlatmak istemiyor, başkalarının anlattıklarına ise karşı koyuyor veya bu olayları tevile çalışıyorlar.

Geçmişteki düşmanlıkların tekrar alevlenmesinden de özellikle de utanç verici olayların bu günkü nesiller tarafından bilinmesinden, çekiniliyor.

4. Aşiretlerin sınırları ve aşiretlere bağlı olan köylerin belir-

www.netewe.com

tilmesinde ihtilaf çıkıyor. Aynı köy bir dönem A aşiretine başka bir dönem B aşiretine bağlı olabiliyor.

5. Bölgedeki köylerin büyük bir kısmının isimleri sonradan icat edilen Türkçe isimleri de saymazsak 3 dilde Süryanice, Arapça ve Kürtçe olarak ayrı ayrı telaffuz ediliyor.

Örnek olarak Midyat'ın değiştirilmiş Türkçe adıyla Narlı Köyüne Süryanice AHLAH, Kürtçe HELAX, Arapça HELAH deniliyor.

6. Tüm araştırmalarıma rağmen bazı aşiret ve ailelerin kökenlerine, nereden, ne zaman ve nasıl geldiklerine ulaşamadım.

Aile şecerelerini yayınlarken amacım "nüfus müdürlüğü" yapmak olmadığından aile ve aşiretlerin ünlü kişilerini belirtir bir yol izledim.

Bu yönüyle aile tabloları tabiidir ki oldukça eksiktir. Kendi ailem de dâhil olmak üzere bazı ailelerin yüzlerce, hatta binlerce mensubu vardır. Tamamını yayınlamak işimiz de değildir, mümkün de değildir, gerekli de değildir.

7. Elinizdeki çalışmamda Süryaniler ve Yezidiler' ile ilgili olan kısımlar maalesef yetersiz kalmıştır. Gönül isterdi ki çok daha fazla kişi ile görüşüp daha detaylı bilgi ve belgelere ulaşayım.

Baştan kabul ettiğim eksik ve yanlışlara rağmen kesinlikle inanınanızı istediğim bir şey var ki hiçbir aile ve şahsa karşı önyargılı ve taraflı bir yaklaşımım olmadı.

Farklı farklı anlatımları "çapraz sorgulama" yöntemi ile defalarca "elekten geçirmeme" "ayıklamama" rağmen yine de tam olarak "doğru"ya ulaşamamış olabilirim.

Her türlü itiraz ve katkılarınıza sunacağınız yeni belge, bilgi ve dokümanlara açığım. Mail adresim **altantan58@hotmail.com**'dur.

Sonraki baskılarda bunların tamamını değerlendireceğim. Çalışmalarımın sonraki nesillere ufuk açması ve konu ile ilgili çok daha güzel ve kapsamlı çalışmaların ileride çocuklarımız tarafından yapılması umut ve dileğiyle.

Altan Tan
25 Mart 2011
Diyarbakır

www.netewe.com

TEŞEKKÜR

Midyat Nüfus Müdürlüğü arşivlerini kendi "evim" gibi kullanmamı sağlayan ve her ikisi de heyecanla bu çalışmanın basılmasını beklerken genç yaşlarda vefat eden Midyat Nüfus Müdürü Epşêli MAHMUT YENİGÜN ile yardımcısı Estelli FAHRİ ÖZGÜN'e,

Midyat ve Mardin'deki Süryani Cemaati'ne ait istediğim tüm bilgi ve belgeleri bir gün bile yüzünü asmadan temin eden YUSUF BEĞTAŞ'a,

Benimle köy köy büyük bir zevkle dolaşan kardeşim ALAADDİN TAN'a,

Bacanağım Mardin Mansuriyeli A.RAHİM BADAY'a,

Halamın oğulları ADNAN ve ağabeyi rahmetli ZİVER DEMİRDAĞ'a,

İlk olarak YUSUF BEĞTAŞ'ın Süryanice harflerle yazılmış metinden bana okuyup yazdırdığı 1730'daki Süryani Mafıryan'ı tarafından yazılmış Kürtçe LAWIJ'i Türkçe'ye çeviren Kızıltepeli ALİ KARADENİZ'e;

Elimizdeki Lawij metnini Celadet Bedirhan'ın 1930 'larda Hawar dergisinde yayınladığı metinle karşılaştırıp tashihini yapan, kitaptaki tüm Kürtçe isimleri gözden geçirerek düzelten Habezbenili kardeşim MUHAMMED KURŞUN'a,

Kapak tasarımını yapan Urfa Suruçlu İBRAHİM HALİL BARAN'a,

Kitabın dizgi ve baskısında emekleri geçen OSMAN TUNÇ'a,

A. HALİM ÇAKMAK'a ve SÜLEYMAN ÇEVİK'e,

Beni bu çalışmamı bitirene kadar bıkmadan usanmadan motive eden sevgili kardeşim ASLAN KILINÇ'a ,

Adlarını tek tek sayamadığım bana yardımcı olan, bilgi ve belge aktaran herkese canı gönülden teşekkür ederim...

www.netewe.com

www.netewe.com

TURABİDİN BÖLGESİ

Tarihi olarak TURABİDİN Bölgesi Mardin şehrinin hemen çıkışından sonra HOP Geçidinden başlar Mardin Midyat karayolu'nun güney istikametinde (yolun sağı) Omeryan Aşireti'nin tamamını, kuzey istikametinde (yolun solu) Savur ilçesinin önemli bir kesimini içine alarak Midyat İdil arasındaki CEHENNEM Deresine kadar (İdil ilçe merkezi hariç) devam eder. Hasankeyf, Kercoz (Gercüş), Kerboran (Dargeçit), Ömerli ve Midyat ilçeleri bu alanın içindedir. Turabidin'in sınırları Midyat Nusaybin istikametinde neredeyse Nusaybin şehir merkezine kadar uzanır. Birçok araştırmacı Mardin şehir merkezini de Turabidin'e dahil etmektedir.

TURABİDİN Bölgesinin sınırı kuzeyde BATMAN ve SİİRT hudutları ile DİCLE Nehridir. Doğu istikametinde Dicle Nehri'nin karşısı BOTAN Bölgesidir. Dicle'nin doğusu BOTAN; batısı TURABİDİN'dir. Dicle Nehri sınırdır.

BERRİYÊ KELİMESİNİN ANLAMI

BERRİYÊ kelimesi Arapça 'sulak olmayan geniş ve düz kara parçası' anlamına gelmektedir.

Halk arasında Berriyê denildiğinde bu günkü Mardin Ovası anlaşılmaktadır. Bu sınır Viranşehir Ceylanpınar civarından, Nusaybin'in Cizre istikametine kadar devam eder.

Hayvancılıkla uğraşan Kürt aşiretleri yaz aylarında serin ve sulak Bitlis, Bingöl, Van yaylalarına (ZOZAN) göç eder; kış aylarında ise Mardin Ovasına BERRİYÊ'ye inerlerdi. Aşiretlerin hayatı Zozan ile Berriyê arasında geçerdi. 20. Yüzyılın başlarına kadar Berriyê'de yerleşik köy sayısı çok az ve tarım ancak ihtiyacı karşılayacak kadardı. Ova hayvan sürülerinin otlağı halindeydi.Aşiretlerin büyük bir çoğunluğu çadırlarda yaşamaktaydı. Yerleşik nüfus dağda Turabidin'de bulunmaktaydı.

Son yıllarda 1950'lerden sonra traktörün tarıma girmesi ile geniş Berriyê ovası sürülüp ekilmeye nüfus ekonomik hayat şartlarından dolayı ovaya inmeye başladı.

Mardin Berriyêsi'nin en büyük aşiretleri KİKAN ve XALECAN Aşiretleridir. Viranşehir yönüne doğru en büyük Aşiret konfederasyonu ise MİLAN (MİLLİ) Konfederasyonudur.

www.netewe.com

SUBARULAR DÖNEMİNDE TURABİDİN

Eldeki belgelere göre Turabidin'de yaşadığı tespit edilen ilk halk Subarular'dır. Alman arkeoloğu Baron Max Von Opennheim'in 1911-1929 yılları arasında yaptığı kazılardan elde ettiği sonuçlara göre Subarular m.ö. 4500-3500 yılları arasında yaşamışlardır. Baron buna sebep olarak Sümer ve Babil katları arasında bulduğu kiremitleri göstermiştir. Bu kiremitler daha sonraları taklit edilmek istenmişse de başarılı olunamamıştır. Zamanla renkleri esmerden kırmızıya çalan bu kiremitlerin m.ö. 3500 yıllarında yapılmış oldukları sanılmaktadır.

Subarular yukarı Mezopotamya'da Dicle ile Fırat arasında büyük bir medeniyet kurmuşlardı. Güneyde ise sınırları bugünkü Musul ve Rakka şehirlerine kadar iniyordu. Sümerler bu ülkeye Şubir, Akadlar ise Subartu demekteydiler. M.ö. 2000 yıllarına ait iki Sümer yazıtında sözü edilen Kardaka'ya (Bugünkü Botan bölgesi) komşu olduğu belirtilen "Su Halkı"nın ülkesinin burası olduğu sanılmaktadır. Zaten Yunanca bir kelime olan Mezopotamya da iki nehir arası (Fırat ve Dicle) anlamına gelmektedir.

Subarulaın başkenti Tel Halef denilen Halef şehriydi. Halef şehri Rasulayn (Bugünkü Urfa ilinin Ceylanpınar ilçesinin bir mil güneydoğusunda halen Suriye hudutları içerisinde) yakınlarındaydı.

Tel Halef son derece verimli sulak bir bölgenin ortasında kurulmuş çok güzel bir şehirdi. Şehir köşkler ve sanat eseri heykellerle doluydu. Subaruların m.ö. 3500 yılında kurduğu uygarlık tüm doğuyu etkisi altına aldı. Tarihçiler Subarular'ın Ari kökenli bir halk olduklarını söylemekte Hurri, Mittani ve Urartular'ın da (Haldiler) Subaruların devamı oldukları görüşünü ileri sürmektedir.

Bölgenin Subaru olan adı Asur Kralı 1. Ashuruballit (m.ö. 1365-1330) zamanında değiştirilerek Asurya 'ya dönüştürüldü.

ABD'deki Prensilvanya Üniversitesi Profesörlerinden Mr. Vaylı Güney Mezopotamya'da yaptığı kazılarda Sümer katları

www.netewe.com

altında Tel Halef'te bulunanlara benzer bir kiremite rastlamıştır. O yöre ile ilgili şöyle bir olay anlatılır: Bir Bedevi ölen babasına mezar kazarken bir sürü irili ufaklı kanatlı hayvan heykelleri ile karşılaşır. Büyük bir korkuya kapılan adam bulduklarının üzerini toprakla örtüp oradan kaçar. Ertesi yıl o bölgede veba salgını ve çekirge felaketi büyük tahribat yapar. Bedeviler, hayvan heykellerinin ruhlarını rahatsız ettikleri için böylesine ağır bir cezaya çarptırıldıklarına inanırlar ve olayı gizlerler. Arapçayı ve çevre lehçelerini iyi bilen Baron Von Oppenheim bu hikayeyi pek çok kimseden işitince, Bedevi'nin mezar kazdığı yeri uzun aramalardan sonra bulur. Daha ilk kazma darbelerinde çeşitli kalıntılarla karşılaşır. 25-30 m. kadar derine inince heykellerle dolu bir mabet kalıntısına rastlar. Bunlar sürüngenler, kuşlar ve memeli hayvanlara ait heykeller olup, bazı tablolarda arslanın cümbüş çaldığı, eşeğin şarkı söylediği, diğerlerinin ise dans ettikleri görülmektedir. Bazı akrep kuyruklu, kanatlı insan heykelleride vardır ki Ebilholi heykeli gibi acayip hayvanlara benzemektedirler. Bu heykellerin üç tanesi 6 m. boyunda olup biri manda başı üzerinde duran bir adam, diğeri dişi arslan başı üzerinde bir kadın, üçüncüsü ise arslan başı üzerinde bir erkek çocuk heykeli ile süslenmiştir. Bütün bu heykeller ve kaideleri siyah mermerden yapılmışlardır. Tel Halef kazılarında insan şeklinde heykellerin bulunmuş olması oldukça önemlidir.

SÜMERLER

M. ö. 2850 de Sümer Kralı Okuş oğlu Lugarzargiz'i Akdeniz'e kadar uzandığı seferinde Mardin ve Turabidin çevresini de egemenliği altına aldı. Yaklaşık 30 yıl bölgeyi ellerinde tutan Sümerler daha sonra zayıflayınca yerlerini Akadlar'a bıraktılar.

Dünya medeniyetinin en önemli ve ilk halklarından olan Sümerlerle ilgili araştırmalar günümüzde de devam etmektedir.

Şu ana kadar ki bulgulara göre Sümerlerin etnik kökenini kesin olarak tespit etmek mümkün olmamıştır. Ari veya Sami olmadıkları yaygın kanıdır. Bazıları Turani olduklarını iddia etseler de bu tez de tam olarak ispatlanamamıştır. Sümer ülkesi Mazopotamya'nın en alt ucunda bugünkü Basra kentinden kuzeye Bağdat"a kadar olan bölgeyi kapsıyordu.

Sümer kültüründe yazılı belgeler bir hayli fazladır. Yazıyı ilk

www.netewe.com

olarak onların kullandığı (bulduğu) sanılmaktadır. Sümerler yaşadıkları Güney Mezopotamya'da taş bulamadıkları için evlerini ve tapınaklarını kerpiçten yaptılar.

Sümer siyasi yapısı şehir devletlerine dayanmaktaydı. Bu küçük şehir devletlerinin başında Patesi veya Ensi adını taşıyan rahip krallar vardı. Bunlar tanrının yeryüzündeki temsilcileri sayılıyor; ve şehirleri tanrı adına yönetiyorlardı. Patesilerden biri çevresindeki sitelere egemenliğini kabul ettirince kral anlamına gelen LUGAL ünvanını alırdı. Tüm Sümer ülkesine hakim olur ise LUGAL KALMA olurdu. Kral aynı zamanda baş rahipti. Sümer krallarından Uruka Gina bilinen ilk yazılı yasaları yaptı. Bulunan belgelerde bu kralın kölelik devrine son verdiği söylemektedir.

Sümer ülkesinde bugüne kadar araştırılmış şehirler Ur, Uruk, Lagaş, Kiş, Eridu ve Nippur'dur. En önemli krallardan biri m.ö. 3500'de Ur şehrini merkez yapan Kral Meşkelendoktur mezarı 1927'de bulunmuştur. Ahşap bir tabut içinde sırt üstü yatan kralın yanında toprak, altın ve gümüşten yapılmış kaplar ve silahlar ve kıymetli mücevherat bulunmuştur. Tıraş edilmiş sakalının yerinde altından bir takma sakal bulunan kralın mezarında üzerinde ismi yazılı bir vazo ve som altından bir peruk bere'de bulunmuştur. Sümerler'in diğer önemli kralları kral Nisanbede ve karısı Lazverdi, kraliçe Şubet kral Uranmu, Donki ve Bursin ile Lugarzagizi'dir.

Sümer şehirlerinde ZİGGURAT adı verilen tapınaklar saraydan çok daha önemliydi. Ülkenin iktisadi yapısı Ziggurat'ın çevresinde şekilleniyordu. Büyüden ilham alan Sümer dininde törenler oldukça gösterişli idi.

M.ö. 3500-2900 yılları arasındaki Sümer tarihinin başlangıç dönemi efsaneden güçlükle ayırt edilir. Kral Eannatum döneminde Lagaş şehri Umma şehri ile çatıştı; bir müddet sonra ise Sümer ülkesi Sami kökenli Akadların kralı Sargon'un eline geçti. Ari kökenli Akad hanedanını devirip Sümer ülkesini işgal edince egemenlik tekrar Uruk ve Lagaş gibi Sümer şehirlerine geçti.

Sümerlerin dini çok tanrılı (politeist) bir dindi. Ölümden sonraki yaşama inanıyorlardı. Sümerler ilk olarak düşüncelerini resimle anlatmışlar zamanla bu resimleri düz çizgilerle göstermeye başlayıp daha da geliştirerek çivi yazısı denilen ilk yazıyı kul-

www.netewe.com

lanmışlardır. Geometri ve aritmetik bilgilerini çarpma ve bölme işlemlerini, daire çevresinin 360'a bölünmesini bulmuşlardır. Bir ayı 30 gün bir yılı 360 gün olarak kabul ediyorlardı.

Sümerler medeniyetlerini komşularına, öncelikle de Akadlara aktardılar. Akadlar kuzeyde Akad ülkesinde çoğunlukta, güneyde Sümer ülkesinde ise azınlıktaydılar. M.ö. 1650'den sonra Basra Körfezinin çamurla dolması yüzünden deniz ülkesi adını alan Sümer toprakları Arami göçebelerinin barınağı haline geldi. Sümer medeniyeti Helenistik devre kadar devam etti. Yaratılış Destanı, Tufan Menkıbesi ve Gılgamış Destanı en önemli yapıtlarıdır. Şehircilik sulama, tarım ve tıp alanında ileri bir seviyeye ulaşan Sümerler altın, gümüş ve bakır eşya yapmasınıda bilirlerdi.

AKADLAR

Akadlar Sami ırkına mensupturlar. Tarih sahnesine M. Ö 3500 yıllarında çıktıkları tahmin edilmektedir. Akadların güneyinde Sümerler, kuzeylerinde Babil'ler bulunuyor; Orta Mezopotamya'da yaşıyorlardı. Bu çevrede Sami ırkından kavimler çoğalınca aralarında geçimsizlik ve savaşlar çıkmaya başladı. Akadların başkenti Akad'ın yeri henüz tam olarak tespit edilememiştir.

Akadlar Sümerler'i ilk defa en ünlü kralları Sargon (Akad dilinde Şarrukin m.ö. 2334-2279). zamanında yenip Sümer kralı Lugarzagizi'yi esir ederek Nipora'ya sürgün ettiler.

M.ö. 2500'de Sümer ülkesi Akad hakimiyetine girdi. Akad kelimesi daha sonra Babil'in ve Babillilerin de adı oldu.

Akad ülkesi Sümer ile resmen birleşmesine rağmen gerçekte İran hakimiyetine kadar ayrı kaldı. Her iki ülkeyi de yöneten krallar Akad ve Sümmer kralı ünvanını taşırlardı. Sargon'dan sonra Naramsin Suriye ve Filistin yoluyla Akdeniz'e ulaşıp Yunan adalarına çıktı. Bu defer sırasında Turabidin bölgesi, Nusaybin ve Mardin dahil Akad egemenliğine girdi.

Akad dili Sami dillerinin en eskisi ve doğu koludur. Asur ve Babillilerin etkisiyle tüm yakın doğunun diplomasi ve kültür dili haline gelen Akad dilinin çivi yazısıyla yazılmış ilk örneklerini m.ö. 2400 yıllarında rastlanır.

Akadca daha sonra Babilce ve Asurca adlarıyla iki lehçeye

www.netewe.com

ayrıldı. M.ö. 6. yy'da Aramice tüm bölgede konuşma dili olarak yayılınca Akadca din ve bilim dili olarak hıristiyanlığın ortaya çıkışına kadar varlığını sürdürdü. Akad-Sümer devleti yaklaşık 6 yüzyıl sürdü. Akad Babil'e yenilince Turabidin bölgesi Babil egemenliğine girdi.

BABİL

Babilliler Akad Sümer devletini yenince tüm Mezopotamya Babil egemenliği altına girdi. Sami ırkının Amuri koluna mensup olan Babilliler Akad ve Asurlularla akraba olup tarih sahnesine M. ö. 3000 yıllarında çıktılar.

Dilleri Akadca'nın bir lehçesi, yaşadıkları ülke orta Mezopotamya'da bugünkü Bağdat şehri civarı idi. Sümer'ce (Tanrı'nın kapısı) anlamına gelen Tevrat'taki Babel adı Akadca'da Babili şekline dönüştü. Babil şehri dünya medeniyetinin en eski ve en önemli şehirlerinden biridir. Şehrin kimin tarafından kurulduğu kesin olarak bilinmemekle birlikte Babil isminin aslının Sümerce olması şehri kuranların Sümerler olduğunu göstermektedir.

Şehir biri iç, biri dış olmak üzere 16. 5 km uzunluğunda iki surla çevrilmiştir. Surların dışında bütün şehri çevreleyen geniş bir su hendeği bulunmaktadır. Surların üzerinde belirli aralıklarla kuleler yer almakta çivi yazılı metinlere göre şehrin Uras, Zabaka, Marduk, Sin, İştar, Enlil, Adad ve Şamaş adlı sekiz kapısı olduğu anlaşılmaktadır. Kazılar sonucu ancak 12 m yüksekliğindeki İştar kapısı restore edilmiştir. Babil şehri'nde 53 büyük tapınak, 650 küçük tapınak, 360 sunak, 2 ayin yolu, 24 büyük cadde ve 3 kanal olduğu tespit edilmiştir.

Babil devleti m.ö. 1830-1530 arasında kurulmuş olup ilk kral Şumu Abum'dur

Babil'in en ünlü hükümdarı ise yasaları ile ünlü (M. Ö 1728-1686 Meydan Larousse, Ana Britannicca1792-1750) Amuri ailesinin 6. Kralı olan Hamınurabi'dir. Hammu reis, Rabi ise büyük anlamına gelmektedir. Hititler m.ö. 1530'da Babil kralı Şamşu Ditana'yı (m.ö. 1562-1530) yenerek Babil'i işgal ettiler. Hititlerden sonra Babil'i Kassit'ler ele geçirerek 1160 tarihine kadar yönettiler. Daha sonar Babil Asur egemenliğine girdi.

Büyük reis Hammurrabi'den sonra en ünlü kral m.ö. 593-586'da Kudüs'ü iki kez ele geçiren, yahudileri esir ederek Babil'e

www.netewe.com

götüren Nabukadnezar'dır. Nabukadnezar ilk olarak m.ö. 593'de Yahudi Kudüs Kralı Babil'e verdiği haracı kesince Kudüs'e saldırarak kralı esir aldı. Başka bir Yahudi'yi kral tayin ederek ülkesi Babil'e döndü.

Yenikral'da Babil'e düşmanca davranınca M. Ö 586'da tekrar Kudüs'e hücum ederek kralın gözlerini oydurup oğullarını idam etti. Kudüs yahudilerini ise topluca esir olarak Babil'e götürdü. Yahudiler M. Ö 538'de Pers imparatoru Keyhüsrev Babil'i işgal edinceye kadar esarette kaldılar.

Filistin'den Babil'e esir olarak götürülen Yahudilerin önemli bir kısmı serbest kaldıktan sonra Kudüs'e dönmeyerek Babil'de kaldılar. Çivi yazılı belgelerde 9 Babil sülalesinden bahsedilmektedir. Diğer bazı belgelerde ise Babil şehrinin kurulmasından önce 21 sülale olduğu belirtilmekte, yeni Babil sülalesiyle birlikte sülale sayısı 31'e ulaşmaktadır. Tarihçiler 1-19 sülalelerin Sümer kralları olduğunu söylemekte, 22. Sülale'yi 1. Babil sülalesi olarak kabul etmektedirler.

Dünyanın yedi harikasından biri olan Babil'in Asma Bahçeleri Kral Nabukadnezar (M:Ö 605-562) zamanında inşa edildi. Babil kulesinin ise Tevratta gökyüzüne ulaşmak amacıyla yapıldığı belirtilir. Yine aynı şekilde o güne kadar aynı dili konuşan insanların dillerinin Tanrı tarafından bir ceza olarak karıştırılıp çoğaltıldığı anlatılır.

En ünlü Babil şehirleri: Babil, Seleukeia ve Ktesiphon idi.

M.ö. 612'de Babillilerle Medler birleşerek Asur üzerine yürüyerek başkenleri Ninova'yı aldılar. M.ö. 612'de Asur Uballit 2 Harran'da kendini Asur kralı ilan etti ise de yeni Babil kralı Nabukadnezar Harran'ı alarak Asur kalıntılarını yok etti.

HİTİTLER

Hititler m.ö. 1925 yılında Babil'e yaptıkları seferde Turabidin yöresini de ele geçirdiler. Ertesi yıl ise geri çekildiler. Bölgede çok kısa bir dönem kaldılar. Hititler yaygın kaanate göre Hint-Avrupa kökenli bir halk olup Trakya üzerinden Anadolu'ta gelmişlerdir. Bazı tarihçiler ise Kafkasya üzerinden geldiklerini öne sürmektedirler. Fırat'ın batısında yaygın olarak İç Anadolu'da Kızılırmak Nehri çevresinde yaşayan Hititlerin başkenti çok önemli bir kültür merkezi olan Hattuşaş'tı.

www.netewe.com

Hint-Avrupa kökenli adına Naşice dedikleri bir dil konuşan Hititliler çok tanrılı bir din anlayışına sahiptiler. Eski Hitit dilindeki metinler (m.ö. 1650-1595) bugüne değin bulunan en eski Hint-Avrupa metinlerdir. Hattuşaş'ta (Boğazköy) yaklaşık 25. 000 tablet bulunmuştur.

Tüm Suriye ve yukarı Mazopotamya 'yı işgal eden Hitiler uzun yıllar Mısırlılarla savaştılar. Tarihin eldeki en eski yazılı antlaşması olan Kadeş Antlaşması'nı m.ö.1293'te uzun savaşlardan sonra Hitit kralı 3. Hattuşil ile Mısır kralı 2. Ramses imzaladılar. Tarihte en ünlü Hitit kralları Amınuna (m.ö. 1550-1530), 2. Murşil (m.ö. 1339-1306), 3. Hattuşil ve 2. Şuppilulima (m.ö. 1190-1180) dır.

HURRİLER

Tüm yukarı Mezopotamya'nın eserleri günümüze ulaşan en eski halkı Hurriler'dir. Hurrriler ve daha sonra ortaya çıkan Mittanilerin aynı köke sahip akraba halklar olduğu ve onlardan önce yaşayan Subaruların torunları oldukları en yaygın kanaattir. Dilleri, dinleri ve bıraktıkları eserlerinden anlaşıldığı kadarıyla Subarular Hint-Avrupa kökenlidirler.

Subaru, Hurri ve Mittanilerin Kürtlerin ilk ataları oldukları kabul edilmektedir. Savaş arabalarını ilk olarak bulanlar da Hurriler'dir. İlk dönemlerde Van Gölü civarı ile Diyarbakır'ın kuzeyindeki dağlarda yaşayan Hurriler daha sonraları kuzeyden güneye inmeye başladılar. Yukarı Mezopotamya'dan başlayarak Suriye, Lübnan, Musul, Kerkük ve İran'daki Zağros Dağlarına kadar olan tüm bölgeyi işgal ettiler. Turabidin bölgesine Hurrilerden önce Hitit, Babil, Akad ve Sümerler hakim olduysalar da esas yerli halk Subariler ile onların devamı olan Hurriler ve Mittaniler'di.

Hurrilerin başkentleri bugünkü Urfa şehrinin civarındaki Hanigalbat'tı. Asurlular, Hurriler ve Mittanileri aynı gördüklerinden her ikisine de Hanigalbalt adını verdiler. M.ö. 3000yıllarından itibaren Hurrilerle ilgili ilk yazılı belgeler m.ö.21. yy'a aittir.

Hurriler m.ö. 17. yy'ın ortalarında Hititleri yenerek başkentleri Hattuşaş'ı ve tüm Hitit ülkesini işgal ederek iki yüzyıl yönettiler. M.ö. 16. yy'da kurdukları çok sayıdaki küçük devletlerden oluşan konfederasyonun tüm hanedanları Hint-Avrupa köken-

www.netewe.com

liydi. M.ö. 15. yy'da batıda Akdeniz'e yakın Alalah (Antakya yakınları) kentinin nüfusunun çoğunluğu Hurriler'di. M.ö. 15. yy'da Hurri egemenliği altındaki bölge Hurriler ve Mittaniler diye ikiye ayrıldı.

Urartu (Haldi) dili ile yakın akraba olduğu tespit edilen Hurri dili Hint-Avrupa kökenli idi. Bazı Sovyet bilim adamları Kuzeydoğu Kafkas dilleri (Veeinach) grubunun Hurri-Urartu grubundan kaynaklandığı kanısındadırlar. Hurriler, Mitra, İndra ve Varuna adlı Hint tanrılarına tapıyorlardı. Çok tanrılı bir din anlayışına sahip Hurrilerin tapınakları mütevazi sarayları ise oldukça büyük ve görkemli idi.

Hurri kültürü Hitit ve Asur'u büyük ölçüde etkiledi. Hurrilerin baş tanrısı olan Fırtına tanrısı Teşup ile karısı Hepat Hititlilerce de benimsendi. Ayrıca Güneş tanrısı Şimegi, Ay tanrısı Kuşuh, Yıldız tanrısı Şauşka ile Dağ tanrıları Namni ve Hazzi, Hititlerce de inanılan tanrılardı. Sümerlerin ünlü Gılgamış Destanı da Hurrice'ye çevrilmişti.

MİTTANİLER

M.ö. 15. yy'da Hurriler'in bir boyu olan Mittaniler Kuzey Suriye 'de ayrı bir devlet kurarak diğer Hurri boylarından kuzey Suriye'de yaşayanları da egemenlikleri altına aldılar. Güney Suriye ve Filistindeki Hurri boyları ise Mısır egemenliği altına girdiler. Akdenizden Kerkük'e kadar uzanan bölgeye hakim olan Hint-Avrupa kökenli Mittanilerin başkentleri yeri tartışmalı Vaşşukani idi. Bu kentin Rasulayn (Ceylanpınar) yakınlarında bulunduğunu iddia edenler olduğu gibi Nusaybin şehrinin 4 km kuzeyinde Midyat istikametindeki Veysikê köyü oluğunu ileri süren araştırmacılarda vardır.

Veysikê köyünün hemen yanındaki Gırnavaz Tepesi'nde yapılan kazılarda önemli bulgulara rastlanmıştır. Veysikê ve Vaşşukani isimlerinin benzerliği dikkat çekicidir. Mittani devletinin bilinen en eski kralı Barratarna'dır. Hitit kralı Şuppiluliuma'dan kalma m.ö 1530 yılına ait bir Mittani antlaşmasında Mittani kralı Saussatar'ın Asur'u ele geçirdiği belirtilmektedir.

Saussatar'ın ölümünden sonra tahtına geçen 1. Artatama döneminin en önemli olayı Mittani ile Mısır arasında imzalanan dostluk ve barış antlaşmasıdır. Mittani kralı 1. Artatama kızını

www.netewe.com

Mısır Fravunu 4. Thutmose ile evlendirerek bu dostluğu pekiştirdi. Ondan sonra gelen Mittani kralı Şuttarna ise kızını Firavun 3. Amenhotep'le evlendirerek bu geleneği sürdürdü. Mısırlılar Mittani ülkesine Naharine diyorlardı. Asurlular ise Nairi adını kullanıyorlardı.

Hitit kralı Şuppiluliuma kızını Mittani kralı Tuşrattay'ın oğluna verdi. Mittani devletinin iç karışıklıklar nedeni ile zayıfladığı bir dönemde Asur devleti ile Hitit devleti ona karşı ittifak kurdular. İki cephede birden savaşmak zorunda kalan Mittaniler zor durumda kalarak Mısır Fıravunu 4. Amenofis'ten yardım istediler. Ancak yardım gelmedi. Hitit kralı Şuppiluliuma Mittani kralı Tuşratta'yı yendi. Tuşratta Babil'e kaçtı. Orada oğlunun tuzağına düşerek öldürüldü. Şuppilluliuma (m.ö. 1375-1335) Mittani topraklarını ele geçirdi.

Mittani torakları m.ö. 1350'den itibaren Asur ve Hitit arasında bir tanpon bölgeye dönüştürüldü. Mittanilerin dinleri ve dilleri Hurrilerle aynı idi. Hurri ve Mittaniler'de sınıfsal farklılaşmalar çok belirgin olup savaş arabalarını kullanan kentlerdeki bir zümre en üst kastlardan biriydi. Soylulara verilen topraklar tımar niteliğinde olup başkasına satılıp devredilmeleri yasaktı. Tarım ve ticaretle zenginleşerek önem kazanan ayrı bir sınıf daha vardı.

URARTULAR (HALDİLER)

Urartular m.ö. 13. Yüzyılda Van Gölü çevresinde ortaya çıktılar. Asur kralı 1. Salmanassar (m.ö. 1274-1245) Urartularla yaptığı savaşlardan söz etmektedir. Urartular ile Haldiler (Xaldi) aynı halktırlar. Tarihçilerin büyük bir kısmı Urartuların Subaru, Hurri ve Mittanilerin devamı Ari bir halk olduğu görüşündedir.

Bazı tarihçiler ise Urartu dilinin Gürcüce ve Lazca (Gürcüce ve Lazca aynı kökten gelen çok yakın akraba dillerdir.) ile benzerliğinden yola çıkarak Urartular ile Gürcülerin akraba olduklarını öne sürmektedirler. Asurca'da 'Yukarı ülke' anlamına gelen 'Urartu' ismi Haldi (Xaldi) halkına Asurlular tarafından verilmiştir. Haldiler kendi ülkelerine 'Biani Ülkesi' demekteydiler.

Urartuların ilk başkentleri Malazgirt civarındaki Arzaşkun kenti, ilk kralları ise Litipris idi. Litipris'in oğlu 1. Sardur Asur diliyle yazdırdığı bir kitabede kendinden Nairi (Nehirler bölge-

www.netewe.com

si) ve Şar Kişatti (Dört iklim) hükümdarı, Büyük Kral diye söz etmektedir.

Urartu dili ile yazılan yazıtlarda ise kendilerine Sura ili ya da Bia-Er İli Kralı gibi ünvanlar vermişlerdir.

Sura adının Babil ve Asur yazıtlarında Yukarı Mezopotamya'ya verilen Subaru (Su arkası ya da su arası.) adının karşılığı olduğu sanılmaktadır. Asur Kralı 3. Salmanassar (m.ö. 858-824) Asurluların Urartular üzerindeki baskısını arttırınca Urartu kralı 2. Sardur başkenti Arzaşkun'dan Tuşpa'ya (Van) taşıyarak Van kalesini kurdu.

Urartu kralı Enuas döneminde (m.ö. 804) doğuda Zağros dağlarından batıda Palu'ya kadar, oradan da Fırat ırmağı geçilerek Meliddu'ya (Malatya) kadar olan bölge işgal edildi.

Urartu Kralı 1. Argistis m.ö. 781 yılında Asur kralı 4. Salmanassar'ı yenince Turabidin Bölgesi de Urartuların eline geçti. Turabidin yaklaşık 50 yıl Urartuların elinde kaldı. Halep'ten Cizre'ye kadar olan bölge de işgal edildi. M.ö. 743'te Asur Kralı 3. Tiglatplaser Urartu Kralı 3. Sardur'u yenince, 73 bine yakın esir bırakarak çekilen Urartu ordusu bir daha toparlanamadı.

Asurlular Urartu ülkesini işgal ederek, başkent Tuşpa'yı yerle bir ettiler. Urartu halkının dağlara çekilerek katliamdan kurtulan boyları 7. yüzyılda kuzeyden gelen Kimmerler ile Kimmerlerden sonra gelen İskitler tarafından katliamlara uğratılınca Urartular bellerini doğrultamadılar. Daha sonraki yıllarda kuzeyde Ermenilerle güneyde ise Medlerle kaynaşarak asimile oldular.

Kültür sanat ve mimaride ilerleyen Urartular ülkelerini boydan boya süsleyen çok sayıda kale inşa ettiler. Van Kalesi, Toprakkale (Rusahinili), Çavuştepe, Adilcevaz, Bargiri, Korsot, Harput, Palu, Mazgirt ve Bağin kaleleri bunlar arasındadır. Urartuların gelişkin mimari teknikleri yol yapımında, sulama kanalları ve su bentleri inşaatlarında da görülmektedir. Van yöresindeki Keşiş gölü sulama amacıyla oluşturdukları suni göllerden biridir.

Kral Menuas döneminde yapılan kanallardan biri 51 m. uzunluğundaydı. Urartulu sanatkarlar metal işlemeciliği, kuyumculuk ve oymacılıkta da ünlüydüler. Hurri ve Mittaniler gibi çok tanrılı bir dini inanışa sahip olan Uratuların en büyük tan-

www.netewe.com

rıları Haldi adını taşıyordu. İkinci derecedeki tanrıları ise Hurriler ve Hititlerde olduğu gibi Teşuba idi.

ASURLULAR

Sami kökenli olan Asurlular orta ve yukarı Mezopotamya'da yaşıyorlardı. Başkentleri bugünkü Musul şehri yakınındaki Ninova şehri idi. Tevrat'taki bilgilere göre Asurluların atası Aşur (Arapça okunuşu) ile Aramiler'in (Süryaniler) atası Aram kardeş olup Hz. Nuh'un oğlu Sam'ın çocuklarıdır. Asurlular Babilliler gibi Akadca'nın devamı olan bir lehçeyi konuşuyorlardı

Mittaniler m.ö. 1367'de Hititlere yenilince Mittani toprakları uzunca bir dönem Hititlilerin egemenliği altında kaldı. Aynı dönemde güçlenen Asurlular Mittani topraklarına göz diktiler. Asur kralı 1. Adad Nirari (m.ö. 1305-1274) Hitit egemenliğindeki Mittani topraklarına girerek Hitit temsilcisi 2. Sattuvara ile oğlu Vasasatta'yı yendi.

Asurlular bu dönemde büyük şiddet uyguladılar. Ele geçen bir belgede Asur kralı 1. Salmanassar'ın (m.ö. 1274-1245) Mittaniler'den 14. 400 kişinin tek gözünü kör ettiğini söylemekte ve bununla övünmektedir.

Asur kralı 1. Tukultininurta (m.ö. 1243-1207) Babil'i aldıktan sonra Mittani topraklarının tamamını ele geçirince Mittani varlığı sona ermiş oldu. Turabidin bölgeside Asur egemenliğine girdi. M.ö. 1100 yıllarında kuzey Arabistan'dan Suriye ve Fırat boylarına doğru Arami göçü başladı. Aramiler kısa sürede tüm kuzey Suriye ve Fırat boylarına yayıldılar.

Asurlular yoğun Arami göçü nedeniyle Habur (Ceylanpınar) ırmağının batısına geçemediler. M.ö. 890 yılında 2. Tiglatninip Dicle'nin kaynağına kadar ulaşarak 1. Tiglatnasır'ın kitabesi yanına kendi kitabesini dikti.

Eldeki belgelere göre bu dönemde Turabidin'de Hurri-Mittani kökenli kabileler yaşarken daha kuzeyde ise Ege göç kavimleri hareketi sürüyordu.

Hem kuzey göç hareketleri hemde batıdaki Aramiler Asurlular için tehlike arz ediyordu. Asurlular kuzeydeki göç kavimlerinden Muşkileri durdurmayı başardılar Aramilerle hudutları ise Habur ırmağı oldu.

M.ö. 900 yıllarında bölgede Arami prenslikleri ortaya çıkma-

www.netewe.com

ya başladı. Asur kralı 2. Tiglatninip m.ö. 883'te Hitit kralının elçisini Mardin Kalesi'nde kabul etti. Asurlular 2. Asurnasirpa (m. ö. 883-859) ve oğlu 3. Salmanassar dönemlerindede yayılmaya devam ederek Şam yakınlarından Diyarbakır'ın kuzeyine kadar olan bölgeyi egemenlikleri altına aldılar.

Asurluları en ünlü kraliçeleri oğlu 3. Adadnirari (m.ö. 810-782) adına beş yıl naip olarak hüküm süren Sammurramat (Semiramis)'tır.

Asurlular yenilen düşmanlarını kazığa vurur, derilerini yüzer, başlarını keser, işgal ettikleri ülkelerin halklarını ise kitle halinde başka tarafa sürerlerdi. Bu şekilde hem çalıştıracakları köleler edinir, hemde yendikleri halkları asimile ederer yok ederlerdi. Asurluların dinleri de Babil ve Akadlar gibi çok tanrılı idi. Kaynaklar Yunus peygamberin Asur'da Ninova'da (Musul) yaşadığını belirtmektedir. Asur devletini m.ö. 612'de Medler ortadan kaldırdı.

ARAMİLER

M.ö. 3. 000 yıllarında kuzey Arabistan ve güney Suriye'de görüldüler. Tevrat Aram ile Aşur'un (Asur) kardeş olduklarını ve Hz. Nuh'un oğlu Sam'ın çocukları olduğunu belirtir. Yine tevratta Babil'de doğup daha sonra ailesi ile birlikte Harran'a (Urfa) göç eden Hz. İbrahim'in ailesinden de 'Arami' diye bahsedilir. Tevratta Hz İbrahim'in Arami olduğuna dair açık bir ifade görülmezken Hz. İbrahim'in Filistin'e (Kenan ülkesi) tahminen m.ö. 2000 yıllarında göçünden sonra geride Harran'da kalan akrabalarından ise (Aramiler) olarak söz edilir. Hz. İbrahim'in oğlu Hz. İshak'ın oğlu olan ve İsrailoğullarının atası Kabul edilen Hz. Yakub'un evliliği anlatılırken 'Dayısı kızı Arami Laban'ın kızı ile evlendi' denilmektedir. Arami Laban Hz. İbrahim'in kardeşinin oğludur.

Tarihçiler Hz. İbrahim'in m.ö.2000 yıllarından yaşadığını tahmin etmektedirler. Aramiler'le ilgili elimizdeki ilk belge 14. yy'dan kalmadır. Aramiler bu dönemde Fırat'ı geçerek m.ö. 1320 yıllarında Asur sınırına dayandılar. Asurlu 1. Tiglatpleser'in (m.ö.1115-1077) yazıtlarında da Aramiler'den bahsedilmektedir. Bu durumda eldeki arkeolojik belgelerden çok önceleri Aramiler'in Yukarı Mezopotamya'ya geldiklerini kabul etmek gerekir.

www.netewe.com

Aramiler m.ö. 11. Yüzyılda Fırat'ın iki yakasında Til Barsip dolaylarında Bit-Adini devletini kurdular. M.ö. 10. yüzyılın sonlarında içlerinden biri Adad-Apaliddin adıyla Babil kralı oldu. Daha sonraları Hama, Halep, Şam civarlarında irili ufaklı prenslikler kuran Aramiler'in en önemli krallıklarından biri ise Antep civarındaki Sam'al Krallığıydı. Bu devletin kralları Panammu ve Bar Rekub Asur egemenliğine girdiler.

Aramiler Kenan, Babil Asur tanrı ve tanrıçalarına tapmakla birlikte kendi tanrı ve tanrıçaları da vardı. En önemli Arami tanrıları Hurrilerin Fırtına Tanrısı Teşup ile özdeş sayılan Haddad yada RAMAN (Eski ahitte ise Rimmon), en önemli tanrıçaları ise Fenike'li Astarte ve Anat'a karşılık iki tanrıçanın birleştiği Atarate (Ataragis) idi.

Aramileri tarih sahnesinde en fazla meşhur eden dilleri Aramice oldu. Bugünkü Süryanicenin de aslı (temeli)olan Aramice 'yaklaşık iki bin yıl Ortadoğu'da bilim, sanat, kültür ve diplomasi dili olarak kullanıldı. İncil'in de Aramice olarak inmesi bu dilin önemini daha da arttırdı.

KİMMERLER-SİTYANİLER-İSKİTLER

M.ö. 714 yılında Urartu ülkesi Kafkaslar yönünden gelen Güney Rusya'da Kırım civarında Azak denizi çevresinde yaşayan bir halk olan Kimmerlerin istilasına uğradı. Tarihçilerin bir kısmı Kimmerler ve İskitlerin (Sakalar) Turani (Orta Asya kökenli) olduklarını söylerlerken çok büyük bir kısmı ise İrani (Ari) oldukları görüşündedirler.

Kimmerlerden ilk söz eden ünlü ozan Homeros'tu. Ünlü tarihçi Heredot onların kuzey Pontus bölgesinden geldiklerini söyler. Strabon ise Kimmerleri Trakyalı Treklerle aynı sayar. Kimmerler'e Asurlar Gimmirai derken Tevrat'ta onlardan Gimiraya diye bahsedilir. Konuştukları dilin Medce'ye ve bugünkü Osetçe'ye çok yakın olması Ari kökenli oldukları tezini kuvvetlendirmektedir.

Altay dağları civarından gelen İskitler Kimmerleri güneye doğru inmeye zorladılar. Urartu bölgesinde fazla tutunamayan Kimmerler m.ö, 96 yılında batıya İç Anadolu'ya doğru göç ederek Firigya'yı, m.ö. 679 yılında ise Lidya'nın başkenti Sardeis'i işgal ettiler. İranlıların Saka adını verdiği İskitler m.ö. 665'te bü-

www.netewe.com

yük kralları Maduva (Alp Er Tunga-Afrasyab) döneminde Azerbaycan, Anadolu, Suriye, Filistin'in tamamı ve İran'ın bir bölümünü ele geçirerek Mısır'a kadar uzandılar. Mısır Firavunu 1. Psamettik (m.ö. 663-610) İskitlerle antlaşma yaptı. M.ö. 653 yılından itibaren 28 yıl boyunca Turabidin bölgesi İskitlerin egemenliği altında kaldı. İskitler dine çok fazla düşkün olmadıklarından tapınakları yoktu. Enari adı verilen büyücü rahipleri vardı. En önemli tanrıları Papeus-Zeus, Apia-Gaea Apollon; en büyük tanrıçaları ise Tabiti-Hestia idi. Turabidin'deki İskitlerin hakimiyeti Medler gelinceye kadar devam etti.

MEDLER ÖNCESİ TURABİDİN

Medlerin Turabidin bölgesini ele geçirdikleri m.ö. 608 yılı öncesinde Turabidin bölgesinin etnik ve dini yapısını incelemekte yarar vardır. Bugüne kadar alde edilen belgelerden m.ö.4500 yıllarından m.ö. 1000'li yıllara kadarki dönemde Turabidin Bölgesinin esas yerlileri olarak birbirlerinin devamı olan Subaru, Hurri ve Mittani halkları gözükmektedir. Özellikle Mittaniler Nusaybin-Midyat arası bölgede (Gırnawaz, Veysikê) önemli eserler bırakmışlardır.

Her üçüde Hint-Avrupa kökenli olan bu halkların bölgeye nasıl yerleştikleri konusu bilim adamları arasında tartışma konusudur. Bazı tarihçiler Hint-Avrupa kökenli halkların bilinmeyen nedenlerle İskandinavya ve Baltık Denizi yöresinden Rusya-Kafkaslar-Azarbaycan-Zağroslar yoluyla m.ö. 7000 yıl önce bölgeye göç ettiklerini öne sürerlerken bazıları da İskandinavya, Rusya ve Baltık Denizi civarındaki halkların Mezopotamya'dan kuzeye göç ettiklerini iddia etmektedir. İnsanlığın tarih sahnesine Mezopotamya'da çıktığını öne sürenler ise göçün önce Mezopotamya'dan kuzeye, daha sonraki bin yıllarda da tekrar güne'ye Mezopotamyaya doğru olduğunu savunmaktadırlar.

Öne sürülen tezlerin hangisi doğru olursa olsun Hint-Avrupa kökenli halklar arasındaki dil, din, kültür ve etnik (fiziki) benzerlikler gözardı edilemez.

M.ö. 900 yıllarından itibaren Turabidin Bölgesine Sami kökenli Aramilerin yerleşmeye başladıkları görülmektedir. Bu tarihlerden itibaren Turabidin Bölgesindeki egemen kültür Arami kültürü olmuştur.

www.netewe.com

Bölgeye dönem dönem hakim olan Asurlar, Hititler, Kimmerler, İskitler, Babiller gibi halklar genellikle askeri bir işgal kuvveti olarak kalmışlar,etnik olarak varlıklarını südürememişlerdir.

Aramilerden önce Turabidin'de yaşayan Subaru, Hurri ve Mittanilerin ise ne olduklarıtam olarak bilinmemektedir. Tarih içinde ne oldukları ciddi bir araştırma konusudur. Bu halkların bazı boylarının yoğun Arami yerleşimi sonucu bölge dışına göç ettikleri, az bir kısmının Zerdüşt inancı etrafında birleşerek varlıklarını korudukları, büyük bir kısmının ise özellikle Aramice'nin çok güçlü etkisiyle asimile oldukları sanılmaktadır.

MEDLER

Heredot ve Strabon'a göre Medler Ari ırktan Hint Avrupa kökenli bir halktır. Her ikisi de İrani (İran ve Aryan kelimeleri Ari halkların tamamını anlatmaktadır.) olan Medler ve Persler yakın akraba halklar olup, m.ö. 1000 yıllarından itibaren kabileler halinde İskandinavya, Baltık Denizi, Güney Rusya ve Kafkaslar üzerinden İran'daki Zağros dağlarına göç etmişlerdir.

Med adına ilk olarak m.ö. 9. yüzyılda Asur Kralı Salmanassar'ın (m.ö. 858-824) bir yazıtında rastlanmıştır. Medler ve Asurlular çok uzun yıllar savaşmışlardır. Asur kralı 3. Tiglatpliser ele geçen bir yazıtında İrandaki Demavend dağına kadar gittiğini Medleri yendiğini, haraç aldığını ve onlardan 65. 000 kişiyi esir ederek götürdüğünü söylemektedir.

Hint-Avrupa Kökenli bir dil olan Medce'nin günümüzdeki Kürtçe'nin de temeli olduğu kabul edilmektedir. Zerdüşt'lerin kutsal kitabı Zend Avesta da Med dilinde yazılmış olup günümüze ancak birkaç sayfası kalmıştır.

Medlerin Zerdüşt dinine bağlılıkları İslam dönemine kadar devam etmiştir. Zerdüştler halen çoğunluğu İran'da küçük bir cemaat olarak varlıklarını devam ettirmektedirler.

Yunanlı tarihçi Heredot Medlerin ilk kralının DİYAKOS başkentlerinin ise Ekbatana (İran'ın Hemedan şehri), doğulu tarihçiler ise ilk kralın Keyani ailesinden KEYKUBAT olduğunu söylemektedirler. Zaman içerisinde gittikçe güçlenen Medler İskitleri yenerek önce İskitlerle daha sonra ise Babillilerle anlaşarak Asur'a saldırdılar.

Med imparatoru Keyaksares m.ö. 615 yılında Arrapkha (Ker-

www.netewe.com

kük), m.ö.612 yılında da Asur başkenti Ninova'yı (Musul) alarak Asur devletini yıktı. Son Asur Kralı Sinşariskun yanan sarayında ölü olarak bulundu. Ninova düşünce Asurluların Harran (Urfa)'daki kumandanı kendini kral ilan etti.

Ancak Med-İskit-Babil güçleri m.ö. 609 yılında Harran'ı ele geçirince m.ö. 608 yılından itibaren Mardin ve Nusaybin şehirleriyle birlikte tüm Turabidin bölgesi Medlerin eline geçti.

Daha sonra batıya doğru hızla ilerleyen Medler Kızılırmak Nehrine kadar olan bölgeyi ele geçirdiler. Beş yıl süreyle Lidyalılarla savaşan Medler daha ileriye gidemediler. Bir savaşta gün ortasında ansızın güneş tutulup hava kararınca iki tarafta korkup bunu tanrıların gazabı olarak yorumlayarak savaşı durdurdular. Babilliler ve Klikyalılar araya girerek Lidya Kralı Alyates'in kızı Aryanes'i Med Kralı Keyakser'in oğlu Astiyages'le evlendirerk barış yaptılar. Kızılırmak nehri Medler ile Lidyalılar arasında sınır oldu.

Bu dönemde Yukarı Mezopotamya ve Turabidin'de Aramiler prenslikler kurmaya başladılar, ancak Babil hükümdarı Nabukadnezar (m.ö. 604-562) Turabidin bölgesini işgal ederek Aramileri buradan çıkardı. M.ö. 587'de ise Kudüs'ü işgal ederek tüm Yahudileri esir olarak Babil'e götürdü.

Medler güçlerini m.ö. 553'te kaybettiler. Med kralı Astiyages'in kızı Medlerin egemenliğinde yaşayan bir Pers subayına aşık oldu. Astiyages bu durumu hoş karşılamamasına rağmen kızı Pers subayı ile evlendi. Kızı hamile kalınca Astiyages bir rüya gördü. Rüya yorumcuları doğacak çocuğun tahtını yıkacağını söyleyince Astiyages çocuğun öldürülmesini emretti.

Kızı doğum yapınca Astiyages çocuğu öldürmesi için veziri Harpagos'a verdi. Harpagos çocuğu kendi eliyle öldüremeyince çobanına verdi. Aynı gün karısı bir ölü erkek çocuk doğuran çoban, çocuğu ölen oğlunun yerine koyarak büyütmeye karar verdi. Ölü bebek de Astiyages'e gösterildi.

Aradan yıllar geçtikten sonra birgün çobanın büyüttüğü çocuk sokakta diğer çocuklarla oynarken bir asilzadenin çocuğunu dövünce olay büyüyerek önce vezir Harpagos'a daha sonrada kral Astiyages'e intikal etti. Kral çocukları huzuruna çağırtarak sorgulayınca çobanın büyüttüğü çocuk kendinden emin ve vakur bir şekilde "Biz aramızda askercilik oynuyorduk, arkadaşlarım beni kumandan seçtiler, bu arkadaşım verdiğim emre uyma-

www.netewe.com

yınca bende cezalandırdım"diye cevap verince Astiyages'in hoşuna gitti. Çocuğun zekası, tavırları ve sorulan diğer tüm sorulara verdiği akıllıca cevaplar Astiyages'in dikkatini çekince çobanı çağırtarak sorgulamaya başladı.

Çoban sıkıştırılınca olan biteni anlatarak çocuğu efendisi Harpagos'un verdiğini söyledi. Harpagos da durumu itiraf etmek zorunda kaldı. Aradan yıllar geçtiğinden kızına karşı öfkesi yatışmış olan Kral çocuğu öldürmedi, ancak Harpagos'a korkunç bir ceza tasarladı.

Büyük bir ziyafet düzenleyerek Harpagos'tan habersiz küçük oğlunu öldürerek kızarttığı etlerini Harpagos'un önüne koydurttu. Herşeyden habersiz öz oğlunun etlerini yiyen Harpagos durumu öğrenince çılgına döndü, ancak öfkesini yutarak Krala torununun eğitimini üstlenmek istediğini söyledi. Kral Astiyages torununun eğitimini Harpagos'a verince Harpagos bir yandan çocuğu en iyi şekilde eğiterek,yetiştirmeye;öte yandan da Persleri aşağılayan dedesi Kral Astiyages'e karşı öfke ve hınçla doldurmaya başladı.

Kendisinin aslında Pers kökenli olduğunu, annesi ile babasının evliliklerine dedesinin karşı çıktığını, onu öldürmek istediğini, Perslerin Medlerin esareti altında olduklarını yıllar boyu tekrarlayarak çocuğu dedesine karşı biledi.

Çocuk (Keyhüsrev-Kuruş) delikanlılık çağına gelince Harpagos'un yardımıyla baskı altındaki Persleri organize ederek dedesi Astiyages'e isyan etti. Med başkenti Ekbatana'yı alarak Astiyages'i öldürdü. Kralın kızı (kendi teyzesi) ile evlenerek Med imparatorluğuna son verdi. M.ö. 553'te Pers egemenliğine giren Medler bir daha bellerini doğrultamadılar.

PERSLER

Perslerin m.ö. 553'te Medleri yenilgiye uğratmalarıyla Turabidin Bölgesi de Pers egemenliğine girmiş oldu. Medlerle akraba Hint-Avrupa asıllı bır halk olan Perslerin (Farslar) dilleri de Medce ile aynı kökten gelen Persçe (Farsça) idi. Persler de Medler gibi Zerdüşt dinine inanıyor,İran'da Zağros dağlarının doğusunda yaşıyorlardı. Çok kısa bir zamanda genişleyerek büyük bir imparatorluk ve medeniyet kuran Persler m.ö. 539'da Babil devletini yıkarak Babil'de esir olan Yahudileri serbest bı-

www.netewe.com

raktılar. Serbest kalan Yahudilerin az bir kısmı Kudüs'e dönerken, büyük bir kısmı Mezopotamya'nın tüm şehirlerine dağıldıldılar.

Pers devleti, 1.Dara, (m.ö. 521-486) döneminde en geniş sınırlarına ulaştı. Anadolunun tamamını, Suriye, Filistin Irak ve Mısır'ı işgal eden Persler 1.Dara zamanında İstanbul Boğazı'nda gemileri birbirine yanaştırıp köprü kurarak askerlerini Trakya'ya geçirdiler. Persler, Maraton'da Yunanlılara yenilince geri çekilmek zorunda kaldılar. Yunan ordusunun galibiyet haberini Atina'ya bildirmek için 42 kilometre 195 metrelik yolu durmaksızın koşarak müjdeyi Atinalılara bildirdikten sonra düşüp ölen askerin anısına düzenlenen Maraton yarışları da o günden kaldı.

Persler daha sonraki yıllarda tekrar Atina'ya saldırarak Akrepol'u yıktılar.

Tarihçiler Yunan Medeniyetininin Mezopotamya Medeniyetinden çok büyük oranda etkilendiğini belirtmekte,yukarıda belirtilen ilişkiler sonucu Persler ve Medler (Kürtler)'in Mezopotamya Medeniyetini Yunanistan'a taşıdıklarını söylemektedirler. İranlı ünlü düşünür Ali Şeriati de bu konuda aynı fikirdedir.

1. Dara zamanında imparatorluklarını 23 Satraplığa (Askeri Vali) bölen Persler Turabidin Bölgesini de Suriye-Finike-Filistin büyük satraplığına bağladılar.

Persler işğal ettikleri toprakların halklarına görece olarak iyi davranarak, genellikle vergi almakla yetindiler. Makedonya Kralı Büyük İskender 3. Dara kumandasındaki Pers ordularını m.ö. 334'te Granikos'ta (Biga Çayı), m.ö. 332'de ise İssos'ta (İskenderun ile Payas arasındaki Apas) yendi. M.ö. 331 tarihinde ise Yukarı Mezopotamya'ya girerek Pers hakimiyetine son verdi.

MAKEDONYALILAR

Makedonyalı Büyük İskender m.ö. 332'de Pers kralı 3. Dara'yı yenince m.ö. 331 tarihinden itibaren Turabidin bölgesi de Makedonyalı Büyük İskender'in egemenliğine girdi. Kuzey Yunanistan'da yaşayan Avrupalı bir halk olan Makedonyalıların en büyük kralları 2. Phillippos'ın oğlu Büyük İskender (m.ö. 356-m.ö. 323) idi. M. Ö 343 yılında meşhur filozof Aristo'nun ögrencisi olan Büyük İskender m.ö. 336'da 20 yaşında iken babasının yerine kral oldu.

www.netewe.com

Önce Atina'yı alarak tüm Yunanistan'a hakim olan Büyük İskender m.ö. 334 yılında Çanakkale Boğazı'nı geçerek Anadolu'ya girdi. Pers ordularını m.ö. 331'de Gaugemala ovasında (kuzey Irak Erbil) yendi. Bazı tarihçiler son savaşın kuzey Irak'taki Erbil'de değil Savur-Midyat arasındaki Erbil köyü civarında olduğunu söylemektedirler. Son savaştan sonra kaçan 3. Dara m.ö. 330'da yakalanarak öldürüldü. Büyük İskender 3. Dara'nın kızıyla evlendi.

Kalıntıları günümüze kadar kalan Pers imparatorunun ünlü şehri Persopolis (Tahtı Cemşit) yakılıp yıkıldı. Tüm anadolu, Suriye, Filistin, Mısır, Irak ve İran'ı işgal eden Büyük İskender ele geçirdigi ülkelerin halklarına iyi davranarak dini inançlarına karışmadı.

Batı (Yunan) ve Doğu (Mezopotamya) medeniyetlerini birleştirme siyaseti güttü. Bu amacı doğrultusunda 10. 000 Makedonyalı askeri, 10. 000 Med-Pers kızıyla evlendirdi. Asyalılardan 30. 000 kişiyi de paralı asker olarak ordusuna aldı. Mısır'daki İskenderiye ve Türkiye'deki İskenderun şehirlerini kurdu.

Seferlerine devam ederek Afganistan ve Hindistan'a İndüs ırmağına kadar uzanan büyük İskender sarayını kurduğu Babil'e geri döndü, hastalandı. M.ö. 13. Haziran 323'te daha henüz 33 yaşında iken öldü. Çok genç yaşta ölmesine rağmen Yunanistan'dan Hindistan'a, Karadeniz'den Mısır'a kadar uzanan dünya tarihinin en büyük imparatorluklarından birini kurdu.

SELEFKİLER (SELÖKİDLER)

Makedonyalı Büyük İskender m.ö. 323'te Babil'de aniden ölünce imparatorlukta otorite boşluğu ortaya çıktı. Büyük İskender'in kumandanları iktidar için birbirleriyle savaşmaya başladılar. Uzun savaşlardan sonra imparatorluk Büyük İskender'in kumandanları arasında dört parçaya bölündü. İran, Babil ve Mezopatamya Seleoukos'un payına düştü ve böylece Turabidin bölgesi de Seloukos'un (m.ö. 353-m.ö. 280) egemenliğine girdi. M.ö. 305'de kendini kral ilan eden Seleoukos büyük İskenderin imparatorluğunu tekrar kurmak istedi, ancak kuzey Anadolu'yu alamadı. Boğazları geçerek Trakya'ya girdiyse de Yunanistan'ı ele geçiremeden m.ö. 280'de öldürüldü.

www.netewe.com

Selökidler m.ö. 250'den sonra Partların akınlarına uğrayan Mardin-Turabbin-Hakkari bölgesini ellerinde tutmayı başardılar. Özellikle 4. Antiokhos Epifan döneminde Tarsus, Adana, Urfa (Edessa), Nizip ve Nusaybin'de ticaret kolonileri kurdular.

Kral Helen (Yunan) kültürünü yaymaya çalışınca bölgenin yerli halkı olan Aramilerin tepkisiyle karşılaştı. Yerli halk sık sık Selokidlere karşı ayaklanmaya başladı. Bu durumdan yararlanan İran'daki Part Kralı 2. Ferat (Ferhad) m.ö.129'da Selokidleri yenerek Fırat'ın batısına sürdü. Turabidin bölgesi de Part'ların egemenliğine geçmiş oldu.

PARTLAR

Parth kelimesi İskitçe'de "Sürgünler anlamına gelmektedir. İranlılarla akraba bir halk olan Parthlar İskit ülkesinde uzun bir müddet göçebe olarak dolaştıktan sonra m.ö. 1. binyılda Hazar Denizi'nin güneyinde, Medya'nın (Zağrosların)doğusundaki Part Ülkesine yerleşerek savaşçı bir aristokrasi meydana getirdiler. Medce ve İskitçe'ye yakın İrani bir dil kullanan Part'ların menşei efsanevidir. M.ö. 247 de Dahae adlı bir aşiretler grubundan Parni'lerin önderi olan Arsakes (Erşek) Selefkilere baş kaldırarak bağımsızlığını ilan etti. EŞK 1 Ünvanıyla Part asıllı Arsakidler (Eşkaniyan) Hanedanını kurdu.

Part Kralı 2. Mithridates ülkesinin sınırlarını m.ö. 160'ta İran'a, m.ö. 141-140'ta ise Mezopotamya'ya kadar genişletti.

M.ö. 155'te Parthlar başkentlerini Ekbatana'ya (Hemedan) taşıdılar. Krallık 18 prenslikten meydana geliyordu.

M.ö. 129'da Selefkiler kesin olarak yenilgiye uğratılıp Fırat'ın batısına sürülünce Turabidin Bölgesi de Parthların hakimiyetine girdi.

M.ö, 92'de Fırat Nehri kıyısında karşılaşan Romalılar ve Partlar Fıratı sınır kabul ettiler. M.ö. 53'te Romalılar ve Partlar Dicle kıyısında karşılaştılar. Hezimete uğrayan Roma ordusunun 7 lejyonu yok edilerek 10 bin esir alındı. Partlar başkentlerini Dicle kıyısındaki Stesifon'a (Medain) taşıdılar.

Partların Hint ve Çin Kervan yollarını emniyete alarak ulaşıma açmaları bölgeye büyük bir canlanma getirdi. Part Krallığı m.s. 2. Yüzyıla kadar devam etti.

Part Sarayı aristokrasisinin Yunan etkisinde kalarak Yunan-

www.netewe.com

laşması ayrıca Mezopotamya'daki Sami kültürünün de baskın bir şekilde kendisini hissettirmesi halkın hoşnutsuzluğuna sebeb oldu.

Bu tepkiler sonucu m.s. 224'te Sasan ailesinden Babek oğlu Ardişir son Part Kralı 5. Artaban'ı öldürerek Sasaniler Devletini kurdu

ERMENİ BÜYÜK TİGRAN

Turabidin Bölgesi bir müddet Partların egemenliğinde kaldıktan sonra m.ö. 95 tarihinde tahta çıkan Ermeni Kralı Büyük Tigran tarafından işgal edildi.

Ermeniler Nordik ve Alpin ırkları karışımı Hint-Avrupa kökenli bir halk olup m.ö. 7. Yüzyılda Balkanlardan Anadolu'ya oradan da şimdi yaşadıkları topraklara göç etmişlerdir. Bir kısmının ise Kimmerlerle birlikte Balkanlar'dan kuzey Karadeniz yoluyla göç ettikleri sanılmaktadır.

Bazı Ermeni tarihçiler Kitabı Mukaddes'teki bilgilere göre Ermenilerin m.ö. 2200 yıllarında Sincan'dan gelmiş olan Yafes soyundan Kral Hayk'tan geldiklerini ve ilk krallarının da Kral Hayk olduğunu iddia etmektedirler.

Ermeni adına eski Yunan kaynaklarında m.ö. 6. yüz yıldan itibaren rastlanır. Ermeniler kendilerine Hayik, ülkelerine de Hayastan derler. Ermeni adı onlara Persler tarafından verilmiştir.

Tarihçiler Ermenilerle Urartular arasında etnik bir bağ bulamamışlardır. Ünlü Yunanlı savaşçı Ksenephon 'On Binlerin Dönüşü' adlı eserinde Botan Çayının (Siirt civarı) güneyinde Kardukların (Kürtlerin), kuzeyinde ise Ermenilerin olduğunu yazmaktadır. Ermeni Dili Hint-Avrupa dil ailesinden olup,Yunan ve İran dilleri arasında bir özellik gösterir.

Makedonyalı Büyük İskender m.ö. 334'te Persleri yenince Ermenistan'ı da bir vilayet haline getirerek aslen İranlı olup kendisine Sarduye Kalesini teslim eden Mithrines'i satrap (Vali) tayin etti.

M.ö. 322'de bu Satraplık kurucusu 1. Orantes (Hrant veya Ervand) olan bir Ermeni sülaleye geçti.

M.ö 215-190 yılları arasında ise Ermeniler Selefkilerin idaresine girdiler.

www.netewe.com

Selefkilerin Kralı 2. Antiokhos Fıratın doğusunu Büyük, Batısını da Küçük olmak üzere Ermenistan'ı iki parçaya ayırarak,iki ayrı vali tayin etti. Artakserkes Büyük Ermenistan'ın; Zariadres (Zareh)'te Küçük Ermenistan'ın valisi oldu.

Artaksias Sülalesinden Büyük Tigran m.ö. 95'te merkezi Harput olan Küçük Ermenistan ile Büyük Ermenistan'ı birleştirerek Tigranokerta şehrini merkez yaptı.

M.ö. 83'te Suriye ve Klikya (Çukurova) alınarak Antakya ikinci başkent yapıldı. Klikya ve Kapadokya (Nevşehir) yörelerinden 300 bin kişi getirilerek buralara yerleştirildi.

Tarihi Tigranokerta şehrinin yeri konusunda tarihçiler arasında ihtilaf vardır. Bazı tarihçiler Turabidin eteklerinde olduğunu ileri sürerlerken, bazıları da Midyat olduğunu öne sürmektedirler. Büyük bir çoğunluk ise Meyafarkin (Silvan) olduğu kanaatindedir.

Büyük Tigran Diyarbekir, Samsat, Urfa, Erbil, Ninova (Musul), Kerkük, Garzan (Siirt), Mardin, Turabidin va Antakya'yı alarak bu bölgelere Ermenileri yerleştirdi.

M.ö. 69'da Ermeniler Romalılarla yaptıkları savaşta yenilince bölge tekrar Romalılarla Partlar arasında bir tampon bölge haline geldi.

Romalı komutan Lukullus Tigranokarte'yi işğal etti. Ancak çift surla çevrili Nusaybin 18 ay direndikten sonra alınabildi. Böylece Turabidin'de Roma egemenliğine girmiş oldu.

Önceleri çok tanrılı bir dini anlayışa sahip olan Ermeniler m. s. 287'den sonra 3. Tridates zamanında Hıristiyanlığı kabul etmeye başladılar. Part kökenli Hıristiyan din adamı Gregorius 301'de Ermeni Kralı 3. Tridates'i Kayseri'de vaftiz edince Hıristiyanlık Ermenilerin resmi dini oldu.

ARAMİ ABGARLAR

Selefkilerin Kralı Anityakos Septimos Partlara yenilince, Parthlar ve Selefkiler (Yunanlılar) arasındaki savaşlardan bunalmış olup, Selefkileri de hiç sevmeyen Aramiler (Daha sonraları Süryaniler) m.ö. 132'de ayaklandılar.

Urfa'daki Farti kabilesinden Abgar Aryo'yu (Süryanice topal aslan anlamına gelmektedir.) kendilerine kral olarak seçtiler. (Aziz Günel s. 87) Abgar Aryo cesur ve zeki bir kişi olup, asil bir

www.netewe.com

aileye mensuptu. Kurulan devletin adı Abgarlar oldu. Abgar Aryo'dan sonra gelen krallar da Abgar ünvanını kullandılar.

Abgar Devletinin sınırları ilk dönemde Fırat boylarından Nusaybin'e kadar uzanırken daha sonraları Ermenistan hududuna kadar genişledi. Mardin ve Nusaybin dahil tüm Turabidin de Arami Abgar Devletinin egemenliğ altına girerek 380 yıl kadar Abgarlarca yönetildi. Bu dönem boyunca tarihçiler birçok Abgar Kralının adını vermektedir. Bunlardan tesbit adebildiklerimiz:

ABGAR ARYO	(m.ö. 132-127)
ABGAR ABDO	(m.ö. 127-120)
ABGAR FAFRADAŞT	(m.ö. 120-115)
ABGAR BUHRO	(m.ö. 115-94)
ABGAR MANO	
ABGAR HGİRO	
ABGAR FİKO	(Kekeme)
ABGAR SUMOKO	(Kırmızı)
ABGAR ÜKÖMÖ	(Kara m.ö. 69)

M.ö. 53'te Romalılar Krasos kumandasında Urfa'ya saldırdılar. Romalıları yenen Kara Abgar'ın Dicle Nehri kıyılarında esir ettiği Krasos'un ağzına erimiş altın döktürerek "Bunca memleket zaptettin doymadında Urfama mı göz diktin? Al bu altınları ye de doy" demesi dillere destandır. (Filip Hitti c. 1 s. 310)

Abgar Krallığının tarihi iki devreye ayrılır.

Birinci dönem m.ö. 132-M. S. 166 yılları arasındaki kısmen hür bir krallık dönemi. M.ö. 88-70 yıllarında Ermeni Kralı Tigran egemen olsa da Arami Krallığı varlığını devam ettirdi.

İkinci dönem ise m.s. 166-244 yılları arasında Roma yönetiminde bir vilayet haline gelme dönemidir.

M.s. 38 yılında Mano oğlu Kral Abgar Ukomo (Kara) döneminde Hıristiyan olan Aramiler kendilerini putperest kalan ırkdaşları Aramiler'den ayırt etmek için Süryani adını aldılar. Bölge daha sonraki yıllarda sürekli olarak Romalılarla Perslerin savaşlarına sahne oldu. Bazen Romalılar Dicle'ye (Cizre-Botan) kadar egemen olurlarken bazen de Persler üstünlük sağlayarak Fırat'a (Birecik) kadar ilerlediler. Bazı dönemlerde de Nusaybin iki ülkenin sınırı oldu.

www.netewe.com

Bu savaşlardan yorgun ve zayıf düşmüş Mardin halkı 185'te Kefertut'a taşındı (Kızıltepe'nin güneyinde halen mevcut tarihi bir köy.)

Urfa Kralı 8. Mano'nun ölümünden sonra yerine geçen 9. Abgar'ın (179-214) saltanatının 15. Yılında (194) Mezopotamyalılar Romalı kumandan Piskonos'a karşı ayaklandılar. Kumandan Piskonos ile arası açık olan Kumandan Septimos bu ayaklanmayı fırsat bilerek Piskonosu öldürüp yerine geçti ve 214'te ayaklanmayı bastırdı.

Urfalı Yakub'a göre 249 yılında Roma İmparatoru Flibos bir isyan hazırlığı içerisinde olan Abgar'ı kovarak Urfa Valiliğine Hapsi oğlu Urulyanos'u tayin etti. Bölge bu tarihten itibaren kesin olarak Roma egemenliğine girdi.

www.netewe.com

HRİSTİYANLIĞIN BÖLGEYE YAYILMASI

Urfa Arami Abgar Krallığını idare eden ve Hz. İsa ile aynı dönemde yaşayan Mano oğlu Ukomo (Kara) Abgar cüzzam hastalığına yakalanmıştı. (Meçhül Urfalı Tarihi c. 1 s. 64) Hz. İsa'nın hastaları iyileştirmedeki mucizelerini duyan Kral Ressam Hananya başkanlığında bir heyeti Hz.İsa'ya gönderdi.

Heyetle birlikte gönderdiği mektubunda "Memleket başkanı Kara Abgar'dan Kudüs şehrinde bulunan kurtarıcı Yeşu'ya selam. Hastalar üzerindeki ilaçsız elinizle başarılan şifalar nezih şahsiyetiniz ve olağanüstü mucizelerinizin eseridir. Ben de yıllardan beri ızdırap içindeyim. Hastalığıma şifa vermenizi arz ediyorum. Yahudilerin sana suikastlar hazırlığında azimli olduklarını da öğrendim. Bu sebebten ufak fakat güzel olan şehrim ikimize de yeter. " diye yazdı.

Heyet başkanı Ressam Hannaya'ya da "Şayet İsa sizinle gelmezse bir tahtanın üzerine mutlaka onun resmini yapıp bana getirin" diye emretti. Heyet Kudüs'e varıp mektubu Hz. İsa'ya verince Hz.İsa "Ne mutlu beni görmeden inanan kimseye, ziyaretimi isteyen mektubunuzu aldım. Burada her şeyi ikmal etmek ve buradan beni gönderene çıkmak gerektiğinden ötürü beni mazur görünüz. Şakirtlerimden birisini sana şifa vermek üzere göndereceğim. Şehrin sana mübarek olsun, Asurlu ona musallat olmasın" diyerek yüzünü yıkayıp mendiliyle sildi.

Hz. İsa'nın yüzünün görüntüsü mucize olarak mendile aynen çıktı. (*Muhtasar el-Düvel* s. 112) Elçiler Hz. İsa'nın resmini taşıyan mendili Urfa'ya getirip krala verdiler. Kral mendili yüzüne sürünce iyileşti. Hz. İsa'nın 12 Havarisinden şakirt Toma'nın kardeşi Aday Urfa'ya gelerek Hıristiyan olan Kralı vaftiz etti. Daha önceleri yıldızlara ve başka tanrılara (putlara) tapan Aramiler gruplar halinde Hıristiyanlığı kabul etmeye başladılar.

Aday ve yardımcıları Agay ve Mara tüm bölgeyi dolaşarak Hıristiyanlığı yaymaya başladılar. Urfa zamanla Antakya'yı da geçerek Süryaniliğin ilim, kültür va sanat merkezi oldu. Hz. İsa'nın mendili 942'ye kadar Urfa Klisesinde muhafaza edildi. Bu tarihte Bizans İmparatoru Mevriki İslam Halifesi Mutteki'ye elçi-

www.netewe.com

lerini göndererek elindeki Müslüman esirlere karşılık Hz. İsa'nın yüzüne sürdüğü ve üzerinde yüzünün resmi olan mendili istedi.

Halife Mütteki bu durumu İslam alimleriyle istişare ettiğinde alimler "Bu mendilden bizim tebaerrük etmemiz gerekiyor, ancak Bizans İmparatorunun eli altında çile çeken perişan Müslümanların selameti için vermekte bir mahzur yoktur. "deyince mendil Bizanslılara verildi. (*Ebul Farac,* Ter. Ö. R. Doğrul c. 1 s. 256)

Tarihçiler adı geçen mendilin 1200 yıllarına kadar İstanbul'da muhafaza edildiğini ancak bu tarihlerde İstanbul'dan geçerek şehri talan eden Haçlılar zamanında kayıp olduğunu yazmaktadırlar. Turabidin Bölgesi ve komşu Bet-Zabday (İdil Cizre arası) 1. Yüzyıl sonlarında büyük oranda Hıristiyanlığı kabul etti.

ROMALILAR

241 yılında Sasani Kralı Şahpur Romalıları Kuzey Mezopotamya'dan kovarak Nusaybin ve Antakya'yı da alınca Turabidin Bölgesi de Sasanilerin eline geçti. Sasaniler Hıristiyanlara karşı hoş görülü bir politika takip ederlerken, Romalılar Hıristiyanlara karşı çok zalimce davranıyorlardı. Ancak Roma İmparatorluğu Hıristiyanlığı kabul ettikten sonra durum tersine döndü.

260 yılında Sasani Kralı Şahpur Roma İmparatoru Gordianus'u yenerek Kapadokya'da Mazaka'ya (Kayseri) kadar olan toprakları,güneyde ise tüm Suriye'yi istila etti. Ancak Orta Suriye'deki Palmira Kenti Prensi Odenathus Romalıları destekliyerek Sasanileri Dicle'nin doğusuna püskürttü. 297'de yapılan barışta Dicle Nehri Roma Sasani sınırı olarak kabul edildi.

330 yıllarında Şah Buhari adında bir Pers kumandanı Mardin'e gelir. Şehrin havasını sıhhatine uygun bulunca Kuşlar Yuvası denilen Dağın başına bir köşk yaptırarak yerleşir. 442 yılına kadar şehir imar edilerek genişletilir.

Bir müddet sonra Sasani Kralı 2. Şahpur (337-350) Nusaybin'e dek ilerleyince Ermeni Beyleri Romalılara arka çıktılar. Sasaniler 360'ta Roma İmparatoru Constantius döneminde Amid (Diyarbekir), Mardin ve Turabidin ile birlikte bütün kuzey Suriye'yi işgal ettiler. Ertesi yıl İmparator Julianus Sasanileri tekrar Dicle'nin doğusuna dek geriletti. Diyarbekir Surları bu dönemde Romalılar tarafından inşa edilmeye başlandı. Ro-

www.netewe.com

ma İmparatoru 1. Teodosis (379-395) Sasani hükümdarı 3. Şapur (383-388) ile anlaşarak bölgeyi paylaşınca Turabidin Bölgesi Romalılara bırakıldı.

Büyük Teodosis 395'te ölünce imparatorluk iki oğlu arasında paylaşıldı. Büyük oğlu Arkadios merkezi Byzntion olan (İstanbul) Doğu Roma İmparatorluğunun kralı oldu. 442'de ortalığı kasıp kavuran amansız bir veba salgını halkın neredeyse tamamını kırarak şehri viraneye çevirdi.

Veba afetinden yaklaşık yüzyıl sonra Mardin'e gelen Romalı kumandan Ursiyanos şehri tekrar imar etmeye başladı.

Deyrkufanlı Mar Yuhanna ise Mardin'ın boşalmasının nedeni olarak Pers işgalini göstermektedir

BİZANSLILAR VE PERSLER

298 yılında Nisibis (Nusaybin) şehrini işgal eden Romalılar 65 yıl hüküm sürdüler. Roma İmparatoru Julian'ın 363 yılında İran'da ölmesi üzerine yerine geçen barışçı siyasetiyle ünlü Jovinian 120 yıl sonra geri almak üzere Nusaybin şehrini Perslere verdi.

Bu tarihten itibaren 120 yıl boyunca Nusaybin Perslerin elinde kaldı. Bu dönem içerisinde 397 yılında Midyat yakınlarındaki Mor Gabriel (Deyrulumur) Manastırı inşa edilmeye başlandı. Doğu Roma İmparatoru Arkadios döneminde Sibirya taraflarından gelen Ak-Hun akınları başladı. Eğilli İovanna Kilise tarihi adlı kitabında Ak-Hunların 390 tarihinden itibaren Amid yöresine girerek yakıp yıktıklarını yazmaktadır.

Daha sora duruma hakim olarak Ak-Hunları püskürten Romalılar bölgeyi tekrar egemenlikleri altına aldılar. Sasani hükümdarı 5. Behram ile 2. Teodosis'in 7 yıl süren savaşları sonucu Bizans ordusu galip gelerek 427 yılında Erzen (Kozluk-Kurtalan-Siirt) yöresinden 70 bin kişiyi esir alarak Amid'e (Diyarbekir) getirdi.

Burada Akak adında bir Keldani Papazı kilisedeki tüm değerli eşyaları vererek esirleri kurtardı.

Roma İmparatoru Zenon döneminde Anlaşma gereği 120 yıl süreyle Perslere verilen Nusaybin'i bu dönemin bitiminde Persler geri vermek istemeyince savaş çıktı.

Dara şehrinin surlarını inşa eden İmparator Anastasius Pers

www.netewe.com

Kralı Kavad'a elçi yollayarak "Benden önce hüküm süren Zenon'un göndermediği gibi Nusaybin'i boşaltıp bana verinceye kadar ben de sana para yollamayacağım" dedi. Bu para anlaşma gereği haraç olmayıp ortak düşmanlara karşı verilen bir paraydı. Kavad'ın idaresi altındaki Ermeniler Kavad'ın Romalılarla arasının bozulduğunu görünce Perslerin Ermenistanda kurdukları Ateşgedeyi yıkarak Zerdüşt din adamlarını öldürdüler. İsyan eden Ermenilerin üzerine hemen bir ordu gönderen Kavad Ermenileri dağıtarak isyanı bastırdı.

Bizans İmparatoru 1. Anastasius Mayıs 503'te Amid (Diyarbekir) önlerine geldi.

Ak-Hunlarla Hire Araplarının (Irak'ta ki Hıristiyan Lahmiler) desteklediği Sasaniler 3 ay boyunca Amid'i (Diyarbekir) kuşatma altında tutarak 50 bin kayıp verdiler. Hire Kralı 3. Numan İbnel Esved Harran'a girerek tüm Harran'ı esir aldı. Tutsakların sayısı 18 bin 500 e ulaştı. Sasaniler üç aylık kuşatmadan sonra ele geçirdikleri Amid'de 80 bin kişiyi kılıçtan geçirdiler. (Mar Yeşua s. 72)

Bir müddet sonra toparlanan Bizanslılar Dara, Nusybin ve Amuda'ya (Mardin'in güneyinde halen Suriye'ye ait bir kasaba) yığınak yaparak güçlü bir ordu ile Amid önlerine gelip bir müddet sonra şehri tekrar ele geçirdiler.

518'de imparator olan 1. Justinyanus ta (518-527) Sasanilerle çatışmayı sürdürdü. Sasani Kralı Kavad Bizans topraklarına girerek Dara şehrini kuşattı. Sasanileri destekleyen Lahmi Arapları da Nusaybini kuşattılar ancak şehir direnerek teslim olmadı.

M.ö. 5. yüzyılın başlarında Perslerin işgalini duyan Turabidin halkı Fıratın batısına kaçarak Rumaniye şehrine sığındılar. Bir müddet sonra tekrar eski yerlerine dönen Süryaniler intikam amacıyla Asur, Ninova (Musul) yörelerine saldırarak esir aldıkları yöre halkını beraberlerinde getirip köle olarak kullanmak üzere Turabidin'e yerleştirdiler. Antakya Piskoposu Nastorius (381-451) Hz. İsa'yı insan değil tanrı sayan Monofizitlik öğretisine karşı çıkarak O'nun Allah'ın peygamberi ve insan (yaratılmış) olduğunu ileri sürünce büyük tartışmalar ve bölünmeler meydana geldi.

Ünlü Süryani tarihçi Mar Yeşua Amid ve Urfa'da 494-507 yılları arasında cereyan eden olayları anlattığı eserinden bu dönemde Urfa ve Diyarbekir'de tiyatroların olduğunu, dinden uzaklaşan halkın sabahlara kadar eğlendiğini Tanrının gazabı

www.netewe.com

olarak büyük bir çekirge salgını ve çıban hastalığı (Şark çıbanı) yaşandığını büyük bir depremin olduğunu öğreniyoruz.

Aynı dönemlerde Sasani Kralı Kavad Amid'deki Roma hamamlarını çok beğenerek bütün İran'da bu hamamlar gibi hamamların yapılmasını emretti.

569 yılında Mardin ve civarında 7 kilise inşa edidi. (H. Dolapönü s. 31) Kavad'ın ölümüyle yerine geçen 1. Hüsrev Nuşirevan (531-579) Bizans'ın Ak-Hunlarla işbirliği yaptığını öğrenince Bizans topraklarına girerek Antakya'ya kadar ilerledi.

Sasaniler 546'da tekrar Bizanslılarla savaştılar. Yapılan barış 573'e kadar sürdü. Bu dönem boyunca Amid İranlılarda kaldı.

573'te tekrar başlayan savaşta İran ordusu yenilince şehir Bizanslıların eline geçti. Bir müddet sonra toparlanan Sasani ordusu İranlı komutan Azarmakan yönetiminde Amid (Diyarbekir), Meyafarkin (Silvan), Mardin ve Nusaybin'i ele geçirerek Hasankeyf'e yürüdü.

Yerli Süryani halka karışmayıp sadece Bizanslı askerleri öldürerek ilerleyen Sasani ordusu Hasankeyf'i aldı. Bizans İmparatoru Mavrikios ile anlaşan (582-602) Sasani Hükümdarı Hüsrev Perviz Batman Suyunu sınır olarak kabul etti.

Batman suyu'nun batısı Bizanslılara bırakıldı. Bizans İmparatoru Phocas'ın (602-610) ölümünden sonra yerine geçen Heraklius (610-640) 622'de güçlü bir ordu ile Erbil yakınlarında İranlıları bozguna uğrattı.

(Kuran-ı Kerimdeki Rum Suresinde bu zafer daha önce haber verilmişti.)

Bizans İmparatoru Heraklius 624'te Amid ve Hartiripolis şehirlerini geri alarak Dicle kıyılarına kadar ilerledi. Sasaniler (İranlılar) Diclenin doğusuna çekilmek zorunda kaldılar.

www.netewe.com

İSLAM ÖNCESİ TURABİDİN

Islam ordularının Kuzey Suriye'ye geldikleri 639 yılında Turabidin'i incelediğimizde önümüze şu tablo çıkmaktadır.

BÖLGENİN ETNİK YAPISI:

M.ö. 4500 yıllarından m.ö. 1000'li yıllara kadar bölge etnik olarak Ari (Hint-Avrupa) kökenli Subaru-Hurri ve Mittanilerin yaşadıkları bir alanken m.ö. 1000'li yıllardan itibaren yoğun göçler sonucu Arami (Süryani) halkının vatanı haline gelmiştir. Hıristiyanlığın doğuşuyla birlikte Aramiler'in yoğun bir şekilde Hıristiyanlığı kabul etmeleriyle birlikte Arami etnik kimliği Süryani dini kimliğine de bürünerek bölgeye tam olarak hakim olmuştur.

Elimizdeki belgeler Hıristiyanlığın yayıldığı m.ö. 1. Yüzyılda bölgede çok sayıda Zerdüşt tapınağının olduğunu ortaya koymaktadır. Mardin'deki Deyrulzafaran manastırı ile Midyat'taki Mor Gabriel (Deyrulumur) manastırlarının yerinde eskiden Zerdüşt tapınakları olduğu ve bu tapınaklarda ateşgedelerin bulunduğu bizzat Süryaniler tarafından belirtilmektedir.

Bu durumdan da anlaşıldığı gibi o dönemde bölgede Zerdüşt inancını taşıyan Pers-Med (Kürt) halkından insanların varlığı muhakkaktır. Aksi takdirde Aramiler'in bir kısmının Zerdüşt dinine mensup olduklarını düşünmek gerekir ki elde bu yönde bir belge mevcut değildir. Kaldı ki yaklaşık bin yıl Persler (Medler-Kürtler) ile Romalılar (Bizanslılar) arasında boyuna el değiştiren bölgede hiçbir Ari (Pers-Med) unsurunun olmadığını iddia etmek mümkün değildir. Ancak özellikle Hıristiyanlığın gelişinden sonra Aramiliğin Süryaniliğe dönüştüğü dönemden sonra bölgenin tamamen Hıristiyanlaştığı anlaşılmakta diğer tüm Arami, Asur, Pers, Med unsurların Süryanilik içerisinde eriyerek asimile oldukları ortaya çıkmaktadır.

Bu dönemde Dicle Nehri'nin batısında Turabidin bölgesinde Kürtlerin yaşadığına dair bir bilgi ve belgeye rastlanılmamaktadır. Kürtler, Dicle Nehri'nin doğusunda bugünkü Cizre şehri ve doğusunda yaşamaktadırlar.

İslam orduları bölgeye geldiklerinde yoğun bir Süryani nüfus

www.netewe.com

ile bir miktar Ermeni ve Rum (Bizans-Romalı) yönetici aileler görülmektedir.

Yine aynı şekilde elimizdeki belgelerde özellikle de Amidli (Diyarbakırlı) Mor Yeşua'nın 494-507 yılları arasını anlatan *Diyarbakır ve Urfa'nın Felaket Yılları* adlı eserinde Arap aşiretlerinin İslamiyetten en az 200 yıl evvel Urfa, Viranşehir, Mardin, Nusaybin ve Cizre ovalarına geldikleri açık bir şekilde anlatılmaktadır.

Dicle'nin doğusunda Sasanileri (Persleri) destekleyen Hire Krallığının kurucusu Lahmi'lerle Fırat'ın batısında Bizanslıları destekleyen Hıristiyan Gassaniler'den başka Dicle ile Fırat arasında yerleşik bazıları putperest olan Şammar ve Tayy aşiretlerine mensup Araplardan birçok olayda bahsedilmekte, Arapların kuzeydeki son hudutlarının ise ova ile dağın kesiştiği noktalar olduğu belirtilmektedir.

BÖLGENİN DİNİ YAPISI:

Bu dönemde Bölgeye damgasını vuran en önemli ve etkili inanç olarak Hıristiyanlık (Süryanilik) görülmektedir. Süryaniliğin haricinde güneş, ay ve yıldızlara tapan Sabii inancının takipçileri ile Şemsiler ve Zerdüşt dininin kalıntılarına da rastlanılmaktadır.

BÖLGENİN SİYASİ YAPISI:

Bu dönemde Bizanslıların İstanbul Ortodoks Rum Kilisesi vasıtasıyla Süryani Kadim kilisesi üzerinde hakimiyet kurarak Süryanileri kontrol altında tutma politikaları Süryaniler arasında tepkilere sebep olmakta, Bizanslı yöneticilerle yerli halk arasında sürekli çatışmalar meydana gelmektedir.

Perslerin Zerdüşt inancına sahip olmaları Süryanilerin onlarla kaynaşmasını engellemektedir.

Persler ve Bizanslılar arasındaki uzun yıllar boyunca bitmek tükenmek bilmeyen savaşlar yerel halkı bıktırmış, istikrarsızlık ekonomik alanı da alt üst etmiştir.

Bölge Persler ve Bizanslılar dışında istikrar, güven ve adaleti sağlayacak üçüncü bir güce adeta hazır vaziyettedir.

www.netewe.com

TURABİDİN BÖLGESİNİN MÜSLÜMANLAR TARAFINDAN FETHEDİLMESİ

Bölgenin Müslümanlarca alınmasıyla ilgili Süryani kaynaklarında çok ayrıntılı bilgilere rastlanılmamaktadır. Ebul Faraç Hz. ÖMER zamanında Arap kumandanlarından İYAZ BİN ĞANEM'in Suruç ve Urfa'ya savaşsız girdiğini Rakka, Amid (Diyarbekir), Nusaybin, Mardin ve Turabidini de sulhen aldığını yazmaktadır. (*Muhtasar el-Düvel Tarihi* 178. sayfa).

Mardin'in alınmasını bizzat gören Mardin Süryani keşişlerinden Adey ise Rumlar'ın (Bizanslılar'ın) Mardin'i terk ettikten sonra geri dönmek istediklerini ancak şehir içinde yaşayan Araplarla Süryaniler'in birleşerek geri dönmek isteyen Rumlara karşı koyduklarını ve uzun çarpışmalardan sonra Mardin'i Rumlar'dan temizlediklerini belitmektedir. (Urfalı bilgin MARYAKUB'un kitabını 110. Bölümü, HANNA DOLAPÖNÜ (Dalabani) *Tarihte Mardin*, s. 32)

Bölgenin müslümanlar tarafından fethedilmesini en ayrıntılı bir şekilde anlatan kişi ise ünlü tarihçi VAKİDİ'dir. FETHUL CEZİRE, HABUR, DİYARBEKR VEL IRAK adlı eserinde Turabidin, Mardin, Nusaybin ve Hasankeyf'in alınmasını detaylı bir şekilde anlatmaktadır. 1785-1842-yıllarında yaşayan Mardin müftüsü ABDÜSSELAM EFENDİ ile 1864-1951 yılları arsında yaşayan ABDÜLGANİ BULDUK'un Mardin tarihi ile ilgili kitaplarında bölgenin Müslümanlarca alınması Vakidi Tarihi'nden neredeyse aynen iktibas edilmiştir.

Kısaca özetlemeye çalışırsak, İslam Orduları Mardin şehri Diyarbekir ve Diyarı Rabia'nın da fatihi olan İYAZ BİN ĞANEM kumandasındaki Hz. Peygamberin ashabından Halid bin Velid, Muaz bin Cebel, Saad bin Zeyd'in de aralarında bulunduğu İslam Orduları tarafından Hicri 8 Cumadul-ula 18, Miladi 639 yılında feth edilmiştir.

www.netewe.com

DİYAR-I RABİA

İslam kaynaklarında sıkça rastladığımız Diyarı Rabia ismine açıklık getirmek gerekmektedir. En geniş hudutları ile Diyarı Rabia Dicle ile Fırat arasındaki kuzey Mezopotamya topraklarıdır. Ancak yaygın anlayışa göre Diyarı Rabia batıda Habur şehrinden (Ceylanpınar-Rasulayn) doğuda Cizre'ye kadar, güneyde Fırat kenarındaki Rakka'dan kuzeyde Siirt'e kadar olan toprakları kapsar. Aynı topraklara Arzı Cezire ve Beyneyn Nehreyn (iki nehir arası) adları da verilmektedir.

Rabia Hz. Muhammed'in atalarından Mudar Bin Nizar'ın kardeşidir.

Rabia'ya babasından nişanlı bir at kaldığından Rabiatül Faras, Mudara da babasından kırmızı bir çadır kaldığından Mudar'ul Hamra lakapları verilmiştir.

Mudar topraklarına Mudar'ul Hamra, Rabia topraklarına ise Rabiatul Faras adı verilmiştir. Mudar kabilesine mensup olanlara MUDARİ, Rabia kabilesine mensup olanlara ise RABİİ denilmektedir.

İslam orduları bölgeye geldiklerinde ilk olarak Habur şehrini barış yolu ile feth ederek Aynül-Verd denilen Rasulayn'a (Ceylanpınar) doğru ilerlemeye başladılar.

Rasulayn Meliki Şehriyad Bin Fern ileri gelen adamlarını toplayarak onlara danıştı. Bazıları barış yoluyla anlaşmayı önerirken Tuta isminde bir rahip (Kızıltepe'ye bağlı eski büyük bir yerleşim yeri olan Kefertut'ta oturuyordu) İslam ordularıyla savaşma fikrinde israr etti. Ancak zayıf kaldıkları için Mardin Meliki Arsus Bin Caris ile ittifak etmek gerektiğini bunun içinde en iyi yolun Arsus Bin Caris'in kızı Mariye ile Şehriyad'ın oğlu Amuda'yı evlendirmek olduğunu öne sürdü.

O tarihlerde Mariye 30, Şehriyad'ın oğlu Amuda ise 15-16 yaşlarında idi. Bu fikri beğenerek kabul eden Rasulayn ileri gelenleri Rahip Tuta başkanlığındaki bir heyeti kıymetli hediyelerle Arsus Bin Caris'in kızı Mariye'yi Amuda'ya istemek üzere Mardin'e gönderdiler. Bu evlilik teklifini kabul eden Arsus mehir olarak yüzbin dinarla iki deve yükü kıymetli mal verilmesini ayrıca islam ordusunun ileri gelenlerinden yirmi kişinin yakalanarak gerdek gecesi öldürülmelerini şart koştu. Rahip Tuta'da kabul edince papazlar nikahı kıydı.

www.netewe.com

Arsus bin Caris aslen Trabzon'lu bir Rum'du. Bir rivayete göre Trabzonlu Rumların şikayeti nedeniyle, bir başka rivayete göre ise Diyarı Rabia ahalisinin yardım istemeleri üzerine Antakya Meliki Hiraklüs tarafından Mardin'e vali olarak gönderilmişti.

Arsus, Mardin'e geldikten sonra şehrin yukarısında kalede yaşayan ateşe tapan DİN adındaki Mecusi rahibini öldürdü. Kalenin hizasında sonraları halkın KALATÜL MARA (Kadın kalesi) adını verdiği başka bir kale inşa ederek kızı Mariye'yi oraya yerleştirdi.

Kalenin yakınlarındaki Deyrulzafaran manastırında yaşayan genç ve yakışıklı bir rahip ile Mariya birbirlerine aşık oldular. Rahipten hamile kalarak bir erkek çocuk doğuran Mariye büyük bir korkuya kapıldı. Öldürmeye kıyamadığı çocuğu çok güvendiği bir süt anneye vererek İpek yol üzerine bırakmasını istedi. Çocuğun sağ yanağında doğuştan tırnak kadar bir siyah ben ve sağ kulağında bir et parçası vardı.

Süt anne çocuğu şimdiki Amuda şehrinden (Mardin'in güneyinde hudutta Suriye'ye ait bir şehir.) geçen anayol da yola işaret olarak dikilen mermer direk üzerine bıraktı.

O gün Musul melikinin Rasulayn Meliki Şehriyad'a gönderdiği elçi oradan geçerken çocuğu gördü. Çocuğun üzerindeki süslü elbiselerle mücevherleri görünce önemli bir aileye mensup olduğunu anlayarak çocuğu yanına aldı.

Rasulayn'a vardıklarında olayı öğrenen Şehriyad 'benim erkek çocuğum yok. Bunu bana hediye et ve buluntu olduğunu kimseye söyleme' diyerek çocuğu aldı ve adını Amuda koydu.

İslam orduları Rasulayn'a doğru ilerlerken Şehriyad'ın Arsus BİN CARİS ile anlaşma yaptığı haberi geldi. İslam orduları Neciyye Bin Mecid, Adiyy Bin Salim El HİLALİ ve Halid Bin Velid gibi kumandanlar önderliğinde Rasulayn (Ceylanpınar) yakınlarında Rum ordusuyla karşılaştılar.

O zamanın adeti gereğince teke tek vuruşmada Hz. Halid Harran valisi Rodos'u yenerek esir etti.

Yapılan savaşı İslam orduları kazandı. Aralarında Rahip Tuta ve Amuda'nın da bulunduğu beşbine yakın Rum askeri esir edildi. 1766 kişi ise öldürüldü. İyaz Bin Ganem tüm olanları bir mektupla Halife Hz. Ömer'e bildirerek 100 Yemenli askerle birlikte elde edilen ganimetin beşte birini Medine'ye gönderdi.

www.netewe.com

Mardin Meliki Arsus Şehriyad'ın yenilerek kaçmasına çok üzüldü. Kızı Mariye ile danışınca Mariye ilginç bir öneri sundu. 'Benim fikrim İslam ordularının içine girerek onları kandırmaktır.

Hz. İsa'nın rüyama gelerek bana Müslüman olmamı söylediğini benimde müslüman olmaya karar verdiğimi Mardin kalesini onlara teslim etmek istediğimi, kale kapılarını açmak için bir miktar İslam askerini sandıklarının içine koyabileceklerini söyler, kabul ederlerse sandık içerisindeki askerleri Mardin'e getirerek Müslümanların elinde esir olan nişanlım Amuda ve Harran Meliki Rodos'a karşı kullanabileceklerini söylerim.' dedi.

Arsus kızı Mariya'nın bu fikrini çok tehlikeli gördüyse de kızının ısrarları sonucu kabul etmek zorunda kaldı. Aynı tarihte İyaz Bin Ğanem bir miktar İslam askerini yiyecek getirmek üzere Harran taraflarına gönderdi. Urfa hakimi Nikola oğlu Eksas (Bazı kaynaklarda Sais diye yazılmaktadır.) ve Sen kalesi sahibi Cercis Bin Şemun yollarını keserek onları esir edip ihtiyaten Mardin kalesine gönderdiler.

Yolda esirlerle karşılaşarak morali yükselen Mariye İslam orduları karargahına giderek yaptığı planı uygulamaya koydu. İyaz Bin Ğanem'in huzuruna çıktı. Tasarladığı sözcükleri aynen tekrarladı.

İyaz Bin Ğanem bu sözlere gülerek 'Sen buraya Müslüman olmaya gelmedin. Sırf nişanlın Amuda'yı esaretten kurtarmak için geldin halbuki; Amuda senini nişanlın değil oğlundur diyerek Rahip Kızına ile olan geçmişteki ilişkisini üstü kapalı olarak herkesin anlayamıyacağı bir şekilde anlattı.

Mariye inkar etmeye kalkışınca İyaz Bin Ğanem rüyasında Hz. Muhammed'i gördüğünü ve tüm olanları peygamberin kendisine anlattığını söyleyince Mariye Amuda'yı görmek istedi. Verilen emir üzerine sahabeden Said Bin Zeyd Amuda'yı getirdi. Mariye Amuda'nın yanağındaki beni, kulağının üzerinde ki fazla eti ve takmakta olduğu mücevherleri görünce Hz. Muhammed doğru söylemiş diyerek bayıldı.

Daha sonra Mariya ve Amuda birbirlerine sarılarak ağladılar. İkisi de Müslümanlığı kabul ederek Mardin'de esir bulunan Müslümanları kurtarmak için çareler düşünmeye başladılar. Mariya Mardin'e dönerek kendinden önce Müslüman olan ünlü Hıristiyan alim Mişa Bin Abdülmesih ile birlikte Müslüman esir-

www.netewe.com

leri zindandan kurtararak bir baskın ile Mardin şehrini ele geçirdi.

Mardin Kalesi ile Kalatül Mara'nın Müslümanların eline geçtiğini öğrenen Şehriyad ve Arsus Bin Caris çok üzülerek Diyarbekir Melikesi Meryem Dariye, Musul hüklümdarı Altaf, Hısn Keyfa, Siirt Meliki Aryavus, Sasanê sahibi Silantır ve Ahlat sahibi Serur gibi Hıristiyan meliklerden yardım istedi. Yapılan savaşta Müslümanlar yenilerek 60 şehit verdiler. Aralarında Halid Bin Velid'inde olduğu bazı sahabiler Hıristiyanlara esir oldu. Bu duruma çok üzülen İslam orduları baş kumandanı Halid Bin Velid büyük bir hücum düzenledi.

Hıristiyan ordusu yenilerek dağıldı. Hz. Ömer'in oğlu Abdullah kaçan Şehriyad'ı takip edip yakalayarak öldürdü. İslam esirlerini ise Hıristiyan muhafızları Müslüman olarak serbest bıraktılar. Müslüman olmayan Hıristiyan ileri gelenleri öldürüldü. Mardin şehrinin yönetimi Mariya ve oğlu Amuda'ya verildi. Mardin şehri yaklaşık yüz yıl bu aile tarafından idare edildi. Daha sonra Mardin şehri bilinmeyen bir nedenle 105 yıl virane kaldı.

İslam orduları Mardin'i aldıktan sonra Dara şehrine doğru ilerlemeye başladılar. Dara'nın Hıristiyan halkı ile yirmi bin dinar ve otuz bin gümüş dirhem cizye karşılığında anlaşma yapıldı. Halkın az bir kısmı Müslüman oldu.

Daha sonra Dara ile Nusaybin arasında bulunan Biryha Dara'nın dörtte bir şatlarında barış yoluyla alındı. Nusaybin yakınlarındaki Yahudilerce kutsal sayılan BAAMA ve daha sonra Nusaybin de barış yoluyla alındı. Nusaybin halkının önemli bir kısmı Müslüman oldu.

Aynı şekilde TURABİDİN BÖLGESİNDEKİ tüm Süryanilerde müslümanlarla anlaşma yaptılar. Bazı kaynaklarda Hısn Luğub olarak da adı geçen Hasankeyf'in feth edilmesi için İyaz Bin Ganem Abdullah Yukanna'yı görevlendirdi.

Abdullah Yukanna yolda Siirt'in Hıristiyan meliki ile karşılaştı. Meliki bır kısım askerleriyle birlikte esir aldı. Kurtulan askerler Hasankeyf'e kaçarak durumu bildirdiler. Hasankeyf'in Hıristiyan meliki YUTALİKUN bin atlı ile Siirt Meliki'nin yardımına koştu. Yukanna ve Yutalikun savaşırlarken Halid Bin Velid üç bin süvari ile yardıma yetişti. Şiddetli çarpışmadan sonra Yutalikkun ve birçok askeri öldürüldü. Bundan sonra Müslüman-

www.netewe.com

lar Hasankeyf'in üzerine yürüdüler.

Yutalikun'un karısı adamları ile meşveret yaptıktan sonra şehri sulhen teslim etmeye karar verdi. Müslümanlar'da açılan köprüden şehre geçerek teslim aldılar. Müslümanların iyi ahlak ve muamelelerinden dolayı melike dahil birçok Hıristiyan Müslüman oldu. Yukanna orada Halid Bin Velid'in emriyle Melike ile evlendi. Böylece Hasankeyf sağlam bir şekilde müslümanların eline geçti.

Süryani kaynaklarında bölgenin Süryani halkının islam ordularıyla genellikle savaşmadığı bölgedeki savaşların Bizans ordusu ile Müslümanlar arasında olduğu Bizanslılar ile Persler arasındaki yüzyıllarca süren savaşlardan bıkıp usanan bölge halkının Müslümanları tercih ettiği belirtilmektedir. 'Doğu Hıristiyanları, Arap fethiyle Bizans Kilisesinin zulmunden kurtulduklarını sanmışlardı, ama bir başka gerçek de pek kısa zamanda ortaya çıktı: Arap fethinin aynı zamanda, en azından belli bir süre için, bir dinsel fetih olduğu gerçeğiydi. (Yakup Bilge *Süryaniler* s. 41).

Müslümanlar kendileri ile anlaşma yapan Hıristiyanlar'ın mal,can ve namuslarını emniyet ve teminat altına aldılar.

Arapça aslı Mardin'deki Deyrulzafaran manastırı kitaplığında bulunan Hz. Muhammed'in Hıristiyanlar ile ilgili ahidnamesi bu konuda tarihi bir belgedir.

HZ. MUHAMMED'İN AHİDNAMESİ

"Bu kitap, ABDULLAH OĞLU MUHAMMED'in bütün başka din saliklerine verdiği bir AHİDNAME suretidir ki: HAK TAALA; Onu rahmetiyle müjde etmeğe, azabiyle halkı korkutmağa göndermiştir.

Ve ALLAHÜ TAALA; Onu halkının üzerinde olan emanetine emin eylemiştir. O Muhammed bu kitabı bütün NASRANİ (Hıristiyan) milletleri müntesiplerine Ahid için verdi.

Her kimki; bu ahdi bozarsa ALLAH'ın Ahdını bozmuş olur, dinini istihza etmiş olur, Allah'ın lanetine layık olur. Bu ahdi yerine getirmeyen gerek sultan gerek gayrı olsun, aynı itabe maruz kalacaktır.

Bir Rahip veya bir seyyah bir dağda veya bir derede yahut da bir kırda, şehirde ve çölde yerleşmiş olsun onların hepsinden her

www.netewe.com

gücü savdım.

Nefsimle avanımla, ve her ehli milletimle ve bana tabi olanlarla, bu ahdi yerine getirmeyi kabul ettik. Zira onlar benim raiyetimdir, ehli zimmetimdir.

Ancak gönüllerinin hoş olduğu derecede vergi versinler, bu sebeple onlara cebir ve ikrah olunmasın.

Reislerinin vazifeleri değiştirilmesin, itikafe çekilenler savmaalarından (mağaralarından) çıkarılmasın, seyahat edenler men olunmasın ve kiliselerinden çıkarılıp kiliseleri yıkılmasın, ve onların mallarından malzeme alınıp mescitlerin binasına sarf olunmasın, her kim ki buna muhalefet ederse Allah'ın ahdını bozmuş olur.

Onların İbadetle meşgul Ruhanilerine Ceziye ve Garame yükletilmeye, Onlar nerede olurlarsa olsun benim zimmetimde ve misakımdadırlar.

Dağlarda münferit ibadetle meşgul olanların ziraatlarından ÖŞÜR alınmasın, zira onların ziraatları kendi boğazları içindir, ticaret için değildir. Ve dahi harp için adam ihraç olunmak lazım olsa teklif olunmaz.

Vergi alınmak lazım gelse ne kadar emval ve akaret sahibi olursa olsun yılda oniki dirhemden fazla nesne alınmaz, zahmet ve meşakkat teklif olunmaz ve mücadele olunsa rifk ile vechi ahsen ile mücadele olunur.

Rahmet ve şefkat kanadı altında hıfz olunurlar.

Müslimin nikahı altında bulunan Nasranilere cebir ve ikraz olunmaz, onlar diledikleri gibi dinlerine riayet ederler.

Ve kiliselerinde varıp ibadet etmekten men olunmaz. Herkimki ALLAH'ın bu ahdine muhalefet etmiş ola ve zıddı ile amel etmeğe kasdeylese HAK TAALA ve RESULÜ'nün Misakına isyan etmiş olur.

Onlardan kimse silah taşımağa icbar olunmaz, belki İslamlar onları müdafaa ve siyanetle mükelleftirler.

Bu Ahidname kıyamete dek baki olup dünya munkazı oluncaya kadar müebbet ola muhalefet olunmıya."

www.netewe.com

İSLAM DÖNEMİNDE BÖLGE

Mardin'i fetheden İslam kumandanları şehrin yönetimini Şahriyaz oğlu Amud ile annesi Mariye'ye bıraktılar. Yaklaşık yüz yıl Mardin şehrinin yönetimi bu ailede kaldı.

Hasankeyf'in yönetimi ise öldürülen Hıristiyan melik Yutalikun'un karısı ile Halid b. Velid'in emriyle evlenen Yukanna isimli Müslümana verildi. Turabidin bölgesi de idaresine bağlandı.

EMEVİLER DÖNEMİ (692-749)

Abdullah b. Zübeyr'in döneminde, Abdullah b. Zübeyr Emevî hakimiyetini tanımayarak Mekke'de kendi halifeliğini ilan ederek, bölgeye de kendi temsilcisini atadı. Abdullah b. Zübeyr'in öldürülmesinden sonra bölge 692 senesinde Emevilerin egemenliği altına girdi.

745 yılında Emevilerin son hükümdarı Mervan ile Şeybanlı Kıs oğlu Dahhak arasında çatışma oldu. İki ordu Kızıltepe yakınlarındaki Kefertut'te karşılaştı, 24 saat süren savaştan sonra, Dahhak yenildi, başı kesilerek bütün Mezopotamya şehirlerinde teşhir edildi. Birkaç yıl sonra ise Abbasiler Horasanlı Ebu Müslim ile birlikte Emevî yönetimine son vererek iktidara geldiler. Böylece bölgede Abbasi dönemi başladı.

ABBASİLER (749-830)

İlk Abbasi halifesi Ebul Abbas Abdullah'ın başa gelişinden itibaren dört yıl boyunca Cezire ahalisi onun idaresini kabul etmedi. Bu dönemde Dara ve Mardin aşiret reisliğini Haruniler'den Ebul Cafer Berika adında birisi yapmaktaydı. Yardımcısı ise Musa b. Kap idi. Musa'nın yerine Müsellim oğlu Bakkar tayin edilince, Ebul Cafer Berika, Bakkar'a savaş açtı, ancak öldürüldü. Bakkar ise Urfa'daki İshak'ın yanına gitti.

Bu durumu fırsat bilen Cizre ahalisi ayaklanan Ali oğlu Abdullah'ın yanında yer aldı. Halifenin kuvvetleri Ali oğlu Abdullah'ı, Nusaybin'den Şam'a kadar kovaladı. Zamanın Mardin emiri, Acem asıllı Zeyyad oğlu Halil idi. Şehre dolan çapulcula-

www.netewe.com

rı kovmak için büyük çaba sarfetti. Çevreye dağılan yerli ahaliyi topladı, şehri düzene soktu.

824 yılında Abbasi halifesi Me'mun, Mardin'e Liazar'ı tayin etti. Zamanın Mardin Süryani Partiriği Diyanasiyos, 830 yılında Şam'da Me'mun tarafından büyük bir törenle karşılandı, Süryanilerin Mardin'de kalabileceğine dair kendisine berat verildi. (Hanna Dolapönü.)

886 yılında Halife Mutemed, ayaklanan Cezire aşiretlerine karşı Kundakçı oğlu İshak'ı vali olarak tayin etti. Ancak başarılı olamadı. Bu sefer de vali olarak Mutemed Alallah'ı tayin etti.

891 yılında ölünce, yerine oğlu Muhammed geçti. Halk istemeyince Muhammed b. Mecrum Yahya tayin edildi. Yeni vali büyük bir ordu ile Mısır'a sefere çıktı, Hariciler'den Ahmed ibn Şeyh İsa, 892 yılında durumu fırsat bilerek Mardin'i işgal etti. Bu duruma kızan Halife, Hariciler'den Ahmed ibn Şeyh İsa'ya bir mektup yazarak, geri çekilmesini istedi. İsteği kabul edildi.

EMEVİLER VE ABBASİLER DEVRİ YÖNETİCİLERİ

Cezire tamamen fethedildikten sonra eyalet kabul edilerek Hamdanilerin eline geçene kadar valiler tarafından idare edildi. Cezire'nin fethinde önemli rol oynayan İyaz b. Ğanem'i ilk vali olarak kabul etmek gerekir. Daha sonra sıra ile şu valiler Cezire'yi idare etmişlerdir:

2. Sa'd b. Amir (20/64) yılında vefat etti)
3. Amir b. Sa'id el-Ensâri (20-30/641-650)
4. 30/650'de Cezire Hz. Osman zamanında Şam'a bağlanınca Şam valisi Muaviye Cezire'ye vekaleten Habib b. Mesleme'yi tayin etti.
5. Hz. Ali halife ounca ölen Mâlik el-Eşterî sonra da Şebîb b. Amir'i vali olarak tayin etti.
6. Muaviye halife olunca tekrar Habib b. Mesleme'yi tayin etti. Mesleme 42/661 senesinde vefat etti. Bu sırada Rumlar Cezire'yi istila etmişti.
7. 73/690 senesinde Muhammed b. Mervan Cezire'yi Rumlardan kurtarınca buraya vali tayin edildi.
8. Mesleme b. Abdülmelik (91-101/710-719)
9. Amr b. Habir (101-114/719-732)

www.netewe.com

10. Mervân b. Muhammed (114-132/732-750)
11. Emevi Halifesi Mansur (132-136/750-753)
12. Hamid b. Kantabe (136-142/753-759)
13. Yezid b. Mezid (142-143/759-760)
14. Abbas b. Muhammed (143-155/760-772)
15. Musa b. Kab (155-157/772-774)
16. Halid b. Bermek (157-159/774-776)
17. Heysem b. Said (159-160/776-777)
18. Fadl b. Salih (160-161/777-778)
19. Abdussamed b. Ali (161-162/778-780)
20. Zafer b. Asım (162-163/780-782)
21. Abdullah b. Salih (163-165/780-782)
22. Ali b. Süleyman (165-169/782-785)
23. Mansur b. Ziyad (169-171/785-787)
24. Ebu Hurayra Muhammed b. Farh, bunun yerine Habib b. Kays tayin edildi (171-178/787-794)
25. Yezid b. Mezid (178-180/794-796)
26. Said b. Selem (180-183/796-799)
27. Hazime b. Hazım (183-186/799-802)
28. Harun Reşid'in oğlu Kasım (186-193/802-809)
29. Tekrar Hazime b. Hazim (193-198/809-815)
30. Tahir b. Hüseyin (198-205/815-821)
31. Yahya b. Muaz (205-206/821-822)
32. Ahmed b. Yahya b. Muaz, aynı senede ölünce yerine Abdullah b. Tahir (206-213/822-829)
33. Halife Memun'un oğlu Abbas (213-223/829-839)
34. Hamid b. Said (231-235/846-849)
35. Halife Mütevekkil'in oğul Muntasır (235-245/849-859)
36. Ali b. Yahya (245-248/859-862)
37. Halid b. Yezid (248-256/862-870)

HAMDANİLER DEVRİ (885-978)

Bu dönemde Mardin'e ilk tayin edilen Hamdani Hamdan b. Hamdun-i Tağlibi'dir. Hamdaniler, Arapların Tağlib kabilesine mensupturlar. Hamdan, 895 yılında Becli Harun'la birleşerek

www.netewe.com

Kundakçıoğlu'nu yendi. Cezire'de ayaklanan Arapları dağıttı. Hamdan oğlu Hüseyin 901-908 yılları arasında Halifenin güvenini kazanarak yanında kaldı.

Bir müddet sonra ise Halife tarafından öldürtüldü. Hamdanilerin bir kısmını affeden Halife, Ebul Heyca'yı Musul'a, kardeşi İbrahim'i de Diyarbekir'a tayin etti. 921 yılında ibrahim ölünce yerine Hamdan oğlu Davut geçti.

Ebul Heyca, Tikrit civarında ayaklanları bastırınca, Halife tarafından Cezire emirliğine tayin edildi. 929'da bir ayaklanmada öldürülünce, yerine oğlu Nasıruddevle Hasan Ali geçti.

Hasan Ali, 930 yılında Nusaybin'li Matar oğlu Bağvi'yi yenerek Diyarbakır, Sincar, Habur ve Erzen şehirlerini aldı. Kısa bir müddet sonra Halifenin güvenini kazanan aynı aileden Ebul Heyca Abdullah, 935 yılında Mısır valisi oldu.

Nasuruddevle Hasan Ali bir müddet sonra Mardin yönetimini oğlu Hamdan'a bıraktı. 971 yılında Hamdan'ın kardeşi Ebu Tağlib, Hamdan'ın yerine geçti.

Nasuruddevle el-Hasan (929-969) bağımsız bir hükümdar gibi davranmaya ve Halifeyi dinlememeye başladı. Nasuruddevle'nin 969'da ölümünden sonraki karışıklıkları fırsat bilen Bizanslılar Nusaybin ve çevresini işgal ettiler.

Ebu Tağlib, bu karışıklıklarda Şam'a kaçarken, yolda öldürüldü. Hamdanilerin bölgedeki egemenlikleri de sona erdi.

BÜVEYHİLER DÖNEMİ

Büveyhoğulları, Kuzey İran'daki Deylem kavmindendirler. İran, Irak, Deylem ve Taberistan'da hükümet süren al-i Büveh'ten Adududevle Ebu Şucâ İbn Rüknüddevle Hasan Büveyh, 977 senesinde Diyar'ı Rabia'ya asker göndererek Musul'u Mardin'i, Diyarbekir'i ismi yukarıda geçen Hamdanilerin altıncı hükümdarı olan Ebu Tağlib'den aldı.

978 yılında Büveyhli Adil Adududdevle Hamdanilerin hüküm sürdükleri bütün yerleri ele geçirdi. Dışarıdan getirdiği yandaşlarını Mardin şehrine yerleştirdi.

983'te Büveyhoğullarının Mardin ve Hasankeyf valisi Emir Ebu Abdullah el-Hüseyn b. Dostek Bâd, Midyat-Nusaybin arasında bir çarpışmada ölünce, Mervanilerden Bâd'ın yeğeni Ebu Ali yönetimi ele aldı.

www.netewe.com

MERVANİLER DÖNEMİ (990-1089)

Mervaniler, bölgede hüküm süren en ünlü Kürt hanedanıdır. İlk kurucusu Emir Bâd adıyla meşhur Ebu Abdullah Hüseyin Bâd b. Dostık'tır. Aslen Hizan ile Modan (Motki-Bitlis) civarında yerleşik Kürt Harbuxt (Harbuht) Aşireti'nin Bâd (Badiki) ailesine mensuptur. 977-983 yılları arasında Mardin, Hasankeyf ve Diyarbekir'de valilik yaptı.

Büveyhilerden Adududdevle 982 yılında Bağdat'ta vefat etmesiyle Emir Bâd, Nusaybin, Meyafarkin (Silvan), Hasankeyf ile Diyarbekir çevresinin bir kısmında egemenliğini ilan etti.

985 yılında Meyyafarkin'i alarak kardeşi Ebu'l-Fevarıs Hüseyin b. Dostık'ı vali tayin etti. 988 yılında Musul valisi Ebu'l-Kasım b. Saad b. Muhammed el-Hacib ile anlaşma yaparak Turabidin (Midyat) ve Cizre'yi Musul valisine bıraktı. Musul'u yağma eden Hakkari Kürtlerine saldırarak Musul'u kurtardı.

Musul halkının gönlünde Bâd'a karşı büyük bir sevgi doğdu. Musul valisi ölünce Cizre ve Turabidin de Bâd'a bağlandı. Bağdat yönetimi bir müddet sonra eski anlaşmaya dönülmesini isteyince Bâd kabul etmedi.

Bağdat'taki Samsamuddevle, Ebu Said Behram kumandasındaki bir orduyu üzerine yolladı. Ordu başarısız olunca, Said ibn Muhammed el-Hacib kumandasında ikinci bir ordu gönderdi, Emir Bâd bu orduyu da yenerek Ahlat'tan Cezire'ye kadar olan şehir ve kaleleri zaptetti.

Bu savaşlardan birinde Midyat ile Nusaybin arasındaki Bagok Dağında yapılan bir savaşta Bâd'ın kardeşi Ebu'l-Fevarıs b. Dostık öldürüldü. Cenazesi Hasankeyf'in dışında Ebu'l-Fevarıs Kubbeleri denilen yere defnedildi.

Daha önce hüküm süren, Hamdanilerden Nasuruddevle Hasan'ın oğulları Ebu Tahir İsmail ve Ebu Abdullah Hüseyin, Bağdat'ta hüküm süren Büveyhilerden Şerefüddevle'nin hizmetinde idiler. Şerefüddevle'nin yerine geçen oğlu, Bahauddevle'den aldıkları izinle Musul'dan Emir Bâd'ın üzerine yürüdüler. 14 Muharrem 380 hicri (Miladi 991 Pazar günü) Turabidin'de yapılan savaşta atını değiştirmek isteyen Bâd, başka bir atın sırtına atlarken, yere düşerek göğüs kemiğini kırdı.

Hasan b. Hamdan'ın oğullarından biri gelerek kendisini öldürdü. Elleri ve ayakları kesilerek Musul ve Bağdat'ta teşhir

www.netewe.com

edildikten sonra Musul'da defnedildi. Bâd'ı çok seven Musul halkı, günlerce yas tuttu.

Kızkardeşinin oğlu Ebu Ali, Emir Bâd'ın Hasankeyf'te oturan karısını nikahlayarak düşmanlarıyla savaştı. Ebu Ali'nin babası Harbuxtlu Mervan b. Kek'tir (bazı kaynaklarda Mervan b. Kisra). Aslen Siirt ile Modan arasındaki Kermas köyü'nde ikamet etmekteydiler. Mısır'a giderek Fatımi halifesi el-Aziz Billah'tan Halep, Diyarbekir ve çevresinin yönetimini aldı.

Diyarbekir şehri Abdulberr isimli şahsın, kışkırtmalarıyla isyan etti, Ebu Ali, Yeni Kapı'dan Diyarbekir'e girer iken, ibn Dimne adlı kişi Ebu Ali'yi öldürerek Abdulberr'in kızıyla evlendi. Bir müddet sonra, Abdülberr'i de öldürerek tek başına şehre hakim oldu.

Ebu Ali'nin kardeşi Mansur, Meyyafarkin (Silvan)'e giderek idareyi ele aldı. Şirve namında bir yakını 1011 yılında Atak (Lice)'da bir ziyafet esnasında Mansur'u hile ile öldürdü. Mümehhedüddevle Mansur'un ve Ebu Ali'nin diğer kardeşleri Ebu Nasır Ahmed b. Mervan, bir rüya tabirinde doğru söylemesine rağmen, Mansur onu hapsetti.

Kardeşi öldürülünce hapisten çıktı, gözleri âmâ olan ve Erzen şehrinde oturan babası Mervan'ın yanına gitti.

Diyarbakır halkı, Mansur'u öldüren Şirve'ye isyan edince, Ebu Nasır Diyarbekir'e gelerek şehri ele geçirdi. Bir müddet sonra Mardin'i de ele geçirdi. Abbasi halifesi, Ebu Nasr'a, 'Nasuruddevle' ünvanını verdi.

1031 yılında Bizanslılar Urfa'yı işgal etti. 1036 senesinde Ebu Nasır Bizanslıları yendi. 52 yıl hüküm süren Ebu Nasır, 1061 senesinde vefat etti. Yerine oğlu Melik Said geçti. 1063 senesinde Melik Said vefat edince, yerine kardeşi Nasır hükümdar oldu.

Emir Nasır, Diyarbekir'de ikamet etti. 1073 yılında Malazgirt fatihi Alpaslan, Haleb'e giderken, Diyarbekir'e uğradı.

Burada Nasır tarafından büyük bir törenle karşılanarak kendisine kıymetli hediyeler verildi.

Türk hükümdarı Alpaslan, Diyarbekir'i yönetimi altına aldı, ancak idareyi Nasır'a bıraktı. Nasır 1078 senesinde vefat edince, yerine oğlu Mansur geçti. Bir müddet sonra Mansur ile Selçukluların arası bozuldu.

Sultan Melikşah, Fahruddevle ve Artukoğullarının atası

www.netewe.com

Emir Artuk komutasında bir orduyu Diyarbekir'e gönderdi. Mansur'un daha önceden Emir Artuk'la arası iyi olduğundan, Emir Artuk, kaçmasına göz yumdu. Mansur, Cezire emiri Çökermiş tarafından Cizre'de bir Yahudinin evine yerleştirildi, orada öldü.

Cenazesini karısı Diyarbekir'e götürerek babasının yanına gömdü. Bölgede Kürt Mervani egeminliği sona erdi.

SELÇUKLULAR DÖNEMİ

1071 yılında Malazgirt'te yapılan savaşta Selçuklu Sultanı Alpaslan'ın Bizans İmparatoru Romen Diojen'i yenmesiyle Selçuklu Türkleri bölgeye egemen oldular.

Ancak Malazgirt Savaşında kendilerine yardım eden dindaşları Müslüman Kürt ve Araplardan oluşan yerel yöneticilerle iyi geçindiler. Bir anlamda yerel otoritelerine karışmayarak dış düşmanlara karşı işbirliği ile yetindiler.

Bu dönemde Sultan Alpaslan, Diyarbekir'e bizzat gelerek Ulu Cami'de namaz kıldı.

ARTUKLULAR DÖNEMİ

Artuklular devletine adını veren ARTUK BİN EKSUK BİN İLGAZİ BİN DAVUT, aslen Orta Asya'da Maveraünnehir'deki ŞEHRİMAN köyündendir. Türkmendir.

Babasının çoban olduğu söylenen Artuk, 1010 senesinde Şehriman'da doğdu. Zekası, cesareti ve yeteneğiyle kısa zamanda sivrilerek Selçukluların en önemli kumandanlarından biri oldu. Sultan Alpaslan'ın kızıyla evlendi. SOKMAN, İLGAZİ, BEHRAM ve HASAN adında dört oğlu dünyaya geldi.

Diyarbekir kuşatmasında dostu Emir Müslim b. Kureyş'in kaçmasına göz yumduğundan dolayı Alpaslan'ın oğlu Sultan Melikşah'ın gazabına uğrayınca, Melikşah'ın Şam'da ikamet eden kardeşi Tutuş'un yanına gitti.

Tutuş, kendisine Küdus hükümetini verdi. Küdus'te beş yıl valilik yaptıktan sonra orada vefat etti. (Abdulğani Efendi)

Oğullarından Sokman, Melikul Cebbar Eminüddin; İlgazi ise, Necmeddin lakabı ile babalarının yerine geçerek onlar da beş yıl Küdus'ü birlikte yönettiler.

www.netewe.com

Dayıları olan Sultan Tutuş, 1095 yılında kardeşi Melikşah'ın oğlu Süleyman Berküyarık ile Tahran yakınlarındaki REY şehrinde yaptığı savaşta öldürülünce durumu fırsat bilen Mısır'daki Fatımî 9. El-Müste'li Billah Ahmed veziri Efdal kumandasında bir orduyu Kudüs'e gönderdi.

1096 yılında Küdus'ü ele geçirince, Sokman Urfa'da, Necmeddin İlgazi ise, Bağdat'ta ikamet etmeye başladı. 1097 yılında Sokman'ın dayısı oğlu Halep hükümdarı Rıdvan b. Tacuddevle Tutuş ile kardeşi Dukak'ın aralarında çıkan savaşta, Sokman Rıdvan'a yardım etti.

Dukak yenildi. 1099 senesince çevredeki tüm hükümdarlarla birlikte Antakya'daki Frenkler'e savaş açıldı. Frenkler yenildi. Sokman savaştan sonra Hasankeyf'e yerleşerek, Mardin ve Diyarbekir'i ele geçirdi.

Bu tarihten itibaren bölge Harput (Elazığ), Meyyafarkin (Silvan), Hasankeyf, Amid (Diyarbekir) ve Mardin'de hükümdarlık kuran Türk Artuklu Hanedanlarının eline geçti.

www.netewe.com

MARDİN ARTUKLULARI

1. Sokman b. Artuk: 1099-1104

Hasankeyf'e yerleşen Sokman'ın ölümünden sonra, çocukları Diyarbekir, Silvan ve Hasankeyf hanedanını, kardeşi İlgazi'nin soyu ise Mardin Artuklu Hanedanını kurdu. Aynı yıllarda akınlara maruz kalan Turabidin yöresi büyük zararlar gördü. Mar Gabriel (Deyrulumur) Manastırı yağmalandı. Süryaniler Heysem Kalesi'ne sığındı.

Yine aynı dönemde Urfa, Harran ve Suruç'u işgal eden Frenklere karşı Sokman, Musul emiri Çökermiş ile ittifak kurarak Frenklerle savaştı.

2. Yakut b. Hasan b. Artuk: 1104-1105

Yakut, amcasının müttefiki Musul hakimi Çökermiş'in elinde bulunan Nusaybin'i almak için sefer düzenledi. Elini kaldıramayacak derecede hasta olmasına rağmen bir hayvana bindirilerek götürüldü. Nusaybin kuşatmasında kalede atılan bir okun isabet etmesiyle öldü. Yerine kardeşi Ali b. Hasan b. Artuk geçti.

3-Ali b. Yakut b. Hasan: 1105

Bu dönemde Hasankeyf emiri olan amcası İlgazi, Ali'nin Musul hakimi Çökermiş ile işbirliğini sebep gösterip yönetimi ondan alarak kendisine BA'DEL CEBEL (Midyat) hükümetini verdi. Aynı yıl Şam'ı kuşatan Frenklere karşı savaşmak üzere yola çıkan Emüniddun Sokman, Hama ile Humus arasındaki Karyeteyn köyünde vefat etti. Oğlu İbrahim cenazesini Hasankeyf'e götürerek defnetti. Babasının yerine geçti. Amcası Necmeddin İlgazi, ikamet ettiği Bağdat'tan gelerek Hasankeyf ve Mardin yönetimini eline aldı. Hasankeyf'i tekrar İbrahim'e bıraktı.

4-Necmeddin İlgazi: 1105-1122

1. Necmeddin İlgazi, Artukluların en ünlü hükümdarlarından biridir. Dönemi oldukça parlak geçmiştir. Antakya ve Urfa

www.netewe.com

yöresinde egemen Hrıstiyan Franklara karşı kazandığı savaşlar, ününü arttırmıştır.

1121 yılında oğlu Süleyman Hama'daki Kırtaş Ailesinin tahrikiyle kendisine isyan etti. Necmeddin İlgazi, Haleb'e giderek Kırtaş Ailesinin liderinin ellerini ve ayaklarını keserek gözlerine mil çekti. Huzuruna sarhoş olarak gelen oğlu Süleyman'ı azletti. Süleyman Şam'a kaçarak af dilemesine rağmen İlgazi oğlunu affetmedi.

Bu dönemde Artuklular Birecik, Suruç, Membiç, Urfa, Harran, Halep, Rasulayn, Sincar, Cezire, Nusaybin, Diyarbekir, Meyyafarkin, Harput (Hısn-ı Ziyad), Hısn-ı Mansur (Adıyaman), Kahta, Sumaysat (Samsat) beldeleri ile bunlara bağlı tüm kaleleri ellerine geçirdiler.

Necmeddin İlgazi, 1122 senesi Ramazan ayında Meyyafarikin'de vefat ederek oraya gömüldü. Yerine oğlu Hüsamüddin Timurtaş geçerek Mardin'e yerleşti. Şam'a kaçan oğlu Süleyman Meyyafarkin'e, kardeşi Sokman'ın oğlu Süleyman ise Halep valiliğine atandı. Meyyafarkin'deki Süleyman, 1125 yılı Ramazan ayında ölünce, babasına yanına gömüldü.

5-Hüsameddin Timurtaş: 1122-1152

Hükümdarlığı döneminde kendinden önceki Artuklular gibi, Franklarla büyük savaşlar yaptı.

1138 senesinde Atak (Lice) Kalesini Mervani sülalesinin orada kalanlarının elinden aldı. 1152'de vefat etti, yerine oğlu 2. Necmeddin geçti.

6-Necmeddin: 1152-1165

İyi ahlakı ve dindarlığıyla meşhur olan 2. Necmeddin, 1165 yılında vefat edince yerine oğlu Kutbeddin İlgaz'i geçti.

7-Kutbeddin İlgaz: 1165-1184

1. Kutbeddin, Birecik'i fethetmek için Musul Meliki İzzeddin Mesud Zengi'den izin istedi. Ancak aynı dönemde Mısır'da egemen olan Selahaddin-i Eyyubi, buna karşı çıkarak 1. Kutbeddin'in üzerine yürüdü. 1183 yılında 1. Kutbeddin, hem damadı hem de teyzesi oğlu olan Musul Meliki İzzeddin Mesud, dayısı

www.netewe.com

olan Ahlat Meliki, Bedlis ve Erzen Hakimi Devlet Şah ile Şah-ı Ermen'den yardım istedi. Mardin önlerine kadar gelen Selahaddin-i Eyyubi, şehre girmedi. Kendisine karşı çıkanlar özür dileyerek geri dönünce, Selahaddin-i Eyyubi Berriyê yoluyla Diyarbekir'e gitti.

8-Hüsameddin: 1184-1204

2. Hüsameddin'in döneminde Selahaddin-i Eyyubi, 1192 yılında Harran, Urfa, Sümeysat, Meyyafarkin ve Hani'yi ele geçirerek kardeşi Melik el-Adil Seyfeddin Ebu Bekir'in yönetimine verdi. 1198 yılının Ramazan ayında Şam'da vali olan Seyfeddin Ebu Bekir, Mardin'i kuşattı. Bir müddet sonra kuşatmayı oğlu Melik el-Kâmil Muhammed'e teslim ederek Mısır'a gitti. Bir müddet sonra şehri ele geçiren Kâmil, Mardin Artuklularına yardıma gelen Musul Meliki Nureddin Arslan Şah b. Mesud b. Mevdud ve amcası oğlu Sincar Hakimi Kutbeddin Muhammed b. Zengi ve diğer amcası oğlu Cizre valisi Sencer Şah b. Gazi, Melik Kâmil Muhammed'i Mardin'den çıkardılar. Bunun üzerine Melik Kâmil'in kardeşi Melik el-Eşref Musa, tekrar asker toplayarak Mardin'e saldırdı. Halep Hakimi Melik el-Zahir Gazi b. Selahaddin Eyyubi'nin araya girmesiyle taraflar barıştı.

9-Ahmed b. Nasüriddin: 1204-1240

1231 yılında Tatarlar, Ahlat'tan Sincar (Şengal)'a, Siverek ve Fırat Nehri kenarlarına kadar olan bölgeleri yağmalayarak talan ettiler.

10-Necmeddin: 1240-1258

1240 senesinde babası Ahmed b. Nasüriddin'in yerine hükümdar oldu. Bağdat'ı işgal eden Hülagu, 1258 senesinde Mardin üzerine yürüdü. Necmeddin Gazi ile Nusaybin'de savaştılar. Necmeddin yenilince Mardin Kalesine sığındı. Hülagu'nun oğlu Yeşmut iki yıl müddetle Mardin'i kuşatma altında tutta. 3. Necmeddin kuşatma altındayken, 1258 yılında vefat etti. Yerine oğlu Muzaffer geçti.

11-Melik Muzaffer: 1258-1292

Babası öldüğünde Birecik'te vali olan Melik Muzaffer, Hülagu'ya giderek özür diledi. Hülagu kendisini affederek Bağdat'a döndü. 1292'de vefat edince yerine oğlu Şemseddin Davut geçti.

www.netewe.com

12-Şemseddin Davut: 1292-1294

Şemseddin Davut 1294'te vefat edince, yerine kardeşi 4. Necmeddin hükümdar oldu.

13-Necmeddin: 1294-1312

1312 yılında ölen 4. Necmeddin'in yerine oğlu İmadüddin Ali geçti.

14-İmadüddin Ali: 1312-1312

İmadüddin Ali, bir rivayete göre 13, bir rivayete göre 17, bir başka rivayete göre ise, 18 gün sonra vefat edince, yerine kardeşi Melik es-Salih geçti. Tarihçi ibn Hacer, Melik'in zehirlenerek öldürüldüğünü yazmaktadır.

15-Melik es-Salih b. 4. Necmeddin: 1312-1353

Uzun bir dönem hükümdarlık eden Melik es-Salih'in, 40'ı erkek, 60'ı kız olmak üzere 100 çocuğunun dünya geldiği, bir yere gittiği zaman, 40 oğlunu da beraberinde götürdüğü rivayet edilmektedir.

16-Melik Mansur: 1353-1368

Babası Melik es-Salih'in yerine hükümdar olan 2. Mansur Ahmed, 1368 senesinde vefat etti. Yerine oğlu 2. Melik Salih Mahmud geçti.

17-Melik Salih Mahmud: 1368-1368

Dört ay sonra amcası Davut b. Salih ile çatıştı. Davut, Mahmud'u öldürerek yerine geçti.

18-Davut b. Melik Salih: 1368-1376

Kızkardeşi Dünya Hatun, Davut'a karşı bir saray darbesi düzenleyerek Davut'u hapsetti. Vezir Ziyaeddin'i öldürttü. Üç gün sonra Melik Davut yanlıları baskın düzenleyerek Davut'u hapisten çıkardılar. Melik Davut kızkardeşi Dünya Hatun'u öldürttü. 1376'da vefat edince yerine oğlu Melik Tahir İsa geçti.

19-Melik Tahir İsa: 1376-1407

1391 yılında bölgeye gelen Türk Karakoyunlu Bayram Hoca'nın torunu Kara Muhammed-i Türkmani, Mardin köylerini yağmaladı. Sultan İsa, asker toplayarak Türkmenlerin üzerine

www.netewe.com

yürüdü. Derbend denilen yerde on bin kişiyi kılıçtan geçirdi. 1394 yılında Meşhur Timurleng Mardin'i kuşattı. Emir İsa, Hilêliyê'deki (Kamışlı) karargahında Timur ile görüştü. Emir İsa kaleyi teslim etmek istemeyince Timurleng Emir İsa ve adamlarını hapsetti. Mardin şehrine girerek, şehri yağmaladı. Bir grup ahali kaçarak kaleye sığındı.

Timur kaleyi ele geçiremeyince önce Beşiri'ye, daha sonra Diyarbekir'e gitti. Diyarbekir'de şehri yağmalayarak iki bin kişiyi öldürdü. Sultan İsa'yı İran'daki Sultaniye'ye gönderdi. Bir müddet sonra Sultan İsa'yı affederek Mardin'e gönderdi. Sultan İsa, 19 Temmuz 1396 Cuma günü, büyük törenlerle Mardin'e girdi. 1401 Timur tekrar Mardin önlerine geldi.

27 Nisan 1401'de Mardin'i kuşattı. Kaleyi alamayınca Mardin şehrini yağmaladı. Sultan İsa, 1406 senesinde Akkoyunlu Hanedanından Bayındırlı Kara Osman Bey ile yaptıkları savaşta öldürüldü. Cenazesi Mardin'e getirilerek defnedildi. Yerine amcasının oğlu Şahabeddin Ahmed b. İskender b. Melik Salih geçti.

20-Şahabeddin Ahmed b. İskender b. Melik Salih: 1407-1409

Şahabeddin Ahmed, 1408 senesinde Karakoyunlu Yusuf b. Kara Muhammed b. Bayram Hoca ile savaşa girdi. Yenilince Mardin Kalesine sığındı. Kara Yusuf iki yıl Mardin kalesini kuşatarak çevredeki köyleri yağma etti.

Diyarbekir, Meyyafarkin, Hısn-ı Mansur (Adıyaman), Savur ve Rasulayn Kara Yusuf'un eline geçti. İki yılın sonunda Kara Yusuf, 19 Haziran 1409 Salı günü, kızı Züleyha'yı Şahabeddin Ahmed'e vererek barış yaptı. Kara Yusuf sözünde durmayarak Melik Şahabeddin Ahmed ve Züleyha'yı Musul'a gönderdi. Yolda Şahabeddin Ahmed ile önceki karısını zehirletti. Musul'a vardıktan iki gün sonra vefat ettiler. Bu şekilde Mardin'deki Artuklu hükümdarlığı sona erdi.

Şahabeddin Ahmed'in MUSA, MAHMUD ve ABDÜLHAY adlı üç oğlu Sincar (Şengal) bölgesine yerleşti. Musa'nın Mahmud ve Mansur adlı iki oğlu bir müddet sonra Sincar'dan çıkarak üç bin çadırlık obasıyla göçebe olarak yaşamaya başladılar. Bölgede yerleşik Gabbara adlı aşiretin bu nesilden olduğu bazılarınca iddia edilmektedir.

www.netewe.com

HASANKEYF ARTUKLULARI

Mardin Artukluları ile Hasankeyf Artukluları aynı hanedana mensup olup her ikisinin de ilk kurucusu Sokman b. Artuk'tur. Bu sebepledir ki, hem Mardin, hem de Hasankeyf Artuklularının ilk hükümdarı olarak Sokman b. Artuk'u kabul etmek gerekir.

1. Sokman b. Artuk: 1099-1104
2. İbrahim b. Sokman 1104-1112
3. Rükneddin Davut b. Sokman 1112-1144

Kardeşi İbrahim'in yerine geçen Davut, babası Sokman'a en çok benzeyen çocuğuydu. 1114 tarihinde Aksungun'un elinde esir olan Mardin hükümdarı amcası oğlu Ayaz b. İlgazi'yi kurtardı. 1128 yılında Nuruddevle Belek'in elinde bulunan Palu, Mazgirt ve Harput'u ele geçirdi.

Belek'in tek çocuğu olan kızını oğlu Fahreddin Karaaslan ile evlendirdi. 1130 yılında Halep Atabegi Zengi ile yaptığı savaşı kaybetti. İntikam için Cizre'yi ve Siirt'i yağmaladı.

Dara yakınlarında meydana gelen ikinci savaşı da Artuklular kaybetti. Mardin ve Hasankeyf Artuklularını birlikte yenemeyeceğini anlayan Zengi, Mardin Artuklularından Timurtaşı elde edince Mardin Artukluları ile amca oğulları Hasankeyf Artukluları düşman oldu. Davut intikam amacıyla Timurtaş'a bağlı Rabat ve Cizre yakınlarındaki Tanzê kalelerini yağmaladı. Bölgede haçlı tehlikesi başgösterince taraflar geçici olarak barışarak haçlılarla savaştılar.

Daha sonra tekrar düşman oldular.

Davut 1144 yılında Hani'de vefat etti. Cenazesi Hasankeyf'e getirilerek defnedildi.

4. Fahreddin Karaaslan 1144-1167

Timurtaş, 1146 senesinde yeğeni Muhammed b. İlyas b. İlgazi komutasında bir orduyu üzerine göndererek Fahreddin'i boz-

www.netewe.com

guna uğrattı. Bir yıl sonra Halep atabegi İmadeddin Zengi ölünce, Karaaslan Ergani, Çermuk, Telhazam, Tanzê, Turabidin, Harput ve Palu'yu ele geçirdi.

Bölgede tekrar Haçlı tehlikesi belirince, Müslüman hükümdarlar aralarındaki ihtilafa geçici olarak son vererek birleştiler. Haçlılar bozguna uğrayınca, Nureddin Zengi, Artuklulara büyük hediyeler verdi. Mardin ve Hasankeyf Artukluları çocuklarını evlendirerek barışı kuvvetlendirdiler.

5. Nureddin Muhammed 1167-1185

Nureddin Muhammed, babasının haçlılara karşı Zengileri destekleme politikasını devam ettirdi. 1170 yılında Nureddin Zengi yardımlarına karşı Heysem kalesini kendisine verdi. 1174 yılında Nureddin Zengi'nin vefatıyla birlikte Mısır'daki Selahaddin-i Eyyubi kudret ve şöhret sahibi oldu.

İlk başlarda Selahaddin-i Eyyubi'nin emrine girmek istemeyen Artuklular, Selahaddin'in gittikçe güçlenmesi nedeniyle bir müddet sonra onunla işbirliğine girdiler.

6. Kutbeddin Sokman 1185-1200

Kutbeddin Sokman de Selahaddin-i Eyyubiye bağlılığını arzederek yönetime devam etti. Selahaddin-i Eyyubi'nin kardeşi Melik Adil'in kızıyla evlendi.

1200 yılında Hasankeyf'in dışında bulunan sarayının damından düşerek öldü.

7. Nasırüddin Mahmut 1200-1222

Kutbeddin Sokman'ın kardeşi olan Nasırüddin Mahmud, kardeşi tarafından Adıyaman'a hapsedilmişti.

Kutbeddin Sokman kölesi Ayaz'ı kızkadeşi ile evlendirerek veliahd yapmıştı.

Kutbeddin Sokman'ın yerine geçen Ayaz'ı, Hasankeyf ileri gelenleri kabul etmeyince, Nasırüddin Mahmud, Hısn-ı Mansur (Adıyaman)'dan getirilerek hükümdar yapıldı.

Bir müddet hapiste tutulan Ayaz, salıverilince Anadolu'daki Selçukluların emrine girdi.

Nasırüddin Mahmud da Eyyubilere bağlılığı devam ettirdi.

www.netewe.com

1218 yılında Mardin Artukluları ile ittifak kuran Nasırüddin Mahmud, Eyyubilere ait yerleri yağmalayarak Selçukluların himayesine girdi ve adlarına hutbe okutarak para bastırdı.

1120 yılında durum Eyyubiler lehine değişince, Mardin ve Hasankeyf Artukluları tekrar Eyyubilerin emrine geçti.

8. el-Melik el-Mes'ud Rükneddin Mevdud 1222-1232

1226'da Eyyubilerin karşı Celaleddin Harzemşah'ın himayesine girdiler. Son Artuklu hükümdarı Melik Mes'ud Rükneddin, bazen Selçuklulara, bazen Eyyubilere, bazen de Harzemşahlara dayanarak ayakta kalmaya çalışıyordu.

Bir rivayete göre sarayında beş yüz cariye vardı. 1232'de Eyyubiler bölgede tam hakimiyet kurarak Hasankeyf'i kesin olarak ele geçirdiler.

Melik Mes'ud Rükneddin'i Mısır'a sürgun ettiler. 1237 yılında Mısır'dan kaçan Melik Mes'ud Rükneddin doğuya gelerek Tatarların hizmetine girdi.

Bir müddet sonra Tatarlar onu öldürdüler.

www.netewe.com

EYYUBİLER DÖNEMİ

Kudüs fatihi Selahaddin-i Eyyubi, hanedanın en ünlü kişisidir. Selahaddin'in babası Necmeddin Eyyub, onun babası Sadi (veya Şadi) onun da babası da Mervan'dır. Tarihçiler Mervan'ın bugünkü Iğdır ile Erivan arasındaki (Ermenistan hududları dahilindeki) Divin şehrindeki Hezbaniyye Kürt Aşireti'nin lideri olduğunu yazmaktadır.

Hezbaniler, Yemen'den gelen Arap Revadiyye aşireti ile karışmışlar, Revadiler de Kürtleşmiştir.

(*TDV İslam Ansiklopedisi*, c. 12, s. 20) Selahaddin-i Eyyubi'nin babası Necmeddin Eyyub ve onun kardeşi Şêrkuh zeka ve cesaretleri ile ünlenince, bir rivayete göre önce Hasankeyf'te daha sonra ise Irak'ta Tikrit'te kale kumandanlığı görevinde bulundular.

Melikşah'ın Bağdat yöneticisi Mucirüddin b. Bahroz'un maiyetine girerek Tikrit'i yönettiler. Selahaddin-i Eyyubi'i 1137 yılında Tikrit'te dünyaya geldi. Şêrkuh, Tikrit'te birini öldürünce buradan ayrılmak zorunda kalarak Musul Atabeg'i Zengilerin hizmetine girdiler.

Bir müddet sonra Şam ve Mısır'ı ele geçirince Mısır'a gittiler. Daha sonra çoğunlukla amcası Şêrkuh'un yanında bulunan ve Nureddin Zengi'nin hizmetinde çalışan Selahaddin-i Eyyubi, amcası ile birlikte Mısır'a gitti.

Mısır'daki Fatımi hanedanın iç karışıklıklar sonucu çökmesi bir müddet sonra amcası Şêrkuh'un da vefat etmesiyle Mısır'a hakim oldu.

Babası Necmeddin Eyyub o tarihte Şam'da Nureddin Zengi'nin hizmetindeydi. Nureddin Zengi'nin durumdan rahatsız olup Selahaddin'in üzerine yürüme hazırlığı yapması üzerine Necmeddin Eyyub, bilgeliği ve tecrübesiyle Zengi'den yana tavır koyarak aralarını bulmaya çalıştı. Tam bu esnada Zengi vefat edince, Selahaddin'in önündeki son engel de kalkmış oldu. Selahaddin, Mısır'dan sonra Suriye ve Mezopotamya'ya da hakim oldu. 1187 yılında Küdus'u fethedince tüm İslam dünyasının gözbebeği haline geldi. Cezire bölgesi 1164 yılından itibaren Selahaddin-i Eyyubi'nin eline geçti. Ancak Eyyubilerin Hasankeyf'e yerleşerek hanedan kurmaları 1232 yılında oldu.

www.netewe.com

HASANKEYF EYYUBİLERİ 1232-1524

1. El-Salih Necmeddin Eyyub 1232-1239

Babası Mısır Sultanı Melik Kâmil vefat edince Melik Salih Mısır'a giderek babasının yerine geçti. Oğlu Turan Şah'ı Hasankeyf'te bıraktı. 1245 yılında Haçlılarla savaşırken hastalanarak öldü.

2. El-Melik el-Muazzam Turanşah 1239-1249

Bu dönemde Harezmiler bölgeye gelerek Dara ve Nusaybin'i zaptederek Turan Şah'ı esir ettiler. Musul Melik'i Bedreddin Lulu Harezmileri yenerek Turan Şah'ı kurtardı. Babası Mısır Sultanı Necmeddin Eyyubi ölünce, Mısır'a giderek babasının yerine geçti. Hasankeyf'i on yaşındaki oğlu Muvahhid Takyeddin Abdullah'a bıraktı.

3. El-Muvahhid Takyeddin Abdullah 1249-1294

Bölgeyi işgal eden Hülagu'nun oğlu Yeşmut döneminde bir müddet Hasankeyf'i terketti, daha sonra onlarla anlaşarak Hasankeyf'e geri döndü. 1294 yılında vefat edince yerine oğlu Kâmil Seyfeddin Ebubekir geçti.

4. El-Kâmil Seyfeddin Ebubekir 1294-1301

1301 yılında tesbit edemediğimiz kişiler tarafından öldürüldü. 1301-1304 Moğol istilası yüzünden kimse tahta geçemedi. Moğol hükümdarı Gazanhan, Beytu'l-Kırmaçi adlı bir Moğol ailesini Hasankeyf'e ŞIHNE olarak atadı. Moğol hükümdarı ölünce yerine kardeşi Melik Hasan geçti.

5. El-Melik el-Zahir Hasan 1303

Melik Kâmil'in, Melik Salih ve Melik Mücirüddin adlı oğulları, amcalarına karşı çıkınca Melik Zahir Hasan yeğenlerini Hasankeyf'ten uzaklaştırarak Mahalmi bölgesinin yönetimini onlara verdi. İki kardeş Mahallemiyyeleri, Becnevileri, Şafidiyyeleri ve çevre aşiretlerini toplayarak amcalarıyla mücadeleye girdiler. Amcalarının topladığı Tatar ve Moğol askerleri karşısında geri-

www.netewe.com

leyerek Merd Heysem kalesine sığındılar. Bir müddet sonra Hasankeyf'e saldırarak amcalarını öldürüp yönetime el koydular.

6. El-Melik el-Salih 1303-1326

Melik Salih, Moğollara karşı Memluklulara yanaştı. 1326 yılında Hicaz'a giderken yerine oğlu Seyfeddin Şadi'yi tayin etti. Kardeşi Mücirüddin karşı çıkınca, yönetimi ikisine birden bıraktı. Mücirüddin yeğenini öldürerek hakimiyeti ele aldı. Melik Salih durumu Mısır'da öğrenince Hicaz'a gitmeden Diyarbekir'e döndü. Gizlice Hasankeyf'e girmek isteyince, kardeşi Mücirüddin tarafından öldürüldü.

7. El-Melik el-Âli Mücirüddun Muhammed 1326-1335

Melik Mücirüddin kardeşine karşı savaşta kendisine yardım eden Mahalmiyye emiri Mesud ile Heysem emiri Ahmed el-Heysemî'ye yardımlarda bulundu.

1332'de Karakoyunlu Noyan Ali Paşa ile ENHIL (Nehılê) köyü'nde barış anlaşması yaptı. 1333 yılında Mardin Artuklu hükümdarının kızını istedi. Mardin meliki önce kızını verip sonra cayınca araları bozuldu. Mardin meliki Salih büyük bir ordu toplayarak Hasankeyf'e yürüdü. Yaklaşık kırk bin kişilik Mardin ordusunu Hasankeyf önlerinde bozguna uğrattı.

8. El-Melik el-Eşref Muzafferuddin Musa 1335-1342

Karakoyunlularla iyi geçinmeye çalıştı. Mihrani aşireti ile Erzen aşiretlerinin isyanını bastırdı. Siirt'i egemenliği altına aldı. Bu dönemde de Mahalmiyye emiri Mesud, Mardin Artuklularına karşı en olumsuz şartlar da bile Hasankeyf Eyyubilerinin yanında yer aldı.

9. El-Melik el-Âdil Şahabeddin Gazi 1342-1366

Kardeşinin yerine geçen Şahabeddin döneminde 1346 yılında büyük Şafii alimi Şeyh Nizameddin el-Acemi Hasankeyf'e geldi. Bohti emiri Seyfeddin'in isyanı bastırıldı. Bu dönemde çevredeki tüm hükümdarlar gibi Moğollara bağlı olan Eyyubiler, Türkmen Karakoyunluların bölgeye gelmeleriyle yeni bir tehlikeyle karşı karşıya kaldılar.

www.netewe.com

1347 yılında Türkmen İbrahim Şah ile Nusaybin yakınlarında barış antlaşması imzaladı. Bir yıl sonra çevredeki hükümdarlarla anlaşarak Türkmenleri Beşiri yakınlarında bozguna uğrattı. Erzen beyi Türkmenlerin safına geçince Melik Adil Türkmenlere esir düştü.

Türkmen emiri Hüseyin Beg, ona iyi davranarak serbest bıraktı. Melik Adil, kardeşi Harun'u Erzen'i cezalandırmak için gönderdi. Ordusu yenilince diğer kardeşi Selahaddin kumandasında bir ordu göndererek onları yendi. Daha sonra Diyarbekir hükümdarları ile ittifak kurarak Türkmenlerden intikam aldı. Cizre meliki İzzeddin ile Hekkari emiri İmadüddin kendisine karşı asker toplayınca Mardin Artuklularından yardım isteyerek onlarla barıştı. Süleymanî Kürtleri üzerine yaptığı seferde veziri el-Hac Seyfededdin ibn el-Vezir, yenilerek kulakları kesildi. Bu durumu fırsat bilen Erzenliler, Eyyubilere ait Bahmard'a saldırarak yağmaladılar.

Eyyubi ordusu bir müddet sonra Erzenlileri Siirt melikini ve Zırkileri yenilgilere uğrattı. 1366 yılında Hacca giderken Mardin'de vefat etti. Cenazesi Hasankeyf'e getirilerek defnedildi. Yerine oğlu Melik Eşref geçti.

10. El-Sultanel-Melik el-Eşref 1366-1373

1373 yılında büyük bir veba salgını oldu. Melik Eşref ve kardeşleri Melik Umman ve Melik Ömer hastalanarak öldüler. Yerine kardeşi Melik Salih Seyfeddin geçti.

11. El-Melik el-Salih Seyfeddin 1373-1378

Karakoyunlularla iyi geçindi. Hacca gidip geldikten sonra 1378 yılında vefat etti. Yerine kardeşi Sultan Melik el-Adil Ebu'l Mefahir Süleyman geçti.

12. El-Sultan el-Melik el-Âdil Ebu'l-Mefahir Süleyman 1378-1432

Erzen Beg'i ile birlikte Timurlenk'e giderek bağlılığını bildirince, Timur onlara karışmadı. Yönetimde kalmalarına izin verdi. 1414 yılında Cizre emiri ile ittifak kurarak Yezidilerin üzerine saldırdı. Şêx Âdi'nin mezarını yıktı.

www.netewe.com

13. El-Eşref Şerafaddin Ahmed I 1432

Mısır sultanı Baybars ile görüşmek üzere Mısır'a giderken yolda isyan eden kendi askerleri tarafından öldürülünce, yerine oğlu Halil geçti.

14. El-Salih Salahaddin Halil I 1432-1452

Hasankeyf'e döndükten sonra babasının katillerini tesbit edip yakalayarak öldürttü. Yirmi yıl hükümdarlıkta kaldıktan sonra oğlu Halef tarafından öldürüldü (Halil Edhem, gibi bazı tarihçiler Halef'in oğlu değil, yeğeni olduğunu iddia etmektedirler).

15. El-Nâsır 1452

Kaynaklarda bu sultanla ilgili ciddi bir malumata rastlanılmamıştır.

16. El-Kâmil Ahmed II 1452-1458

Kaynaklarda bu sultanla ilgili ciddi bir malumata rastlanılmamıştır.

17. El-Melik el-Âdil Halef 1458-1468

Melik Halef, kendisine isyan eden Botan aşiretini yenerek isyanı bastırdı. 1461 yılı sonlarında Hasankeyf Akkoyunluların istilasına uğradı.

Kaleyi kuşatan Akkoyunlular kaleye giremeyince Melik Halef'in yeğenlerinden birini elde ederek Melik'i hamamda öldürttüler, kaleye girerek Melik Halef'in kardeşi Zeynelabidin ve diğer tüm emirleri idam ettiler. Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan kalenin idaresini oğlu Sultan Halil'e bıraktı.

Akkoyunlu istilası 1462-1482

Hasankeyf'te yirmi yıl süreyle hüküm süren Akkoyunlular kendi adlarına para basmışlardı. Uzun Hasan'ın ölümünden sonra iç kargaşalıklarla uğraşan Akkoyunlular hakimiyeti tekrar Eyyubilere kaptırdılar.

www.netewe.com

18. Melik Halil II b. Melik Süleyman 1482-1511

Akkoyunlular döneminde Hama şehrinde gizlenmekte olan Melik Halil, öteden beri Eyyubilerin vezirliğini yapan Kürt Şervan (Şirvan) Aşireti'nin lideri Mir Şah Muhammed'in yardımıyla Siirt ve Hasankeyf'i ele geçirerek hükümdar oldu. Bu dönemde baskılardan dolayı kaçan Şah İsmail ve babası Şeyh Cüneyd'i Hasankeyf'te barındırdı.

Şah İsmail'in kızkardeşiyle evlendi. Bu hanımından iki kızı bir oğlu oldu. Yıllar sonra Şah İsmail dedesi Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın mirasına konarak Safavi devletini kurunca, araları açıldı. Şah İsmail, aralarında Melik Halil'in de bulunduğu Kürdistan Beglerini Tebriz'deki sarayına davet etti. Sebebi kesin olarak bilinmeyen tartışmalar sonucu hepsini Tebriz kalesine hapsetti. Melik Halil'in karısı ve çocuklarını Tebriz'e getirdi.

19. Süleyman II b. Halil II 1511-1514

Babası Tebriz'de Hapsedilen Melik 2. Süleyman Zırkan ve Şirvan aşiretlerinin desteğiyle Hasankeyf'te yönetimi ele aldı. Safaviler üç yıl boyunca Hasankeyf'i kuşatma altında tuttular. Bir müddet sonra kale Safavilerin eline geçti. 1514 yılında Şah İsmail Safavi, Osmanlı sultanı Yavuz Sultan Selim'e Çaldıran'da yenilince, Diyarbekir ahalisi Safavilere isyan etti. Bölge Safavilerin elinden çıktı. Safaviler, kale yönetimini Eyyubilerin düşmanı Boti Becnevi Aşireti'ne bıraktı.

20. Melik Halil II b. Melik Süleyman 1514-(?) (İkinci defa)

Safavilerin yenilmesinden sonra meydana gelen karışıklıkları fırsat bilen Melik Halil hapisten kaçtı. Van civarında Mahmudi aşireti onu yakalamak istedi. Çarpışarak kurtuldu. Bitlis vadisi yoluyla bölgeye geldi. Hasankeyf'e varmadan bölgedeki tüm aşiretler kendisine bağlılıklarını bildirdi.

Önce Siirt'i Safavilerin elinden alan Melik Halil, Hasankeyf'te bulunan Becnevilerle anlaşma yaparak Hasankeyf'ten çıkarttı. Oğlu Melik Süleyman yerini babası Melik Halil'e bıraktı.

www.netewe.com

20 Melik Hüseyin b. Melik Halil II

Melik Hüseyin, kardeşleri Melik Ali ve Melik Muhammed'i tutuklattı. Diğer kardeşi Melik Süleyman Diyarbekir'e kaçarak Beylerbeyi Hüsrev Paşa'ya Melik Hüseyin'i şikayet etti.

Melik Hüseyin'i Diyarbekir'e çağıran Hüsrev Paşa, yapılan muhakeme sonucu Melik Hüseyin öldürülmesine ve Hasankeyf melikliğinin Melik Süleyman'a verilmesine karar verildi.

21. Süleyman II (İkinci defa) 1524

Bölgedeki aşiretlerin bir kısmı Melik Hüseyin'in öldürülmesine isyan etti.

Melik Ali ise, Bitlis hükümdarı Şerefhan'ın yanına kaçtı. Bölgeye hakim olamayacağını anlayan Melik Süleyman, 1524 yılında Ruha (Urfa) valiliği karşılığında saltanattan ferağet ederek kale anahtarlarını Hüsrev Paşa'ya teslim etti.

Böylece bölgede Kürt Eyyubi egemenliği de sona erdi.

KARAKOYUNLULAR

Karakoyunlular, bir Türkmen aşiretidir. Karakoyunlular, Mardin'deki Artukoğlu hükümeti 1409'da yıkıldıktan sonra Mardin ve çevresinde hakimiyet kurdular. Ancak Hasankeyf bölgesi Eyyubi yönetiminde kalmaya devam etti.

1420 yılında Kara Yusuf Beg'in Nökeri Tanrıvermiş, Mardin valisi oldu. Aynı dönemde bölgede boy göstermeye başlayan kendileri gibi Türkmen olan Akkoyunlularla Karakoyunlular arasında hakimiyet mücadelesi başladı.

1406 Nisan ayında Midyat ile Savur arasında bulunan Teffê köyü yakınlarında Karakoyunlu Kara Yusuf Beg ile Akkoyunlu Kara Yülük Osman Beg'in ordusu karşılaştı.

Araya giren hatırlı kişiler savaş yapılmadan iki hükümdarı barıştırdı. Arapça ateşin söndürülmesi anlamına gelen "Teffê" adının bu nedenle mezkur köye verildiği rivayet edilmektedir. Kara Yusuf Beg'in oğlu İskender babasının ölümünden sonra Kara Yülük Osman Beg'i mağlup etmesine rağmen bir müddet sonra 1432 yılında Kara Yülük Osman Beg, Karakoyunluların

www.netewe.com

Mardin valisi Emir Nasır'ı yenerek Mardin yöresini Akkoyunlu hakimiyetine aldı.

1451'de Karakoyunlular, Mardin şehrine girmelerine rağmen kaleyi elde edemediler.

Mardin'deki Akkoyunlu Hükümdarları

1-Hamza b. Kara Yülük Osman: 1435-1444

Hükümdarlığı dönemince bölgedeki Ermeni ve Süryani Hıristiyanlarla çok iyi ilişkiler kurdu.

2-Cihangir b. Ali b. Kara Yülük Osman: 1444-1469

Sultan Cihangir, Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın kardeşidir.

Ancak kardeşi Uzun Hasan ile sürekli olarak iktidar mücadelesine girdi. Uzun Hasan beş kez Mardin'i kuşattı. Anneleri Saray Hatun (Sara Hatun)'un araya girmesiyle Mardin Cihangir'e bırakıldı.

3-Kasım b. Cihangir b. Ali b. Kara Yülük Osman: 1469-1503

Mardin'deki Kasımiye Mederesesini inşa ettirmiştir.

4-Elvend Han 1503-1504

Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın torunudur. Kasım b. Cihangir Padişah'ın amcazadesi olan Elvend Han, Kasım Padişah'ı öldürerek Mardin'e hakim oldu. Kısa bir müddet sonra vefat etti.

www.netewe.com

SAFAVİLER DÖNEMİ

1508 yılından itibaren hakim olan Safavi komandanlarından Usta Calu Mehmed Han, Mardin'e geldi. Kardeşi Kara Han'ı da Cizre'ye gönderdi. Cizre'li Şeref, Safavilere direnerek onlarla savaştı. Emir Şeref'in ölümünden sonra yerine geçen kardeşi Şah Ali b. Emir Bedir, Şah İsmail ile anlaştı. Bir müddet sonra Şah İsmail aralarında Cizre emirinin de bulunduğu Kürdistan emirlerini Tebriz'de hapsedince araları bozuldu.

Cizre'ye Usat Calu Mehmed Han'ın kardeşi Ulaş Beg, naib olarak gönderildi. Safavilerin istikrarlı bir ilişki biçimi ortaya koymamaları, bölgedeki Kürt hükümdarlarla sürekli olarak çatışmaları ve Sünni olan bölgede, Şiilik faaliyetlerini öne çıkarınaları bölgeye hakim olmalarına engel olmuştur. 1514 Çaldıran Savaşında Osmanlılara yenilmeleri ile bölgedeki varlıkları sona ermiştir.

OSMANLILAR DÖNEMİ

Kürdistan beyleri ile iyi geçinemeyen ve Şiilik mezhebini önde tutarak bölgedeki Şafiî Kürt, Arap ve Türklere karşı Şii Türkmen aşiretlerini hakim kılmaya çalışan Şah İsmail'in bu siyaseti bölgede huzursuzluğa neden oldu.

1514 yılında aralarında Şah İsmail'in kızkardeşinin kocası Hasankeyf Emiri Eyyubi Melik Halil'in (Lakabı Çavsor Halil) de bulunduğu Kürdistan beylerini önce Tebriz'e davet etmesi, sonra da aralarındaki tartışma üzerine Tebriz kalesine hapsetmesi bardağı taşıran son damla oldu.

Bitlisli meşhur alim Şeyh Hüsameddin'in oğlu İdris-i Bitlisî de önceleri Tebriz'de Akkoyunluların hizmetinde idi. Bu durumlardan kendisi de rahatsız olan Şeyh İdris-i Bitlisî Yavuz Sultan Selim ile temasa geçerek Kürdistan beylerinin Osmanlılarla özerklik anlaşması yapmalarını sağladı.

Aralarında Hasankeyf hakimi Melik Halil Eyyubi, Sason ha-

www.netewe.com

kimi Muhammed Beg, Eğil hakimi Lala Kasım Beg, Bohti Bekir Beg, Zereki Mehmed Beg, Şah Eli Beg Mirdasî, Nasır Beg Süleymanî, Bitlis hakimi Şerefhan Beg, Hizan hakimi Davud Beg, Atak (Lice) hakimi Ahmed Beg, Hancuk hakimi Sultan Ahmed Beg, Çemişgezek hakimi Emir Pir Hüseyin Beg, Cizre hakimi Şah Ali Beg oğlu Emir Bedreddin Beg'in de bulunduğu yirmi beş Kürt beyi içişlerinde bağımsız, dışişlerinde Osmanlı sultanına bağlı olmak üzere bu anlaşmayı imzaladılar.

Kürdistan beyleri 23 Ağustos 1514 tarihinde meydana gelen Çaldıran Meydan Savaşı, 1516'da Kilis-Halep civarında yapılan Mercidabık Savaşı ve 1517'deki Ridaniye Savaşında Osmanlı sultanını desteklediler.

1514'de kadar Adana'dan doğuya geçememiş olan Osmanlı devleti Kürdistan beyleri ile yaptığı anlaşma sonucu üç yıl içinde Mısır'dan Yemen'e kadar tüm Ortadoğu'yu eğemenliği altına aldı.

1514 yılı bölge için bir dönüm noktası oldu. Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim ile Safavi hükümdarı Şah İsmail arasındaki savaşta Kürdistan bölgesindeki yirmi beş Kürt beyi Yavuz Sultan Selim'i destekleyince, Yavuz Sultan Selim, bu mücadeleyi rahatlıkla kazandı.

1514 yılındaki Çaldıran Savaşından sonra Osmanlı Devleti ile Kürt beyleri arasında özerklik anlaşması imzalandı.

Bu anlaşmaya göre, Kürt beyleri iç işlerinde tamamen özgür, dış işlerinde Osmanlı Devletine vergi ve asker vermekle yükümlü oldular.

Bu tarihten 1622 senesine değin geçen dönem Mardin yöneticilerinin kimler olduğu noktasında bilgi ve belge açısından yeterince aydınlık değildir.

Osmanlı döneminin bilinen ilk kadısı MEVLANA MEHMED'dir. Daha sonra 1548'de Mustafa Remzi, 1558'de MEVLANA ŞEMSEDDİN, 1573'te MEVLANA MEHMED, 1595'te MUSTAFA EFENDİ sırası ile Mardin'de kadılık yapmışlardır. (Nejat GÖĞÜNC *16. yüzyılda Mardin Sancağı,* Ankara 1991, sh. 47-48)

www.netewe.com

OSMANLI DÖNEMİNDE MARDİN

hâkim, voyvoda ve mütesellimleri

Ayıntaplı Mehmed Ağa	1031 (1621-22)
Süleyman Ağa	1033 (1623-24)
Kenan Ağa	1033 (1624)
Sami Ağa	1034 (1624-25)
Vay Vay Küçük Ahmed Ağa	1035 (1625-26)
Abdullah Ağa	1036 (1627)
Mısıllı (?) Ağa	1037 (1628)
Ca'fer Paşa	1038 (1628-29)
Yakup Paşa (1) ("Yakup Paşazade" sülalesinin atası)	1039 (1630)
Hüseyin Ağa	1046 (1636)
Mataracı Ahmed Ağa (1)	1049 (1639)
Yakup Paşa (2)	1051 (1641)
Ferhadzade Ömer Bey	1052 (1641-42)
Mataracı Ahmed Ağa (2)	1053 (1643)
Seyyid Süleyman Ağa	1054 (1644)
Nebi Ağa	1055 (1645)
Kör Hüseyin Ağa	1056 (1646)
Mahmud Ağa	1057 (1647)
Nasıf Ağa (1)	1058 (1648)
Bekir Paşa	1059 (1649)
Nasıf Ağa (2)	1060 (1650)
Acem Mehmed Ağa	1061 (1651)
Derviş Ağa	1062 (1652)
Hacı Musa Ağa	1063 (1653)
Siyavuş Ağa (1)	1064 (1654)
Sincarlı Mustafa Ağa	1065 (1655)
Siyavuş Ağa (2)	1066 (1655-56)
Hızır Ağa	1067 (1656-57)
Karakaş Mehmed Ağa	1068 (1657-58)
Koca Yusuf Ağa (1)	1069 (1658-59)
İbrahim Ağa	1070 (1659-60)
Bakkal Mehmed Ağa (1)	1073 (1662-63)

www.netewe.com

Koca Yusuf Ağa (2)	1074-1663-64)
Ali Bey	1075 (1664-65)
Bakkal Mehmed Ağa (2)	1076 (1665-66)
Şeytan Yusuf Ağa	1077 (1666-67)
Ahıskalı Osman Ağa	1079 (1668-69)
Fazlı Mehmed Ağa	1081 (1670-71)
Abdi Ağa	1083 (1672-73)
Arslan Mehmed Ağa	1085 (1674-75)
Kedi Osman Ağa	1086 (1675-76)
Hasan Ağa	1087 (1676-77)
Ca'fer Ağa	1088 (1677)
Sarhoş Mehmed Ağa	1089 (1678)
Halil Paşa (1)	1091 (1680)
Hasan Bey (1)	1092 (1681)
Halil Paşa (2)	1093 (1682)
Hasan Bey (2)	1095 (1684)
Seyyid Mehmed Ağa	1098 (1686-87)
Uzun Ali Ağa	1099 (1687-88)
Kiki Osman Ağa	1100 (1688-89)
Yakup Paşazade İsmail Bey (1)	1106 (1694-95)
Kilisli Kasım Ağa	1107 (1695-96)
Yakup Paşazade İsmail Bey (2)	1108 (1696-97)
Millizade Mustafa Bey (1)	1116 (1704-05)
Deli Halil Ağa	1117 (1705-06)
Yakup Paşazade Osman Bey (2)	1118 (1706-07)
Millizade Mustafa Bey (2)	1120 (1708-09)
Yakub Paşazade Osman Bey (2)	1122 (1710)
Millizade Mustafa Bey (3)	1123 (1711)
Halil Ağa	1124 (1712)
Hacı Sadık Ağa (1)	1125 (1713)
Millizade Ahmed Bey	1127 (1715)
Hacı Sadık Ağa (2)	1129 (1717)
Kabasakallı İbrahim Ağa	1147 (1734-35)
İbrahim Ağa (Sol kol ağası)	1147 (1735)

www.netewe.com

Ali Rıza Paşa (aslen Mardinli)	1147 (1735)
Naki Bey (Ali Rıza Paşa'nın oğlu)	1148 (1735-36)
İlyas Ağa	1148 (1736)
Millizade Abdullah Bey (sekiz gün)	1149 (1736-
Selim Ağa (oniki gün)	1149 (1737)
Yusuf Ağa	1149 (1737)
İbrahim Ağa (Hacı Sadık Ağa'nın yeğeni)	1150 (1737-38)
Ömer Ağa	1152 (1739-40)
Mehmed Efendi (Hazine kâtibi) (1)	1155 (1743)
Rüstem Ağa	1159 (1746)
Banun (?) Bey (Ali Rıza Paşa evladından)	1161 (1748)
Ney'yir Mehmed Ağa	1162 (1749)
Nûşluzade Seyyid Süleyman Ağa	1163 (1750)
Tokatlı Osman Ağa	1164 (1751)
Ömer Ağa (2)	1165 (1752)
Abdurrahman Bey	1170 (1756-57)
Ömer Ağa (3)	1172 (1758-59)
Osman Ağa (2)	1172 (1758-59)
Mustafa Ağa (Köprü Beyi)	1174 (1760-61)
Ömer Ağa (4)	1174 (1761)
Hasan Kahya (gürcü)(1)	1177 (1763-64)
Ömer Ağa (5)	1178 (1764-65)
Hacı Süleyman Ağa (1)	1181 (1767-68)
Hasan Kahya (gürcü)(2)	1184 (1770-71)
Musullu İsmail Ağa	1185 (1771-72)
Hasan Kahya (gürcü)(3)	1186 (1772-73)
Hacı Süleyman Ağa (2)	1187 (1773-74)
Hasan Kahya (gürcü)(4)	1189 (1775)
Yusuf Ağa (1)	1191 (1777)
Hacı Abbas Ağa (Müftü Ahmed Efendi'nin kayın babası)	1191 (1777)
Abdullah Bey (Hacı Abbas Ağa'nın bir süre vekili oldu)	1191 (1777)
Yusuf Ağa (1)	1191 (1777)
Yakup Paşazade Abdülkadir	1192 (1778)
İsmail Bey	1192 (1778)

www.netewe.com

Ali Ağa	1193 (1779)
Millizade İsa Beg	1194 (1780)
İbrahim Ağa	1196 (1782)
Sarı Mehmed Ağa (1)	1197 (1783)
Cıfudoğlu Abdullah Ağa	1198 (1784)
Millizade İsa Beg (2)	1199 (1785)
Mektupçu Osman Efendi	1200 (1786)
Mustafa Ağa (Bağdat valisinin silahtarı)	1200 (1786)
Millizade İsa Beg (3)	1201 (1786-87)
İbrahim Efendi (2)	1202 (1787-88)
Millizade İsa Beg (4)	1205 (1790-91)
Millizade Necip Beg (İsa Beg'in kardeşi)	1208 (1793-94)
Sarı Mehmed Ağa (2)	12010 (1794)
Bağdatlı Ali Bey (1)	12010 (1795-96)
Millizade Necip Beg (2)	12010 (1796)
Derviş Bey	1215 (1800-01)
Erbilli Abdullah Ağa	1215 (1801)
Mustafa Ağa (Sarı Mehmed Ağa'nın oğlu)	1218 (1803-04)
Bağdatlı Ali Bey (2)	1218 (1804)
Millizade Sadık Bey (İsa Bey'in oğlu)	1220 (1805-06)
Osman Ağa	1221 (1806-07)
Yekta Osman Ağa	1222 (1807)
Ahmed Ağa ("Ebu Deyyus")	1222 (1807)
Hacı Hüseyin (Garib Ağası)	1223 (1808)
Mehmed Seyyid Ağa (1)	1224 (1809)
Ebu Nezir Ömer Ağa	1227 (1812)
Kerküklü Mustafa Ağa	1227 (1812)
Mehmed Seyyid Ağa (2)	1228 (1813)
Yusuf Ağa (Ebu Nezir'in kardeşi)	1230 (1815)
Gürcü Abdülkadir Ağa (1)	1232 (1817)
Mehmed Seyyid Ağa (3)	1233 (1818)
Silahdar Ahmed Ağa	1234 (1818-19)
Davut Ağa (Hacı Hüseyin Ağa'nın oğlu) (1)	1235 (1819-20)
Abdülkadir Ağa (2)	1235 (1820)

www.netewe.com

Bağdatlı Halil Efendi (2)	1239 (1823-24)
Mehmed Seyyid Ağa (4)	1240 (1824-25)
Davut Ağa (2)	1241 (1825-26)
Erbilli Ahmed Ağa (Yunus Ağa'nın kardeşi) (1)	1242 (1826-27)
Gürcü Abdullah Ağa	1242 (1827)
Mehmed Seyyid Ağa (Tatar ağası)	1243 (1827-28)
Müftü Hacı Ahmed Efendi	1243 (1828)
Kilisli Zeynel Bey	1246 (1830-31)
Ebubekir Efendi (Müftünün oğlu)	1246 (1831)
Kayserili Uğur Mehmed Ağa (Menemenci) (1)	1247 (1831-32)
Şeyhzade Osman Paşa (Diyarbakırlı, Mirimiran payesiyle)	1248 (1832-33)
Menemenci Mehmed Ağa (2)	1248 (1833)
Erbilli Ahmed Ağa (2)	1249 (1833-34)
Millizade Hacı Esad Beg	1250 (1834-35)
Mehmed Bey ("Köse Paşa")	1251 (1835-36)
Beğendi Mehmed Paşa	1253 (1837-38)
Mirza Paşa	1253 (1838)
Hacı Süleyman Ağa (1)	1255 (1839-40)
Abdülkerim Paşa	1256 (1840)
Hacı Süleyman Ağa (2)	1256 (1840)
Murad Efendi	1256 (1841)
Mehmed Ağa	1257 (1841)

Mardinli Abdüsselam Efendi'nin yaşadığı müddet süresince vefat ettiği 1842 yılına kadar tuttuğu Mardin tarihi ile ilgili günlüğü eşine ender rastlanır ayrıntılı bir tarih vesikasıdır. Olayları Abdüsselam Efendi'nin eseri üzerine Erciyes Üniversitesinde Yüksek Lisans tezi hazırlayan Süleyman Baybara'nın çalışmasından takip edelim:

1625'te Süleyman Ağa, yine aynı yıl Kenan Ağa, 1626'da Sami Ağa, 1627 Vayvay Küçük Ahmet Ağa atanmışlardır. 1628'de Abdullah Ağa, 1630'da Cafer Paşa, 1631'de Yakup Paşa Mardin'e tayin edildiler.

1636'da Hüseyin Ağa, 1639'da Mataracı Ahmet Ağa, 1641'de

www.netewe.com

tekrar Yakup Paşa, 1642'de Ferhatzade Ömer Beg, 1643'te yine Mataracı Ahmed Ağa, 1644'te Seyid Süleyman Ağa, 1645'te Nebi Ağa, 1646'da Kör Hüseyin Ağa, 1647'de Mahmut Ağa hakim olmuşlardır.

Aynı yıl Sincar (Şengal) bölgesindeki aşiretler isyan ederek, yolları kesince askere yiyecek göndermek üzere Mardin Bağdat'a bağlandı. 1648'de Mardin hakimliğini Nasıf Ağa, 1649'da Bekir Paşa, 1650'de tekrar Nasıf Ağa, 1651'de Acem Mehmed Ağa, 1652'de Derviş Ağa, 1653'te Haci Musa Ağa, 1654'te Siyavuş Ağa, 1657'de Hıdır Ağa, 1658'de Karakaş Mehmed Ağa, 1659'da Koca Yusuf Ağa, 1660'da İbrahim Ağa, 1663'te Bakkal Mehmed Ağa,, 1664'de tekarar Koca Yusuf Ağa, 1665'te Ali Beg, 1666'ta yine Bakkal Mehmed Ağa, 1667'te Mardin tekrar Diyarbekir'e bağlandı. Aynı yıl Şeytan Yusuf Ağa, 1668'de Aksahalı Osman Ağa, 1670'te Fadli Mehmed Ağa, 1672'de Abdi Ağa, 1674'te Aslan Mehmed Ağa, 1675'te Kedi Osman Ağa, 1676'da Hasan Ağa, 1677 Cafer Ağa, 1678'de Sarhoş Mehmed Ağa, 1680'de Halil Paşa, 1681'de Hasan Beg, 1682'de tekrar Halil Paşa, 1684'de Yine Hüseyin Beg, 1687'de Seyid Mehmed Ağa, 1688'de Uzun Ali Ağa, 1689'da Kiki Osman Ağa, 1695'de Yakup Paşazade İsmail Beg, 1696'da Kilisli Kasım Ağa, 1697'de tekrar İsmail Beg, 1703'te Yakup Paşazade Süleyman Beg, 1704'de millizade Mustafa Beg, 1705'te Halil Ağa tayin edilmişlerdir.

Aynı sene Mardin'de büyük bir veba salgını oldu, çok sayıda insan öldü. 1706'da Yakup Paşazade Osman Beg, 1708'de tekrar Millizade Mustafa beg, 1710'da yine Osman Beg, 1711'de üçüncü kez yine Mustaf Beg atanmışlardır.

Millilerle Yakup Paşazadeler arasında öteden beri mevcut olan rekabet ve düşmanlık gittikçe şiddetlendi, yine aynı yıl Mardin tekrar Bağdat'a bağlandı.

1712'de Halil Ağa, 1713'te Haci Sadık Ağa, 1715'de Millizade Ahmet Beg, 1717'de tekrar Hacı Sadık Ağa tayin edildiler. Bu görevde yaklaşık 12 yıl kalan Sadık Ağa, yaklaşık 1700 köyde imar ve tanzim işlerinde bulundu.

1734'te Kabasakal İbrahim Ağa, 1734'te sol kol ağası diğer İbrahim Ağa, aynı yıl Mardin'li Ali Paşa göreve geldi. Dört ay bu görevde kalan Ali Paşa'nın yerine, 1735'te oğlu Taki Beg geçti. Aynı yıl Bağdat valisi Ahmet Paşa azledilerek, yerine Erzurum valisi Timur Paşa atandı. Ahmet Paşa çeşitli oyunlarla Timur Pa-

www.netewe.com

şa'yı ve Taki Beg'i haksız yere öldürdü. Taki Beg'in yerine dört ay müddete İlyas Ağa vekâlet etti.

Taki Beg'in yerine geçen Millizade Abdullah Beg, yerini sekiz gün sonra Selim Ağa'ya, Selim Ağa da on iki gün sonra yerini Yusuf Ağa'ya bıraktı. Bugünlerde Mardin tekrar Bağdat'a bağlandı. 1737'de Sadık Ağa'nın yeğeni İbrahim Ağa, 1739'da Mehmed Efendi, 1746'da Rüstem Ağa, altı gün sonra yine Mehmed Efendi, yöneticilik makamına geldi.

1747'de Mardin tekrar Diyarbekir'e bağlandı. 1748'de Haci İbrahim Beg, 1749'da Neyir Mehmed Ağa yönetime geldi. 1751'de Mardin dördüncü kez Bağdat'a bağlandı. Aynı yıl Tokatlı Osman Ağa, 1752'de Ömer Ağa, ondan sonra Abdurrahman Beg, 1758'de üçüncü defa yine Ömer Ağa görev aldı. Aynı yıl çok büyük bir kıtlık oldu. 1759'da ikinci defa Osman Ağa, 1761'de Köprü Beg Ağa, 1761'de dördüncü defa Ömer Ağa, 1763'te Gürcü Hasan Kahya, 1771'de Musullu İsmail Ağa, tayin edildi. Aynı yıl büyük bir veba salgını çıktı. 1773'te üçüncü olarak Hasan Kahya, 1774'de Hacı Süleyman Ağa, 1775'te dördüncü kez Hasan Kahya, onun yerine de Yusuf Ağa, tayin oldu.

Bir gün Yusuf Ağa'nın huzurunda müftü Ahmet Şakir Efendi ile Millizade İsa Beg arasında büyük bir tartışma oldu. Müftü evine gitti, Millilerden Abdullah, İsa Hacı Fettah, Mehmed Necip ve Haydar Begler de Ulu Camiye gittiler. Bütün taraftarlarını camide toplayarak çarşıyı kilitlediler. Müftüyü öldürmek üzere yemin ettiler. Bu durumu haber alan müftü, Kabala köyüne kaçtı, Millizadeler müftünün evini basarak yağmaladılar.

1777'de Mardin hükümeti, müftünün kayınpederi Hacı Abbas Ağa'ya verildi. Damadının durumundan habersiz olan Ağa, Bağdat'tan Mardin'e gelene değin, vekaleti Müftünün düşmanı olan Abdullah Beg'e yazdı. Abdullah Beg, korkarak yağmalanan malların Müftüye iadesi için dellal çıkardı. Hacı Abbas Ağa, Nusaybin'e vardığında, olayları öğrendi; Abdullah, Hacı Fettah ve Hüseyin Begleri Mardin kalesine hapsettirdi. İsa ve Mehmed Necip Begler ise kaçtılar. Hacı Abbas Ağa, Mardin'e varır-varmaz İbrahim Beg'i idam ettirdi.

Sürgücü reisi Hüseyin bin Hasan Ağa, tutuklu beglerin salıverilmesi için Hacı Abbas Ağa'ya tehdit mektubu yazdı. Ğurslu Hasan Ağa, ve Kiki aşireti de ona tabi oldu. Hacı Abbas Ağa, bunlara karşı Ömerkanlı Osman (Etman) Ağa, Mahallemiyeli İsa

www.netewe.com

Beg, Savurlu Hüseyin Beg ve diğer aşiretlerden yardım isteyerek, 1500 silahlı savaşçı topladı.

Durumun vehametini anlayan Sürgücülü Hüseyin bin Hasan Ağa, Milli reisi Timur Paşa'ya haber göndererek arabulucu olmasını rica etti. Timur Paşa onları barıştırdı, Hacı Abbas Ağa, Sürgücü, Ğurs ve Kiki ağalarına ikramlarda bulundu, onların desteğini aldıktan sonra, 15 Nisan 1777'de Abdullah Hacı Fettah ve Haydar Begleri idam etti.

Bağdat valisi bu duruma öfekelenerek Hacı Abbas Ağayı azletti, yerine Yusuf Ağayı tayin etti. Yusuf Ağa, Mardin'e gelene kadar vekaleti Daşi Abdullah Ağa'ya gönderdi. Hacı Abbas Ağa'nın damadı Müftü Ahmed, Vaiz Ahmed Efendi, Benderzade Hacı Mehmed Ağa, Köse Ali, Fetva Katibi Mahmud Efendi, Şehidiye İmamı Molla Ömer, Kasım Ağa Deyri, Osman Pirzeni, Daşilerden Tüfekçibaşı Haşman Ağa, Şeymus bin Ali Kahya ve kardeşi Mustafa, Kabala köyüne kaçtı.

Durumu fırsat bilen Sürgücü reisi Hüseyin Ağa, Tayy Şeyhi, Ğurs zabiti Hacı Hasan, Mardin'e gelerek Hacı Abbas Ağayı hapsettiler. Hakim Yusuf Ağa, Mardin'e geldiğinde, Hacı Abbas Ağa'yı serbest bıraktı. Kabala Köyünden damadı Müftü Ahmet Efendiyi alan Hacı Abbas Ağa, Ömerkanlı Osman Ağa'nın yanına oradan da Kerkük'e gitti. Yusuf Ağa, Ğurslu Hasan Ağayı tüfekçibaşı yaptı. Hasan Ağa, 28 Ağustos 1777 Pazar günü Daşi Abdullah Begi, Şêx Ali bin Kahyayê, Haşman Ağayı öldürdü. Benderzade Hacı Mahmut'tan 10 kese, Osman'dan 1 kese para alıp bıraktı. Vaiz Ahmed Efendiyi Mardin'den sürgün etti. Yusuf Mehmed Ağa adlı bir eşkiyayı muhafızı yaptı. Muhafız, Harrin köyünde Vaiz Ahmed Efendiyi öldürdü. Ömerkan reisi Osman Ağa'ya saldırdı, Tayy aşireti şeyhinin araya girmesiyle geri döndü. 1778 Ocak ayında Bağdat valisi Abdullah Paşa vefat edince, yerine Gürcü Hasan Paşa atandı. Tekrar umutlanan Daşilerden yedi kişi Şubat 1778'de bir gece Mardin'e girdiler. Mardin kadısı Takizade Mustafa Efendiyi evinde öldürdüler. Yusuf Ağa'nın iki katırını da gasbederek Ömerkanlı Osman Ağa'nın yanına gittiler. Vekâlet Yakup Paşazade Abdulkadir Bege verildi. Yusuf Ağa, önce Ğurs'a oradan da Diyarbekir'e kaçtı. Zehirlenerek öldürüldü. Yine zehirlenerek öldürülen Abdulkadir Beg'in yerine, İsmail Beg, bir yıl sonra da Arap Ali Ağa tayin edildi.

Mardin'e çoğunluğu Kürt olan yeniçerilerin gelmesi ve bun-

www.netewe.com

ların halkın hoşlanmadığı içki ve sarkıntılık gibi hallerde bulunmaları dolayısıyla geri çekilmelerinden sonra bazı ileri gelenlerin tekrar yeniçeri taleb etmesi huzursuzluğu artırdı. 1779'da yeniçeriler Ali Ağa ve Haznedarı Süleyman Ağayı öldürünce, hükümet yeniçerileri tekrar geri çekti.

1779'da Millizade İsa Beg, 1782'de İbrahim Ağa, tayin edildiler. 1782'de Daşiler, Kasım Ağa Deyri'yi ve kardeşi İbrahim'i altı kişiyle birlikte öldürdüler.

1783'te Sarı Mehmed Ağa, 1784'te Cuhud oğlu Abdulah Ağa, 1785'te yine Millizade İsa Beg, tayin oldular. İsa Beg, kardeşi Necip Beg vasıtasıyla Ömerkan'dan ve Daşilerden topladığı askeri Abdüsselam Efendi'nin babası Mardin kadısı Ömer Efendiyi, Köprülüzade Mehmed Ağayı ve Uzun Ali Cevri'yi 9 Cumadelahire/Nisan 1785 Pazartesi günü, evlerini kuşatarak öldürttü.

1786'da Mektupçu Osman Efendi, atandığı görevde ancak 18 gün kalabildi. Zehirlenerek öldürüldü. Yerine valinin silahtarı Mustafa Ağa tayin edildi. Serdar Mehmet Ağayı ve Hasan Tutu'yi öldürttü. 1788'te üçüncü defa olarak Millizade İsa Beg, altı ay sonra da ikinci kez İbrahim Efendi, 1791'de dördüncü olarak yine İsa Beg atandılar.

Aynı yıl Bağdat valisi Süleyman Paşa, Milli aşiret reisi Timur Ağa'nın cezalandırılması için Mardin'e gelerek Harzem köyünde çadır kurdu. 25 Muharrem 1206/Ağustos 1791 Perşembe günü, Sürgücülü Hüseyin Ağayı ve Ğurslu Haci Hasan Ağayı astı.

Süleyman Paşa, Bağdat'a giderken yolda Yezidilerden 120 kişiyi öldürdü. Korkan Milli Timur Ağa, Sincar (Şengal) civarına kaçarak yaklaşık on yıl gizlendi. Daha sonra Bağdat'a giderek af diledi, affedildi. 1800 yılında vezirlik rütbesiyle Urfa'ya hakim tayin edildi. Urfa halkı, Paşayı istemeyince, vezareti iptal edildi.

İsa Beg, 1793 Temmuzu'nda bayram gecesi vefat edince, yerine kardeşi Necip Beg geçti. Halk zülmüne isyan ederek Milli aşiret reisini hükümet konağında öldürdü, Necip Beg kaçtı. 1794'te Sarı Mehmed Ağa, 1796'da Bağdatlı Ali beg, hakim oldu. Ali Beg, Daşilerden tüfekçibaşı Abdulkadir Ağayı öldürdü. Daşiler Mardin'den kaçtılar. Daşilerin düşmanı Şeyhizade Abdurrahim Ağayı Tüfekçibaşı tayin etti.

1796'da Ali Beg'in yerine tekrar Necip Beg tayin edildi. Sürgücülü Fendi Ağa ve Savurlu Salih Beg'in de aralarında bulun-

www.netewe.com

duğu birçok ileri gelen karşı çıktı. Sürgücülü Fendi'nin üzerine yürüyen Necip Beg, Fendi'nin kardeşi oğlu Timur'u yanına çekti. Sürgücü aşireti ikiye bölündü. Necip Beg, Timur'un yardımıyla Fendi taraftarlarından birçok kişiyi öldürdü. Merkum Abdurrahim Ağayı teslim olmaya zorladı, teslim olan Ağayı Bağdat'a göndererek idam ettirdi.

Daha sonra Dizdar Mahmud Ağayı Ulu Cami hatibi Lütfullah Efendiyi, Pazarbaşı Hacı Ahmed Abrat'ı, Hacı Mehmed bin Ali Avri'yi öldürttü. 1798'de veba salgını çıktı. 1799'da azledildi. Yerine Derviş, üç ay sonra Erbilli Abdullah Ağa tayin edildi. 1803'te Sarı Mehmed Ağa'nın oğlu Mustafa Ağa, altı ay sonra Bağdatlı Ali Beg geldi. 1804 senesinde ovada kımıl denilen bir nevi çekirge çıktı, buğdayın ölçeği 10 kuruştan 50 kuruşa çıktı. Ali Paşa bazı Hıristiyan köylerini istila etti. Ali Paşa Mardin'e gelerek Ali Beg'i zehirleterek öldürdü. Ali Paşa'nın yerine Millizade Sadık Beg oğlu İsa Beg geçti.

Tüfekçibaşı Daşilerden Hacı Mustafa bin Ali ile Odabaşı Hüseyin Ağa bin Selim Beg'i öldürmek istedi. Ömerkan Kürtlerinden bazıları Tüfekçibaşı ve Odabaşı ile birleşti, Sadık Beg Daşilerin Fıskeye zümresinden Fettah Beg'i Tüfekçibaşı, Ahmed Ağayı da Odabaşı tayin etti. Bunlardan öncekiler Daşilerin Haruniye kısmına mensuptular. 1806'da Osman Ağa bin Esir Ağa atandı. Ğurs ağası Hüseyin Ağa, Daşi Fettah Beg'i Mardin'den kovdu. Ertesi gün durumu fırsat bilen Daşilerin Haruniye kolu Mardin'e girmek istedi. İzin vermedi. Haruniler Mardin'i kuşattılar.

Osman Ağa, 1808 senesinin Ocak ayında Harrin köyünde vefat etti. Yerine Pekmezci Lakabı ile anılan Ahmed Ağa Dıbs geldi. Haruni Daşileri ve Ömerkanlılarla el altında ittifak kurdu. Kavga ve çapul yaygınlaştı. Halk gruplara ayrıldı, bir grup Ğurslu Hacı Hüseyin Ağayı, diğer grup tüccar sınıfından Bayraktar Hacı Ahmed'i destekledi. Beş altı ay boyunca her mahalle kendini savundu.

1808 yılı Ekim ayında bir gece Deyriye (Babussur) Mahallesinde Hıdır el-Kasım adlı bir kişi surun bir kısmını yıkarak Daşilerle Ömerkan, Tahhum, Kalenderan, Rışmıl, Kabala ve Benabıl ahalisinden çapulcuları şehre soktu.

Şehir yağmalandı, Bayraktar Hacı Ahmed öldürüldü. Fırskiye reisi Fettah Beg, Ğurslular ve Dembeliyelilerle birleşerek, aynı yıl Ramazan ayının dokuzuncu günü şehre girdi. Ebud-Dıbs

www.netewe.com

ve etrafındakiler korkarak kaçtı. Hükümet yetkileri Ğurslu Hüseyin Ağa'ya verildi, büyük debdebeyle Mardin'e girdi. Ğurslu Abdullah Ağa, Ömerkan reisi Zor Mustafa, Daşi Fettah Beg, Kiki ağası Ahmed Molla Ali, Kiki Abdi Ağa, Ğurslu Kullek ve Asasbaşı Fellah İbrahim öldürüldü.

Kalede hapis Benabıllı on dört Daşi ve ayrıca iki kişiyi kale kapısında astı. Benabıllılerden elli kişiyi öldürdü, iki yüze yakın kadın ve çocuğu esir ederek bilahere para mukabilinde bıraktı. Hakim Hacı Hüseyin Ağa, Temmuz 1808'de zehirlenerek öldürüldü. Yerine Mardinli Mehmed Said Ağa tayin edildi.

Hacı Hüseyin Ağa'nın kardeşi Derviş Ağa isyan etti, sonuç alamayınca, Berriyê'ye kaçtı. Eylül 1809'da öldürüldü. Mehmed Said Ağa, Temmuz 1812'de Bağdat valisi Abdullah Paşa ile arası bozulunca, hapsedildi, malı müsadere edildi. Yerine Ebu Bedir Ömer Ağa, tayin edildi. Bir iş için Nusaybin'e giden Ömer Ağa, orada vefat etti. Yerine Kerküklü Mustafa Ağa atandı. Maktul Süleyman Paşa'nın oğlu Bağdat'ı istila etti ve vali Abdullah Paşa'yı öldürdü. Sürgücülerle bazı Daşilerin arası açıldı. Sürgücüler Daşilerin hayvanlarını alarak Mardin'i muhasara etti.

1813 Mart ayında Mehmed Said Ağa, atandı. Düşmanlarından Millizade İsmail ve kardeşi Boz Beglerle Bayraktar Ömer'i, Hacı Ebu Zeyd'i üç arkadaşıyla birikte öldürdü, kafalarını Bağdat'a gönderdi. Bir iş için Koçhisar'a gittiğinde, Daşilerin düşmanı olan Sürgücüler, Mazıdağı, Dembeliye, Behramki ve Ömerkan Kürtleri Ağustos 1815'de Mardin'i kuşattılar.

Daşiler Mardin'den çıkartıldı. Hakim Koçhisar'dan gelerek makamına oturdu. Sürgücülü Fendi Ağa'yı, Timur'u, Mustafa'yı ve Şemdin'i getirtti. Üç gün misafir etti, öldürmek isterken, ihbar alan ağalar kaçtılar. Haznedar Ali Ağa bin Bozo ve Tüfekçibaşı Hıdır Mehmed Said Ağa'yı azlettiler. Ağa, Bağdat'a kaçtı. Yerine Ebu Nedir Ömer Ağa'nın kardeşi Yunus Ağa getirildi.

1816'da Sürgücü ağalarının emri ile Daşilere rağmen Tüfekçibaşı Hıdır el-Kasım'ı azletti, yerine Mazıdağlı Dembilli emiri Telli Ağayı tayin etti. Milli reisi Ali Ağa İbrahim ile Ömerkan Ağası Halil'in vasıtasıyla Sürgücüleri de Mardin'den çıkarttı.

Sürgücülerle Millilerle arasında şiddetli çatışmalar oldu. Ömerkan aşireti Babussur tarafından Sürgücülerin geri dönüş yollarını kesti, Sürgücüler Millilerle Ömerkanlar arasında kaldı. İki taraftan elli kişi öldürüldü.

www.netewe.com

Meşkiniler, Sürgücülerin imdadına geldi, Sürgücüleri kurtardılar. Sürgücülü Timur Ağa, aldığı yaralar nedeniyle birkaç gün sonra öldü. Sürgücüler tekrar Mardin'e saldırdı. Daşilerden bıkan Mardinliler, Sürgücülere mani olmadı. Sürgücüler, Daşilerin mallarını yağmalayarak Kasım 1816'da geri döndüler.

Yunus Ağa'nın yerine Gürcü Abdulkadir atandı. Bir yıl sonra yerine üçüncü defa Mehmed Said Ağa tayin edildi. Bağdat valisi aşiretleri bastırması için emrine on bin asker verdi. Sürgücülerden başka bütün aşiretler itaat ettiler.

Askerler Mardin ve Musul Kürtlerinden meydana gelmişti. Tızyan tarafına gittiler. Sürgücüler Uyur, Barman, Tızyan köylerinde birleşerek karşı koydular. Ağustos 1818'de hükümet kuvvetleri Millilerin Sürgücülere yardım etmesiyle yenilerek dağıldı. Millilerin reisi Ali Ağa Yusuf'tu.

Mehmed Said Ağa, bir müddet sonra Sürgücülerle barıştı, Fendi Ağa'yı oğlu Yahya'nın kirvesi yaptı. Mehmed Said Ağa'nın yerine Silahtar Ahmed Ağa geldi. Sürgücü Ağası Mustafa Ağa Mardin'i muhasara etti. Silahtar Ahmed Ağa, Eylül 1819'da Odabaşı Mehmed Said bin Ali Cevri'yi Buğday pazarında astı. Sürgücülerle Ömerkanlar Kabala köyünde barış antlaşması yaptı, Daşiler Ömerkan Aşireti'nin emriyle Deyrulzafaran'da Benabıl köyüne sığındılar. Hıdır Ağa Tüfekçibaşı oldu.

Hakim Ahmed Ağa, Milli reisi Ali Ağa Yusuf'u reislikten alarak, yerine diğer Ali İbrahim'i tayin etti. Azlettiği Ali Ağayı cezalandırmak için Koçhisar'a gitti. Araya giren hatırlı kişiler çatışmayı durdurarak yeni tayin edilen Ali Ağayı da azlettirerek Ahmed Numan'ı tayin ettirerek hep beraber Mardin'e döndüler.

Ali İbrahim, Ahmed Ağa Numan'ı hapsettirerek atamayı tanımadı. Mecbur kalan Hakim, idareyi tekrar ona verdi. Aralarında düşmanlık olan Hakim ile Tüfekçibaşı Halil Ağa, mücadeleye devam ettiler. Halil Ağa, Sürgücülerle Daşileri Hakim'e saldırttı. Hükümet Konağına hücüm ederek malını yağma ettiler. Yerine Hacı Hüseyin Ağa'nın oğlu Ğurs Ağası Ğurslu Davut Ağa atındı. Önceki Tüfekçibaşı Kasım Deyri'yi kardeşi Abdüsselam'ı Milli reisi Ahmed Numan ve yedi arkadaşını Daşilerin zorlamasıyla Mayıs 1820'de katletti.

Bu hareketlerinden dolayı Davut Ağa azledildi, yerine Sabık Voyvoda Abdülkadir Ağa getirildi. Abdülkadir Ağa Daşilerden intikam almak istiyordu. Altı ay hazırlık yaptı. Ovaya inip asker

www.netewe.com

topladı. Daşilerin ileri gelenlerinden ve onlara yardım eden dokuz kişi Koçhisar'a çağırdı. 1821 Ağustos ayında Milli reisi Ali Yusuf Ağa'nın yardımıyla hepsini öldürerek kafalarını kesip Bağdat'a gönderdi. Öldürdükleri arasında sabık Tüfekçibaşı Halil bin Hacı Mustafa bin Ali Kahya, Yusuf bin Ali Ağa, Ahmed bin Hacı Mehmed Ağa bin Haşman, kardeşi Süleyman ve oğlu ve Süleyman'ın oğlu Hacı Derviş de vardı. Bu olay üzerine Daşiler Mardin'i terkettiler.

1823 senesinde Abdülkadir Ağa'nın yerine Bağdatlı Halil Efendi geldi. Kaçan Daşileri geri getirtti. Daşi Mehmed bin Fettah Beg'i Tüfekçibaşı, Meşkinili Şeyh Süleyman'ı Odabaşı tayin ederek barıştırdı. Daşi ve Meşkinileri kullanarak şehri haraca bağladı. Bir müddet sonra halk ayaklandı. İsyan üç gün devam etti. Arab, Akil, Habt ve Bertaliyê'den ibaret üçyüz savaşçı asker Tüfekçibaşı Mahmud, Odabaşı Şeyh Süleyman, Kadı ve Müftü sarayda bulunuyorlardı.

Bu saray Millizade Necip Beg'in yaptırdığı saraydı. Ahaliden otuz, askerden on kişi öldü. Hakim Halil Efendi, Müftüyü camiye göndererek, halkla barışmak istedi. Halk bu teklifi reddederek Müftüyü öldürdü. Halil Efendi, Bağdat'a gitmek üzere eman diledi. Hıdır en-Neccar bin Bâşlı, halktan senet aldı. 1825 senesinde yerine Mehmed Said atandı. Beşbuçuk ay sonra vefat etti. Ğurs Ağası Davut Ağa ikinci defa gönderildi.

Davut Ağa Bağdat'tan gelirken, beldenin ileri gelenlerini Golliyê Köyüne çağırdı. Eşraf gidip gitmemekte ihtilafa düştü. Kadı Mehmed Necip Efendi ile Daşiler gitti. Müftü Hacı Ahmed Efendi ve Milli İsmail Ağa kaçtı. Davut Ağa, gidenleri ödüllendirdi. Sadece Meşkinili Şeyh Süleyman'ı tutuklayarak kaleye hapsetti. Yüz kese akçe aldıktan sonra işkence ederek astı.

Dövdüğü insanlar feryad u figan ile yardım isteklerinin duyulmaması için davul zurna çaldırdı. Çoğu kimse bu şekilde öldü. Bunalan halk üç ay sonra isyan etti. Durumu önceden sezen Davut Ağa, Mardin'i terk etti. Ahali, Daşilere hücum etti. Halk Daşi Mahmud bin Fettah Beg, kardeşini ve iki kişiyi köşklerinde iki adamlarını da sokakta öldürdüler. İki Daşiyi da tutup Hakime götürdüler.

Nisan 1826 (Ramazan ayı)'da Hakim başlarını keserek Bağdat'a gönderdi. Ahmed bin Halil'in köşklerinde olanlar ise geceleyin kaçtılar. Köşk talan edilerek yıkıldı.

www.netewe.com

Ömerkanlılar dışında tüm çevre aşiretleri Davut Ağa'ya karşı birleşerek Mardinlilere Ağayı şehirden çıkarmaları için haber yolladılar. Ahali bunu reddederek Mardin kapıları kapattı. Bunun üzerine Milli emiri Ali İbrahim, Kiki reisi, Ğurs muhtarı, Tayy Şeyhi, Dakori Ağası ve Sürgüçülü Eyyüp Şemdin bütün adamlarını toplayarak Mardin'i kuşattılar. Şehir halkı saldırıyı püskürttü. Diyarbekir valisi Ebu Lübud Mehmed Paşa araya girerek tarafları barıştırdı.

Davut Ağa iki ay sonra, Aralık 1826'da azledilerek Bağdat'a gönderildi. Bu olayların esas kışkırtıcısı Milli reisi Eyup Beg bin Timur Paşa idi. Mardin'in harap olmasını isteyen Paşa, ahalinin Viranşehir Urfa tarafına taşınmasını istiyordu. Davut Ağa'nın yerine Erbilli Mehmed Ağa atandı. Şehri iyi yönetemedi. Arap aşiretleri çevre köyleri talan etti. Kiki, Şêxan ve Ğurs ve Nusaybin tarafları harab oldu. Kıtlık çıktı.

Haziran 1827'de Ahmed Ağa'nın yerine Gürcü Abdullah Ağa tayin edildi. Bölgenin imarı için Bağdat paşalığınca kendisine para verildi. Başarılı olamadı. Bir yıl sonra yerine Tatar Ağası Mehmed Said geldi.

Ocak 1827'de Bağdat Valisi Davut Paşa, sabık hakim Davut Ağayı astı. Bir ay sonra, Amuda Ağası Halil, Dakori aşiretiyle birleşti, hakim önce barış istedi, sonra hile ile Habt ve Milli aşiretini yanına alarak onlara saldırdı. Köylerini yağmaladı, aynı yıl Zilhiccenin ilk gününde Firdevs'te öldü. Yerine Müftü Hacı Ahmed Efendi tayin edildi.

Debbağzade Mehmed Efendi'yi önce hapis, sonra idam etti. Alay Begi Ali Beg'le çatıştı. Meşkin kapısından Ulu Camiye kadar olan kesim Müftü Hacı Ahmed Efendi'yi, Camiden Babusur'a kadar Ali Beg'i tuttu. Ekim 1828'de kırksekiz gün süren çatışmalar başladı. Ali Beg, galip geldi. Bu durum valiye yazıldı. Beklenilenin aksine Müftü Hacı Ahmed Efendi'nin devam etmesi yönünde ferman geldi. İki taraf birleşti.

Altı ay sonra, Nisan 1829'da Meşkiniler, Ali Beg'i evinde öldürmeyi kalkıştı. Kaçan Ali Beg'i takip ederek Iraklı Mescidi yanında yaraladılar. Evine götürüldükten bir saat sonra vefat etti. Rahatlayan Müftü ve adamları, şehri haraca bağladılar. Müftünün adamları gece hırsızlık eder, mal sahipleri gündüz para vererek mallarını geri alırlardı.

Haziran 1830'da yoğun şikayetler sonucu Müftü Tüfekçibaşı

www.netewe.com

Murat Beg ve Odabaşı Şeyhmus'un da aralarında bulunduğu yedi kişiyi te'dib etti. Nisan 1831'de Kilisli Zeynel Beg, atandı. Beş ay sonra Müftünün oğlu Ebubekir Efendi tayin edildi. İkibuçuk ay sonra yerine Kayserili Uğur Mehmet Ağa geldi. Dört ay sonra Nisan ayında Diyarbekirli Şeyhzade Osman Paşa, Mir-i miran rütbesiyle tayin edildi.

Bu dönemde Hacı Esad Beg, Daşilerden dört kişiyi kendi evinde ansızın öldürdü. Ekim 1832'de Kayserili Ağa ikinci kez tayin edildi. Hacı Esad Beg'in şehirden çıkarılması için aşiretleri üzerine saldırttı. Esad Beg, kaleyi ele geçirdi. Kale iki sene Hacı Esad Beg'in elinde kaldı. Erbilli Ahmed Ağa, kaleyi almak şartıyla 1833'te tayin edildi. Ancak cesaret edemeyerek, Hacı Esad Beg'in kızkardeşiyle evlendi. Bu durum üzerine Bağdat valisi kalenin alınması için Kahyası Molla Hüseyin'i gönderdi. Kahya bir müddet uğraşmasına rağmen netice alamadı. Bağdat'a geri döndü. Bağdat valisi mecbur kalınca, 1834 Mayısı'nda hile ile Esad Beg'i hakim tayin etti. Ancak Musul mutasarrıfı İnce Bayraktar Mehmed Paşa'yı 4000 askerle Mardin'e gönderdi.

Paşa, Aşiti köylerinde çadır kurdu. Aşiti reisi Yusuf Xalef, yiyecek vermek istemeyerek, Maryab köyüne sığındı. Mehmed Paşa, köylerini yağmaladı. Ağustos 1834'te Yusuf Xalef'i tutuklayarak İstanbul'a gönderdi.

Mehmed Paşa Harzem köyüne oradan da Sürgücü'ye geçerek Tızyan köyünde oturdu. Sürgücü Ağası Eyyüp Şemdin kaçtı. Sürgücü köyleri yakılarak yağma edildi. Paşa, Mardin'i kuşattı. 1835 Ocak Ramazan ayında çok zorlu bir kış yaşanıyordu. Asker çevredeki ağaçların büyük bir kısmını kesti. Kuşatma sürerken, Mardin Diyarbekir'e bağlandı. Valiliğe de Meşhur Reşit Paşa gönderildi. Mehmed Paşa Bağdat'a döndü. Reşit Paşa hakimliği Şubat 1835'te Hacı Esad Beg'e verdi, Mart ayında elinden aldı. Hacı Esad Beg'i azlederek Diyarbekir'e gönderdi. Ömerkan aşiretini te'dib etti.

Hacı Esad Beg'in yerine Köse Paşa namıyla bilinen Mehmed Beg gönderildi. Nüfus sayımı yaptı. Mardin'in Eminüddin, Babulcedid, Tekye, Ulu Cami, Şeyh Câbig, Şeyh Şêxullah, Şehidiye, Kölesiyan, Latifiye, Medrese, Mişkin ve Necmeddin adlı on üç mahallesi tesbit edildi. Müslümanlar 1816 hane, Hıristiyanlar 1809 hane, Yahudilerin ise 18 hane oldukları, Müslüman erkek nüfusunun 2943, Hıristiyanların 3190, Yahudilerin ise 50 kişi ol-

www.netewe.com

duğu tespit edildi.

Bütün Mardin şehri toplam 3643 hane ve 6183 erkek nüfus olarak belirlendi. Aynı yıl (1835) Haziran ayında düzenli asker alımına başlandı. 2000 kişi silah altına alındı, birçok kişi askere gitmemek için şehri terketti.

Reşit Paşa, 1835 senesi Şabanın ilk günü Diyarbekir'de vefat etti. Yerine hafız Mehmed Paşa atandı. Sincar (Şengal)'a sefer düzenledi, 1837'de Nusaybin kışlasını inşa etti. Aynı yıl yerine Beğendi Mehmed Paşa tayin edildi. Dört ay sonra yerine Mirza Paşa atandı. 1837 Nisanı'nda Hafız Mehmed Paşa, nizam ve redif olarak yüz bin asker toplayarak Mısırlı İbrahim Paşa'nın üzerine yürüdü. 1839 Haziranı'nda Nizip'te bozguna uğradı. Mardinli Hacı Süleyman Ağa, Mardin Hakimi tayin edildi.

Aynı yıl Mardin Musul'a bağlandı. 1840 Martı'nda tekrar Diyarbekir'e, altı ay sonra yine Musul'a bağlandı. Hakimliğe Abdülkerim Paşa atandı. Altı ay sonra, Hacı Süleyman Ağa, iki ay sonra 1840 Ekimi'nde Murad Efendi tayin edildi. Mayıs 1841'de azledildi, yerine Musul Kaymakam'ı Mehmed Ağa gönderildi. İki ay sonra İnci Bayrat Mehmet Paşa Mardin'e geldi, Şarkî Belsik'de çadır kurdu. 26 gün oturdu. 1841 Ağustosu'nda Musul'a döndü. Mehmet Paşa bu gelişinde Hacı Süleyman Ağa'yı nüfus müdürü olarak hâkim Mehmet Ağa'ya muavin verdi. Bu senede İmâdiye hakimi Millizade Ali Beg, Mehmet Paşa'ya karşı evvelce Mardin'de isyan ettiği gibi isyan etmekle amcasıoğlu Abdulkadir Beg'i gönderip getirtti. Hacı Esad Beg'in oğullarıyla beraber kalede hapsetti. Bu esnada HacıEsad Beg Bağdat'ta bulunuyordu. Bu sene Bağdat valisi Ali Paşa azledilip yerine Mehmed Necip Paşa tayin edildi. 1842'de Ömer Latif Paşa tayin edldi. Ümmül-Iber Tarihi yazarı Mardinli Abdüsselam Efendi 1842 yılında vefat etti.

www.netewe.com

Mardin Kaymakamları

Hicri Miladi
1264 (1848) Kaymakam Mirimiran Mustafa Paşa
1265 (1849) Kaymakam Mirimiran Mustafa Paşa
1266 (1850) Kaymakam Selim Ağa
1267 (1851) Kaymakam
1268 (1852) Kaymakam
1269 (1853) Kaymakam
1270 (1854) Kaymakam Istabl-ı mire Şerif Ağa
1271 (1855) Kaymakam Mirimiran Osman Paşa
1272 (1856) Kaymakam Mirülümera Cemal Paşa
1273 (1857) Kaymakam Mirülümera Cemal Paşa
1274 (1858) Kaymakam Mirülümera Cemal Paşa
1275 (1859) Kaymakam Saniyeden Mustafa Efendi
1276 (1860) Kaymakam Saniyeden Mustafa Rüştü Efendi
1277 (1861) Kaymakam Mirülümera Mehmet Nazım Paşa
1278 (1862) Kaymakam Saliseden İsmail Efendi
1279 (1863) Kaymakam Istabl-ı mire Trabzonlu Ali Ağa
1280 (1864) Kaymakam Ziya Paşa
1281 (1865) Kaymakam Saniyeden Karahisarlı Abdi Efendi
1282 (1866) Kaymakam Mirimiran Ziya Paşa
1283 (1867) Kaymakam Arslan Paşa

Abdülgani Efendi, devlet salnameleri tarafından doğrulanmamış olsa da, 1850'den itibaren Hacı Şeyh Ağa, Behzat Ağa ve Ömer Hulusi Efendi'nin, 1856'da tekrar Hacı Şeyh Ağa'nın kaymakam olduklarını bildirmektedir.

Mardin Tarihi'nin yazarı Abdülgani Bulduk Bey konuyla ilgili şu bilgileri vermektedir:

1871'de Süleyman Beg, 1873'te Salih Paşa, 1875'te Diyarbekirli Said Paşa (Süleyman Nazif'in babası), 1877'de Diyarbekirli Güranizade Behram Paşa, 1878'de Sultan Aziz'in Mabeyncilerinden menfi Hurşid Beg, 1881'de Mardinli Abdülgani Paşa, 1882'de Dede Beg, 1885'te Aziz Paşa, 1886'da Rasih Beg, 1888'de

www.netewe.com

Selanikli Enis Paşa, 1890'da tekrar Diyarbekirli Said Paşa, 1892'de tekrar Enis Paşa, 1894'te Hüseyin Şükrü Paşa, 1896'da Şamlı Ali Raif Beg, 1898'de Nüzhet Paşa, 1901'de Trabzonlu İlyas Sami Beg, 1902'de Laz Osman Paşa, 1905'de Arif Paşa, 1908'de Macid Beg, 1909'da Abdullah Lütfü Paşa, Altı ay sonar Fani Beg, 1910'da Cavid Bey, 1911'de Şevket Bey, 1913'te Şefik Bey, 1914'te Hilmi Bey, 1915'te tekrar Şefik Bey, Bedri Bey, 1916'da Diyarbekirli Kadri Bey, 1918'de Vasıf Bey, 1919'da Zeki Bey, Mustafa Nadir Bey, 1921'de Şevki Bey ve tekrar Mustafa Nadir Bey, 1922'de Diyarbekirli Zülfüzade Ömer Adil Bey, üç ay sonar Şükrü Bey, 1923'te Abdülfettah Bey, 1924'te Tevfik Hadi Bey, 1930'da Talat Bey yönetici (mutasarrıf) oldu.

TURABİDİN VE BERRİYÊ'NİN
GÜNÜMÜZDEKİ TÜRKİYE HARİTASI ÜZERİNDEKİ YERİ

www.netewe.com

TURABİDİN BÖLGESİ

Tarihi olarak TURABİDİN Bölgesi Mardin şehrinin hemen çıkışından sonra HOP Geçidinden başlar Mardin Midyat karayolu'nun güney istikametinde (yolun sağı) Omeryan Aşireti'nin tamamını, kuzey istikametinde (yolun solu) Savur ilçesinin önemli bir kesimini içine alarak Midyat İdil arasındaki CEHENNEM Deresine kadar (İdil ilçe merkezi hariç) devam eder. Hasankeyf, Kercoz (Gercüş), Kerboran (Dargeçit), Ömerli ve Midyat ilçeleri bu alanın içindedir. Turabidin'in sınırları Midyat Nusaybin istikametinde neredeyse Nusaybin şehir merkezine kadar uzanır. Birçok araştırmacı Mardin şehir merkezini de Turabidin'e dahil etmektedir.

TURABİDİN Bölgesinin sınırı kuzeyde BATMAN ve SİİRT hudutları ile DİCLE Nehridir.

Doğu istikametinde Dicle Nehri'nin karşısı BOTAN Bölgesidir.

Dicle'nin doğusu BOTAN; batısı TURABİDİN'dir. Dicle Nehri sınırdır.

GÜNÜMÜZDE TURABİDİN

Günümüzde ise TURABİDİN denildiğinde Midyat merkez olmak üzere Hasankeyf, Kerboran, Kercoz ilçe ve köyleri anlaşılmaktadır. Savur, Nusaybin ve İdil'in bir kısım köyleri de bu alanın içindedir.

TURABİDİN İSMİNİN ANLAMI

TURABİDİN isminin anlamı ile ilgili başlıca iki rivayet vardır.

1. İlk rivayete göre kelimenin aslı Arapça TUR'UL-ABİDİN'den gelmektedir. Bölgenin Hıristiyanlığın ilk dönemlerinden itibaren önemli bir dini merkez olması, çok sayıda kilise ve manastır bulunması ve bu manastırlarda kendilerini Allah'a adayan binlerce din adamının yaşamasından dolayı bölgeye bu isim verilmiştir.

www.netewe.com

TUR kelimesi, Arapça ve Süryanice'de 'DAĞ' anlamına gelmekte TUR'UL-ABİDİN'de ABİDLERİN DAĞI yani Allah'a ibadet edenlerin dağı anlamına gelmektedir.

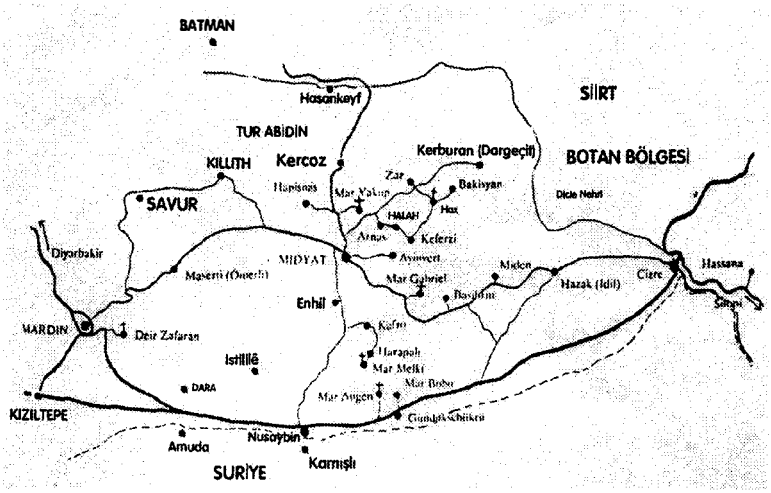
2. İkinci rivayete göre ise ASUR İmparatorluğu ile Romalılar arasında yapılan bir savaşta Romalılar esir aldıkları Asurluların bir kısmını köleleştirerek bu bölgeye yerleştirirler.

Yerleştirilen bu kişilere yine KÖLE-KUL anlamına gelen 'ABD', bölgeye de KÖLELER DAĞI anlamına gelen TUR'UL ABDİN adını verirler. Abdin kelimesi ABD (kul-köle) kelimesinin çoğuludur.

TOR VE TORİ KELİMELERİNİN ANLAMI

Kürtler TURABİDİN'e kısaca 'TOR', TURABİDİN'de yaşayanlara da 'TORLU' anlamında TORİ derler.

Bu anlamıyla TURABİDİN'de yaşayanlar kendilerini 'TORİ' diye tanımlarlar.

TURABİDİN BÖLGESİNİN HARİTASI

www.netewe.com

MİDYAT AŞİRETLERİ

Midyat Turabidin bölgesinin merkezidir. Midyat için Turabidin'in 'başkenti' de denilebilir. Midyat Aşiretleri tanımı ile birlikte Doğu Turabidin Aşiretleri (TOR AŞİRETLERİ) tanımını kullanmak da mümkündür.

Midyat aşiretlerini 3 ana başlık altında değerlendirmek gerekir. Aşağıda ayrıntılı bir şekilde incelemeye çalışacağımız Midyat Aşiretleri ve bu aşiretlerin bünyeside bulunan yüzlerce köy 3 aşiret konfederasyonu altında toplanır.

Tüm Midyat Aşiretlerini:

1) HEVÊRKİ

2) DEKŞURİ

3) MAHALLEMİ

üst başlıklarında toplayabiliriz. Hevêrki ve Dekşuri isimleri birer aşiret ismi olmaktan öte içlerinde birçok aşireti barındıran birer MAHALLİ PARTİ ve KONFEDERASYON özelliği taşır.

Mahallemiler ise, kendi içlerinde Xalil (Halil) Begî ve İsa Begî olmak üzere ikiye ayrılır. Bütün Midyat bölgesinde Xalil Begîlerle Hevêrkîler; İsa Begîlerle ise Dekşuriler ittifak halindedir. İleride bu yapıyı tüm ayrıntılarıyla incelemeye çalışacağız.

MİDYAT (TOR) AŞİRETLERİNİN SINIRLARI

Midyat aşiretlerinin sınırlarını kısaca tarif etmek gerekirse, bu alan HEVÊRKİ, DEKŞURİ ve MAHALLEMİ aşiretlerinin yaşadıkları bölgenin tamamıdır. Coğrafi olarak ise kuzeyde Batman Suyunun Dicle Nehri ile birleştiği yerde, doğuda Botan Çayının Dicle Nehri ile birleştiği yere kadar olan kısımda Dicle Nehri hudut olmak üzere (Hasankeyf dahil), güneyde Berriyê (Nusaybin-Cizre yolu, Nusaybin dahil) doğuda yine Dicle nehri sınır olmak üzere Botan bölgesi, Cehennem deresi, batıda ise Savur ve Ömerli ilçeleridir. Bu alanın içine Midyat, Gercüş, Hasankeyf ve Dargeçit (Kerboran) ilçelerinin tamamı ile Savur, Ömerli, İdil ve Nusaybin ilçelerinin bir kısmı girmektedir.

www.netewe.com

AŞİTA AŞİRETİ

MİDYAT Aşiretlerini incelemeye başlamadan önce AŞİTA Aşiretini incelemek gerekmektedir. Çünkü Bölgenin bilinen en eski aşireti AŞİTA'dir.

AŞİTA'lılara Kürtçe AŞİTİ adı verilir.

Aşita kelimesinin Kürtçe 'Değirmen' anlamına gelen 'Aş' kelimesinden geldiğini ileri sürenler olduğu gibi, Aşita'nın, tüm HEVÊRKİ ve DEKŞURİ topraklarını kapsayan alanın tamamının adı olduğunu ileri sürenler de vardır.

BERRİYÊ (Nusaybin-Kızıltepe ovası) ve Suriye'de uzun yıllar tüm Hevêrki ve Dekşurilere AŞİTİ adı verilmiştir. DEKŞURİ ve HEVÊRKİ adları AŞİTA dağıldıktan sonra kullanılmıştır diyenler çoğunluktadır.

Aşita, yüzyıllar öncesinin ünlü bir yerleşim birimidir. Midyat-Kerboran (Dargeçit) arasında bulunan Zaz köyü ile Serdef köylerinin kuzeyinde Deyrkufan ile Hırmeyse köyleri arasında olan Aşita halen harabe halindedir. Bölgede yaşayanlar Aşita'nın iki kez yıkılıp boşaltıldığını söylemektedir.

Aşita'da cami ve kilise harabeleri karşı karşıyadır. Hem Müslüman hem de Hıristiyan mezarlığı vardır.

Rivayetlere göre Aşita'nın son yıkılış döneminde Ali Begê Por isminde biri Aşita'da hüküm sürmekteydi. Bu tarih kesin olarak bilinmemektedir. Ali Beg'in, İsmail Beg ve Nasır Beg adlarında 2 oğlu vardı. Aşitalılar Vezir Şevket Paşa komutasında İran'a, Bajarê Pasaport'a sefer düzenlerler. Bir gün Aşita İmamı Zaz köyünden geçerken Zazlı Süryanilerin hakaretine uğrar. İmam, Aşita'ya döndüğünde selam verenlerle konuşmaz. Nedenini sorduklarında gördüğü hakareti anlatır. Aşitalı gençler de Zaz'a hücum ederek talan ederler.

Zazlılar bu durumu Hasankeyf Emirine şikayet ederek Aşitalıların cezalandırılmalarını isterler. Bu yıllarda Aşita'da Ali Begê Por'un akrabaları olan Qıcur ve Mıcur isimlerinde iki yiğit savaşçı da yaşamaktadır. Qıcur ve Mıcur'un Deyrsalib ve Delevri civarlarına ava gittikleri bir gün Hasankeyf askerleri Aşita'ya saldırarak Aşita'yı yakarlar.

Yükselen dumanları gören Qıcur ve Mıcur adamlarıyla Hasankeyf Beyinin adamlarına saldırır. Savaşta her iki taraftan da yüzlerce kişi ölür. Ali Begê Por, Qıcur ve Mıcur da ölenler arasın-

www.netewe.com

dadır. Rivayetlere göre bu çatışmada sadece adı Şems olan 40 adet yeni evli, elleri kınalı genç ölür.

Aşita'yı Hasankeyfli Hasan Kulab'ın yıktığı da rivayet edilmektedir. Katliamın boyutları müthiştir. Bu tarihten sonra Aşita da sağ kalanlar dağılır. Halen Deyrkufan köyünde Mala Behlıka'nın Ali Begê Por'un, Deyrik ve Zaz'da ise bazı ailelerin Qıcur ve Mıcur'un soyundan geldikleri ileri sürülmektedir. Hırmeysê'de ikamet eden Mala XALLO XAYINA'nın da Eli Begê Por'un akrabaları olduğu ve ona ihanet ettikleri rivayet edilmektedir.

Deyrkufan, Barım, Hırmeyse ve Günasê (Kızıltepe'deki Mala Çeçen-1979 Mardin CHP Senatörü Cemil Çeçen Ailesi aslen Günase'lidir.) köylerinde Aşitalılar vardır. Nusaybin ve Suriye'deki Kasıka Aşireti ağaları Mala Ahmed Yusuf Hasen'lerin de aslen Aşiti oldukları ve sonradan Nusaybin yöresine Tılmınnar ve Tıl Yakub köylerine gittikleri söylenmektedir.

HEVÊRKİ VE DEKŞURİ İSİMLERİNİN ANLAMI

HEVÊRKA ve DEKŞUR aşiret isimlerini HEVÊRKİ ve DEKŞURİ ise aşirete mensubiyeti ifade eder. HEVÊRKİ, HEVÊRKALI; DEKŞURİ ise DEKŞURLU anlamına gelir.

Hevêrki ve Dekşuri isimleri birer aşiret (konfederasyon-mahalli parti) isimleri olmakla birlikte aynı zamanda birer coğrafya isimleridir. 1900'lü yılların başına kadar Hevêrkiler ile Dekşurileri birbirlerinden neredeyse kesin sınırlar ile ayırmak mümkündü. Ancak o tarihlerde Hevêrki Aşireti'nin Mizizex kolundan "Mala Osman"lara mensup Çelebi Ağa'nın kendi amcazadeleri olan Haco Ağa ve Alikê Battê ile ihtilafa düşerek Dekşurilerle birleşmesi sonucu kısa zamanda tüm Hevêrki ve Dekşuriler kendi aralarında ikiye ayrılarak karşı tarafla siyasi (mahalli) ittifak kurdular. Böylece Dekşuriler içerisinde Hevêrki yanlıları ve Hevêrkiler içerisinde de Dekşuri yanlıları oluştu. Mahallemi Aşireti'nin ikiye bölünmesi olayına neden olan İsa Beg ile Xalil (Halil) Beg'in de kardeş oldukları gözönüne alınırsa, Midyat aşiretlerinin siyasî yapılarının ne kadar ilginç olduğu ortaya çıkar. Tüm Midyat bölgesinde hemen hemen her köyde bu ikili yapıyı görmek mümkündür. Kendi içinde muhalefetsiz ve rakipsiz köye rastlamak neredeyse imkansızdır. Bu ikili yapıya Kürtçe DUBENDÎ adı verilir.

www.netewe.com

HEVÊRKİ İSMİNİN ANLAMI

Hevêrka-Hevêrki isminin kelime anlamının ne manaya geldiği ihtilaflıdır. Bu konuyla ilgili birbiriyle bağlantısız birçok rivayet mevcuttur.

Bu rivayetler kısaca şunlardır:

1. 1700'lü yıllarda Kercoz (Gercüş) yakınlarındaki Gullıka köyünde oturan aslen Dorıkâ Aşireti'ne mensup Abdiyê Hemzikê adındaki ağaya karşı isyan etmek isteyen köylüler bir Pelutê günü kendi aralarında anlaşarak bir parola, işaret belirlerler. Aralarında daha önceden kararlaştırdıkları gibi, tüm köylüler Pelutê günü erişte pişirirler.

Pelutê, Ağanın tarla veya bahçesinde bedava çalışmak, ekin ekmek, biçmek veya odun toplamak anlamına gelmektedir. Pelutê köylüleri kendi yemeklerini de kendileri getirir, ağaya bedava çalışırlar.

Sabahleyin köylüler işe geç gidince, ağa öfkelenerek kızar. Bir müddet sonra yemekleri kontrol ettiğinde hepsinin erişte yaptıklarını görünce daha da öfkelenerek bağırıp çağırmaya başlar. Yemek kaplarını tekmeleyrek devirir, erişteleri ayaklarıyla çiğnemeye başlar. Çiğneye çiğneye hamur haline getirir. Hamur Kürtçe "Hevîr", hamur yaptı da; "Hevîr kir" demek olduğundan ağanın aşiretine "Hevîrkî" adı takılır.

Bu hikayeye göre, Hevêrkî adı, "Hevir kir"den gelmektedir.

2) Hevêrka köylüleri ile ağalarının ilişkileri genelde içli-dışlı, samimi olup resmi değildir. Birkaç yüzyıl önce protokoldan uzak bu laubali durumdan hoşlanmayan bir başka aşiretin ağası Heverkî ağasına sitem ederek ağayı kınar. Hevêrkî ağası da Kürtçe "Ew nêrî ye ez hevurî me" Bunlar nêrî'dir, ben Hevuriyim. (Nêrî: İki yaşından büyük teke, hevurî de, küçük teke) der. Bir anlamda; benim adamlarım enaz benim kadar yiğittirler, benim gibidirler, cevabını verir. Hevuri ismi, Hevuriya ve Hevêrkiye dönüşür.

3) Hevêrkalılar günlerini gün eden kalander insanlar olduklarından günlük ekmeklerini, hamurlarını ("HEVİR"lerini) temin ettiklerinde şükür eder, daha fazlasını düşünmezlerdi. Bundan dolayı da hamurlarını "Hevirlerini'temin edenler ve gerisi-

www.netewe.com

ni düşünmeyenler anlamında onlara HEVÊRKİ ismi verildi.

4) Ünlü Kürt şairi Cegerxwin *Kürdistan Tarihi* adlı eserinde Hevêrki isminin Hurri ve Hevêri isimlerinden geldiğini söylemekte, Hevêrkilerin tarihteki Hurrilerin devamı olduklarını ileri sürmektedir. Ancak bu konuyla ilgili her hangi bir kaynak ve delil göstermemektedir.

5) Cizre ve Zaho şehirleri ile Şengal dağı arasında bölgede, Yezidi Kürt Hevêrî aşireti yaşamaktadır. Bir iddiaya göre de, Hevêrki ismi Yezidi Hevêrî Aşireti'nden gelmektedir.

Yukarıdaki rivayetlerin hangisinin doğru olduğu konusunda ihtilaf vardır. Bölge ile ilgili eski metinlerde ise Hevêrki veya Hevêrka isimlerine rastlanılmamaktadır. Ancak Hevêrkî aşireti içerisinde çok sayıda Yezidi olması ve Hevêrka bölgesinin de Şengal'e yakın olması gibi etkenler gözönüne alındığında bu son iddia daha tutarlı gözükmektedir. Hevêrki ismi aşirete mensubiyeti, Hevêrka ise aşiretin yaşadığı coğrafi bölgeyi ifade eder.

HEVÊRKA'NIN SINIRLARI

Hevêrka'nın sınırları kuzey ve kuzeydoğuda Dicle nehri, kuzeybatıda Arnas aşireti, batıda Mahallemi aşireti ve Estel, güneybatıda Çağçağ nehri (Beyazsu/Avasıpi), güneydoğuda Cehennem deresi, güneyde ise Nusaybin-Cizre yolu düzlüğüdür.

Hevêrka'nın sınırlarını belirtirken Kürtçe 'Jivê, heyya avê' ('Su'dan Su'ya') ifadesi kullanılır ve Beyazsu'nun oluşturduğu Çağ-Çağ Irmağı ile Kerboran'ın doğusundan geçen Dicle nehri arasındaki bölge kastedilir.

HEVÊRKA'NIN YÖNETİMİ

Hevêrka aşireti, yaklaşık 400 yıl Hasankeyf Emirliği, daha sonraları ise Cizre'deki Botan emirliği tarafından yönetilmiştir.

Hasankeyf emirliği, Melik Halil Eyyubi'nin ölümünden sonra çocuklarının kendi aralarındaki taht kavgaları nedeniyle büyük iç çatışmalar yaşadı. Bu kardeş kavgaları sonucu gittikçe güçsüzleşti. 1524'de son Hasankeyf Eyyubi Emiri'i yetkilerinden kendi isteğiyle feragat ederek Hasankeyf yönetimini Osmanlı merkezi idaresine teslim edince Hasankeyf Emirliği ortadan kalktı.

www.netewe.com

1600'lü yıllardan itibaren Hevêrka aşireti Cizre'deki Botan mirinin vassalı (temsilcisi) ağalarca idare edilmeye başlandı. Hevêrka'nın bilinen ilk liderleri Keferzê'de oturan ve DERMEMMIKA alt biriminin (aşiretinin) de liderleri olan MALA ŞÊXÊ BAYAZİD'lerdir. Bu ailenin en son ünlü kişisi yaklaşık olarak 1900'lerin başında vefat eden İSMAİLÊ VERDÊ'dir.

ŞÊXÊ BAYAZİD'lerden sonra Hevêrka'nın liderleri Seyyid oldukları söylenen MALA ŞÊXÊ'dir. 1850'li yıllarda yine Hevêrka'nın alt birimlerinden olan ÂLIKÂ aşireti lideri CIMO'nun babası Faris'e yenilerek bazı akrabalarının, amcazadelerinin ikamet etmekte olduğu ZAZ köyünü terk etmek zorunda kalan mala ŞÊXÊ'ler bir daha bölgesel üstünlük sağlayamadılar. Ancak saygınlıkları yüz yıllarca devam etti. Bu ailenin 1900'lü yılların başındaki en ünlü kişisi OSMAN XALİL DERHAWİ'dir.

MALA ŞÊXÊ BAYAZİD'ler ve MALA ŞÊXÊ'ler günümüze değin bölgenin en asil ve iyiliksever aileleri olarak kabul edilirler.

MALA ŞÊXÊ'lerden sonra Hevêrka'nın liderliğini üstlenen bir diğer aile de ARABİYAN Aşireti'nin ÇÊLIK'te oturan ağaları MALA Remmo'dur. ABDULKERİMÊ ALIYÊ Remmo, bu ailenin en tanınan ismidir.

Hevêrka'nın son dönemdeki en meşhur liderleri ise, MALA OSMAN'dır. MALA OSMAN son yüzyılda diğer tüm aileleri geride bırakarak bölgede etkinlik sağladı. Daha sonraları kendi aralarında çıkan liderlik mücadeleleri sonucu ikiye bölünen ailenin en ünlü kişileri ALİKÊ BATTÊ (1884-1919)), 3. HACO (ölümü, 22 Nisan 1940) 2. SERHAN (d. 1859) 2. SAROHAN (d. 1891-1932) ve ÇELEBİ AĞA (1859-1929)'dır.

Hevêrki'lerin Midyat şehir merkezindeki liderleri (temsilcileri) ise ŞEMİKÂ Aşireti'nin'de liderleri olan MALA NEHROZ'dur.

Bu aileler ve şahıslar hakkında ileride ayrıntılı bilgiler verilecektir.

www.netewe.com

HEVÊRKA KONFEDERASYONUNA BAĞLI AŞİRETLER

1. BASIKIL
2. EREBİYAN
3. ALİKİ (KERBORAN)
4. ALİKİ (ESTEL)
5. OMERKÂ
6. ÂLİKÂ
7. ZAXURAN
8. DERMEMMIKÂ
9. ÇOMERİ
10. MİZİZEX
11. RAİTE
12. ŞEMIKÂ
13. DERHAWİ
14. DOMANA
15. SALIHA
16. DORIKÂ
17. HEMMIKÂ
18. BUTIKÂ
19. SANCAQA XALEF AĞA
20. KASIKÂ
21. HACİ SILÊMANA (SÜLEYMANA)
22. DASIKÂ

BASIKIL AŞİRETİ

Basıkıl aşireti, Dargeçit (Kerboran) ilçesinde yaşamaktadır. Doğusunda Arabiyan aşireti, batısında ise Alıka aşireti vardır. Omerka, Dorıkâ ve Eliki (Aliki) aşiretleri ile de komşudur. Aşiretin Yezidi asıllı olduğu ve bulunduğu bölgeye İran hududundan Doğubayazıt civarından geldiği söylenmekte, bir başka rivayette ise Şengal dağı civarından geldiği öne sürülmektedir. Aşirete mensup kişiler aşiretin Yezidi değil Müslüman olduğunu, Yekane Ağa'nın karısının Yezidi olduğunu ileri sürmektedir. Aşiretin en az 500-600 yıl önce HORMIZ köyüne (Basıkılkevl ile

www.netewe.com

Xalilan arasında şimdi harabe olan eski bir köy) yerleştiği daha sonra buradan çevreye dağıldığı, boylarının uzun ve gözlerinin çoğunlukla renkli olduğu anlatılmaktadır.

Basıkıl aşiretin en ünlü ağası 1650'li yıllarda yaşadığı tahmin edilen YEKANE AĞA'dır. Yekane Ağa aynı zamanda Arabiyan Aşireti'ne adını veren Arab'ın da kayınbabasıdır. Yekane'nin kızı GULÊ, Arap ile evlenmiş, Yekane'den sonra aşiretin başına Yekane'nin oğlu HAVIKÊ geçmiştir.

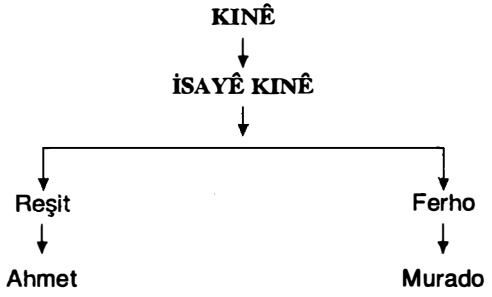
Yekane'nin Havıkê'den başka MELA VE YAĞMUR isimlerinde iki oğlu daha olduğu söylenmektedir. Yekane'nin zürriyeti, halen aşirete bağlı köylerde yaşamaktadır. Basıkıl Aşireti'nin önemli şahsiyetleri, 20. yüzyılın başlarında yaşayan ŞIKEFTIKÂ muhtarı Şahin, MALA TAHIRÊ SILO ile MÊRANÊ'de yaşayan SILOYÊ FERHO'dur.

BASIQIL AŞİRETİN KÖYLERİ:
BATÊR
BASIQIL KÊVIL
BERDAHOL
BOTIKÂ
QAWAQÂ
KOPRAZ
MÊRANÊ
ŞIBÊBİYÊ
ÊZDARA
ŞIKEFTIKÂ
HEŞTUVAN
AVADORÊ
POSINÇA
BOTIJÊ
SİRA
BANÊHABANÊ

Ünlü Kürt ozanı MIRADO da, bu aşirete mensup olup KOPRAZ'lıdır. Bu aile MALA KINÊ adıyla anılmaktadır. KINÊ Ailesi, Kürt folklorunun kemençe (Rebab-Nahora) ile çalınan türünün en önemli temsilcisidir.

www.netewe.com

MALA KINÊ SOY AĞACI

Aileye adını veren Kınê ile ilgili anlatılan efsane oldukça ilginçtir. Kınê, bir gün sabaha yakın keklik avına gider. Yakaladığı keklikleri mağarada pişirirken, yanına yaşlı bir kadın gelir. Korkuya kapılan Kınê, keklik pişirirken yağlanan ellerini kadının başına sürünce kadın yanarak ölür.

Cinler, Kınê'yi alarak götürürler. Efsaneye göre, yedi yıl boyunca Kınê kayıp kalır, izine rastlanmaz. Yedi yıl sonra Cinlerin miri sen şarkı biliyor musun, diye sorunca, Kınê "Biliyorum" diyerek, bildiği şarkıları söyler. Çok hoşlanan Cinlerin miri, Kınê'ye; "Öldürdüğün kadın benim annem idi, ancak seni affediyorum. Sizin aile şarkı söyledikçe cinlerim sizlere karışmayacak" diyerek serbest bırakır.

Kınê yedi yıl sonra ve saç sakal içinde tanınmayacak bir halde evine geri döner. Bu olaydan yıllar sonra ölür. KINÊ Ailesi o günden bu güne müzisyenlik yapmaktadır.

ARABİYAN AŞİRETİ

Kerboran mıntıkasının en büyük aşiretidir. Basıkıl aşireti ile, Dicle nehri arasındaki bölgede yerleşiktir. Dargeçit (Kerboran) ilçe merkezi de aşiret sınırları içerisinde yer almaktadır. Aşiretin merkezi Dicle nehri kıyısındaki ÇÊLIK (ÇÊLIKÊ ELIYÊ REMMO) köyüdür.

Aşirete adını veren Arab'ın kuzey Suriye'deki GIRÊ KARESİ'de (Kamışlı'nın güney doğusundaki TELKOÇEK'e yakın) Arap TAYY Aşireti'ne mensup (bazıları ŞAMMAR Aşireti'ne mensup olduğunu iddia etmektedir.) bir şeyhin oğlu olduğu ri-

www.netewe.com

vayet edilmektedir. Adı Muhammed olduğu söylenen Arab'ın bölgeye geliş nedeni ise farklı farklı şekillerde anlatılmaktadır.

Bir anlatıma göre, Basıkıl ağasının zülmünden yılan bir köylü, Arap Aşireti'ne sığınır, orada evlenir ve bir oğlu olur. Çocuk 4-5 yaşlarına geldiğinde Basıkıllı kendi çocuğunu Şeyhin yanında bırakarak, onun aynı yaşlardaki oğlunu alarak dönmek ister. Şeyh durumu fark edince, Basıkıllı, çocuğu Basıkıl'a lider yapmak üzere götürmek istediğini söylerek Şeyhi ikna eder ve çocuğu götürür.

Diğer bir rivayete göre, Arab'ın geliş nedeni kan davası, başka bir rivayete göre ise, kız kaçırma meselesidir.

Her ne sebebten olursa olsun, ilk önce Şatıra köyüne yerleşen Arab, daha sonra Basıkılkevl'de Basıkıl aşiret reisi Yekane Ağa'nın kızı Gulê ile evlenerek onların desteğini alır.

Bu tarihlerde bölgenin tamamına ARBAYÊ köyünde oturan MİREKÊ KURİSA (ARABAYÊ mirleri) hükmektedir. Halen bu aileye mensup olanlar Gercüş'ün DIFNÊ köyünde yaşamaktadır. (MALA HUSEYNÊ MİR) Zayıf bir rivayete göre aile Cizre'deki MİR SEYFEDDİN'in soyundan gelmektedir.

Yekane Ağa'nın kızıyla evlenen Arab'ın yedi oğlu olur.

Arabın oğullarından

XELİL (HALİL)	XELİLAN'a
KASIM	BAMIRD'a (Dicle'nin karşı kıyısında)
ŞEREF	MUVEL'e
GUHREŞ	İZAR'a
XIDIR (HIDIR)	EMMARA ve ZENGEN'e CAFER
MICO (Mecid)	ÇÊLIK'e

yerleşir. Arab'ın en küçük oğlu MICO, Arbayê mirini öldürünce, tüm bölgenin ağası olur.

MICO'nun Arbayê Miri'ni öldürmesi ile ilgili olarak da değişik rivayetler anlatılamktadır.

Bir rivayete göre Arbayê Miri her aileden bir kız ile evlenmektedir. Sıra Arab'ın ailesine geldiğinde Arap kızını vermek istemez, en küçük oğlu MICO bir plan yaparak kız kılığına girer. Gerdek odasında Miri öldürür.

Çêlik köyünü merkez yapan Mıco'nun çocukları, Arabiyan Aşireti'nin liderliğini Mıco'dan sonra da devam ettirirler.

www.netewe.com

EREBIYAN (ARABİYAN) AŞİRETİ'NİN KÖYLERİ:

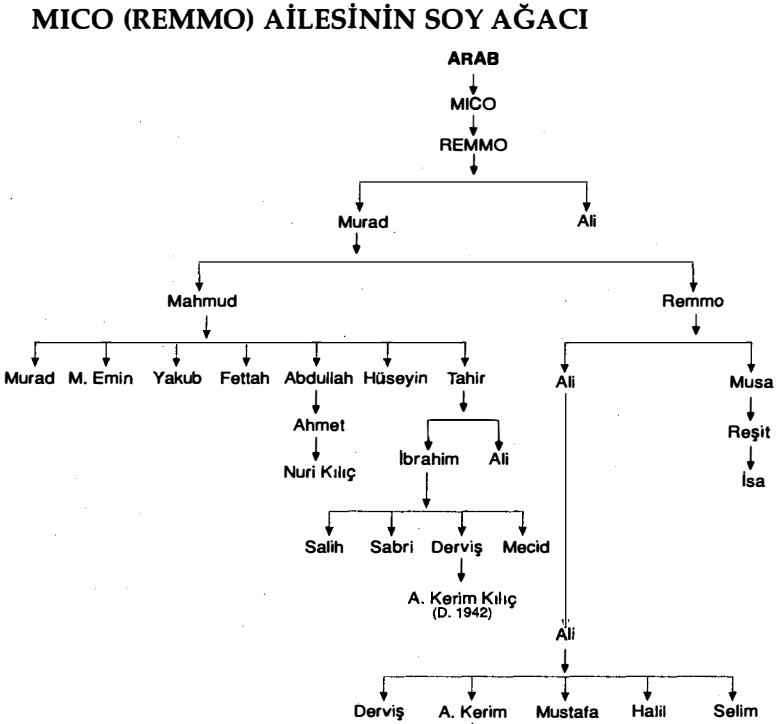
ŞATIRA
XELİLAN
ÇÊLIK
ZENGAN
EMMARA
ZIVINGA ÇÊLIK
GERMAV
İZAR
TRİWA
LİYAN
ŞEMSÊ
GUHÊRÊ
GERRÊ
MİHİNA
MIWÊLÊ
KERBENT
BAŞUT
BÊRKEVAN (Cizreli Şeyh Seyda aslen bu köydendir.)
ARBAYÊ
DEYWAN
MIŞTÊ (Dicle Nehri'nin öte yanında Siirt'e bağlı)
ZÊWIKÊ
DIRÊCA
GERMERRO
SEYFIYÊ
ÛŞIYÊ (Dicle'nin öte kıyısında Kurtalan'a bağlı)
TILÊ (Dicle'nin öte kıyısında Kurtalan'a bağlı)
CEFAN
KÂNÎ MIRÊ
DİNARA
BIZINKÂ (Bizîna)
GERA CAFER
BERÊ ZÊWÊ

www.netewe.com

AVTA XWARÊ
HERDAX
GUNDIK
DEYRİŞK
SOHRUVA
GUNDIKÊ HECİ MURAD

ARABİYAN Aşireti'ne bağlı köylerden KERBORAN, ARBAYÊ, MIŞT, ÇÊLIK ve MİHİNA Köylerinde yakın, zamanlara kadar önemli oranlarda Süryani yaşamaktaydı. Kerboran ve Mıştê'nin bir zamanlar tamamı Süryaniydi. DEYWAN Köyü ise ilk zamanlar BASIQIL Aşireti'ne bağlı iken MERANÊ'lilerle araları açıldı ve Arabiyan Aşireti'ne bağlandılar. Arabiyan Aşireti'nin tamamı (Süryaniler de dahil) Kürtçe konuşmaktadır. Müslümanlar ŞAFİİ mezhebindedir.

MICO (REMMO) AİLESİNİN SOY AĞACI

www.netewe.com

Arabiyan Aşireti'nin en ünlü ağalarından ALİYÊ Remmo meşhur ABDÜLKERİM'in babasıdır. Son Botan miri Bedirhan Beg'in oğulları Osman ve Kenan Paşaların 1878'de Osmanlı-Rus Savaşıyla ilgili asker ve milis toplamak amacıyla bölgeye gelmeleri ve bilahere kısmî olarak padişaha direnmeleri, isyan hazırlığına girişmeleri bölgeyi karıştırır. Bir müddet sonra 1880 yılında bölgedeki ağalar Şemdinanlı SEYYİD UBEYDULLAH'ın isyanına destek verirler. ALİYÊ REMMO, ARNAS aşiret reisi OSMANÊ TEMIR ve AYNKAFLI ŞEYH İBRAHİM HAMİDİ'nin de (ŞEYH FETHULLAH'ın babası) aralarında bulunduğu bazı kişiler İstanbul'a sürgün edilir. Daha sonra ALIYÊ Remmo yedi yıl Halep'te sürgün kalır. Bu dönem zarfında başsız kalan aşireti kızkardeşi LALE HANIM idare eder. Lale Hanım'ın evlenmediği söylenmektedir. Aliyê Remmo döndüğünde tanınmayacak bir haldedir. Yıllar sonra Hac'a gider ve orada ölür.

Arabiyan Aşireti'nin en meşhur ağası Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar hayatta olan, Abdülkerimê Aliyê Remmo'dur. Abdülkerim'in annesi AVAŞA HANIM, Savur Sürgücü aşireti reisi Awinalı Hacı Ahmed Ağa'nın kızkardeşidir.

Abdülkerim'in ilk karısı Osman Xalil Dêrhawi'nin kız kardeşi, o öldükten sonra aldığı Mencê ise Osman Xalil'in kızıdır. Diğer hanımlarından Fatma Hanım Sadık Ağa Boti'nin kızı, Mihan Hanım Tillo'lu Sultan Memduh ailesinden, Sultanê ise Mizizexlı Serhan Ağa'nın kızı ve Saruhan Ağa'nın kız kardeşidir.

Sultanê, Hac görevini ifa ederken, Hicaz'da vefat eder. Hevêrka Aşireti'nin MALA Remmo'dan önceki ağaları asaletleri ile ünlü MALA ŞÊXÊ'lerden (MALA OSMAN XALİL DERHAWİ) ALİYÊ Remmo ailesi yedi kız alır.

Abdülkerime Aliye Remmo, Osman Xalil'in kızkardeşi olan ilk eşi ile civardaki seyyidler yüzünden tartışır. Hanımı Abdülkerim'e seyyidlerin vergiden muaf olduklarını ve Abdülkerim'in de onlardan vergi (haraç) almaması gerektiğini söyler. Abdülkerim sinirlerek karşı çıkar, tartışırlar. Abdülkerim hanımını tartışma esnasında silahla vurarak yaralar.

Kızkardeşinin yaralandığını duyan Osman Xalil Derhawi olay yerine gelir, yaralı kadın tartışmayı kendisinin başlattığını Abdülkerim'e tahrik edici sözler sarfettiğini söyleyerek kardeşinden Abdülkerim'i affetmesi için ricada bulunur ve bir müddet sonra da ölür.

www.netewe.com

Abdülkerim bir müddet sonra Osman Xalil Derhawi'nin kızı MENCÊ ile evlenir.

Abdülkerim, Birinci Dünya Savaşı yıllarında Hakkari'deki Nesturi İsyanının bastırılmasında diğer ağalarla birlikte görev alır.

Abdülkerimê Aliyê Remmo'nun yakışıklılığıyla ünlü kardeşi Derviş, Botan Beyleri ve Diyarbekirli Cemilpaşazadeler ile Kürd meselesi konusunda işbirliğiyle suçlanır. Takip edilir, Xalilan Köyüne sığınan Derviş ve adamları, askerler ve aralarında Latifê Cımo'nun da bulunduğu hükümet yanlısı Kürt ağalarca çember altına alınır, yedi gün süren çatışmalardan sonra, Xalilan'a hertürlü gıda girişi kesilince, Derviş teslim olur, tutuklanarak önce Diyarbekir'e, oradan da Harput'a (Elazığ) gönderilir. Bazı kişiler Derviş'i kardeşi Abdülkerim'in yakalattığını ileri sürmektedir. Ailenin iddiasına göre Derviş, Harput hapishanesinde zehirlenerek öldürülür.

Arnas aşiret reisi MUHAMMED SALIH AĞA'nın (Avukat Abdullah Timur'un babası) damadı olan Derviş, Harput'a hapishaneye gitmeden önce iki küçük kızını kendi kardeşlerine değil, kayınpederi Muhammed Salih Ağa'ya teslim eder. Kızlar Arnas'ta büyür ve orada evlenirler. Abdülkerim'in diğer kardeşleri Xalil ve Mustafa ise, Midyat yakınlarında Arnas köyü civarındaki DEYRHADÊ'de akşam namazı vakti, askerler tarafından öldürülürler.

Abdülkerim'in küçük kardeşi olan SELİM, Cumhuriyetten sonra Isparta'ya sürgüne gönderilir. Öldürülen ağabeyi Xalil'in karısı (Osman Xalil Dêrhawi'nin kızı) Aliye ile evlenir. Sürgünden döndükten sonra, Botan ağalarından RESULÊ MIHEMED (1989-1994 yılları arasında Siirt Belediye Başkanlığı yapan Ekrem Bilek'in dedesi) başta olmak üzere birçok kişi tarafından tekrar ağa olması için teşvik edilir.

Selim'in hareketlenmesinden rahatsız olan çevreler, onu şikayet edince Midyat Alayı Selim'in takibatına çıkar ve onu öldürür. Derviş, Xalil ve Mustafa, Abdülkerim'den önce, en küçük kardeşleri Selim ise, Abdülkerim'den sonra öldürülür. Abdülkerim'in baş serdarı IVANLI MISTIKÊ ŞENGÊ, baş ğulamı ise, DEYWANLI ŞENDO'dur. Olumsuz kişiliği günümüze değin tartışılmakta olan Abdülkerimê Aliyê Remmo, bölgede acımasızlığıyla ile de ünlüdür.

www.netewe.com

Osman Xalil Dêrhawi'nin kızı Mencê ile evlendiği gün, kendi düğününde 13 kişiyi kurşuna dizmesi hâlâ dillerdedir. Olay şu şekilde anlatılmaktadır:

GER MERRO köylüleri, Abdülkerim'e verdikleri haracı keserler. Köye giden Abdülkerim'in adamları ile Ger Merrolular tartışır, çıkan çatışmada Abdülkerim'in adamlarından XALİL ÇAVUŞ ölür. ALİYÊ TAJDİN ise yaralanır. O günkü şartlar gereği, Abdülkerim olayı fazla büyütmeyerek kapatır.

Aradan uzunca bir zaman geçtikten sonra, Mencê ile düğününe Ger Merroluları da çağırır. Köylüler gidip gitmeme konusunda tartışırlar. Yaşlılar düğün davetini kabul etmeleri halinde barışacaklarını, gitmemeleri halinde ise Abdülkerime Aliyê Remmo Ağa'nın bu tavırlarını düşmanlığın devamı olarak yorumlayarak kendilerinden intikam alacağını söylerler.

Bu durumda düğüne gitmeye karar verirler.

Düğün evinde yemeğe oturduklarında Ger Merrolulardan Ömerê Feqa Yusuf adlı bir genç eli hançerinde olarak ayakta durur, akrabalarının yemek yemesini bekler. Ağanın baş ğulamı Şendo, bu duruma sinirlenerek; "Ağa size bext verdi, ayıp değil mi ayakta muhafız gibi durarak ağaya güvenmiyorsun" deyince, gencin babası Feqa Yusuf oğlunu azarlayarak oturtur. Genç oturur oturmaz, Abdülkerim adamlarına işaret vererek, yemek üzerinde savunmasız oturan Ger Merroluların tamamını yakalatarak bağlatır ve bir eve götürerek hapseder.

Abdülkerim'in yakın adamlarından Seyyid Süleyman (Gökmen) yakalanan 14 kişi içerisindeki yeğeninin (kızkardeşinin oğlu) gelenlerle bir akrabalığının olmadığını söyleyerek bırakılması için ağaya ricada bulunur. Ağa; "Onlarla gelen de onlar gibidir" diyerek önce Seyyid Süleyman'ın ricasını geri çevirir, yoğun ısrar ve yalvarınalar karşısında Seyyid'in yeğenini serbest bırakır.

Bu durumdan ümitlenen Feqe Yusuf da Seyid Süleyman'a dexalet ederek (sığınarak), hiç olmazsa sadece oğlu Ömer'in serbest bırakılması için rica etmesini, bunun için köyde sakladığı iki kutu altın ve gümüşü vereceğini söyler.

Abdülkerim kabul etmiş gibi görünür, hizmetçiler Ger Merro köyüne giderek iki kutu altın ve gümüşü getirirler. Abdülkerim kutuları aldıktan sonra, 13 kişinin iple birbirlerine bağlanarak

www.netewe.com

Dicle Nehri kenarındaki kumluğa götürülmelerini emreder. Bağlı 13 kişiyi yedi kez nehir kenarına götürtür, getirtir, en son adamlarına ateş emrini verir, hepsini öldürtür.

Abdülkerim Ağa bu olaydan sonra ALİKÊ BATTÊ ile çatışır. (Bu olay ALİK bahsinde anlatılacaktır) ALİK'in amcazadesi HUSEYNÊ FERHO onu sıkıştırınca Abdülkerim, DERHAVİ'lere sığınır. Yerine amcazadesi ALİYÊ TAHIR Arabiyan Ağası olur, ancak bir rivayete göre yedi gün sonra HACO Ağa'nın araya girmesi ile Abdülkerim tekrar ağalığa döner.

Bugün hala çok kısa dönemli iktidarlar için bölgede 'Aliyê Tahır'ın ağalığı gibi' tabiri kullanılmaktadır.

Bu olaydan sonra 1919 yılında Diyarbekirli CEMİLPAŞAZEDE KASIM BEY'in oğlu EKREM CEMİLPAŞA Kürt meselesinden dolayı takibata uğrayınca babası Kasım Bey saklanması için onu Sürgücü Aşiret reisi Hacı Ahmet Ağa'nın yanına gönderir.

Hacı Ahmet Ağa Ekrem Bey'i, Diyarbekir'e daha uzak ve çok daha güvenlikli olduğunu düşündüğü Kerboran Çêlik'teki yeğeni Abdülkerim'in yanına gönderir. Hükümetle anlaşan Abdülkerimê Aliyê Remmo ise birkaç gün sonra Ekrem Bey'i bağlayarak Midyat'taki askeri birliklere teslim eder. Ekrem Bey 'Muhtasar Hayatım' adlı eserinde olayı bütün ayrıntıları ile anlatmakta ve Abdülkerim'in Midyat'a kadar adamlarıyla birlikte askerlere eşlik ettiğini anlatmaktadır.

Halk arasında Abdülkerim ile ilgili olarak anlatılan en ünlü olaylardan birisi de meşhur 'Yüzbaşı' hikayesidir. Diyarbakır'dan Cizre'ye gitmek üzere Savur'a gelen bir yüzbaşı ve küçük kızı aşırı yağmurdan dolayı yolların kullanılamaz halde olduğunu öğrenince katırlarla Savur'dan Dicle nehri kenarındaki ZÊVÊ köyüne giderler. Keleğe binerek Cizre'ye doğru hareket ederler. Kelekte yüzbaşı ve ailesi ile birlikte Savurlu Hacı Emin Kavak'ın kardeşi Fethullah da vardır.

Kelek Çêlik'te geceleyince Abdülkerim erkeklere ayrı bir yerde kadınlara da ayrı bir yerde yatak hazırlatır. Halk arasında anlatılan yaygın söylentiye göre Abdülkerim geceleyin kadına sarkıntıda bulunur ve kadın daha sonra bu durumu kocasına anlatır.

Cumhuriyetten sonra A. Kerim Midyat'a sorguya çağrılarak tutuklanır. 3 gün Midyat'ta tutuklu kalır.

www.netewe.com

Tutuklanma sebebi olarak Suriye'deki Fransız idaresi ile mektuplaşması ileri sürülmektedir. Elleri ayakları zincirlenir, boynuna lale takılır. Boynundaki laleden kurtulmak için tanıdığı Midyat Estelli AHMED ALİ EFENDİ'ye (Ahmed Yılmaz) 40 altın rüşvet verir. Mardin'e sevk edilir. Akşam namazı için abdest almak ister, ibriği eline aldığında yüzbaşı müdahale ederek sen namaz kılmaya layık değilsin der; ellerine ve ayaklarına kayd vurdurur.

Tutuklu SEGVANO ona yardım etmek ister, yüzbaşı izin vermez. Subay aynı yerde tutuklu bulunan ÇELEBİ Ağa'ya ise namaz için izin verir ve bir sandalyeye oturmasına müsaade eder.

A. Kerim birkaç gün sonra Diyarbekir'e nakil edilmek üzere yola çıkarılır. Mardin çıkışında Mardin'e 10 km mesafedeki AXREŞKÊ mevkiinde önce sağken altın dişleri sökülür, bilahare süngüyle öldürülerek oraya gömülür. Halk arasında Abdülkerim'i öldüren subayın Çêlik'ten salla geçen 'Yüzbaşı' olduğu rivayet edilmekte ancak bu konuyla ilgili bir isim ve belge ortaya konulamamaktadır. Abdülkerim'in yakınları ise onunla ilgili tüm olumsuz söylentilerin iftira olduğunu ileri sürmektedir.

ARABİYAN AŞİRETİ'NİN BÜYÜK KÖYLERİ

KERBORAN (KEFERBORAN)

Kerboran halen Dargeçit ilçe merkezidir. Kerboran isminin aslı Süryanice 'KEFERBORAN'dan gelmedir. Esas yerlileri bölgenin genelinde olduğu gibi Süryanilerdir. 1568 yılına ait Osmanlı Tapu Tahrir defterinde Kerboran'da Süryanilerin ve Müslümanların birlikte yaşadıkları görülmektedir. Bir zamanlar tamamı Süryani olan Kerboran'da 1970'lerden sonra siyasi ve ekonomik sebeplerle hızlanan göç sonucu halen hiçbir Süryani yaşamamaktadır.

1970'li yıllarda önemli yerel önderlerden Muhtar Anderos'un Müslüman bir Kürt tarafından öldürülmesi de göçü hızlandıran bir etken olmuştur. Kerboran'da Süryanilere ait eski bir kilise bulunmaktadır. Halen İstanbul Süryani metropoliti olan Yusuf Çetin de Kerboranlıdır. Kerboran ve yakınındaki Erbayê Süryanileri Kürtçe konuşmaktadır.

Kerboran'ın ilk Müslüman sakinleri Arab'ın oğlu Şeref'in torunları olan MALA CEVHER'lerle, Arab'ın diğer oğlu Mıco'nun

www.netewe.com

torunu Murad'ın çocukları olan Mala Mahmud'tur. Mala Mahmud'un geçmişteki liderleri İbrahimê Tahır ile damadı ve amcasıoğlu olan Ahmedê Abdalla'dır. Aile halen Kılıç soyadını taşımaktadır.

Mahmud zamanında Kurtalan yakınlarındaki Rıdvan Miri isyan eder, Kerboran'a gelen Osmanlı askerlerinin kumandanı öldürülerek askerler esir alınır. 1855 yılında Cizre'deki Botan beyi ÊZDİN ŞÊR (YEZDAN ŞÊR) KERBORAN'da Muhammed Beg'i öldürür. Osmanlı daha sonra duruma hakim olunca Remmo ailesinin lideri MAHMUD 'un fermanı kalkar. MAHMUD Musul'da KAVAKLI PAŞA'nın hizmetinde olduğunu kanıtlayarak fermandan kurtulur, af edilir.

XELİLAN KÖYÜ

Halen Kılavuz adıyla belediyelik olan Xalilan köyünün adı Arab'ın oğlu Xalil'den gelmektedir. Köyün çok büyük bir kısmı Xalil'in torunlarıdır. Xalilan'ın Xalil'den önceki sakinleri Siniki Aşireti'ne mensup ailelerdir.

KÖYDEKİ BAVIKLAR (AİLELER):
BUDAQKÊ
AYDOKÊ
ŞİLİLKÊ
ASLANKÊ
MAHME REŞKÊ
HURİKÊ
SİNİKÊ

Sinikilerin haricindeki diğer kollar Xalil'in çocuklarıdır. Hurıke'ler az olduklarından KIRAT Aşireti'ne mensup aileler de onlara iltihak etmiştir. Sinike Aşireti'nin büyük bir çoğunluğu Batman civarında yaşamaktadır. Köy Kürtçe konuşmaktadır.

19. yüzyılda Xalilan'dan 14 kişinin Cezayir'e giderek Fransızlara karşı savaştıkları ve sadece bir kişinin geri döndüğü anlatılmaktadır. DEP Şırnak Milletvekili Orhan Doğan ve Batman eski Baro Başkanı Sabih Ataç Xalilanlıdır.

www.netewe.com

DEYWAN KÖYÜ

DEYWAN, halen SÜMER Beldesi adıyla belediyeliktir. Çok eski bir yerleşim yeri değildir. Kürt köyüdür. Köyü kuran ilk şahısların hemen bitişikteki Erbayê köyünde oturan Mirin (Mirê Kuresa'nın) Çeltik (Pirinç) tarlalarında çalışmak üzere gelenler olduğu söylenmektedir.

DEYWAN'a ilk gelenlerin MISURKA, MAHME GEVRA, KANDIKA ve ALİ REŞKA adlarında 4 kardeş olduğu, bunların VAN-MUŞ yöresinde gelerek önce Suriye'de HASEKİ ile ABDÜLAZİZ dağları arasında bulunan KARESİ bölgesine, sonradan da DEYRA ÇOMERA'ya yerleştikleri ve en sonunda da ERBAYÊ MİREKLERİNİN yanına gelerek DEYWAN'ı kurdukları anlatılmaktadır.

DEYWAN'DAKİ AİLELER:

1. MALA MISURKÂ
2. MALA MAHME GEVRÂ
3. MALA ALİ REŞKÂ
4. MALA KANDIKÂ

a. MALA TEMIRKÂ

b. MALA NU'MANKÊ

5. MALA HAYDERKÂ

(Muş HAYDERAN Aşireti'nden gelmeler)

6. MALA ABDUŞİ

(Aslen Süryani olup MIDDIHÊ (MIDIN) Köyünden gelerek Müslüman olmuşlardır.)

7. MALA KIÇÇUKÂ

8. MALA SİNİKÂ (Batman yakınlarındaki SİNİKA aşiretin den gelmeler)

ALİKİ AŞİRETİ (KERBORAN)

ALİKİ Aşireti'nin Kerboran'ın Güney ve güneydoğusunda yaşayan bölümünün bu bölgeye Doğubeyazıt taraflarından Koçer (Göçebe) olarak geldikleri ve ilk liderlerinin MİR YAKUP olduğu rivayet edilmektedir. Daha sonraları aşiretin bir kolu Estel'in batısına göç etmiştir. Aliki Aşireti büyük ve dağınık bir aşi-

www.netewe.com

ret olup Bitlis, Batman, Siirt gibi illerde de kolları mevcuttur. Kürtçe konuşmaktadırlar. Aşiretin tamamı Müslümandır.

ŞEYH SAİDÊ PALOVİ'nin dedesi Şeyh Ali Septi'nin Aliki Aşireti'nin CINDİKİ koluna mensup olduğu ile ilgili Mele Hasan Hişyar'dan nakl edilen zayıf bir rivayet mevcuttur. Suriye'deki Şêx Ahmed Xıznewi Ailesinin de aslen Aliki olduğu söylenmektedir.

Son dönemlerde Hasankeyf, Beşiri ve Batman yöresindeki RAMAN Aşireti'nin Ağaları olan MALA HACİ ABDULLA da (Soyadları Ramanlı, Özdemir, Demirer) Aliki Aşireti'nin ilk ağalarından MİR Yakup'un çocukları olduklarını ileri sürmektedirler.

KÖYLERİ:
GOLİYÊ KÛR
DİLAN
GURUZA
BAKVAN
ZINGILOK
DIKÊ
PILISİYÊ

ALİKİ (ESTEL'İN BATISI)

Kerboran'daki Aliki Aşireti'nin bir bölümü de Estel'in batısında Mahallemilerle Ömeriyan Aşireti'nin arasında yerleşiktir. Müslüman olup, Kürtçe konuşmaktadırlar. Liderleri NIBILÊ'deki MALA MIRÊD AĞA'dır.

KÖYLERİ:
MIKRÊ
NIBILÊ
HEVEDİNÊ

Mıkre köyünün adı İran'da büyük bir Kürt aşireti olan MUKRİ'leri hatırlatmaktadır. Ancak bu konu ile ilgili ciddi bir ilinti tespit edilebilmiş değildir.

www.netewe.com

OMERKÂ AŞİRETİ

Omerka Aşireti Kerboran'ın güneydoğusunda yerleşiktir. Liderleri Hedilê Köyünde MECDİNÊ SIMO'dur. Son dönemdeki liderleri MALA HACİ SÜLEYMAN'dır. Aşiret Müslümandır ve Kürtçe konuşmaktadır.

Bölgede anlatılan ancak tam olarak doğrulanamayan bir rivayete göre, OMO, KOMO, DORO, DAVÊ. . . yedi kardeş Ömerka, Dorıkâ, Alika. . . . aşiretlerine adlarını veren yedi kardeştir.

KÖYLERİ:
DİNARA
İWAN
GIZRÊ
HESPIST
FİLE
MIRIKA KEFSINÊ
HÊDILÊ
XENDÛK
ANCIKÊ
MEHMEDOLA
SITAWRANÊ
EZDİNA
WERSIKÊ
GELİKUR
MIRIKÊ
XANDUKÊ
XIRBEHUR
ÇALIKÂ
GUNDÊ ASLÊ

Êzdina, Dinara ve Gundêaslê köylerinde Seyyidler bulunmaktadır.

ÂLIKÂ AŞİRETİ

ÂLIKÂ Aşireti Kerboran ile Midyat arasında yerleşiktir. Doğusunda Basıkıl, batısında Dermemmıka aşiretleri yer alır. Do-

www.netewe.com

rikâ, Ömerka ve Salıha aşiretleri ile de komşudur.

Aşiretin lider ailesi MALA CIMO'dur. Aslen ATMANKİ Aşireti'ne mensup olan Cımo ailesi Baykan yöresinden (Siirt-Bitlis arası) gelmişlerdir. ATMANKİLER en büyük Kürt Aşiretlerinden biri olan HAYDERANLARIN önemli bir koludur.

Atmankiler halen Kulp, Patnos, Baykan ve Gevaş'ta da mevcutturlar.

Aşiretin merkezi olan HEŞTEREK Köyüne Cımo'nun dedesinin dedesi olan Ali veya onun babasının geldiği söylenmektedir.

Aşiret içinde yaygın olan rivayet ise bölgeye ilk olarak gelenin adının Süleyman olduğu ve Aynvert köyü yakınlarında halen kendi adıyla anılan Xırbehê Süleyman mevkiine yerleştiği yönündedir.

Süleyman Hasan'ın oğlu, Hasan da Mame Alê'nin oğludur. Hayvancılıkla uğraşan bir koçer olan Süleyman'ın oğullarından Osman Heşterek'e yerleşir. Osman'ın oğullarından Murad bir müddet Zêliyê'de kaldıktan sonra kardeşi Şero ile birlikte Heşterek'e yerleşir.

Murad'ın oğlu Ali'nin; Azem, Abdullah, Hasan ve Murad isimlerinde dört oğlu olur. Azem'in oğullarının adları ise Ano, Bubo ve Bışar'dır. Bubo'nun oğlu Farıs; Farıs'ın oğlu ise aileye adını veren CIMO (Cemil) dur.

Cımolar bölgeye geldiklerinde yoğun bir Süryani nüfusla karşılaştılar. Heşterek'te de Süryaniler ve Müslüman Kürt Dorıkâlılar yaşıyordu. Dorıkâlılar komşu Dermemmıka Aşireti ile kavgalı olduklarından Heşterek'in Dermemmıka hududundaki arazilerini Cımolara verdiler.

O günün adetlerine göre eğer bir kişi koyununu köy meydanında kimseye yakalanmadan ve öldürülmeden kesebilirse o köye yerleşmeye hak kazanırdı. Keserken köylülerce öldürülürse kan davası güdülmezdi.

Aşiretin gençlerinden İLYAS yakalanmadan HEŞTEREK meydanında koyununu kesmeyi başarınca Aile Heşterek'e yerleşir. İLYAS ve 6 kardeşi (İLYAS, EDİ, İBRAHİM, ABDULLAH, XALID, GIZOKA, AMER) Dorıkâlılarla köyü yarı yarıya paylaşırlar.

O tarihlerde bölgeye ZAZ'da ikamet eden MALA ŞÊXÊ'lerden (Derhaviler) aslen ALİNE (Derhav yakınlarında) köyünden

www.netewe.com

olan MAHMUDÊ OSMAN'ın oğulları FENDİ ve BEYDO hükmetmektedir.

Köydeki Müslüman Mala Mahmud ile Süryani Mala ŞA'O Dêrhawilere karşı Cımo'nun babası FARIS'ı destekliyorlardı. Bu durumu kabul etmeyen DERHAVİ'ler onları ZAZ'dan çıkarınca her iki aile de KEFRÊ köyüne sığınır. Ancak Kefrê'den ZAZ'a zarar vermeye geldiklerinde DERHAVİ'ler 6 kişiyi yakalar ve diri diri toprağa gömerek öldürürler.

Aileleri Heşterek'e giderek bu durumu CIMO'nun babası ALIKÂ ağası FARIS'a bildirince, Farıs onları valiye şikayet etmeleri için Diyarbekir'e gönderir. Hükümet kuvvetleri olayla ilgili araştırma yaptıklarında parçalanmış cesetlere ait bir el bulunur. Bulunan ceset parçası Diyarbekir'e gönderilir.

Olayı araştırmaya gelen hükümet kuvvetleri diğer cesetleri de ahırda bulunca Dêrhawiler'in fermanı kalkar. Liderleri ÜZEYR ve ŞÊR BEYDO (İki amcaoğlu) ZAZ'ı terk ederek tekrar eski köylerine yerleşirler. Mıntıka Cımo'nun babası Farıs'ın egemenliğine girer.

Zazlıların bu olay ve sonrasında her sorunlarını hükümete şikayet etmelerinden dolayı bölgede 'Heçî Zazî'ne, gılehçîne' (Zazlı ise şikayetçidir) sözü atasözü haline gelir.

Alika Aşireti'nin en meşhur siması 1844-1912 yılları arasında yaşayan CIMO (CEMİL) Ağadır. CIMO, ününü 2. HACO'yu (Suriye'de ölen ünlü 3. HACO'nun babası) öldürerek sağlar. Olay kesin olmamakla birlikte nüfus kayıtlarına göre 1871 yılında cereyan etmiştir. Hükümet kuvvetlerince takip edilen 2. HACO'nun takibatına Kercoz Aşiret reisi İsmailê Hasanê Şemdin, Arnas Aşiret lideri Mala Osmanê Temırler ile birlikte Alika ağası Cımo'da katılır. 2. HACO. ÇİYAYÊ MAVA'da BİRİKÊ ile BÊDARÊ arasında çaresiz kalınca hükümet kuvvetlerine teslim olur. Kumandanın emrine rağmen hiçbir ağa 2. Haco'yu öldürmeye yanaşmaz.

Olay tarihinde genç bir ağa olan Cımo 2. Haco'nun kafasını keser. Bu olaydan sonra Cımo'nun ünü ve etkinliği artar. 2. Haco öldüğünde hamile olan karısı bir erkek çocuk dünyaya getirir. Çocuğa babasının adı (3. Haco) verilir.

3. HACO 14 yaşına geldiğinde Dermemmıka Aşiret reisinin kızı Halime ile evlenir. Bir müddet sonra ise amcazadesi Serhan

www.netewe.com

Ağa'nın nişanlı olan kızı Peyruze'yi kaçırır. (Peyruze ünlü Kürt ozanı Cıwan Haco'nun babaannesidir.) Kızın nişanlısı Aşitilerin ağaları olan Mala Ahmed Yusuf Hasen'lerdendir. Genç ve desteksiz olan 3. HACO hem Aşitilerden hem de Serhan Ağa'dan çekindiğinden bölgeyi terk eder.

Son çare olarak babasının katili CIMO'ya dexalet etmeye (sığınmaya) karar vererek Heşterek'e gider. CIMO, 3. HACO'ya bext (eman) verir. 3. HACO'ya izzet ikram edilir. HAX Köyüne, Süryani HANNA'nın evine yerleştirilmesine karar verilir. 3. HACO HAX'ta 3 YIL Cımo'nun misafiri olarak kalır.

Cımo her hafta bir oğlu ve yedi adamını 3. Haco'ya nöbetçi olarak görevlendirir. Bu arada 3. Haco'nun evine yerleşmesinden rahatsız olan Haxlı bir Süryani olan HANNA, Cımo'nun kardeşi Muhammed'in 3. Haco'nun karısı Peyruze'ye sarkıntılık ettiği dedikodusunu yayar. CIMO aşiretin adının doğru veya yalan da olsa kirlendiğine hükmederek kardeşi Çaçan'a diğer kardeşi Muhammed'i öldürmesini söyler. ÇAÇAN kardeşi Muhammed'i DEYRİK köyü ile ZAZ arasında bulunan DEYRA ELİNÊ yakınlarında öldürür.

3. HACO'nun 7 akrabası bir gün HAX köyüne 3. HACO'nun ziyaretine gelir. Niyetleri Cımo'yu HAX'a çağırarak öldürmektir. O gün Hax'a tesadüfen yeğeni 'İSIK EMER (İSAYÊ ÖMER) ile birlikte giden CIMO, 3. HACO'nun odasına girdiğinde durumu fark eder. Tüfeği ve hançeri yanında olan yeğeni tedbiri elden bırakmaz. 3. HACO, CIMO'nun hançerini ister.

Cımo durumu anlamasına rağmen onuruna yediremez ve hançerini 3. Haco'ya uzatır. Hançer elden ele 7 kişiden geçerek tekrar 3. Haco'ya geri döner. Kimse CIMO'ya darbe vurmaya cesaret edemez. 3. Haco hançeri tekrar Cımo'ya iade eder.

İsık Emer sayesinde kurtulduğunu anlayan CIMO Heşterek'e döner dönmez 3. Haco'ya haber yollar, ertesi gün şafak doğana kadar bext verdiğini ve bu sürenin sonuna kadar köyü terk etmesini söyler. 3. Haco akrabalarına kızar, ancak köyü terk etmek zorunda kalır ve Kercoz Ağaları olan Hasanê Şemdinlere (EKMEN Ailesi) sığınır.

CIMO'nun adamlarının başı REMKÊ GIRIZ isminde bir kişidir. Cımo'nun baş muhafızı ise yıllarca yanından ayırmadığı HIRPÊ isminde Cımo'nun aşiretinden olan Mala Ğizorki'lerden bir kadındır.

www.netewe.com

Adı aşiret içinde bir efsane olan HIRPÊ'nin genç kızlığında çobanlık yaptığı ve 250 keçisine kurt dadandığı ve nihayetinde 3 keçisinin kaldığı, kalan 3 keçiye de Ziyaret mevkiinde 2 kurtun saldırdığı taş ve odunlarla kurtlara saldıran HIRPÊ'nin onlarla baş edemediği 2 kurtun iki keçiyi boğazladığı üçüncü keçinin de arkalarından gitmesi sonucu ağabeyinden korkan HIRPÊ'nin CIMO'ya sığındığı anlatılmaktardır.

Bir müddet sonra abisi HIRPÊ'yi almaya gelirse de HIRPÊ dönmek istemez. Üçüncü günün sonunda ikna olur. Cımo isterse yanlarında kalabileceğini söyleyince HIRPÊ 'Ben yemek yapamam, bulaşık, çamaşır yıkayamam ev işleri yapamam eğer bana silah verirsen kalırım' der. REMKE ĞIRIZ, HIRPÊ'ye silah, erkek elbisesi ve cephane verir.

HIRPÊ o günden sonra ölene kadar erkek elbiseleriyle dolaşır, kaval çalar, silah kullanır. Cımo Arnas Aşiret reisi OSMANÊ TEMIR'IN damadı olmak istediğinde OSMANÊ TEMIR'ın 7 kızı içinden MERYEM'İ, HIRPÊ seçer. Birçok hikayesi anlatılan HIRPÊ bir gün bir köyde genç bir kızı sıkıştırır. Kız bağırınca Hırpê göğüslerini açarak kendisinin de kız olduğunu, bağırmamasını söyler. 120 yaşında ölür.

Cımo'nun kızı SÊVÊ, Cımo'nun ölümünden sonra (Ahmet Çelebi'nin annesi) Çelebi Ağa ile, Çelebi'nin kızı Fatma, Cımo'nun oğlu Latif ile, Çelebi'nin diğer kızı Vesile ise Cımo'nun torunu Ramazan ile evlenir. (Ramazan, Feremez Aslan'ın babasıdır, Feremez Aslan'ın annesi ise Doriki'dir.) Cımo'nun ikinci hanımı AYŞE ise ESTELlidir. CIMO, yerel nedenlerden dolayı göç ederek iki yıl Diyarbakır'ın Çınar İlçesine bağlı GOZELŞÊX (Altunakar) Köyünde ikamet eder.

1912'de Alikê Battê amcası 2. Haco'nun intikamını almak amacıyla olaydan 41-42 yıl sonra Cımo'yu ve oğlunu öldürür. Bu olaydan beş altı yıl sonra meydana gelen TINAT olaylarında CIMO'nun oğlu LATİF, babasının katili Alikê Battê ile barışarak onu destekler. Tınat dönüşü Midyat şehir merkezinde Süryani ZETTÊ Ailesi'nin evine misafir olur.

Bazı Süryaniler Latifê Cımo ile Haco'yu barıştırmak isterler. Ancak Çelebi yanlısı Süryaniler bir emri-vaki ile Haco yerine Çelebi'yi Zette'lerin evine getirirler.

Çelebi Ağa kızı Fatma'yı Latifê Cımo ile evlendirir. Latifê Cımo'nun kız kardeşi (Cımo'nun kızı) SÊVÊ ile de kendisi evlenir.

www.netewe.com

Bu şekilde iki aile barışır.

Serdef köyündeki ZADIKÊ Ailesine adını veren ZADIKÊ' de (Hacı Hayri Aslan'ın babaannesi) Cımo'nun kız kardeşidir.

Cımo'nun torunlarından Feremez Aslan 1994-1999 yılları arasında Midyat Belediye Başkanlığı yaptı.

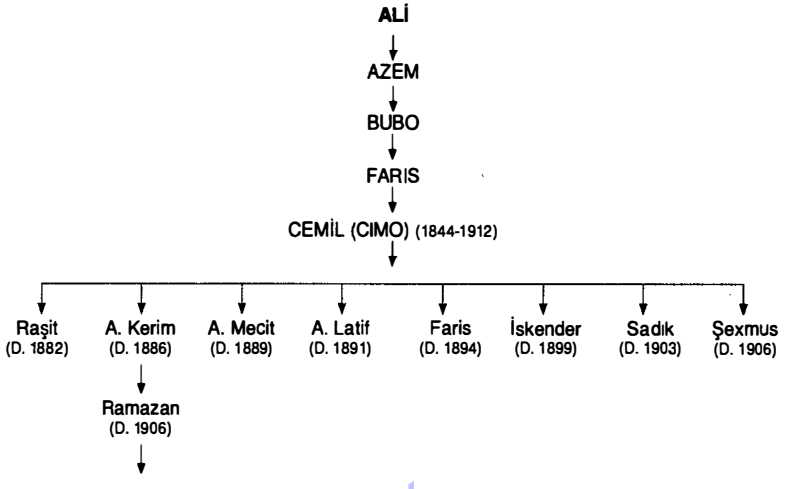
Alıka Aşireti'nin içerisinde yoğun bir Süryani nüfusu mevcuttu. Aşiretin merkezi olan Heşterek'te de Süryani ve Müslüman Kürtler birlikte yaşıyorlardı. Heşterek'te ayrıca Kürt DORIKÂ Aşireti'ne mensup ailelerde bulunmaktadır.

ATMANKİLER 4 Bavıktır (Baba-kol)

1. MALA AZEM
2. MALA EDİ
3. MALA FETHO
4. MALA ABDULLAH

ÂLIKÂ Aşireti içinde CIMO Ailesi'ne muhalefet eden HITO Ailesi de aynı aşiretin Mala Abdullah koluna mensuptur. Her iki aile de amcazadedir. Ayrıca HITO, CIMO'nun kız kardeşinin oğludur. Cımo, Hıto'nun dayısıdır.

CIMO AİLESİNİN SOY AĞACI:

www.netewe.com

ÂLIKÂ AŞİRETİNİN KÖYLERİ:

HEŞTEREK	Süryani ve Müslüman karışık
ZAXURAN	
ROVERİ	
HAX	Süryani
BAKISYAN	Süryani
GUNDE XACE	
SERDEF	
ZAZ	Süryani ve Müslüman
DEYRSALİB	Süryani
XARAB QESIR	
DEYRIK	
HERMEYSE	
DERKUFAN	
BÊCIRMAN	Seyyid Bilal'ın türbesi bu köydedir.
BÊDARÊ	
XANIKÂ	(Gercüş'e bağlı)
BİRİKÊ	(Gercüş'e bağlı)

Alıka Aşireti içerisinde ayrıca çok sayıda SEYYİD yaşamaktadır. İleride bu konuyla ilgili ayrıntılı bilgi verilecektir. Aşiretin Müslümanları Kürtçe konuşmaktadır.

Aşiretin Heşterek ve Hax köylerindeki Süryaniler Kürtçe, Bakısyan, Zaz, ve Deyrsalib köylerindeki Süryaniler ise Süryanice konuşmaktadır.

Midyat Turabidin Metropoliti SAMUEL AKTAŞ da aşirete mensup Bakısyan köyündendir.

ZAXURAN AŞİRETİ

ZAXURAN Aşireti Alıka'ya (Mala Cımo) bağlı olmakla birlikte kendi bölgesinde müstakil bir aşirettir. Zaxoran isminin Kuzey Irak'taki Zaxo'dan geldiği ileri sürülmektedir. Süryanice'deki Zaxuri-büyücü kelimesi ile bağlantı kuranlar da vardır.

HACO, ÂLİKÊ BATTÊ, SERHAN ve ÇELEBİ'nin mensup oldukları MALA OSMAN (Osman ailesi) da aslen Zaxuranlıdır.

www.netewe.com

ZAXURAN AŞİRETİNİN KÖYLERİ:
ZAXURANA MEZIN
HASÊKORÊ
GUNDIKÊ PORTÊ
ÇALKÊ KÛNDO
AMERÊ AĞO
SİVOKÊ
ROVERÊ
XERABÊ HURİYA
XIRBIHÊ CIBRÊ
GERNUS
NEWALA GELETÊ
XERABÊ REŞ
ANCIKÊ
MÊRANKÊ

ZAXURAN'DA BÂVIKLAR (AİLELER)

ŞÊX İBRAHİMKA: Mala Porti ve Mala Şêxmuskâ gibi kolları vardır. Halani'den geldikleri ve Mala Şêxê Zırav ailesine mensup oldukları söylenmektedir.

OSIKÂ: BOTAN'dan Şırnak civarından gelme ve aslen koçer oldukları anlatılmaktadır.

DORIKA: İsmlerinden de anlaşıldığı gibi Hevêrka'nın Dorıkâ Aşireti'ne mensupturlar. İleride Dorıkâ aşireti hakkında ayrıntılı bilgi verilecektir.

ROVERİ: Yezidi asıllıdırlar. TAKA'dan gelme Mala Yusufê Murad bir dönem Zaxuran'da ağalık yapmıştır.

KENENKÂ: Mala Kenanka Mahmuşo'nun çocuklarıdır. Nereden geldikleri ihtilaflıdır. Arap Tayy aşireti, Tebriz, Kızıltepe Kikan, Silvan ve Kasrik (Cizre-Şırnak arası) ve Zaho rivayetleri vardır. En yaygın rivayet Kasrik yolu ile Zaho civarından geldikleridir. Haco, Alikê Battê, Çelebi ve Serhan Ağaların mensup oldukları Mala Osman, Kenanki'dir. Kenanka'nın ilk atasının (Muhtemelen Kenan) amcasının kızını kaçırarak Zaxoran'a geldiği ve ilk önceleri Mala Porti'nin yanında kaldığı anlatılmaktadır.

www.netewe.com

Kenanka'ya mensup Mala Şemdin Binkelbê ve Êrdê köylerine, Mala Haci ise Batê köyüne göç ederek yerleşmiştir.

Zaxoran Aşireti'nin tamamı Müslüman olup Kürtçe konuşmaktadır. Halen büyük bir kısmı Midyat ve Nusaybin ilçe merkezlerinde yaşamaktadır.

DERMEMMIKÂ AŞİRETİ

DERMEMMIKÂ Aşireti, Hevêrka'nın en eski aşiretlerinden biridir. Aşiretin içerisinde Süryaniler ve Müslüman Kürtler birlikte yaşar. Midyat'ın doğusunda Midyat ile Kerboran arasında yerleşiktirler. Dermemmıka'nın doğusunda Alika, kuzey batısında Arnas batısında Mizizex güneyinde ise Dorıkâ ve Domana aşiretleri yaşamaktadır.

Aşiretin Lider ailesi MALA ŞÊXÊ BEYAZİD'dir. Aile Doğubeyazıt'tan yaklaşık olarak 1650'den sonra gelerek bölgeye yerleşmiştir. İlk gelen şahsın ismi konusunda ihtilaf vardır.

ARNAVİS veya ANFİS (Hırçın, sert, asabi) lakabını taşıdığı isminin ise 'Şêx Bekirê Sor' olduğu rivayet edilmektedir. Halen Ağrı Doğubeyazıt yolu üzerinde Ağrı merkeze bağlı Uzun Veli (Uzun Ali) Köyünde Şêx Bekirê Sor adlı bir kişinin mezarı bulunmaktadır. Şêx Bekir'ın Güneyden Serhad'a geldiği ve beş kardeşinden Şêx Sani'nin yolda vefat ettiği ve Şêx Bekir'ın yöredeki Celalilerin Şeyhi olduğu, bu ailenin İran'ın Maku şehri yakınlarındaki İSA XAN ve HASSE ŞÊXİ köylüleri ile akraba, dedelerinin adının da XAN ABDAL olduğu rivayet edilmektedir. Ancak adı geçen Şêx Bekir ile Dermemmıkalıların atası Şêx Bekir'in aynı kişi olup olmadığı konusunda bir netlik mevcut değildir. Ağrı'dakiler halen Celali Aşireti'nin SAQAN koluna mensuptur.

Beyazıt'tan geliş sebepleri de farklı farklı şekillerde anlatılmaktadır. Bir rivayete göre Beyazıt'ta ailenin lideri olan şahsın hanımı kocasının küçük kardeşi ile (kardeşlerin anneleri ayrı) ilişki kurmak ister ancak delikanlı bunu şiddetle red eder. Bu durumu hazm edemeyen kadın delikanlıya iftira edip cariyesine de yalancı şahitlik yaptırır, kayınbiraderini kocasına şikayet eder. Büyük bir öfkeye kapılan ağabey kardeşini ve kardeşine destek veren kız kardeşini köyden kovar.

Yedi yıl aşiretten uzak kalan küçük kardeş bir yedinci yılın

www.netewe.com

sonunda bayram sabahı barışmak üzere abisinin evine gider. Kız kardeşi evin dışında bekler.

Ağabeyine barışmak istediğini söyler, ancak ağabeyi kılıcını çekerek üzerine yürür. Son bir gayretle ağabeyine yalvarır:

Qurban we neke	Kurban olayım yapma
Bi ya jinê neke	Kadın sözüyle hareket etme
Keleha Bazîdê xera neke	Beyazid kalesini yıkma
Serê birê jî jêneke	Kardeşinin kafasını da kesme.

Kardeşinin yalvarmalarını dinlemeyen ağabey kardeşini öldürerek cesedini avlunun dışında bekleyen kız kardeşinin önüne atar. Kız feryatlarla cesedi alır, bulduğu bezlere sararak doğruca Beyazıd ağalarından olan dayılarının aşiretine gider.

Bayram sabahı yeğenlerini gören dayıları sevinerek kızın getirdiği yükü indirmesine yardım ederler. 'Hediye olarak bize ne getirdin?' diye şakalaştıklarında kız 'abdest alın gelin size göstereyim' der. Abdest alarak döndüklerinde en sevdikleri yeğenlerinin param parça olmuş cesediyle karşılaşan dayıları çılgına döner ve adamlarını toplayarak intikam almaya giderler. Katil Ağabeyi ve adamlarını öldürerek fermanlarını kaldırırlar. Ailenin sağ kalanları dağılır ve bir kısmı Turabidin'e gelir.

Bir başka geliş nedeni olarak yine kan davası rivayet edilmekte; başka bir rivayette ise 1639 yılında Osmanlı Devleti ile İran Şahı arasında imzalanan Kasrışirin anlaşmasından sonra Beyazıd bölgesinden birçok aşiretin Turabidin'e göç ettiği Mir Yakup, Xalef Ağa ve Bekir ailelerinin de bu göç edenler arasında oldukları ileri sürülmektedir.

DERMEMMIKÂ isminin anlamı konusunda da değişik rivayetler vardır. Dermemmıka'lıların büyük bir kısmının amcazade olduklarından hareketle Kürtçe 'DIGEL MAMÊ XWE NA' Amcalarıyla birlikte olanlar kelimesinden türediğini ileri sürenlere karşılık, büyük bir çoğunluk Ailenin Beyazıt'ta MEMMIKÂ Aşireti'ne mensup olduğunu DERMEMMIKÂ'nın MEMMIKÂ DERVE, DERVE MEMMIKÂ (Dışarı çıkan, göç eden Memmıkâ)'dan geldiğini ileri sürmektedir.

Aşite mensup bazı kişiler ailenin ŞEYH asıllı olduğunu ve Memmıka Aşireti'ne dışardan gelerek aşiretin dini önderleri ol-

www.netewe.com

duklarını ileri sürerken bir kısmı ise Doğubeyazıt'a yakın ÇALDIRAN yöresinde 'BEY' olduklarını ileri sürmektedir.

1600'lü yıllarda büyük bir ihtimalle Osmanlı ile İran arasında 1639 yılında imzalanan KASRIŞİRİN anlaşmasından sonra bölgeye gelen aile, önce HESKALE'ye oradan da KEFERZÊ'ye yerleşir.

Reis (Baba) Keferzê'de oturur. En büyük oğlu BEKİR'i HELAX'a, avcılığa meraklı oğlu İZZEDİN'i KEFERBÊ'ye, diğer oğlu BEHLÜL'ü HESKALÊ'ye yerleştirir, en küçük oğlu SÜLEYMAN ise KEFERZÊ'de babasının yanında kalır. Baba ocağı olduğundan Keferzê Dermemmıka Aşireti'nin merkezi olur. Aşiretin ağalığı Keferzê koluna geçerek günümüze kadar aynı şekilde devam eder.

Rivayetlere göre ŞÊXÊ BAZİD'ler HAX köyünde MALA XALEF Ağa ile çatışır. XALEF'lerden ALİ ve İSKAN isimlerinde iki şahıs öldürülür. Bilahare aileler birbirlerine kız alıp vererek barışır. MALA XALEF Ağa Nusaybin ovasına iner. Bu yöredeki SANCAKA XALEF AĞA mıntıkası adını bu XALEF Ağa'dan almaktadır.

Şêxê Bazid'ler de Heskalê'ye yerleşir. BEKİR, HELAX ile HESKALÊ arasında XIRABÊ NASÊ'de babasıyla tartışır, onu yaralayarak HELAX'e sığınır. Bazı rivayetler bunun bir danışıklı döğüş olduğunu ileri sürmektedir. O tarihte HELAX'te RAMMİ'ler ve bilahare Kartmin'e gidecek olan SEYYİDLER vardır. Bekir önce Rammilerle ittifak kurarak Seyyidleri köyden çıkarır. Daha sonra da babasıyla barışarak Rammileri köyden çıkarınca, aile köyün tek hakimi olur. Sonraları ailenin bazı kolları Estel, Keferallab, Hasankeyf, Êsê, Kerkınnê, Zêliyê ve Suriye'ye dağılır.

DERMEMMIKA AŞİRETİNİN KÖYLERİ:

KEFERZÊ	Müslüman ve Süryani karışık
KEFERBÊ	Müslüman ve Süryani karışık
HELAX	Müslüman ve Süryani karışık
HESKALÊ	
XANIKÂ	
BEHWAR	
KEMMÊ	
ÊSÊ	

www.netewe.com

KERKINNÊ
ZÊLIYÊ
KEFZENGÊ Seyyid'dirler.
KEFSURA DERMEMMIKÂ
XERABÊ NASÊ
PİRKÂN

DERMEMMIKÂ Aşireti'ne mensup olanların sonradan Suriye'de de MAŞUQÊ, GIRDEM, BABASİ gibi kurdukları köyler de mevcuttur.

ÇOMERİ Aşireti de öteden beri Dermemmıka'ya bağlı hareket etmektedir.

Aşiretin Hıristiyanları Süryanice Müslümanları ise tamamen Kürtçe konuşmaktadırlar. Bir istisna olarak HELAX Süryanileri Kürtçe konuşmaktadır.

Yaklaşık olarak 1600'lü yıllarda Raman Aşireti'nin de bölgede yaşadığı ile ilgili rivayetler vardır. Kefsura Dermemmıka'da "Nekaba Remma" diye bir mevkinin olması, Salhê köyünde "Bêndera Remma" (Ramanlıların harman yeri), bulunması ve Bekir'in Helax'a geldiğinde Ramanlıları çıkarması gibi rivayetler Raman Aşireti'nin bir zamanlar bu bölgede bulunduğu ile ilgili önemli delillerdir.

HEVÊRKÂ Aşireti'nin bilinen en eski ilk liderleri Keferzê'de oturan Dermemmıka Ağalarıdır. Daha sonraları bu liderlik el değiştirmiştir. 1700'lü yıllardan beri Dermemmıka Aşireti'nin liderliğini MALA İSMAİL yapmaktadır. Daha sonraları Mala İSMAİLÊ VERDÊ'lere rakip olan amcazadeleri Mala Hemkê'lerden Abdullah Taş günümüzde Mala Hamke'lerin liderliğini yapmaktadır.

Ünlü Kürt Ozanı ŞİVAN PERWER ile karısı GÜLİSTAN'ın aileleri aslen Keferzêlidir. Ünlü Süryani Din Adamı ve yazar AZİZ GÜNEL'de Keferzêli'dir.

HELAX KÖYÜ (AHLAH)

HELAX Köyü Dermemmıka Aşireti'nin en önemli köylerinden biridir. Midyat-Kerboran yolunun yaklaşık 10. Kilometresinde yolun sağındadır. Ana yoldan biraz içeride olan köyün yolu Arnas köyünden geçmektedir. Süryaniler HELAX isminin

www.netewe.com

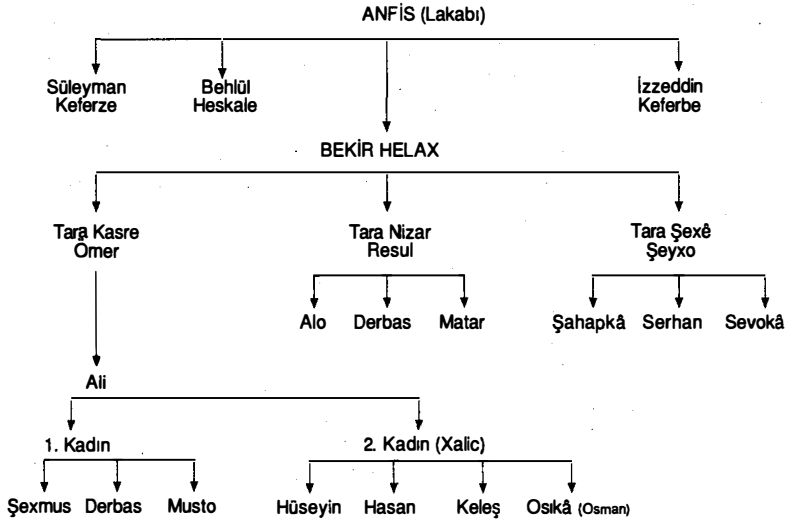
Asur Kralının oğlu HALAHO'dan geldiğini rivayet etmektedir. Köyün adı Kürtçe HELAX, Arapça HELAH, Süryanica AHLAH olarak telaffuz edilmektedir.

Yakın zamana kadar köyde Müslüman ve Hıristiyanlar birlikte yaşamaktaydı. Köyün Müslüman Kürt halkı yaklaşık olarak 1650'li yıllardan sonra köye gelen BEKİR'in torunlarıdır.

Sonradan köye gelen küçük bir iki aile dışında köyün tamamı amcazadedir. (PISMAM)

Bekir'den önce köyde bulunan ve Kilisenin arazisi üzerine HELAX camisini inşa eden Kartmin Seyyidlerini Bekir köyden çıkarmış, Doğubeyazıt'tan gelen Bekir ve çocukları daha sonra köyün hakimi olmuşlardır. Estel ve Keferallab'taki HALAHİ ailesi de aslen HELAXlı olup Bekir'in torunlarıdır. HELAXlılar günümüzde yoğun olarak Midyat şehir merkezi, Estel ve Nusaybin şehir merkezinde yaşamaktadırlar.

HELAX KÖYÜNÜN SOY AĞACI

Köyden daha evvel çıkan MALA GINDERKÂ ve MALA ĞAZİKÂ'da TARA ŞÊXÊ'ye (Şêxê Mahallesi) mensupturlar. Estel'deki Halahi ailesi de GINDERKÂ'dır.

www.netewe.com

Köyün içerisindeki mahalli particilik XALİCİ ve ÖMER yanlıları şeklinde devam etmiştir.

Her iki tarafta ÖMER'in oğlu olan ALİ'nin çocukları olup kardeştirler, ancak anneleri ayrıdır.

Ali'nin ikinci karısı Xalic'in (Hatice) Estelli, çok mücadeleci bir kadın olduğu anlatılmaktadır.

ALİ'nin ilk karısından olan çocukları dedelerine izafeten MALA OMER, ALİ'nin ikinci karısı, Estelli XALİC'e izafeten MALA XALİCİ olarak adlandırılmıştır.

KEFERZÊ KÖYÜ

KEFERZÊ Köyü DERMEMMIKÂ Ağalarının oturduğu, aşiretin merkez köyüdür. Köyde Süryaniler ve Müslümanlar birlikte yaşamaktadır.

KÖYDEKİ MÜSLÜMAN AİLELER:

1. MALA İSMAİL (Ağa ailesi)
2. MALA GURRİ

OMERKÂ Aşireti'nin GURIZA Köyünden gelmeler.

3. MALA HISEYNÊ XIZALİ
4. MALA HACİYÊ FATIMÊ

KÖYDEKİ SÜRYANİ AİLELER:

1. MALA XWACİKÊ

Ünlü tarihçi ve yazar piskopos AZİZ GÜNEL bu aileye mensuptur.

2. MALA KERMEXANA
3. MALA DIHIKÂ

Ünlü tarihçi-yazar XORİ NUMAN AYDIN bu aileye mensuptur.

4. MALA QUZILA

Yörede çok uzun yıllar muhtarlık yapması ve keskin hafızası ile ünlü Muhtar CIRCO bu aileye mensuptur.

5. MALA ÇILTIRRA
6. MALA SARIKÂ

Ünlü ozan ŞIVAN PERWER'in dedesinin babası Sofi Mele

www.netewe.com

Ali'nin bu aileye mensup olduğu ve sonradan Müslümanlığı seçtiği söylenmektedir.

KEFERZÊ köyünün kurulmasından önce şimdiki Keferzê köyünün yanında RAĞOLA denilen bir köy olduğu ve Süryani SARIKÂ ailesinin burada oturduğu rivayet edilmektedir. SARIKÂ ailesi KEŞE (PAPAZ) leri ile birlikte HESKALÊ 'ye giderek müslüman ŞÊXÊ BAZİD'leri koruyucu (Süryanice HAFİR) olarak köylerine getirirler.

RAĞOLA boşaltılarak şimdiki KEFERZÊ inşa edilir. ARNAS, KEFERBÊ ve KEFERZÊ kiliselerinin aynı tarihlerde inşa edildiği ve mimarlarının da aynı şahıs olduğu rivayet edilmektedir. Sarıkâ ailesi, Keferzê'de evlerinin içinde halen mevcut olan kiliseyi inşa eder.

Köye gelen müslüman ailenin ilk lideri İSMAİLÊ VERDÊ'nin dedesi İSMAİL'in babası Süleyman'dır. İsmail'in 10 oğlu olduğu ve ARNAS Aşiret lideri MUHAMMED ŞÊRO'nun kız kardeşi ile evli olduğu anlatılmaktadır.

İsmail'in atalarından olduğu rivayet edilen NİMET ile ilgili bir bilgi yoktur. Ancak köyde HINNARA NİMET ve NIZARÊ MEMMIKÂ diye mevkiler vardır.

İSMAİL'den sonra Ağalık oğlu SILO'ya geçer. Tahminen 1830'lu yıllarda SILO'ya (Süleyman) muhalif olan DERMEMMIKÂlılar bir bayram sabahı Sülo'nun ziyaretine gelirler. Nişan atmak için onu köyün dışına çıkararak bir LOĞ taşını (GENDOR) nişan olarak belirlerler. SILO nişan alma ile meşgulken sözleşen 40 kişi onu öldürür.

Kuran talebesi olan Küçük kardeşi XALEF de göğsünde Kuranı Kerim olduğu halde öldürülür. Olayı gören AHO adında bir Süryani Sılo'nun kardeşi FERHO'ya Süryanice 'kaç Sılo'yu öldürdüler' diye bağırır. FERHO doğruca Arnas'a dayısı Muhammed Şêro'nun yanına kaçar. Botan Miri de o gün orada misafirdir. O tarihte Botan Mirinin Midyat'taki temsilcisi MELE ABDÜLCELİL isminde bir kişidir.

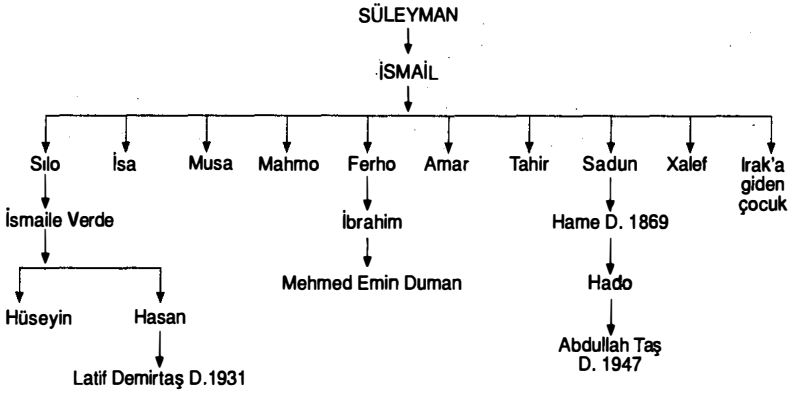
Muhammed Şêro büyük bir öfke ile Keferzê'ye gelir. Katiller Mire sığınırlar, ancak Mir onları Muhammed Şêro'ya teslim eder. 40 kişiden sadece ALIKÂ Aşireti'nin DEYRIK köyünden olan BIRCO isminde biri kurtulur, diğerleri öldürülür. Olay tahminen 1830'lu yıllarda meydana gelir.

www.netewe.com

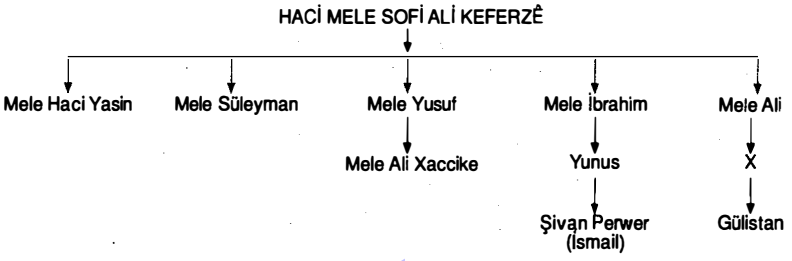
Mir Muhammed Şêro'nun yeğeni FERHO'yu ağa yapar. Ferho, Sılo'nun karısı Süryani asıllı VERDE'yi nikahlar. İSMAİLÊ VERDİ, Sofi İbrahim Duman, Muhammed ve XALLO DOĞAN (D. 1842) VERDÊ'nin oğullarıdır. FERHO'nun ilk karısı ise HANİFE'dir. Oğlu Osê Ferho'dandır.

Bir olaydan dolayı tutuklanan FERHO Diyarbekir'de hapishanede ölünce karısı Hanife'yi kardeşi SADUN nikahlar. Bir müddet sonra tutuklanan SADUN'da Diyarbekir hapishanesinde ölür. (Sadun 'Hawinê' lakaplı Abdullah Taş'ın büyük dedesidir.)

İSMAİL'in atalarının sırasıyla SÜLEYMAN-NİMET-İSMAİL-İZZEDDİN-İSMAİL-MAHMO-İSMAİL-NİMET-İSMAİL-BEHLÜL-ŞÊX MUHAMMED BEYAZİD olduğu şeklinde zayıf bir secere vardır.

ŞIVAN PERWER AİLESİ

www.netewe.com

KERKINNÊ KÖYÜ

KÖYDEKİ AİLELER:

1. Kerbent Seyyidleri
2. Mala Avdê
   Süryani asıllı Müslüman
3. Mala Sosıki
4. Mala Bedriki

SOSIK ve BEDRİK'in kardeş oldukları ve Şêxê Bazid ailesine mensup bu kardeşlerin 8 kuşak önce KEFERZÊ'den geldikleri rivayet edilmektedir. (Yaklaşık olarak 1750 yılları)

ZELİYÊ KÖYÜ:

ZELİYÊ Köyünde de MALA ŞÊXE BAZİDLER yaşamaktadır.

1. MALA İSMAİLÊ HISO. HELAX'tan gelmişlerdir.
2. MALA NAZÊ. KEFERZÊ'den gelmişlerdir.

KEFERBÊ KÖYÜ:

MÜSLÜMAN KÜRTLER:

MALA ELİKO (Şêxê Bazidlerden İzzeddin'in Torunlarıdır.)
MALA FIRMO (Şêxê Bazidlerden İzzeddin'in Torunlarıdır.)
MALA LEVEND
MALAKEJJO (Keferzê'nin mezrası olan ÇALDIRÊJ'den gelmeler.)

SÜRYANİLER:

BET BESSOKA
BET USIFKE
BET ŞABO
BET KOMO

BEHWAR KÖYÜ

Midyat Kerboran yolu üzerinde büyük bir köydür. Müslüman ve Kürttürler. Çok eski bir yerleşim yeri değildir. Köy halkı aslen koçerdir. BEHWAR köyünün eski yeri halen harabe olan BEHWARKÂ'dır. Köy ilk zamanlar KERCOZ Aşireti'ne bağlıydı. Çıkan aşiret çatışmalarında 40 kişi öldürüldükten sonra DERMEMMIKÂ Aşireti'ne bağlandı.

www.netewe.com

KÖYDEKİ AİLELER:

1. MALA XALLO
   MALA YUSIF
   MALA ŞİNO
   MALA ŞEMO

MALA MIHO Aileleri bu isimlerdeki 5 kardeşin torunlarıdır. Köye GARZAN (Kozluk) civarındaki BEKİRAN Aşireti'nden gelmişlerdir.

2. MALA HOŞTIKÂ

Mala Hoştıka'nın köyün yerlileri olduğu, HOŞTIQ'ın Salheli Hacı Süleyman'ın ğulamı olduğu, Hacı Süleyman'ın onları Zıving (kışlak) olan Behwar'a köye yakın arazileri kendisine vermeleri şartıyla yerleştirdiği, bunu kabul etmeyen HELAX'lilerle çatıştıklarını, ancak sonunda köye yerleştikleri söylenmektedir.

3. MALA MAHMASINA

Mala Mamamsına'nın İdil yakınlarındaki HESSINA Aşireti'nden geldiği söylenmektedir. Hacı Cemil Doğanay MAHMASINA Ailesindendir.

4. MALA İSTEYFO

Aslen ZAZ köyünden ve Süryani olan aile sonradan Müslüman olmuştur. ISTEYFO'nun oğlu İSKENDER'in 1915'lerde Müslüman olmayarak Suriye'ye gittiği söylenmektedir.

Köyün tek Süryani ailesi olan MALA HANNIKÊ ise yıllar önce köyü terk etmiştir.

Mala Hoştıka'nın Sinohalıları köye çağırdığı söylenmektedir.

ÇOMERİ AŞİRETİ

ÇOMERİ AŞİRETİNİN KÖYLERİ:

PİRKÂN
BİHELFÊ
DUBEN
MENDİKÂN
ERBATÊ
MARİNÊ
QESRİKÊ
DEYRA ÇOMERA

www.netewe.com

Pirkân, Bihelfê ve Duben Midyat'a diğer köyler Nusaybin'e bağlıdır. Aşiretin aslen Yezidi olduğu ve Kuzey Irak'tan geldiği, aşiretin atalarından Çomeri Paşa'nın PİRKÂN'da Müslüman olduğu anlatılmaktadır.

Aşiretin en ünlü şahsiyetleri Midyat'a yerleşen ve ilk Nehroz'u öldüren Ali ŞÊXANİ ile KERCOZ GULLIKA Ağası ABDİYÊ HEMZIKÊ'nin intikamını alan AMO REŞ'tir. Her ikisinin de Bihelfê'de oturan MALA AZEM'e (Mala Azem'in Salıha Aşireti'ne mensup olduğunu diyenler de var) mensup oldukları söylenmektedir.

Bihelfê köyü Keferbê köyünün yanında terk edilmiş eski bir köy olup köy mezarlığı Mor Gabriel (Deyrulumur) Manastırının dış bahçe duvarlarının içerisinde kalmıştır.

Suriye'ye göç eden Mala Azem'in 1950'lerdeki lideri Kamışlı'da HUSOYÊ BIHELFÊ idi.

Çomeriler eskiden beri Dermemmıka aşireti ile birlikte hareket etmektedirler.

MİZİZEX

Midyat'tan İdil-Cizre istikametine giderken yaklaşık 10 kilometre sonra soldaki ilk köy (Yola 1 km. mesafede) olan Mizizex çok eski bir Süryani yerleşim birimidir. Çevredeki birçok köyde olduğu gibi Süryaniler ve Müslüman Kürtler birlikte yaşamaktadır. Son yüzyılda bölgedeki tüm olaylarda etkili olan MALA OSMAN (HACO, ALİKÊ BATTÊ, SERHAN ve ÇELEBİ'nin ataları) Mizizex'e gelmeden önce Mizizex'te YEZİDİ MALA ŞEFQATA ve Müslüman MALA PASOKÂ yaşamaktaydı.

MİZİZEX müstakil bir aşiretleri olmayıp aslen ALIKA Aşireti'nin alt birimi olan ZAXURAN Aşireti'nin KENANKÂ Bavıkına mensup MALA OSMANların yerleştiği bir köydür.

1850'li yıllardan itibaren Mala Osmanların etkinliğinin artması ile birlikte Mizizex önem kazanmış ve sonrasında tüm Hevêrka'nın yönetiminde söz sahibi olmuştur.

Bu dönemde Mala Osman tamamen Süryanilerin yaşadığı RAİTE Bölgesinde (BAGOK Dağı), Midyat ile Nusaybin arasında kalan bu bölgede egemenlik sağlamıştır.

Mizizex'in (Mala Osman) etkinlik alanı özellikle Yezidi Kürtler ve Süryanilerin yoğun olarak yaşadıkları Midyat'ın güney ve

www.netewe.com

güneydoğu bölgeleridir.

İlk dönemlerde birlik içerisinde olan OSMAN'ın torunları daha sonraları birbirleriyle liderlik mücadelesine girerek bölünmüşlerdir.

MALA OSMAN'ın aslen nereden geldiği konusunda ailenin liderlerinin farklı farklı iddiaları vardır. Bir kısmı Tebriz yöresinden (Çaçan Haco'nun iddiası), bir kısmı Mardin Ovası'ndaki Kikan Aşireti'nden, bir kısmı Tayy Aşireti'nden geldiklerini ileri sürerken büyük bir çoğunluk Zaxo'dan, Cizre Kasrik'e oradan da ZAXURAN'a geldiklerini söylemektedir.

Osman'ın babasının Süleyman, Süleyman'ın babasının Mahmud, Mahmud'un babasının HOMAN, Homan'ın babasının ise HOZAN BEG isminde bir kişi olduğu, Hozan Beg'in Zaxo'dan Cizre Kasrik'e; torunu Mahmud'un da Kasrik'ten Zaxuran'a geldiği ile ilgili zayıf bir rivayet de mevcuttur.

Son çıkış yerlerinin ZAXURAN olduğu noktasında herkes müttefiktir. Bir müddet ZAXURANA MAZIN Köyünde ikamet eden aile bilahare OSMAN zamanında EYNWERD köyüne gelir.

Osman'ın oğlu LEVEND'i HELAXLI MALA GIJJO'dan (Keferbê köyündeki Mala KEJJO'nun bu aile olduğu ileri sürülmektedir.) GUDÊ, BEGZO ve MIÇÊ adlarında 3 kardeş öldürür. Daha sonra OSMAN'ın oğlu ŞÊRO Mizizex'e yerleşmek ister. Mizizex'teki Yezidi MALA ŞEFQATA kabul etmeyerek karşı koyar. ŞÊRO Aynvert'teki kardeşi 1. HACO'yu yardıma çağırır. 1. HACO kardeşini destekler. MALA ŞEFQATA Aynvert'e giderek Aynvert Süryanilerinin lideri olan KEŞŞE'den (papaz) yardım ister. KEŞŞE Mizizex'e gelir. 1. HACO'nun sofrasına oturmaz. Haco benim hatırımı sayarsa yemek yerim yoksa yemem der. 1. HACO kabul etmeyince KEŞŞE kızarak geri döner.

Mala Şefkata, Aynvert'in Süryani aileleri ŞILEMUNKÂ, QUTTOKÂ, TUMIKÂ, İSOKÂ ve ŞERROKÂ'nın desteğiyle OSMAN'ın çocuklarıyla çatışmaya başlar. Çatışmalar birkaç yıl sürmesine rağmen netice alınamaz ve OSMAN ailesi Mizizex'te kalır.

MALA ŞEFQATİLER liderleri olan BOTAN Mirinin askerlerinden XALEFÊ SIMO zamanında Müslüman olurlar.

www.netewe.com

XALEFÊ SIMO

↓

ÖMER

↓

TATAR

↓

H. SÜLEYMAN

↓

İZEDDİN YILDIZ

Ünlü Kürt sanatçı Seyidxan Mizizex'ın Kürt ailesi Mala Ârfe'lere mensuptur. Ârfelere Mala Şeref de denilmektedir. Aile aslen Dorıka Aşireti'ne mensuptur.

1. HACO, MARDİN PAŞASI BEĞENDİ PAŞA zamanıda (1840 civarı, muhtemelen 1837) paşa tarafından Midyat şehir merkezinde (Bir rivayete gore Nehroz Mahallesinde) öldürülür. Kardeşi ŞÊRO ise hastalanarak ölür. Şêro'nun Cırco ve Uzeyr isimlerinde 2 oğlu kalır. ŞÊRO'nun oğlu CIRCO ölünce karısını amcası 1. HACO'nun oğlu 1. HASAN nikahlar. CIRCO'nun oğlu XALEF'i ise CIRCO'nun kardeşi UZEYR'in oğlu SÜLEYMAN büyütür. 1. HACO'nun oğlu HASAN ile 1. Haco'nun kardeşi olan ŞÊRO'nun torunu SÜLEYMANÊ UZEYR birlikte Ağa olurlar.

Bir müddet sonra 1. HASAN amcası Şêro'nun torunu SÜLEYMANÊ UZEYR'i öldürtmek ister. Kurmanci tüfekle açılan ateşle SÜLEYMANÊ UZEYR yaralanır. Amcası oğlu XALEFÊ CIRCO hançeriyle ateş açanlara saldırır, Süleymanê Uzeyr'i kurtarır. Süleymanê Uzeyr kız kardeşini XALEFÊ CIRCO ile evlendirir, bir müddet sonra da ağalığı kendi rızası ile ona bırakır.

XALEFÊ CIRCO'nun diğer karısı ZEHRA, ARNAS Aşiret reisi OSMANÊ TEMIR'ın kızıdır. CIMO ve XALEFÊ CIRCO bacanaktılar. Birkaç yıl sonra MİZİZEX'teki MALA PASOKÂ ile çıkan çatışmalarda PASOKÂ'dan 9 kişi öldürülür. Mala Pasoka da SÜLEYMANÊ UZEYRİ öldürür ve köyü terk etmek zorunda kalarak önce Nusaybin ovasına oradan da Şengal'e göç eder. O tarihte Mala Pasoka'nın lideri ABDALÊ ZEYNEL'dir.

www.netewe.com

1. Hasan'ın nasıl öldüğü ihtilaflıdır. Bir rivayete göre Zaxuranlı Ced'an isminde biri onu nacakla başından yaralar ve bir müddet sonra bu yaranın azması sonucu ölür. (Mele Yusuf Aslan)

1. Hasan'ın çocuklarını da köyden çıkaran Xalefê Cırco köyün tek hakimi olur. Bir müddet sonra Xalefê Cırco'nun çobanı Yezidi Gemaro 1. Hasan'ın oğlu 2. Haco ile karşılaşır. 2. Haco çobana 'Xalefê Cırco ölürse yerine kim ağa olur' diye sorunca çoban, 'şimdi bile oğlu Osê ondan iyidir' diye cevap verir.

2. Haco o tarihte Raitê'de ikamet etmektedir. Tahminen 1865'li yıllarda ava çıkan Osê'yi takip eden 2. Haco önce Osê ile konuşur ve daha sonra onu hile ile öldürür. Xalefê Cırco Midyat'taki hükümet kuvvetlerine şikayet eder. 2. Haco'nun yetkililere rüşvet vererek olayı kapatması üzerine Xalefê Cırco 2. Haco'yu Marinê yakınlarındaki Xırbê Xallo'da sıkıştırır. 2. Haco'nun kardeşi Xalefê Hasan öldürülür, diğerleri kurtulur. Xalefê Cırco 7 yıl 2. Haco'yu Mizizex'e sokmaz.

Kayınpederi Arnas Dekşuri Ağası Osmanê Temır 2. Haco'ya bağlı Hevêrka köylerini yakınca bu durum Xalefê Cırco'nun hamiyetine (onuruna) dokunur. 2. Haco hariç tüm köylülere bext verir, köye dönmelerine izin verir. Kayınpederi niye karışıyorsun 'Hevêrka Hevêrka ye' (Hevêrka, Hevêrkadır, ne farkı var) deyince bu söz daha da zoruna gider ve 2. Haco'yu da af ettiğini söyleyerek bext verir.

Kısa bir müddet sonra 2. Haco Xalefê Cırco'ya pusu kurar 40-50 metre mesafeden başından vurarak öldürür. Çatışmada Xalefê Cırco'nun ğulamı Takalı Yezidi Şeyxo, 2. Haco'nun has adamı Yezidi Xalefê Bacoli'yi öldürür. (Bacoli Ailesi ünlü bir Yezidi ailedir. 2. Sarohan'ı öldüren Şemdinê Çoli de bu ailedendir.)

2. Haco'nun diğer adamları da Şeyxo'yu öldürür. (Tahminen 1870'li yılların başı) Xalefê Cırco'nun karısı Zehra (Osmanê Temır'ın kızı) kocası ve üvey oğlu Osê'nin katili olan 2. Haco'yu ısrarla hükümete şikayet eder. Aynı tarihlerde 2. Haco Kasıkâ Aşiret liderleri Mala Ahmed Yusuf Hasan'ların da (Aile aslen Kercoz'un Bagasa köyündendir. Oraya da Kurtalan Pekendê'den geldikleri söylenmektedir.) talanını kaldırınca Haco'nun fermanı kalkar.

Başta Xalefê Cırco'nun kayınpederi Arnas Ağası Osmanê Temır, Xalefê Cırco'nun bacanağı Alıka aşiret lideri Cımo ve Ker-

www.netewe.com

coz aşireti liderleri Mala Hasan Şemdin'in oğlu İsmail olmak üzere rakip ağalar ve hükümet kuvvetleri 2. Haco'nun takibatına çıkar.

Midyat'ın kuzeydoğusunda Dicle Nehri'ne yakın Çiyayê Mava civarında Bêdarê ile Birikê arasında çaresiz kalan 2. Haco hükümet kuvvetlerine teslim olur. Oğlu 3. Haco'ya hamile olan karısı Zeyneb'i (Zeyneb Tılhasanlı Şêx Atmanlardandı) ğulamıyla birlikte Mizizex'e gönderir. Kumandan 2. Haco'yu öldürmelerini söyleyince diğer ağalar duraklar; ancak Alıka Ağası Cımo hançeriyle 2. Haco'nun kafasını keser. Kafasını boğazından kesmek isterken 2. Haco Cımo'ya 'Kurê Seyrana Kor, dewar jı qırıkê tên gurandın, insan jı qamçıkê tên gurandın' (Kör Seyran'ın oğlu davarlar boğazdan kesilir, insanlar enseden kesilir) diyerek azarlar. 2. Haco'nun ğulamı Takalı Yezidi Kasım da öldürülür. 2. Haco'nun kesik başı Midyat'a getirilerek teşhir edilir.

1. HACO'nun 1. Hasan'dan başka Serhan adında bir oğlu, Serhan'ın da İSMAİL ve SAROHAN adında oğulları vardı. Çelebi Ağa'nın babası olan İsmail'i Aynvertli Süryani QIŞOLO öldürünce 1. Sarohan, kardeşi İsmail'in karısı NISLO'yu nikahlar. (Nıslo 1834 doğumlu olup ailenin Aynvert'teki amcazadeleri olan Mala Levend'den Timur (Temır) ve Seyranê'nın kızıdır.)

Nıslo'nun Sarohan'dan SERHAN adında bir oğlu olur. Birkaç yıl sonra 1. Sarohan'ı da Xırabalêli bir Süryani öldürür. Çelebi ve anneden kardeşi Serhan, her ikisi de yetim kalır.

2. Haco (1871) öldürüldüğünde Çelebi 13-14 yaşlarındadır. 3. Haco ve Alikê Battê henüz doğmamıştır. 2. Haco'nun Dermemmıka aşiret reisi İSMAİLÊ VERDÊ'nin kızı HALİME ile nişanlı olan kardeşi ÇAÇAN'da hastalanarak ölünce aile başsız kalır. 2. Haco'nun karısı Zeyneb, 2. Haco'nun kardeşi Mıhemedê Hasan'a nikahlanır. Mala Osman 2. Haco'nun kardeşi olan Çaçan'ın nişanlısı Halime'nin başka biri ile evlenmesine izin vermez.

Bu dönemde Aynvertli bir Süryani olan Şaboyê Mirêd Hevêrka'nın (Mizizex Bölgesi) ağası olur. Ancak Mala Osman'a karşı saygılı davranır.

Bir müddet sonra İsmailê Verdê, kızı Halime'yi evlendirmek ister. Danışıklı olarak CIMO'nun oğluna kaçırılması planlanır. Kızı kaçıranlar yolda bu durumdan habersiz Dermemınıkalı Osikê Keferbê ile Keferzê ile Kefsengê arasında karşılaşırlar.

www.netewe.com

Osikê Keferbê, Halime'yi kurtararak Aynvert'e Şaboyê Murêd'ın yanına götürür. Şaboyê Murêd Keferzê'deki İsmailê Verdê'ye haber göndererek kızı başkasına veremeyeceğini söyler. 3. Haco'nun doğumundan itibaren Halime 12-13 yıl bekler ve 3. Haco buluğa erer ermez onunla nikahlanır. Halime'nin 3. Haco'dan en az 15 yıl büyük olduğu söylenmektedir.

Sonraki yıllarda bir hayli ünlenen 3. Haco'nun oğulları Hasan, Çaçan, Cemil, Yusuf, M. Şerif Halime'nin çocuklarıdır. 3. Haco'nun kız kardeşi Aliye (Doğ. 1880) İsmailê Verdê'nin oğlu 1876 doğumlu Hüseyin'le evlenir. Hüseyin'in ölümünden sonra 1880 doğumlu kardeşi Hasan'la evlenir. Mala İsmailê Verdê ve Mala Haco karşılıklı olarak dayı yeğen olurlar.

Bu geçiş döneminin sonunda Mizizex'te Yusufê Süleymanê Uzeyr öne çıkar. Çelebi, Yusufê Süleymanê Uzeyr'in kızı Halime ile evlenince Yusuf, damadı Çelebi'ye yetki verir ve Odanın (Aşiret giderleri) masrafını kendisi karşılamasına rağmen Aşiret gelirlerini Çelebi ile yarı yarıya bölüşür. Reşîdê Xalef Cırco'da onlarla ortak olur. DEYWAN'da liderlik yapan Peyruze DEYWANi de Reşit'in kızıdır. Böylece Çelebi Ağa olur.

Bir müddet sonra Çelebi ile Aşiret gelirlerinin taksimatında ihtilafa düşen Reşîdê Xalef Cırco, küs olduğu amcazadesi Huseynê Ferho'yu Mizizex'e çağırır. Badıbbê'de oturan 3. Haco'ya da mektup yazarak barışır.

Reşit bir müddet sonra hastalanarak ölünce Mizizex'te Çelebi tekrar güçlenir. Çelebi'nin ilk karısı Halime amcazadesi Yusufe Süleymanê Uzeyr'in kızı, ikinci karısı Nazlı Kercozlu İsmailê Hasan Şemdin'in (Ekmen) kızı, üçüncü karısı Sêvê Cımo'nun kızı, dördüncü karısı Halime DEYWAN'i, beşinci karısı ise Fatıma Domana'dır. (Fatıma Domana daha önce Mıhemedê Elo'nun karısıydı, kocası öldürüldü. Domana aşireti lideri Mıhemedê Elo ve Musayê Fatımê kardeştiler. Fatıma Domana Şehmus Çelebi'nin annesi, Süleyman Çelebi'nin babaannesidir.)

3. Haco büyüyünce o da ağalık iddiasına başlar. Bir müddet sonra amcazadeleri ancak rakipleri olan Serhan Ağa'nın (Serhan Ağa Çelebi'nin amcası oğlu ve aynı zamanda anne bir kardeşidir.) kızı PEYRUZE, 3. Haco'nun babası 2. Haco'nun talanlarını kaldırdığı ve 2. Haco'yu şikayet ederek ölümüne sebep olan Kasikâ Aşiret reisleri Mala Yusuf Hasenlerin oğlu Şêxmusê Ahmed Yusuf Hasen ile nişanlanır.

www.netewe.com

3. Haco nişanlı olan Peyruze'yi kaçırır (PEYRUZE ünlü Kürt sanatçı CİWAN HACO'nun babaannesidir). 3. HACO oldukça etkili olan amcazadesi Serhan'dan ve Kâsıklılardan çekinir. Sığınacak bir yer bulmakta zorlanır. Son çare olarak babasının kafasını kesmiş olan can düşmanları Cımo'ya sığınır, dexalet eder. Cımo ona hürmet gösterir. Hax köyüne yerleştirir. 3. Haco Cımo'nun yanında 3 yıl kalır. (Bu olay ayrıntılarıyla Cımo bahsinde anlatıldı.) 3. Haco daha sonra Kercoz Aşiret lideri Yusuf Ağayê Hasan Şemdin'in yanına sığınır. 2 yıl onun yanında kalır. Daha sonra kayınpederi Peyruze'nin babası Serhan Ağa ile barışır ve aşiretine geri döner.

1910'lu yıllarda Alikê Battê dönemi başlar. 2. Haco'nun kardeşi Battê'nin (Battê'nin esas adı Osman'dır. Botan Miri veya temsilcisinin 1834 yılında dedesi 1. Haco'nun misafiri olduğu gece doğduğu ve Mirin, Battal adını koyduğu söylenmektedir.) oğlu olan Alik (1884-1919) başlangıçta silik bir gençtir.

Rivayete göre bir gün Mizizex'teki göl (Xıbra) temizlenirken Çelebi, genç Alik'e 'sen niye göle inip temizlemiyorsun' diye çıkışır. Alik, Âğa olan Çelebi'ye 'Ben de ağayım' anlamında sen inersen ben de inerim' diye cevap verince Çelebi, Alik'e vurur. Alik de ona karşılık verir. Değişik rivayetlerde olay farklı farklı anlatılmakta bir rivayete göre ise Çelebi'nin Alik'e 'eğer ağalık iddiasındaysan önce amcanın (2. Haco'nun) intikamını al' dediği ileri sürülmektedir.

Bu olaya içerleyen Alik koyunlarını satarak 13 tüfek alır ve etrafına topladığı adamlarıyla Mizizex'e uzak Estel'in batısında bulunan Mikrê köyüne yerleşir. Çelebi ile mücadeleye başlar. Tahminen 1911 yıllarında 3. Haco, Çelebi, Serhan, Alikê Battê ve Şemunê Hannê Heydo'nun da aralarında olduğu ağalar tutuklanarak Harput (Elazığ) hapishanesine gönderilir. Şemunê Hannê Heydo ile Alikê Battê cezaevinden kaçarlar.

1912 yılında Alikê Battê Cımo'ya pusu kurar. Cımo olayın üzerinden yaklaşık 40 yıl geçmiş bulunmasından ve öldürdüğü 2. Haco'nun oğlu 3. Haco'yu 3 yıl kendi himayesinde misafir etmiş olduğundan bekar oğlu Mecid ile tedbirsiz olarak gezmektedir. Zaz yakınlarında Alikê Battê Cımo'ya pusu kurar ve Cımo'yu vurarak atından düşürür. Kafasını kesmek için yanına gittiğinde Cımo şaşkınlıkla ancak metanetle 'Bırazi tu ki yi?' (Yeğenim sen kimsin) diye sorar. Alik 'Ez bıraziyê beran ım' (Ben O

www.netewe.com

koçun kardeşinin oğluyum) deyince, Cımo durumu anlar ve 'Heqqê te heye' (Senin hakkın var) ancak oğlumu öldürme der. Alikê Battê 'oğlunu da amcam Haco'nun (2. Haco) öldürdüğün ğulamı Yezidi Kasım'ın intikamı için öldüreceğim' diyerek ikisini de öldürür. Cımo'nun kafasını kesmek istediğinde olay yerinde bulunan bir seyyid yeşil sarığını çıkararak Cımo'nun üzerine atar ve 'Bu sarığın hürmetine yapma' der. Alik, Cımo'nun kafasını kesmez. Bu olaydan sonra ünü dört bir yana yayılır.

Delicesine bir cesarete sahip olan Alikê Battê tüm çevreyi hakimiyeti altına almak ister. Omeryan Aşireti'nin ağaları olan MALA HASENÊ OSMAN amcazadeleri Ahmedê Süleyman'a karşı ondan yardım isteyince, OMERYAN Aşiret reisi Ahmedê Süleyman üzerine yürüyerek onu ikamet etmekte olduğu Çalê köyünden çıkarır. Tınat ve Çalê'yi zapt ederek oğlu Yusuf'u Estelli Selimo ailesinden olan Abdo Hammıkê ile beraber orada bırakır. Amcazadesi ancak rakipleri olan Serhan Ağa'nın kızı Sultanê ile evli olan Arabiyan Aşiret reisi Abdülkerimê Aliyê Remmo'nun üzerine yürür. Abdülkerim'e kızına nedenlerinden birinin de Abdülkerim'in karısı Sultanê'ye olan hakaretidir.

Çelebi ile düşman olmasına rağmen amcazadesinin kızına yapılan hakarete dayanamaz. Bazılarına göre ise zaten Abdülkerime Aliyê Remmo'ya saldırmak istemektedir. Bu olayı bahane eder. Rivayete göre bir gün Abdülkerim adamlarıyla nişan atışı yaparken kimsenin vuramadığı bir hedefi Abdülkerim'in evinden ateş açan biri vurur. Merakla içeri baktıklarında hedefi vuranın Abdülkerim'in karısı Sultanê olduğu görülür. Bu durumu hazmedemeyen Abdülkerim karısına hakaret eder. Bunu bahane eden Alikê Battê 700-800 silahlı adamıyla Çêlık'e, A. Kerim'in üzerine yürür.

Bu tarihte Alik, Estelli Huseynê Abdê'nin (1961-1977 Mardin Milletvekili Seyfi Güneştan'ın dedesi) kızı Hazarê ile nişanlıdır. Abdülkerimê Aliyê Remmo Ağa, Estel liderleri olan Hüseynê Abdê ve Hacı Ahmed Seyranê'yi (1957-1960 1961-1965 1973-1979 Mardin milletvekili ve senatörü Mehmet Ali Arıkan'ın dedesi) imdada çağırır.

Hüseynê Abdê akrabası Hasan Osman Çavuş'u (Osman Coşkun), Hacı Ahmed Seyranê de Estelli Hasan Şêxo'yu (Hasan Üstün) yanlarına alarak Kerboran'a hareket ederler. Gece Kerboran'a varır ve Alik'e kendilerini beklemesi için mektup gönderirler.

www.netewe.com

Okuma yazma bilmeyen Alik mektubu baş yardımcısı Süryani Şemunê Hanna Haydo'ya okutur. 3 kez elini dizine vurarak 'Estel muradımı yerine getirmemi bırakmıyor" diye hayıflanır.

A. Kerim ertesi gün, gelenleri 100 adamıyla karşılamaya çıkar. Alik'e doğru gidince Alik önce Estellilere git ve onlara dua et der. Barış yapılır. A. Kerim 200 koyun keserek ziyafet düzenler. Barış gecesi Hüseynê Abdê ve Hacı Ahmed Seyranê A. Kerim'in muhalifi olan İbrahimê Ano'nun evinde kalırlar. (İbrahimê Ano'nun karısı Estelli Caferilerden Hüso Ali Yunus'un kızıydı.)

Ertesi gün A. Kerim, Alik'in birinci derece adamlarına birer tüfek, diğerlerine derecelerine göre tabanca, hançer, lıffeha (puşu), geri kalanlara ise birer avuç mecidiye verir. Kendi cins atını süslü takımlarıyla birlikte Alik'e hediye eder. Hacı Ahmed Seyranê ve Huseynê Abdê'ye de birer at hediye eder.

Alik, 1919 yılı başlarında Nusaybin hapishanesini basarak mahkumları serbest bırakır. Kaddur Bey'in evinde misafir kalır. Hakimiyetini tüm bölgeye yayan Alik, Estel'e de girmek ister. Estel bu durumu kabul etmez. Estel Harıt Fok'un (yükarı mahalle) lideri Hüseynê Abdê 40 adamıyla Harıt Taht'ı (aşağı mahalle), Harıt Taht'ın lideri Hacı Ahmed Seyranê 40 adamıyla Harıt Fok'u müdafaa eder. Estel'in bu kararlı tavrı karşısında Alik Estel'e girmez.

Tüm Aşiretler hükümet kuvvetlerine yardım ederek Alik'in takibatına çıkılır. Mala Cımolar, Habezbeni Ağası İzzeddinê Temo Gewrê, Omeryan Aşiret lideri Ahmedê Süleyman, Mizizexlı Huseynê Çelebi ve Arnaslı Mala Osmanê Temır askerlere yardım eder. Alikê Battê, 1919 yılında Midyat ile İdil arasındaki Süryani Mıddıhê (Mıdın) köyünde çatışmada öldürülür. Alikê Batte'yi öldürenin Ömerka Aşireti'nin BASAQÊ Köyünden MURADÊ ŞERKO olduğu söylenmektedir. Cenazesi Midyat'a getirilerek teşhir edilir. Mizizexe gömülür.

Alikê Battê'nin babaannesi Hapsenaslı Beyt Keleşlerden, annesi amcazedeleri Osman ve Dırri kızı 1844 doğumlu Fasla, hanımı ise amcazadesi Huseynê Ferho'nun kızkardeşi 1884 doğumlu Sari'dir.

Alikê Battê, Huseynê Ferho ve 3. Haco Hevêrki'dir; asıl olarak Hevêrkî olan Çelebi ve Serhan ise sonradan Dekşuri olmuşlardır. 3. Haco Bagog Dağı'nda Badıbbê'de, Serhan ise Bamınmın'da oturmaktaydı.

www.netewe.com

Oturan Midyatlı Haco Ağa
Ayaktakiler, soldan sağa Kadri Cemilpaşa,
Müküslü Hamza ve Ekrem Cemilpaşa
Fotoğraf 1930, Şam

www.netewe.com

1925'te cereyan eden Şeyh Said olayında Midyat ağaları tüm Hevêrkî ve Dekşuri ağaları birlikte 3. Haco da dahil hükümeti desteklerler. Ancak fiili olarak olay yerinde bulunmazlar. 3. Haco'nun oğlu Çaçan, 1925 olaylarında Siverek'te Hükümet kuvvetlerine yardımcı olduklarını yazmaktadır.

Haco Ağa, Suriye'deki Fransız askerlerine karşı yıllarca savaşır ve Fransız komutanını öldürür. Arap CEWALA Aşireti de Haco Ağa'yı destekler, onlar da Fransızlara karşı mücadele ederler. Bu dönemde İslam kardeşliği fikri ile SAİD AĞA DAKORİ de Türkiye Hükümeti ile iş birliği yapar.

Ancak Türkiye'de, Şeyh Said olayından sonra hükümeti destekleyenler de dahil, 1926 yılında tüm ağalar ve ileri gelen eşrafın sürgün kararı çıkınca 3. Haco bu duruma isyan eder, bir müddet askerlerle çatıştıktan sonra Suriye'ye iltica eder. Önce Tedmur şehrinde hapiste kalır.

Sonradan Suriye'deki Fransızlarla işbirliğine girerek tüm Kuzey Suriye'deki Kürtlerin lideri durumuna gelir. Uçakla Beyrut'a götürülür ve Fransız yetkililerle tam bir mutabakata girer. Oğlu 2. Hasan Suriye'de milletvekili olur.

Suriye'de bulunduğu dönemde kayınpederi ve amcazadesi olan Serhan Ağa ve çocuklarıyla çatışır. 3. Haco'nun kayınbiraderi 2. Sarohan, Alikê Battê'nin kardeşi Xelîlê Battê'yi öldürtür. 3. Haco'da Kayınbiraderi Sarohan'ı (Serhan Ağa'nın oğlu) Takalı Mala Havıkêlerden Yezidi Mahmudê İso ve Yezidi Şemdinê Çoli'ye (Rammê Çolî de diyenler var) öldürtür.

İlk tetiği Mahmudê İso çeker. Haco'nun oğlu Naif annesi Peyruze'nin (Peyruze, Sarohan'ın kız kardeşi idi) de telkinleri ile dayısı Sarohan'ın katili Şemdinê Çoli'yi Haco'nun divanından çıkışta öldürerek kaçar. Haco bu duruma çok sinirlenir.

Oğlunu red eder. Naif Mervavê köyüne, dayılarının yanına sığınır. Bir müddet sonra Marinê köyüne gider. Marinê'nin harabe tarihi kilisesinde avlanırken aniden hastalanır.

Halk, Naif'in cinler tarafından çarpıldığına inanır. Babası Haco'ya haber verirlerse de ilgilenmez. Ölürse getirin der. Naif kısa bir müddet sonra ölür. Dugirê'deki aile mezarlığına gömülür.

2. Serhan'ın karısı Adule (2. Sarohan'ın annesi) Mehmedê Izeyr'in kızıdır. 2. Sarohan'ın hanımlarından Ziyo Badıbbêli bir Süryani, Esmerê Geliyê Soralı bir Süryani, Beni Suade Aynwertli

www.netewe.com

Mala Lewendlerden bir Kürt, Hafsadi amcası Çelebi Ağa'nın kızı ve son hanımı ise Maari Köyünden Kürt Mala Yusufê Xaşolardandır.

Serhan Ağa ve Haco Ağa Harput Hapishanesinden birlikte kaçarak Dara ile Nusaybin arasında Ferhan Ağa Dakori'ye misafir olurlar. Serhan Ağa bir kızını Ferhan Ağa ile evlendirir.

Bir müddet sonar kız vefat edince, Serhan Ağa diğer kızını verir. Gönülsüz evlenen kız (Selim Yusufê Haco'nun annesi) RIDDITIL-IRZ'da (Düğün sonrası bir hafta ile bir ay arası baba evinde verilen yemek) Haco'nun oğlu Yusuf'la kaçar.

Bunun üzerine Serhan Ağa üçüncü kızı AYNILHAYAT'I Ferhan Ağa'ya verir. AYNILHAYAT onbir günlük gelinken kocası Ferhan Ağa askerler tarafından öldürülür.

AYNILHAYAT daha sonra KOÇEKA Ağası Hamo ile evlenir. Serhan Ağa'nın ölümünden sonra 1927'de oğlu Sarohan Ağa öldürülür.

3. Haco da 22 Nisan 1940 tarihinde Suriye'de gücünün doruğunda iken cilt kanserinden ölür.

Sürekli olarak hükümeti desteklemiş olan Çelebi Ağa tutuklanarak önce Mardin'e oradan da Antep'e gönderilir.

1929 yılında Antep cezaevinde ölür ve Antep'te gömülür. Mezarı belli değildir. Oğlu Hüseyin Çeleb Denizli'ye sürgün edilir.

Son yüzyılda aşiretin en ünlü simaları hepsi birbirleriyle pısmam (amca çocuğu) olan Haco, Alikê Battê, Sarohan, Huseynê Ferho ve Çelebi Ağalardır.

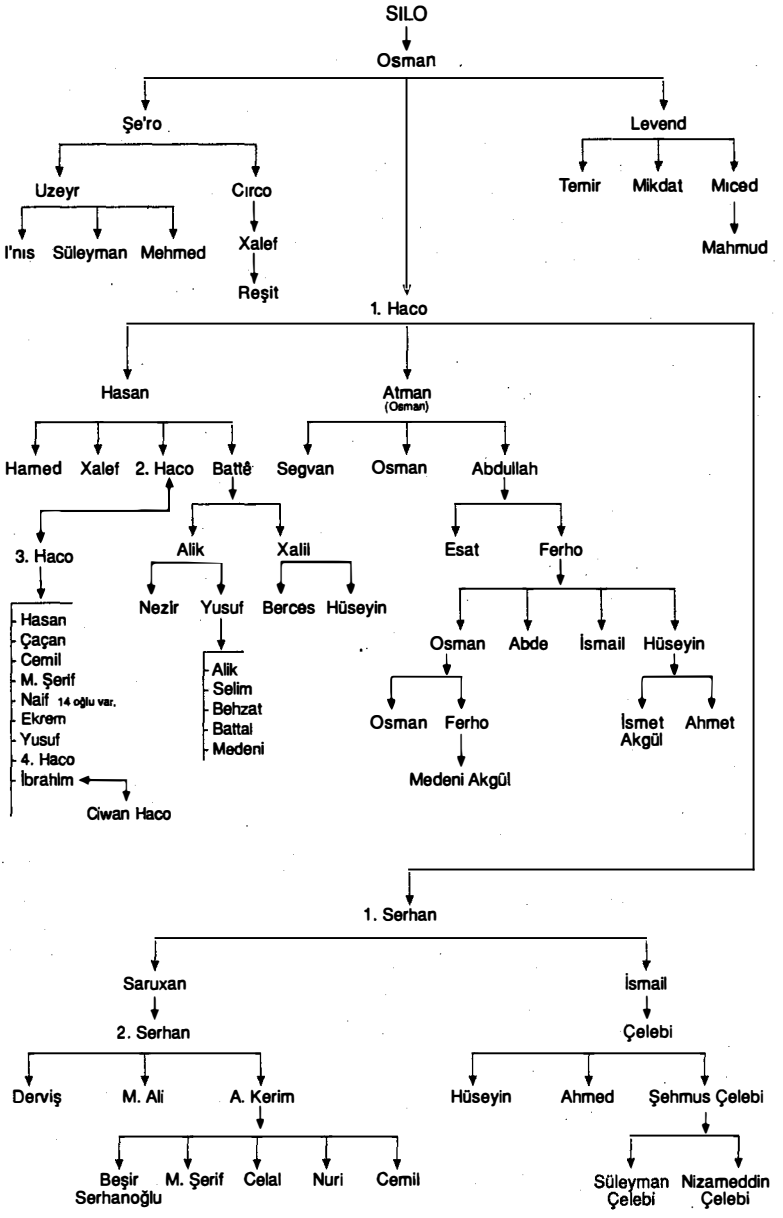
Ünlü Kürt sanatçısı Ciwan Haco'do 3. Haco'nun oğullarından İbrahim'in oğludur.

Çelebi Ağa'nın torunu Süleyman Çelebi değişik partilerden 5 devre Mardin milletvekilliği yapmıştır.

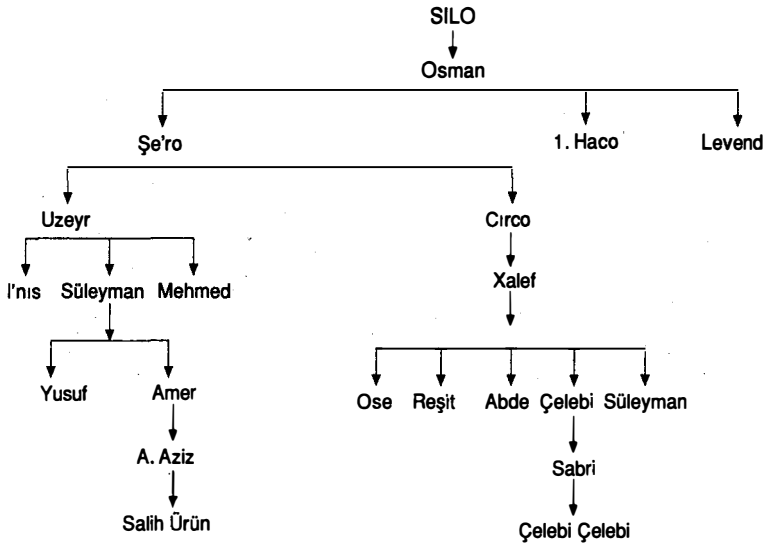
Halen 2010 yılı (5. devre) Mardin AKP Milletvekilidir.

www.netewe.com

MALA OSMAN'ın SOY AĞACI:

www.netewe.com

RAİTÊ BÖLGESİ

Raitê kelimesi Arapça "otlak, mera, hayvan beslenilen yer" anlamındadır. Raitê müstakil bir aşiret ismi olmayıp coğrafi olarak bir bölgeyi ifade eder. Raitê mıntıkası Aşiret olarak Mizizex Ağalarına bağlıdır.

Raitê, Midyat Nusaybin arası, BAGOG Dağı'nı içine alan, Midyat'ın güneydoğusundaki bölgenin en yüksek kesimindedir. 7 köyden oluşan bölgenin tüm köyleri Süryanidir. Süryanice konuşmaktadırlar. Birinci Dünya Savaşı yıllarında Mizizexlı Haco Ağa Badıbbê'ye yerleşmiş ve Suriye'ye iltica ettiği 1926 yılına kadar aşiretini buradan idare etmiştir.

Raitê Köyleri:

- Badıbbê
- Xerabê Mışka
- Seyderi
- Xerabê Kefrê (Kefer Tahteyto)
- Hababb (Ihvo)
- Xırabalê
- Arbo

www.netewe.com

ŞEMIKÂ AŞİRETİ

Midyat-Nusaybin karayolunun Midyat çıkışından Beyazsu'ya (Beyaz ve Kara sular dahil) kadar olan kesimi Şemika aşiretidir. Aşiretin Müslüman Kürtleri bölgeye Van Gölü civarından bir rivayete göre daha kuzeyden gelmiştir. Mazıdağ'ın Şemika Köyü'nün de aynı aşiretin kolu olduğu söylenmektedir. Muş civarında da Şemika Aşireti halen mevcuttur.

Aşiretin Köyleri:

Dalinê	Kürtçe konuşuyor, Müslüman
Enhıl (Nehıle)	Süryani, Süryanice konuşuyor.
Barbunıs	Müslüman. Arapça konuşuyor.
Bacinê (Becenne)	Yezidi, Kürtçe konuşuyor.
Kerşafê (Keferşamı)	Müslüman ve Süryani karışık. Kürtçe ve Süryanice konuşuluyor.

Şemika Aşireti, Turabidin Bölgesinin etnik ve dini yapısı ile aşiret düzenini en çarpıcı bir şekilde göstermesi açısından çok önemli bir örnektir. 5 köyden oluşan küçük bir aşiret olmasına rağmen 3 ayrı etnik yapı ve 3 ayrı dine mensup insanlar 8 Müslüman, Hıristiyan, Yezidi) birlikte yaşamakta, 3 ayrı dil (Kürtçe, Süryanice, Arapça) konuşulmaktadır. İleride bu konuyu daha ayrıntılı bir şekilde inceleyeceğiz.

Şemika Aşireti'nin liderleri tahminen 1700'lü yılların başlarında Midyat merkezine yerleşen Mala Nehroz ile Mala Mehmedo adlarında iki Müslüman Kürt ailedir. Son yıllarda Dalin köyünden bazı aileler Beyazsu'ya (Ava Spi) yerleşerek yeni bir köy oluşturmuşlardır. Aşiretin Dalin ve Kerşaf'ta yaşayan Müslüman Kürtlerinin, bölgeye VAN-AĞRI-MUŞ yörelerinden koçer (Göçebe) olarak geldikleri söylenmektedir.

KERŞAF (KEFERŞAMO) KÖYÜ

Köydeki Aileler:

1. MALA MİRZO
   -Mala Ali Sofi (Nehroz'lara bağlı)
   -Mala Sılo (Toplama)
   -Mala Xelilê Melek (Toplama)
   -Mala Segvan (Toplama)

www.netewe.com

2. MALA GUHİŞKÂN aslen Omerka Aşireti'nden gelme. Omerka'nın Irak'tan geldiği söyleniyor.

3. Mala ŞA'Lİ ikisi de amcazade olan ve Midyat'taki Mala Mehmedo ile akraba olan 2 kola ayrılıyor.

-Mala Köse

-Mala Zerê

4. MALA ŞEMLO Midyat'tan geldikleri söyleniyor.

5. MALA REŞŞÊ Nehrozlarla irtibatlı.

DALİN (DELLİNÊ) KÖYÜ

Köydeki aileler: Köydeki ailelerin tamamı köken olarak birleşmekte olup, amcazadedir.

1. MALA BOZO
2. MALA ŞEMKEÇEL
3. MALA LEVEND
4. MALA NA'MÊ
5. MALA HÜSO
6. MALA ŞİMDİ (AĞIRMAN)
7. MALA NEBİKİ

ŞEMIKÂ Aşireti'nin liderleri birkaç yüzyıldır Midyat şehir merkezinde oturmakta olan MALA NEHROZ ve MALA MEHMEDO'dur. Bu ailelerle ilgili ayrıntılı bilgi ileride Midyat şehir merkezi ile ilgili bölümde anlatılacaktır.

DERHAWİ (BARAVA) AŞİRETİ:

Aşiret Gercüş-Hasankeyf yolu üzerinde, Dicle Nehri kenarındaki Dıfnê köyü ile doğuda Botan Çayının Dicle Nehri'ne karıştığı bölge yakınlarına kadar olan kesimde yaşamaktadır. Barava ismi, Kürtçede nehir (su) kenarı anlamına gelmektedir. Aynı şekilde Bismil ile Savur Dağları arasında kalan, Dicle Nehri'ne kadar olan bölgeye de Barava denmektedir.

Aşiretin liderleri MALA ŞÊXÊ (Derhawiler)'dir. Hevêrka Aşireti'nin eski ağaları olan Mala 'ŞÊXÊ'ler (DERHAVİLER), Hevêrka aşiret hiyerarşisinde aynı zamanda Seyyid de olduklarından "en asil" olarak kabul edilmektedir.

Seyyid (HASENİ) ve KADİRİ oldukları rivayet edilen Derha-

www.netewe.com

wiler Hevêrka'yı yönettikleri dönemlerde Hevêrka Aşiret Konfederasyonunun diğer asıl iki unsuru olan DERMEMMIKÂ Aşireti'nin ağaları KEFERZÊli MALA İSMAİL ve ARABİYAN Aşireti Ağaları olan ÇÊLIKli MALA ALİYÊ REMMO ile iyi ilişkiler içinde oldular.

Rivayetlere gore, Mala ŞÊXÊ, bölgeye gelmeden önce Irak-Suriye hududunda Şengal Dağı civarında bulunana HAYALE mıntıkasındaki KARAHASAN köyünde ikamet ediyordu. KARAHASAN köyünden çıkan üç kardeşten biri olan Hasan, Suriye'nin CERRAHÊ köyüne yerleşir. Ailenin CERRAHÊ'deki en ünlü kişileri Hasan'ın soyundan olan ŞÊX ABBAS ve ŞÊX İBRAHİM adlarındaki iki kardeştir.

İsminin ETMAN (Osman) olduğu söylenen ikinci kardeş ise Nusaybin civarına yerleşir. İkinci kardeşin çocuklarından MALA ŞÊX BEREKET, BAKISYAN köyüne; MALA ŞÊX OSMAN TILHASAN köyüne, bir kısmı ise Nusaybin BUNISRA mıntıkasına yerleşir.

Aşiretin halen yaşamakta olduğu BARAVA bölgesine gelen ilk kişinin ise Şengal Dağı civarından çıkan kardeşlerin üçüncüsü olan EYYUB'un oğlu HASAN olduğu ve bölgeye gelmeden önce bir müddet Derik ile Kızıltepe arasında bulunan EMMO ERBAN köyünde ikamet ettiği rivayet edilmektedir. EYYUB'un oğlu HASAN, GERÊ köyüne yerleşir ve İSMAİL, SÜLEYMAN, ALİ ve OSMAN isimlerinde 4 oğlu olur.

İsmail ve Süleyman GERÊ köyüne, Ali KEFERALBÊ'ye, Osman ise ALİNÊ'ye yerleşir. OSMAN'ın; HASAN, MAHMUD, BEREKET ve KASIM isimlerinde 4 oğlu olur. Aşiretin lideri olan Hasan DERHAV köyüne yerleşir. Diğer 3 kardeşi ise ALİNÊ'de kalır.

Hasan'ın oğullarından Şêxmus KELEĞİRÊ köyüne yerleşirken diğer oğlu SÜLEYMAN Derhaw'da kalır. Son yüzyılda aşiretin ağalığını Süleyman'ın oğlu XALİL'in oğlu olan OSMAN XELİLÊ SILÊMAN (DERHAWİ) yapmıştır. Osmanê Xelil Derhawi, iyilikseverliği, adaleti, cömertliği ve dindarlığı ile ünlüdür.

Tahminen 1850'li yıllarda Alika Aşireti Ağası Faris (Faris, Cımo'nun babasıdır.) ile MAHMUDÊ OSMANÊ HASAN'ın oğulları olan FENDİ ve BEYDO çatışırlar. ZAZ köyüne yerleşmiş olan BEYDO, Faris'e yenilerek Zaz'ı terk etmek zorunda kalır. ZAZ'da ikamet etmekte olan DERHAWİLERİN bu tarihlerdeki

www.netewe.com

liderleri Şêr Beydo ve amcasıoğlu Üzeyr'dir.

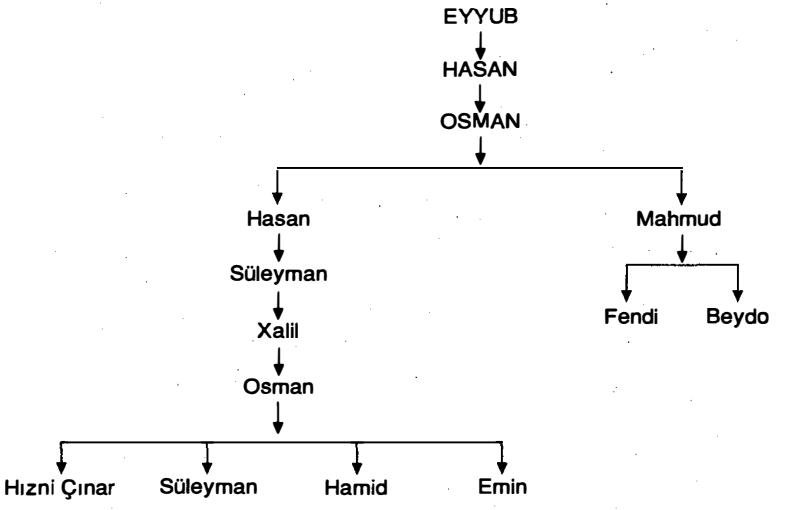
Mala Şêxê'nin ZİLAN Şêxleri ile de akraba (pısmam) oldukları ileri sürülmektedir.

Derhawilerin 1900'lü yıllardaki en ünlü ağaları Osman Xelilê Derhawi'dir. İkinci Dünya Savaşının sonunda 1945 yılında vefat etmiştir. Oğullarından Hızni Çınar 1970'li yıllarda il genel meclisi üyeliğinde bulunmuştur.

Osman Xalil'in hanımlarından GULÊ, RAMAN Aşireti Ağası Eminê Perixanê'nin kızkardeşidir. İkinci eşi RAHİME Mizizexlı Mala Osman'dan Abdülkerim'in kız kardeşi, 3. eşi CEWAHİR ise ALİYÊ REMMO'nun kızı ve Abdülkerimê Aliyê Remmo'nun kız kardeşidir. Osman Xelil'in annesi SULTANÊ de Aliyê Remmo ailesindendir. Osman Xelil'in kız kardeşi LALE Hanım Abdülkerime Aliyê Remmo'nun karısıdır. Lale Hanım vefat edince Abdülkerim, Osman Xelil'in kızı MENCÊ ile evlenir.

Raman Aşireti ağası Eminê Perixanê'nin oğullarından ŞÜKRÜ, Osmanê Xelil'in kızı HAFİZE ile, diğer oğlu Husênê Emin (Demirer) ise Osman Xelil'in diğer kızı AMŞE ile evlenir.

DERHAWİ (BARAVA) AŞİRETİ SOY AĞACI

www.netewe.com

DERHAWİ KÖYLERİ:

KEFRALBÊ
MEBİYA
ŞEBİYÊ
DERHAWÊ
KÛNEYN
KÊDIL
KÂNİYA MAZIN
ALİNÊ
CESANÊ
MİLİKÂ
XANDUKÊ
ÂŞIK
GERÊ
LEPÊNA
SİRA
BIZENKÂ
KİRAXİLA JOR
KİRAXİLA JÊR
SULANÊ

Bu köylerden Cesanê, Milikâ, Sulanê, Xandukê ve Âşık Dicle Nehri'nin karşı yakasında olup Siirt'e bağlıdırlar. DIFNÊ köyü aşirete komşu, ancak bağımsızdır. Dıfnê Beyleri'nin Kerboran Arbayê'den geldikleri rivayet edilmektedir.

SULANÊ köyünü HAMİDİ Şêxlerine DERHAWİLERin vakıf olarak verdikleri ileri sürülmektedir. Sulanê'ye yerleşen Şêx Muhiddin Hamidi vefat edince hanımı, kardeşi Şêx Fethullah Hamidi ile evlenir. Şêx Fethullah'ın oğlu Hıfzullah annesi ile birlikte Sulanê'ye yerleşir. Hamidi Şeyhlerine adını veren ünlü ŞÊX HAMİD'in de bir müddet GERÊ köyünde kaldığı ve daha sonra Hasankeyf'e oradan da Mardin'e gittiği anlatılmaktadır. (Hüsnü Adsız 81 yaşında Kasımê Osman'ın torunu 16. 07. 2009 Batman). Derhawi Aşireti Kürt ve Müslümandır.

www.netewe.com

DOMANA AŞİRETİ

Domana Aşireti Midyat'ın güneydoğusunda Midyat-İdil arasında yerleşiktir.

DOMANA KÖYLERİ:	
ARABAN	Müslüman Kürt
TEMERZÊ	Müslüman (Seyyid Mala Şêxê Zırav) Kürtçe konuşuyor.
ZINAREXÊ	Müslüman Kürt
AGRİT	Müslüman Kürt
MIDDIHÊ (Mıdın)	Süryani, Süryanice konuşuyor.
BASAQÊ	Müslüman Kürt
KEFSURA DOMANA	Müslüman Kürt
BEZIKİR	Müslüman Kürt

Temerzê ve Mıddıhê (Mıdın) köyleri hariç diğer köylerin Pısmam (Amcazade) oldukları ve Mizizex'ten geldikleri söylenmekte, Mizizex'e ise İran'dan geldikleri rivayet edilmektedir. Bölgeye nereden geldikleri konusunda ihtilaf vardır.

Aşiretin yaşlıları Domana, Ömerka ve Dorıkâ'nın atalarının kardeş olduklarını ileri sürmektedir.

Aşiretin yaşadığı 8 köy de esas olarak Süryani köyüdür. Müslüman Kürtler dışarıdan gelip yerleşmişlerdir. 1950'li yıllara kadar 25'in üzerinde kilise ve manastır bulunan aşiret topraklarında bugün sadece Mıddıhê (Mıdın) köyü Süryani olarak varlığını sürdürmektedir.

Aşiretin liderleri 1800'lü yıllarda Bezıkir köyünde oturan KULPO ROMİ (Lakabı), 1850'li yıllarda ARABAN köyünde oturan MIHO, daha sonraları Alikê İsmail, Hacı Ferho, Kubad ve İsmailê Şakır'dır. Agritli Musayê Fatımê ve Mıhemedê Elo da ünlü şahsiyetlerdir.

Aşiretin esas ağaları Basaqê köyünde oturuyorlardı. 1900'lü yıllarda yaşayan Alikê Mışko ve Omerê Şero rakiptiler. Birbirleriyle akraba olan bu ağaların torunları halen bölgede ve Suriye'de yaşamaktadırlar.

www.netewe.com

SALIHA AŞİRETİ:

Salıha Aşireti Midyat'ın güneydoğusunda Midyat-İdil arasında yerleşiktir. Soranê, Kekvan ve Daskân köyleri Pısmam (Amcazade) dır.

Bazıları Midyat'taki Şemıka Aşireti'nden, bazıları ise Şengal dağından geldikleri ve asıllarının Yezidi olduğu söylenmektedir.

SALIHA KÖYLERİ:

SORANÊ	Müslüman Kürt
KEKVAN	Müslüman Kürt
DASKÂN	Müslüman Kürt
KİVAX	Yezidi Kürt
BASİBRİN	Süryani
SARÊ	Süryani
DUDERÊ	Kürt
FIRFÊL	Kürt (Bazı aileler Duderê'den gelme)

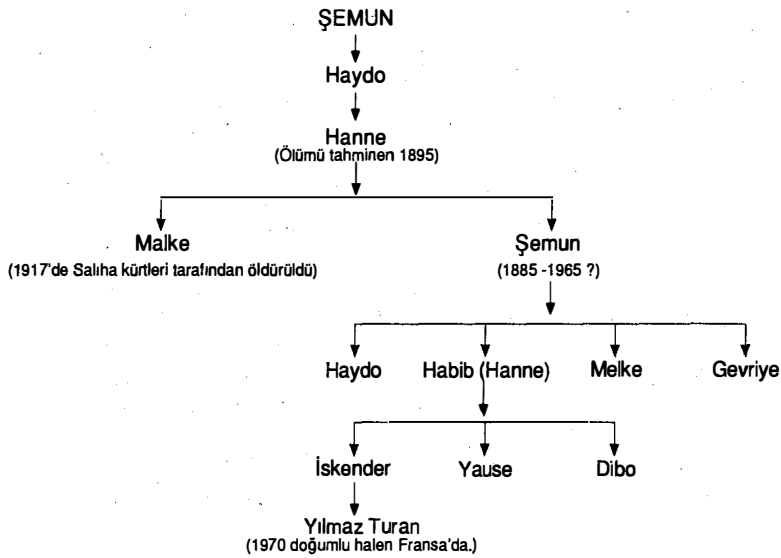
Liderleri: Daskân'da Remezanê İsmail, Soranê'de Tahlo, Kekvan'da Osmanê Omer, Sarê'de ünlü Süryani lider Şemunê Hannê Haydo'dur.

Tehlo'nun kardeşi olduğu söylenen Behlo ağa da bir dönem liderlik yapmıştır. Çevredeki Süryaniler Behlo'nun oğlunu öldürünce, Behlo'nun Süryanilerden 24 kişiyi öldürdüğü rivayet edilmektedir. Behlo'nun torunları halen Kekvan köyünde oturmaktadır.

1919 yılında öldürülen Hevêrka'nın en ünlü ağalarından Alikê Battê'nin sağ kolu olan Şemunê Hannê Heydo Mardin Süryani yetimhanesinde eğitim görmüş, tahsilli, İngilizce bilen ve cesaretiyle meşhur, çok ilginç bir şahsiyettir. Salıha Aşireti'nin Süryanileri, Süryanice konuşmaktadır.

www.netewe.com

ŞEM'UNÊ HAYDO AİLESİNİN SOY AĞACI:

DORIKÂ AŞİRETİ:

Dorıkâ Aşireti Midyat'ın güneydoğusunda yerleşiktir.

Yezidi asıllı olduğu söylenen aşiretin İran'dan Hemedan şehri civarından geldiği rivayet edilmektedir. Aşiretin tamamı Müslüman olup Kürtçe konuşmaktadır.

DORIKÂ KÖYLERİ:

BAZGUR
XANÊHASSO
XALTAN
ZIVINGA DIRÊJ
XWARIKÊ
BOSIR

Köylerde yaşayanların büyük bir çoğunluğu Pısmam (Amcazade)dır. Xaltan'da Tıllo (Siirt)'den gelen bir aile olup, Heşterek (Alıka) köyünün bir kısmı Dorıkâ Aşireti'ne mensuptur. Yine ay-

www.netewe.com

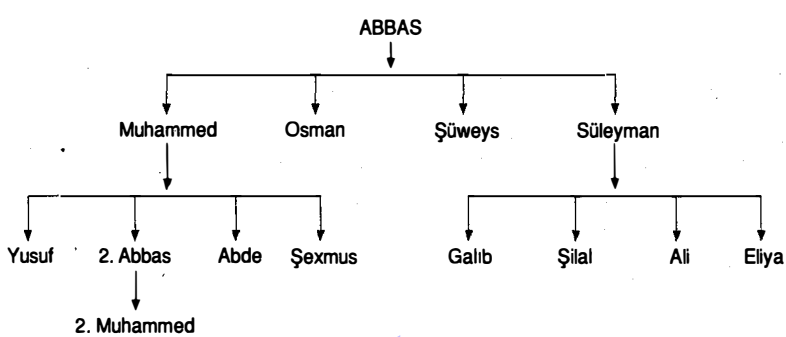
nı şekilde Zaxuran'ın Hassê Korê ve Xırbê Cıbrê; Gercüş'ün Gullıka, Kırkat ve Kelehê köyleri ile Viranşehir'in Kelaha Dodka köyünde de Dorikiler yaşamaktadır. Halen Suriye'de de önemli sayıda Doriki bulunmaktadır.

Aşiretin ilk merkezi XANÊ HASSO köyü olup en eski ağalar Mala Süleymanê Abbas'tır. Halen Suriye'de yaşamaktadırlar. 1850'li yıllarda Bazgur köyünde Şemo, Xwarikê'de Hasanê Seyro, Xaltan'da Mıhemedê Yusuf Şalo ve Zıvınga Dırêj'de ise Alo Dino liderlik yapan ünlü kişilerdir.

1750'li yılların ünlü ağası Kercoz Gullıkalı Abdiyê Hemzikê de Dorıki'dir. Kardeşleri Xana Hasso köyünde oturan Abdiyê Hemzikê, Kercoz Gullıka'ya yerleşir. Bölgenin ağası olur. Bir müddet sonra ondan rahatsız olanlar Kefrê köyünde oturan Tajdoyê İskender'e müracaat ederler. Tajdo ve adamları Abdiyê Hemzıkê'yi Kercoz camisinde Cuma namazında öldürürler. Abdiyê Hemzikê'nin karısı Çomeri Aşireti'nden Keferbê yakınlarında oturan Amo Reş'e giderek kocasının intikamını alması için ricada bulunur. Amo Reş ve adamları Kercoz ve Kefrê'ye sefer düzenleyerek 7 kişiyi öldürürler. Ancak Tajdo kurtulur. Tajdo'yu ise yıllar sonra ihtiyarlığında Behwarlı Sıloyê Sino öldürür.

Dorıkâ Aşireti'nin en önemli isimlerinden biri olan Abbas tahminen 1850'li yıllarda kuzey Suriye'de Kamışlı şehrinin doğusundaki Dugırê köyüne yerleşir. Bu tarihten itibaren Dugırê aşiretin merkezi olur.

MALA ABBAS'IN SOY AĞACI

www.netewe.com

Abbas ölünce yerini büyük oğlu Muhammed geçti. Dorıkâ Aşireti o zamana kadar komşu Arap aşiretlerinden etkilenerek onlar gibi örgütlenmişti. Arap aşiret reisleri arasında büyük üne sahip olan Muhammed çok masraflı törenler düzenler, yüzlerce hayvan keserdi. Muhammed her seferinde 4'ü aşmamak kaydıyla yakaşık 40 kadınla evlendi.

Genç yaşta ölen Muhammed'in yerine kardeşi Süleyman geçti. 14 kadınla evlenen Süleyman boşadığı 10 kadını evinde barındırdı. Ailenin diğer fertleri diğer köylere dağılarak aşireti yönetmeye başladılar. Süleyman'ın ölümünden sonra yerine sırasıyla oğulları Şilal ve Ğalib geçti.

2. Abbas 1922'de Fransızlara karşı çarpışırken öldürüldü. Amcası Şêxmus'un yanında büyüyen 2. Muhammed amcasından ayrılarak liderlik mücadelesine girişti. Süleyman'ın kızı Aliye'yle evlenince daha da kuvvetlenerek amcazedelerine karşı ayrı bir güç haline geldi.

Dorıkâ Aşireti'nin bir diğer önemli şahsiyeti de Dicle nehri üzerinde kaleler kurarak Diyarbekir'den Musul'a mal taşıyan keleklerden (Sal) haraç almasıyla ünlü Alo Dino'dur. Alo Dino (Deli Ali) Botan Miri'nin uyarılarına kulak asmayınca Botan Miri askerleriyle birlikte Alo Dino'nun üzerine yürür. Alo Dino'da kendi adamlarıyla karşı koymak üzere hazırlanır.

Tam bu kargaşa anında karısı kendisinden şehre gittiğinde ayna ile tarak almasını ister. Hiddetlenen Elo Dino sesini çıkarmaz. Aynı gün güzel bir kadına rastlayınca da cinsel arzuları uyanır. Kendi kendine kızar ama yine etrafa bir şey belli etmez.

Botan Miri Elo Dino'nun adamlarını bozguna uğratarak Elo Dino'yu kazığa oturtur. (Bir başka rivayete göre ise kafası dışarda kalmak üzere diri diri toprağa gömer ve her iki omuzunu kırarak kemiklerin üzerine iki mum yakarak diker.)

Elo Dino ölmek üzereyken Mir karşısına geçerek "Ne oldu Elo, aklın başına geldi mi" diye sorar. Elo Dino inleyerek "Allah beterinden saklasın Mirim" diye cevap verince Mir, "Behey ahmak bundan daha beteri olur mu?" diye güler. Elo Dino "Bundan daha beteri vardır Mirim' cevabını verince Mir, 'Bundan daha beteri ne olabilir' diye sorar. Perişan durumdaki Alo Dino inleyerek çok fakir bir adama aniden bir tanrı misafiri geldiğinde fakir adam, altına serecek eski bir kilim ve misafire ikram edecek bir parça ekmek bulunmazsa ve kadın kocasına, kocası da karı-

www.netewe.com

sına çaresiz bakıp boyunlarını bükerlerse işte o hal bu halden daha beterdir Mirim" der. Bu ibret verici cevapla irkilen Mir, Elo Dino'nun rastgele bir eşkiya olmadığını anlar ve kurtarılması için derhal emir verir.

Elo Dino son bir gayretle "Eqlê jına mın, eqlê kirê mın û eqlê mire mın wek hev ın" (Karımın aklı, kamışımın aklı ve mirimin aklı birdir) der. Mir bu sözlerinin ne anlama geldiğini sorunca ve cevaplarını da alınca da; çok pişman ve mahcup bir şekilde Elo Dino'nun derhal kurtarılması emrini verir. Elo Dino inleyerek "Mirim senin ordularınla benim üzerime geldiğini duyduğumuz gün karım benden ayna ve tarak istedi, o hengame içerisindeyken güzel bir kadın gördüm arzularım uyandı, şimdi can vermek üzereyim, sen de iş işten geçtikten sonra beni af ettiğini söylüyorsun, karımın,... şeyimin ve senin aklın bir" cevabını verir ve az sonra da can verir.

HEMMIKÂ AŞİRETİ (ALYAN)

Hemmıkâ aşireti Midyat'ın güneydoğusunda Midyat-İdil arası Araban köyü ile İpek Yol (Nusaybin-Cizre yolu) arasında kalan bölgede yerleşiktir.

Aşiret merkezi Alyan nahiye merkezi olan Delavê Kasrê köyüdür. Köyde ne zaman yaşadığı bilinmeyen Ebu Delav'a ait olduğu söylenen eski bir kasır (Köşk) vardır.

Aşirete ait köylerde kilise kalıntısı bulunmamaktadır.

Hemmıkâ Aşireti'nin Raman aşiretiyle akraba olduğu ileri sürülmektedir. Aşiretin büyük bir kısmı akrabadır. Müslüman ve Kürttürler. Kürtçe konuşmaktadırlar.

HEMMIKÂ KÖYLERİ:
DELAVÊ KASRÊ
HACİ KESAN
XERABÊ KOZAN
XERABÊ MIŞKA
XERABÊ SOSINA
XERABÊ DARIK
KARA XIRAB
TILDİP

Aşiretin liderleri Mala Davud, Tahırê Xallo ve Hacı İsmail'dir.

www.netewe.com

BUTIKÂ AŞİRETİ

Butıka Aşireti Midyat-İdil yolunun güneyi, Nusaybin'nin doğusunda yerleşiktir. Aşiret Kerboran yakınlarındaki İZAR köyünden gelmedir. Liderleri Tılsakan köyünden Tılsaqanê Ferho ve Batêlê köyünden Mala Hassê Bereket'tir. Halen Nusaybin'de yaşayan Mala Hassê Bereket, Bereketoğlu soyadını taşımaktadır. Aşiretin tamamı Müslüman olup, Kürtçe konuşmaktadır. Süryani ve Yezidi yoktur.

BUTIKÂ AŞİRETİ KÖYLERİ

TILSEQAN
BATÊLÊ
ABDIKÂ
SERKANİ
MAMOLAN Seyyidler yaşamaktadır.
GENDİ Seyyidler yaşamaktadır.
Tüm köyler Kürtçe konuşmaktadır.

SANCAK (BERRİYA XALEF AĞA)

Sancak bölgesi "Berriya Xalef Ağa" (Xalef Ağa düzlüğü) olarak da isimlendirilmektedir. Bölgeye adını veren Xalef Ağa'nın 1700'lü yılların başında yaşadığı rivayet edilmektedir. 1730 yılında Süryani Mafıryanını (patrikten sonraki en önemli din adamı) öldüren Bamınmın'lı Kürt Abdal Ağa'nın da Xalef Ağa'nın kardeşi veya amcazadesi olduğu, Garzan (Kurtalan-Kozluk)'daki Zoqêli Derviş Beg ailesinden Fettah Paşa'nın da aynı aileye mensup olduğu ileri sürülmektedir. Kasikâ ve Dasıka aşiretleri de coğrafi olarak Sancak bölgesine ait sayılmaktadır.

Ünlü Kürt şairi CEGERXWİN SANCAQA XALEF AĞA'nın aynı zamanda AŞİT SANCAĞI (AŞİTA) olarak da adlandırıldığını ve bölgenin esas olarak MAHALMİ, KASIKÂ, DORIKÂ ve HACI SILÊMANA aşiretlerinden meydana geldiğini, KURESA ve ŞAPİSNİ aşiretlerinin de Nusaybin ile Aşita arasında yerleşik birkaç köylük küçük aşiretler olduğunu ileri sürmektedir.

Aslen Doğubeyazıt'dan gelen Xalef Ağa ailesi halen Nusaybin'e bağlı Gırêbiya ve Aznavur köylerinde yaşamaktadır. Abdal Ağa'nın torunları da Aznavur'da ikamet etmektedirler. Xalef

www.netewe.com

Ağa ailesinin bir dönem Hax köyünde kaldığı ve Dermemınıkalı Mala Şêxê Bazidlerle çatıştıktan sonra Sancak bölgesine geldikleri rivayet edilmektedir. Abdal Ağa ünlü Lawıj yazarı Süryani Mafıryan'ı (Patrik vekili) 1730'da öldürmüştür. Torunlarından Hacı Çeçen ve Hacı Muhammed Aslan halen Nusaybin Aznavur köyünde yaşamaktadır.

Aznavur'da ipek yoldan geçen kervanlardan haraç alan Xalef Ağa, Musul'dan İstanbul'a Osmanlı padişahına gönderilen çok güzel bir cariyeye el koyar. Kervanbaşının ikazlarına kulak asmaz. Ancak çok akıllı olan cariye kendini teslim etmeyerek direnir. Xalef Ağa çok zorlayınca cariye "Senin çok yiğit olduğunu duydum.

Eğer parmağımdaki bu yüzüğü ateşte kızdırıp kulağının arkasına bastırdığımda sesin çıkmazsa senin olmayı kabul ederim" der. Xalef Ağa sevinçle kabul ederek yüzüğü kızdırıp kulağının arkasını dağlar. Hiç sesi çıkmaz. Bir müddet sonra cariyeden muradını alan Xalef Ağa cariyenin İstanbul'a götürülmesine izin verir.

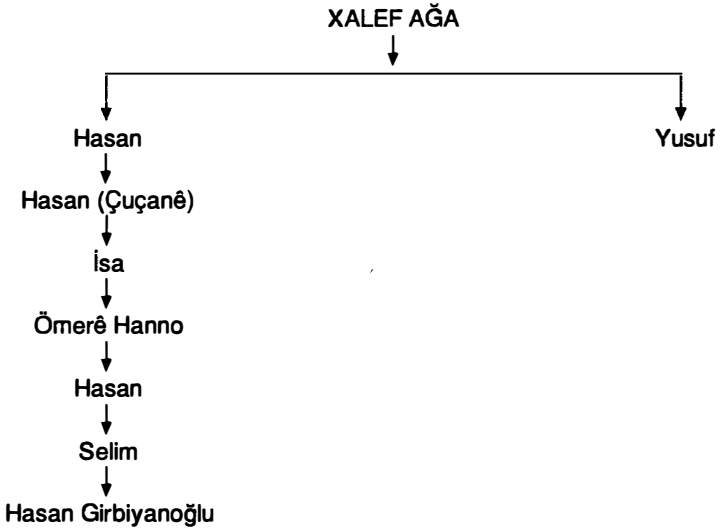
İstanbul'a gelen cariye durumu ilgililere bildirir. Hikayesini aynen anlatır. Xalef Ağa'nın fermanı kalkar. Cariyenin yüzüğü Nusaybin'e gönderilir. Yakalanan Xalef Ağa'nın kulağının arkasındaki izin yüzükle aynı olduğu görülünce kafası kesilerek İstanbul'a gönderilir. Başsız cesedi Bamınmın'da defin edilir.

Xalef Ağa'nın Tezxarab köyünde oturan oğlu Hasan, bir bayram sabahı bayramlaşmak üzere Aznavur'da oturan annesinin yanına gider. Ağabeyiyle rekabet halinde olan kardeşi Yusuf adamlarına "Hasan geldiğinde atını alın ama ilgi göstermeyin, kızıp çamurlu ayakkabılarıyla odaya girip halılara bastığında da burası ahır mı? deyin.

Öfkelenerek size saldırınca da "öldürün" der. Planı aynen uygulayak Hasan'ı öldürürler. Hasan'ın Girêbiya Süryanilerine sığınan hamile karısı bir erkek çocuk doğurur. Çocuğa Hasanê Çuçanê (Küçük Hasan) adı verilir. Çocuk büyüyünce tekrar liderliği ele geçirir.

www.netewe.com

MALA XALEF AĞA SOY AĞACI:

KASIKÂ AŞİRETİ

Kasıkâ Aşireti 'AŞİTİLER' olarak da bilinmektedir. Midyat-Kerboran arasındaki ünlü Aşita şehri yıkıldıktan sonra bölgeye dağıldıkları tahmin edilmekte, Aşita'ya da bir kısmının Erzurum HANAQ köyünden, bir kısmının ise Ağrı Diyadin'in Kuşburnu köyünden geldiği ve ilk olarak İVAN köyüne yerleştikleri, daha sonra GIRÊMİRA yöresinde hüküm süren Gırêmira hakimini yenerek köyü ele geçirdikleri anlatılmaktadır. Halen de Gırêmira ile Tılmınnar arasında KASIKÂ Mezarlığı vardır. Bazı araştırmacılar KASIKÂ ile Milattan önce yaşamış KASSİTLER arasında bir ilişki olduğunu ileri sürmekte ancak elde bu konuyla ilgili bir belge bulunmamaktadır.

KASIKÂ KÖYLERİ:

TEL YAQUB
TILMINNAR
AZNAVUR
ŞIVEŞKÊ

Kasıkalıların büyük çoğunluğu, liderleri MALA AHMED

www.netewe.com

YUSUF HASENlerle birlikte Suriye'ye yerleşince boşalan bu köylere çoğunluğu Zaxuranlı olan Kürtler yerleşmiştir.

Kasıkalıların Suriye'deki köyleri: SİHA MEZIN, SİHA BIÇÛK, GIRÊ SIWER, HEMMARA, AZNAWIRÊ, GIRKEZÊRA

KASIKÂ Aşireti'nin 1830'lardaki lideri YUSUFÊ XALEF'tir. Bağdat Valisi Ali Paşa 1834 yılında Hacı Esad Beg'i Mardin voyvodası olarak tayin eder. Ancak bir müddet sonra aralarında ihtilaf çıkar. Musul Mutasarrıfı İnce Bayraktar Mehmed Paşa Mardin üzerine yürür. Dört bin askerle sefere çıkan Paşa'ya AŞİTİ mıntıkasında AŞİTİ lideri Yusufê Xalef karşı koyar. Paşa'nın kuvvetleri MARBAB Köyünde Yusufê Xalef'i yakalar. Paşa kendisine karşı koyan Yusufê Xalef'i İstanbul'a gönderir.

Kasıkâ Ağaları olan MALA YUSUÊ HASENler 1870'li yıllardan itibaren HACO Ailesi ile çatıştılar. Suriye'deki ünlü 3. HACO'nun babası 2. HACO, Kasıkâlıların talanını kaldırınca Mardinlilerin damadı olan Yusuf Hasen hükümet kuvvetlerine 2. Haco'yu şikayet eder ve takibat sırasında Midyat Heşterekli CIMO Ağa askerlerin yakaladığı 2. Haco'nun başını keser. Bu olaydan yıllar sonra babası öldüğünde henüz annesinin karnında olan 3. Haco, amcazadesi Serhan Ağa'nın kızı Peyruze, Şêxmusê Ahmed Yusuf Hasen'le nişanlanınca, nişanlı kızı kaçırarak olayların tekrar alevlenmesine neden olur. (Daha ayrıntılı bilgi için ALIKA ve MİZİZEX bölümlerine bakınız.)

HACI SILÊMANALAR (HACI SÜLEYMANA)

SANCAKA XALEF AĞA Bölgesinin önemli bir ailesi de Hacı Sılêmanalardır. Ailenin bölgeye Haruna Aşireti'nin CÊLÊKA ve BAFÊ köylerinden geldiği ve köylerinin QESRA BELEK olduğu, daha sonra da Suriye'ye yerleştikleri ileri sürülmektedir.

Suriye'deki köyleri: BAYUNDUR, TILŞIIR, DEGŞUR, HASUD, HILWA, XIRBEDİB, CIRDEME, HELİME

HACI SILÊMANA'ların 1930'lu yıllardaki liderleri TILŞIIR Köyünde ikamet eden HACI HAMZAYÊ HASEN ve amcazadesi HACI YUSUF'tur.

Suriye'deki liderleri ise Mala ALİYÊ MAHAME'dir. Bu aileden HAMZAYÊ YUSUFÊ İSA ve HUSEYNÊ HACİ ALİ son dönemde liderlik yapmışlardır.

www.netewe.com

DASIKA AŞİRETİ

Dasıka Aşireti Nusaybin'in doğusunda yerleşiktir. Dasıka Aşireti'nin doğusunda Hemıkâ, batısında Sancaka Xalef Ağa ve Raitê, kuzeyinde Bamınmın ve Çiyayê Sınsıl Dahla Mazi, güneyinde ise ova yer almaktadır. DASIKÂ Aşireti Yezidi Kürttür.

DASIKÂ KÖYLERİ:	
MEZRA MIHOKÂ	Dasıka Aşireti'nin bir kolu olan REŞ aşireti oturuyor.
BAZARÊ	
XANIKÂ ŞÊXA	Yezidi şêxleri ikamet ediyordu.
GELİYÊ SORA	
SEVLITK	
ŞEKRİN	
KOLIKÂ	
MIŞAVIL	
FISQİYN	Yezidi pirlerinin köyü
KÜYNAR	
GELİYÊ PİRA	Yezidi pirlerinin köyü
BERHOK	Mağara köy
PELEŞO	Mağara köy

Dasıka Aşireti'nin eski lideri Kolıkâ köyünde oturan Pol Paşa (Bu ünvanın Botan Miri tarafından verildiği söylenmektedir.) ve oğlu Muro'dur. Cesareti ve yiğitliğiyle ünlü Pol'a Botan Miri "Bu cesaretini nereden aldı, neye borçlusun" diye sorduğunda "Köpeğimizden aldım Mirim. Ben küçükken annemle birlikte odun topluyor, topladığımız odunları sırtımızda taşıyarak satmaya götürüyorduk. Yabancı köpekler bize saldırdığında küçük ve cılız köpeğimiz sırtını bir duvara verip hepsine hırlıyordu. Karşılık gören diğer köpekler oldukları yerde kalıyorlardı. Ben cesaret ve yiğitliği o köpekten öğrendim" cevabını verir. Aynı köyden Şemdinê Çoli de son yüzyılın önemli Yezidi ağalarındandır.

Dasıka Aşireti'nin eski liderlerinden biri de Xanıka Şêxa'da oturan Şêx Bekir'dir. Aynı aileden Şêx Teto halen Almanya'da yaşamaktadır. Aynı köyden Ahmedê Omer ünlü bir Yezidi dengbejidir. Müslüman olan kızı Hayafa Heşterek'te, Yezidi kalan diğer kızı ise Mezra Mıhokâ'da yaşamaktadır. Dasıka Aşireti'nin esas geçim kaynağı hayvancılıktır.

www.netewe.com

DEKŞURİ AŞİRETİ

DEKŞURİ AŞİRETİNİN SINIRLARI:

Dekşuri Aşireti'nin sınırları Midyat ilçe merkezinin Gercüş istikametindeki çıkışından, daha kesin bir ifade ile Arnas köyünden başlar, kuzeye doğru Hasankeyf istikametinde Dicle Nehri'ne kadar uzanan aşiretin sınırları batıda Savur ilçesi yakınlarına kadar ulaşır. Güneybatısında Mahalmi aşireti, doğu ve güneydoğusunda ise Hevêrki Aşireti yer alır.

DEKŞURİ İSMİNİN ANLAMI

Dekşuri isminin ne anlama geldiği konusunda da ihtilaf vardır. En yaygın anlatıma göre Dekşuri isminin ortaya çıkışı Kefrêli Tajdo Ağa'nın, Gullıka Ağası Doriki Abdiyê Hemzikê'yi öldürmesiyle olmuştur. 1750 yılları civarında meydana geldiği tahmin edilen hadisenin nedeni liderlik mücadelesidir. Van-Bitlis civarından gelerek Gercüş yakınlarındaki Kefrê köyüne yerleşen TAJDOYÊ İSKENDER (Taceddin Ağa, EKMEN Ailesinin ilk dedesidir.) Abdiyê Hemzikê'nin baskılarından bıkan çevredeki köylülerin yardım istemeleri üzerine Abdiyê Hemzikê'yi öldürmeye karar verir.

Bir Cuma namazında Abdiyê Hamzikê'yi Kercoz (Gercüş) camisinde öldürür. Hevêrki olan Abdiyê Hemzikê taraftarları üstünlüğü kaybederler. Yeni Ağa Tajdo tarafına geçenlere Kürtçe 'ŞÛRÊ XWE DEĞİŞKIR' (Kılıcını değiştirdi) veya bir başka anlatıma göre Dengê Şur (Kılıcın sesi) anlamında Dekşuri denilmeye başlanır.

Bir rivayete gore ise aşiretin ismi savaşta rakibine 'kılıç hilesi' yap anlamında 'Dek-Şur' kelimesinden gelmedir.

DEKŞURİ Aşireti'nin asıl merkezi Kercoz'dur. Hasankeyf EYYUBİ Emirliği'ne bağlı olarak yönetilen bölge, uzun bir müddet de yine EYYUBİlere bağlı olan MAHALLEMİ MİRleri tarafından idare edilmiştir. KERCOZ, ARNAS, RAMAN, HESAR ve HABEZBENİ Ağalarının esas yöneticileri, Mirleri geçmişte MA-

www.netewe.com

HALMİ Beyleridir. Bu yönüyle ele alındığında MAHALMİ Aşireti'ni de DEKŞURİ ittifakı içinde değerlendirmek gerekir. Ancak Mahalmi Aşiretini müstakil olarak inceleyeceğiz.

DEKŞURİ AŞİRETLERİ

1. KERCOZ (KEFERCEVZEN-GERCÜŞ)
2. ARNAS
3. RAMAN
4. HESAR
5. HEBEZBENİ

KERCOZ AŞİRETİ

Kercoz ismi Süryanice Kefer Gevsen'den gelmektedir. Gevsen Salah'tan Kercoz'a giden bir şahsın ismidir ve köy asıl olarak eski bir Süryani yerleşim birimidir.

Kercoz Aşireti'nin ilk merkezi Kefrê (Kefra Tajdo) köyüdür. Daha sonraları Tajdo'nun Abdiyê Hemzikê'yi öldürmesinden sonra Tajdo'nun bazı çocukları Kercoz'a yerleşince aşiretin merkezi Kercoz olmuştur.

Aslen Dorıkâ Aşireti'nden olan Abdiyê Hemzikê o tarihlerde Kercoz Gullıka köyünde oturmakta ve ağalık yapmaktadır. Abdiyê Hamzikê'den rahatsız olanlar Kefrê köyündeki Tajdoyê İskender'e başvurur. Bir cuma namazı sonrası Tajdo, Abdiyê Hemzikê'yi Kercoz camisinde öldürür.

Ağalığı ele geçirir. Abdiyê Hemzikê'nin karısı Keferbê civarında oturan Çomeri Aşireti'nden Amo Reş'e giderek yardım ister. Amo Reş Kefrê ve Kercoz'a saldırarak 7 kişiyi öldürür ancak Tajdo kurtulur.

Uzun yıllar sonra Abdiyê Hamzikê'nin torunu veya yeğeni olduğu söylenen Behwarlı Sıloyê Sino, Tajdo'yu öldürür. Tajdo'nun mezarı Kefrê'dedir.

Aşiretin yerleşik olduğu bölge Gercüş ilçe merkezi ile yakın çevresindeki köylerdir. Aşiretin kuzeyinde Raman, batısında Hesar, güney ve güneydoğusunda ise ARNAS Aşireti yer alır.

www.netewe.com

KERCOZ AŞİRETİ KÖYLERİ

KEFRÊ

Aşiretin ilk merkezidir. Süryani ve Müslüman Kürt karışıktır.

KERCOZ

Eski bir Süryani köyüdür. Büyük çoğunluğu halen Müslüman Kürttür.

KIRKAT

Müslüman Kürttürler. Kasrık ve Kiryasê adlı mezraları vardır.

GULLIKÂ Müslüman Kürt

ERMUNE

ÊDAWA

NARQATİN

MERVANİYE

HAVRÊ

İLOZÊ

PEPARÊ

KEL□HÊ

XIRBETA

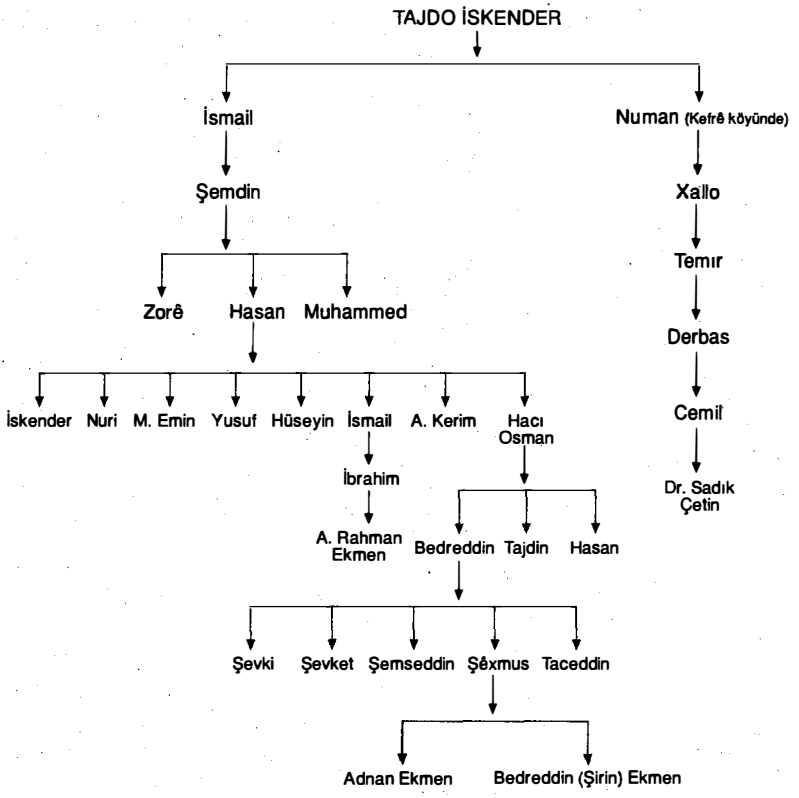
DERINDIB Arapça konuşmaktadır.

1950-1960 yılları arasında Diyarbakır Belediye Başkanlığı ve Demokrat Parti'den milletvekilliği yapan Nuri Onur Deyrındıplı Seyyid Hammedo (Muhammed)'nun oğludur.

Kercoz Aşireti'nin liderleri Tajdo İskender'in torunları olan Mala Hasanê Şemdin'dir. Ailenin kökeninin nereden geldiği konusunda ihtilaf vardır. Bazıları Musul tarafından geldiklerini ve Şêx Aliyê Por adlı şahsın torunları olduklarını ileri sürerlerken büyük çoğunluk ise aslen Van kökenli olduklarını ve mezarı Kelehê'de (Midyat-Nusaybin arası) bulunan Kara Tajdin'in çocukları olduklarını söylemektedir. Bu iki rivayeti birleştirenler de vardır. Suriye vatandaşı Prof. İsmet Şerif Vanlı'nın da aslen bu ailenin akrabalarından olduğu iddia edilmektedir.

www.netewe.com

TAJDO AİLESİNİN SOY AĞACI

Kercoz merkezi 3 mahalleden ibarettir.

1. Tara Muhammed Resul (Tara Şolıkâ)

Mala Hasan Şemdin bu mahallede oturmaktadır. Aile Ekmen, Zorluoğlu, Şemdinoğlu, Güven, Süer, Turan, Işık ve İskenderoğlu soyadlarını taşımaktadır.

2. Tara Abdoya

3. Tara Amer (Ömer)

Kercos'un en eski ailesinin Mala Muhammed Resul olduğu söylenmektedir. Muhammed Resul Ailesi halen Atılgan soyadını taşımaktadır. Bir diğer eski ailede Badıki (Diyarbekir ile Muş arasında yerleşik bir aşiret) oldukları söylenen Mala Amervi'dır. İlk dönemlerde Kercoz bölgesinde hükmeden Mahalmi Miri bir gün Kercoz'a gelir. Amer, Mahalmi Miri'ne bağından üzüm ikram eder, ancak Mir teşekkür ederek yemez. Daha sonra Mirin

www.netewe.com

adamlarından bazıları bağa zorla girmek isteyince Amer, Mirin adamlarından birini öldürür. Olayı duyan Mir, Amer'i haklı bulur. "Sen hem cömert, hem de erkek bir adamsın" diyerek Kercoz'un yarısını ona verir. Amervi ailesi Öner ve Günaydın soyadlarını taşımaktadır.

Kercoz'da yakın döneme kadar az sayıda Süryani de yaşıyordu. Müslüman çoğunluk ise Kürt'tür. Daha sonraları Tajdo'nun çocuklarıyla çatışan Mala Muhammed Resul, Hasan Şemdin'in ağabeyi Zorê'yi öldürür. Zor durumda kalan Hasan Şemdin tam Kercos'u terk edecekken Mala Amervi'ler onun yardımına koşar. Amervilerle birleşen Hasan Şemdin Mala Muhammed Resul'u yenerek Kercos'un hakimi olur. 1857 yılında yoğun kar yağışı sonucu Hasan Şemdin'in oğlu İskender'in evi yıkılır. İskender ve oğlu Süleyman'ın haricinde evde bulunanların tamamı ölür.

KERCOZLU YUSUF AĞA (Ölüm Bursa 1928)

www.netewe.com

KERCOZLU BEDREDDİNÊ HACİ OSMAN (EKMEN)

KERCOS'UN DİĞER AİLELERİ:

MALA ABDOYİ: Kercoz yakınlarındaki Gıratılabbad mıntıkasından gelmedirler. Kaya soyadını taşımaktadırlar.

Mala Yunuskâti: Eski bir aile olup Soyvural soyadını taşımaktadırlar.

Mala Zıloyi: Diyarbakır'a göç eden aile Tatlıcı (Şeyhmus Tatlıcı bu ailedendir) soyadını taşımaktadır.

Mala Haseno: Kaya soyadını taşımaktadır. Süryani asıllıdırlar.

Mala Haci İlyas: Diyarbakır'da uzun yıllar müftülük yapan Mele Halil Özaydın (oğlu bir dönem Dicle Üniversitesi Rektörlüğü görevinde bulunan Mehmet Özaydın) bu aileye mensuptur.

www.netewe.com

1892'de ölen Hasan Şemdin'den sonra oğulları İsmail ile Yusuf'un taraftarları arasında liderlik mücadelesi başlar. Uzun yıllar aşireti yöneten Yusuf Ağa yaşlılık döneminde kendi rızasıyla liderliği kardeşi Hacı Osman'ın oğlu Bedreddin'e (1872-1952) devreder. Yusuf Ağa 1926 yılında Bursa'ya sürgün edilir ve 1928 yılında Bursa'da hamamda yıkanırken ayağı kayarak düşer, beyin kanaması geçirerek ölür.

Bedreddin Ağa'nın annesi Nesephan Hanım Savurlu Hacı Abdullah Beyin kızıydı. İsmail Ağa'nın yerine de oğlu İbrahim geçti. Bedreddin Ağa'nın oğlu Şêxmus ve Şêxmus'un kızı Ayhan Güven (1971-1973) ve oğulları Adnan ile Bedreddin (Şirin Ekmen) uzun yıllar Gercüş Belediye Başkanlığı yaptılar.

Adnan Ekmen 1987-1991 yılları arasında Mardin Milletvekili, 1991-1995 yılları arasında da Batman milletvekiliği ve aynı dönemde Devlet Bakanlığı yaptı. Bedreddin Ağa'nın Midyat Belediye Başkanı olan Nuri Midyat ile evli kızı Zekiye Hanım, Midyat'ta Belediye Başkanı olan kocası Nuri Aziz'in (Nuri Midyat) trafik kazası geçirerek ölmesi üzerine 1956-1960 yılları arasında seçilerek Midyat Belediye Başkanlığı yaptı.

KEFRÊ KÖYÜ (KERCOZ AŞİRETİNİN İLK MERKEZİ)

Kefrê Köyü çok eski bir Süryani yerleşim birimidir. Köye ilk olarak gelenin aslen Van-Muş civarından olduğu iddia edilen Tajdo olduğu, Tajdo'dan evvel köyün metruk (terk edilmiş) olduğu ancak eski eserler ve kilise bulunduğu ilk Hıristiyanların da Tajdo ile beraber Van, Muş yöresinden geldikleri ve muhtemelen önceleri Ermeni oldukları ve sonradan Süryanileştikleri ileri sürülmektedir.

Abdoyê Hemzikê'nin torunlarından Behwarlı Sıloyê Sino tarafından çok yaşlı iken öldürülen Tajdo'nun mezarı da Kefrê de bulunmaktadır. Köyde Müslüman Kürtler ve Süryaniler birlikte yaşamaktadır. Alıka Ağası Cımo'nun 6 ay Kefrê'de saklandığı rivayet edilmektedir. Midyat'ta Dr. Sadık Çetin ve AKP hükümetinin Devlet Bakanı Gaziantep Milletvekili Mehmet Şimşek Kefrêlidir.

Köydeki Müslüman Kürt aileler:

1. MALA TAJDO (KERCOZ'daki EKMENler de TAJDO'nun torunlarıdır.)

www.netewe.com

2. MALA ŞÊXMUS. ZAXURAN'dan geldikleri söylenmektedir.

3. MALA MELE. REŞKOTAN (Batman-Beşiri) Aşireti'nden gelmeler.

SÜRYANİ AİLELER:

1. YIHNOKİLER. TAJDO'larla birlikte Van yöresinden gelmeler.

2. ŞIRBENİLER. HAPİSNAS Köyünden gelmeler.

ARNAS AŞİRETİ

ARNAS Aşireti, Midyat'ın kuzey doğusunda yerleşiktir. Doğusunda Dermemmıka, batısında Mahalmi, güneyinde Midyat, kuzeyinde ise Kercoz Aşireti vardır. Aşiret Süryani ve Kürt karışıktır. Aşiretteki Kürtler Müslümandır.

ARNAS Aşireti'nin merkezi eski bir Süryani köyü olan Arnas'tır.

ARNAS AŞİRETİNİN KÖYLERİ

ARNAS	Süryani ve Müslüman Kürt karışık
SALHÊ	Süryani ve Müslüman Kürt karışık
BATÊ	Süryani ve Müslüman Kürt karışık
ERDÊ	Süryani ve Müslüman Kürt karışık
BINKELBÊ	Süryani ve Müslüman Kürt karışık
BIHELÊ	Bınkelbe'nin mezrası

Halen Suriye'nin Haleb Metropoliti tarihçi ve yazar Hanna İbrahim Êrdê'lidir. Êrdê ismi Süryanice Yerdo'dan gelmedir. Yerdo, su kaynağı, su menbaı anlamına gelmektedir.

ARNAS'DAKİ AİLELER

1. MALA HEMED. Mıhemed Şêro'nun çocuklarıdır.

2. MALA TEMIR. Osmanê Temır ve kardeşleri Sarohan ile Levend'in çocuklarıdır.

3. MALA ŞEMÊ. Behçet Tasman bu aileye mensuptur.

4. MALA İSKO. Gözenoğlu ailesi Mala İsko'ya mensuptur.

www.netewe.com

5. MALA ÇOMERKÂ

6. MALA ELO

7. MALA AHMO Arnas eski muhtarı Ahmet Altaş bu aileye mensuptur.

Yukarıdaki 7 aile de sonuç olarak aynı kişinin KOÇEK adlı şahsın soyundan gelme olup amcazadedirler.

8. SEYYİDLER Köydeki seyyidler aslen Kartmin Seyyidleri ile akrabadırlar. İmamlık yapmaktadırlar. Midyat'taki alim Mele Zubeyr bu aileye mensuptur.

9. Koçek'in çocuklarından olmayan bir aile de Masarê ailesidir. (Karasu'dan gelme)

ARNAS SÜRYANİLERİ

1. MALA SELOKİ

2. MALA QALIKİ

3. MALA HEVŞİKİ

4. MALA HUBELKİ

Yukarıdaki 4 aile de Süryani Ortodoks olup Süryanice konuşmaktadır.

5. MALA BIRÊ ELO Mala Bırê Elo köyün tek Süryani Katolik ailesidir. Aile köken olarak Hubelkilere mensuptur.

Arnas civarında halen harabe olan 7 adet eski yerleşim birimi mevcuttur:

1. Deyr Haded

2. Zımıt

3. Xerabê Fero

4. Xırbêkê Koçek

5. Qesra Jêrê

6. Qesra Jorê

7. Kundel

Arnas Aşireti'nin liderleri Mala Temır ile onların pısmamı (amcazadesi olan) Mala Mıhemedê Şêro'dur. Ailenin Cizre ile Şırnak arasındaki Kasrik Boğazı civarından geldiği ve aslen BATUVAN Aşireti'ne mensup olduğu söylenmektedir.

Cizre tarafından gelerek Arnas ile Aynvert köyü arasında KURRÊ dağına çadır kuran 5 kardeşe Hevêrka ağalarıyla kavga-

www.netewe.com

lı olan Arnas Süryanileri 'Hafirlik' (Koruculuk) teklifinde bulunur. Teklifi kabul eden aile Arnas'a yerleşince Botan Mirinin Hevêrka'daki temsilcisiyle aralarında çatışma çıkar. 5 kardeşten biri öldürülür; ancak aile Arnas'a yerleşir.

Arnas ağaları en güçlü dönemlerine Mıhemedê Şêro liderliğinde ulaşırlar. Tahminen 1830'lu yıllarda MIHEMEDÊ ŞÊRO Botan Miri'nin Midyat'ta oturan temsilcisi HACİKÊ ABBASÊ'ye vergi vermeyi reddeder ve Hacikê Abbasê'yi Midyat'tan Cizre'ye kovar.

Botan Miri kuvvetleriyle birlikte Mihamed Şêro'nun üzerine yürür. Mıhemedê Şêro, Mire teslim olmaz. Keferzota ve Aynkaf Şêxleri araya girerek bêxt (eman) verirler. İkna olup mevziinden çıkınca Mir onu yakalatarak Cizre'ye götürür. 3 yıl Cizre Dergulê'de kalan Mıhemedê Şêro bu arada Cizreli bir kadınla da evlenir. Bu kadından da Şemdin adında bir oğlu olur. (Şemdin'in torunları halen Zaxo'da ikamet etmekte ve Sılivani Aşireti'nde 13 köyleri bulunmaktadır. Liderleri Ferhat ve Ziraat mühendisi Ziyat ağalarıdır.)

Mıhemedê Şêro Keferzêli Mala İsmailê Verdêlerin damadıydı, karısı 1. İsmail'in kız kardeşiydi. Mıhemedê Şêro'nun kız kardeşi de 1. İsmail ile (İsmailê Verdê'nin dedesi) evli idi.

Mıhemedê Şêro, Mirle anlaşarak Arnas'a geri döndükten sonra tekrar Mire isyan eder. Askerleriyle Arnas'a hücum eden Botan Miri'nin adamlarından Sadunê Nuhê Gergeri, Mıhemedê Şêro'yu Salhê ile Midyat arasında uzaktan tek kurşunla alnından vurarak öldürür. Mihaemedê Şêro'nun cenazesini oğlu Heybet, savaş alanından kaçırarak Midyat'a götürür ve Nehroz mezarlığına gömer. Botan Miri Mıhemedê Şêro'nun çocuklarını Cizre'ye götürür. 7 yıl Cizre'de Dergulê'de kalırlar.

Aşiretin başsız kaldığı bu dönemde Mala Ahmo'dan Temırkê Ağa olur.

Bu durum Osmanê Temır'ın hoşuna gitmez. Diğer aile liderlerini toplar ve ağalığı önce onlara teklif eder, hiçbiri yanaşmaz. Hepsine Kur'an-ı Kerim üzerine yemin ettirerek kendi adına söz alır.

O tarihlerde Süryanilerin lideri Kerimo adında biridir. Osmanê Temır, Rişal adındaki ünlü atının karnının yara olduğunu söyleyerek baytarlıktan anlayan Kerimo'yu ata bakması için ça-

www.netewe.com

ğırır. Osmanê Temır'ın kardeşi Sarohan Kerimo'yu ahırda öldürür. (Bazıları Kerimo'u daha önce Mıhemedê Şêro'nun öldürdüğünü söylüyor)

Süryanilerin bir bayram günü Osmanê Temır ile Temırkê kilisede karşılaşır. Uzun boylu olan Temırkê, Osmanê Temır'ı omuzundan, ondan kısa olan Osmanê Temır ise Temırkê'yi karnından hançerle yaralar. Temırkê aldığı yarayla ölür. Temırkê'nin babası da öldürülür.

Ağa olan Osmanê Temır bir müddet sonra Cizre Mirine vergi vermeyince Mir tekrar Arnas'ı kuşatarak Osman-Levend ve Sarohan adlı 3 kardeşi Cizre'ye götürür. Bir müddet sonra (3 yıl sonra olduğu rivayet edilmektedir.) serbest bırakır.

Mahalmi Beyleri, Kercoz ve Omeryan Ağaları Osmanê Temır'ı desteklerler. Aynı tarihlerde oldukça yaşlanmış bulunan Kercoz Ağası Hasanê Şemdin, Êrdê köyünün Süryani liderini araya koyarak kızını Osmanê Temır'la evlendirmek ister. Osmanê Temır, Hasan Şemdin'in kızı Şehriban'la evlenir. Osmanê Temır 1880'de Şemdinli'de isyan eden Şeyh Ubeydullah'ı destekler. Osmanê Temır bir kızını Alıka Ağası Heşterekli Cımo ile, bir kızını ise Mizizex Ağası Xalefê Cırco ile evlendirir.

Osmanê Temır ve Aynkaf'lı Şêx İbrahim Hamidi (Şêx İbrahim Şêx Fethullah'ın babasıdır. Şêx Fethullah Batman eski milletvekili Ataullah Hamidi'nin dedesidir.) İstanbul'a sürgün edilirler. 4 yıl sürgünde kalırlar. Sürgünden döndükten sonra Kercoz Ağası Hasan Şemdin'in oğlu İsmail yaşlı babasına isyan ederek Ramanlıları Kercoz'a getirir.

Hasan Şemdin damadı Osmanê Temır'dan yardım isteyince Osmanê Temır adamlarıyla Kercoz'a saldırır. Osmanê Temır'ın oğlu Kercoz'da Hasan Ağayı (Hasan Şemdin değil) öldürür. Onlar da Osmanê Temır'ın oğulları Süleyman ve Hasan'ı öldürürler. Diğer bir oğlu Muhammed Salih ise (Avukat Abdullah Timur'un babası) 3 kurşunla yaralanır.

İsmail'i alt ederek Ramanlıları Kercoz'dan çıkaran Osmanê Temır Kercoz'dan çıkmak istemez. Araya giren Aynkaflı Şêx İbrahim Hamidi "Keko biz İstanbul'da sürgünde iken sen bana 7 oğlum da sana feda olsun diyordun. Benim hatırım için Kercoz'dan çık" deyince Osmanê Temır, Şêx İbrahim'i kırmayarak isteğini kabul eder, ancak İsmail'in Kercoz'a gelmesi ve babası Hasan Şemdin'in elini öperek özür dilemesi şartını koşar.

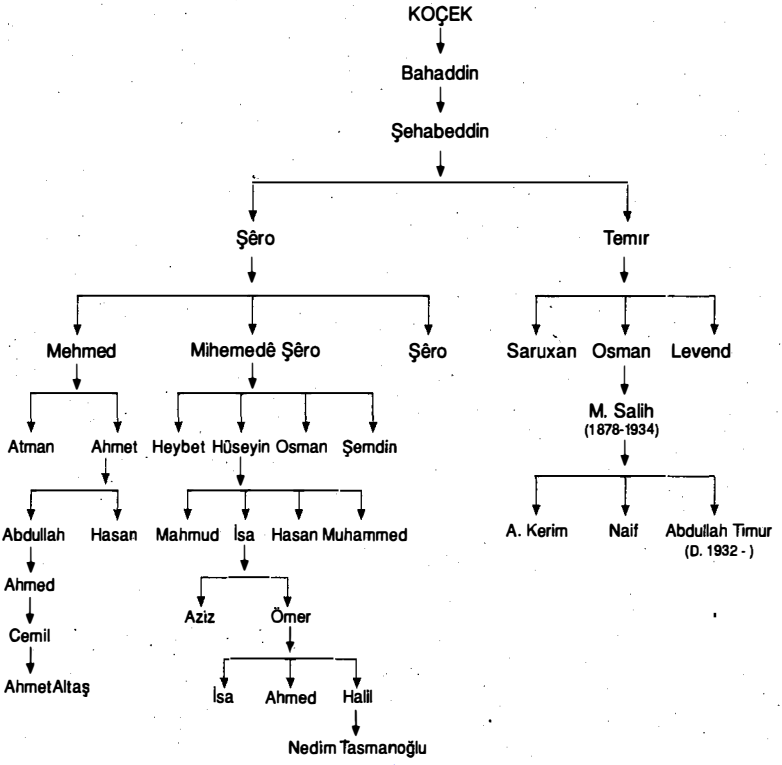
www.netewe.com

İsmail, kaçtığı Kercoz'a dönerek babasının elini öpüp özür diler. Dıfnê'den Arnas'a kadar olan köyler Osmanê Temır'a bağlanır. Osmanê Temır oğullarını bu köylere yerleştirir. Aynkaflı Şêx İbrahim Osmanê Temır'a o tarihlerde bölgede pek bulunmayan bir sac soba hediye getirir. Osmanê Temır'dan sonra yerine oğlu Muhammed Salih (1878-1934) geçer.

Muhammed Salih Ağaoğlu Abdülkerim'i 1919'da 160 adamıyla birlikte İngilizlere karşı savaşan Süleymaniyeli Şêx Mahmud Berzenci'nin yardımına gönderir. 3 kez sürgüne giden Muhammed Salih ilk seferinde Burdur'a, ikinci sefer 1926'da Trabzon'a, üçüncü sefer ise Aydın Söke'ye gider.

Avukat Abdullah Timur, atalarını: M. Salih-Osman-Temır-Bahe-İskan olarak saymaktadır.

ARNAS AĞALARI

www.netewe.com

SALHÊ (SALAH) KÖYÜ

Eski bir Süryani yerleşim birimi olan Salhê köyü Midyat'ın yaklaşık 10 km kuzeydoğusundadır. Köyde Süryaniler ve Müslüman Kürtler birlikte yaşamaktadır.

Köyün esas yerlileri Süryanilerdir. Müslümanlar sonradan gelip yerleşmişlerdir. Köyde ilk önceleri Raman Aşireti'nin yerleşik bulunduğu Ramanlıların sonradan köyden çıkarak Dicle'ye doğru göç ettikleri anlatılmaktadır.

SALHÊ'DEKİ MÜSLÜMAN AİLELER

1. MALA GULAVİKÂ

Köyün en eski ailesi olduğu ve Basıkıl Aşireti'nin Basıkılkevl köyünden Yekane Ağa'nın soyundan oldukları ileri sürülmektedir.

2. MALA İBRAHİMKÂ

Aslen Arap Şammar Aşireti'nden oldukları ve önce Sarê ile Keferallab arasındaki Xırbê Brahima'ya geldikleri ve sonradan Salhê'ye yerleştikleri söylenmektedir.

Aile aşağıdaki kollara ayrılmaktadır:

1. MALA FERMAN

2. MALA KUNDÊ

3. MALA HISEYNÊ ŞIVÊN

7 oğlu olduğu (Xalil, Ömer, Muhammed, Ahmed, İlyas . . .) söylenen Hıseynê Şıvên Arnas Aşiret reisi ünlü Mıhemedê Şêro'nun kayınpederidir. Midyat İl Genel Meclis üyesi Şefik Dündar (Hacı Şefiko) Mala Hısêyne Şıvên'dendir.

3. MALA ŞA'LİYA

Bir kısmı Gulavikâ'ya bağlı olan Şa'liya'nın, diğer bir kısmı Şammar İbrahimkâ'ya bağlıdır. Köye İbrahimkâ ile birlikte gelen bu ikinci grubun muhtemelen İbrahimkâ ile akraba olduğu ileri sürülmektedir. 1926 Haco isyanında Mala Temır'ın, Haco'ya destek veren İbrahimkâ'nın, tüm evlerini yaktığı anlatılmaktadır.

www.netewe.com

RAMAN (REMMA) AŞİRETİ

Raman Aşireti Dicle Nehri'nin her iki yakasında Hasankef'in kuzeyi ve güneyinde yerleşiktir. Raman Aşireti'nin kuzeyinde Beşiri, güneyinde Kercoz batısında Hesar, doğusunda ise Berava (Derhawi) aşireti yer alır.

RAMAN KÖYLERİ

Dicle Nehri'nin Güneyindekiler (Hasankeyf Tarafı)
GUNDÊ KÔLA
GUNDÊ DİYER
BARLATÊ
BAGLATÊ
KEPRAF
CUMEYLİNÊ
İZİVÊ
PEPARÊ

Diche Nehri'nin Kuzeyindekiler (Batman Tarafı)

KURU SERPIR ZÊRI (Mezra)
ÇINÊRAN (Yezidi Kürt)
ZAĞORA
ŞIKEFTAN
MEYMUNİYE
SERÊ KANÊ
KEFERZA JÊR
KEFERZA JOR
GEDUK
BAZBUTÊ
DEYRÊ (Kilise var.)

Aşiretin çevresinde yerleşik Reşşiyê, Vezrinê ve Barısıl köyleri ise hiçbir aşirete bağlı olmayan bağımsız köylerdir. Barısıl köyünde Raman, Siniki ve Aliki Aşireti'ne bağlı aileler birlikte yaşamaktadır. Aşiretin Müslüman köyleri ile Yezidi köyleri tamamen Kürttür. Tüm aşiret Şafi mezhebine bağlı iken sadece CUMEYLİN köyünün Mir ailesi Hanefidir.

www.netewe.com

AŞİRETİN BÜYÜK BAVIKLARI (AİLELER)

MALA KUHEYLİ (KUHÊLA)
MALA REŞŞOKİ
MALA SAKAKİRİ
MALA ŞEHEB
MALA ALİBALO
MALA KEJIKÂ
MALA ALİREŞIKÂ
MALA PERİXANA

Raman Aşireti'nin ileri gelenleri aşiretin esas kurucu kabilelerinin KUHÊLA, REŞŞOKÂ ve ALİBALO olduğunu ve aşiretin Hasankeyf civarına gelmeden önce Midyat'ın SALHÊ ve HELAX köyleri civarında yerleşik olduğunu ileri sürmektedirler. KEJIKA kabilesinin ise eskiden PENCİNÊRA Aşireti'ne bağlı olduğu sonradan Raman'a bağlandığı iddia edilmektedir.

Aşiret içinde MALA ALİ BİLALA, MALA BEHREMKİ, MALA ANTERKİ, MALA GULÊ ve MALA AMO gibi aileler de vardır.

Aşiretin yaklaşık 200 yıldır liderleri ise Raman Aşireti'ne sonradan katılan MALA HACI ABDULLAH'dır. Hacı Abdullahlardan önce Aşiretin Ağasının Mala Şeheb ve Mala Ali Bilalo olduğu söylenmektedir.

Hacı Abdullah Ailesi'nin bölgeye gelişi ile ilgili aile iki ayrı rivayette bulunmaktadır. Bir rivayete göre bölgeye ilk gelen kişi olan Abdiyê Paşê (Hacı Abdullah'ın dedesi) Şırnak'taki Mala Ağayê Sor'la akrabadır.

Diğer bir rivayete göre ise kardeşleriyle ihtilafa düşen MİR YAKUP Doğubeyazıd civarından göç ederek Kerboran civarındaki GELİKÛRA köyüne yerleşir.

Bir müddet sonra Botan Miri ile girdiği bir çatışmada Mir Yakup öldürülünce hamile olan karısı DİLAN köyüne gider ve oğlu Xalef, Dilan köyünde doğar.

Xalef'in oğulları AVDÊ ve SÜLEYMAN arasında ihtilaf çıkınca küçük kardeş Süleyman Hasankeyf yakınlarındaki İZÊWA (HİZO-HİZUWÊ) köyüne göç eder.

www.netewe.com

Süleyman, bir müddet sade bir köylü olarak hayvancılıkla uğraşır. Daha sonra o tarihlerde (1700'lü yılların başı) Raman Ağası olan REŞŞOKA Ailesi'nden AMO ALİKÂ ile çatışır ve onu öldürerek liderliği ele geçirir.

Daha sonraları Raman Aşireti'nin lideri olan torunu Hacı Abdullah ÇINÊRİ Yezidilerinden Mirze Çelik'i alt ederek kızı Perişanê ile evlenir.

Hacı Abdullah'ın ikinci karısı Vezrinli QUMRİ Hanım, bir karısı da yörenin hakimi GARZAN Zoqêli Fettah Beg'in kızı FATMA Hanım'dır.

Hacı Abdullah'ın annesi de Vezrinliydi. Hacı Abdullah'ın 1903 yılında 112 yaşında öldüğü söylenmektedir. HACI ABDULLAH bir müddet RIDVAN nahiye müdürlüğü görevinde de bulunmuştur.

Hacı Abdullah yöredeki tüm ileri gelen ailelerle evlilikler yoluyla akrabalıklar kurarak çevresini genişletmeye çalışır. Büyük oğlu Xalef'i Midyatlı Nehroz Ailesi'nden KAPPOların (Kaplan Ağa) kızı Emine ile, oğlu Muhammed'i Çınêri Yezidileri'nden Kaval Yusuf'un kızı HENO ile diğer oğlu Ahmed'i ise RECEBAN Aşireti'nden Mirza Ağa'nın kızı AYŞO ile evlendirir.

Ahmed ayrıca Hasankeyfli Ali Ağa Ailesi'nden PERİXAN Hanım'la da evlenir.

Hacı Abdullah Vezrinli QUMRİ Hanım'dan olan oğulları Xalef ve Yusuf'u Batman Ovasındaki GIRÊSİRA Köyünden arazi alarak oraya yerleştirir.

Oğlu Muhammed KEPRAF köyüne yerleşerek Yukarı Raman'ı idare eder. Ahmed ise Şikeftan'da babasının yanında ikamet eder.

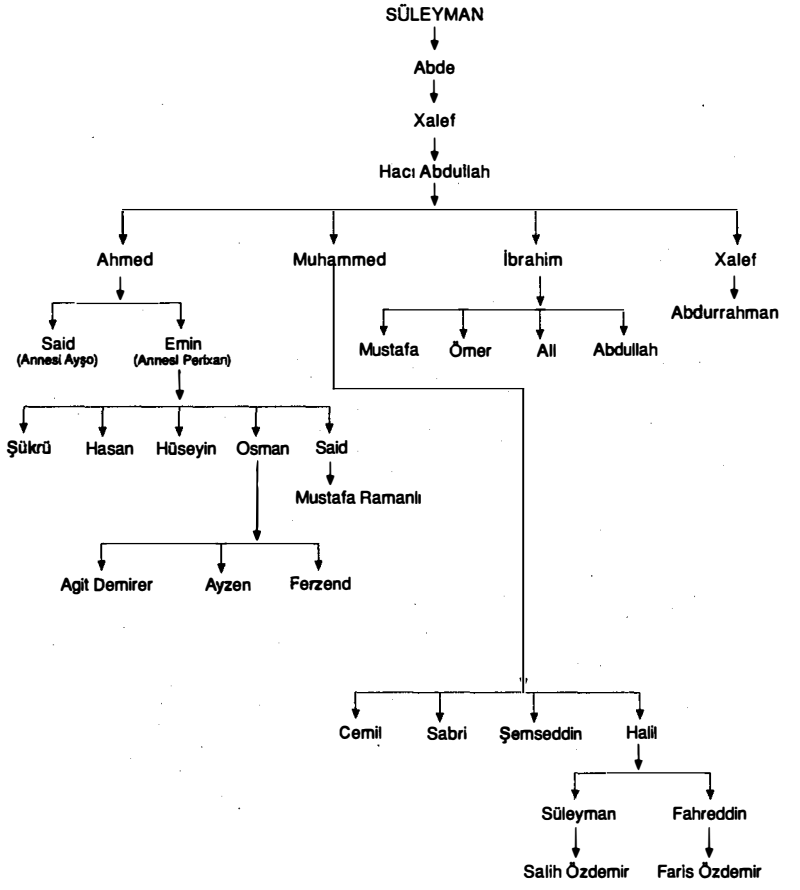
Ailenin son yüzyıldaki en ünlü şahsiyetleri Perixan Hanım ve oğlu Eminê Perixanê'dir.

Önce Hacı Abdullah'ın oğlu Ahmed ile, Ahmed öldürüldükten sonra ise töre gereği Ahmed'in kardeşi İbrahim'le evlenen Perixan Hanım Hasankeyfli Ali Ağa Ailesi'nden Abdullah'ın kızıdır.

1943 yılında vefat ettiği söylenmektedir.

www.netewe.com

MALA HACİ ABDULLAH'IN SOY AĞACI

Hacı Abdullah bir müddet sonra komşu SİNİKİ Aşireti ile bozuşur. Sinikiler Hükümet kuvvetlerini de yanlarına alarak Şikeftan'a baskın düzenlerler.

Hacı Abdullah'ın oğlu Ahmed çok genç yaşta (Rivayetlere göre 23 yaşında) Siniki Aşireti'ne mensup Mala Nêsır Ailesi'nin lideri HASOYÊ BIRAHİM'in Şikeftan baskınında yaralandıktan kısa bir müddet sonra 1890 yılında ölür.

Ahmed'in Ayşo'dan SAİD ve Perixan'dan olan EMİN adlı oğulları yetim kalır. Karısı Perixan kardeşi İbrahim'le, diğer

www.netewe.com

karısı Ayşo ise ağabeyi Muhammedê Haci ile evlenir. Perixan Hanım'ın İbrahim'den de 4 oğlu olur.

İbrahim bir müddet sonra tutuklanarak Diyarbakır hapishanesine konulur ve uzun yıllar cezaevinde kalır. Bu dönem zarfında (1890'lı yılların sonu-1900'lü yılların başı) Perixan Hanım Raman Aşireti'ne tam anlamıyla ağalık yaparak büyük ün kazanır.

Bir müddet sonra, öldürülen Ahmed'in delikanlılık çağına gelen Ayşo'dan olan oğlu SAİD çevrede ün kazanmaya başlar. Babasının ölümüne sebep olan Hasoyê Bırahim'e pusu kurarak onu yaralar, aşiret içinde saygınlığı artar. Said büyük amcası Xalef'in kızı VESİLE ile evlenerek aile içi desteğni de arttırır. Aile içindeki rivayetlere göre bu durumu içlerine sindiremeyen Perixan Hanım ve kocası İbrahim Henüz 16 yaşında olan oğulları Mustafa'yı amcası Xalef'in kızı MEYASE ile, diğer oğulları Ömer'i de Xalef'in kızı Medine ile evli olan SİNANLI ABDÜLKADİR'in kız kardeşi DIRRE ile evlendirirler ve Said'ı öldürmesi için oğulları Mustafa'yı kışkırtırlar.

Mustafa, tahminen 1908 yılında Zağora Köyünden Şikeftan'a doğru atla giderlerken Said'i arkadan vurarak öldürür. "Siper alın, yere yatın" diye bağıran Said'e, Mustafa "Düşman değil, benim ben" diyerek tüfeğini tekrar ateşler.

Anne bir kardeşi Mustafa'nın, baba bir ağabeyi Said'i öldürmesi üzerine Eminê Perixanê uzun müddet Mustafa'yı öldürmek ister ve amcası İbrahim hapisten çıktıktan sonra onu ağabeyi Said'in öldürülmesinden sorumlu tutarak bir müddet ziyaretine de gitmez ve Şikeftan'dan taşınarak SERPIR'a yerleşir. Öldürülen ağabeyi Said'ın hanımı olan amcası Xalef'in kızı Vesile'yi nikahlar.

Hükümet kuvvetleriyle arası bozulan İbrahim kendisi de bir Kürt olan Liceli Nadir Çavuş komutasındaki jandarmalar tarafından 1909 yılında Dicle Nehrini geçerken kuşatılır. Birbirlerini daha önceden tanıyan Nadir Çavuş ve İbrahim Ağa restleşerek nehrin içinde teke tek vuruşmaya başlarlar. İbrahim Ağa'nın Nadir Çavuş'u hançerleyerek öldürdüğünü gören jandarmalar da İbrahim Ağayı öldürür.

İbrahim Ağa'nın öldürülmesinde Kercozlu Yusufê Hasan Şemdin Ağa'nın parmağı olduğu ve Osmanlı yönetimiyle arası çok iyi olan Ağanın Midyat'taki idarecilere bu konuyla ilgili rüş

www.netewe.com

EMÎNÊ PERÎHANÊ

vet verdiği ileri sürülmektedir. (Cegerxwin s. 23)

Bu dönemde Eminê Perixanê (1889-1933) güçlenerek liderliği ele geçirir. Birinci Dünya Savaşı yıllarında aşiret kuvvetleri ile birlikte Ruslara karşı savaşır. Anneden kardeşleri Mustafa ve Ömer de bu savaşa katılırlar ve savaş bitiminden altı ay sonra tanınmayacak bir halde köylerine dönerler. Ömer, Sinikâ Ağası Hesoyê Bırahim'e pusu kurarak onu öldürür.

Ermeni Tehciri döneminde Mustafa ve Ömer'in Diyarbekir Valisi Reşit Bey'le iş birliğine girdikleri ve keleklere bindirilerek Musul'a tehcir edilen Ermenileri kendi mıntıkaları olan Şikeftan civarında öldürerek mallarını aldıkları ve vali ile paylaştıkları da halk arasında anlatılmaktadır. Eminê Perixanê'nin oğullarından Hüseyin Demirer, 1983 yılında kaleme aldığı hatıratında bu olayları ayrıntılı bir şekilde anlatmaktadır.

Yine bu rivayetlere göre Vali başka yerlere sürgün emirleri çıkan Ermenileri rüşvet karşılığında Musul'a göndermektedir. Musul'a gönderilmek üzere keleklere bindirilen bir kafilede Diyarbekir'in en zengin Ermenilerinden bir aile de vardır ve Valinin karısı bu aileye ait çok kıymetli bir mücevheri kocasından

www.netewe.com

özellikle istemiştir. Vali bu durumu Mustafa ve Ömer'e bildirir, ancak iki kardeş tamah ederek mücevheri Valiye vermezler ve suya düştüğünü söylerler.

Bu durum üzerine halk arasında katliamlarla ilgili çıkan söylentilerden de oldukça zor durumda kalmış bulunan Vali Reşit Bey; Mustafa ve Ömer'i Diyarbakır girişindeki TILALO köyünde öldürtür ve cenazelerini oraya gömdürür.

Ramanlı Muhammedê Haci'nin oğlu SABRİ Binbaşı Arif Bey tarafından 1919'da saklanmakta olduğu Midyat'ın Arnas köyünde öldürülür.

Eminê Perixanê, 1920'li yıllarda Cizre'de bulunan Cafer Tayyar Paşa'nın kuvvetlerine katılır ve Nasturilere karşı savaşır. Kuzey Irak Dağlarında keşif uçuşu yapmakta olan bir Ingiliz uçağının pilotunu, dağın doruğundan ateş açarak öldürür ve uçağın düşmesine sebep olur.

Mıhemedê Hacı Abdullah 1926 yılının sonlarında Diyarbekir Cezaevinden ağır hasta olarak çıkar ve köyüne dönerken Bismil yakınlarındaki KOPELİ Köyünde Şerif Ağa ile evli olan kız kardeşinin evinde ölür.

Ramanlılar, Şeyh Said Olayında Şeyh Said'e karşı Hükümet kuvvetlerini destekler.

Ancak Şeyh Said olayından sonra ağaların tutuklanma ve sürgün kararı çıkınca Suriye'deki Fransız idaresine iltica ederler. Kürt milliyetçi hareketlerini destekler. EMİNÊ PERİXANÊ XOYBUN Cemiyeti'nde yer alır. Emin Ağa'nın, anneden kardeşi Abdullah, Suriye'den gizlice Raman'a döner. İddialara göre ALİ SAMİ isminde bir yüzbaşı Mustafa ile Ömer'in Ermenilerden elde ettikleri ganimetin yerini Ömer isimli bir köylüye işkence ederek öğrenmiş ve sakladıkları mağaraya giderek bütün altınları almıştır. Abdullah, Yüzbaşı Ali Sami'ye Meymuniye Boğazı'nın Şikeftan'a açılan kısmında pusu kurar ve öldürerek kafasını keser ve kesik başı Suriye'ye ağabeyi Emin'e götürür. Emin Ağa kendisinden habersiz yapılan bu olaya kızar ve iki kardeşin arası bozulur.

Emin Ağa, 1928 yılında Mustafa Kemal Genel Af çıkarınca tekrar Türkiye'ye döner. Türkiye'ye gitmesi halinde öldürüleceğini söyleyen HACO Ağa ve diğer arkadaşlarını dinlemez. Bunun üzerine Haco Ağa aralarındaki tartışmadan sonra ayağa

www.netewe.com

kalkarak Emin'i nasıl olsa öldürecekler, biz de taziyesine gidemeyeceğiz. Şimdiden taziyede bulunalım, 'Emin Ağa'nın ruhuna el fatiha' diyerek daha sağken kendisine taziyelerini bildirir.

Eminê Perixanê, Türkiye'ye döndükten sonra hükümet kuvvetleri ile iyi geçinmeye çalışır. Ağrı İsyanı'nda hükümet kuvvetlerine komutanlık yapan Kurmay Albay Nurettin Baransel'e destek verir.

İbrahim Ağa'nın Perixan'dan olan çocuklarından Mustafa ve Ömer 1916 yılında Diyarbekir yakınlarındaki Tıloalo'da, Ali 1927'de Devegeçidi'nde Abdullah ise 1931 yılında 13 adamıyla birlikte Barısıl'da öldürülür.

Albay Nurettin Baransel ağabeyi Emin ile düşman olan Abdullah'ı 13 adamıyla birlikte Barısıl köyünde tutuklar ve çevredeki ağalarla birlikte köy dışında sıraya dizer ve Emin Ağa'yı köye çağırır. Ailesinin iddiasına göre Emin Ağa bu kişilerin öldürülmeleri halinde bölgede kendisine karşı çok daha büyük bir düşmanlığın oluşacağını ileri sürerek öldürülmelerine karşı çıkar ve serbest bırakılmalarını ister. Ancak Albay diğer ağaları serbest bırakmasına rağmen Abdullah ve adamlarını öldürür. Abdullah'ın öldürülmesindeki en büyük sebebin 1928 affına rağmen daha önce Suriye'den gelerek öldürdüğü ve kafasını kestiği Yüzbaşı Ali Sami olayı olduğu ileri sürülmektedir.

Askerlerce öldürülen Abdullah'ın, hükümetle iyi geçinmeye çalışan ağabeyi Emin Ağa'ya 'Emin! Ez taştê bım, tu fıravin i' (Emin, ben kahvaltıysam, sen öğle yemeğisin) sözü Kürtler arasında atasözü haline gelmiş bulunmaktadır.

Perixan Hanımın ilk evliliğinden olan oğlu Emin de 1933 yılının Nisan ayında Beşiri yakınlarındaki Xarab Bajar'da jandarmalarca öldürülür. Eminê Perixanê vasiyeti üzerine Barısıl'a gömülür.

İki eşi (Ahmed ve İbrahim) ve 5 oğlu da (Emin, Mustafa, Ömer, Abdullah, Ali) değişik tarihlerde öldürülen ve büyük acılar yaşayan Perixan Hanım metanetini kaybetmeyerek uzun yıllar aşireti yönetmiş ve bölgede efsanevi bir isim haline gelmiştir...

Cumhuriyetten sonraki yıllarda da Ramanlı ailesi içindeki rekabet devam etti. Eminê Ahmed (Perixanê) ile Halilê Muhammed'in çocukları liderlik için birbirleriyle mücadeleye girdiler.

www.netewe.com

Eminê Perixanê'nin oğlu Said Ramanlı (1955-1968) ve Said Ramanlı'nın oğlu Avukat Mustafa Ramanlı (1968-1977) uzun yıllar Batman Belediye Başkanlığı yaptılar. Halil Ağa'nın torunu Faris Özdemir ise 1995-2002 yılları arasında Doğru Yol Partisi Batman milletvekilliği yaptı.

HESAR AŞİRETİ

Hesar Aşireti Kercoz'un batısında yerleşiktir. Batısında Hebızbını, doğusunda Kercoz, kuzeyinde Raman, güneyinde ise Mahalmi Aşireti vardır. Hesar Aşireti'nin merkezi Hesar köyüdür. Halen Hisar adıyla belediyeliktir. Hesar bölgesi ilk dönemlerde Mahalmi Beyleri tarafından yönetiliyordu. Sonraları aşiretin Ağası olan Mala Keyxwa Kurtalan'ın Pekendê köyünden gelerek köye yerleşti. Mala Keyxwa'ya Ağalığın Mahalmi Beyleri tarafından verildiği anlatılmaktadır.

Mala Keyxwe'nin Kurtalan'ın Pekendê köyünden bölgeye geldiklerinde Sofi Ali ve Muhammed isimlerinde iki kardeş oldukları rivayet edilmektedir. Muhammed'in oğlu Ahmed Dêrizbinli Hasan Bey'le çatışır. Beyin (Mahalmi Miri'nin) evinde verilen bir davette Bey onu öldürmek ister.

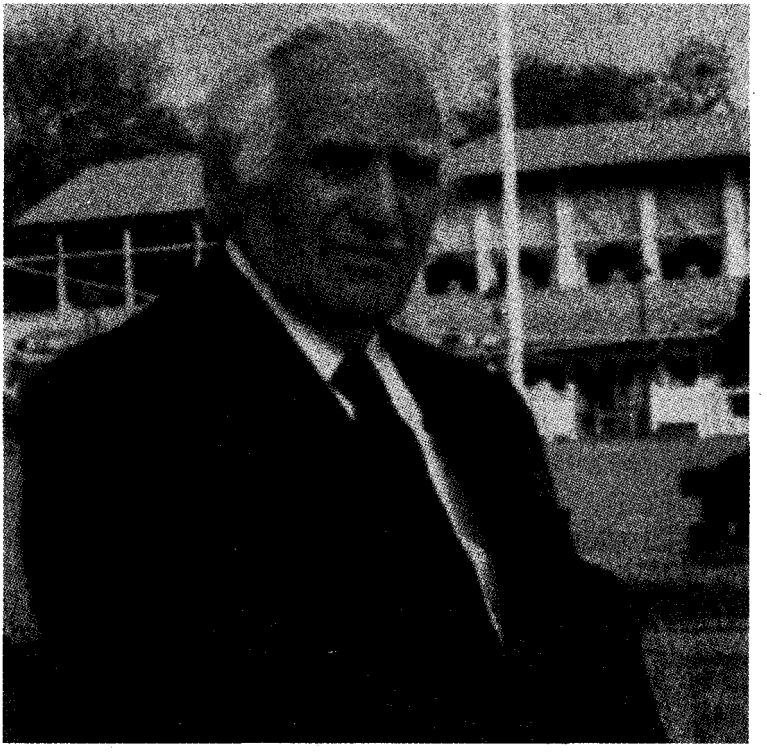
Bey'in hizmetçilerinden biri bu durumu Ahmed'e bildirmek için yanlışlıkla olmuş gibi yemeği Ahmed'in üzerine döker. Elbiselerini yıkamak için dışarı çıkan Ahmed'e Beyin hizmetçisi durumu bildirerek kaçmasını söyler. Ahmed köyden kaçar ve kısa bir müddet sonra kör olduğu söylentisini yayar. Bu durumu yedi yıl boyunca karısından bile gizlemeyi başarır. Mahalmi Beyi de onun üzerine gitmez.

Yedi yıl sonra Mir ailesinden iki kişi ve ailenin beş yeğeni Hisar'a Ahmed'in evine gelir. Gelenler Ahmed'e 'bize ne yemek hazırladın?' diye sorunca Ahmed '2 koç ve 5 kuzu keseceğim' diye cevap verir. Gelenlerden biri bu sözlerden şüphelenerek 'bu manalı konuşuyor' der. Ahmed ve adamları aniden saldırarak gelen yedi kişiyi öldürürler.

Aşiretin Ağalığı 1. Muhammed'in çocuklarındadır. Muhammed'in torunun torunu olan Muhammedê Abdurrahman Kercoz Ağası Hasan Şemdin'in kızı Emine'yi kaçırınca başlık olarak Kercozlulara Kırkat, Kilyat ve Kasrik köylerini verir. Ünlü Kürt Ozanı Cegerxwin Hesarlı olup Sofi Ali ailesindendir.

www.netewe.com

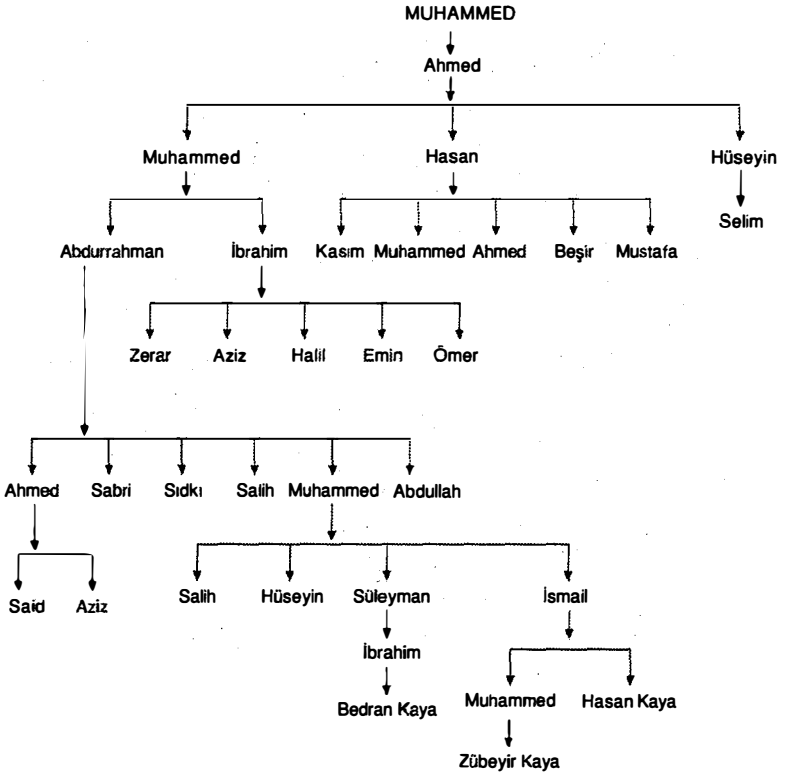
HESAR KÖYLERİ
HESAR
BABINNİR
BAGASÊ
BASYATÊ
SILÊBİNÊ
HIMÊDİYÊ
MEZRÊ
QAMARİNÊ
DAZVAN
QARMUT
DEYRA SERÊ

CEGERXWİN (1903-1984)

www.netewe.com

MALA KEYXWA'NIN SOY AĞACI

ZÜBEYİR KAYA Hisar Belediye başkanlığı yapmıştır.

www.netewe.com

HABEZBENİ (HEBIZBINİ) AŞİRETİ

Hebızbını Aşireti Midyat'ın kuzey doğusunda yerleşiktir. Batısında Dêreveri, doğusunda Hesar, kuzeyinde Dicle Nehri, güneyinde ise Mahalmi Aşireti vardır.

HABEZBENİ (HEBIZBINİ) KÖYLERİ
QESRIK
HOSKA
MALA MIHÊ
GUNDIK
ECİBÊ
XIRO
MIDÊLBÊ
ZIVINGÊ
BAQOLİNÊ
HALDAH Arapça konuşmaktadır.
AYNKAF Arapça konuşmaktadır.
NUNIB Arapça konuşmaktadır.

MEZRALAR:
DEYRCIN
ZIVINGA SPİ
QEYNTAR
ÇALA MEZRA
BEHEWİ
XANIKLÊR

Hebızbını Aşireti'nin merkezi Qesrık köyüdür. Haldah, Nunıp ve Aynkaf köyleri Arapça konuşmalarına rağmen yönetim olarak aşirete bağlıdırlar.

Aşiretin diğer bütün köy ve mezraları Müslüman olup, Kürtçe konuşmaktadır. Aşirette Süryani ve Yezidi yoktur.

Hebızbını Aşireti'nin Ağaları olan Malo Temo Gewrê'nin Arap Beni Abs kabilesinden geldikleri ve Kasr köyüne yerleştikleri rivayet edilmektedir.

Hebızbını ismi Iğdır-Erivan yöresindeki büyük bir Kürt aşireti olan Hazbeni'leri çağrıştırıyorsa da araştırmalarımızda bu yönde bir bağlantıya rastlayamadık. Hebızbını isminin Mala Temo

www.netewe.com

Gewrê'nin ABS Aşireti'nden olmaları nedeniyle Arap BENİ ABS (ABS oğullar) ABS BENİ'den geldiği ve zamanla HABZBENİ'ye dönüştüğü ileri sürülmektedir. Aşiretin Kürtleri Müslümandır.

Mala Temo Gewrê Ailesi aşiret liderliği nedeniyle çıkan mücadeleler sonucu kardeş olan Hasan Temo ve Ahmed Temo taraftarları şeklinde ikiye bölünmüştür. Üçüncü kardeşleri Hacı Ali tarafsız kalırken, Hacı Ali'nin oğlu Hacı İzzeddin amcası Ahmed'i destekledi.

Hebızbıni aşireti Benda Hasen ve Benda Ahmet diye ikiye ayrılır. Süleymanê Hasan amcası oğlu Nuriyê Ahmedê öldürünce ilişkiler daha da gerildi. Süleyman'ın köyden kovduğu bir aileyi Nuri köye geri getirince Süleyman, Nuri'yi öldürür.

Benda Hasan Hevêrkî'lerle, Benda Ahmet Dekşurilerle ittifak kurdu. Süleymanê Hasan'ın Kercoz ağası Yusufê Hasan Şemdin ile ittifak ederek Dêreveri ağası İsayê Hemo'yu binbaşı Arif Bey vasıtasıyla öldürttüğü de ileri sürülmektedir.

Hacı İzzeddin'in, Alikê Battê'nin bir Kürt devleti kurma teklifini redettiği ailesi tarafından ileri sürülmektedir. Alikê Battê'nin akrabaları ise Hacı İzzeddinê Temo Gewrê'nin Alikê bu teklifte bulunduğunu, ancak liderlikte anlaşamadıkları için ayrıldıklarını söylemektedir.

Hacı İzzeddin Ağa, 1926-1931 yılları arasında Tokat cezaevinde kalır. Bu dönemde ailenin diğer liderleri Suriye'ye kaçarlar.

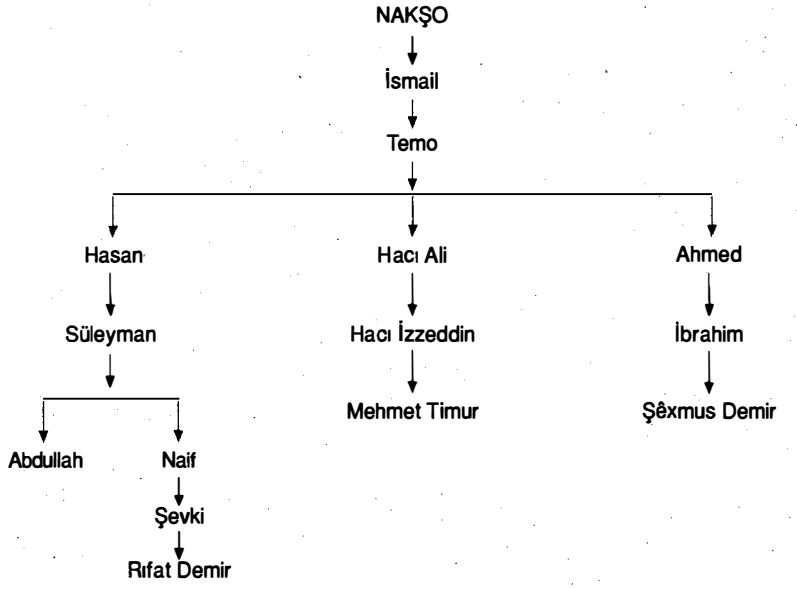
Hacı İzzeddin, Estelli Hacı Ahmed Seyranê'nin (Arıkan) kızıyla evlenerek Estel'e yerleşir. Ailesi 1926-1950 yılları arasında Estel'de, 1950'den öldüğü 1959 yılına kadar da Aynkaf'ta (Kayapınar) ikamet eder. Hacı İzzeddin'in 4 eşinden ilki amcasının kızı, biri Savurlu Esad Beg'in kızı, biri Estelli Hacı Ahmed Seyranê'nin (Arıkan) kızı, biri ise Süryaniydi.

Hebızbıni Ağaları köylülerle pısmam (Amcazade) değildirler. Köylülerin büyük bir çoğunluğunun Beşiri civarından geldikleri söylenmektedir.

Bir bölümü Mardin Ovası'nda bir bölümü ise Suriye'de bulunan Dakori Aşireti'nin Ağası olan Said Ağaların da aslen Hebızbıni'nin Hoska köyünden gittikleri ve köydeki Mala Ali Bedri ailesine mensup oldukları ileri sürülmektedir.

www.netewe.com

MALA TEMO GEWRÊ'NİN SOY AĞACI

BAĞIMSIZ KÖYLER

Hiçbir aşiretin hakimiyetine girmeden varlığını tek başına sürdüren köylerin başında Vezrin, Balanê ve Barısıl gelir. Hasankeyf'e bağlı olan Vezrin köyündeki ailelerin bir kısmı Botan'dan, bir kısmı Kırkat Köyünden, bir kısmı ise Raman Aşireti'nden gelmedirler.

Balanê Köyündeki Mala Şahin İdil Quzıkê'den gelmedir.

Barıısıl Köyü ise Siniki, Aliki ve Raman Aşiretlerine mensup ailelerden oluşmaktadır.

AYNKAF (KAYAPINAR)

Aynkaf halen Kayapınar adıyla yaklaşık 3000 nüfuslu bir belediyeliktir. Aynkaflılar Arapça konuşmaktadırlar. Tamamı Müslümandır. Arapça konuşan Haldah ve Nunıp köyleriyle birlikte aşiret olarak Hebızbını'ye bağlıdırlar.

İlk zamanlar yazlık, otlak olarak kullanılan Aynkaf'a ilk olarak Dêrizbinli Emirxan Ailesinin gelip yerleştiği söylenmektedir. Aynkaflı Şevki Aysan (Hacı Musa oğlu) 1957-1960 yılları arasın-

www.netewe.com

da CHP Mardin Milletvekilliği yapmıştır. Ünlü modacı Suat Aysan da Aynkaflıdır.

AİLELER:

-BEYT EMİRXAN

Aslen Dêrizbin köyünden gelmedirler. Aile Aslan, Gümüş, Bulut, Şevri soyisimlerini taşımaktadır.

-BEYT ZEĞAL

Hebızbını'nin Kürt Mıdêlhê köyünden gelmeler. Önel ve Ertekin soyisimlerini taşıyorlar.

-BEYT ACEMİ

İran'dan Mardin şehir merkezine, Mardin'den de Aynkaf'a gelmeler.

-BEYT ÇALIĞ

Bir rivayete göre Tafo'dan Hebızbını'ye, bir rivayete göre ise Hebızbını'den Tafo'ya oradan da Aynkaf'a gelmişlerdir. Kızılbulut soyadını kullanmaktadırlar. Estel'deki Gülgir ve Çelik'lerle amcazadedirler.

-BEYT ĞANİ

Nunıb köyünden gelmeler.

-BEYT ALLUŞ

Dêreveri Aşireti'ne mensup Cevzê köyünden gelmeler.

-BEYT MISTO

Kercoz'a bağlı Kürt Gullıka köyünden gelmeler.

-BEYT MINN'A

-BEYT HAMİDİ

Mardin'de medfun Şeyh Hamid'in oğlu Şeyh İbrahim'in çocuklarıdır. Aile ile ilgili ayrıntılı bilgi ileride verilecektir. Ailenin kolları Mardin merkez, Dara, Tınat, Ahmedi, Batman ve Aynkaf'ta yerleşiktir.

1987-1991 yılları arasında Siirt Milletvekilliği yapan Kutbeddin Hamidi, 1984-1994 yılları arasında Batman Belediye Başkanlığı, 1995-2002 yılları arasında Batman ANAP milletvekilliği yapan Ataullah Hamidi Şêx İbrahim'in oğlu olan Şêx Fethullah'ın torunlarıdır.

www.netewe.com

ŞEYH FETHULLAH HAMİDİ

KIRKAT OLAYI

KIRKAT olayının tam olarak hangi tarihte meydana geldiğini tespit edemedik. Ancak aşiret ileri gelenleri arasında 1921'den hemen sonra meydana geldiği noktasında genel bir ittifak söz konusu. Bu tarihlerde HABEZBENİ Ağası SÜLEYMANÊ HASENÊ TEMOYÊ GEWRÊ, KERCOZ Ağası YUSUFÊ HASAN ŞEMDİN ve HESAR Ağası MIHEMEDÊ SALIH'ın araları çok iyidir.

Ancak her üçünün de yeğenleri amcalarına rakiptir ve amcalarını saf dışı ederek ağa olmak istemektedirler. Hebızbını'de İZZEDDİNÊ TEMOYÊ GEWRÊ, HESAR'da İSMAİLÊ MIHEMED, KERCOZ'da ise İBRAHİMÊ İSMAİLÊ HASAN ŞEMDİN ve

www.netewe.com

BEDREDDİNÊ HACİ OSMANÊ HASAN ŞEMDİN (Adnan Ekmen'in dedesi) amcalarına karşı iş birliği yaparlar.

Raman ağası XELİLÊ MIHEMEDÊ HECİ EBDULLAH (Batman Milletvekili Faris Özdemir'in dedesi) Hesarlı İsmailê Mıhemed'in; İsmailê Mıhemed ise Xelilê Mıhemed'in kız kardeşi ile evliydi.

Karşılıklı olarak enişte kayınbirader idiler. Ramanlılar Hesar'ın birkaç köyüne saldırarak ele geçirdiler ve bu köyleri amcası Mıhemedê Salih'e rakip olan enişteleri İsmailê Mıhemed'in idaresine bıraktılar.

Kercoz Ağası Yusufê Hasan Şemdin arkadaşı Mıhemedê Salih'i desteklemek için etkili olduğu hükümet kuvvetlerine şikayet ederek İsmailê Mıhemedê'nin üzerine saldırtır. Binbaşı Arif Bey kumandasındaki birlikler İsmailê Mıhemedê'in elindeki köyleri geri alır. İsmail amcası Mıhemedê Salih'e sığınarak eman diler.

Ancak kısa bir müddet sonra muhalif yeğenler amcalarına karşı tekrar harekete geçerler.

Gelişen durumları zamanında fark eden Kercoz Ağası Yusufê Hasane Şemdin, yeğenleri İbrahim ve Bedreddin'i (Bedreddin Ekmen aynı zamanda amcası Yusuf Ağa'nın damadıdır.) çağırarak Ağalığı kendi rızası ile onlara devr eder.

Hebızbınililer, Ramanlılar ve Hesarlılar, Hesar'ı basarak Hesar Ağası Mıhemedê Salih'le görüşmekte olan Hebızbıni Ağası Süleymanê Hasanê Temoyê Gewrê'yi öldürmek isterler.

Sofrada yemek yerken Süleyman Ağa'ya ateş ederler ancak öldüremezler, çatışma başlar ve saatlerce devam eder.

Çatışmayı haber alan Midyat kaymakamı köye gelir ancak birşey yapamaz. Süleyman Ağa 'Birlikte öleceğiz' diyerek kaymakamı rehin alır.

Kaymakam canını kurtarmak için Midyat'a gidip takviye kuvvetler getirme bahanesiyle Süleyman Ağa'yı ikna eder ve geri döner.

Bu arada köye gelen Aynkaflı Şeyh Fethullah Hamidi çatışmayı durdurur ve tarafları anlaştırır. Ancak Dereveran Ağası Şukriyê Îsayê Hamo, babası İSAYÊ HAMO'nun hükümet kuvvetlerince öldürülmesinden sorumlu tuttuğu Süleyman Ağayı Şeyh'i dinlemeyerek öldürür.

www.netewe.com

Hebızbınililer amcalarının cesedini köye götürerek törelere uygun olarak gömerler.

Birkaç gün sonra İzzeddinê Temoyê Gewrê Hesar'a gelerek müttefiki İsmail Ağ'ya 'Biz amcamızı öldürdük, sıra sizde. Siz Hesarlılar amcanız Mıhemedê Salih'i, Kercozlular da Yusuf Ağayı öldürün' diyerek baskı yapar.

İsmail Ağa amcası Mıhemedê Salih'in bütün barış tekliflerini red ederek amcasını harman yerine götürür ve harman yerinde öldürür. Hebızbınili İzzeddin Ağa Kercoz ve Ramanlılara haber yollayarak Hesar'da toplantı ister.

Toplantıya gelen Kercozlulara 'Biz Hebızbınililer ve Hesarlılar amcalarımızı öldürerek sözümüzü yerine getirdik. Sıra sizde. Siz de amcanız Yusuf Ağa'yı öldürmelisiniz' der.

Kercozlu İbrahimê İsmail 'Arkadaşlar, bizim amcamız ağalığı bize kendi rızasıyla devr etti. Öldürmemize gerek yok' diye cevap verince İzzeddin Ağa kızarak bu durumu kabul edemeyeceklerini amcalarını mutlaka öldürmeleri gerektiğini söyler. İbrahimê İsmail 'Bu durumda yaşlı amcamızı öldürürsek herkes bizi kınar, yapamayız; amcamızı öldürmeyiz, sizle de düşmanlık yapmayız.' diye son noktayı koyunca ipler kopar.

Araya girerek Hesarlı İsmail Ağayı dışarı çıkaranlar 'Hebızbınililer sana amcanı öldürttüler, şimdi de Kercozlu dayılarını öldürtmek istiyorlar yapma' diye nasihatta bulununca İsmail Ağa kendi evinde çatışmaya izin vermez, ancak taraflar arasında düşmanlık başlar. Bir müddet sonra Hebızbınililer, Hesarlılar ve Ramanlılar toplanarak Kercoz'a saldırırlar.

Kercozlular da İbrahimê İsmail ve Tajdinê Hacı Osman başkanlığında KIRKAT yakınlarında düşmanlarını karşılarlar. Şiddetli çatışmalarda TAJDİN öldürülür.

Hesarlılar dayızadelerinin cesedini Hesar'a götürüp yıkar, kefenler ve hürmetle Kercoz'a gönderirler.

Bir müddet sonra Ramanlı Xalil ile kardeşi CEMİL çatışır. Cemil birçok köyü kardeşinden alır. Hesarlı İsmail QERMUT köyünü Ramanlı Xalil Ağa'ya verir. Bir müddet sonra İsmail Ağa ile Xalil Ağa'nın da arası açılır.

Hesarlılar ve Kercozlular barışarak Ramanlılara saldırırlar. Qermut köyünde dokuz kişi öldürülür, Ramanlı Xalil Ağa köyden çıkarılır. Hebızbınililer bu olayda tarafsız kalır.

www.netewe.com

MİDYAT ŞEHİR MERKEZİ (ESTEL VE MİDYAT)

MİDYAT KESİMİ

Midyat'ın esas sakinleri Süryanilerdir. 1568 tarihili Osmanlı Tapu Tahrir Defteri kayıtlarına göre o tarihte Midyat'ta yaşayanların tamamı Hıristiyan Süryanilerdir. Tek bir Müslüman ailenin veya şahsın ismine bu kayıtlarda rastlanılmamaktadır. İlk Müslüman aileler Midyat'a Süryaniler tarafından Hafir (Korucu) olarak getirilmişlerdir. Çok eski bir yerleşim birimi olan Midyat'ın tarihte 4 kez savaş ve salgın hastalıklar nedenleriyle tamamen boşaldığı bir tarihte 300 yıl boyunca terkedilmiş olarak boş bir şekilde kaldığı rivayet edilmektedir.

Midyat isminin ne anlama geldiği konusu ise ihtilaflıdır. Bir rivayete göre şehri MEDler kurmuş ve adlarını vermişlerdir. Ancak bu rivayetle ilgili bir belge yoktur. Diğer bir rivayete göre ise Midyat ismi Asurca'da "mağara kent" anlamına gelen Matiati kelimesinden gelmektedir. Bu konuyla ilgili Asur tabletlerinde MATİATE ismine rastlanılmaktadır.

Şehrin civarında ve evlerin altında çok sayıda mağara bulunması da buna delil olarak gösterilmektedir. Son dönemlerde şehri Kumuk Türklerinin kurduğu ve Midyat isminin "Ayna" anlamına geldiği yönündeki iddialar ise tamamen dayanaktan yoksundur.

Uzun yıllar Hasankeyf'teki Eyyubi Meliklerine bağlı olarak idare edilen Midyat, Eyyubilerin zayıflayarak tarih sahnesinden çekilmelerinden sonra Cizre Botan Beyliğinin idaresi altına girmiş ve Botan Mirlerine bağlı yerel yöneticilerce idare edilmiştir.

Mardin il yıllığında Midyat'ın 1810 tarihinde ilçe olduğu ve Mardin'e bağlandığı yazılmaktadır. Ancak bu konuda bir belge mevcut değildir. Eldeki belgeler 1838'de Ali Paşa'nın Midyat'a gelerek bir Redif Taburu teşkil etmesiyle kaymakamlığın oluştuğu yönündedir. Hükümet Konağı 1944 yılına kadar ilçenin Midyat kesiminde iken 1944 yılında Estel'e taşınmıştır. Son yıllarda inşa edilen yeni Hükümet Konağı ise Midyat – Estel Bulvarının ortasındadır.

www.netewe.com

Coğrafi olarak Hevêrka Aşireti'nin sınırları içinde olan Midyat'ın en eski yerlilerinin Süryani Grigo ailesi olduğu söylenmektedir.

MİDYAT'IN SÜRYANİ AİLELERİ

1. GRİGO AİLESİ: Ailenin tahminen 580-600 yıllarında İran'dan geldiği rivayet edilmektedir. (Dr. Nail Kul). Aileye adını veren Grigo ise yaklaşık olarak 1700'lü yıllarda yaşamıştır. Grigo ailesi Grigo'nun oğulları Anter, İsa ve Gevriye kollarına ayrılmıştır. Midyat'a Mala Nehroz ve Mala Mehmedo adlı Müslüman aileleri de Grigo'nun getirdiği rivayet edilmektedir. Mehmed'in Nehroz'dan yaklaşık olarak 60-70 yıl sonra Midyat'a geldiği rivayeti göz önünde bulundurulursa Mehmedo'yu Midyat'a getirenin ilk Grigo değil onun çocukları veya torunları olduğu akla daha yatkın gözükmektedir. Uzun yıllar muhtarlık yapan İşo Akkaya bu ailedendir. Grigo'nun atıyla Kerşaf köyünü ikiye bölerek Nehroz ve Mehmed Aileleri arasında paylaştırdığı rivayet edilmektedir.

2. ÇOMERİ AİLESİ: Midyat'ın bir diğer köklü Süryani ailesi de Çomerilerdir.

3. SEFERLER ve HADDADLAR: 1650'li yıllarda Diyarbekir'in KÂBE köyünden geldiklerileri söylenmektedir. Kabe'de birbirlerinden adam vuran ailelerden biri Midyat'a göç edince öbürü de onu takip ederek Midyat'a gelir. O tarihlerde Süryani Patriği olan ve Haddad Ailesine mensup olan Patrik Habib araya girerek Sefer ve Haddad ailelerini barıştırır. Taraflar arasında Kirvelik (Vaftiz Babalığı) kurulur.

İstanbul'da Diş Hekimliği yapan Dr. Nail Kul, Haddad Ailesine mensuptur. Elazığ'da Cumhuriyet'ten sonra kurulan İstiklal Mahkemesince idama mahkum edilerek asılan ünlü Dava Vekili Melek Barsomo ise Sefer ailesindendir. Midyat'ın ünlü liderlerinden M. Şerif Nehroz (Yenigün) Melek Barsomo'nun yanında yetişmiştir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Melek Barsomo ve 6 Midyatlı Irak'a giderek bir müddet kalırlar. Müslüman Şêxmus Ağa ailesinden (Binbaşı Şevket Turan'ın ailesi) Hadi ile Melek Barsomo'nun muhalifi Süryani kadın lider Hana Kerimo bu 7 kişiyi Irak'ta İngiliz ordusunda askerlik yaptıkları suçlamasıyla ihbar ederler.

O tarihte Midyat Belediye Reisi Reşit Azizkê'dir (Midyat)

www.netewe.com

Asker Reşit Azizkê'den bu 6 kişiyi teslim etmesini ister. Reşit Azizkê bext vermesi gerektiğini yoksa teslim olmayacaklarını söyler. 'Bext ver, gelip teslim olsunlar; bırakır bir müddet sonra tutuklarız' denilince öyle yapılır. Bir müddet sonra gelenler tekrar tutuklanarak Elazığ İstiklal Mahkemesine gönderilir. 6 kişi de Elazığ'da idam edilir. İdam edilenlerden Şabo Yalçın (Hanna Gevve)'ın tutuklandığı gün düğünü vardır. Melek Barsomo teslim olmayarak Suriye'ye kaçar. Suriye'de tutuklanarak Türkiye'ye iade edilir. İstiklal Mahkemelerinin son günü Elazığ'da idama mahkum edilir ve idam edilir. Sefer Ailesi de kendi aralarında kollara ayrılmaktadır.

Melek Kerimo ve İsveç'te milletvekili olan Yusuf Kerimoğlu Seferlerdendir. Müslüman olarak Estel'e yerleşen Mele Hadi de aslen Saido ailesine mensuptur.

olarak ikiye ayrılır.

4. ÇELME AİLESİ: Midyat'ın yönetiminde önemli görevler üstlenen Çelme Ailesi uzun yıllar Midyat yerel siyasetinde etkili olmuştur. 1850'li yıllardan itibaren Çelme, oğlu Zette, torunu İsa ve İsa'nın oğlu Gebro (Gebro İsa Zette) İl Genel Meclisi üyeliklerinde bulunmuşlardır.

Ailenin liderlerinden İsa Zette Çelme 1921 yılında Midyat Belediye Reislerinden Azizkê Ağa, Mahalmi Miri Xalef Beg ve Savur Dereveran Ağası İsayê Hamo ile birlikte tutuklanarak Diyarbekir'e gönderilirken, yolda Savur'un Dengizan Köyünde askerlerce kurşuna dizilerek öldürülür.

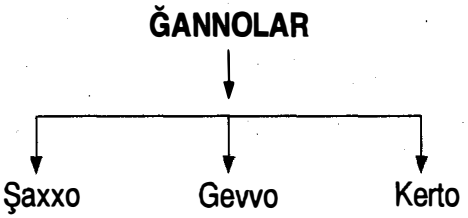
5. RUHAVİ AİLESİ: Midyat'a,1750'li yıllarda Urfa'dan gelmişlerdir. Urfa'da 2 kişi öldüren Ruhaviler Midyat'a geldiklerinde Çomerilerin misafiri olurlar. Uzun yıllar Diyarbakır'da kalan ve son yıllarda İstanbul Bakırköy'de terzilik yapan Gebrail Tekin Ruhavi ailesine mensuptur.

www.netewe.com

6. CANO AİLESİ: Diyarbakır'ın Çermik ilçesinden gelen Cano ailesinden 14 erkek 1915'te haksızca kilisede öldürüldü. Sait Cano'nun babası ayağı sakat olduğu için kurtuldu. Çermik'ten gelen Cano'nun torununun torunu Sait Cano Midyat'ta terzilik yapmaktadır.

7. HIRMIZ AİLESİ: Midyat'ın sayılı Protestan ailelerinden olan Hırmız (Hürmüz) Ailesi ise 1800 yıllarında Musul'dan gelmişlerdir. Varlıklı ve aydın bir aile olan Hırmız Ailesinin esas meslekleri Helvacılıktır. Yörede, Midyatlılara kahve içmeyi ilk defa Hırmızların öğrettiği anlatılmaktadır. Ailenin liderlerinden Gelle Hırmız 1900'lü yıllarda Midyat Belediye Başkanlığı yapmıştır. 1915 olaylarında Gelle Hırmız'la birlikte 93 Protestan Süryani Riş Köyü yakınlarında öldürülür. Gelle Hırmız'ın 1915 katliamında kendisi ile birlikte öldürülen 4 oğlunun dışında sağ kalan oğlu Davud 1926'da Ürgüp'e sürgün edilir.

8. ĞANNO AİLESİ: Ğanno Ailesi aslen Hasankeyflidir. Ailenin kolları:

olarak üçe ayrılırlar.

Şaxxo ve Gevvo aileleri birbirlerne rakiptir. 1950'li yıllara kadar İbrahim Şabo (İbrahim Kaya Ölümü 1956) Şaxxoların, Bıro Gevvo'da Gevvoların liderliğini yapıyordu. Tanınmış iş adamı İshak Şabo da (İshak Kaya) Şaxxolardan İbrahim Şabo'nun kardeşi ve ünlü ses sanatçısı Diyarbakırlı Bedri Ayseli'nin kayınpederidir. Halen Midyat'ta Konuk Evi olarak kullanılan ve birçok film ve dizinin çekildiği mekan olan konak İshak Şabo'nun evidir. Şaxxolardan Savme 1926 tarihinde Ürgüp'e sürgün edildi.

Gevvoların dedeleri ise Mıhê Ağa'dır

www.netewe.com

GELLE HIRMIZ

GEBRO İSA ZETTÊ

www.netewe.com

9. MELKE MİRÊ AİLESİ: Kerşaf köyünden gelmedirler. Hanne Kûno, Şemun Haydari, Barsom Abraham bu aileye mensuptur.

10. STEYFAN AİLESİ: Aslen Kerboranlıdırlar. Dava vekili Enver Aras bu aileye mensuptur.

11. BAHDOVAT AİLESİ: Basibrin köyünden gelmedirler. Geçmişteki liderleri Gevvo Latto idi.

12. HELAXlı (Ahlah) Aileler: Beyt Uskê, Beyt Şerro, Beyt Sıyyikê.

Bet Kaşro Bırahım Ailesinden Hanna Gülyağı Ağa ve kardeşi Melke Şemmas da HELAXlıdırlar.

Midyat'ın tanınmış simalarından olan ve faili meçhul bir cinayete kurban giden Dr. Edward Tanrıverdi Salheli, Maksi Elyas ailesi ise Arboludur.

MİDYAT'IN MÜSLÜMAN AİLELERİ

MALA NEHROZ (NEHROZ AİLESİ)

Bilindiği kadarıyla Midyat'a yerleşen ilk Müslüman aile Mala Nehroz'dur. Midyat'a gelen ailenin ilk ferdi olan Nehroz'un kesin olmamakla birlikte Midyat'a 1750'li yıllardan önce geldiği sanılmaktadır. Dr. Nail Kul, Nehroz'un Midyat'a geliş tarihinin 1711 olduğunu ileri sürmektedir.

Şemıka Aşireti'ne mensup olan Mala Nehroz'un 1700'lü yılların başlarında Van Gölü civarından gelerek Midyat ile Nusaybin arasındaki Beyazsu ve Karasu civarına yerleştikleri rivayet edilmektedir. O tarihlerde Midyat Süryanilerinin lideri olan Grigo, vergi verdiği Botan Miriyle ihtilafa düşünce farklı arayışlara girer. Son Cizre seyahatinde Mir'in kendisine hakaret etmesi üzerine Beyazsu'ya (Ava Spi) giderek Nehroz'un babasına Hafirlik (Koruculuk) teklifinde bulunur. Nehroz'un babası Botan Mirinden çekinerek teklifi kabul etmez, ancak Nehroz birkaç adamıyla birlikte teklifi kabul ederek Midyat'a yerleşir.

Aileye mensup olan kişiler 1700'li yılların ilk çeyreğinde Midyat ve çevresine Botan Mir'ine bağlı Amo Reş ailesinin hükmettiğini ve Midyat'ın hıristiyan lideri Grigo'nun bu aile ile arasının iyi olmadığını anlatmaktadır. Rivayete göre ailesi Beyazsu (Ava Spi) civarında yerleşik olan Nehroz Midyat civarında avlanmaya çıkar. Midyat'ta Papazın evinin avlusuna

www.netewe.com

atıyla girer ve papazın avlusundaki yemlikte yem yemekte olan bir atın bağını keserek kendi atını bağlar. Papaz dışarı çıkarak "yapma! yapma! bu at Amo Reş'in oğlunun atıdır" diye bağırır. Tam bu esnada Amo Reş'in oğlu da içeriden çıkar.

Nehroz "Serê du hespa naçê alifkê Serê du berana naçê beroşkê" (İki atın başı bir yemliğe, iki koçun başı bir tencereye sığmaz der.) Amo Reş'in oğlu durumun vehametini anlar ve Nehroz'la çatışmadan atına atlıyarak gider. Nehroz'un bu meydan okuyuşu ve cesareti Amo Reş'ten rahatsız olan papazın hoşuna gider, Nehroz'a ikramlarda bulunur ve kimsin diye sorar?

Nehroz kendini tanıtır. Papaz gelişmelerden çekinir ve Midyat lideri Grigo'yu Nehroz'un babasına gönderir. Grigo beraberinde bir top kefen bezi ile Nehroz'un babasına gider. Oğlun evimizde, ya öldürüldü, ya öldürülecek der. Bu bizim kefenimiz, bu sizin kılıcınız der.

Nehroz'un babası Mir Derveş adamlarını toplayarak yola çıkar. Mir Derveş ile kardeşi İbrahim arasında tartışma çıkar. Nehroz'un amcası İbrahim, Nehroz bela arıyor, zaten yabancı bir diyardayız çatışmayalım der.

İbrahim'in oğlu Hakk'ı avdan dönünce kadınlar babası ile amcası arasındaki tartışmayı aktarırlar. Hakkı babasına kızar ve amcasına yardım etmek üzere yola çıkar. Babası İbrahim ilk ok inşaallah sana değer diye beddua eder. Amo Reş'in adamlarıyla büyük bir çatışma olur. Çatışmalarda büyük kahramanlık gösteren Hakk'ı öldürülür.

Başında öldürüldüğü kuyuya hala Çala Haklo (Hakkı'nın kuyusu) denilmektedir. Bu çatışmada Nehroz da ayağından yaralanır. Nehroz'un kardeşi Çerko birçok kişiyi öldürür. Papaz Mir Derviş'e Midyat'a yerleşme teklifinde bulunur. Hakkı'nın babası Hakkı'nın cesedi başında, ya bunlar hepimizin kanını akıtacak ya da biz buraya hakim olacağız der. Nehroz Midyat'a yerleşir.

Bu olaylardan Midyat'ın Süryani lideri Grigo'yu mesul tutan Amo Reş Grigo'yu Midyat ile Dalin arasında kıstırarak öldürür. Bu yere halen maktela Grigo denilmektedir.

Bir müddet sonra Amo Reş ailesi ile Nehroz ailesi arasında barış yemeği düzenlenir. Amo Reşler barışı bozarak Nehroz ile

www.netewe.com

birlikte kırk kişiyi barış sofrasında öldürürler.

Süryaniler, Nehroz'a bir miktar araziyle ilk zamanlarda Vakıf Kilise olan binayı ev olarak verirler. Bu ev halen ayakta olup Nehroz Mahallesinde 1950'li yıllara kadar Mehmet Şerif Nehroz'un (Mithat Yenigün'ün amcası) oturduğu Surlu evdir. Aile, 2010 yılında bu evi çok lüks bir butik otele dönüştürmüştür. Nehroz öldürüldüğünde sağ kaçabilen tek kişinin ailesine de halen Kerşaf'ta Mala Ruvi (Reviyan-Kaçan) adıyla anıldığını söyleyenler de vardır.

Mir'in adamları içinde Nehroz'u öldüren kişinin aslen Dêra Aşireti'ne mensup Ali Şêxani (Muhammedê Eloların akrabası) olduğu, Ali Şêxani'nin evinin ise halen Zinolê yolunun girişindeki tepede bulunan ev olduğu söylenmektedir.

Nehroz'un karısı Nehroz'un intikamının alınması için Kercoz yakınlarındaki Gullıka Köyüne giderek bölgenin ağası aslen Doriki olan Abdiyê Hemzikê'den yardım ister. Abdiyê Hemzikê Nehroz'un intikamını alacağına söz verir ve hazırlık yapmasını söyleyerek kadını Midyat'a gönderir.

Kadın çok büyük bir hazırlık yaparak kazanlar kurar ve yemekler hazırlar. Midyat'ın girişindeki şimdiki Askeri Birliklerin, Taburun olduğu yere varan Abdiyê Hemzikê uzaktan Nehroz'un evinden yükselen dumanları görünce endişelenir. Adamlarını gönderip durumu öğrendikten sonra yemeğe gelir.

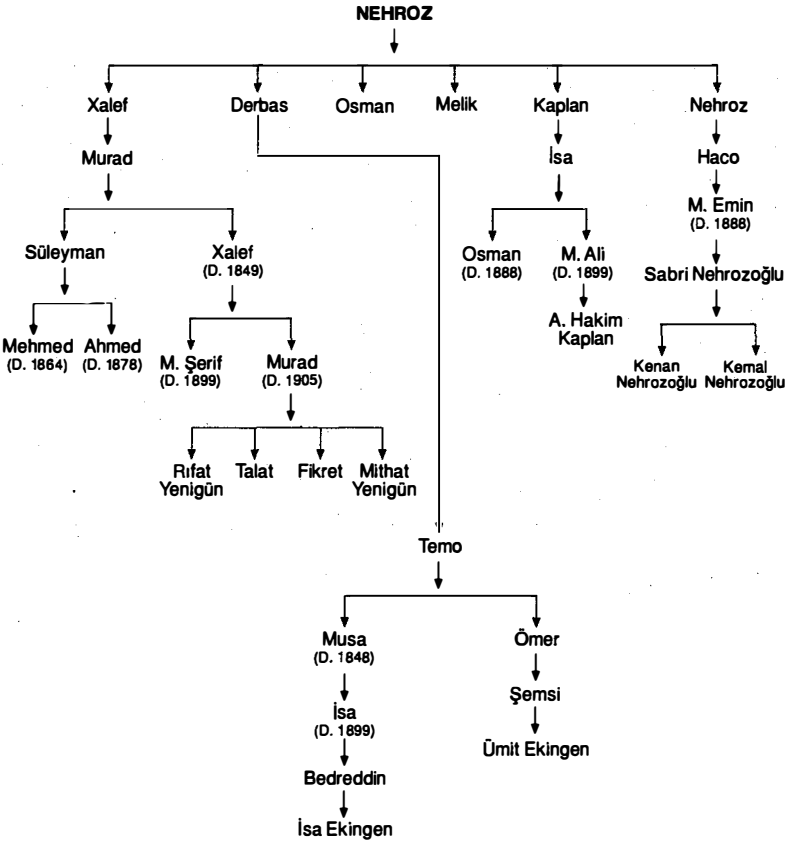
Nehroz'u öldürenleri takip eder. Nehroz'un kardeşi Çerko Nehroz'u öldüren Ali Şêxani'yi öldürerek kafasını keser. Çerko'nun ailesinden bazı kişiler de halen Midyat'ta yaşamaktadır.

Midyat siyasetinde birkaç yüz yıldır etkili olan ve Hevêrki Aşireti'nin şehir merkezindeki Müslüman liderleri olan Mala Nehroz Kürt'tür.

Aile fertlerinden Kenan Nehrozoğlu 1983-1987 yılları arasında Halkçı Partiden Mardin Milletvekilliği, İsa Ekingen ise 1989-1994 yılları arasında Midyat Belediye Başkanlığı yaptı. Kocaeli ve İzmir Valilikleri ile 2000-2007 yılları arasında Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği görevlerinde bulunan Kemal Nehrozoğlu da aynı aileye mensuptur.

www.netewe.com

MALA NEHROZ'UN SOYAĞACI

MALA NEHROZ'a mensup aileler halen NEHROZOĞLU, KAPLAN, KAPLANOĞLU, ÜNAL, ÇAKAR, EKİNGEN, YENİGÜN soyadlarını taşımaktadır.

www.netewe.com

MALA MEHMEDO

Mala Mehmedo da Mala Nehroz gibi Şemika Aşireti'ne mensup olup, Midyat'a Süryaniler tarafından korucu olarak getirilmiştir. Midyat'ın en eski iki Müslüman Kürt ailesinden biridir. Her iki aile de Şemika Aşireti'ne mensup olduklarından Midyat halkı her iki aileyi de akraba (Pısmam), hatta Nehroz ile Mehmedo'yu kardeş bilmektedir. Mehmedo Ailesinin ileri gelenleri de bu görüştedir. Ancak görüştüğümüz Nehroz ailesine mensup bazı kişiler belki de aralarındaki mahalli rekabetten dolayı ısrarla akraba olmadıklarını ancak aynı aşirete mensup olduklarını ileri sürmektedirler.

Bizim de elde ettiğimiz bilgiler Nehroz ile Mehmedo'nun kardeş olmadıkları aralarında kuşak farkı olduğu ve Nehroz'un Mehmedo'dan en az 60-70 yıl önce Midyat'a yerleştiği doğrultudadır. Akraba (pısmam) oldukları güçlü bir ihtimaldir. Faik Aydın'da bulunan bir şecerede Mehmedo, Nehroz'un kardeşi ŞALİ'nin oğlu olarak gözükmektedir.

Mehmedo Ailesinin de bölgeye Muş civarından (Vaṇ Gölü diyenler de var) geldikleri ve Mehmedo'nun Midyat'a tahminen 1800'lü yılların başında Nehroz'dan sonra) geldiği rivayet edilmektedir. Nehrozlar, Mehmedo'nun bir kız kaçırarak Nehroz'un yanına geldiğini ileri sürmekte, Mehmedo ailesi ise bu iddiayı kabul etmemektedir. Mehmedo'nun ilk yerleştiği evin çarşıdaki hanın bitişiğindeki ev olduğu rivayet edilmektedir. Yerel, mahalli siyasette Midyat Süryanilerinin yarısı Mala Nehroz'a, diğer yarısı da Mala Mehmedo'ya bağlıdır. Mala Mehmedo Dekşuri Aşireti'nin Midyat Merkezindeki liderleridir.

Mala Mehmedo'dan Azizkê Âğa Osmanlı döneminde, Azizkê'nin oğulları Reşit ve Nuri, gelini Zekiye Hanım (Nuri Aziz'in karısı) ve torunu Ziver Midyat cumhuriyet döneminde uzun yıllar Midyat Belediye Başkanlığı yapmışlardır. Aile fertlerinden Sait Mehmetoğlu ise 1973-1979 yılları arasında Adalet Partisi Mardin Senatörü olarak parlementoda bulundu. Ailenin 20. yüzyılın başlarındaki en ünlü lideri Azizkê Ağa'dır. 1861-1921 yılları arasında yaşayan Azizkê, yaşadığı dönemde siyasi olayların içinde yer almıştır. Azizkê 1915'ten sonra ceza alınca yaklaşık 2 yıl firar kalır. Süryani Şem'un Savme, Azizkê'yi şikayet eder. Azizkê'nin adamları da Şem'un Savme'nin kalay kervanını soymak ister. Azizkê izin vermez ancak kervanı takip ederek Ker-

www.netewe.com

şaf'ta Şem'un Savme'nin oğlu Savme'yi rehin alarak götürür. Aile öldürüldüğünü zan ederek taziye kurar. Azizkê, Savme'yi 10 gün sonra gece evlerinin kapısına getirerek teslim eder.

1920'li yıllarda Midyat'a gelen Binbaşı Arif Beg bölgedeki tüm Ağa ve ileri gelenlere karşı çok sert davranışları ve zalimce uygulamaları ile çevreye korku salmıştır.

1921'de Azizkê, Keferhuvarlı Xalef Beg, Savur Dereveran Ağası İsayê Hamo ve Midyat Süryanilerinin liderlerinden İsa Zetti'yi tutuklayarak Diyarbakır'a sevk etmiş ve yolda Savur'un Dengizan köyünde dördünü de öldürtmüştür. Azizkê Ağa Mahalmi Miri Xalef Beg'in kızkardeşi ile evliydi.

Azizkê ve İsa Zetti'yi Aynvertli Havıkê adında Adana'da kalmış Türkçe de bilen ve Arif Bey'le görüşen bir Süryani kadının şikayet ettiği, Azizkê ile Arif Bey'in çatışma sebeplerinden birinin de Azizkê'nin ünlü atı olduğu Binbaşının AZİZKÊ Ağa'nın ünlü atını istediği Azizkê'nin öldürülmesinden sonra oğlu Reşit'in Havıkê'yi Azizkê'nin ünlü atının kuyruğuna bağlayarak öldürdüğü anlatılmaktadır.

Halk arasında, Cumhuriyet'ten sonra Azizkê'nin oğlu Reşit'in, meşhur atı Ankara'ya götürerek Mustafa Kemal'e verdiği, Ulus'taki at heykelinin de Azizkê'nin atı olduğu efsanevi bir şekilde anlatılmaktadır. Bazı kişiler ise atın Ankara'ya değil Diyarbakır'a götürülerek Mustafa Kemal'e veya temsilcilerine teslim edildiğini ileri sürmektedir.

Reşit'in tavırlarından rahatsız olan Mala Mehmedo henüz 16 yaşında olan kardeşi Nuri Aziz'i (Nuri Midyat 1908-1956) 1924 yılında lider olarak seçer. Reşit, uzun müddet bu durumu kabul etmez. Abisinden çekinen Nuri Aziz evinin etrafına mazgallar yaptırır. Nuri Aziz 1926 yılında Aydın'a sürgün edilir. Yolda kaçar, ancak Adana'da yakalanır. Önce Isparta'ya sonra Burdur'a sürgün edilir.

1944 yılında Zilan şêxlerinden Suriye'de sürgün olan Şêx Abdülkuddüs'ün, Nuri Aziz'in amcazadesi Şêxmus Efetürk'e bir mektup yolladığı ve mektupta Nuri Aziz'e 'Hazırlan Türkiye 2. Dünya savaşına girerse biz de Kürt Devleti kuralım dediği' iddiasıyla Nuri Aziz Midyat Yozgat'a sürgün edilir. Oğulları Şehmus ve Ziver Midyat 2 yıl Yozgat'ta ilk okula devam ederler.

Nuri Aziz Midyat 1947'de Midyat'a döner. 1948 yılında Estel-

www.netewe.com

li Mahmud Arıkan (Mehmet Ali Arıkan'ın babası) Belediye Başkanlığından alınınca yerine seçilir. 1950 seçimlerini CHP'den aday olan Seyfi Güneştan kazanır. 1950 yılında İsa Begê-Dekşuri olan Seyfi Güneştan'ı, Halil Begi-Hevêrki olan M. Şerif Nehroz (Yenigün) ve Süryanilerin liderlerinden İbrahim Şabo ikna ederek CHP'den Belediye Başkanlığına aday gösterirler ve seçimi kazanırlar. Bu arada yine Dekşuri olan Nuri Aziz, Hevêrki olan M. Şerif Nehrozlarla şartsız olarak birleşir.

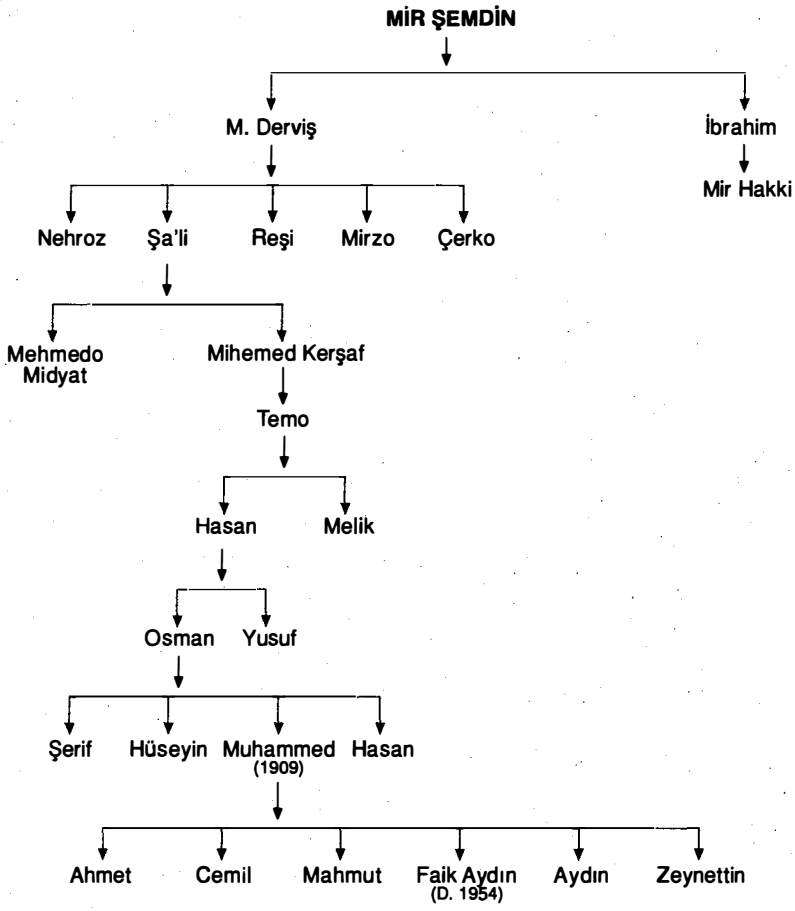
Seçimden sonra Demokrat Parti Bakanlarından Ethem Menderes'in Midyat'ı ziyaretinde Seyfi Güneştan Demokrat Parti'ye geçince M. Şerif Nehroz ve arkadaşları Seyfi Güneştan'ı desteklemekten vazgeçerek 1955 seçimlerinde Nuri Aziz'i CHP'den aday gösterirler. Nuri Aziz seçimi kazanarak Belediye reisi olur. 26 Temmuz 1956'da Savur'da geçirdiği bir trafik kazasında ölür. Nuri Aziz'in hanımlarından ilki Kercozlu İbrahimê İsmail (Ekmen) Ağanın kızı, ikincisi Omeryanlı Ahmedê Süleyman Ağa'nın (Yıldırım) kızı, üçüncüsü Hebızbını Ağası İbrahimê Ahmed'in (Demir) kızı, dördüncüsü ise Kercozlu Bedreddin Ağa'nın (Ekmen) kızıdır.

1956 yılında 61 gün arayla Midyat'ın 3 ünlü lideri arka arkaya ölür. Önce Süryani lider İbrahim Şabo (Kaya) Mardin'de Tüccarlar kulübünde kalp krizi geçirerek, ardından Nuri Aziz Savur'da trafik kazasında ve son olarak da M. Şerif Nehroz (Yenigün) kalp krizi geçirerek ölür. En ünlü 3 liderin peş peşe ölümleri Midyat'i ve ailelerindeki güç dengelerini alt-üst eder.

Nuri Aziz'in vefatından sonra Mala Mehmedo'lardan Kaya Onur, Mahmud Güneş ve Salih Atalay Belediye Başkanlığı seçimlerinde aday olmak isterler. Aile meclisi Nuri Aziz'in İstanbul Beykoz'da askerde olan büyük oğlu Şehmus'un yerine henüz 20 yaşındaki küçük oğlu Ziver'i lider olarak seçer. Taziye'de Nuri Aziz'in karısı Zekiye Hanım'ın ağabeyi Şehmus Ekmen (Gercüş Belediye Başkanı ve Adnan Ekmen'in babası) ve akrabaları Salih Ekmen'in telkinleriyle ailedeki tartışmaları engellemek amacıyla Ziver Midyat üvey annesi Zekiye Hanım'ın adaylığına karar verir. Zekiye Hanım Osmanlıca (eski Türkçe) 2. sınıfa kadar bilmektedir. Ailenin dostu bir Süryani Zekiye Hanım'a okuma yazma öğretmekle görevlendirilir. 15 gün zarfında durumu idare edecek kadar okuma yazma öğrenmesi sağlanır. Zekiye Midyat seçimleri kazanarak Midyat Belediye Başkanı olur.

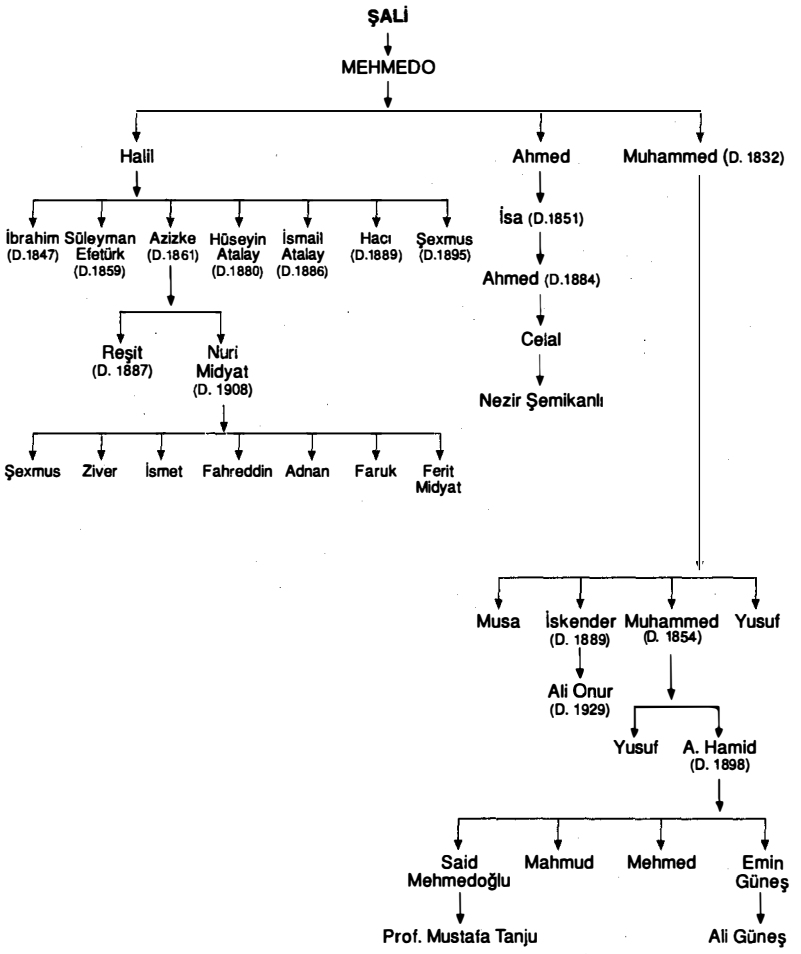
www.netewe.com

KERŞAF MALA MEHMEDO'NUN SOY AĞACI

www.netewe.com

MİDYAT MALA MEHMEDO'NUN SOY AĞACI

Mala Mehmedo halen; MEHMEDOĞLU, MİDYAT, BAYRI, ŞEMİKANLI, GÜNEŞ, ONUR, AYDIN, EKMEN, ATALAY soyadlarını taşımaktadır. Aile Kürtçe konuşmaktadır.

www.netewe.com

NURİ AZİZ MİDYAT

ZEKİYE HANIM MİDYAT

www.netewe.com

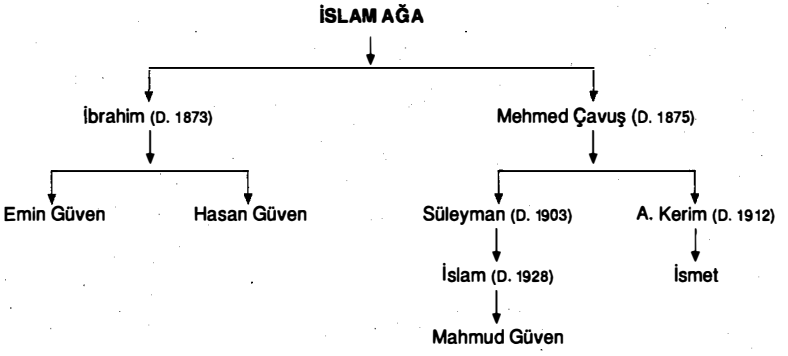
MALA İSLAM AĞA

Mala İslam Ağa'ya adını veren İslam Ağa aslen Arnavut'tur. Tahminen 1870'li yıllarda Midyat'a, Arnavutluk'tan asker olarak gelen İslam Ağa Mala Nehroz'dan Osman Kappo'nun kızı Nesep Hanımla (Nesep Hanımın annesi Adle Hanım) evlenerek Midyat'ta kalır.

İslam Ağa tahminen 1840, karısı Nesep Hanım ise 1848 doğumludur. Mala Nehroz'un damadı olan ve Nehrozlarla birlikte hareket eden İslam Ağa kızı Hatice'yi de Halef Nehroz'la evlendirir. Hatice Hanım 1874 doğumlu olup M. Şerif Nehroz'un annesidir.

Ailenin bir kısmı halen Midyat'ta yaşamakta ve Güven soyadını taşımaktadır.

İSLAM AĞA AİLESİ SOYAĞACI

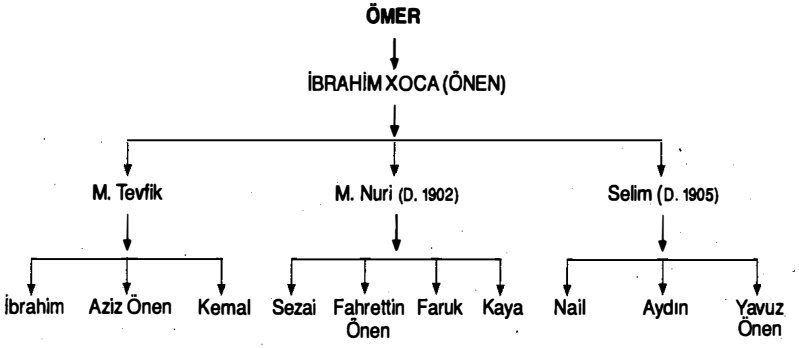

MALA XOCA (HOCA)

Aslen Botan'dan Fındıkê (Fındık) köyünden gelmedirler. Kürt asıllı olan aileden Selim Xoca (Selim Önen) 1940'lı yıllarda Midyat Belediye Başkanlığı yapmıştır. Ünlü Mimar ve siyaset adamı Yavuz Önen Selim Beyin oğlu, Midyat'ın ilk mühendislerinden merhum Fahreddin Önen de Selim Beyin kardeşinin oğludur. Vasiyeti gereği aile vefatından sonra Fahreddin Önen adına Midyat'ta modern bir okul inşa etmiştir.

www.netewe.com

MALA XOCA SOYAĞACI

MALA MİRZO (BEYT MİRZO)

Aile aslen Cizre'nin Kiçan Aşireti'ne mensuptur. Ailenin bir kısmı Cizre'den çıktıktan sonra Mardin'e Daşi Aşireti'nin içine yerleşmiştir. Avukat Talat Seyhan bu aileye mensuptur. Talat Seyhan'ın dedesi Şêxmuz Mirzo Midyat tahrirat katipliği, Hasankeyf ve Kerboran Nahiye müdürlükleri görevlerinde bulunmuştur. Kürt asıllı olan aile, birkaç kuşaktır evde Arapça konuşmaktadır.

MALA SADETKÊ

Mala Sadetke aslen Diyarbakırlıdır. Midyat'a Mal müdürü olarak gelen Zülfikar Efendi Midyat'a yerleşmiştir. Oğlu Sedat İçöz (1907 doğumlu Sadetkê) ve çocukları halen Midyat'tadır. Diyarbakır'daki Deva hamamının bir zamanlar aileye ait olduğu ve ailenin Şêx Muhammed adlı birinin neslinden geldiği ileri sürülmektedir. Kürt asıllı olan aile İçöz soyadını taşımaktadır.

MALA ŞÊXO KORO

Kürt asıllı olup Hebızbını Aşireti'nin Hoska köyünden gelen aile Akgün soyadını taşımaktadır.

MALA ŞEKKİRİ

Ailenin Sultan Şêxmus civarındaki Ziyarata Hasp'tan kan davası nedeniyle önce Kerkınnê'ye sonra Midyat şehir

www.netewe.com

merkezine yerleştikleri rivayet edilmektedir. Kürt edebiyatı ve tarihi ile ilgili önemli çalışmaları olan Tori Işık bu aileye mensuptur.

MALA ŞÊXMUS AĞA

Ailenin en ünlü kişisi 1959 Kürt aydınları tevkifatında yargılanan Binbaşı Şevket Turan'dır. Kürt asıllı olan aile daha sonraları Hasankeyf'e yerleşmiştir. Merhum Şevket Turan'ın tıp doktoru olan oğulları halen İsveç'te yaşamaktadır.

MALA ÇERKO

Aileye adını veren Çerko, Nehroz'u öldüren Ali Şêxani'yi öldürerek kafasını kesen ve Nehroz'un intikamını alan kişidir. Mala Çerko aslen Kerşaf'ta oturan Şemlo ailesindendir.

Torunlarından Hasan İşler halen Midyat'ta yaşamaktadır. Aile Kürtçe konuşmaktadır. Eldeki bir şecerede Çerko Nehroz'un kardeşi olarak gözükmektedir.

Bu ailelerden başka Midyat'a gelerek yerleşen Abdülkadir Ayhan ailesi aslen Seyyid olup Bêcırman köyünden, Tahir Delalê ve yeğeni Mecit Pire (Mecit Yılmaz) Teffê köyündendir.

Tahir Delalê ailesi Arapça konuşmaktadır.

www.netewe.com

ESTEL

Midyat şehir merkezinin batısında yer alan Estel mahallesi resmi kayıtlarda Midyat hükümet olarak geçmektedir. Osmanlının son dönemi ile Cumhuriyetin ilk yıllarında Midyat kesiminde bulunan Hükümet Konağının, daha sonra Estel kesmine taşınmasından dolayı Estel kesimi için 'Midyat Hükümet' ismi kullanılmıştır. İlçe olduğu tarihten beri birbirlerine üç kilometre mesafede bulunan Estel ve Midyat adlarında iki büyük kesimden (mahalleden) oluşan Midyat ilçe merkezinin Midyat kesiminde yoğun olarak Süryaniler (Hıristiyan) yaşamakta, Estel kesiminin ise nüfusunun tamamını Müslümanlar oluşturmaktadır.

Estel, yerleşim alanı olarak (Coğrafi olarak) Mahalmi Aşireti'nin toprakları içerisindedir. Ancak Estel halkının çok büyük bir çoğunluğu, neredeyse %80-85'i Mahalmi asıllı değil, Kürt asıllıdır. Mahalmi hududu Estel ile Midyat'ın ortasındaki Babê'ye (Midyat Lisesinin olduğu yer) kadar uzanmaktadır. Babê'nin doğusu ve güneyi ise Hevêrka'dır.

ESTEL İSMİNİN ANLAMI

Estel isminin kesin olarak ne anlama geldiği bilinmemekte, halk arasındaki bazı yakıştırmalar birer tahminden öteye geçmemektedir. Araplar Estel, Kürtler Êstıl, Süryaniler ise Astel telaffuzunu kullanmaktadır. Mardin eski parlamenteri Estelli Mehmet Ali Arıkan, Ziya Gökalp'in *Kürt Aşiretleri Üzerne İçtimai Tetkikler* adlı kitabında Viranşehir'li Milli İbrahim Paşa ile ilgili bir metinde geçen Estelan Aşireti ifadesinden yola çıkarak Estel'i "Estelan" Aşireti'nin kurduğunu öne sürmekte, ancak Estelan Aşireti'nin varlığı ve nerede ne zaman yaşadığı ile ilgili hiç bir bilgiye rastlanılmamaktadır.

Tel veya Tıl kelimesinin Arapça'da "Tepe" anlamına gelmesi ve Estel'in ilk yerleşim yerinin de geniş bir tepe üzerinde olması "Rastel" tepe başı ismini, bazılarınca da "Benim Tepem"in kısaltılmışı olan kürtçe "Ez Tel" (Ben tepe) ismini çağrıştırmaktadır. İkinci iddia Kürtçe gramere uymamaktadır. Süryanilerin kullandığı Astel kelimesinin ise ne anlama geldiği bilinmemektedir.

www.netewe.com

ESTEL'İN YAKIN TARİHİ

Çevredeki yerleşim birimlerinin büyük bir çoğunluğu gibi Estel de eski bir Süryani köyüdür. Süryanilerin Estel'i kesin olarak hangi tarihte boşalttıkları bilinmemektedir. Halen Estel'de yaşayan Müslüman ailelerin yerleşme tarihleri göz önüne alındığında Estel'in yaklaşık 3 yüz yıl öncesine kadar tamamen boşaltıldığı tahmin edilmektedir. Bazı yaşlı Süryaniler söz konusu tarihlerde büyük bir veba salgını olduğunu ve Estel'in tamamen boşalarak Zıvınge (Kürtçe hayvan barınağı veya yazlık) haline geldiğini söylemektedirler.

Estel'de dört adet de türbe-mezar bulunmaktadır. Bunlardan ikisinin adı Şeyh Muhammed, diğerleri ise Şeyh Necdi ve Şeyh Ali'dir. Mezarları halk tarafından ziyaret olarak kabul edilen bu şahısların İslam fütühatı döneminde şehit oldukları söylenmekte, ancak kesin bir tarih veya kitabe gözükmemektedir. 1568 yılına ait Osmanlı Tapu tahrir defterinde Estel, küçük bir köy olarak görülmektedir. Bu deftere göre 1568'de Estel'de yaşayanlar Müslüman Mahalmilerdir.

Süryani cemaatinin 1870 yılında kendi mensuplarıyla ilgili yaptığı nüfus sayımında Estel'de yaşayan 3 Süryani aile gözükmektedir. Aynı tarihteki Müslüman aile sayısı konusunda ise bir tesbit bulunmamaktadır. Estel Ulucami'nin üzerindeki yazıda 1800 yılında inşa edildiği belirtilmektedir. Estel'de kilise olduğu bilinen tek yapı Harıt Fok'ta (Yukarı Mahalle) üzerindeki kitabede yapım tarihi olarak Hicri 1174 (Miladi 1760) tarihi bulunan Beyt Şemso ve Beyt Temo'nun dedeleri Muhammed Ibn Bilal'in evidir.

Estel'in ilk yerleşim yeri Harıt Fok'tur (Yukarı Mahalle). Harıt Taht olarak adlandırılan aşağı mahalle ise sonradan yerleşime açılmıştır.

Estel coğrafi olarak Mahalmi Bölgesinde bulunmasına rağmen Estelli ailelerin çok büyük bir çoğunluğu köken olarak Mahalmi değildir. Çok az sayıda Mahalmi kökenli aile bulunmasına karşılık ailelerin kahir ekseriyeti Kürt asıllıdır. Ancak bu ailelerin tamamı Estel'e yerleştikten bir iki kuşak sonra asimile olarak Arapça konuşmaya başlamışlardır.

www.netewe.com

ESTEL'E GÖÇ VE ESTEL'İN CAZİBE MERKEZİ OLMA NEDENİ

Estel'de bulunan ailelerin en eskilerinin Estel'e yerleşim tarihleri yaklaşık olarak 250-260 yıl öncesine dayanmaktadır (1750'li yıllar).

Ailelerin tamamı zaman içerisinde değişik yerlerden gelerek Estel'e yerleşmişlerdir. Estel'in su kaynaklarının çok kıt olması, önemli bir ticaret ve sanat merkezi olmaması, ayrıca İpek Yol gibi kervan yollarına da uzak olmasına rağmen niçin göç aldığı önemli bir sorudur.

Mardin il yıllıklarında daha önceleri Hasankeyf sancağına bağlı bir nahiye olan Midyat'ın 1810 yılında ilçe merkezi (Kaymakamlık) olduğu belirtilmekte, ancak eldeki belgeler 1838-1840 yıllarını göstermektedir. Estel'e göçler de bu tarihe rastlamaktadır.

Bölgedeki göçlerin genelde iki ana nedeni vardır:

1. Kan davası veya benzer nedenlerle bulundukları köylerden çıkmak zorunda kalan veya bulundukları köylerden zorla çıkarılanlar: Bu kategoriye giren Estel'deki Halahi ailesi HELAX köyündeki akrabalarıyla mahalli rekabetten dolayı çatışınca köyden çıkmak zorunda kalmıştır. Bölgenin geleneğine göre akrabalar arasındaki çatışmalarda öldüren veya yaralayan taraf köyden çıkartılır. Bu ailelere çıkan-çıkartılan anlamında Kürtçe 'Derketi' denir. HELAHİ Ailesi bu anlamıyla 'derketi'dir.

2. Ekonomik nedenlerden dolayı göç edenler: Bunları da zenginler ve yoksullar olarak ikiye ayırmak mümkündür. Estel'deki Abdiyo ailesinin atası Yusuf Abdiyo; Diyarbakır, Mardin ve Midyat arasında kurduğu geniş ticaret ağı ve zenginliği ile ünlüdür.

Diğer aileler ise, ilçe merkezini işçilik ve memurluk için bir imkan olarak görmüşlerdir. Estel'deki 'Müftü' ailesinin fertleri uzun yıllar ilçede memurluk ve imamlık yapmışlardır.

Yukarıdaki göç nedenleri göz önünde bulundurulduğunda Estel'e olan göçlerin bir anlamda ilçe merkezine sığınma veya daha rahat bir yaşantı sürme isteğine dayandığı söylenebilir. Nitekim Estel'deki ailelerin büyük bir çoğunluğu yakın çevreden ve bu çevredeki aşiretlerden gelmelerine rağmen geldikleri aşiretlerle organik bağları kopuktur.

www.netewe.com

Estel, bölgenin mahalli aşiret yapılanmasında hiçbir aşiretin egemenliği altında olmayıp, kendi başına bağımsızdır. Bilindiği kadarıyla son iki yüz yıldır hiçbir aşiret, bey ve ağa Estel'e hüküm etmemiştir.

Ancak yerel aşiret yapılanmasında Hevêrki-Dekşuri ve Halil Begi-İsa Begi gruplaşmasında, Estel de kendi içinde Halil Begi-İsa Begi olarak ikiye ayrılarak bu konfederasyonlara katılır. Bu konfederasyonların Midyat ilçe merkezindeki siyasi liderliklerini de Midyat'taki Müslüman ailelerle birlikte Estelli aileler yapar.

Estel, kendi başına bir aşirettir denilmese de adı ne konulursa konulsun ayrı bir birimdir. Yaklaşık 250 yıllık bir zaman dilimi içindeki dostluklar, komşuluklar ve evlilikler ilk başlarda birbirleriyle bağlantısız ailelerin hemen hemen tamamını dayı, yeğen; teyzezade, halazade, enişte, damat, hısım akraba haline getirmiştir. Bu yönüyle Estel adeta çok büyük bir aileye dönüşmüştür.

1870 yılında Süryani cemaatının bölgede yaptığı süryanilerle ilgili nüfus tesbitinde Estel'de de 3 Süryani ailenin yaşadıkları evler halen hatırlanmaktadır. Estel yaşlıları, Ehmedê Ğazi (Tolan)'lerin evlerinin eskiden Süryanilere ait olduğunu, Seyyid Ahmed Albayrak'ın eski evlerinin de Süryani Gevvê İbnıl Şemmas'a ait olduğunu, Estel'de testi yapan ve Arapça konuşan İbrahim Ahmetko'nun (Tural) evinde oturan Yahudi bir aile olduğunu söylemektedirler.

Estel'de Bilalo ve Şemso (Demirdağ-Güneştan) ailelerinin dedelerinin ilk evinin de Estel'deki Kilise olduğu ileri sürülmektedir.

ESTEL'DEKİ AİLELER

Estel'in en eski yerlileri olarak Beyt Keleş Hammo (Soy adları Gümüş), Beyt Şegê (Soyadları Delen ve Rende) ve Beyt Boğa (Soyadları Baran ve Temiz-Beyt Bıro Çeni)'dır. Beyt Boğa'nın aslen Keferhuvarlı oldukları söylenmektedir. Halen bu aileler nüfus olarak çok azdırlar. Bazı yaşlılarca eski aile olarak rivayet edilen Kinderib asıllı Beyt Hasse ailesinin ise nereye gittiği bilinmemektedir.

Estel'in ilk yerlilerinin lisan olarak Arapça konuştukları tah-

www.netewe.com

min edilmektedir. Estel kendi içinde de Harıt Fok (Yukarı Mahalle) ve Harıt Taht (Aşağı Mahalle) olmak üzere ikiye ayrılır. Harıt Siço (Siço Mahallesi) ise coğrafi ve siyasi olarak Harıt Fok'a bağlıdır. Harıt Fok'taki aileler İsa Begi-Dekşuri Mahalli partisine, Harıt Fok'taki aileler ise Xalil Begi-Hevêrki Mahalli Partisine mensuptur.

HARIT TAHT'TAKİ AİLELER

Harıt Taht'taki aileleri birkaç ana grupta toplamak mümkündür:

DERİK GRUBU: Bu gruba giren aileler Estel'e Mardin'in Derik ilçesinden gelmişlerdir. Birbirleriyle amcazade olup olmadıkları ihtilaflıdır. Ancak bir kısmının amcazade olduğu ve Estel'e geldiklerinde Kürtçe konuştukları kesindir. Derik'ten gelen bu ailelerin tamamı Estel'e ilk olarak Abdiyo Ailesinin geldiğinde müttefiktirler.

1. BEYT ABDİYO:

Ailenin halen kullandığı soyadları: TURGUT, TURAL, AÇAN, ABDİOĞLU, DEMİR, İNCİ, ÖZDEMİR, ATAYAR, DAĞDELEN, ARPA, AYGÜN, KARAGÜN, ULUSOY, MENGİ, AYHAN.

Derik grubuna giren aileler içerisinde Estel'e ilk gelen aile Beyt Abdiyo'dur. Tümü Abdiyo isimli şahsın çocukları olan aile fertleri, Estel'e Abdiyo'nun kendisinin değil çocuklarının geldiğini ve en ünlü oğlunun ise Yusuf Abdiyo olduğunu ileri sürmektedir.

Yedi oğlu olduğu söylenen Yusuf Abdiyo'nun doğum tarihi bilinmemektedir. Ancak oğlu Hasan'ın oğlu olan (Yusuf Abdiyo'nun torunu) Halil Özdemir 1861 doğumlu, Yusuf Abdiyo'nun kardeşi Ahmet Abdiyo'nun oğlu Derviş Açan ise 1843 doğumludur.

Zenginliği ve akıllılığıyla ünlü Yusuf Abdiyo'nun Diyarbekir ve Mardin'de hanları (Mardin'de Sürur Han) olduğu anlatılmakta, ailenin Derik'in Gırêsor köyünden geldiği, halen Gırêsor'da bulunan Mala Sêlım Beg Ailesiyle akraba oldukları; Estel'e ilk geldiklerinde Kürtçe konuştukları ileri sürülmektedir.

www.netewe.com

2. BEYT WELİYO

Ailenin kullandığı soy isimler: Öney, Velioğlu Beyt Weliyo'nun Derik'in Haramiye köyünden geldiği rivayet edilmektedir.

Selimo'lardan önce bir dönem Harıt Taht'ta liderlik yapan ailenin en renkli siması Birinci Dünya Savaşı yıllarında yaşayan Ali Fermano'dur. Ailenin lideri Hüseyin Veliyo Sultan Abdülhamid döneminde encümen azalığı görevinde bulunmuştur.

3. BEYT ĞAZİ

Aile halen Tolan soyadını kullanmaktadır. Ailenin en ünlü kişisi bilgi ve birikimi ile ünlü Mele Ahmede Ğazi'dir. Ailenin Derik'in Haramiye köyünden geldiği söylenmektedir.

4. BEYT XANZADE (HANZADE)

Ailenin kullandığı soyisimleri: ZEYTİNCİ, ÇAKIR, ATAKUL, BAYSAL, NAYIR, AYYILDIZ, AKAY'dır. Xanzade ailesinin Cumhuriyetin ilk yıllarındaki lideri o yıllarda sürgüne de giden Hacı Ahmed Ebuzeyd'dir. Hacı Ahmed Ebuzeyd'in en ünlü oğlu Hacı Şehmus Zeytinci ve onun da oğlu uzun yıllar Diyarbakır vergi rekortmeni olan1940'lı yıllarda İstanbul Yüksek Ticaret Mektebi'nden mezun, Musa Zeytinci'dir. Ailenin Musul'daki Zeytinci-Sabuncu ailesiyle de akrabalığı olduğu söylenmektedir.

5. BEYT MERRE

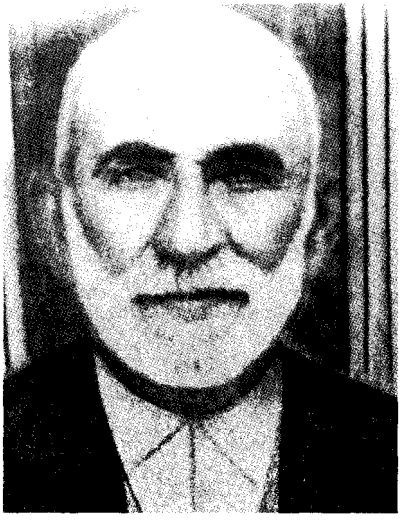
Aile Tunç soyadını kullanmaktadır. Aileye adını veren Merre (Meryem) büyük babaanneleri olup, Abdiyo ailesinin kızıdır. Batman'da 40 yıla yakın muhtarlık yapan merhum Şêxmus Tunç ve Doktor Muhittin Tunç (küçük doktor) bu aileye mensupturlar. Ailenin dedesi Hüseyin Tunç (Şêxmus ve Muhittin Tunç'un dedeleri) 1863, onun babası Hommoşke 1834 doğumludur. Hammoş'un babası Hıso, Hıso'nun babası Mahmud'tur.

6. BEYT SELİMO

Ailenin kullandığı Soyisimler: ARIKAN, AKOY, ARIK, ERİK, SELİMOĞLU, DOĞAN, KARADENİZ, SAĞLAM, ÖZSUNAR, GÜZEL, ŞARA, BADUR. Aileye adını veren Selimo (Esas adı Sü-

www.netewe.com

leyman) Mardin, Derik Gırêsorlu Hacı Mustafa'nın oğludur. Selimo'nun 1810-1815 yılları arasında doğduğu tahmin edilmektedir. Ailenin yaşlıları aslen Bitlis'te Şerefhan ailesine mensup olduklarını önce Diyarbakır'ın Çınar ilçesi yakınlarındaki Süveydiye köyüne yerleştiklerini, Süveydiye'de bir çatışmada 3 kişiyi öldürünce Derik Gırêsor'a göç etmek zorunda kaldıklarını ve kendilerine 'Ga Bettıli' (Öküzleri Yorulanlar) denildiğini söylemektedir. Ailenin tahminen 1820'li yıllarda Estel'e göç ettiği, bir kolunun Mardin-Nusaybin arasında bulunan Dara'ya, bir kolunun ise Kerboran Zıvıngê Çêlık köyüne göç ettiği anlatılmakta, Dara'daki Şarif Ağalarla akraba oldukları ileri sürülmektedir. (M. A. Arıkan) Selimo Ailesi Estel'e ilk geldiğinde bütün Estel'in yerleşik olduğu Harıt Fok'ta (Yukarı Mahalle) oturmuştur. İlk evleri Harıt Fok'tadır. Daha sonraları Estel genişleyince Harıt Taht'ta (Aşağı mahalle) ev yapmışlardır. Estel'e ilk geldiklerinde aile adlarının Beyt Xano olduğu rivayet edilmektedir. Derik'ten gelen ailelerden Zeytincilere halen de XANZADE Ailesi denmektedir. Estel Harıt 'ta (Aşağı Mahalle) ilk olarak aktif siyasetle uğraşan Selimo ailesidir. Asıl adı Süleyman olan Selimo dönemin idarecilerinden Ali Paşa'nın beğenisini kazanarak anlatıldığı kadarıyla 1838 yılında 'Muhtar' olur (Kizir veya Keyxwa) ve o dönemde bölgeye egemen olan Mahalmi Beylerine karşı mücadele etmeye başlar.

HACI AHMED SEYRANÊ (ARIKAN)

www.netewe.com

Selimo'nun oğullarından HAMMEDO firar olarak çevredeki köylerde dolaşırken Keferhuvarlı Mahallemi Beyleri yolunu keserler, bir hayli dövdükten sonra hükümet kuvvetlerine teslim edeceklerken HAMMEDO ölür. Selimolar şikayet edince Keferhuvarlı İsmail Bey'in tutuklama kararı çıkar, ancak Bey teslim olmaz. Bütün aramalara rağmen aylarca bulunamaz. Beş altı ay boyunca aşirette rakipleri olan Halil Begilerin mahallesinde birinin evinde saklanır.

Ev sahibinden şüphelenenler onu sıkıştırınca Bey'i sakladığını itiraf eder. İsmail Bey'i yakalayan jandarmalardan biri olan, Estelli Müftü Ailesinden Mustafa Efendi'nin oğlu HALİM (Abdülhalim Bedir) Selimoların damadıydı. Halim, İsmail Bey'i subay gelmeden öldürür.

Daha sonra Beyler Selimoları Keferallab'ta sıkıştırınca Alikê Battê Selimoları kurtarır.

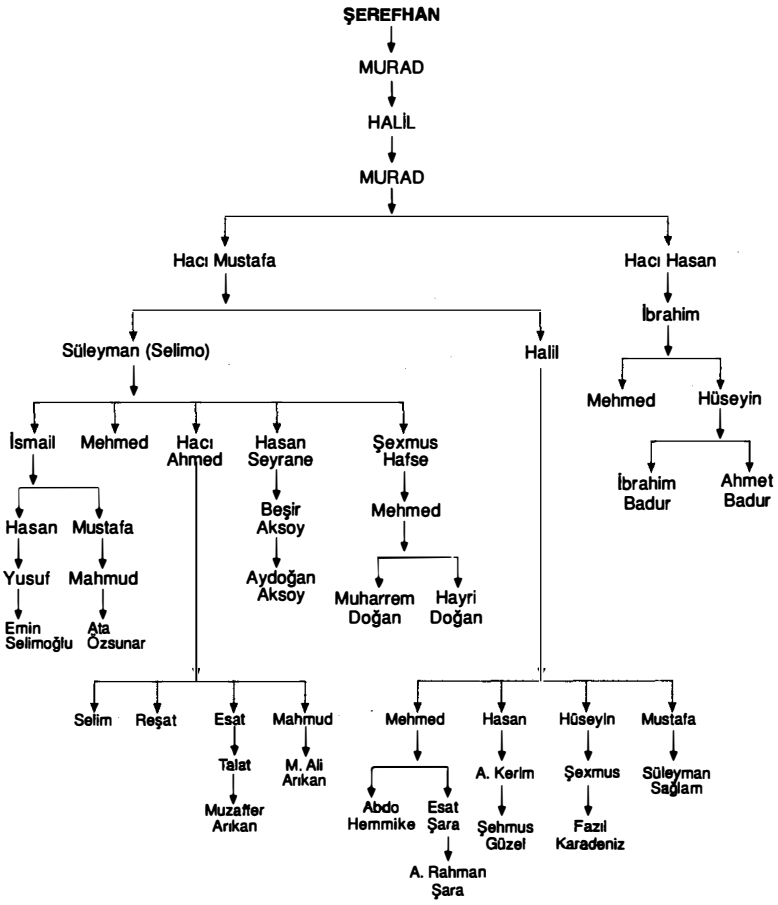
Selimo'nun ölümünden sonra ailenin liderliği büyük oğlu İsmail Selimo'ya, ondan sonra da Selimo'nun Dêrizbin Beylerinden Seyranê Hanım'dan olan oğlu Hacı Ahmed Seyranê'ye (1857-1. 1. 1942) geçer.

Selimo'nun kardeşi Halil'in oğlu olan Hüseyin Halil (Halil Karadeniz) de bir dönem Harıt Taht'ta muhtarlık yapmıştır. Birinci Dünya Savaşında İsmail Selimo'nun oğullarından Süleyman Hasankale'de, Mecit ise Çanakkale'de şehit olur.

1920 ve 1930'lu yılların ünlü mahkumlarından Abdo Hammıkê'de Selimo ailesine mensuptur. Aile'den Hacı Ahmed Seyranê'nin oğlu Mahmud Arıkan 1930-1943 yılları arasında Midyat Belediye Başkanlığı, Mahmud Arıkan'ın oğlu Avukat Mehmet Ali Arıkan 1957-1960, 1961-1965 yılları arasında CHP Mardin Milletvekilliği, 1973-1979 y ılları arasında da CHP Mardin Senatörlüğü yaptı. Hacı Ahmed Seyranê'nin bir diğer torunu olan Talat Arıkan'ın oğlu Eczacı Muzaffer Arıkan ise 1991-1995 dönemlerinde SHP'den, 1995-1999 yılları arasında da DYP'den Mardin milletvekili oldu. Selimo Ailesi 1850'li yıllardan itibaren Estel'in yarısını teşkil eden Harıt Taht'ın siyasi liderliğini yapmış ve Midyat mahalli particiliğinde Hevêrki-Xalil Begi grubunun temsilcisi olmuşlardır.

www.netewe.com

SELİMO AİLESİNİN SOY AĞACI

7. BEYT DERDO

İnci soyadını taşıyan aile önce Kinderib'e sonra da Estel'e gelmiştir.

www.netewe.com

KARTMİN GRUBU

Estel'de Derik'ten göç eden aileler gibi bazı aileler de Kartmin köyünden göç etmişlerdir. Bu ailelerin de hepsi amcazade değildir. Bazıları amcazadedir. Kartmin grubuna giren ailelerin Estel'e geldiklerinde lisanlarının Arapça olduğu rivayet edilmektedir. Ancak etnik kökenleri konusundaki rivayetler farklıdır. Bu grubun en kalabalık ailesi Beytıl Mıfti (Müftüzade)'dir.

1. BEYT MÜFTİ

AİLEYE MENSUP SOYİSİMLER: BEDİR, KAYAPINAR, OĞUZ, MUTLU, ORAL, ÇALIŞKAN, URAN, TANRIKULU, ERİ, YÜCEL, MERAL, MÜFTÜOĞLU, GÖĞEN.

Aileye adını veren Müftü İbrahim Efendi 1870'lerden 1895 yıllarına kadar Midyat Müftülüğü yapmıştır. Estel'e Müftü İbrahim, babası ve kardeşleri Kartmin köyünden gelerek yerleşmişlerdir. Ailenin yaşlıları soylarının Abbasi Halifesi Harun Reşid'in veziri olan Bermeki ailesine dayandığını ileri sürmekte, buna delil olarak da Müftü İbrahim'in babasının mezar taşındaki Muhammed Bini Bermeki kitabesini göstermektedirler.

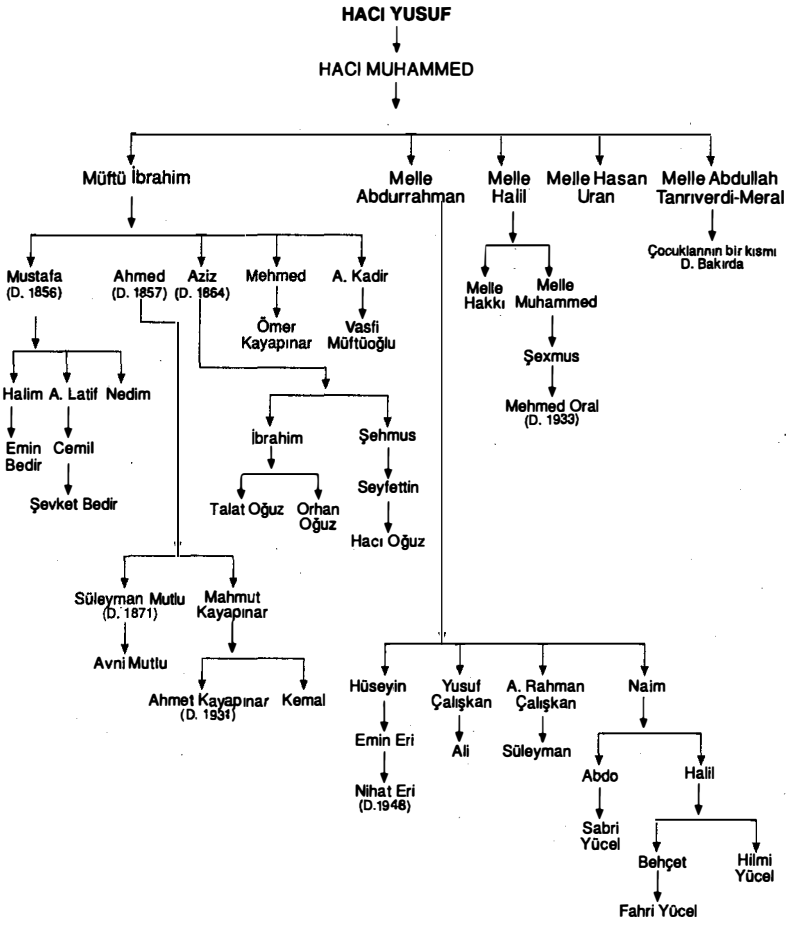
Bermeki ailesi Bağdat'a Afganistan'ın Belh şehrinden gelmiştir. Belh'teki Zerdüşt Tapınağının rahipleri olan Bermekileri bazı tarihçiler Fars (Pers), bazı tarihçiler ise Kürt olarak göstermektedir. Beyt Mıfti'nin Estel'e Selimolardan ve Halahilerden sonra geldiği söylenmektedir. Ailenin ilk lideri Müftü İbrahim Efendidir. Müftü'nün ölümünden sonra ailenin liderliğini sırasıyla oğulları Mustafa Efendi (D.1856 soyadları 'Bedir') ve Ahmed Efendi (D. 1857 soyadları Kayapınar ve Mutlu) yürütmüşlerdir. Daha sonra ise Ahmed Efendi'nin oğlu Süleyman Efendi (Süleyman Mutlu D. 1871) ve Ahmed Efendi'nin torunu Rıfat Kayapınar ailenin liderleri olmuşlardır.

Ailenin fertleri genellikle imamlık ve devlet memurluğu yapmışlardır. Müftü İbrahim Efendi'den sonra kardeşi Mele Abdurrahman'ın oğlu Hüseyin Eri (Müfti Meydan-Nihat Eri'nin dedesi) ve Hilmi Yücel'de (Mele Hılmi) uzun yıllar Midyat müftülüğü yapmışlardır. Mustafa, Ahmed ve Süleyman Efendiler de savcılık (Osmanlı döneminde Mustantik) ve mal müdürlüğü görevlerinde bulunmuşlardır.

www.netewe.com

Yine aynı aileye mensup Avukat Talat Oğuz 1961-1965 yılları arasında Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nden, 1973-1977 yılları arasında ise Güven Partisinden; Nihat Eri ise AK Parti'den 2002-2007 yılları arasında Mardin milletvekilliği yapmışlardır. Müftü ailesinin Estel'den göç eden bir kısmı halen Bağdat ve Kamışlı'da yaşamaktadırlar.

BEYT MÜFTİ SOY AĞACI

www.netewe.com

2. KARTMİNLİ BEYT KURDİ (BEYT HOSTA)

AİLEYE MENSUP SOYİSİMLERİ:

TALAY, İŞLER, AK, AKÇAY, KESLER, ÜSTÜN, ÜZEL, CERSEL, GÜLER.

Aileye mensup yaşlılar babaları ölen 3 yetim kardeşin anneleriyle birlikte Kartmin köyünden gelerek Estel'e yerleştiklerini ve yukarıdaki soyisimlerine mensup ailelerin bu 3 kardeşin çocukları olduğunu ileri sürmektedir.

Kartmin Köyü genel olarak Seyyidler ve Kürtler olarak iki kesimden oluşmakta, ancak her iki kesim de Arapça konuşmaktadır.

Seyyid olmayanlara Kurdi diyen Kartminliler, Arapça konuşan Kurdilerin etnik köken olarak Kürt olup olmadıkları konusunda kesin bir şey söylememektedir.

Estel'de yukarıdaki soyisimlerine mensup aileler de Kartmin'in Seyyid olmayan 'Kurdi' kesimine mensupturlar. Ailenin Ürdün'e göç eden bir koluna da Ürdün'de, Beyt Muhammed Ali Kurdi adı verilmektedir.

Aileye mensup Cemil işler 1977-1984 yılları arasında Bağımsız olarak seçilerek Midyat Belediye Başkanlığı yapmıştır.

BEYT AHME MELEK

Aile İzgi soyadını kullanmaktadır. Estel'e Kartmin yakınlarındaki Ellin köyünden gelmişlerdir.

BEYT NASIR

AİLEYE MENSUP SOYİSİMLERİ:

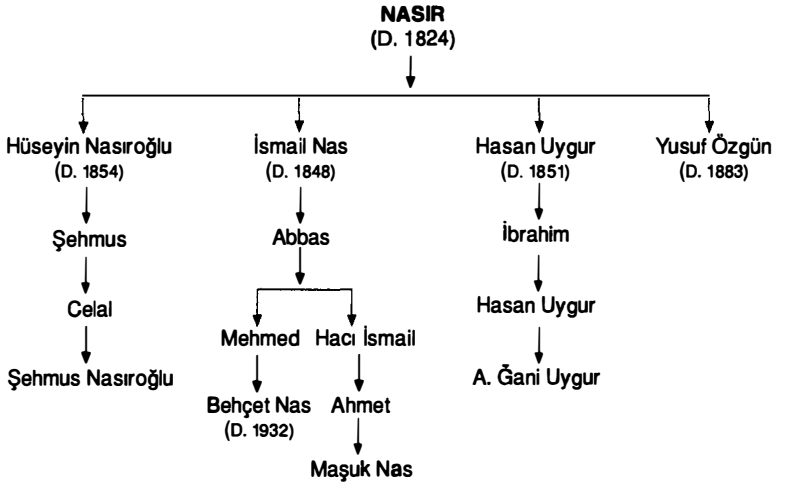
ÖZGÜN, UYGUR, NAS NASIROĞLU

Beyt Nasır da Estel'e Beyt Ahme Melek gibi Ellin köyünden gelmiştir. Ancak iki aile amcazade değildir.

Aileye mensup Şehmus Nasıroğlu 1999 yılında Doğru Yol Partisi'nden Midyat Belediye Başkanı seçilmiştir, halen de bu görevi sürdürmektedir.

www.netewe.com

BEYT NASIR SOY AĞACI

DARA GRUBU (BEYT ZIRKO)

AİLEYE MENSUP SOY İSİMLER:

ACET (BEYT KADFO), ERGÜN, ÖRNEK, ELİBOL, ATASAL, (BEYT HAMKO KAHLE), ERDEM (BEYT HAMMED YUSIF), PAK

Bu soyisimlerine mensup ailelerin de birbirleriye amcazade oldukları ve Dara köyünden birlikte geldikleri Keferallab köyünde Dara asıllı Beyt Çevgerkê ile de akraba oldukları söylenmektedir. Dara Köyü Kürtçe konuşmaktadır.

BEYT RAMAZANAT

AİLEYE MENSUP SOYİSİMLERİ:

ERTAŞ, ORUÇ, MANAP, GÖKTEKİN, TANER

Aile köken olarak Hasankeyf civarındaki Raman Aşireti'ne mensup 'Gundê Diyêr' köyünden gelmiştir. Kürt asıllıdırlar.

BEYT ALİ EFENDİ

Ailenin tamamı Yılmaz soyadını kullanmaktadır. Aileye adını veren Ali Efendi aslen Diyarbakırlıdır. Osmanlı döneminde

www.netewe.com

tapu memurluğu görevinde bulunmuştur. Ali Efendi'nin dedelerinin Diyarbakır'a Kafkasya'daki Dağıstan'dan geldikleri rivayet edilmektedir.

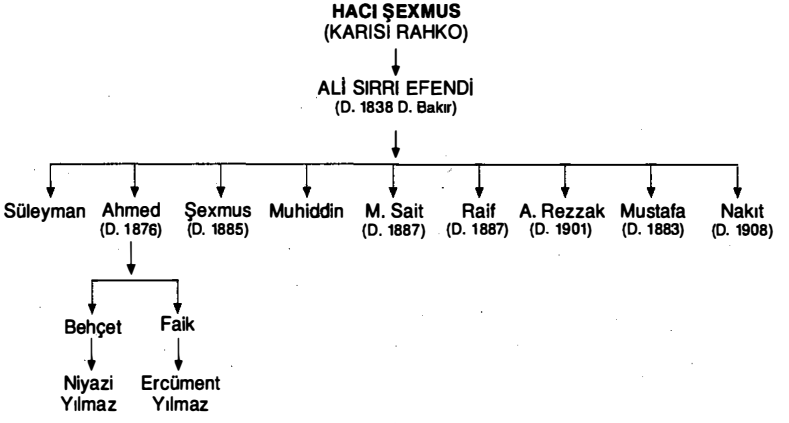
Ali Efendi, Diyarbakır'dan önce 1870'li yıllarda Savur'a tayin edilmiş, Savur'da Beyt Papê'den bir hanımla evlenmiş, daha sonra ise Midyat'a tayin edilmiştir. Midyat'ta biri Müftü ailesinden, biri Ramazanatlardan, biri de evlerinde çalışan bir Keferallablı ile olmak üzere üç evlilik yapmıştır. Ali Efendi'nin toplam dört evliliğinden 11 oğlu ve 7 kızı olmuştur.

Yaklaşık 40 yıl Estel'de kalan Ali Efendi'nin ilk geldiğinde Arapça bilmediği, ölümüne kadar Arapça'yı tam olarak konuşamadığı ve çarşıda alış veriş yaparken zaman zaman şaşırarak erkeklere "Veki" (Arapça'da kadınlara söylenir) diye hitap ettiği anlatılmaktadır. (H. Yusuf Tan)

Ailenin Estel'de ikamet edenlerinin büyük bir kesimi devlet memurluğu görevinde bulunmakta, az bir kısmı ise ticaretle uğraşmaktadır. Estel'in geneli Şafii mezhebine mensup iken Beyt Ali Efendi Hanefi Mezhebine mensuptur. Estelli ünlü siyaset adamı M. Ali Arıkan'ın annesi Hatice Hanım da Ali Efendi'nin kızıdır.

Ali Efendi'nin Diyarbakır'da kalan kardeşi çocukları Aktuğ soyadını almışlardır. Kardeşi oğullarından Sabri Aktuğ Sayıştay memurluğu, Yusuf Aktuğ ise Albaylıktan emekli olmuş, Sabri Aktuğ'un oğlu Miraç Aktuğ ise 1980 öncesi Emlak Bankası Genel Müdürlüğü görevinde bulunmuştur.

BEYT ALİ EFENDİ SOYAĞACI

www.netewe.com

BEYT ŞEGÊ

Aile Delen ve Rende soyadlarını kullanmaktadır. Aslen Şırnak'tan geldiklerini ve Kürt asıllı olduklarını ileri sürmektedirler. Ailenin en ünlü kişisi keskin zekası, güzel sohbet ve nükteleriyle meşhur, Estel'in 'Nasreddin Hocası' olarak tanınan merhum Cemil Sılokê'dir (Cemil Rende)

BEYT BAŞKATİP

Aile, 'Demircan' soyadını kullanmaktadır. Aslen Mardinli Paşavat (Ayanoğlu, Ağırakça. . .) Ailesine mensupturlar. Babaları Midyat'a memur olarak (Başkatip) olarak gelmiş ve yerleşmiştir. Arap asıllıdırlar. Mehmet Ali ve Mesut Demircan kardeşler ailenin önde gelen kişileridir.

BEYT HALAHİYYE (HELAXLILAR)

AİLEYE MENSUP SOYİSİMLERİ:

SAİN, SALTEKİN, ARLI, İŞÇAN, EDİS, GÜNDÜZ, ÇELİK, ÖZKAN, YAVUZ, TEKİNCE, ALP, AKTAN, TAN, ÖZEL, METE, KUTLU, ÇİÇEK, BİLGİÇ.

HALAHİ Ailesi nüfus olarak Estel'in en kalabalık ailesidir. Aile tahminen 1820'li yıllarda Midyat'ın doğusunda Kerboran yolunda Midyat'a yaklaşık 10 kilometre mesafede bulunan Kürt Dermemmıka Aşireti'ne mensup HELAX (Arapça HELAH, Süryanice Ahlah) köyünden göç ederek Estel'e yerleşmiştir.

Köyde bulunan diğer akrabalarıyla mahalli liderlik nedeniyle çatışan aile bir rivayete göre rakiplerini öldürmüş, bir rivayete göre ise yaralayarak köyden çıkmak mecburiyetinde kalmıştır. Ailenin yaşlıları HELAX'tan 5 kardeşin çıktığını, 3 tanesinin Estel'e bir tanesinin Keferallab'a, bir tanesinin ise halen Suriye topraklarında kalan sınırdaki Xerapkurt ve Gırbavi köylerinin bulunduğu bölgeye yerleştiğini (Mala Hüso Xalef) ileri sürmektedir.

Halahi ailesinin Estel'e ilk geldiklerinde Harıt Fok'ta Şemsoların yanına gittikleri, ancak bazı geceler Estel'den HELAX'a baskın düzenleyerek HELAX'taki kavgalı oldukları akrabalarıyla çatışmalarının Şemsoların hesabına gelmediği, bunun üzerine Halahilerin de Harıt Taht'ta Selimoların yanına gittikleri bir

www.netewe.com

müddet "Akrebê" sokağının arkasında ikamet ettikten sonra kendilerine evler yaptıkları rivayet edilmektedir. (M. Ali Arıkan).

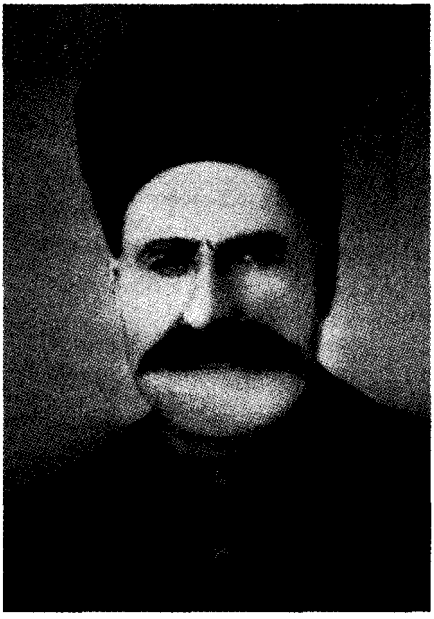
Halahi ailesinin mensup olduğu Kürt Dermemmıka Aşireti Turabidin Bölgesine tahminen 1700'lü yılların başında Doğubeyazıt'tan gelerek yerleşmiştir. Midyat bölgesinde ailenin en eski adı Mala Şêxê Beyazid'tir. Beyazıt'ta Şeyh oldukları söylenmektedir. Doğubeyazıt'tan geldikten sonra çocuklarını Keferzê, HELAX, Keferbê ve Heskalê köylerine yerleştiren ailenin ilk lideri, en büyük oğlu Bekir'e HELAX'ın yönetimini vermiştir. Halen HELAX köyünün sakinleri ve Estel'deki Halahiler adı geçen Bekir'in torunlarıdır. Estel'e göç eden kardeşlerden birinin adı da Bekir'dir (İlk Bekir'in torununun oğlu 2. Bekir).

Estel'e gelen kardeşlerden birinin adı Bekir, diğerinin adı Mahmi'dir (Büyük bir ihtimalle Mahmud). Üçüncü kardeşin adı ise bilinmemektedir. Keferallab'a yerleşen dördüncü kardeşin adı ise Haci'dir. Haci'nin çocukları Keferallab'ta Beyt Kasım Şeho ve Beyt Ali Nunıkê (Soyadları: Göz, Tekin Kazan, Sel, Nas, Nayır, Noyan) adlarıyla tanınmaktadır. Estel'deki Halahi'lerin bilinen ilk liderleri Hacı Hasan Bekro (Tan, Aktan, Özel, Kutlu, Mete, Bilgiç ve Çiçeklerin dedeleri) ve Aliyê Cıwamer (Alplerin dedesi)'dir. Halahilerin Cumhuriyetin ilk yıllarındaki liderleri ise 1926 yılında İzmir Kula'ya sürgün edilen Hacı Ömer Özel ve amcası oğlu Hacı Ali Saha (Tan)'dır.

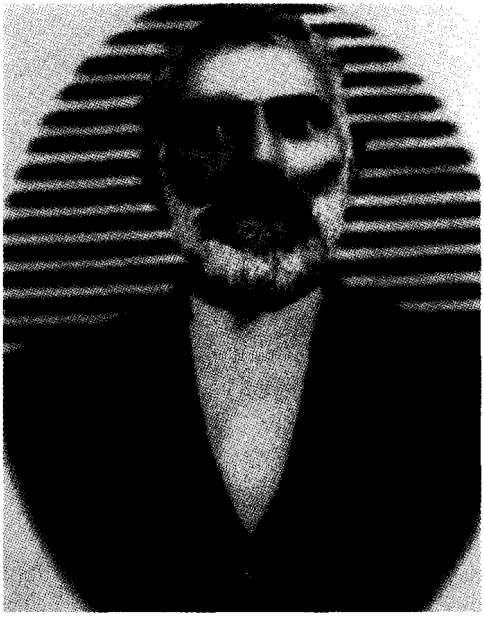
Zenginliği ve hayır severliği ile tanınan Hacı Ömer Estel Harıt Taht'ta bulunan (Aşağı Mahalle) Xıbra'yı (Küçük göl) vakf etmiş, kıtlık yıllarında fakirlere sürekli olarak ekmek dağıtmıştır. Oğlu Tevfik Özel de siyasi parti başkanlıklarında bulunarak bir müddet aileyi temsil etmiştir.

Halahi ailesinin büyük bir kısmı ticaretle uğraşmaktadır. 1800'lü yıllardan beri ticaretle uğraşan aile Estel'in en eski tüccar ailesidir. Cumhuriyet'ten sonra çok sayıda kişi yüksek tahsil yaparak değişik memuriyetlerde bulunmuştur. Devlet Planlama Teşkilatı ve Sabancı Holding'te Turgut Özal'ın yardımcılığını yapan Metalurji Profesörü Talip Alp'te Halahi ailesindendir. Halahi ailesinin daha sonraki yıllarda Estel ve Keferallab'tan göç eden kolları halen Suriye'nin Kamışlı ve Şam, Irak'ın Bağdat ve Mısır'ın başkenti Kahire şehirlerinde (Beyt Ali İbrahim) yaşamaktadır.

www.netewe.com

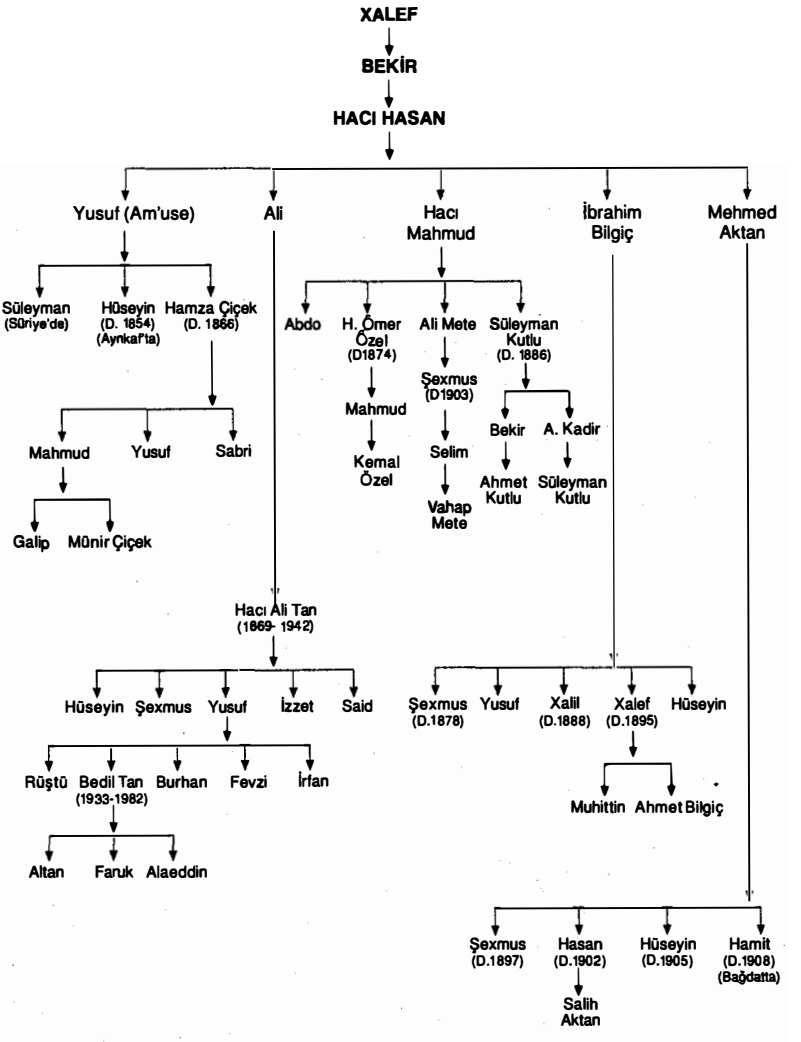
HACI ALİ TAN

HACI ÖMER ÖZEL

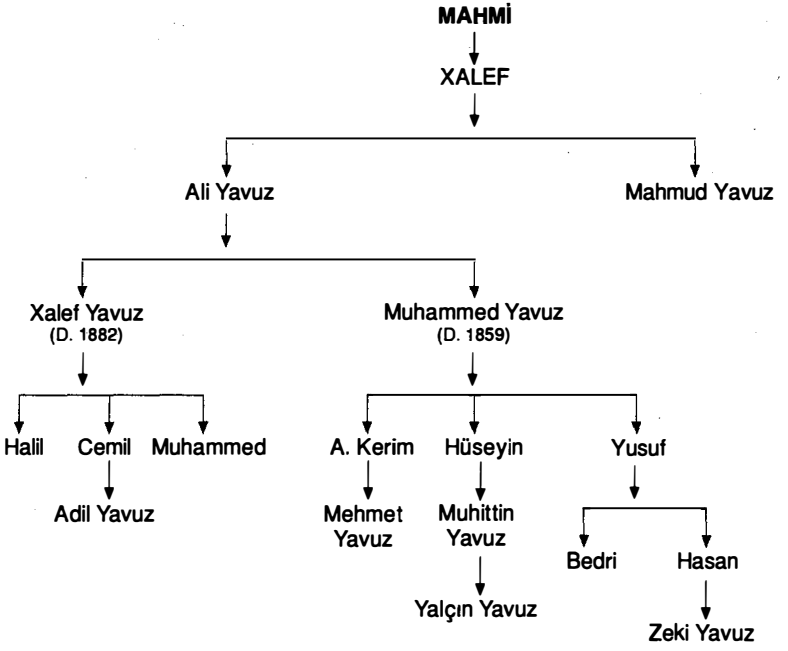
www.netewe.com

HALAHİ AİLESİNİN SOY AĞACI

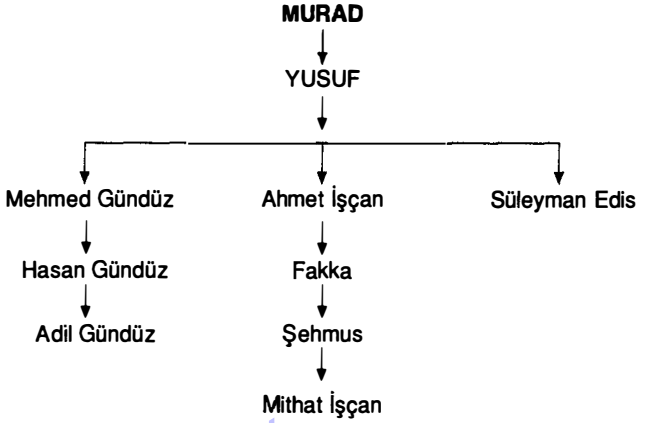

www.netewe.com

2

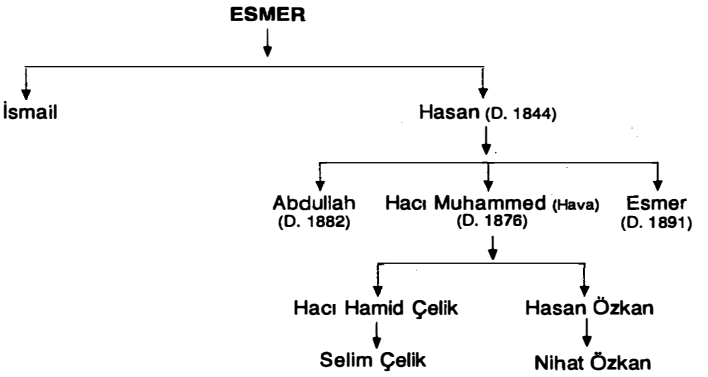

3

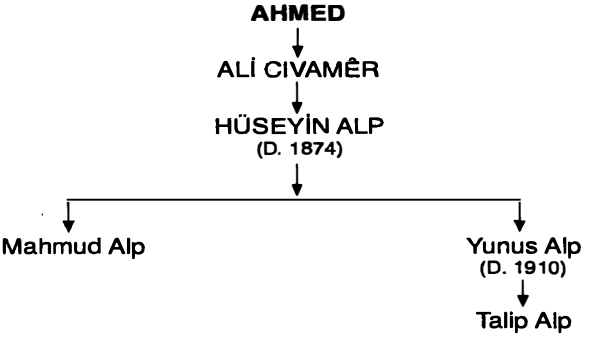

www.netewe.com

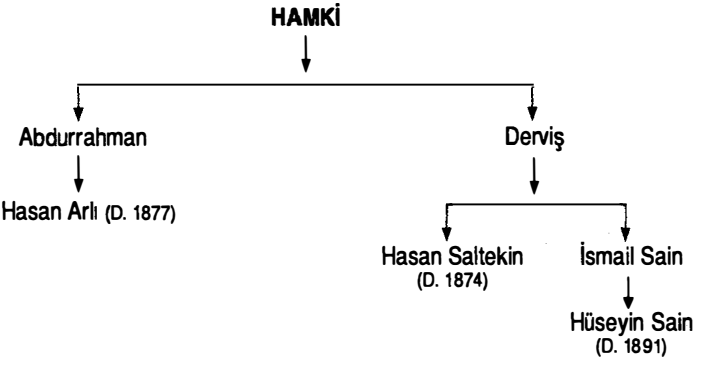
4

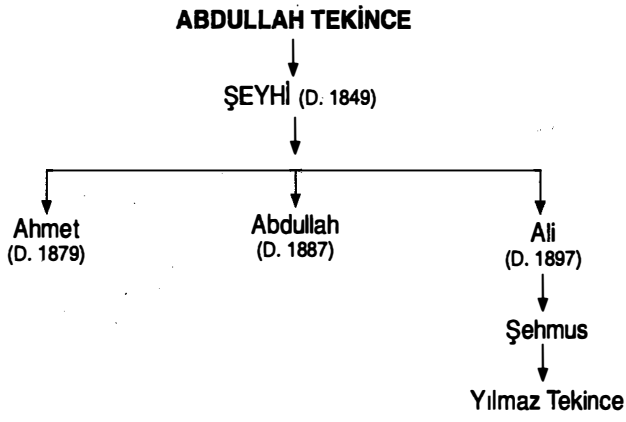
5

6

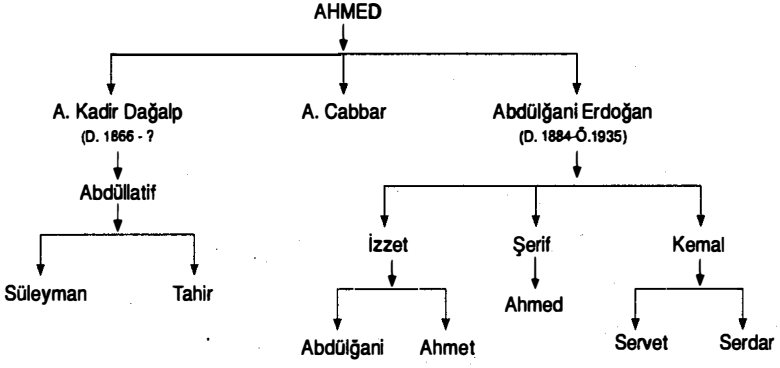
www.netewe.com

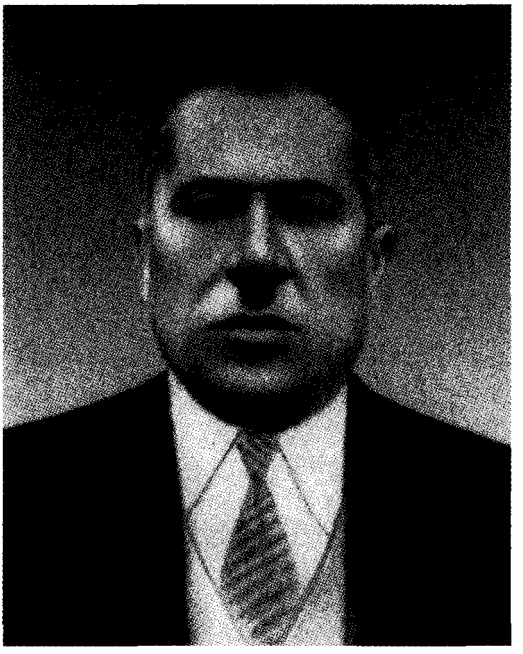
BEYT VEDD

Cumhuriyetin ilk yıllarında Estel Beledye Reisliği yapan Abdülğani Erdoğan'ın ailesidir. A. Ğani Efendi'nin babası Mardinli annesi Adile Hanım ise Estelli Bıro Şemso'nun (Şemso Ailesi) kızı, hanımı Zehra hanım ise Abdiyo ailesindendir. Oğullarından Kemal Erdoğan Bursa Askerlik şubesinden Yarbay rütbesiyle emekli olmuştur. Abdülgani Efendi, Bedii Tan'ın annesi Adile Hanım'ın da babasıdır.

BEYD VEDD'İN SOY AĞACI

www.netewe.com

ABDÜLGANİ EFENDİ (ERDOĞAN)
Estel Belediye Reisi (1884-1935)

HARIT FOK'TAKİ AİLELER (YUKARI MAHALLE)

BEYT ŞEMSO-BEYT TEMO (ŞEMSO VE TEMO KARDEŞTİR.)

AİLEYE AİT SOYİSİMLER:

GÜNEŞTAN, BATI, ŞİMŞEK, PARLAK, ER, ESEN, COŞKUN, DEMİRDAĞ, TEZEL, BAŞTUĞ, DURSUN, DEMİR, ŞAKAR, TOPRAK, ÜRÜN, SAYGUN.

Haritfok'un liderleri Beyt Şemso'dur. Şemso, Temo, Abdullah, Hasan ve Süleyman kardeş olup Hüseyin'in çocuklarıdır. Şemso bir anneden, diğer 4 kardeşi ise ayrı bir annedendir. Ailenin yaşlılarının ifadesine göre Şemso kardeşlerinden ayrılarak Berriyê'ye (Kamışlı civarı) gider. Ekonomik durumu iyi olmayan

www.netewe.com

Şemso'nun durumunu dostları ve diğer akrabaları kardeşlerine bildirerek Şemso ile ilgilenmediklerinden dolayı onlara sitem ederler.

Kardeşleri de Şemso'yu tekrar Estel'e getirirler. Aynı tarihlerde Osmanlı Hükümeti bölgedeki yerel beylikleri tasfiye ederek modern anlamda kaymakamlık idaresi oluşturmaktadır. Yeni durumun önemini kavrayamayan kardeşleri basit bir iş olarak gördükleri Keywxalık (Muhtar) görevini Şemso'ya verirler. Hükümetle ilişkilerini iyi kuran Şemso ve çocukları o tarihten itibaren siyasi liderliği ele geçirirler. Bu durumu kabullenmeyen akrabaları Temolar (Demirdağlar) ise yerel particilikte sürekli olarak Şemsolara muhalefet ederek çatışmışlardır.

Şemso Ailesinin Temoları da içine alan ve ailenin bütününü tanımlayan ismi Beyt Bilalo'dur. Ailenin Estel'e nereden geldiği ihtilaflıdır. Midyatlıların bir kısmı ailenin Kercoz'un doğusundaki Şemsê köyünden geldiğini ileri sürerken, aileye mensup yaşlılar bu iddiayı kesin bir dille redederek, asıllarının Cizre'ye dayandığını ve dedeleri Kara Tajdin'in Midyat ile Nusaybin arasında Kelehê köyü yakınlarında yapılan bir savaşta öldürülerek oraya gömüldüğünü ileri sürmektedir.

Halen Midyat-Nusaybin yolunda Beyazsu kaynağını geçtikten sonra solda bulunan birkaç mezarın Kara Tajdin ve yakınlarına ait olduğu rivayet edilmektedir. Bölgede soylarının Kara Tajdin ve kardeşi Mir Seyfeddin'e dayandığını iddia eden birçok aile vardır. Kercoz ve Kefrê Ağaları (Mala Tajdo-Hasan Şemdin), Estel'deki Şemsolar, Savur Rajdiyê'deki Beyt Şahror'un Sado ailesi, Omeryan Ağaları (Etmanki ve Mahmutki), Kerboran Arbayê Mirekleri ve Cizre Kasrik Ağaları bu iddiadadırlar. Ancak bu ailelerin arasında bir irtibat ve yakınlık mevcut değildir. Adları geçen bütün bu aileler Kürt asıllıdır.

İsa Begi-Dekşuri olan Şemsolara karşı amcazadeleri olan Temolar, rakip Xalil Begi-Hevêrkileri destekemişlerdir. Şemso ailesinin Osmanlı'nın son dönemi ile Cumhuriyetin ilk yıllarındaki en ünlü lideri 1862 doğumlu Hüseyn Abdê'dir. (Annesi Dêrizbin Beylerinden Hazarê Hanım, önce Berriyê'de bir ağa ile evliydi, sonra Hüseyn'nin babası Abdê Bıro ile evlendi, Hüseyn Abdê'nin karısı Halahilerden Yusuf Murad'ın kızı Fatma Hanım'dır.)

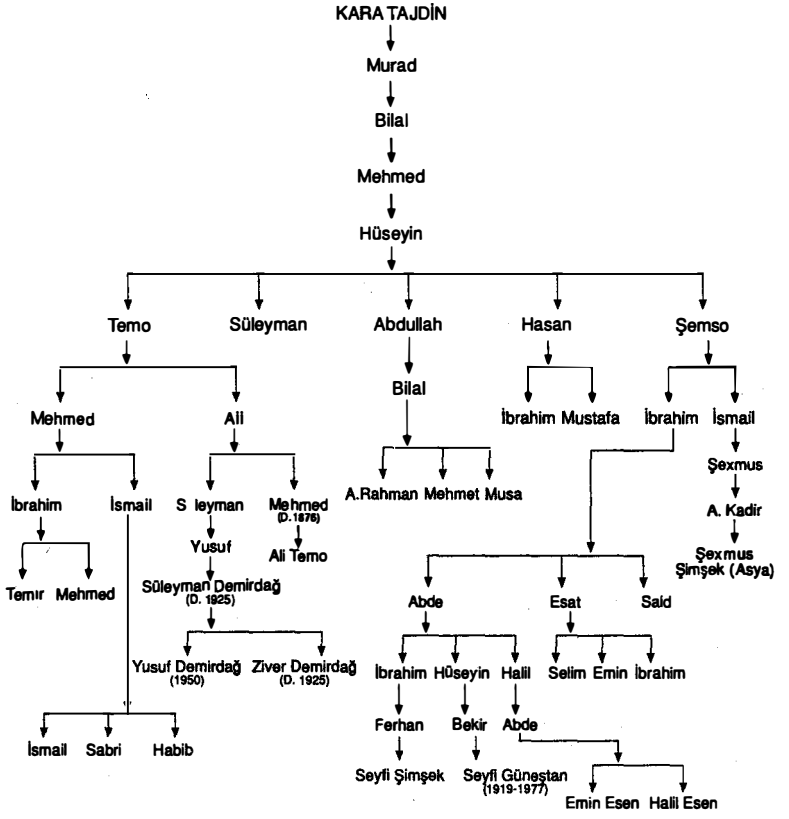
Şemso ailesinden Abdê Bıro Şemso, Sultan Abdülhamid döneminde Midyat Encümen azalığı görevinde bulundu. Hüseyn

www.netewe.com

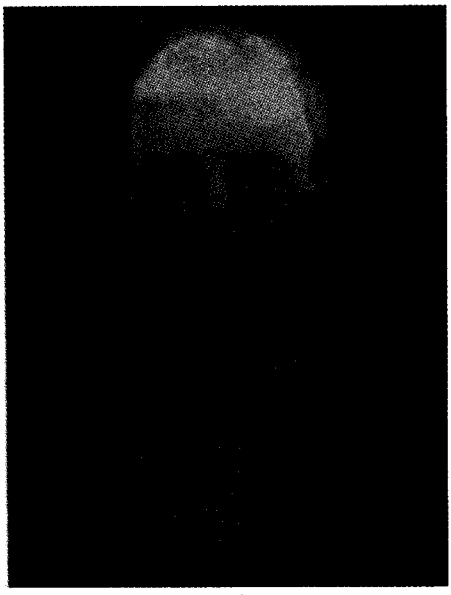
Abdê'nin torunu Seyfi Güneştan (Doğ. 1919 Öl. 1977, babası Bekir, annesi Halahilerin Yavuz ailesinden Zehra Hanım, eşi ise Müftülerden Naciye Hanım'dır.) 1950-1955 yılları arasında Midyat Belediye Başkanlığı, Demokrat Parti İlçe Başkanlığı, 1961-1977 yılları arasında ilk 3 dönem Yeni Türkiye Partisi'nden son dönem ise Adalet Partisi'nden Mardin milletvekilliği yapmıştır.

Şemso ailesinin Silvan'daki Azizoğlu ailesiyle de evlilikler yolu ile oluşan ve eskiye dayanan akrabalığı vardır.

ŞEMSO-TEMO AİLESİNİN SOY AĞACI

www.netewe.com

HÜSEYİN ABDÊ GÜNEŞTAN

BEYT CAFO (CAFERİYYE)

AİLEYE MENSUP SOY İSİMLERİ:

SEL, ATMACA, ALTUNKAYNAK, CİHAN, DOĞAN (BEYT SELMO İSMAİLKE), YÜKSEKDAĞ, EREZ, KÖZ, AKDENİZ, ŞAHİN, ERKEN, ERTEKİN, KÜÇÜKASLAN, SAVAŞ.

Cafo ailesi Estel'deki Muso Ailesi ile akrabadır. Cafo ve Muso Taka köyünden Yezidi Kürt Polo'nun oğullarıdır. Rivayetlere göre Cafo ve Muso Müslüman olarak Estel'e göç ederler. Estel'e geldiklerinde Mahalmi asıllı ve Arapça konuşan Beyt Keleş Hammo (Gümüş ve Keleşler)'ların yanına yerleşirler.

Cafo ve Muso'nun diğer kardeşleri Cimo (Cemil) Müslüman olmaz. Bir yıl sonra tekrar Taka köyüne giden Cafo ve Muso kardeşleri Cumo'yu Müslüman olmaya zorlarlar (Nuri İvenç). Cumo kabul etmeyerek Şengal'e göç eder, ancak Cumo'nun oğlu Zeynel Taka'da kalır. Cafo ve Muso'nun mezarlarının Ulucaminin karşısında olduğu rivayet edilmektedir. Doğru Yol Partisi'nden 1999-2002 yılları arasında Mardin Milletvekili seçilen Veysi Şahin Cafo ailesine mensuptur.

www.netewe.com

BEYT MUSO (MUSİKİYYÊ)

AİLEYE MENSUP SOYİSİMLERİ:

İLERİ, İVENÇ, İRAZ, YARIŞ, DÜNDAR, POLAT, ERÇİN, GÜRMÜÇ, GÜVENÇ, ERİK, GÖZE, ÖZTEK, AĞIRMAN, SADIK, ORHAN.

Yukarıda anlatıldığı gibi Cafo Ailesi ile amcazadedirler. Ailenin liderliğini uzun yıllardır İleriler (Beyt Hacı Ali Musto) yapmaktadır. Aileye mensup Süleyman İleri yaklaşık 20 yıl İl Genel Meclisi Azalığı yapmıştır. Yusuf İleri 1999 yılında Midyat İl Genel Meclis Üyeliğine seçilmiştir.

Musikilerin ünlü şahsiyetlerinden birisi de 1846 doğumlu Binbaşı Abdurrahman Efendi'dir. Abdurrahman Efendi'nin babasının adı Süleyman'dır. Abdurrahman Efendi'nin hayat hikayesi de ilginçtir. Midyat'ta görevli bir yüzbaşı 1850'li yılların sonlarında bir düğüne gider. Düğünde Mıtrıpların (Çalgıcıların) niye durduklarını ve çalmaya devam etmediklerini sorar. Onlar da Ali Ağa'nın güzelliği dillere destan kızı NESEP düğüne gelmediği için çalmıyorlar derler. Yüzbaşı çalgıcıya para verir ve çalgıcı oyun havaları çalarak Ali Ağa'nın evine kadar gider. Ricacılar örf gereği kızı alarak düğüne getirirler. O dönemde Şeyxul Arab'ın oğlu ile nişanlı olan kıza yüzbaşı aşık olur. Ancak nişan bozulmadan hiç birşey yapılamıyacağı söylenir. Yüzbaşı Keferhuvar beyine gider. Bey sorunu çözeceğine söz verinceye kadar yemeklerini yemez. Keferhuvar beyi araya girer Şeyxul Arap ikna edilir ve kız yüzbaşı ile evlendirilir. Yeni gelin kardeşi Bekir'i de İstanbul'a beraberinde götürür. Ancak gurbete dayanamayan Bekir geri döner ve yerine kardeşi Abdurrahman gönderilir. Abdurrahman Efendi, okur, subay olur ve Selanik'te görev yapar. Emekli olunca Estel'e yerleşir. Yukarı Mahalledeki camiyi inşa ettirir. Hacı Ahmed Seyranê'nin (Arıkan) kızı 1900 doğumlu Meryem Hanım'ı 3. eş olarak alır. Erkek çocuğu yoktur.

BEYT ZORÊ

Aile ÖZMEN ve ALVER soyadlarını taşımaktadır. Estel'e Raman Aşireti'nden geldikleri ileri sürülmektedir. Cafo Ailesi ile evlilikler yolu ile akrabalıkları vardır. Aileye mensup Kazım Özmen 1995 ve 1999 yıllarında Refah ve Fazilet Partilerinden İlk Genel Meclisi üyesi seçilmiştir.

www.netewe.com

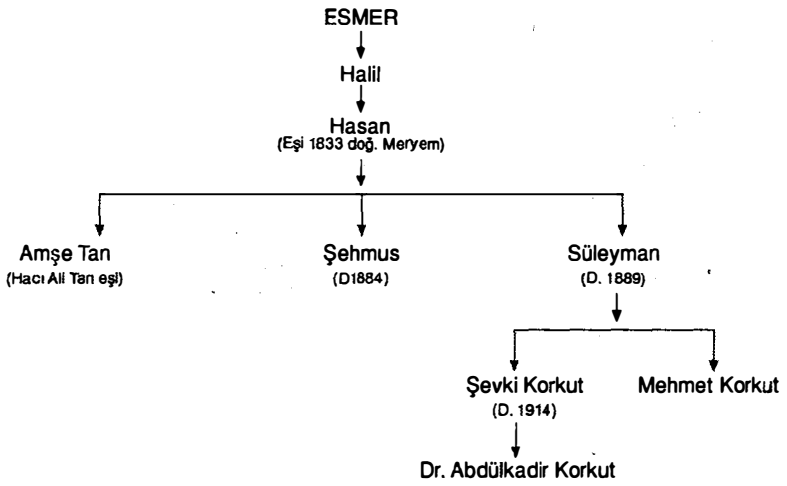
BEYT KELEŞ HAMMO

Aile KELEŞ ve GÜMÜŞ soyadlarını taşımaktadır. Estel'in yaşlıları Beyt Keleş Hammoların Mahalmi asıllı ve Estel'in en eski Müslüman ailesi olduklarını, Şemsolardan önce Harıt Fok'ta liderlik yaptıklarını (Salih Selimoğlu) söylemektedir.

BEYT RASTAMO

Aile Korkut soyadını taşımaktadır. Estel'in eski bir ailesi olmalarına rağmen haklarında fazla bir bilgi mecut değildir. Mehmet Korkut (Hammed Merşo) çok uzun yıllar Yeni Mahalle Muhtarlığı yapmıştır. Mehmet Korkut'un babası Süleyman, kardeşi Şehmus ile birlikte Birinci Dünya savaşında Hasankale'de Ruslarla savaşırken şehit olmuşlardır. Tan ailesinin büyük babaanneleri Amşe Hanım ile Şahin ailesinin büyük babaanneleri Zehra Hanım Rastamolara mensuptur. Amşe Hanım Hasan Halil'in kızıdır.

BEYT RASTAMO'NUN SOY AĞACI

www.netewe.com

BEYT ÇALIĞ

Aile GÜLGİR, ÇELİK ve KIZILBULUT (Aynkaf'ta) Soyadlarını kullanmaktadır. Aynkaf, Tafo ve Hebızbını'de amcazadeleri vardır. Ailenin yaşlılarının bir kısmı ilk yerleştikleri yerin Hebızbını, diğer bir kısmı ise Tafo Köyü olduğunu söylemektedir.

Gülgir ailesinin dedesi Ahmed Ibın Molla Musa İsa (D. 1888) Çanakkale'de şehit olmuştur.

BEYT BOĞA (BEYT BIRO ÇENİ)

Aile BARAN ve TEMİZ soyadlarını taşımaktadır. Keleş Hammolarla birlikte Estel'in en eskileri oldukları söylenmektedir.

BEYT BETUŞE (PETUŞÊ)

Aile Karataş soyadını taşımaktadır. Estel'e 1950'li yıllarda Savur ile Midyat arasında bulunan Arapça konuşan Petuşê köyünden gelmişlerdir. Aile Estel'in yerli aileleriyle evlilikler yoluyla akrabalıklar kurmuştur. Liderleri merhum Naif Petuşê (Karataş) idi.

BEYT SİÇO (SİÇEVALILAR)

AİLEYE MENSUP OLAN SOYİSİMLERİ:

TALAY, DURMAZ, ÇELEBİ, BOZDEMİR, OKUT, SAVAŞÇI, ALĞAÇ, AKINCI.

Kürt asıllı olan ailenin aslen Diyarbakır civarından Savur'un Dêreveri Aşireti'ne ait Siçeva köyüne geldikleri, bir kolunun ise Siçeva'dan Estel'e geldiği rivayet edilmektedir. Aile Estel'e geldiğinden itibaren Harıt Fok'un (Yukarı Mahalle) liderleri olan Şemsolarla birlikte hareket etmektedir. Siçoların liderliğini Cumhuriyetin ilk yıllarında Hüseyin Altunkaya (D. 1860) yapmış, Selim Altunkaya ve Sabri Atalay İl Genel Meclisi Üyeliklerinde bulunmuşlardır.

Aileye ait en eski nüfus kaydı Hüseyin Altunkaya'nın babası Hasan'a aittir (Hasan'ın D. 1823. Hasan'ın babası Mahmud Siço). Mehmed Siço oğlu İsmail'in doğum tarihi ise 1824'tür.

www.netewe.com

MİDYAT'IN BÜYÜK KÖYLERİ

KARTMİN (QERTMİN) KÖYÜ

Kartmin köyü bölgenin en eski yerleşim yerlerinden biridir. Bilinen tarihi 2000 yıldan fazladır. Deyrulumur (Mor Gabriel) Manastırını da Kartminliler inşa etmiştir. Kartminliler Arapça konuşmalarına rağmen Mahalmi değildirler. Tarih içinde defalarca boşaltılıp, tekrar yerleşilen Kartmin'de halen yaşayan aileler başlıca iki gruba ayrılmaktadır:

1. SEYYİDLER
2. KÜRTLER

Kartmin'de Seyyid olmayanlara 'Kürdi' (Kürt) denilmekte, ancak kendilerine 'Kürdi' denilenler de, Seyyidler de Arapça konuşmaktadır. Halen Estel'de yaşayan ailelerin bir kısmı da Kartmin kökenlidir. Seyyidlerle ilgili ayrıntılı bilgi ileride verilecektir.

SEYYİDLER

1. BEYT XUNİKÊ

Aslen Kartmin yakınlarındaki Efşê köyündendirler. Geçmişte Ellin ve Bamınmın köylerinde de yaşayan Xunikelerin büyük bir kısmı daha sonra Nusaybin'e yakın Tılhasan köyüne göç ettiler. Ailenin bu koluna Mala Şêx Osman denilmekte olup, liderleri 1980'lerde Nusaybin'de öldürülen Hacı Salaho'dur. Aile 'Doğru' soyadını taşımaktadır. Xunikelerin bir kısmı halen Kartmin'de yaşamaktadır.

2. BEYT SEYYİD SALIH

Bêcırman'dan gelen aile Seyyid Bilal'in soyundandır.

3. ALI KARTMİN SEYYİDLERİ

Kartmin'e ilk yerleşen Seyyidler bunlardır. Ayrıca Kerboz seyyidlerinin de bunlarla akraba oldukları söylenmektedir. Kerboz isminin 'Boz eşek' anlamına geldiği ve Bağdat'tan kaçan ilk seyyidin bineği olduğu, kaçarken bir köye sağındığı, yardım ettiği köylünün tarlasının hemen yeşerip birkaç aylık ürün haline geldiği, onu takip edenlerin köylüye 'Boz bir eşeğe binen bir adam buralardan geçti mi?' diye sorduklarında, ben ekinleri sürerken geçti cevabını alan takipçilerin bu ekin en az birkaç aylık bu başka birinden bahsediyor diyerek geri döndükleri anlatılmaktadır. Kartmin Seyyidlerinin Bağdat'tan yaklaşık 700 yıl önce çıktıkları ve önce Midyat ile Kerboran arasındaki Hax köyüne

www.netewe.com

oradan da HELAX köyüne yerleştikleri ve HELAX camisini Kartmin Seyyidlerinin inşa ettiği anlatılmaktadır. HELAX köylülerinin ilk atası Bekir Seyyidleri HELAX'tan çıkarınca seyyidler Kartmin'e yerleşir.

KARTMİN'DEKİ DİĞER AİLELER (KÜRTLER)

1. BEYT ZEYDO. Köyün en eski yerlileridir.
2. BEYT ALİ BOZO
1. BEYT ALİ ŞIBLÊ
2. BEYT SÜLO HAMED
3. BEYT ŞEREF
3. BEYT HAYDAR. RAJDİYE VE MUXAŞNİ'de akrabaları var.
4. BEYT OSÊ. RAJDİYE ve MUXAŞNİ'de akrabaları var.
5. BEYT CUMO. RAJDİYE ve MUXAŞNİ'de akrabaları var.
6. BEYT REŞŞO. Köyün en eskilerindendirler. Estel'deki Ak, Akçay, Talay, Kesler, İşler, Cersel ve Güler aileleri de bu aileye mensuptur. Nereden geldikleri konusunda bir bilgi bulunmamaktadır.

SİTA KÖYÜ

SİTA OMERYAN Aşireti ile Mahalmi Aşireti arasında dönem dönem el değiştirmiş olup, genel kanı olarak Omeryan sayılır.

SİTA'DAKİ AİLELER:

1. MALA USIFA. XALİL BEGİ olan ailenin lideri 1958'de ölen AHMEDÊ ÊLYAS idi.
2. MALA ŞELLUM. İSA BEGİ olan ailenin lideri 1958'de ölen XALLÊ ATO idi.
3. MALA OXILÊ
4. MALA MELLA. KARTMİN seyyidlerindendirler.
5. MALA HUSEYNÊ. OMERKÂ Aşireti'nin Kerşaf'taki Guheşkâ kolundan gelmeler.

Köyün tamamı Müslüman olup Kürtçe konuşmaktadır.

Sita'nın mezrası olan Sitolê'de bulunan Şêx Ebubekr türbesi ile ilgili bir rivayet bilinmemektedir.

www.netewe.com

MAHALMİ AŞİRETİ (MAHALLEMİYYE-MAHALMOYO)

MAHALMİ AŞİRETİNİN HUDUTLARI: Doğuda Midyat-Estel arasındaki Babe (Midyat Lisesinin olduğu yer) batıda Ömerli (Masertê) ilçesi, Omeryan Aşireti, güney batıda Aliki Aşireti, güneyde Şemıka Aşireti'nin Kerşaf köyü, kuzeyde Hebızbını ve Hisar Aşiretleri (Kayapınar-Aynkaf beldesi) kuzey batıda Kose mıntıkası (Savur ilçesinin güneyi)

MAHALMİ HUDUTLARI İÇERİSİNDEKİ
YERLEŞİM BİRİMLERİ
ESTEL
RİŞ
KEFERZOTA
KEFERHUVAR
DERİZBİNÊ
HAPSENAS
TAFO
EPŞÊ
ŞORIZBAH
KİNDERİB
KEFERALLAB
ZİYARET
ZERNOKA
KASTELUNÊ
XIRBITIL KALAÇ
XIRBITIL GINGIRES

yukarıdaki yerleşim birimlerinin tamamı Arapça konuşmaktadır.

Mesken, Suwayê, Baydarmemo ve Kozê köyleri Kürtçe konuşmalarına rağmen dönem dönem Omeryan Aşireti ile Mahallemi Aşireti arasında el değiştirmiştir. Bir zamanlar Hesar ve Kercoz (Gercüş)'a kadar olan tüm bölgeyi egemenlikleri altında

www.netewe.com

tutan Mahallemi Beylerinin egemenlik sınırları sonradan daralmıştır.

İhtilaflı olan Haldah, Nunıb ve Aynkaf köyleri de Arapça konuşmalarına rağmen son yüzyılda Habezbeni ağalarının, Xırbıtıl Haci ise Köse mıntıkasının etkisi altına girmiştir. Bölgede yaşayan Kürtler, yanlış bir kanı ile Arapça konuşan herkese Mahalmi demektedir. Savur, Mardin ve Ömerli civarında Arapça konuşan diğer köyler Mahallemi Aşireti'ne bağlı değildir. Estel'de yerleşim sahası (coğrafi) olarak Mahallemi Aşireti hudutları içerisinde olmasına rağmen Mahallemi Aşireti'ne mensup değildir. Birkaç yüzyıldır Arapça konuşan Estel'deki ailelerin büyük bir çoğunluğu ise esas olarak Kürt asıllıdır.

MAHALLEMİLERİN KÖKENİ

Mahallemilerin kökeni bölgede en fazla tartışılan konuların başında gelmektedir. Bu konuyla ilgili birbirinden farklı iddialar öne sürülmektedir. Bu rivayetleri kısaca özetlemekte yarar vardır:

1. Mahallemilerin kendileri Arap asıllı olduklarını ve Yemen'den çıkarak tüm Ortadoğu ve Kuzey Afrika'ya yayılan Beni Hilal kabilesine mensup olduklarını bölgeye İslam fütuhatı ile geldiklerini ve Beni Hilal Kabilesi'nin lideri Sultan Hasan'ın soyundan olduklarını söylemektedirler.

Bu konu ile ilgili elde yazılı herhangi bir belge mevcut değildir.

2. Süryani kaynakları tüm bölgedeki diğer yerleşim yerlerinin olduğu gibi Mahallemi köylerinin de birer Süryani köyü, Mahallemilerin de Süryani asıllı olduklarını öne sürmektedirler. Bu konuyla ilgili Süryani tarihçileri özünde birbirine yakın iki ayrı rivayette bulunmaktadır:

a. 1583 yılında bölgede büyük bir kuraklık yaşanmış, kuraklıkla birlikte yayılan salgın hastalıkta hayvanlar telef olmaya başlamıştı. Bu durumda çaresiz kalan Süryaniler Mardin Deyrulzafaran'daki Patrik İsmail'e giderek o yılki perhiz orucunu tutmak istemediklerini, çok miktarda kesilmek zorunda kalınan hayvanların et, süt ve yağlarını yiyerek bir sonraki yıl oruç tutmak istediklerini söyleyerek bu konuda fetva isterler. Patrik istedikleri fetvayı vermeyerek gidenleri tersler. Buna sinirlenen

www.netewe.com

Mahallemi Aşireti'ne mensup Süryaniler topluca Müslüman olurlar.

b. Kilise kaynakları bu iddiayı kabul etmemekte ve Mahallemi Süryanilerinin 1600'lü yıllarının başlarında o dönemdeki Mardin Osmanlı Paşasının baskıları sonucu Müslümanlığa geçtiklerini iddia etmektedirler.

3. Halep Metropoliti, KERCOZ ERDEli, tarihçi yazar Hanna İbrahim'in de aralarında bulunduğu azınlıkta kalan bazı tarihçiler ise Mahallemilerin etnik olarak Arap, din olarak ise Hıristiyan Süryani olduklarını öne sürerek yukarıdaki iddiaları telif etmektedirler.

Hanna İbrahim'e göre Beni Hilal Aşireti'ne mensup Hıristiyan Arap olan Mahallemiler İslamdan sonra Midyat civarına geldiler. Çıkan çarpışmalarda büyük bir çoğunluğu öldürüldü, ancak 100 kişi sağ kaldı ve Arapça 'Yüz kişinin mahallesi' anlamına gelen 'Mahallemiyye' adını aldılar. Sonradan Müslüman oldular.

4. Bazıları ise Abbasi Halifesi Harun Reşid ve oğlu Memun döneminde bölgeyi ve kervan yollarını kontrol altında tutmak için yüz adet karakol (yerleşim birimi) kurulduğunu ve Irak Bağdat civarından getirilen ailelerin bu yerleşim birimlerine yerleştirildiklerini 'Yüzlerin mahallesi' anlamında bu gelen kişilere 'Mahallemiyye' denildiğini ileri sürmektedir.

5. İslam öncesi dönemde yukarı Mezopotamya'da Hıristiyan Arap olan Lahmiler yaşamaktaydı. Çok zayıf bir iddiaya göre Mahallemi kelimesinin aslı Mahal Lahmiyye'den (Lahmilerin mahalli-yeri) gelmektedir. Bu son görüş bir belge ve iddiadan ziyade Lahmilerle Mahallemiler arasındaki isim benzerliğinden dolayı dikkat çekmektedir.

MAHALLEMİ İSMİNİN ANLAMI

Bölgedeki yaygın söylentiye göre Mahallemi isminin aslı Arapça Yüz Mahalle anlamına gelen MAHALE-MİYYE (Mit Mahalle)'den gelmektedir. Rivayetlere göre bölgeye yüz kişi veya yüz aile geldiğinden, bir başka iddiaya göre ise gelenler yüz yerleşim birimi kurduklarından aşirete bu isim verilmiştir.

www.netewe.com

MAHALMİLERLE İLGİLİ BAZI BELGELER:

1. Aslı Viyana Kütüphanesinde bulunan ve kimin tarafından yazıldığı belli olmayan Hasankeyf Vakayinamesi 1320 ile 1340 yılları arasında geçen olaylarda birkaç yerde Mahallemilerden bahsetmektedir. Bu ibarelerin bir kısmı şöyledir: 'Babalarının yerine geçen amcaları Melik Zahir yeğenlerine Mahalmiyye idaresini verdi. Yeğenler bir müddet sonra Mahalmiyye, Şafidiyye ve Becneviyye aşiretleriyle ittifak kurarak amcalarına karşı koydular. Amcaları Melik Zahir, Moğolların Diyarbekir valisi Ebubekr'in yardımını alarak yeğenlerinin üzerine yürüdü. Yeğenler, müstahkem Haytem Kalesi'ne sığınınca Melik Zahir bir şey yapamadan geri döndü. Yeğenlerden Melik Salih ve kardeşi Melik Mecineddin tekrar Mahalmiyye'ye geri dönerek çevredeki aşiretlerin de yardımıyla tekrar Hasankeyf'e saldırdılar.' (Aslı Viyana Kütüphanesi'nde bulunan yazarı bilinmeyen *Hasankeyf Vakayinamesi* adlı kitabın 20-b, 21 a. b. sayfaları)

2. '726/1326 tarihinde kardeşi Melik Salih'i öldürerek Hasankeyf Emiri olan emir Mecineddin Muhammed Eyyubi kendisine yardım eden Emir Mesud el-Mahalmi'ye ihsanda bulunarak kendisini Mahalmiyye Beldesine emir tayin etti. Aynı şekilde Emir Ahmed el-Haysemi'ye de ihsanlarda bulundu. Haysemi ile birlikte olan Becnevi Kürtlerine de yardımlarda bulundu.' (s. 33-b)

3. 736/1335 yılında Mardin Artukluları ile Hasankeyf Eyyubileri arasında yapılan savaşta çevredeki aşiretlerin büyük bir çoğunluğu Mardin Artuklularının yanında yer alırken Mahalmi Aşireti Eyyubilerin yanında yer aldı. (s. 46-a)

4. '737/1336 yılında Hasankeyf Eyyubi Emiri Melik Eşref Mardin Artuklularına gönderdiği barış elçisinin geri çevrilmesi üzerine Mardin'e saldırmak üzere askerleriyle Mahalmi bölgesine geldi. Mahalmi Emiri Mesud bağlılığını arzetti. Ancak ordunun ileri gelenleri askerin toparlanamadığını ileri sürerek Melik Eşref'i ikna edince ordu Hasankeyf'e geri döndü.' (s. 54-b)

5. İbnul Ezrak, *Tarihi Meyafarkin ve Amid* (Yayınlayan: Prof. Dr. Carole Hillenbrand, a Muslim Principality in Crusade Time Early Artid State istanbul 1930) adlı kitabının 185. sayfasında 538/1142-1143 yılı olaylarını anlatırken Muhammed Bin Ebi el Mekarim el-Mahallemi adlı bir şahıstan söz etmekte ve bu şahsın emir adına bakır almak üzere Maden'e gittiğinden bahset-

www.netewe.com

mektedir. Bu belgeye göre Mahallemilerin 1142 yılından önce müslüman oldukları anlaşılmaktadır.

Son dönemde bazı araştırmacılar Mahallemilerin Arap Bekir bin Vail Aşireti'nin ŞEYBENİ Koluna mensup, MUHALLEM BİN ZUHL BİN ŞEYBENİ'nin çocukları olduklarını ileri sürmektedirler.

Halen Mahallemilerin merkez köyü olan Dêrizbin'de ŞEYBENİ isimli bir aile mevcuttur.

KİNDERİB (SÖĞÜTLÜ) KÖYÜ

Midyat Ömerli-Mardin yolu üzerinde Midyat'a yaklaşık 10 km. mesafededir. Midyat'a bağlı olan köyün nüfusu yaklaşık olarak 5000 civarındadır. Eski bir Süryani köyüdür, ancak yüz yıllardır köyde Süryani yaşamamaktadır. Halen belediyelik olan köyde yaşayanların tamamı Arapça konuşmakta, köyün ne zaman Müslümanların eline geçtiği ise bilinmemektedir. Köy civarındaki birçok mıntıkanın adı Süryanilerden kalmadır (Kaffıl Bi-a, Rabyıt Cıbbıt Deyr, Cıbbıl Nehus gibi).

1910'lardan itibaren köyden Beyrut'a ekonomik nedenlerle göç başlamıştır. Beyrut'a giden Kinderiblilerin bir kısmı kaçakçılıkla geçinirken büyük bir kısmı bahçelerde çalışıyor, işportacılık ve inşaat işçiliği yapıyorlardı. Halen Beyrut'taki Mahalmi Kinderib'liler derneğine kayıtlı ve ayda 10 dolar aidat ödeyen 365 hane Kinderib'li bulunmakta, taziyeler dernek binasında yapılmaktadır. Köyün en eski yerlileri kendilerini Beni Hilal Kabilesi-'ne mensup saymaktadır. Bazı ailelerde sonradan köye gelip yerleşmiştirler. Bunların bir kısmı Kürt asıllı olmalarına rağmen köyün tamamı halenArapça konuşmaktadır.

1980'li yıllara kadar her Ramazan ve Kurban Bayramında Bayram namazından çıkan birbirlerine komşu Kinderib ve Epşê köylüleri iki köyün hududunda birbirlerini taşlamaya başlarlardı. Sadece erkeklerin katıldığı bu taş oyununa yediden yetmişe bütün köylüler katılırdı. Önce çocuklar ve gençlerin uzaktan atışları ile başlayan çatışmalar saatler geçtikçe yakın dövüşe ve adeta meydan muharebesine dönüşüyordu. Zaman zaman taraflar bir birlerini evlerinin içine kadar kovalıyorlardı. Yer yer ağır yaralanmaların olduğu bu taşlaşmalarda ölüm olayına rastlanmadı. Ne zaman ve niçin başladığı bilinmeyen bu gelenekten

www.netewe.com

hoşlanan komşu Kürt Omeryan Aşireti'ne mensup köylüler 1940'lı yıllarda bir bayram sabahı taş oyunu oynamaya başlarlar. Bir müddet sonra iş çığırından çıkar ve silahlı çatışmaya döner. Olaylar sonucu 6 kişi ölür.

Yaklaşık 20 yıl önce karakol kumandanı bir ast subay bu geleneği yasaklar. O tarihten sonra bu taş oyunu terk edilir.

KÖYDEKİ AİLELER

-BEYT SERHANİ	Yerli
-BEYT HACCİ İSKAN	Yerli
-BEYT ĞAZAL (Abdulla Xalef)	Yerli
-BEYT ASLAN	Yerli
-BEYT PETTO	Yerli
-BEYT ABDÜLĞAFUR	Yerli
-BEYT ŞABO	Yerli
-BEYT ALİ ESSO	Yerli
-BEYT HOMID	Yerli
-BEYT SADEKA	Yerli
-BEYT MUNE	Hasankeyf'ten gelmeler
-BEYT HASENO	RIŞMIL (Yeşilli)
-BEYT GEVVO	Kerboran'dan gelmeler, Kürt asıllıdırlar.
-BEYT ALİKAT	Fafe (Omeryan Aşireti Kürt)
-BEYT KOÇEK	Kercoz Erde Köyü Kürt
-BEYT ÇEPPİ	Bêrtê (Omeryan Aşireti Kürt)

EPŞÊ (ŞENKÖY) KÖYÜ

Midyat-Mardin karayolunun 12. kilometresinde Ömerli-Savur yol ayırımında belediyelik olan köyün nüfusu yaklaşık olarak 5000 kişidir. Köyün ne zaman ve kimler tarafından kurulduğu bilinmemektedir. Köyün tamamı Arapça konuşmakta, köyün yaşlıları kendilerini Beni Hilal olarak tanımlamaktadır. Ancak köyün en eski ailelerinden olduğu söylenen Hacı Ali Ailesine adını veren Hacı Ali'nin Keferhuvarlı Hacı Muhammed Beg'in babası Xalef Beg zamanında yaşadığı (Tahminen 1800-1850 yılları arası) göz önünde bulundurulursa köyün kuruluşu ile ilgili çok yakın bir tarih ortaya çıkmaktadır. Ancak 1568 tarihli Osmanlı Tapu Tahrir

www.netewe.com

defterinde köy Müslüman Mahalmi olarak gözükmektedir.

Köyde, diğer Mahalmi köylerindeki gibi eski eserlere rastlanılmaması daha yeni bir yerleşim yeri oduğu ihtimalini güçlendirmektedir. Köye sonradan yerleşen Kürt asıllı aileler de mevcuttur. Gayretli ve çalışkan insanlar olan Epşêlilerin önemli bir kısmı halen devlet memuriyetlerinde çalışmaktadır.

EPŞÊLİ AİLELER

Epşê'deki aileleri başlıca 4 ana grupta toplamak mümkündür.

1. BEYT HACİ ALİ

BEYT ÇEEN (Esas isminin Muhammed olduğu söylenmektedir.)

BEYT SUFÊ (Esas ismi Yusuf) Halen Akgüç, Bozkurt, Fidan, Yılmaz soyadları

BEYT BIRO MENÊ (Halen Yenigün soyadını taşımaktadırlar.)

BEYT HEDİKÊ

BEYT BEGÊ

BEYT HEMMEDO

Köylüler Sufe ile Çeen'in kardeş olduklarını, diğerlerinin de kardeş ve amca çocukları olduklarını söylemektedir.

2. BEYT AMERO

BEYT CASO-BEYT ADÊ XALLO Köyün yerlileri

BEYT HAMMEDÊ

3. BEYT ELİKÊ

1. BEYT ZIRKIT

a. BEYT XALLO ELO Hebızbını Aşireti'ne bağlı Kasır köyünden gelme Kürt asıllı.

b. BEYT EHMIKÊ: Yerli

4. BEYT BEKKIRÊ:Yerli

Bu ailelerin dışında

-BEYT MELE: Yaklaşık 150 yıl önce Keferhuvar köyünden imam olarak geldiler.

-BEYT HAMMO Yaklaşık 150 yıl önce Kinderib'ten geldiler.

-BEYT ĞAYDO Yaklaşık 150 yıl önce Estel'den gelme. Estel'deki Abdiyo ailesi ile akraba oldukları söylenmektedir.

-BEYT ŞABÊ Sita köyünden gelme Kürt asıllı.

Köylülerin rivayetine göre Hacı Ali'nin çocukları Keferhu-

www.netewe.com

varlı Hacı Muhammed Beg'in babası Xalef Beg'in önünden Savur'un Kıllıt Köyü civarına kaçarlar. Hacı Ali ailesinden MENE bu sırada askerdedir. Döndüğünde Xalef Beg onu ikna eder. Mene Xalef Beg'le anlaşarak köyde onun adamı, taraftarı olur. Bu tarihten itibaren akrabaları SUFElerle rakip olurlar. Halen Belediye Başkanı olan Ferhan Bozkurt'un dedesi Osman, amcası Ferho ve Ferho'nun oğlu Şêxmus, Xalef Beg'in torunu olan Xalef Beg'e (2. Xalef) 1910'lu yıllar da karşı çıkarlar. Beg onları Epşê'deki evlerinden ikna ederek çıkarır. Köyün dışına götürerek öldürür. Cesetleri hala bulunamayan 3 kişinin Beg tarafından kör bir kuyuya atıldıkları söylenmektedir.

Söz konusu Xalef Beg de 1921'de Diyarbekir'de mahkemeye götürülürken Savur'un Dengizan Köyü yakınlarında askerlerce öldürülür.

KEFERHUVAR (KEFERHAVRO-GELİNKAYA) KÖYÜ

Keferhuvar Köyü Midyat'ın batısında Midyat'a 5 km. mesafededir. Keferhuvar kelimesi Süryanice 'Beyaz taş-Beyaz taşlı köy' anlamına gelmektedir. Kesin olarak hangi tarihte kurulduğu bilinmeyen köy çok eski bir Süryani yerleşim birimidir. Ancak halen köyün tamamı Müslümandır.

1850'li yıllarda Dêrizbin'deki akrabalarıyla çatışan Xalef BEG'in (Hacı Muhammed Beg'in babası) Dêrizbin'den çıkarak Keferhuvar'a yerleşmesiyle köy Mahallemi Aşireti'nin yönetim merkezi olmuştur. Beglerin (Mirlerin), ilk evlerinin köyün kilisesi olduğu, Beglerin köye yerleştiklerinde kiliseye el koydukları anlatılmaktadır.

Xalef Beg Keferhuvar'a kasır yapmak isteyince köyün Xalil Begi Muhtarı İskan Xalef Abdullah sana harman yerimi vereyim der; İsa Begi muhtarı Ali Pernike ise karşı çıkar, Riş köyüne gider. Beg Onu Dêrizbin'e götürerek hapse atar.

Beylerin Cumhuriyetin ilk yıllarındaki lideri Hasan Bey, Omeryan Aşireti'nin Ağalarının kızı olan karısının üzerine kuma olarak Estelli Selimo Ailesinden bir kadınla evlenir. Köylülerin anlatımına göre bu durumu hazmedemeyen ilk karısının yeğenleri İzeddin ve Şevki Hasan Bey'i öldürmek için köye gelirler. Bey'in ğulamı Hammed Haseno da bağ bozumunda bekçilik yapmak için Bey'in silahını ister. Bey pijamalı olarak dışarı çıkar

www.netewe.com

ve silahını verir. Dönüp merdivenlerden çıkarken İzeddin ve Şevki Hasan Bey'i öldürürler. Halen köyün mevcut nüfusu yaklaşık 3000 civarında olup belediyeliktir. Ancak büyük çoğunluğu Adana'da olmak üzere 10. 000'in üzerinde Keferhuvarlı ekonomik nedenlerden dolayı köyden göç etmiş durumdadır. Diğer Mahallemi köyleri gibi köyün tamamı Arapça konuşmaktadır. Köyde yaşayan eski aileler kendilerini Arap Beni Hilal kabilesine nisbet etmektedirler. Çevre Kürt köylerinden gelerek köye yerleşmiş Kürt asıllı aileler de halen Arapça konuşmaktadırlar.

KÖYDEKİ AİLELER

BEYT KOSE: Yerli en eski ailelerden

BEYT HACCİ İSA: Yerli

BEYT RECEB: Yerli

BEYT ŞÊXZADE: Hacı Hamza'nın soyundan gelme Siirt ve Teffé'de akrabaları var. Bir zamanlar Kercoz'da da bahçeleri olduğu söyleniyor. Keferhuvar camisini inşa eden Haci Hamza'nın tam olarak nereli olduğunu tesbit edemedik.

BEYT RAMAZAN: Derik civarında Xatuniye'den geldikleri söylenmektedir, Epşê'deki Beyt Mele ile akrabadırlar.

BEYT BERNİKÊ: Diyarbakır civarında Kürt PORNEGE köyünden gelmeler.

BEYT REŞŞO: Kürt HELAX köyünden gelme

BEYT ŞÊX MEHMUD: Seyyid

BEYT KOCA: Kürt koçer

BEYT NEB'UNİ: Seyyid

BEYT HACCİ AHMED: Beyt Mele-köyün imamları

BEYT HASSE: Şengal dağı civarından gelme Kürt

BEYT ŞÊX MIHEMED: Kinderib'ten gelme

BEYT HESENÊ: DEYWAN'dan gelme Kürt

BEYT BEGZO: Estel'den gelme. Estel'deki Abdiyolarla akraba.

BEYT MİR: Mahallemi Begleri, Dêrizbin'den gelmeler. Tarihleri ileride anlatılacak.

www.netewe.com

ŞORUZBAH (ÇAVUŞLU) KÖYÜ

Midyat'ın 18 km. kuzey batısında büyük bir köydür. Halen belediyelik olan Şoruzbah'ın nüfusu yaklaşık olarak 6. 000 kişidir. Köydeki nüfusun birkaç katı nüfus ekonomik nedenlerle köyden göç etmiş bulunmaktadır. Köy eski bir Süryani yerleşim birimidir. Köyün yaşlıları mevcut köyün kuzeyinde çok eski bir kilisenin bulunduğunu duyduklarını söylemekte, ancak halen bir kalıntı bulunmamaktadır. Köyde bu yönde bir arkeolojik kazı yapılmamıştır. Şoruzbah isminin Şevra (Danışma-toplantı) yapılan yerden geldiği, eski bir tarihte Süryanilerin çok uzun süren ve sabaha kadar devam eden önemli bir toplantılarına izafeten Arapça 'ESBAHT A'LEYİN' (Sabahladılar), ŞAVRATISSABAH (Sabahlanan, sabaha kadar müşavere edilen yer) kelimesinden geldiği söylenmektedir. Halen tamamı Müslüman olan köy Arapça konuşmaktadır. Köyün eski yerlileri kendilerini Arap Beni Hilal Kabilesi'ne mensup saymaktadır.

KÖYDEKİ AİLELER

BEYT DIBBO: Yerli.

BEYT OSKÊ: Yerli.

BEYT ALİ AMAR: Kercoz Kürt LEPPİNA Köyünden gelme. Akyüz, Acar, Akan, Aklan, Akay soyadları.

BEYT REMMO: Kercoz Kürt köyünden gelme.

BEYT ŞÊX MUHAMMED RIFAİ: Irak Basra'dan gelme. Köy muhtarı Osman Acur'un 9. Batın dedesi olan Şêx Muhammed Rıfai'nin mezarı köyün tepesinde bulunmakta ve ziyaret olarak kabul edilmektedir.

BEYT KEM: Kercoz Kürt Kemme Köyünden gelme.

BEYT ÇÖZ: Savur'a bağlı Arapça konuşan Cevzê'den gelme.

BEYT İSO: Mardin'in güneyindeki Tat bölgesinden gelme.

BEYT HÜSEYİN FERHO: Mısır'dan gelme.

BEYT KOKÊ: Midyat Merkezinden gelme. Süryani asıllı Müslüman olmuşlar.

BEYT SÜLEYMAN MUHAMMEDAĞA: Kerküklü emekli yüzbaşı Türkmen asıllı.

BEYT SEFERO: Van civarından gelme.

BEYT CEYZ: Savur Erbil köyünden gelme (Erbil Arapça konuşuyor).

www.netewe.com

BEYT KEYXWA HUSEYN
BEYT RAMMÊ HASEN
BEYT IBRİYK
BEYT ALİ AYŞE
BEYT SUSINÊ
BEYT KIRÇE
BEYT I'NIS
BEYT ÇUFİ
BEYT XALLO ALO
BEYT HISÊ HAMMO
BEYT HAMMEDÊ
BEYT ALO KELEŞ
BEYT Xalef YUNIS
BEYT BIDIR
BEYT BIRO
BEYT ŞEHMO
BEYT BIRİ
BEYT PAPA
BEYT ABDALO
BEYT MURAD LA'LE
BEYT MANSUR
BEYT DERBAS

KEFERALLAB (YOLBAŞI) KÖYÜ

Midyat'ın 5 km güneybatısında yaklaşık 4. 000 nüfuslu bir belediyeliktir. Eski bir Süryani yerleşim birimi olan köyde bir dönem Yahudilerin de yaşadığı, Keferallab'a Yahudilerin 'Kefiston', Kürtlerin ise 'Kefşerin' adını verdikleri yaşlılarca rivayet edilmekte, Köyün mevcut camisinin daha önce kilise olduğu söylenmektedir.

Keferallab'daki ailelerin önemli bir kısmı son 200 yıl içerisinde çevredeki yerleşim birimlerinden gelerek köye yerleşen ailelerden oluşmaktadır. Halen köyün tümü Müslümandır. Önemli bir bölümü Kürt asıllı olan bu ailelerin tamamı halen köyün diğer aileleriyle birlikte Arapça konuşmaktadır. Diğer Mahalmi köyleri gibi çok büyük oranda Keferallablı da ekonomik nedenlerle köyden göç etmiş bulunmaktadır.

www.netewe.com

KÖYDEKİ AİLELER

Köydeki aileleri başlıca dört ana grupta toplamak mümkündür. Her dört grubun da gruba adını veren 'merkez' aileleri vardır. Grup içindeki ailelerin bir kısmı 'merkez' aile ile amcazadedir. Bir kısım aileler ise geçmiş dönemde köye yerleştiklerinde 'Merkez aileye bağlanan akraba olmayan ancak her olayda onlarla birlikte hareket eden ailelerdir. Bu grupları adeta birer mahalli 'Parti' olarak algılamak da mümkündür.

1. BEYT MELE SEFERO: En eski yerli ailelerdendir.

-BEYT KELEŞ, BEYT DİNO, BEYT ÇENO: Akraba olan bu aileler Arapça konuşan Kartmin Köyünden gelmedir.

-BEYT AHMEDO, BEYT XALLUFKÊ: Savur'a bağlı TEFFÊ köyünden gelmedirler (Teffê Arapça konuşmaktadır.)

-BEYT HOKKA: ŞORUZBAH Mahalmi köyünden gelmeler.

-BEYT SORIKÊ: Savur'dan gelmeler.

-BEYT ÇEVGERKÊ, BEYT HASAN ALİ ZEYNİ'nin Kürt DARA Köyünden geldikleri söylenmektedir. 1999-2002 yılları arasında DSP Diyarbakır Milletvekili olan Abdüssamet Turgut Hasan Ali Zeyni Ailesi'ndendir.

2. BEYT MELE ALİ

En eski ailelerden biridir. Rivayetlere göre bir zamanlar köyde yaşayan Yahudilerle Müslümanlar arasında çıkan savaşta tüm Yahudiler öldürülür. Hamile bir kadın yanan evinin içinden koyun postuna sarınarak kurtulur. Müslüman olur ve doğan çocuğuna Ali adını verir. Ali medreselerde okuyarak imam olur. Aile Ali'nin soyundan gelmektedir. Aile İlhan, Onur, Özdemir, Şenkal, Tunç soyadlarını taşımaktadır.

3. BEYT ZÜBEYRİYE

Keferallab yakınlarında SAD ile RİŞ Köyleri arasında bulunan Mahalmi KUNIB'tan gelmedirler. Birbirleriyle amcazade olan BEYT ÇIMEÇIM, BEYT MILELİ, BEYT BIRO İSA ve BEYT HASENİ ailelerinden oluşmaktadır. Bir dönem Belediye reisi olan Besim Ceylan Beyt Mılelilerdendir.

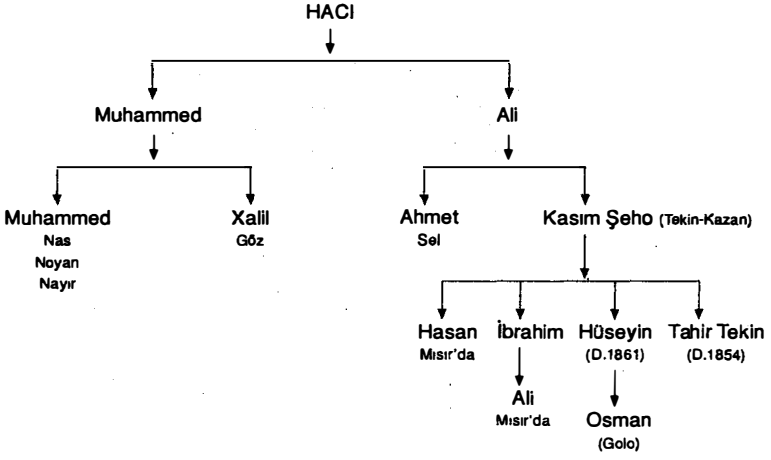
www.netewe.com

4. BEYT ĞAYBİYO

-BEYT HAMMO MISTO. Esas Beyt Ğaybiyo bu ailedir. Köyün eski yerlileridir.

-BEYT KASIM ŞEHO ve BEYT ALİ NUNIKÊ. Birbirleriyle amca çocuğu olan bu iki aile aslen Kürt HELAX Köyünden gelme olup, Esteldeki 'HALAHİ' ailesi ile amcazadedir. DERMEMMIKA Aşireti'nin HELAX köyünde akrabalarıyla çatışan 5 kardeş köyden çıkar 3 kardeş Estel'de kalır, bir kardeş Kamışlı civarına gider, beşinci kardeş HACİ ise Keferallab'a yerleşir. Kasım Şeho da Alo Nunike de HELAXLI HACİ'nin torunlarıdır. Haci,Oğullarından birini Nusaybin'e bağlı HAFERİ köyü yakınlarındaki Bezgur köyünden evlendirir. Yıllar sonra annelerinden kalan araziler yüzünden HAFERİlilerle çıkan çatışmada Kasım Şeho'nun amcası oğlu (sonradan GÖZ soyadını aldılar) öldürülür. Kasım Şeho olayın peşini bırakmaz, gider Bezgur'e yerleşir, amcası oğlunun intikamını alır. Bazıları 'Amcası oğlunun hanımını almak için intikamını aldı' diye dedikodu çıkarınca Kasım Şeho evini tekrar Keferallab'a getirir. Keferallab'daki bu HELAXlı ailenin HELAX'taki lakapları ise GINDÊRKÂ'dır. 'Gındor' kelimesi toprak damlı evlerin damını düzeltmekte kullanılan silindir şeklindeki 'loğ' kelimesinin Kürtçe karşılığıdır. Rivayetlere göre ailenin en eski dedelerinden BEKİR'e bir kış günü babası çıkıp damı loğlamasını (Gındêr yapmasını) söyler. Çıkan tartışma sonucu Bekir evi terk edince Bekir'in çocuklarına Gındêrka lakabı verilir.

BEYT ĞAYBİYO AİLESİ'NİN SOY AĞACI:

www.netewe.com

Kasım Şeho'nun oğlu Hasan, Birinci Dünya Savaşı yıllarında Mardin'deki GOZÊ ailesinin yanında kervancılık yapıyordu. Bu seyahatleri sonucu gittiği Mısır'ın Kahire şehrine yerleşti. 2 kızını kardeşi İbrahim'in oğulları ile evlendirdi. Ali İbrahim ailesi halen Kahire'de yaşamaktadır.

-BEYT DELİ BIRO: OMERYA Aşireti'nin Kürt BÊRTÊ köyünden gelmedirler.

-BEYT MIKDAT: Kürt Yezidi asıllı olan aile halen Mağat ve Haskooğlu soyadlarını taşımaktadır.

DÊRİZBİN (DEYR-İZBİNO, ACIRLI) KÖYÜ

Midyat'ın 5 km kuzey batısında nüfusu yaklaşık olarak 8. 000 kişi civarında, halen belediyelik olan çok eski bir Süryani yerleşim birimidir. Rivayetlere göre İZBİNO ismindeki bir Süryani din adamı şimdiki köyün bulunduğu yere bir manastır (DEYR) inşa eder. Manastırın etrafına zamanla evler inşa edilerek yerleşilir. Kurulan köye İzbino'nun Manastırı anlamına gelen DEYR İZBİNO ismi verilir. Söz konusu manastırın ne zaman kurulduğu ile ilgili bir bilgi mevcut değildir. Köyün camisi kilisenin üzerine inşa edilmiştir. Halen köyün tamamı Müslüman olup Arapça konuşmaktadır.

DÊRİZBİN coğrafi konumu ve Mahallemi Mirlerinin (Beglerinin) ilk merkezi olması nedeniyle yüzlerce yıldır bölgenin en önemli yerleşim birimlerinden biridir. Dêrizbin'deki eski yerli aileler de Arap Beni Hilal Kabilesi'nden geldiklerini söylemektedir. Köye son birkaç yüzyılda gelerek yerleşen çok sayıda Kürt asıllı aile mevcuttur. Ancak halen bu aileler de Arapça konuşmaktadır.

KÖYDEKİ AİLELER

İSA BEGİLER:

BEYT PİRO: Bir grup ailenin ittifakından oluşmuştur. Bu ailelerin bir kısmı aynı kökene sahiptir, ancak tamamı akraba değildir.

BEYT MENE:Köyün en eski yerli ailesi olduğu söylenmektedir.

www.netewe.com

BEYT TEMAS, BEYT HUSEYNIKO ve BEYT ALKÊ Arapça konuşan Teffê köyünden gelmeler. MISTO TEMAS'ın MİRİ ZIRAV'ı (Mahalmi Miri) kasrın içinde öldürdüğü söylenmektedir.

BEYT ÇIKKE

BEYT GEMŞO

BEYT XALİLET: Seyyid oldukları söylenen aile TARKAN soyadını taşımaktadır.

BEYT MELLEVİYYE: Hakkari yöresinden gelmeler.

BEYT XATİP: Aynkaf'tan gelme Eski Belediye başkanı Hüsnü Ceylan bu ailedendir.

BEYT ALO: Kercoz Kürt Gullıka köyünden gelme. Eski Bld. Bşk. İbrahim Özlük bu ailedendir.

BEYT BINDIK: Elazığ Palulu bir Ermeni olan Bındık Müslüman olarak köye yerleşir. Bındık'ın yaklaşık olarak 1800'lü yılların başında geldiği tahmin edilmektedir. Aile Dindar soyadını taşımaktadır.

BEYT ZEYNO: Köyün yerlisi oldukları söylenmektedir. Ömerli köylerinde çok sayıda akrabaları olan ailenin Baydarmemo köyündeki akrabaları Kürtçe konuşmaktadır. Keferallab köyünden gelen BEYT HAMMO ve BEYT DELİ BIRO aileleri de bu aile ile birlikte hareket etmektedir.

BEYT NI'METO

BEYT KADİ, BEYT HAMMUDİ ve köyün yerlilerinden olan BEYT BONCA BEYT KADİ ile birliktedir, ancak amcazade değillerdir.

BEYT DARISSOR: Mir (Beg) ailesidir. Aile ile ilgili bilgi verilecektir.

XALİL BEGİLER: ŞEYBENİLER

-BEYT ZIRRÊ: Kartmin köyünden gelmeler.

-BEYT QASE: Doğubeyazıt yöresindeki Kürt CELALİ Aşireti'nden gelmeler

-BEYT ZEYTO: Kercoz Kürt Kefrê Köyünden gelme.

-BEYT SIRHO: Nunip Köyünde akrabaları var. Mevcut Belediye başkanı Ahmet Saylık bu aileye mensup.

-BEYT İSA XIRBITILHACCİ: Köyünü kuran Hacı Abdurrahman bu aileye mensuptur.

www.netewe.com

BEYT KEYXWA ALİ ve BEYT ARAFAT da onlarla birlikte hareket etmektedir. Şafii ilmihalinin yazarı Emekli Urfa müftüsü Halil Gönenç bu aileye mensuptur.

-BEGLER (MİRLER): Beyt Muhammed Hasan Beg de denilmektedir. 1950-1954 arası Urfa, 1954-1957 arası ise Demokrat Parti Mardin Milletvekilliği yapan Raşit Kemal Timuroğlu bu ailedendir. Timuroğlu, Dêrizbin camisinin minaresini inşa ettirmiştir. Hapsenas köyündeki Beyt Begzo ile Dêrizbin Beglerinin amcazade oldukları söylenmektedir.

1925 yılında Diyarbakır'da idam edilen Şeyh Said Efendi'nin kardeşi Şeyh Abdürrahim Efendi 1937 yılında Suriye hududunu geçerek bölgeye gelir. Dêrizbin ile Şoruzbah arasındaki ERT'A mevkiinde gizlice konaklar. Dêrizbinli Keyxwe Ali ailesinden Mele İbrahim ve Mele Xalıt gizlice sabah ve akşam yemeklerini götürürler. Katırcı Yusuf Cano da onları Bismil ovasına götürür. Şeyhin arkadaşlarından olan eski bir subay onları ihbar eder. Şeyh Abdürrahim Bismil ovasında ekin tarlasında yakılarak öldürülür. Daha sonra Şeyh'e yardım suçlamalarıyla Mele İbrahim ve Dereveran Aşireti'nden Mıhemedê Mendê tutuklanarak Diyarbakır'a götürülür. Bir gece nezaretten çıkarılarak götürülen bu şahıslardan bu güne kadar bir haber alınamaz.

MAHALLEMİ MİRLERİ (BEGLERİ)

Mahallemi Beglerinin, MİR ailesinin kökenleri de tartışmalıdır. Bu konuyla ilgili iki iddia ileri sürülmektedir:

1. Mahallemi Mirleri Beni Hilal Kabilesi'nin lideri Sultan Hasan'ın soyundan gelmedirler.

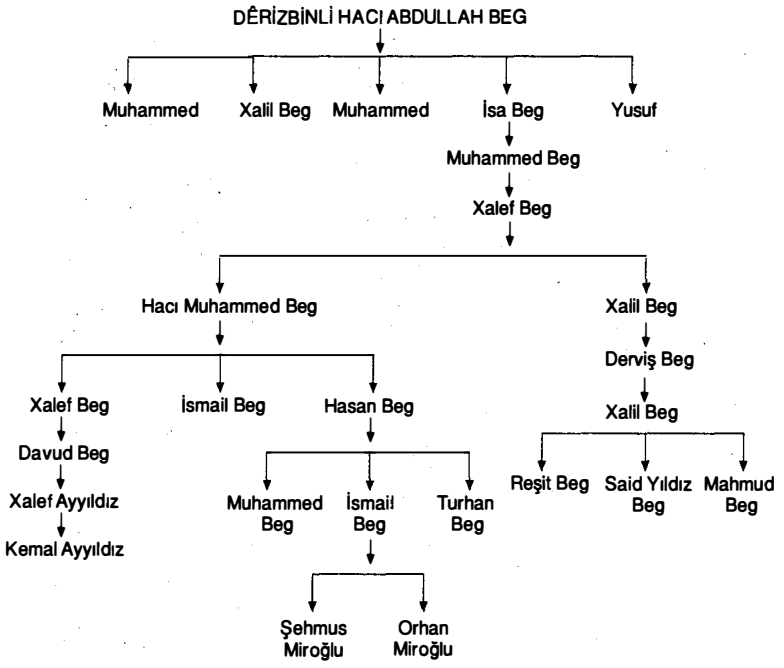
Dolayısıyla Beni Hilal Kabilesine mensup olup Arap asıllıdırlar.

2. Mahallemi Mirleri 1514 yılına kadar Hasankeyf'te hüküm sürmüş EYYUBİ Hanedanı'nın soyundan gelmedirler. Selahaddin Eyyubi'nin torunları 300 yıla yakın bir süre Hasankeyf'te egemenlik sürmüş, bir kolları da Mahalmileri yönetmiştir. Hasankeyf Eyyubi Emirlerinin sonuncularının adı Xalef BEG ve HALİL BEG'dir. Mahallemi Begleri de kuşaklar boyu Xalef ve Halil isimlerini kullanmışlardır. Dolayısıyla Eyyubi Hanedanına mensup ve Kürt asıllıdırlar.

Mahallemi Mirlerinin bir kolu Urfa'ya bir kolu ise Mardin yakınlarındaki ĞURS Aşireti'ne yerleşmiştir.

www.netewe.com

MAHALLEMİ MİRLERİNİN İSA BEGİ'lerin SOYAĞACI

Hacı Muhammed Beg'in oğlu İsmail Beg'in askerler kafasını keserler. İsmail Beg'i öldüreninin Estelli Müftü Ailesi'nden Mustafa Efendi'nin oğlu Çavuş Halim (Abdülhalim Bedir) olduğu söylenmektedir. Halim, Estelli Selimo Ailesi'nin damadıdır. İsmail Beg de o tarihte Selimo Ailesi'nden Halim'in kayınbiraderi Hammedê'nun ölümünden sorumlu olarak aranmaktadır. İsmail Bey'in oğlu Reşit çocuksuz öldüğünden torunları yoktur. Dêrizbin'deki akrabalarıyla çatışan Mahalmi Miri Xalef Beg (Muhammed Bey'in babası) yaklaşık olarak 1850 yıllarında Keferhuvar'a yerleşir. Aile halen Ayyıldız ve Miroğlu soyadlarını taşımaktadır. Yazar ve siyaset adamı Orhan Miroğlu da bu aileye mensuptur. Mahalmi Mirleri, Cumhuriyet dönemine kadar bölgede büyük oranda etkili olmuşlardır.

www.netewe.com

HASANKEYF

Hasankeyf bölgenin 'bajar' (şehir) olarak kabul edilen en önemli yerleşim birimlerinden biridir. Binlerce yıl Diyarbakır, Musul, Bağdat ve Basra arasındaki nehir ulaşımı keleklerle Hasankeyf üzerinden yapılmaktaydı. Hasankeyf son yıllarda ticaret yollarının değişmesi ve göçler nedeniyle küçük bir kasaba durumuna gerilemiştir.

HASANKEYF'TEKİ AİLELER

SEYYİDLER

Hasankeyf'e kesin olarak hangi tarihte geldikleri bilinmemektedir. Şehrin en eski ve köklü ailelerinden biridirler. 'ŞEYHLER' Ailesi ile uzun yıllar yerel iktidar mücadelesi içinde olmuşlardır. Arapça konuşmaktadırlar.

ŞEYHLER

ŞEYH Ailesi'nin de Hasankeyf'e geliş tarihi tam olarak belli değildir. Arap kökenlidirler ve Arapça konuşmaktadırlar.

BEYT ABDALLA XALLO

Diyarbakır'ın Bismil İlçesinin TEZEKÊ köyünden geldikleri ve Kürt asıllı oldukları söylenmektedir. Halen Arapça konuşmaktadırlar.

BEYT HASENO

Yaklaşık 4 kuşak önce HABEZBENİ Aşireti'nin BERHADIRÊJ köyünden geldikleri ve Kürt asıllı oldukları ileri sürülmektedir. Halen Arapçe konuşmaktadırlar.

BEYT KEFFO

MİDYAT DERMEMMIKA Aşireti'nin KEFERZÊ köyünden yaklaşık olarak iki yüz yıl önce geldikleri ve Kürt asıllı oldukları söylenmektedir. Halen Arapça konuşmaktadırlar.

BEYT FISSO

Siirt'in FISKİN köyünden gelmedirler. Arap asıllı olup halen de Arapça konuşmaktadırlar.

BEYT ABBASO

GARZAN Bölgesi'nden, Baykan'ın Comani Köyünden gelme ve Kürt asıllıdırlar. Halen Arapça konuşmaktadırlar.

www.netewe.com

BEYT ALİ AĞA

Arap kökenli olup Musul'dan gelmedirler. Hasankeyf'teki diğer ailelerin tümü ŞAFİİ iken Ali Ağa Ailesi HANEFİ'dir. Arapça konuşmaktadırlar.

1915 yıllarına kadar Hasankeyf şehir merkezinin yarıya yakının Süryani olduğu, bölgedeki katliamlarda Hasankeyf yerli Müslümanlarının komşularını korudukları ancak, Raman Aşireti gibi çevre aşiretlerin katliam olaylarına karıştıkları halk arasında anlatılmaktadır.

Hasankeyf şehir merkezindeki çok sayıda ailenin aslı Kürt olmasına rağmen şehrin dili Arapça'dır. Kürt asıllı aileler de Arapça konuşmaktadırlar. Ancak konuşulan Arapça'nın içinde çok sayıda Kürtçe kelime ve terim vardır.

(Eşref Başaran Seyyidler Ailesinden 1937 Hasankeyf Eski Belediye Reisi 16. 07. 2009 Batman)

HEZEX (İDİL) İLE CİZRE ARASINDAKİ AŞİRETLER

HEZEX ile Cizre arasındaki aşiretler DİCLE Nehrinin batısında TURABİDİN'e komşu olmalarına rağmen idari olarak BOTAN Aşiretlerine bağlıdırlar.

1. HEZEX (İDİL) MERKEZİ
2. MAMMA AŞİRETİ
3. HARUNA AŞİRETİ
4. HESSINA AŞİRETİ
5. KOÇER AŞİRETLERİ

1. HEZEX (İDİL) MERKEZ

İdil merkezi esas olarak Süryani'dir. Zamanla göç eden Süryanilerin yerine Kürtler yerleşmişlerdir. Hz. İsa'dan hemen sonar Bet-Zabday adı verilen yöreye gelen Hıristiyan tebliğciler, bölgede Hıristiyanlığı yaymışlardır. Hezex (İdil) Süryanilerinin bir diğer özellikleri de Süryanice değil Arapça konuşuyor olmalarıdır. Bu konu da başlı başına bir araştırma konusudur.

www.netewe.com

2. MAMMA AŞİRETİ

MAMMA Aşireti İDİL-CİZRE Yolunun güneyinde yerleşiktir. Aşirete bağlı köyler Suriye içlerinde de vardır. MAMMA, MEMAN ve MEMMIKA isimlerinin aynı aşiretin farklı yörelerdeki isimleri olduğu ve MAMMA Aşireti'nin ERZURUM-AĞRI yöresinden geldiği ileri sürülmektedir.

MAMMA AŞİRETİ'NE BAĞLI KÖYLER:

HEZEX
SERDAHLÊ
XIRABEŞEREF
STAVRIK
TILÊLA
ZÊVIGA
GARIS
MISURİ
HERBAKÂ
NEHRIB
HOSER
ARNABAT
CINNIBIR
GOZIK
BATIL
I'MÊRİN
BÊDAR
DIMBILYA
BİR YAKUB
SINATİ
KAVLÊ BANA
SIRSIRK

MAMMA Köylerinin bir kısmı İdil'e bir kısmı ise Cizre'ye bağlıdır. Sadece MISURİ Köyü Dicle Nehri'nin BOTAN tarafındadır. Batıl ve Sırsırk köylerinde Zaxuranlı seyyid Şêxê Zıravlar (Şêx İbrahimkê) oturmaktadır. I'merin, Hezex, Mısuri ve Hoser köylerinde eski kiliseler mevcuttur.

www.netewe.com

MAMMA Aşireti'nin Ağaları eskiden günümüze kadar ZÊVIGA Köyünde oturan MALA TAHIRÊ MEHMO'dur. BDP Şırnak Milletvekili Avukat HASİP KAPLAN MAMMA Aşireti'nin XIRABEŞEREF Köyündendir. Cizreli Şeyh SEYDA da yaz aylarında SERDAHLÊ Köyünde ikamet etmekteydi. Aşiret Müslüman olup Kürtçe konuşmaktadır.

3. HARUNA AŞİRETİ

HARUNA Aşireti'nin bir kısmı İDİL-CİZRE yolunun kuzeyinde, bir kısmı ise DİCLE Nehrinin karşı yakasında BOTAN tarafında yerleşiktir.

İDİL-CİZRE ARASINDAKİ HARUNA KÖYLERİ:

-BAFÊ
-ARCANYA
-ARZANEX
-CERRAHİ
-XANDEX
-KANİYÊ REŞ

BOTAN TARAFINDAKİ HARUNA KÖYLERİ:

-HETMA
-DILOKÊ
-BASA (GÜÇLÜKONAK)
-ŞİKEFTA SPİ
-CÊLEKÂ

1991-1995 yılları arasında DEMOKRASİ PARTİSİ'nden ŞIRNAK milletvekilliği yapan, 2009 yılında da Siirt Belediye Başkanı seçilen SELİM SADAK Haruna Aşireti'nin BAFÊ Köyünden, Suriye'deki ünlü din alimi SAİD RAMAZAN BOTİ ise CÊLEKA Köyündendir. BOTAN MİRİ'nin öldürdüğü meşhur ELO DİNO da BAFÊlidir. Aşiret Müslüman olup, Kürtçe konuşmaktadır.

1847 yılında Osmanlı kuvvetlerine teslim olan Botan Miri Bedırhan Bey'le birlikte ona destek veren oniki ağa da Girit adasına sürgün edilir. Botan Miri ile birlikte sürgüne gönderilen Haruna Ağası Süleymanê Ferho bir müddet sonra kaçarak Cizre'ye geri döner.

www.netewe.com

4. HESINA AŞİRETİ

HESSINA AŞİRETİ İDİL-CİZRE arasında yerleşiktir.

HESSINA AŞİRETİNE BAĞLI KÖYLER:

-QESROKÊ
-SELEKÛN
-SERÊGIR
-RİZOK
-XIRABÊREPPIN
-DANÊRÊ
-AYNSERÊ
-TUPİÇÊ
-NERINCİ
-BABEK

Aşiretin ileri gelenleri RİZOK köyünde MALA EBDULLAYÊ XALEF, XIRABÊREPPIN Köyünde MALA CEMİLE SILÊ'dir. AMERÊ MISTÊ'nin de bir dönem ağalık yaptığı anlatılmaktadır. İdil eski Belediye Başkanı EBÜZEYT ÇEVRİM de Aşirete bağlı RİZOK Köyündendir. Aşiret Müslüman olup Kürtçe konuşmaktadır.

5. KOÇER AŞİRETLERİ

KOÇER Aşiretleri son 40-50 yıl içerisinde çevreden ve genellikle de BOTAN Bölgesinden gelerek İdil ve köylerine yerleşmişlerdir.

Bu KOÇER Aşiretlerinin başlıcaları şunlardır:

-DUDEYRAN
-KİÇAN
-TAYAN
-BATUVAN
-SPERTİ
-ZEVFKA
-MUSAREŞŞA

www.netewe.com

SAVUR AŞİRETLERİ

1. SAVUR ŞEHİR MERKEZİ
2. DÊREVERİ
3. KÖSE
4. SÜRGÜCÜ
5. BARAVA
6. MASERTÊ (ÖMERLİ İLÇE MERKEZİ)

SAVUR ŞEHİR MERKEZİ

SAVUR çok eski bir kale şehridir. İlk ismi SAURA olan şehirde ilk dönemlerde Süryaniler yaşıyordu. Şimdiki Savur Camii eski kilisedir. (Eski Cami)

Savur şehir merkezinde yerleşik halk Arapça konuşmaktadır. Yakın döneme kadar Savur'da yaşayan 7 Süryani aile demircilik, semercilik ve ticaret yapmaktaydı.

SAVUR'da YAŞAYAN AİLELER:

-BEYT BEG (BEGLER): Savur Beglerinin asıllarının Seyyid olduğu Irak'tan Siirt HELANZÊ köyüne oradan da Savur'a geldikleri rivayet edilmektedir. Ailenin en eski dedelerinden Şêx İsa'nın mezarı Awina köyündedir.

Ailenin en ünlü kişisi 1818-1881 yılları arasında yaşayan ve halk arasında kısaca HACI BEG olarak bilinen HACI ABDULLAH BEG'dir.

Abdullah Beg'in babası İBRAHİM'i DENGİZANLI MALA 'IZEYR'in öldürdüğü rivayet edilmektedir.

BOTAN MİRİ BEDİRXAN BEG 1842 yılında Osmanlı'ya isyan ettiğinde Hacı Abdullah Beg devlete yardım eder. Bedirhan Beg'in 1847 yılında teslim olmasıyla Hacı Beg'in devlet nezdinde kıymeti daha da artar.

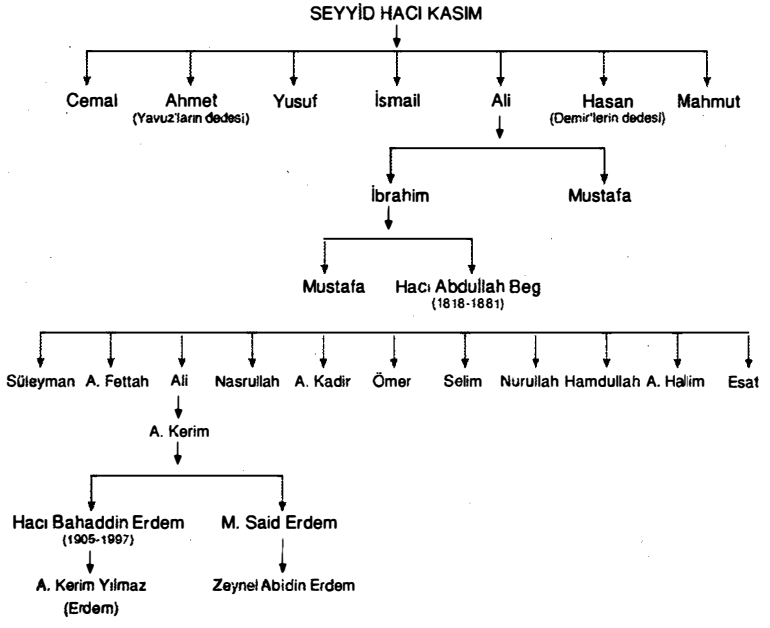
Kendisine XIRBITIL KALAÇ köyü hediye edilir. Midyat Kaymakamlığı ve Mardin yöneticiliklerinde bulunur. Bazı Osmanlı kayıtlarında ismi Hacı Şeyh Ağa olarak geçmektedir.

www.netewe.com

SAVUR BEGLERİ HAMDULLAH BEY VE AKRABALARI

SAVUR BEGLERİNİN SOYAĞACI

www.netewe.com

Yukarıda ana iskeletini çok kısa olarak verdiğimiz secerede yer almayan yüzlerce kişi vardır.

Ailenin aldığı soyisimleri:

ÖKMEN, FİDAN, AÇAN, DEMİR, ERDEM, ÖZTÜRK, ATALAY, SEZER, ÖZBEK, ARAS, ÖZER, HACIBEYOĞLU, GÜNAY, KAYMAZ, YAVUZ.

Cumhuriyetin ilanından sonra Beg ailesinin liderleri 1926 yılında Mardin Valisi Tevfik Hadi tarafındanTürkiye'nin değişik illerine sürgüne gönderildi.

Aileden:

A. HAMİD FİDAN	MANİSA'YA
A. LATİF ÖZBEK	MANİSA'YA
A. HALİM ÖZTÜRK	BURDUR'A
HAMDULLAH ÖKMEN	İSTANBUL'A (1940'ta vefat etti.)
SIRRI SEZER	BURDUR'A
ESAT ÖZTÜRK	MANİSA'YA
M. SELİM ÖZTÜRK	MANİSA'YA

Sürgün edildiler.

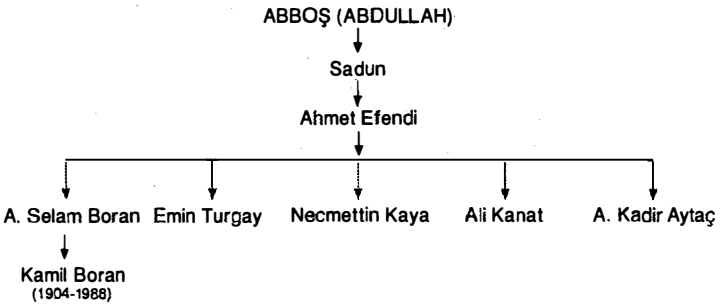
Aileden Hacı Bahaddin Erdem 1950-1957 yılları arasında Demokrat Parti Mardin Milletvekilliği, oğlu A. Kerim Yılmaz Erdem 1983-1987 yılları arasında Milliyetçi Demokrasi partisi Mardin Milletvekilliği yaptı. Hacı Bahaddin Erdem 1960 ihtilalinde Demokrat Parti İl Başkanı iken tutuklanarak Sivas'a gönderildi. Ünlü işadamı Zeynel Abidin Erdem de aynı aileye mensuptur.

BEYT AHMED EFENDİ

AHMED EFENDİ Savur'a memur olarak geldi. Hacı Abdullah Beg'in kızı NESLİHAN Hanım ile evlenerek Savur'da kaldı. Aslen Midyat'a bağlı Dêrizbin köyünden olduğu söylenmektedir. Torunu Avukat Kamil Boran 1957-1960 ve 1961-1965 yılları arasında CHP Mardin Milletvekilliği, yaptı. Aile halen BORAN, TURGAY, KAYA, KANAT ve AYTAÇ, AKIN soyadlarını taşımaktadır.

www.netewe.com

BEYT AHMED EFENDİ SOY AĞACI

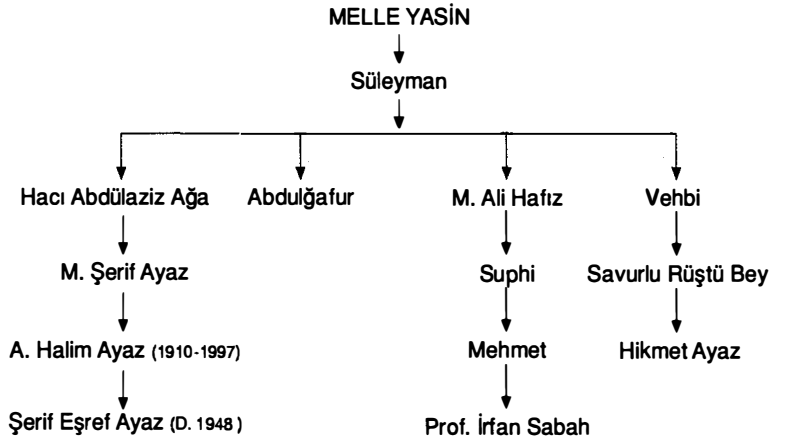

Kamil Boran'ın annesi ATİYE Hanım HAMDULLAH BEG'in (ÖKMEN) kızıdır. Cumhuriyet'ten sonra MÜNİR BORAN Burdur'a, KAYA ve TURGAY Aileleri de İzmir'e sürgün edildiler.

BEYT MELE YASİN

Aileye adını veren Mele YASİN'in aslen Musul civarından olduğu ve Osmanlı'nın kurduğu Sivas yöresinden toplanan KIZILBAŞ ALAYI'nın komutanı olarak Savur'a geldiği ancak kendisinin Alevi olmadığı rivayet edilmektedir.

BEYT MELE YASİN SOY AĞACI:

www.netewe.com

Aile SAYIN, SABAH ve AYAZ soyisimlerini taşımaktadır.

Mele Yasin'in oğlu Süleyman'ın Awina'da kadılık yaptığı rivayet edilmektedir. Aileye mensup A. Halim Ayaz 1973-1980 yılları arasında, oğlu Şerif Eşref Ayaz ise 1984 yılından günümüze değin Savur Belediye Başkanlığı yapmaktadır.

Prof. Dr. İrfan Sabah da aynı aileye mensuptur. Ailenin en ünlü simalarından biri JÖNTÜRKler'den olan SAVUR'lu RÜŞTÜ BEY (AYAZ)'dir.

Türk edebiyatının Fecri Ati temsilcilerindendir. Cumhuriyetten önce ŞURAYI DEVLET Azası olan Rüştü Bey Cumhuriyet'ten sonra Konya'ya sürgün edilir ve Konya Lisesinde Edebiyat öğretmenliği yapar.

BEYT MERYEMÊ (KAVAKLAR)

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra Şeyh Said Efendi'nin isyanını takiben Savur Beglerinin tüm liderleri sürgüne gönderilince Savur'da yönetim boşluğu ortaya çıkar.

Ticaretle uğraşan Hacı Emin Kavak CHP İlçe Başkanı olarak bu boşluğu doldurmaya çalışır. Hacı Emin ve kardeşleri Savur bölgesinin kavaklarını katırlarla Dicle üzerindeki ZÊVÊ köyüne oradan da keleklerle Dicle nehri üzerinden Musul'a sevk ederek ticaret yaparlar. Aile gittikçe zenginleşir.

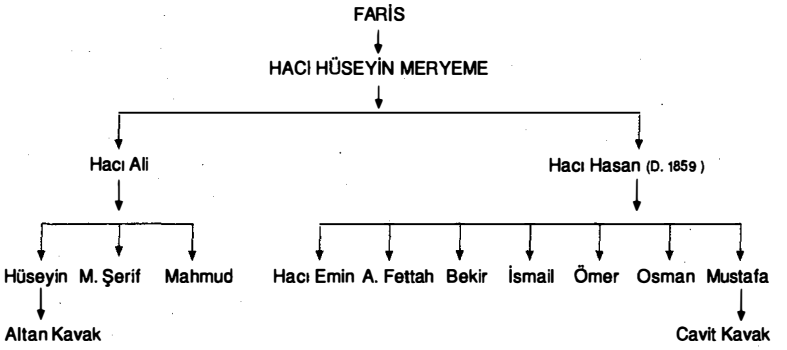
Hacı Emin kişiliğiyle kendini kabul ettirir. Begler döndükten sonra da Savur'un Mahalli Particiliğinde önemli bir yer edinerek ilçenin yaklaşık yarısını tesiri altına alır.

Kardeşi Mustafa Kavak (ANAP İstanbul Milletvekili ve Devlet Bakanı Cavit Kavak'ın babası) bir dönem Savur Belediye Başkanlığı yapar.

Aile çocuklarını büyük oranda üniversite eğitimine göndermiştir. 1983-1991 yılları arasında ANAP İstanbul Milletvekilliği yapan ALTAN KAVAK ile ANAP İstanbul Milletvekilliği yapan Cavit Kavak ve uzun yıllar Mardin Barosu Başkanlığı yapan Avukat Yunus Kavak bu aileye mensuptur.

www.netewe.com

BEYT MERYEMÊ SOY AĞACI

BEYT ŞAAR

Aile DİREKÇİ Soyadını taşımaktadır. İlk dedeleri ALİ ŞAAR Mardinlidir. Savur'a asker olarak gelir, Ahmed Efendi'nin (Boran, Turgay, Kaya, Kanat, Aytaçların dedesi) kızkardeşi ile evlenir ve Savur'da kalır.

AHMEDİ KÖYÜ

SAVUR'un 2 km. kuzeyinde olan köy Savur'un adeta bir mahallesi gibidir.

KÖYDEKİ AİLELER

1. HAMİDİ ŞEYHLERİ
2. BEYT ÇEYN
3. BEYT MIHÊ
4. BEYT HERİSÊ

Köyün tamamı müslüman olup Arapça konuşmaktadır.

DÊREVERİ AŞİRETİ

Dêreveri Aşireti Savur'un doğusu, Kercoz'un batısı ve Midyat'ın kuzeybatısında yer alır. Dêreveri'nin doğusunda Hebızbıni Aşireti, güneyinde Köse, kuzeyinde ise Barava Aşireti ve Dicle Nehri yer alır. Aşirete bağlı köylerin tamamı halen Savur'a bağlıdır.

DÊREVERİ KÖYLERİ

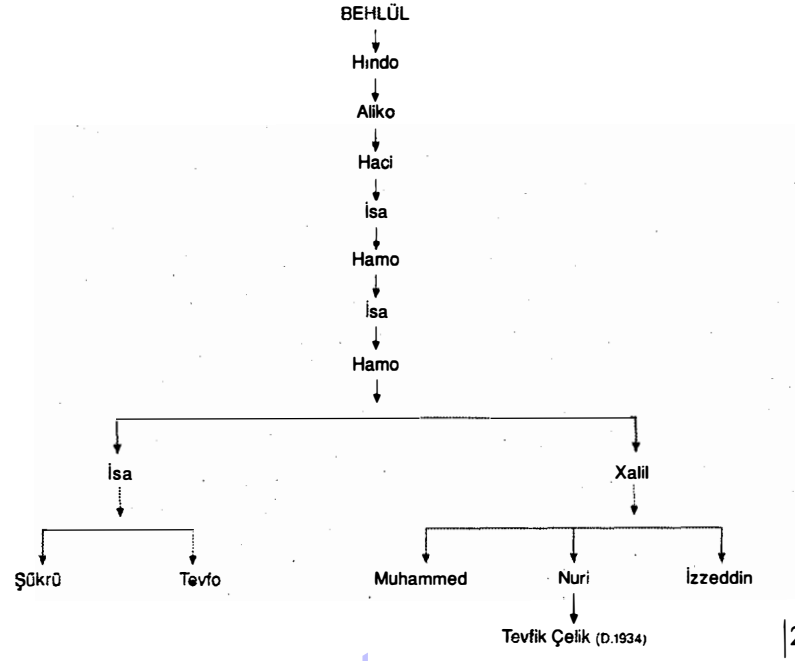
BİRİVA
SİÇİVA

www.netewe.com

MEMMIKÂ
DEYRTİYAL
DEYRSILAV
XERABMEMO
BAZIKÊ
ZIVINGA MENDA
ASKÊLA
MENDA
ERBÊ
CEWZÊ
TEFFÊ
MANTARA
KILLIT

Aşirete bağlı Cevzê, Teffê ile bir Sürvani Köyü olan Kıllıt Arapça, diğer tüm köyler ise Kürtçe konuşmaktadır. Süryani olan Kıllıt dışında tüm köyler Müslümandır. Kıllıt Köyündeki Süryaniler Ortodoks, Katolik ve Protestan olmak üzere üç mezhebe mensupturlar. Aşiretin liderleri MALA HAMO'dur.

MALA HAMO'NUN SOY AĞACI

www.netewe.com

HAMO ailesinin Irak'tan geldiği rivayet edilmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında ailenin lideri cesareti ile ünlü TEVFOYÊ İSAYÊ HAMO'ydu. Tevfo'nun babası İSAYÊ HAMO 1921'de Midyatlı AZİZKÊ, Midyat Süryanilerinin liderlerinden İSA ZETTÊ ve Keferhuvarlı Xalef BEG'le birlikte askerlerce Dengizan Köyünde öldürüldü. Tevfo, aşiretin ağalık mücadelesi yüzünden amcası çocukları Nuri, İzzettin ve Muhammed ile kavgalıydı. CEWZÊ talanından dolayı Şükrü ve Muhammed kavga ederler. Muhammed'in amcazadesi Selim, Şükrü'yü bağda öldürür. Tevfo'yu da Fransızlar Suriye'de öldürürler.

Durumdan yararlanmak isteyen amcazadeleri, Tevfo ve Şükrü'nün küçük çocuklarını bir mağaraya doldurur ve yakarak öldürürler. Şükrü'nün karısını amcası oğlu İzzeddin nikahlar. Şükrü'nün iki ve Tevfo'nun da bir kızını oğullarına alırlar. TEVFO ve kardeşi aşiretin BENDA JÊRİ, Nuri ve kardeşleri ise BENDA JORİ kollarının liderleridir. Tevfo ve Şükrü öldürüldükten sonra Nuri ve İzzeddin tarafı da BENDA JÊRİ olur. Aşiret tarikat olarak AHMEDİ'deki Nakşibendi HAMİDİ ailesine bağlıdır.

KÖSE MINTIKASI

Köse, Savur, Ömerli ve Midyat üçgeninde yer alan bir mıntıkanın adıdır. Köse adının nereden geldiği tartışmalıdır. Bazıları mıntıkanın ağaçsız olması nedeniyle bu ismin verildiğini öne sürmektelerse de bölgenin kıraç olmaması, iklim ve bitki örtüsü olarak da çevre ile benzer özellikler taşıması nedeniyle bu yakıştırma tatmin edici gözükmemektedir.

Şoruzbah Muhtarı Osman Acur'dan dinlediklerimiz akla daha yatkın gözükmektedir: Rivayete göre Yemen Melikesi Melike Xarme düşmanlarına esir düşen kardeşini kurtarmak için Beni Hilal Kabilesi Emiri Sultan Hasan'dan yardım ister. Sultan Hasan Melike Xarme'nin yardımına gider. Çok şiddetli bir savaş olur. Sultan Hasan attan düşer. Zoru gören Melike Xarme'nin adamları Sultan Hasan'ı bırakarak kaçarlar. Sultan Hasan'ı, Ebu Zeyd el-Hilalî kurtarır. Düşmanlarını yenen Sultan Hasan, Melike Xarme'ye giderek adamlarından şikayetçi olur. Melike de onlara istediği cezayı verebileceğini söyler. Sultan Hasan ceza olarak Melike'nin adamlarının sakal ve bıyıklarını kestirir. Bu olaydan dolayı bunlara Köse adı verilir. Daha sonra Melike'nin adamları Beni Hilal'le birlikte Midyat-Savur mıntıkasına gelerek

www.netewe.com

Mahalmilere komşu olan bölgeye yerleşirler. Yerleştikleri mıntıkaya Cebel Köse (Köse Dağı) adı verilir.

KÖSE KÖYLERİ
RAJDİYÊ
MUXAŞNİ
MINEZIL (HARISİ)
ERBIL
XIRBITL HACİ
BATUŞÊ
GUNDÊ

Köse köylerinin liderliğini Rajdiyê köyü yapmaktadır. Rajdiyê köyü ve diğer köylerde bazı aileler çok eski tarihlerden beri köyde bulunduklarını ve yerli olduklarını ileri sürerken önemli oranda aile de dışarıdan gelerek bu köylere yerleştiklerini belirtmektedir. Köse köylerinin tamamı Müslüman olup Arapça konuşmaktadır.

RAJDİYÊ KÖYÜ

Ömerli ile Savur arasında yüksek bir tepenin üzerinde yer alan köy bölgenin en büyük köylerinden biridir. Halen 2000 civarında nüfusu bulunan köyden son yüz yılda yaklaşık 20. 000 kişi başta Beyrut, İskenderun, İzmir, Almanya ve Mardin olmak üzere değişik yerlere göç etmiştir. En büyük göçmen kitlesi Beyrut'tadır. Rajdiyê'deki aileler başlıca iki grupta toplanmıştır.

1. BEYT ŞAHROR (Mahmudki-Benda Jêri)

Beyt Şahror'un liderliğini uzun yıllar köyün muhtarlığını yapan 1943 doğumlu Feyzi Demir'in ailesi yapmaktadır. Aile Cizreli Kara Tajdin'in soyundan geldiklerini ve Midyat-Estel'deki Beyt Şemso ve Beyt Temo (Güneştan ve Demirdağlar) ile amcazade olduklarını ileri sürmektedir.

Ailenin 1880'lerdeki lideri Sado (Muhtar Fevzi, Yusuf'un oğlu, Yusuf'ta Hacı Muhammed-Ferman-Ali-Sado-Sımmo-Ahmet El Yetim) Savurlu Hacı Abdullah Beg'in akranıdır. Hacı Beg Hac'ca giderken Sado'ya yetki verir. Çevrenin tahrikiyle Sado Hacı Beg'e başkaldırır. Beg Hac'dan döndüğünde Beg'e küfür ederek ziyaretine gitmez. Beg askerleriyle köyü kuşatır. Köylü

www.netewe.com

Beg'e taraf meyledince Sado Mardin'e kaçar. Bir müddet bir hamamda çalışır. Beg takip edince Diyarbakır'a kaçar ve Diyarbakır'da ölür.

BEYT I'MELET	Kartmin Köyünden gelme
BEYT NAKİB	Kürt Yezidi asıllı Şengal dağından gelme
BEYT SERHAN	Diyarbakır civarından gelme
BEYT KADİ	Mardin civarından gelme
BEYT Mele ÇEÇEN	İstililê (Akarsu) den gelme
BEYT XIDIR	Şam civarından gelme

2. BEYT ZEYN

Beyt Zeyn'nin Beyt Keleş Mêrê ile birlikte köye geldikleri ve Mardin ovasındaki Kürt Kikan Aşireti'nin Pirmir koluna mensup oldukları söylenmektedir.

BEYT ZEYN

Esas Zeyn'lerden ayrıdırlar. Kürt Yezidi asıllıdırlar.

BEYT KELEŞ MÊRÊ

Mardin'in ĞURS Aşireti'nin ağalarından oldukları söylenmektedir. Bu aileden Rajdiyê'ye ilk olarak Keleş Mêrê geldi. Şahrorlar onu ağa olarak kabul etmediler. Çıkan çatışmada Keleş Mêrê öldürüldü.

20. yüzyılın ilk çeyreğinde Keleş Mêrêlerden Cumhur Ağa Ağalık yaptı. Mardin Dağ Alayı Savur'dan Mardin'e giderken Cumhur'un kafasını kesti.

BEYT YASİNET

Tesbit edilebilen en eski yerli aile.

BEYT REMMO

Kürt Raman Aşireti'nden gelme.

BEYT ABDAL

Batman-Beşiri civarından gelme. Sincar soyadını taşıyorlar.

XIRBITIL HACCİ KÖYÜ

DÊRİZBİNLİ HACI ABDURRAHMAN ALİ İSA MERYEM isminde biri tarafından 1850'li yıllarda kurulmuştur. Köye Adını veren Hacı Abdurrahman, Dêrizbin'de ZEYTO Ailesi'ne mensuptur. Aile Dêrizbin'e KEFRÊ TAJDO köyünden gelmiş olup,

www.netewe.com

Süryani asıllıdır. Hacı Abdurrahman'ın iki kardeşi Dêrizbin Beyleri tarafından öldürülünce o da Beylerden bir kişiyi öldürerek köyü terk etmek zorunda kalır. Önce XIRBITIL GINGIRES'e gider. Orada evlenir.

O tarihte köyde BEYT MENTEŞO yerleşiktir. Daha sonra XIRBITIL HACCÎ'nin yerini Savur Beylerinden satın alarak yerleşir. Orayı İmar eder. Dêrizbin'deki düşmanları ile barıştıktan sonra Dêrizbin'deki hanımı ve çocuklarını da getirir.

Hacı Abdurrahman'ın 130 yıla yakın yaşadığı ve beş kadınla evlendiği söylenmektedir.

HACI ABDURRAHMAN

Hacı Hüseyin, Esad, Mahmud, Ahmed, Halil, Yusuf, Hasan, Abdullah, Ali ve 2. Hüseyin Hacı Abdurrahman'ın oğullarıdır.

Hacı Abdurrahman'ın oğlu Hacı Hüseyin Estelli Selimo'nun kızı HORÊ ile evliydi. Hükümet, Hebızbını Ağaları olan Temo Gewrêlerin fermanını kaldırınca Hacı Hüseyın Temo Gewrêler'den oniki kişiyi öldürttü.

Selimê Temo Gewrê'de Hacı Hüseyin ile birlikte kardeşleri Esad ve Mahmud'u öldürttü.

Hacı Abdurrahman'ın bir özelliği de çevredeki tüm önemli ailelerle evlilikler yoluyla ilişki kurmasıydı. Torunlarından Abdülkerimê Hacı Hüseyin, Estelli Halahi Ailesi'nin lideri Hacı Ömer Özel'in kızı Horê ile evlendi.

Üç oğlu, bir kızı oldu. Abdülkerim 1915 olaylarında jandarma idi. Süryaniler tarafından öldürüldü. Dul kalan Horê, kendi amcazadesi Hacı Xalef Bıro (Bilgiç) ile evlendi.

Halen köyün önemli bir kesimi Hacı Abdurrahman'ın soyundandır. Hacı Abdurrahman Ailesi Akyol, Akgül, Adıbelli, Altun, Sancar, Kaya, Gümüş, Dağ soyadlarını taşımaktadır.

Köye sonradan gelen aileler de vardır. 2002-2007 yılları arasında AKP Diyarbakır Milletvekilliği yapan Aziz Akgül de bu aileye mensuptur.

1. BEYT NURÊ
   Kürt asıllı olup GOLLİYÊ'den gelmeler.
2. BEYT ARAFAT
   Eski Kızıltepe ve Urfa Müftüsü Halil Gönenç bu aileye mensuptur.

www.netewe.com

3. BEYT MEHMEDO
Keferhuvar'dan gelmeler.

4. BEYT HAMZA BEG
Şengal Dağından GABARİ Aşireti'nden gelme Kürt asıllı.

SÜRGÜCÜ AŞİRETİ

Sürgücü Aşireti bölgenin en büyük aşiretlerinden biridir. Sürgücü Aşireti Mardin şehir merkezinin kuzeyinde, Savur ilçesinin batısında yer alır. Aşiretin batısında Mardin Diyarbakır yolu, Sultan Şêxmus Deresi; kuzey ve kuzey batısında Barava Aşireti, doğusunda Ahmedi köyü ile Savur ve Köse mıntıkası, güneydoğusunda Omeryan aşireti güneyinde ise Zınnar mıntıkası DAŞİLER ve Mardin şehri yer alır.

Sürgücü isminin anlamı ve kaynağı ihtilaflıdır. Bazıları sürgücü ismini Sur-Gücü ile irtibatlandırmakta, bazıları ise Musul civarındaki Kürt Surçi Aşireti ile yakınlık kurmaktadır. El-Müncid kitabında ise Sürgücü için Suruç (Urfa) kazasından ayrılma bir aşiret 'Suruci' ibaresi kullanılmaktadır. Bu konuyla ilgili aşiret içinde ittifakla anlatılan bir bilgi mevcut değildir.

Sürgücü Aşireti'nin köylerinde 1. Dünya Savaşı yıllarına kadar çok sayıda Ermeni ve Süryani yaşamaktaydı. Halen sadece Bafava köyünde Süryani aileler yaşamaktadır. Aşiretin sadece Eydo Köyü Arapça konuşmakta diğer tüm köyleri Kürtçe konuşmaktadır.

Aşiretin idare merkezi Awina (Sürgücü beldesi) köyüdür. Son yüzyılda aşireti yöneten Hacı Ahmed Ağa ailesi Awina'da oturmuştur. Aşirete bağlı köylerin büyük çoğunluğu sulak, bağlık ve bahçelik köylerdir.

AŞİRETE BAĞLI KÖYLER

ZONÊ
DERGUYZ
DERDUK
KANİ GENIKÊ
BARMAN
BERNIŞT
ŞATIH
BAKUSTAN

www.netewe.com

ELFAN
EWİNA
BAKAYSÊ
CILLİN
ŞURÊ
ŞUTÊ
DANDANÊ
KIRDİLEK
EYDO
İSAPAR
DENGİZAN
KUREHELAL
KUNNIFIR
KURAHARAM
TIZYAN
KAVSAN
ŞIVISTAN
KARHÊTA
BİRKAŞEX
ŞORŞIB
MELLEMUS
XARABREŞ
GUNDIK
CIRZÊ
KÛZERİB

Sultan Şêxmus, Axres, Kuferdel, Şêx Ali gibi köyler direkt olarak aşirete bağlı olmamalarına rağmen aşiretin etkisi altındadırlar.

Kırdilek köyünün durumu da ihtilaflıdır. 1925'te Diyarbakır'da idam edilen Palulu Şeyh Said Efendi'nin en eski dedeleri 4. Murad zamanında (1639) Kırkdirek'te oturmaktaydı. Çevre köylüler Şeyh ailesinin yerleştiği Çılsutun (Kırkdirek) tarihi mağaraları ile Xındak (Hendek) mezrasının Sürgücü Aşireti'ne bağlı, Kırdilek köyünün ise Barava Aşireti'ne bağlı sayıldığını söylemektedir. Mardin Kızıltepe'de yerleşik Mala Bubê (Bubê Ailesi-Kahramanlar)'nin de aslen Xındaklı oldukları rivayet edilmektedir. Sürgücü Aşireti'ne bağlı köylerin çoğu tek bir aileden değil, muhtelif yerlerden gelip yerleşen ailelerden meydana gelmiştir.

www.netewe.com

Dengizan köyünün ilk sakinlerinin ise Karadeniz'den Trabzon, Sinop ve Zonguldak civarından geldikleri, Dengizan isminin Deniz'den gelenler anlamında Denizandan türediği öne sürülmektedir. Bir rivayete göre çoğunluğu Türk asıllı olan köyde Mala Romi isminde bir aile de vardır. Bunun aksini iddia edenler de vardır. AWİNA: (Aşiretin merkez köyü halen yaklaşık 4. 000 nüfuslu Sürgücü beldesi) Awina isminin Kürtçe 'Av-İne' (İçinde su olan-Sulak köy) anlamına geldiği söylenmektedir. Savurlu Hacı Beg Ailesinin en eski dedelerinden Şêx İsa'nın mezarı da Awina'dadır.

KÖYDEKİ AİLELER:

-MALA SORİ: Irak Sorani mıntıkasından geldikleri ve Hıristiyan asıllı oldukları söylenmektedir. Liderleri N'ame ailesidir.

-MALA HUSEYNİ: Birkaç koldan oluşmaktadır. Bir kısmı Mazıdağ'dan, bir kısmı ise Bahdini köyünden gelmedir.

-MALA AŞIK: Bu gruptaki ailelerin de bir kısmı Karacadağ yöresinden, bir kısmı Milli Aşireti'nden, bir kısmı da Cizre'den gelmedir.

-MALA GEVRİ: Kuzey Irak'tan gelme

-MALA SERVERİ: Köyün yerlilerinden ve çok önceleri Hıristiyan oldukları, sonra Müslümanlığı seçtikleri söyleniyor. Ağalar köye ilk geldiklerinde Serveriler onlara karşı çıktılar.

-MALA KAMBO: Ağalar köye geldiklerinde ağaları desteklediler. Yerlidirler.

-MALA ODABAŞI: Öztürk soyadını taşımaktadırlar.

-MALA XALITO: Zengi Aşireti asıllıdırlar. Hacı Ahmed Ağa'nın babası Muhammed Ağa onları köye getirdiği söylenmektedir.

-MALA AĞA: Hacı Ahmed Ağa ailesidir. Şemin soyadını taşımaktadırlar.

SÜRGÜCÜ AŞİRETİ REİSLERİ (MALA AĞA):

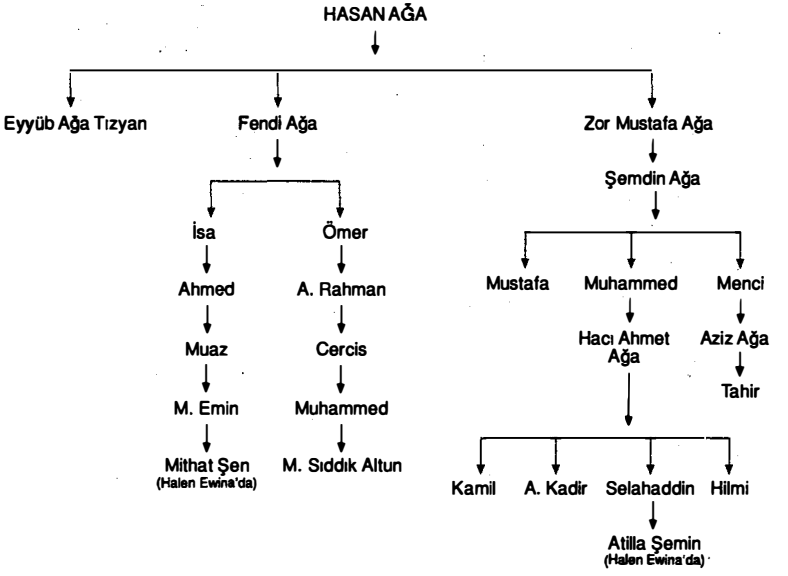
Sürgücü Aşireti'nin Ağalarının köye gelen ilk ataları Hasan Ağa'dır. Hasan Ağa'nın aslen Muş yöresindeki Hasenan Aşireti'nin Toruni koluna mensup, lakabının ise Rımıldar olduğu söylenmektedir.

www.netewe.com

Tahminen 1750'li yıllardan sonra aşiretinden ayrılan Hasan Ağa'nın iki kardeşi Muş'ta kalır. Bitlis civarında bir çatışmada ağanın oğlu Xalıt öldürülür. Ağa önce Mardin ovasına (Berriyê) iner. Arap aşiretleriyle çatışınca tekrar dağa çekilir. Sürgücü mıntıkasına gelir. Bu tarihlerde Awina'da Müslüman Kambo ailesi ve Ermeniler yaşamaktadır.

Ermeniler ağanın köye yerleşmesini kabul etmeyince Ağa Tızyan köyüne yerleşir. Awina'daki Mala Serveri de Ağa'ya karşı Muro İbni Cevher'i destekler. Bir müddet sonra Müslüman Mala Kambo, Hasan Ağa'ya destek verince ağa Awina'ya yerleşir. Oğullarını ve torunlarını çevre köylere yerleştirerek tam bir hakimiyet kurar.

AĞA AİLESİNİN SOYAĞACININ BİR KISMI

Zor Mustafa Ağa'nın bir savaşta yaralanıp öldüğü söylenmektedir. Tek oğlu olan Şemdin amcası Fendi Ağa'nın damadıdır. Sürgücü Aşireti'nin son yüzyıldaki en ünlü kişisi Hacı Ahmed Ağa'dır. 1872-1922 yılları arasında yaşayan Hacı Ahmed Ağa zenginliği, otoriterliği ve çocuklarını Avrupa'ya tahsile göndermesiyle nam salmıştır.

www.netewe.com

İlk eşi ŞERİFE Hanım Savurlu Hacı Abdullah Beg ile MERARİYE Hanımın kızıdır. İkinci hanımının adı ise PERDENİŞİN'dir. Hacı Ahmed Ağa'yı kendi aşiretine mensup REŞO KURİ 1922'de Mardin'de öldürür. Ölüm sebebi ile ilgili farklı farklı olaylar anlatılmaktadır. Ancak ortak olarak anlatılan Hacı Ahmed Ağa'nın kızdığı Reşo Kûri'yi çok ağır bir şekilde cezalandırdığı ve ceviz ağacına çıplak bağlayarak karıncalara terk ettiği, bu durumu onur meselesi yapan Reşo Kûri'nin de Ağa'yı Mardin'de çarşıda sıkıştırarak öldürdüğü şeklindedir. Olaydan sonra Musul'a kaçan Reşo Kûri'yi takip eden Ağa'nın yakınları onu Musul'da öldürürler.

Mardinli bir Katolik Ermeni olan 1933 doğumlu Corc Uğurgel ise olayı ayrıntılarıyla anlatmaktadır. Hacı Ahmed Ağa Awina'nın, en güvendiği adamlarının başında katibi Süryani USÊ AMASÊ gelmekteydi. Hacı Ahmed Ağa İl Genel Meclisi toplantıları ve diğer işleri için Mardin'e geldiğinde Usê Amasê'nin yakın akrabası HANNAL KASS'ın Mardin'deki evinde kalıyordu.

HACI AHMED AĞA AWİNA

www.netewe.com

Hacı Ahmed Ağa, Zınnar'da Meşkinilerin ve Daşilerin arasında yerleşik bir aileye mensup ALİ Bezarê'ye bir olaydan dolayı hakaret edince Ali intikam almak için plan kurar. Hacı Ahmed Ağa'nın Hanna Kass'ın evinin hangi odasında yattığını tespit etmek için mahallenin kadınlarını evine gönderir. Kadınlar sohbet arasında Ağa'nın nerede yattığını öğrenerek Ali'ye bildirler.

Sokağa bakan bir odada karyolada yatan Ağa o gece her nedense kendi yatağına Hannal Kass'ı yatırır, kendisi de yanında yer yatağında yatar. Kapıda bekleyen dört muhafızın ikisi sırayla nöbet tutmakta, ikisi ise uyumaktadır. Muhafızlardan ikisi Zonêli Halit ve Süleyman'dır. Ali Bazarê ve adamları yaz sıcağında açık duran pencereye iki merdiveni birbirine bağlayarak tırmanır ve gece karanlığında karyolada yatmakta olan Hannal Kass'ı Hacı Ahmet Ağa zannederek öldürürler. Bu süikasttan şans eseri kurtulan Ağa, Hanna'nın ailesine çok yüklü miktarda yardımda bulunur.

Hacı Ahmed Ağa'nın, Arap asıllı KÖMİRLİ Ailesine mensup olan Mardin Yöneticisi ile de arası açıktır. KÖMİRLİ'nin, Reşo Kûri'ye elbise ve silah verdiği, REŞO'nun Hacı Ahmed Ağa'yı Mardin çarşısında Erdoba Konağı yakınında vurup kaçmasından sonra kurtulması için ona yardım ettiği, yaralanan ve yarası çok da ağır olmayan Hacı Ahmed Ağa'yı tedavi etmemeleri için Kömirli'nin doktora baskı yaptığı ve Ağa'nın ölümüne sebep olduğu halk arasında anlatılmaktadır.

Hacı Ahmed Ağa'nın yaralandığını duyan oğlu Kamil Bey beş yüz mavzerli adamıyla Mardin'e gelir, babasının ölmesi üzerine cenazeyi Mardin'den Awina'ya kadar yaklaşık altmış kilometre eller üzerine taşıyarak köyüne götürür.

Hacı Ahmed Ağa'nın ölümü nüfus kayıtlarında 1336 (1920) olarak gözükmektedir. Ancak torunları gerçek tarihin 1922 olduğunu Hacı Ahmed Ağa'nın büyük oğlu Kamil Bey'in küçük kardeşleriyle ilgili miras davalarından dolayı tarihi değiştirdiğini öne sürmektedir. Hacı Ahmed Ağa'nın küçük oğulları Selahaddin ve Hilmi de 2. Dünya Savaşı yıllarında İsviçre'nin Davos şehrinde tahsil görmüşlerdir.

SÜRGÜCÜ Aşireti'nin şeyhleri EYDO Köyünde yerleşik Şêx RAMAZAN Ailesidir. Aile, KADİRİ ve RIFAİ'dir. Şêx Ramazan'ın Seyyid olduğu ve Hakkari civarından önce Mardin SELAX köyüne oradan da EYDO'ya geldiği söylenmektedir.

www.netewe.com

TEPÊBARAVA AŞİRETİ

HUDUTLARI: Doğusunda HABEZBENİ Aşireti, Güneydoğusunda DÊREVERİ Aşireti, Güneyinde SÜRGÜCÜ Aşireti ve Savur, Batısında KİKA (Çınar Kikası) Aşireti, kuzeyinde ise DİCLE Nehri yer alır.

AŞİRETE BAĞLI KÖYLER:

TEPÊ
SA'DİYÊ
ALLUZÊ
XINCIKÂ
KEMBELU
XIRBAHANNA
SELEDUN
ARAPKENDİ
MATARÊ
XANUSERÊ
MEZRAFILLA
MEZRAHUTO
KARAPEÇE
HILLANÊ
SINDISÊ
MEZRAAHMED
ŞÊX USUFÊ
MERXANDÊ
GIREFARIS
DEYRRİŞ
GIREUZEYR
IMBARÇIYA
İSAPAR
KOĞİ
MELLEMUS
BIRİKÊ
KARAPAR
KIRDİLEK
KORIXÇİ

www.netewe.com

Aşirete bağlı köylerde yaşayanların bir çoğu kuzey dağlarındaki XIYAN, HEVEDAN, BADIKİ ve HAZRO civarı Aşiretlere mensuptur. Köylerin en eski Hıristiyan yerleşim yerleri olduğu ve birçok köyde eski kilise kalıntısı bulunduğu tesbit edilmiştir.

Arapkendi Köyünde Mala Seyyid Mir Osman, Koği köyünde aslen Hevedanlı olan Mala Haci Huseynê Koği, Matarê'de aslen Xıyan Aşireti'nden olan Mala Nuri Efendi liderlik yapmıştır. Tepê köyünde ise Mala Hasan Bajari (Salih Sümer ve Mehdi Eker bu aileye mensuptur.) Hasan Bajari aslen Hasankeyflidir. Hasankeyf'ten Mardin'e oradan da Tepe'ye göç etmiştir. Mala Muhammedê Haci ise Badıki Aşireti'nden gelmedir.

Çevre Köylerin dini liderleri Axtepe köyünde yerleşik NAKŞİBENDİ şeyhi ŞÊX HESENÊ NURANİ'nin çocukları olan Şêx Ebdurrehmanê Axtepî Ailesidir. Bölgede etkili olan diğer bir şeyh ailesi olan ALTUNAKARLAR ise Şeyh Hasan Nurani'nin halifesi olan ve aslen Şırnak DERGULÊLİ ŞÊX KASIM'ın torunlarıdır. Aşirete bağlı köyler daha önceleri Savur'daki Ahmedi Şêxlerine bağlı iken, son dönemde Suriye'deki Şêx Ahmedê Xızna Tarikatı'nın etkisine girmişlerdir.

MASERTÊ (ÖMERLİ İLÇE MERKEZİ)

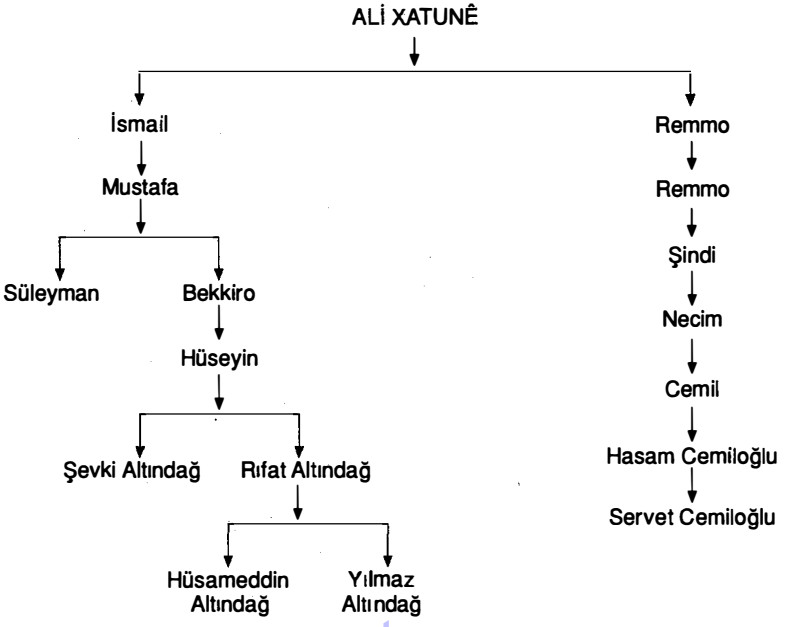
Masertê (Ömerli) toprak olarak OMERYAN Aşireti'nin hudutları içerisinde olmasına rağmen doğrudan hiçbir aşirete bağlı değildir, ancak Omeryan Ağaları Masertê'yi de uzunca yıllar kendilerinin yönettiğini ve aşiretlerine bağlı olduğunu söylemektedirler. Masertê kelimesinin Arapça üzüm sıkılan yer, üzüm sıkma anlamlarına gelen 'MA'SARA'dan geldiği ileri sürülmektedir. İlk yerlileri Hristyanlardır. Eski köhne bir kilise de mevcuttur. Geçen yüzyılda Hıristiyanların lideri olarak 7 oğlu olan ŞAHİN ABDO'nun adı geçmektedir. Şahin Abdo Bekkıro ve Şindi'leri Masertê'ye almak istemez. Çıkan çatışmalarda Şahin Abdo'nun oğullarının bir kısmı öldürülür ve Masertê'ye yerleşirler. Şindi'ler önce Xırbıttavq köyüne yerleşirler Masertêdeki Mahalmilerden kız alırlar.

İlk önceleri çok küçük bir köy olan Masertê'ye sonradan çevre köylerden Mahalmiler gelerek yerleşirler. Masertê'nin iki büyük ailesi BEKKIROlar ve ŞİNDİler amcazadedirler. Her iki aile de Kafkasya'dan geldiği söylenen Çerkez asıllı ALİ'nin çocuklarıdır. Ali ve kardeşi Veli Kafkasya'dan önce Erzurum Hınıs'a ge-

www.netewe.com

lirler. Veli Hınıs'ta kalır. Ali Masertê'ye gelir. Ali'nin torunları Bekkır ve Süleyman isimlerindeki iki kardeş bilahare bir müddet için Cizre'ye giderler. Daha sonra önce BAFAVA köyüne sonra tekrar Masertê'ye gelirler. Amcazadeleri ŞİNDİ'lerle kavgalı Mahalmilerden iki kızla evlenirler. Şindilerle kan davalı olan Mahalmileri desteklerler. Arada adam öldürülür. İki aile arasındaki rekabet günümüzde de devam etmektedir. Şindiler Etmanki, Bekkıro lar Mahmudkidirler. Bekkıro Ailesi Çerkez asıllı ve Şindilerle amcazade olduklarını ileri sürerlerken günümüzde Şindilerin lideri olan SERVET CEMİLOĞLU bu iddiaları reddetmekte ve Muş Hasenan Aşireti'nden geldiklerini ve Kürt asıllı olduklarını söylemektedir. Bekkıro Ailesinden 1934 doğumlu Rıfat Altındağ 1963-1999 yılları arasında 36 yıl aralıksız olarak Ömerli Belediye Başkanlığı, kardeşi Şevki Altındağ da 1969-1973 yılları arasında CHP'den Mardin Milletvekilliği yapmıştır. Şindilerden de Servet Cemiloğlu Belediye Başkanlığı yapmıştır. Halen Ömerli Belediye Başkanı (2009-...) Rıfat Altındağ'ın oğlu Yılmaz Altındağ'dır.

ŞİNDİ VE BEKKIROLAR SOY AĞACI:

www.netewe.com

MARDİN ŞEHRİ VE MARDİN AŞİRETLERİ

MARDİN ŞEHİR MERKEZİ

MARDİN Şehir merkezinde yaşayan ailelerin tamamı Arapça konuşmaktadır. Ancak köken itibariyle önemli bir nüfus Arap olmasına karşın, yine önemli bir nüfus çoğunluğu da Kürt asıllıdır. Türk, Gürcü, Arnavut ve diğer halklardan da aileler vardır. Zaman içerisinde bu aileler kendi ana dillerini terk ederek şehrin hakim dili olan Arapçayı kullanmaya başlamışlardır. Midyat Süryanileri anadil olarak Süryaniceyi konuşurken, Mardin'de yaşayan Süryaniler ise Arapça konuşmakta, Ermeni Grogeryenler Ermenice konuşurken; Ermeni Katolikler Arapça konuşmaktadır.

Mardin'de çok eski tarihlerden beri yaşayan Süryani ve Ermeni ailelerin çok büyük bir kısmı Mardin'den göç etmiş bulunmaktadır. 1915 olaylarında binlerce hıristiyan Ermeni ve Süryani haksız yere öldürülmüştür.

MARDİN ŞEHRİNDEKİ AİLELERİN BAZILARI:

DÊRİLER:

DÊRİ kelimesi Suriye'nin DEYRÊZZOR Şehrinden göçenler anlamında kullanılmaktadır. DÊRİLER'in Mardin'de oturdukları mahallenin bir diğer adı da BABISSOR'dur. (SAVURKAPI anlamında BABISSAVR). DE'RİLER içerisinde en kalabalık aile BEYT HAC KERMO ZAİF'tir.

1. BEYT HAC KERMO ZAİF

1647 yılında Osmanlılar tarafından Suriye'nin DEYRÊZZOR şehrinden çıkartılarak Mardin'e sürgün olarak gelmiş büyük bir ailedir. Aileye mensup A. HALİM KERMOOĞLU, A. KADİR KERMOOĞLU ve METİN MUSAOĞLU Mardin Milletvekili olarak Parlamentoda görev yapmışlardır. Ünlü yazar MURATHAN MUNGAN da aynı aileye mensuptur.

www.netewe.com

Ailenin Midyat, Nusaybin ve Kızıltepe'ye yerleşmiş kolları mevcuttur. Büyük bir çoğunluğu MUNGAN soyadını taşımaktadır.

2. BEYT HAMMOL YUNUS: Aile ÖZDENER soyadını taşımaktadır.

3. BEYT SAAF: Aile AVUKA soyadını taşımaktadır.

4. AYSOY: Aileye mensup İBRAHİM AYSOY Mardin milletvekilliği ve bakanlık görevlerinde bulunmuştur.

5. BEYT HACI MUSTAFA: Durdu soyadını taşımaktadırlar.

6. BEYT AKROK: Özsüer ve Acu soyadlarını taşımaktadırlar.

Yukarıdaki ailelerin tamamı Deyrezzor kökenlidir.

DİĞER AİLELER:

7. MALA MİRZA: Daşilerin Cizre koluna mensupturlar.

8. MALA VELO: Daşilerin Cizre koluna mensupturlar.

9. BEYT PAŞAVAT: Ailenin, Yemen'den Bağdat'a oradan da Mardin'e geldiği Ahmed, Ali ve Mehmed adlarındaki 3 kardeşten Ahmed Paşa'nın Mardin'e geldiği, Mehmed Paşa'nın Cizre'de kaldığı, Ali Paşa'nın ise Ğurs'a gittiği rivayet edilmektedir.

Aile, Ağırakça, Ayanoğlu, Beşenk, Demircan soyadlarını taşımaktadır. Prof. Dr. Ahmet Ağırakça ve Mardin Belediye Başkanı Mehmet Beşir Ayanoğlu'da aynı aileye mensuptur.

10. BEYT OMERİ: Yücesoy soyadını taşıyan ailenin Hz. Ömer'in neslinden geldiği rivayet edilmektedir.

11. BEYT MİLLİYE: Milli soyadını taşıyan aile en büyük Kürt aşiretlerinden olan Milanlara (Milli) mensuptur. Aileye mensup Eyyüb Milli cumhuriyetin ilk yıllarında Mardin Milletvekilliği yapmıştır.

12. BEYT SA'DİYYE: Sadioğlu soyadını taşıyan ailenin Hz. Muhammed'in süt annesi Halimetil Sadiyye'nin soyundan geldiği ileri sürülmektedir. Aileye mensup Murat Sadioğlu Mardin Belediye Reisliği görevinde bulunmuştur.

13. BEYT HALİL HAKİM: Aile Ertut soyadını taşımaktadır. Türk asıllıdırlar.

14. BEYT ARTUKİ: Türk Artuklu soyundan olan aile Artık soyadını taşımaktadır.

15. BEYT AXİ: Aile Türk asıllıdır.

www.netewe.com

16. BEYT BABA-HAC BEYT HAZIR BABA

Türk asıllı olduğu rivayet edilen aile Eryarsoy soyadını taşımaktadır. Ailenin en ünlü kişisi 1842 yılında vefat eden Ümmül İber'in yazarı Mardin müftüsü Abdüsselam Efendi'dir.

17. BEYT ŞEYH MAHMUD TURKİ

Türk asıllı olan aile Öztürkatalay soyadını taşımaktadır.

18. BEYT XIDIR BEG

Aile Yüksel soyadını taşımaktadır. 2007'de Mardin AKP Milletvekili seçilen Cüneyt Yüksel bu aileye mensuptur.

19. BEYT BEG

Arap asıllı olan aile Özlem soyadını taşımaktadır.

20. BEYT KÖLE: Köle soyadını taşıyan aile Arap asıllıdır.

21. BEYT HAC KERMO İSMİN

Kürt asıllı olan aile Arbani Aşireti'nin Badina köyünden gelmiştir. Aileye mensup Beşir Çelebioğlu 1983-1991 yılları arasında ANAP'tan Mardin Milletvekili seçilmiştir. Ailenin bir kısmı Mardin şehir merkezinde, bir kısmı ise Kızıltepe'nin Şemmoka Köyünde yerleşiktir.

22. BEYT. GAZADA (BEYT ŞÊRİNDEDE)

Aile Tatlıdede soyadını taşımaktadır.

23. BEYT HİNDİ

Hindistan'dan geldiği rivayet edilen aile Cihaner ve Devrimci soyadlarını taşımaktadır. Aileden Edip Servet Devrimci 1977-1980 yılları arasında CHP'den Mardin Belediye Reisi olarak görev yapmıştır.

24. BEYT GOZÊ (BEYT ABDÜLKADİR PAŞA)

Bir kolu da Nusaybin'de olan aile Göze soyadını taşımaktadır.

25. BEYT KINDAXCİ

Aile Tüfekçioğlu soyadını taşımaktadır.

26. BEYT FAR

Aile Coşkun soyadını taşımaktadır.

27. BEYT ŞAHTANA

Şatana soyadını taşıyan aileden Abdürrezzak Şatana ve Abdülhalim Şatana uzun yıllar Mardin Milletvekilliği yapmışlardır.

www.netewe.com

28. BEYT BIRRAM

Suriye kökenli ve Arap asıllı olduğu söylenen aile Adak soyadını taşımaktadır. Mardin milletvekili Fehim Adak bu aileye mensuptur.

29. BEYT ENSARİ: Medine'den Cizre'ye; oradan da Mardin'e yerleşen aile Arap asıllıdır.

Aileden Abdülgani Ensari Cumhuriyetin ilk yıllarında Siverek ve Mardin Milletvekilliği, Ali İhsan Ensari 1984-1989 yılları arasında Mardin Belediye Reisliği, Tevfik Ensari ise 2002-2007 yılları arasında AK Parti İzmir Milletvekilliği görevlerinde bulunmuştur. Ailenin büyük bir kısmı yüksek öğrenim görmüş olup, bürokrasinin en üst görevlerinde bulunmuştur.

30. BEYT CİZRAVİ

Cizre kökenli ve Kürt asıllı olan aile Baran soyadını taşımaktadır.

31. BEYT BAYRAKTAR

Meşkini olan aile Bayraktar soyadını taşımaktadır.

MARDİN AŞİRETLERİ

1. ZINNAR MINTIKASI
   -DAŞİLER
   -MEŞKİNİLER
2. RIŞMIL KÖYÜ
3. KABALA KÖYÜ
4. LÊF AŞİRETLERİ
   -ĞURS
   -ARBANİ
   -ŞÊB
5. BUHERKİ
6. KALENDERA
7. XALECAN
8. KİKAN
9. MİLAN
10. DAKORI
11. TAT

www.netewe.com

12. ÇEÇENLER
13. DARA (OĞUZ) KÖYÜ
14. MENDİLKÂNİ

ZINNAR MINTIKASI

ZINNAR'ın kelime anlamı Kürtçede 'kayalık' demektir. Mardin şehrinin kenar mahallesinden itibaren Mardin'in tüm kuzeyini, kuzeydoğu ve kuzey batısını kaplayan taşlık kayalık alana Zınnar adı verilir. Zınnar'ın hududu kuzeyde Sürgücü Aşireti'ne, kuzeydoğuda Rışmıl ve Kabala köylerine, kuzey batıda ise Axreçkê geçidine kadar uzanır.

Bu alan içindeki en önemli yerleşim birimi Mansuriyê köyüdür. Mardin şehrinin varoşlarında yüzyıllardır iki aşiret Daşiler ve Meşkiniler yerleşiktir. Bir kısmı Mardin yerlileriyle sürekli çatışma halinde olan bu iki aşiretin önemli bir kısmı da zaman içerisinde şehir merkezine yerleşerek 'Bajari'leşmiştir (şehirlileşmiş ve Arapça konuşmaya başlamıştır.). Şehir dışındakiler Kürtçe konuşurken, şehir merkezindekiler Arapça konuşmaktadır.

DAŞİ AŞİRETİ

DAŞİler başlıca 3 ana kola ayrılmaktadır.

1. ŞA'BOKİLER:

Mazıdağ yöresindeki Pir Xettab köyünden gelmedirler.

2. ALİKİLER:

Aslen Doğubeyazıt civarından MİR YAKUP liderliğinde Kerboran ve Midyat yöresine gelerek yerleşen aşiretin bir kolu da Mardin'e gelmiştir. Mardin'deki Aliki kökenli Daşiler Midyat'taki Aliki köyleri olan Mıkrê, Nıbıl ve Hevedinêlilerle ilişkilerini halen de sürdürmektedirler.

3. KASSİKİLER:

Kassikilerin bir kısmının Sason-Kozluk civarından geldikleri söylenmektedir.

Kassikilerin HARUNA kolu ise İdil-Cizre arasında yerleşik bulunan Haruna Aşireti'nden gelmedirler.

Eski bir Süryani köyü olan Mansuriyê'de halen yoğun olarak Daşiler yaşamaktadır.

Daşilerin son yüzyılda Mardin'deki liderleri CAN Ailesi'dir.

www.netewe.com

MEŞKİNİLER

Meşkini isminin tam olarak nereden geldiği bilinmemektedir. Tarihte bir halk olan ve halen İran'da büyük bir aşiret olarak varlığını sürdürmekte olan Muşkilerle bir bağları olduğu sanılmaktadır. Meşkinilerin ilk olarak Mardin'den Kabala'ya giderken ilk köprünün solunda Zinnar mıntıkasındaki Xırbê Meşkina'ya yerleştikleri, daha sonra ise oradan dağıldıkları rivayet edilmektedir. Meşkini'lerin Mardin şehir merkezine yerleşenleri Arapça, diğerleri ise Kürtçe konuşmaktadır. Aşiret, asıl olarak Kürttür.

MEŞKİNİ OLAN AİLELER:

MALA BAYRAKTAR

Bağdat'tan geldiği söylenen aile Mardin şehir merkezine yerleşmiştir. Arapça konuşmaktadır.

MALA SEYDO-MALA ŞIDO-MALA ŞÊXIKÊ

Birbirleriyle akraba olan bu aileler Derik Metina'dan (Dêra Metina) gelmedir. Mala Şıdo'nun en ünlü kişisi Sülo Şıdo'dur. (Süleyman Amak)

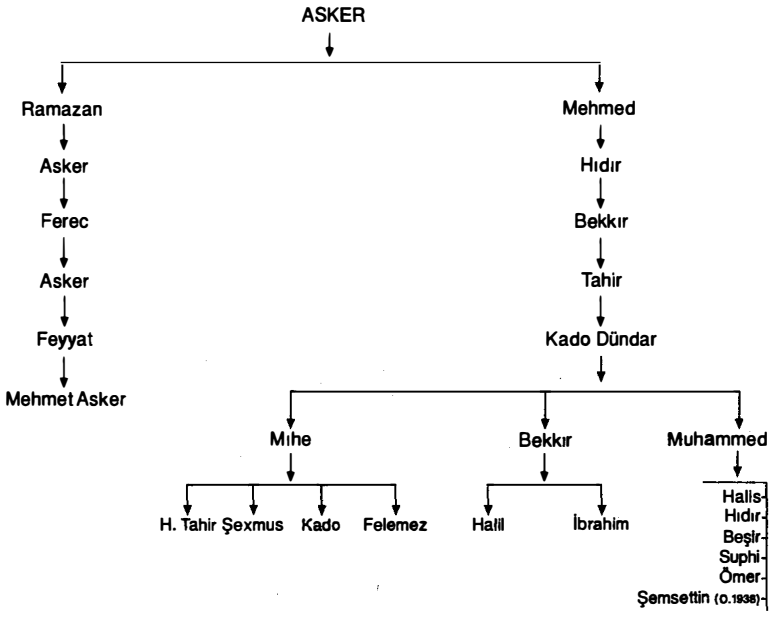
MALA ASKERİ-MALA USO-MALA KADO

Birbirleriyle akraba olan bu ailelerin Garzan (Kozluk-Kurtalan)'dan geldikleri rivayet edilmektedir. Rivayete göre Garzan'dan çıkan 7 kardeşin biri Derik Meşkina'ya, biri Suriye'de Gabari Aşireti'ne, biri Ğurs Meşkina'ya, biri Mardin girişindeki (Mardin-Diyarbakır yolu 5. km.) Dazerkê köyüne, biri Çermik'e biri de Mardin'e yerleşir. Askeriler ismi Asker olan kişinin torunlarıdır. Şu an Asker soyadını kullanmaktadırlar.

Kadolar ise Kado'nun çocuklarıdır. Askeri ailesinden olan Kado'nun babası öldürülünce Sürgücü Aşireti'nin Bafava köyünden olan Annesi Medine, oğlunu alarak Bafava'ya gider.

Çocuk büyüdükten sonra tekrar Mardin'e amcalarının yanına döner. Kado'yu amcazadeleri olan Askeriler yetiştirir. Kado ailesi halen Dündar soyadını taşımaktadır.

www.netewe.com

RIŞMIL (YEŞİLLİ)

Mardin şehir merkezinin 10 km. kuzey doğusunda büyük bir köy olan Rışmıl yakın zamanda Yeşilli adıyla ilçe olmuştur. Rışmıl çevredeki hiçbir aşirete bağlı değildir ve bu anlamda kendi başına bağımsızdır.

Çok gayretli ve çalışkan insanlar olan Rışmıllılar öteden beri çerçilik (attarlık) ve nakliyecilikle uğraşmaktadır. Önemli bir kısmı çevredeki Kürt aşiretlerinden göç etmiş olan Rışmıllıların tamamı Müslüman olup Arapça konuşmaktadır. Nesilden nesile ulaşan söylentilere gör Rışmıl'ın Hıristiyan, Kabala'nın ise Yahudi yerleşim birimi olduğu iddia edilmektedir.

RIŞMIL'DAKİ AİLELER:

-BEYT I'LVAN

Suriye'nin Hama şehrinden gelen ailenin dedelerinin mezarı köyde ziyaret olarak kabul edilmektedir. Hama şehrinden gelen Ahmed ve Muhammed isimlerinde iki kardeşin çocukları olan ailenin Ahmed'in soyundan gelenler Baykoca, Savran, Ayhancı, Köseni; Muhammed'in soyundan gelenler ise Sağlam, Barman,

www.netewe.com

Bars, Batur, Binkay soyadlarını taşımaktadır. Halen Belediye reisi olan Enver Sağlam bu aileye mensuptur.

-BEYT HACI ŞEMDİN

Kendi içinde 3 kola ayrılmaktadır.

1. BEYT ALİXAN

2. BEYT 'İDÊ

3. BEYT MISTÊ

Beyt Hacı Şemdin Rışmıl'ın en kalabalık ailesidir. Ömeryan Aşireti'ne bağlı Kürt Çalê Köyünden gelmedirler. Rışmıl'a ilk geldiklerinde Beyt I'lvan onları himaye etti. 40 civarında soyadı taşıyan aileye mensup bazı soyadları şunlardır: Kaba, Huci, Özkoç, Tarım, Karaman, Seyhan, Tekin, Şen, Haydaroğlu, Onay. . .

-BEYT ZUBAŞI

Rışmıl'ın en eski ailesidir.

-BEYT HISÊ

Midyat civarından gelme Kürt-Yezidi asıllı soyadları: Bucud, Kermoğlu, Çavuşoğlu

-BEYT HISO REMMO

Mahalmi, Şoruzbah'ta akrabaları var.

-BEYT REMMO

Nakip soyadını taşıyorlar.

-BEYT ELİ BIRO

Soyadları: Orto, Sin, Samsa

-BEYT ŞÊX HALEF

-BEYT ALİ MISTO

Eski Belediye Başkanı M. Emin Demir ve sonradan Başkan olan oğlu Hayrettin Demir bu aileye mensuptur.

-BEYT GESIM

-BEYT FETIKÊ

Kürt Omeryan Aşireti'nden gelmeler.

KABALA

Mardin şehir merkezinin yaklaşık 10 km. kuzey doğusunda büyük bir yerleşim birimidir. Halen belediyeliktir. Kabala'da Rışmıl gibi hiçbir aşirete bağlı değildir, bağımsızdır. Eski bir Yahudi yerleşim birimi olduğu iddia edilen köyün halen tamamı

www.netewe.com

Müslüman olup Arapça konuşmaktadır. Kabala camisinin yerinde çok eskiden kilise olduğu söylenmektedir.

KABALA ismi hem bereket tanrıçası KİBELE'yi, hem de Yahudi öğretisi KABALA'yı hatırlatmaktadır. Bu konu ile ilgili bir belge ve halk arasında bir rivayet tespit edilememiştir.

KABALA'DAKİ AİLELER

BEYT RECEBO

7-8 Kuşak önce Muş-Malazgirt'te Kürt Hasenan Aşireti'ne mensup Hacı Mustafa kan davası nedeniyle aşiretinden çıkarak Kabala'ya gelir. O tarihte Kabala köyü büyük oranda Mardinli Paşavat (Ayanoğlu, Ağırakça) ve Beyt Omeri (Yücesoy) ailesinin mülküdür. Hacı Mustafa, Paşavat Ailesi'nden bir kızla evlenerek köyde onların temsilcisi olur. Köyün en eski ailelerinin Beyt Recebo ile Beyt Mele Mıhemed olduğu ileri sürülmektedir.

BEYT KUTIKE

OMERYAN Aşireti'ne mensup Kürt ÇALÊ köyünden gelmeler.

BEYT REMMO

Köyün en kalabalık ailesidir. KAYA soyadını taşımaktadırlar.

BEYT HAMDÊ

Savur Dêreveri Aşireti'nin CEWZÊ köyünden gelmeler. Cevzê köyü Arapça konuşmaktadır.

-BEYT MELE MIHEMED

Dêreveri Aşireti'nin CEWZÊ köyünden gelmeler.

-BEYT EHMEDIYÊ

Dêreveri Aşireti'nin CEWZÊ köyünden gelmeler.

-BEYT HECİ EHMED

Mahalmi XIRBITIL GINGIRES Köyünden gelmeler.

-BEYT A'DE

Mazıdağı civarından gelmeler.

-BEYT NUHÊ

Mazıdağ civarındaki XANIKÊ-XUDURÊ köylerinden gelmeler. Belediye Reisi Şakir Nuhoğlu bu aileye mensuptur.

-BEYT GESIM

-BEYT HAMMEÇO

www.netewe.com

Köse mıntıkasındaki BATUŞÊ köyünden gelmeler. Batuşê Arapça konuşmaktadır.

-BEYT ELİ HEMÊ

Batuşê-Epşê civarından gelmeler.

-BEYT XANIMÊ

XIRBITIL GINGIRES'ten gelmeler. SARUHAN soyadını taşımaktalar. Xırbıtıl-Gıngıres Arapça konuşmaktadır.

-BEYT ŞA'SÊ

TEKER soyadını taşımaktalar.

LÊF AŞİRETLERİ

LÊF Mardin Organize Sanayi sahası ile Derik arasında dağ yamacında bulunan mıntıkanın adıdır. Kelime anlamı 'Dağ sırtı' demektir. Mardin ile Derik arasındaki dağların güney yamaçlarına 'LÊF' adı verilir. Bu dağların güney yamaçlarında birçok aşiret yerleşmiştir. Ayrıca çevredeki aşiretlere bağlı olmayan bağımsız köyler de mevcuttur.

BU KÖYLER:

BILLOKİ Bingöl civarından gelmeler. Zaza asıllıdırlar. Ancak halen Kürtçe konuşmaktadırlar.

'AMRUDİ

'AFERÊ Badıllı Aşireti'nden gelmeler.

HACI HASAN Badıllı Aşireti'nden gelmeler.

GIRKUST Badıllı Aşireti'nden gelmeler.

ĞURS AŞİRETİ

ĞURS AŞİRETİ'NİN HUDUTLARI: Mardin Organize Sanayi yanındaki Hacı Faris Köyünden başlayarak (Hacı Faris dahil) kuzeyde Axres'e (Axres hariç) kadar devam eden vadinin adı Ğurs Vadisi'dir. Bu vadide yerleşik aşiretin adı da Ğurs Aşireti'dir. Bir başka ifade ile Ğurs Vadisi Kızıltepe'nin kuzeyinde ovanın bittiği yerden başlar, kuzeye doğru dağ silsilesinin içinde devam eder.

www.netewe.com

ĞURS AŞİRETİNE BAĞLI KÖYLER

ŞÊX TACEDDİN

ŞÊX TACEDDİN'in kendisinin HABEŞ asıllı olduğu söylenmekte, ancak Ğurs'a ne zaman ve nasıl geldiği bilinmemektedir. Şêx Taceddin köylüleri ise köye AXRES ve MAZIDAĞ civarından gelmedirler. Müslümandırlar ve Kürtçe konuşmaktadırlar.

KURRÊ

Köylülerin bazıları Bingöl ŞEREFDİN DAĞI civarından, bazıları da Derik SORKİ'den gelmedirler.

Müslümandırlar ve Kürtçe konuşmaktadırlar.

HACIFARIS

Çoğunluğu Çınar-Bismil arasındaki BERAVA civarı ve XANIKAJOR'dan gelmedirler. Yaklaşık 3/4'ü Kürtçe, 1/4'ü Arapça konuşmaktadır. Tamamı Müslümandır.

HAMZİYAN

ĞURS'un eski ağalarıdır. Aslen Rakka'lı (Suriye) Arap FED'AN Aşireti'ne mensupturlar. Arapça konuşmaktadırlar. Tamamı Müslümandır.

ĞURSA NAVÊ (ORTA ĞURS)

Köylülerin bir kısmı Mazıdağ civarından, bir kısmı Mardin Meşkina'dan, bir kısmı da Muş (Serhat) civarından gelmedir. Köyde Mala Hecco ve Mala Garo gibi eski yerli aileler de yerleşiktir. Köyün yaklaşık 1/4'ü Arapça, 3/4'ü Kürtçe konuşmaktadır. Tamamı Müslümandır.

-BABİNA

Köyde MALA MELHO yerleşiktir. Arapça konuşmakta olup Müslümandırlar.

-XUBAT JÊR

-XUBAS JOR

Aşağı ve yukarı Xubas köylerindeki ailelerin çoğu ĞURSA NAVÊ'dendir. Çoğunluğu Meşkina'dan gelmedir. Kürtçe konuşmaktadırlar. Müslümandırlar.

-ÇELEBİYA

MALA ALKÊ Mahalmi Aşireti'nden, MALA XALİLÊ ALİKO ve MALA EBUZEYT ise Mazıdağ civarından gelmedir. Köy Müslüman olup Kürtçe konuşmaktadır.

www.netewe.com

-GUNDÊ UZEYR

Bir kısmı Mahalmi, Mala Horê Mazıdağlı, Mala Ali Şere Meşkini'dir. En eski ailelerden Mala Davo ise yerlidir. Tamamı Müslüman olup, Kürtçe konuşmaktadır.

-HAFTEXWAN

Haftexwan Kürtçe 7 kız kardeş demektir. Köyün bir kısmı yerli bir kısmı ise Mazıdağ yöresinden gelmedir. Kürtçe konuşmaktadırlar.

-MEŞKİNA

Mardin Meşkina'dan gelmedirler. Kürtçe konuşmaktadırlar.

-ALİ PAŞA

Mardin'deki PAŞAVAT ailesinden Ali Paşa gelip yerleşmiştir. Arapça konuşmaktadırlar.

ĞURS Köylüleri uzunca bir dönem Mardin'deki Hamidi Şeyhlerine bağlıydılar. Bir dönem Hamidilerin Ğursa Navê'de medreseleri vardı.

ĞURS Aşireti'nden Abdülkadir Özmen 1969-1973 yılları arasında Bağımsız olarak Mardin milletvekilliği yaptı. Oğlu İbrahim Özmen 1994 yılında ANAP'tan Kızıltepe Belediye Başkanı seçildi. Belediye Başkanı iken öldürüldü. 2009 seçimlerinde AK Parti'den Mardin Milletvekili seçilen Halit Demir de Ğurs Aşireti'ne mensuptur.

ARBANİ AŞİRETİ

ARBANİ AŞİRETİ'NİN HUDUTLARI:

Arbani Aşireti Kızıltepe Viranşehir yolunun (İpek Yol) Kızıltepe çıkışında 5. km. den 25. km. ye kadar yolun sağ tarafındaki (Yolun kuzeyi) köylerdir. Yolun solunda (Güneyinde) Arbanilere ait 3 köy vardır. Arbanilerin kuzey sınırları Mazıdağ hududu yakınlarına kadar uzanır.

ARBANİ KÖYLERİ:

-MERGÊ

-KÂNİ SOR

-BADİNA

-ELEWS

www.netewe.com

-XERAB KURKÂ
-MİLANÊ
-TILTİN
-XANIKA
-QELAÇİGÊ
-GIRGEWRÊ
-XANIKA SILO
-GOLANDARÊ
-ERBAN
-DUGURKÊ
-XAÇÛK
-DI'EMÊ
-BEDRASÊ
-XIRBÊ HERIYÊ
-TILQARÊ
AKZİYARET

ARBANİ AŞİRETİ'NİN KABİLELERİ:

1. MA'FELLİTİ

Arap CUBURİ Aşireti'nden gelmedirler.

2. BIREŞİ

Bu kabiledeki aileler muhtelif yerlerden gelmedirler. Yezidi, Hıristiyan, Kürt ve Arap asıllı aileler vardır.

KÖYLERİ: DI'EMÊ; BEDRAS; ŞABANA, XIRBÊ HERİYÊ, XEÇÛK, EYNTERİ

3. BELLOYİ

MALA KAYYO diye bir kolları da vardır. Diyarbakır'ın KÂRAZ (Lice'ye yakın) köyünden gelmeler.

KÖYLERİ: XANİ TERKAN, KALAYÇİ, DUGURK

4. ZEDİNKİ

Arap TAYY Aşireti'nden gelmeler.

KÖYLERİ: GIRGEWRÊ, GOLADARÊ, ELASKA

5. DEYRKOSİ

Serhat'tan (Muş-Ağrı yöresi) gelmeler.

KÖYLERİ: DEMİRA, MEŞQOQA MEZIN

www.netewe.com

6. BRAHİMKİ

Serhat'tan (Muş-Ağrı yöresi) gelmeler.

KÖYLERİ: Suriye'de AFFADİ, RAKKA'da ELAVŞ ve LEJİN BILLOKA, AMRUD, AFFER, AŞAĞI ŞEB, MEŞKİNA gibi köyler de bağımsız köylerdir.

Badina Köyü ise tek köy olarak ŞEREFİ Aşireti'ne mensuptur.

ŞÊXÊ ARBANİLER (ARBAN ŞEYHLERİ):

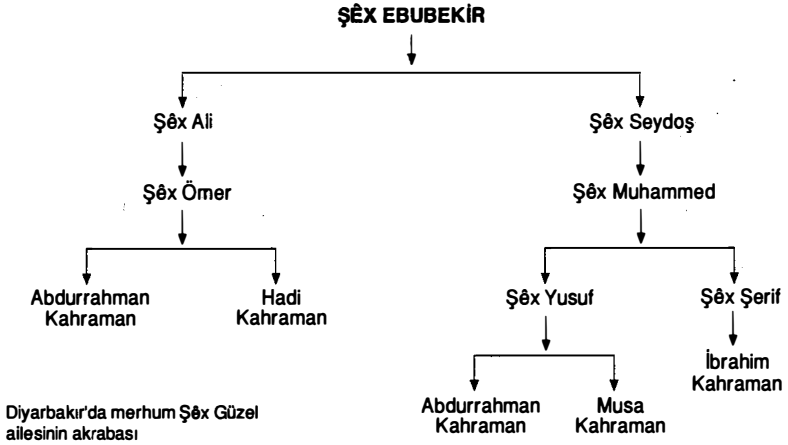
Irak Kerkük civarından geldikleri ve SEYYİD ŞEYH MUHAMMED NAKŞİBENDİ'nin torunları oldukları söylenmektedir. Halen Yıldız, Güneş, Özen, Aydın ve İlter soyadlarını taşımaktadırlar.

-MALA BUBÊ (MALA ŞÊX):

KAHRAMAN soyadını taşımaktadırlar. İlk dedeleri Şêxê Bubê Guri veya Gulli şeklinde bilinmektedir. Şêx Bubê'nin mezarı bilinmemektedir. Ancak ARBAN köyünde makamı olduğu söylenen bir yer vardır. Şêx Bubê'nin aslen Sürgücü Aşireti'ne bağlı XANDAKLI olduğu (Kırkdirek'in mezrasıdır, Kırkdirek /Çılsutun Köyü ise BARAVA Aşireti'ne bağlıdır. Şeyh Said PALOVİ'nin ailesi de aslen Çılsutunludur.), oraya da Bağdat'tan geldiği, Seyyid olduğu, Kadiri ve Rufai Tarikatına bağlı olduğu, çocukken koyunlarını kurta emanet ettiği ve gösterdiği bu kerametten dolayı GURİ (KURT), saçlarının uzun ve örüklü olmasından dolayı da Gulli lakaplarını aldığı rivayet edilmektedir. Aileden Şêx Ömer Kahraman'ın oğlu Abdurrahman Kahraman Kızıltepe Belediye Başkanlığı görevlerinde bulunmuşlar, her ikisi de kan davası nedeniyle öldürülmüşlerdir. Aile Akziyaret köyünde oturmaktadır.

www.netewe.com

MALA BUBÊ (KAHRAMANLAR) SOY AĞACI

ARBANİ BEGLERİ:

MALA ÇEÇEN BEG'de denilmektedir. Çeçen değillerdir. Serhat'tan (Muş-Ağrı yöresi) geldikleri rivayet edilmektedir. Bütün çevre mezhep olarak Şafii olmasına rağmen Mala Çeçen Beg Hanefi'dir. Arban Beglerinin son yüzyılda Arbani Aşireti'nden ve Xalecanlardan vergi aldığı duyulmamıştır. Şeyhler ise halktan gönüllü yardım alıyorlardı. Geçen yüzyılda Arban Begleri Mala Bubê'ye ait TILTİN Köyüne el koymak isterler, Şêx SEYDOŞ ve Şêx Aliyê Derik, Hassoyê Uso'ya sürgün ederler. Seyyidlerden vergi almayan İbrahim Paşa Milli, bu durama müdahale ederek Şeyhleri geri getirir ve korur.

ARBANİ Aşireti'nde Şêxler (Özellikle Mala Bubê), Beglerden daha etkilidir. ARBANİ Aşireti'nin tamamı Kürtçe konuşmaktadır.

ŞEB AŞİRETİ

ŞEB Aşireti Derik ile Arbani aşireti arasında yerleşiktir. Bir başka ifade ile Mardin ile Derik arasındadırlar.

AŞİRETE BAĞLI KÖYLER:

-ŞEBA JÊR
-ŞEBA JOR

www.netewe.com

-KANİYA ELİYA
-KELEKÊ
-XIRBE REŞÊ

ŞEB Aşireti'ndeki ailelerden Delliki ve Keroyiler İzol Aşireti'ne mensupturlar. Beyroyi ve Bekkoyilerde birbirleriyle akraba oldukları söylenmektedir. Şeb Aşireti'nin tamamı Kürtçe konuşmaktadır.

Huseynê Qenco'nun kızı ile evlenen Hacı Sinan'ın Ailesi (Türk soyadını taşıyorlar) aslen ŞEB JOR köyünden olup İzol Aşireti'nin KEROYİ kabilesi'ne mensupturlar. Bulundukları köyden kan davası nedeniyle çıkan aile bir müddet SORKAN Aşireti'ne bağlı Derik'in Gırêsor köyünde kalmış, bilahare ise Hacı Sinan Türk, Huseynê Qenco'nun maiyetine girmiş, yanında çalışmaya başlamıştır. Huseynê Qenco ise aslen Yezidi asıllı olup DINAİ Aşireti'ne mensuptur. Babası öldürülünce annesi onu düşmanlarından korumak amacıyla kaçırarak KİKAN Aşireti'ne sığınır. Qenco, delikanlılık döneminde MİLLİ Aşiret Reisi İbrahim Paşa'nın maiyetine girer. Zamanla sivrilerek Paşa'nın hatırı sayılı adamlarından biri olur. İbrahim Paşa 1909'da en büyük destekçisi olan Sultan Abdülhamid'in İttihatçılar tarafından iktidardan indirilmesinden sonra çaresiz kalır. Hükümet kuvvetleri kendisini tutuklamak isteyince kaçmaya başlar. Suriye'deki Kamışlı şehri yakınlarındaki SIFAYA Bölgesinde hastalanarak ölür. Bir dönemin en güçlü kişisi İbrahim Paşa kefen olarak bir yorgana sarılarak gömülür. Çocukları ve Huseynê Qenco Hükümet kuvvetlerine teslim olurlar ve tutuklanarak Diyarbekir Cezaevine konulurlar. Paşa'nın oğullarından biri hapiste öldürülür. Huseynê Qenco 7 yıl Trabzon'a sürgün edilir. Sürgünden döndükten sonra ölür. Erkek evladı bulunmadığından dul karısını Ahmet Türk'ün babası Hacı Sinan'ın amcası ŞÊXÊ RESSO nikahlar. Qenco'nun iki kızından birini Hacı Sinan, diğerini ise Hacı Sinan'ın oğlu Abdülhalim nikahlar. Baba oğul bacanak olurlar.

Bu aileden ABDÜRRAHİM TÜRK 1969 yılında Mardin'den bağımsız milletvekili seçilmiş, kardeşi AHMET TÜRK ise 1973-1980 ve 1987-1995 yılları arasında ve son olarak 2009 seçimlerinde toplam 5 devre Mardin milletvekilliği yapmıştır. Ahmet Türk 1973 yılında Demokratik Parti'den seçilmiş, sonra CHP'ye geç-

www.netewe.com

miştir. 1987 ve 1991'de SHP'den, 2009'da ise bağımsız olarak seçilmiş, seçimlerden sonra DTP Genel Başkanı olmuştur. Mersin'in Akdeniz Belediye Başkanı Fazıl Türk A. Rahim Türk'ün, Mardin Kızıltepe Belediye Başkanı Ferhan Türk ise Abdülhalim Türk'ün oğludur.

BUHERKİ KÖYÜ

BUHERKİ Kürtçe 'yol geçen' anlamına gelmektedir. Köyü Hasankeyf'ten geldiği söylenen Seyyid Ali kurmuştur. Köyün tamamı Seyyid Ali'nin çocuklarıdır. İlk geldiklerinde Arapça konuşan aile halen Kürtçe konuşmaktadır. Aile 3 kola ayrılmaktadır.

1. MALA HECİ ELO
2. MALA DAVUDO
3. MALA ŞÊXO

Aile Ergün, Atlı, Acay, Çakar soyadlarını taşımaktadırlar.

QELENDERAN AŞİRETİ

QELENDARAN Aşireti Mardin şehrinin Güneydoğusunda yerleşiktir. Kuzeyinde Omeryan Aşireti, güneyinde Milan ve Dakori Aşiretleri, doğusunda Dakori ve batısında Tatlar bulunur.

AŞİRETE BAĞLI KÖYLER:

-QELENDARAN
-QESRA QELENDARA
-ZEYTUNAT
-XARPAŞİKÊ
-TUWERİKÊ

QELENDARAN Aşireti'nin Ağaları Mala Keleş'tir. (Mala Hüseynê Sado). KELEŞLER KULP ile Muş arasındaki Xıyan Aşireti'nden gelmedirler. 'Keleş' isminin lakap olduğu, muhtemelen eski dedelerden birinin lakabı olduğu tahmin edilmektedir. Aile Xiyan Aşireti'nden ayrıldıktan sonra kollara ayrılmıştır. Derik'teki Karahan Ailesi ile Hilvan'daki Tüysüz ailesi de ailenin kollarındandır.

www.netewe.com

MALA HUSEYNÊ SADO SOY AĞACI:

XIŞMAN
↓
SA'DO (SADUN)
↓
HÜSEYİN
↓
AHMED
↓
NEJAT KELEŞ

Qelenderalı Heci Mıhemed 1. Dünya Savaşında Hamidiye alaylarında Yüzbaşı rütbesiyle Ruslara karşı savaştı. Ünlü Kürt ozanı Cegerxwin'in ailesi de bir müddet Qelendera'da kaldı. Cegerxwin'in ailesi kan davalıları ile barışınca tekrar köyleri Hesar'a döndüler.

Aşirete bağlı köylerdeki aileler çevre köylerden toplamadır. Mala Şêxo Omeryan Kuruma köyünden, Qelendera'da Mala Naif Mazıdağ Pir Xettap'tan, Karrasi köyünde MALA EMO Omeryan Xirbê Kaplo'dan gelmedir. Aşiretin tamamı Kürtçe konuşmaktadır.

KİKAN AŞİRETİ

KİKAN Aşireti Mardin şehrinin güneyinde İpek Yol ile Suriye arasında yerleşiktir. Aşiretin Suriye'de de köyleri vardır. Kikan Aşireti'nin batısında Zırgan Çayı ve Xalecan Aşireti, doğusunda Tat ve Dakori Aşireti, kuzeyinde Tat'lar, güneyinde ise Suriye içlerindeki Arap Beggara Aşireti bulunur. Kızıltepe ilçesinin şehir merkezi de Kikan Aşireti toprakları içerisindedir. Kikan Aşireti'nin halen tamamı Müslüman olup Kürtçe konuşmaktadır. Her ikisi de Arap aşiretlerinden olan Harba ve Şarabiya'nın yerleşik oldukları topraklar da Kikan toprağı sayılmaktadır. Bu aşiretlerin çok büyük bir çoğunluğu halen Suriye sınırları içerisindedir.

Kikan Aşireti ile Xalecan Aşireti ilk önceleri tek bir aşiret iken sonradan aralarında çıkan bir ihtilaftan dolayı KİKAN ÇERI-

www.netewe.com

KAN ve XALECAN olmak üzere ikiye ayrıldılar. İki aşiretin aralarındaki hudut ZERGAN Deresi oldu. Şimdiki Kızıltepe şehrinin yeri, Ğurs ve Tatlar da eskiden KİKAN egemenliğinde sayılıyordu. Arbaniler ve Xalecanlar da birlikte hareket ediyorlardı. Arbani Begleri ilk dönemlerde daha üst bir konumda idiler.

KİKAN AŞİRETİ KABİLELERİ VE YERLEŞİK OLDUKLARI KÖYLER

1. MALA RÜSTEM AĞA

-GIRBEŞKÊ
-EWİNA MEZIN
-SALIK
-KÂNİSPİYA JOR

Suriye'deki Köyleri: Tılgıdiş, Şahmansur, Cınazi, Tılğezal

Rüstem Ağa ailesinin Kikan topraklarına gelen ilk kişisi Bağdatlı Seyyid Rüstem'dir. Seyyid Rüstem'in 1700'lü yılların başında geldiği sanılmaktadır. Aşirete ilk geldiğinde Arapça konuşan ve dini irşadda bulunan Seyyid Rüstem, bir müddet sonra tüm çevrenin saygınlığını kazanır. O tarihlerde Kikan Aşireti'nin ağaları Mala Sarohan'dır. Aslen Arap Cuburi Aşireti'nin Mala Hallac kolundan olan Sarohanların bir müddet sonra aşiret ile araları bozulur. Kikan Aşireti'nin o tarihlerdeki 12 kabilesi liderlik için çekişir ve bir türlü anlaşamaz. Anlaşmazlık giderilemeyince 12 kabile reisi Seyyid Rüstem'in Ağa olarak kabul edilmesine karar verirler. Seyyid Rüstem bu görevi kabul etmez, ancak oğlu İsmail babasının muhalefetine rağmen ağalığı kabul eder. Diyarbekir'e valiye gidilerek İsmail için ağalık fermanı alınır. Seyyid Rüstem bu duruma içerleyerek Bağdat'a geri döner. Oğlu İsmail ve ondan sonra da çocukları Kikan Ağası olurlar. Kikan'ın eski ağaları olan Mala Sarohan ise aşireti terk ederek Derik Sorkan aşireti civarına gider.

İlk zamanlarda Kikan Aşireti yazları Bingöl Yaylalarına gider, Bingöl'deki Kemala Aşireti de kışları Kikan topraklarına gelirdi. Bu geliş gidişlerin birinde Kemala Aşireti Siniki Aşireti Reisi Tavili Siniki'yi (Bertevil) öldürür.

Çıkan çatışmalarda Kikan'dan 9, Kemala'dan 99 kişi öldürülür. Kemala Aşireti Bingöl'e çekilir.

www.netewe.com

Kikan Aşireti'nden Osmanê Elixan tek başına Bingöl'e giderek Kemala Aşireti'ne baskın yapar. Aşiret üyelerinin, yakınlarda bir düğüne gitmelerini fırsat bilerek çadırında uyuyan Kemala Aşiret reisi Bozbeg ve hizmetçisini öldürür. Bozbek'in ünlü atı Kavreş'i de yanına alarak Kikan'a döner.

Bu tarihten sonra Kikan Bingöl'e, Kemala'da Berriyê'ye göç etmez.

1890'lı yılların sonunda Kikan Ağası Reşit ve kardeşi Temır Milli aşiret Reisi İbrahim Paşa ve onun adamı Huseynê Qenco'nun talanlarını kaldırırlar. Bir diğer rivayete göre ise Hılêliyê köyünde ikamet eden Hüseynê Qenco'nun akrabaları ortakçı olarak üç koyun sürüsünü Kikanlılara verirler, ancak Temır sürülere el koyar. Babasının öldürülmesi nedeniyle annesi BUHARÊ'nin, kanlılarından kaçırarak Kikan'a Derbesiyê'deki Mala Musa'lara sığındığı ve 14 yaşında Kikan'da iken Müslüman olan Yezidi asıllı Huseynê Qenco 'Ben de sizdenim götürdüğünüz talanı geri verin' der, ancak Temır Ağa kabul etmez. İbrahim Paşa ve Kikan aşireti içerisinde Kikan Ağalarına muhalif olan Ağaların amcazadelerinin de desteğiyle Huseynê Qenco Kikan Aşireti'ni basar ve üç sürüye karşılık çobanların eşekleri de dahil kırk beş sürü götürür. Temır Ağa vurularak yaralanır ve 3 gün sonra ölür. Arap Şammar Aşireti'nin desteğini alan Kikan Aşireti tekrar Huseynê Qenco'ya saldırır. Savaşta 36 kişi öldürülür. Reşit hastalıktan Temır ise aldığı yaradan dolayı aynı gece ölür.

Aşiretlerin arasındaki bu talan ve öldürmelerle ilgili halen de birçok olay anlatılmaktadır.

Huseynê Qenco'nun adamlarının Kikan'ın SMAİLÊ kabilesinden onyedi kişiyi ve ayrıca Temır Ağa'nın kardeşi Abdurrahman'ın dört-beş yaşlarındaki oğlu Şükrü'nün ise kafasını keserek öldürmeleri ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır.

Bir müddet sonra aralarında sulh olur ve Huseynê Qenco kızını Kikan Ağası Mehmet Ali ile nişanlar, ancak kız nişanlı iken intihar eder. Olayı soruşturan Huseynê Qenco iki yeğenini sorumlu tutarak öldürür. Kikanlılarla barışmalarına rağmen Huseynê Qenco tedbirli davranmaya devam eder. Bir iş için Qelendara Ağaları olan Mala Sado'ya gönderdiği oğlu Abdi'ye 'Kikan'a uğrama' talimatını verir. Kikanlılar Abdi'yi karşılama çıkarak yemeğe davet ederler.

www.netewe.com

Geleneklere göre yemek davetini geri çevirmesi yakışıksız olduğundan Abdi işinin acele olduğunu, ancak dönüşte bir kahvelerini içeceğini söyleyerek yoluna devam eder. Dönüşte ikram edilen kahveyi içer, ancak içinde zehir olduğunu anlar ve arkadaşına 'içme!' der. Yoluna devam eder ve Kasrı Qenco yakınındaki OLAKA köyünde takatsiz kalarak yere düşer, zar zor Hılêliye'ye yetişir; tüm saçları dökülür ve ölür. Çevredeki aşiretler tarafından ayrıntılarıyla anlatılan bu olayı Kikanlılar Kabul etmemekte ve böyle bir vakanın meydana gelmediğini iddia etmektedirler.

Huseynê Qenco, 1909'da Sultan Abdülhamid tahttan indirildikten sonra Viranşehirli İbrahim Paşa Milli ile birlikte takibata uğrar. Paşa Nusaybin'in güneyinde SAFAYA Tepeleri mevkinde hastalanarak ölür. Paşanın oğulları ve Huseynê Qenco tutuklanarak önce Diyarbakır'a sonra da Trabzon'a gönderilir. Huseynê Qenco Trabzon'dan döndükten bir müddet sonra ölür.

Öldüğünde karısı Yezidi ŞARQİ Aşireti'nin XALTİ koluna mensup ZİNA ALO ve üç kızı kalır. Oğlu yoktur. Kızlarından ikisi diğer karısındandır. Öldüğünde kızlarından Hacı Fatma Musul asıllı ADVANİ Aşireti'ne mensup DEVECİ Ailesi'nden biri ile evlidir. Advanilerin lideri ise XALEF EL ALO'dur.

Qenco'nun diğer kızı TÜRKİYE ise ŞİNET isminde MUSLAVİ (Musul asıllı) biri ile evlidir. ŞİNET'in akrabası KEN'HUD MUSLAVİ Kasrı Qenco'yu işgal ederek hak talebinde bulunur. HACI SİNANLAR (Ahmet Türk'ün babası) Ken'hud'u öldürerek Kasr'ı ele geçirir. ŞİNET de Türkiye'yi boşar veya başka bir rivayete göre boşamak zorunda bırakılır.

Huseynê Qenco'nun dul karısı Zina Alo'yu Hacı Sinan'ın amcası ŞÊXO RESSO, Huseynê Qenco'nun kızı Medine'yi Hacı Sinan, diğer kızı Türkiye'yi ise Hacı Sinan'ın oğlu Abdülhalim nikahlar. Hacı Sinan ve oğlu Abdülhalim bacanak olurlar.

Ziya Gökalp'in Şaki İbrahim Destanı'nda bu olaylara karışan bazı kişilerden bahsedilmektedir. Bu kişilerden ŞÊXÊ BERHO, 'DODKAN Aşireti Liderleri olan Mala Xalef PAŞA Ailesindendir. BIŞAR AĞA ise Yezidi ŞARQİ Aşireti'nden meşhur DERWÊŞÊ EVDİ'NİN torunudur.

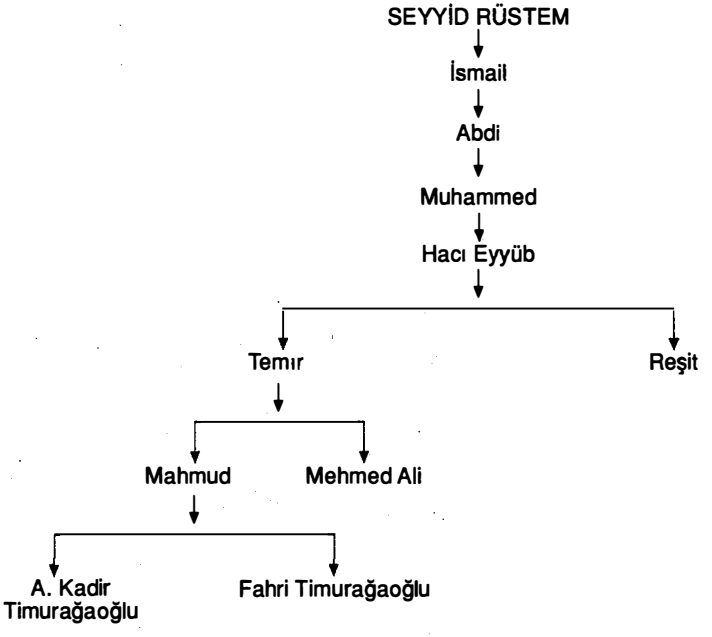
Mala Rüstem Ağa'dan Mehmed Ali Ağa 1911'de Balkan Savaşı'na ve 1914'te Erzurum cephesinde Rus savaşına katılır. Aynı aileye mensup Abdülkadir Timurağaoğlu 1977-1980 yılları ara-

www.netewe.com

sında Milli Selamet Partisinden Mardin milletvekilliği yapmıştır. Ailenin en ünlü şahsiyetlerinden biri de 20. yüzyılın başlarında yaşayan Reşid Ağa'dır. Reşid Ağa'nın Kahve Mırrası bütün Berriyê'de ün salmıştır.

Kikan Ağaları kendi aşiretlerinden misafirlere ikram etmek üzere bir yıllık ihtiyaç kadar kuzu ve belli bir oranda yardım (altın) alırlardı.

MALA RÜSTEM AĞA SOY AĞACI

2. SMAİLÊ (İSMAİL) KABİLESİ

-MEŞKOK

-REHANİ

-BOĞAZI BIÇUK

SMAİLÊ'lerin Irak tarafından geldikleri ve ABBASİ oldukları ileri sürülmektedir.

3. ŞUKURA KABİLESİ

-TILTIAİM

www.netewe.com

-TIBYAT

-MESQEYNTER

-BİRIK

-RASELHEMAM

MUSUL-BAĞDAT civarından geldikleri ve Kürt asıllı oldukları söylenmektedir. Tıltaim köyünde Muş'tan imam olarak gelerek köye yerleşen bir ailenin çocuğu olan Hüseyin Yıldız 1995-1999 yılları arasında Refah Partisinden Mardin milletvekilliği yapmıştır.

4. RAMMEKÂ KABİLESİ

-HARAMŞEDDAD

-AKREBİ

-XANİSOR

-MECBURİ

SURİYE'de KASÊ köyü

HASANKEYF-BATMAN civarında yerleşik RAMAN Aşireti'nden gelmedirler.

5. AZİZA KABİLESİ

-XIRABILMÊ

-XIZNELAR

SURİYE'de Karman, Ğannani, Gırbeşk köyleri

CİZRE'den geldikleri ve Botan Mirleri ile akraba oldukları söylenmektedir. BOTAN Mirlerinin de aile adları Mirê Azizan'dır. Kabileye katılan bazı aileler ise Ağrı yöresinden gelmedir.

6. OMERA KABİLESİ

-TILŞİREZ

-GUNDIK

SURİYE'de ÇATAL ve SELAMALEYK gibi yaklaşık 10 köyleri vardır.

IRAK'tan geldikleri söylenmektedir.

7. NECCARA KABİLESİ

-QLÊBİN

-ZORAVA

-MEWIJO

MUSUL'dan geldikleri ve Arap asıllı oldukları söylenmekte-

www.netewe.com

dir. Suriye'deki köylerinde yaşayanların bir kısmı Arap BEGGARA Aşireti'ne mensuptur.

8. SİNKİ KABİLESİ

-TUMIKA JOR

-TUMIKA JÊR

-DOKAN

SURİYE'de FEYZÊ SİNİKA köyü

Büyük bir çoğunluğu Batman civarında yerleşik SİNİKİ Aşireti'nden gelmedir. MALA XATÊ de Siniki'dır. Bir kısmı ilk önce Mazıdağ'a bağlı Deşyan köyüne yerleşmiş, daha sonra da Tumıka Jor köyüne göç etmiştir. Mala Xatêlerden Mahmut Duyan 1995-1999 yılları arasında DYP'den Mardin Milletvekilliği yapmıştır. A. Kadir Tutaşı ise 1994-2004 yılları arasında DYP'den seçilerek Mardin Belediye Reisliği yapmıştır.

9. BİRHİM ZERKİ KABİLESİ

-HARAMHIDDAD

-SANDIKLI

SERHAT'tan MUŞ-VAN yöresinden geldikleri söylenmektedir.

10. ŞEKURİ KABİLESİ

-ŞÊXREŞ

-KERENGO

Musul civarından geldikleri söylenmektedir.

11. HİZKA KABİLESİ

-KARAKUYE

-HÊLIYA

SURİYE'de BERKEVIR köyü

Musul tarafından gelmedirler. Hılvan-Siverek taraflarına İzol Aşireti'ne göç etmiş akrabaları vardır.

12. MİRXANİ KABİLESİ

-GIRMOZAN

-KANİ SPİYA JÊR

-GUNDIKÊ KORİ

SURİYE'de XATUNÊ köyü

Musul civarından gelmedirler.

13. ALİXANİ KABİLESİ

www.netewe.com

-PİRMİR
-HEREMREŞ
-XIRBÊ BELEK
-QURRÊVİKE
SERHAT'tan Muş-Van civarından gelmedirler.

14. KOŞEKA KABİLESİ

-BELLE
-ÇA' BOL
SURİYE'de TILLELUN ve AVVAŞİ köyleri
Bir kısmı Musul, bir kısmı ise Ağrı civarından gelme. Nusaybin civarında Bagog ve Kertuven'de akrabaları var.

15. MALA SEĞO (MALA NESIR) KABİLESİ

SEĞO NESIR'ın oğludur.
-DERBÊSİYÊ
-WERDIMSA JÊR
-WERDIMSA JOR
HAZRO-LİCE arasındaki mıntıkadan gelmedirler.

Halen Kikan toprakları içerisinde dışarıdan gelip son yüzyılda yerleşen aileler de mevcuttur. Şemmoka köyünün sahipleri Hacı Abdullah Çelebi ailesi yüzyılın başlarında arazi alarak Mardin şehir merkezinden gelerek Şemmoka'ya yerleşmişlerdir. Aslen Badina köyünden Mardin'e geldikleri rivayet edilmektedir. Aileye mensup Beşir Çelebi 1983-1991 yılları arasında Anavatan Partisi'nden Mardin Milletvekilliği yapmıştır. Keferut Köyü ise çok eski bir Süryani yerleşim birimidir. Köyde halen tarihi kalıntılar mevcuttur. 20. yüzyılın başlarında köyün arazilerinin tamamı Mardin'de yerleşik Süryani SAMO isminde bir şahısa ait iken sonradan arazileri Mardinli Zeki Eldem (Beyt Çeppi) almıştır.

Kefertut köyünde halen Midyat Estelli Müftüzade ailesinden bir kol, Karacadağlı, Arbani, Omeryan, Garzan ve Suriye'deki Arap Tuffehi Aşiretlerine mensup aileler yaşamaktadır. Küçük bir köydeki bu çeşitlilik zamanla bölgeye dışarıdan ne kadar fazla göç geldiğinin delilidir.

Kikan Aşireti'nin halen tamamı Müslüman olup, Kürtçe konuşmaktadırlar.

www.netewe.com

XALECAN AŞİRETİ

XALECAN ve KİKAN Aşiretleri Mardin ovasında bugünkü Kızıltepe ilçesinde yerleşik birbirine komşu iki aşirettir. Yüz yıllar önce iki aşiretin birleşik olduğu ve tek aşiret sayıldığı rivayet edilmektedir. Kızıltepe'nin batısından geçen ZIRGAN Çayı iki aşiretin sınırını oluşturur. Derenin batısı (Urfa istikameti) Xalecan, doğusu (Nusaybin istikameti) Kikan topraklarıdır.

Xalecan Aşireti'nin doğusunda Kikan, batısında SORKAN (Kasrı Qenco'dan itibaren), kuzeyinde İpek Yol (Mardin-Urfa yolu) ve Arbani Aşiretleri bulunur. Güneyde ise Suriye içlerinde yaklaşık 5 km. lik alandaki köyler de XALECAN Aşireti'ne mensuptur.

Xalecanların Ağrı, Muş yöresinden HASENAN Aşireti'nden geldikleri çok yaygın bir rivayettir. Halen Muş'un Bulanık İlçesinde KARECİ isimli bir köy de bulunmaktadır. KARECİ ve XALECİ isimleri arasında da bazıları irtibat kurmaktadır.

Xaleciler bölgeye ilk geldiklerinde Koçer (göçebe) olarak DİNAİ Yezidi Kürt Aşireti'nin topraklarına yerleştiler.

Daha sonar Dinaileri bölgenin batısına sürdüler. Yaygın bir söylentiye göre de Hasan, Temır, Amer ve Hacı Derbas'ın kardeş oldukları ileri sürülmektedir. Ancak bu konuda ittifak mevcut değildir.

XALECAN AŞİRETİ'NİN TÜRKİYE'deki KÖYLERİ:

QUR'UNÊ
ELEDIZKÊ
MALA ELİKÊ
XANIKÂ
TAVO
CIRDO'İ
MEŞKOKA BIÇÛK
MEŞKOKA MEZIN
SINNARA
KAYNUN
DEMİRA
TIL EDES

www.netewe.com

BEKTAŞİ
GIRBELLÊ
HÊŞERİ
XIRABREŞ
CUMIKÊ
TIL 'ECKÊ
EMMO ERBAN
ERRADÊ
CIRNIKÊ
DUHÊL
DUKUKÊ
HIDDADÊ
ZED
EBUQITER
TEHTOKA MEZIN
TEHTOKA BIÇÛK
MUSTAFA MİLİK
HEYTO
MEDÊ KERMIRAŞA
TIL ZÊRİN
TOLIK
DAHŞIK
ŞEFELLORİ
KARAKULAK
KULDUMAN
MELLEŞOK
XERABKURT
GOLLİYÊ
KOR USO
KUÇA GURA
ŞÊXANİ
HECI MIHEMED
KERRİKÊ
MEZRÊ

www.netewe.com

DIBIRKÂ
DIĞÊ
HIMRAN
ŞEMIKA
XIRBÊ BELEK
ÇIZA VIZA
O'DA
MEHÊNA
ÇİPLAX
TAXIM
BOĞAZİ MEZIN
BOĞAZİ BIÇÛK
MESTA JÊR
MESTA JOR
DIKKÊ
DELLÊ
FERHOKÊ
ÇEL BİRA
ÇELTÛK
BEŞIK

Kızıltepe'nin güney batısındaki Hêşeri köyünden Ceylanpınar'a kadar olan alanda 70 yıl öncesine kadar yerleşim birimi olmadığı, bu alandaki köylerin 1930'lardan sonra kurulduğu söylenmektedir.

XALECAN AŞİRETİ'NDEKİ BÜYÜK KABİLELER

1. AMERAKAN

SERHAT (Muş, Ağrı) yöresinden geldikleri söylenmektedir. Ailenin liderleri halen Karaboğa, Abdioğlu ve Aydoğan soyadlarını taşımaktadır.

Geçmişteki liderleri Süleymanê Taha'nın dedesi ABDİYÊ MIHÊ'dir.

AMERAKA KÖYLERİ

TIL AÇK

www.netewe.com

DIĞÊ
ÇELTÛK
YENGİKO
GIRBÊL
CUMIK
XARABREŞ
AMMOARBAN
DUHÊL
O'DA

2. TEMEREKÂN

MALA MUSA: Eskiden tüm XALECAN Aşireti'nin Ağası MALA MUSA idi. Bölgeye HINIS'tan gelen aile halen KILIÇASLAN soyadını taşımakta, EVDILİMAMÊ ve REZZIK köylerinde oturmaktadırlar. Sultan Abdülhamid döneminde Mala Musalardan Osman Ağa Hamidiye alaylarında Binbaşı rütbesi ile görev yapmıştır. Bir hanımı Arap Cuburi Aşireti Şêxlerinden Mıslıt Paşalardandır. Kardeşi İbrahim ve kızkardeşi Xanse Hanım da ünlüdür. Xanse Hanım Viranşehirli İbrahim Paşa Milli'nin en gözde eşi ve oğulları Mahmud, Halil, İsmail, Humud ve Eyyub'un anneleridir.

Temerakalardan AHMEDÊ MUSA'yı, İbrahim Paşa Milli öldürttü. Huseynê Musa da Millilerden Temavi'yi öldürdü. Ahmedê Musa da, Huseynê Musa da çocuksuz öldüler.

MALA MUSA'dan önce Xalecilerin liderleri aslen Arap Cuburi Aşireti'ne mensup Sarohan (Mala Hallac) ailesi idi. Bu aile daha sonraları batıya Derik'e, Sorkan Aşireti'ne göç etti.

TEMEREKA KÖYLERİ

DERKA İSMAİL AĞA
REZZIK
KARA KULAK
HIDDEDİ
ZEDİ
EVDILİMAM
DUKUK (Xalecan)
MEDE

www.netewe.com

MUSTAFA MILIK
EBU KATAR
KEFERTUT
İBRAHİMİYÊ

Avdılimam, Kefertut ve İbrahimiyê Zergan Suyu'nun doğusunda olmalarına rağmen Xalecan'dırlar.

3. HASENEKAN

MUŞ yöresindeki Hesenan Aşireti'nden gelmedirler. Liderleri Hêşeri köyünde oturmaktadır. Bu aileye mensup (Mala DAVO)Ali Ertaş 1994-1999 yılları arasında Kızıltepe belediye Başkanlığı, kardeşi Ömer Ertaş ise 1995-2002 yılları arasında ANAP'tan Mardin Milletvekili seçilmiştir. Heseneka lideri MİRZA (Ömer Ertaş'ın dedesi), Arap Şammar Aşiret lideri Şêx Abıdıl Bışar'a haraç vermeyince koçer çadırında öldürüldü.

HASENEKAN KÖYLERİ

HÊŞERİ
MELLESOK
XIRBÊ BELEK 1
ŞEFFELOR
TILNIŞİR
XIRBÊ BELEK 2
MEHÊNA
DUHEL 1

4. DERBASİ (HECI DERBAS)

Aşiretin ilk lideri AĞRI TUTAK'tan gelen HACI DERBAS'tır. Hacı Derbas'ın Hasan, Hemed (Muhammed) ve Hüseyin isimlerinde 3 oğlu vardır. Ailenin liderleri halen Yiğit soyadını taşımaktadır. Derbasilerden İbrahimê Kado 1911'de Yüzbaşı rütbesini almıştır. İbrahimê Kado'nun dedesi Hasan'ı mera davası nedeniyle Arapların öldürdüğü söylenmektedir.

DERBASİ KÖYLERİ

BEKTAŞİ
SINNARA
CIRDO'İ

www.netewe.com

MEŞKOKA BIÇÛK
ALİ DIZIK
KUR'UN
KANUN
CI'OŞİ
MEŞKOKA MEZIN

Büyük Meşkok Köyünde geçmişte bir Ermeni Kilisesi olduğu da anlatılmaktadır. Bu köylerin haricinde birçok köy vardır ve bu köyler karma nüfusun olduğu köylerdir.

1920'li yıllara kadar Xalecan ve Kikan Aşireti'ne mensup olanların çok büyük bir çoğunluğu çadırlarda yaşamaktaydı. Kürtlerde ziraat yok denecek kadar az ve ancak ihtiyaçlarına yetecek kadardı. Kürtler, hayvancılıkla uğraşıyordu. Bölgedeki Hıristiyanlar yerleşik köylerde yaşarlarken Müslüman Kürtler göçebe olarak hayatlarını devam ettirmekteydi. Bugün mevcut olan TOLIK, DIKKÊ, GIRRIK, MESTA, DELLÊ ve ŞÊXANİ gibi eskiden harabe olan köylerin önemli bir kısmı ise 1920'lerden sonra kuruldu. Traktör ve diğer tarım makinaları çıktıktan sonra ova kıymetlendi ve ziraat bugünkü durumuna geldi. Nüfusun esas çoğunluğu ovada değil dağ kesiminde yaşıyordu.

Ahali ürettiği hayvansal ürünleri çoğunlukla DEYRÊZZOR tüccarlarına satıyordu.

Cins at yetiştiriciliği ayrı bir statüydü. CIDRANİ, SEGLAVİ BESRİ, HEMDANİ USKAN, HEMDANİ KURUŞ ve CIRABAN atları meşhurdu. Bu cins atlarla ilgili halk arasında halen birçok hikaye anlatılmaktadır.

Hacı Abbas Özkanlara ait CIRABAN bir cins erkek at, çiftleşeceği kısrağın (dişi at) kendi annesi ile aynı rengte olması nedeniyle üzerine bir örtü örtülünceye kadar onla çiftleşmez.

MİLAN AŞİRETİ (MİLLİ AŞİRETİ)

MİLAN (MİLLİ) Aşireti Mardin ovasının en büyük aşiretlerinden biridir. Milli Aşireti başlıca iki kola ayrılır.

1. MİLLİYÊ KEBİR (BÜYÜK MİLAN-MARDİN MİLLİLERİ)
2. VİRANŞEHİR MİLLİLERİ

Mardin Millilerinin çok büyük bir kısmı Suriye'dedir. Hududun Türkiye (Mardin) tarafında 3 köyleri vardır.

www.netewe.com

-TILŞE'İR
-ŞEVREŞKÊ
-ĞUBÊRÊ

Ğubêrê köyü Yezidi asıllıdır. Bu köylerin halen tamamı Müslüman olup Kürtçe konuşmaktadır. Aşiretin geçmişte, Suriye'deki liderleri Abdülkerim Salib ve Newafê Hesen'dir. Aşiretin Mardin şehir merkezine yerleşen kısmı Arapça konuşmaktadır.

Viranşehir Millileri araştırma alanımızın dışındadır.

DAKORİ AŞİRETİ

DAKORİ Aşireti Mardin şehrinin güneydoğusunda yerleşiktir. Mardin-Nusaybin yolunun İpek Yol ile kesiştiği noktadan Suriye'ye doğru olan kısmı Dakori topraklarıdır. Batılarında Tatlar ve Kikan, doğularında Mersiniyan, kuzeylerinde ise Qelenderan Aşireti bulunur.

Dakori Aşireti'nin çok büyük bir kısmı Suriye topraklarındadır. Suriye'de aşiretin; Kazabuke, Avenik, Hamdun, Tılhabeş köyleri gibi yaklaşık 50 civarında köyü vardır.

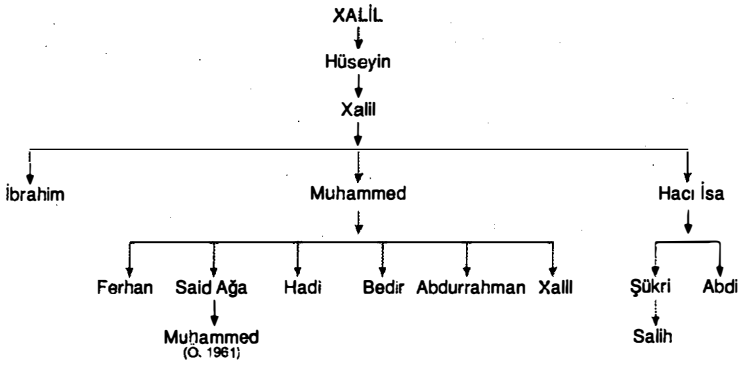
Türkiye'deki köyleri:
-ZEDİYÊ
-CURNIK
-DİBEK

DAKORİ Aşireti'nin Ağaları Mala Mıhemed Ağa'dır. Mala Mıhemed Ağa aslen Habezbeni Aşireti'nin Hoska Köyünde Mala Ali Bedri'ye mensuptur.

Ailenin, Mardin ovasına Hebızbını Aşireti'nin Hoska köyünden, Habezbeni'ye ise Doğubeyazıt-İran arasındaki Şahpesın bölgesinden geldikleri söylenmektedir. Ailenin 20. yüzyıldaki en önemli kişisi Said Ağa Dakori'dir. Said Ağa, Suriye'deki siyasal olaylarda aktif rol oynadı, 2 kez Suriye Parlamentosunda milletvekili olarak görev aldı. Said Ağa Dakori'nin oğlu Muhammed,1961 yılında meydana gelen Amudê'daki sinema yangınında 50-60 kişiyi kurtardıktan sonra başına bir demir parçası düşünce öldü. Said Ağalar Suriye'ye yerleşince Dakori Aşireti'nin Türkiye'de kalan kısmının liderliği Zediyê (Alakuş) köyünde oturan Ferhanê Aziz'e (Ferhan Yıldız) geçti. Aslen Muş'tan gelen Ferhanê Aziz ailesi Said Ağalarla amcazade değildir.

www.netewe.com

DAKORİ AĞALARI MALA MUHAMMED AĞA

TATLAR

Yaklaşık birkaç yüz yıldır Mardin şehrinin güneyine yerleşerek hiçbir aşirete bağlı olmayan doğrudan Mardin'deki hükümet yöneticilerine bağlı olarak yaşayıp Arapça konuşan köylülere Tat adı verilmektedir.

Tatların konuştukları Arapça da kendine özgü bir lehçe olup bölgede konuşulan diğer Arapça lehçelerinden farklılık göstermektedir. Tatların tamamı Müslümandır.

Çevredeki aşiretler Tatları 'Aşir' olarak kabul etmemekte, Tatlar ise kendilerini 'Etrafı Şehir ve Hassı Hümayun' olarak tanımlamaktadır.

Tatların hududu kabaca Mardin Nusaybin-İpek Yol ayırımı ile Mardin-Kızıltepe-İpek yol ayrımı, Nusaybin-Kızıltepe yolu ve Mardin şehri arasındaki alandır. Tat köylerinin bir kısmı arazi olarak Milan Aşireti hudutları içerisinde kalmasına rağmen Tatlar, Milan, Kikan ve Cuburi Ağalarına teslim olmadılar. Ancak Mardin ovasının aşiret yapılanmasında eski tarihlerde Kikan ve Xalecan tek bir aşiret iken ayrılmış ve bu ayrılmadan sonra Kikan Çırıkan ağaları, Tatlar ve Ğurs Aşireti Köyleri ile birlikte hareket etmişlerdir.

Xalecan Aşireti ise Arbanilerle birlikte hareket etmiştir.

www.netewe.com

TAT KÖYLERİ

-GIRHERRÎNÊ

Köyde yaşayanların bir kısmı aslen Arap Hıyali, bir kısmı ise Arap A'ffadi Aşireti'ne mensuptur.

-KAVS

-DİKUK

Köydeki aileler Arap Tayy, Beggara, Gesa, Beni Rabia ve Kürt Bahdini aşiretlerine mensuptur.

-MUQBILA JÊR

Arap Kıçlani Aşireti'ne mensupturlar.

-MUQBILA JOR

Arap Kıçlani Aşireti'ne mensupturlar.

-SIKLAN

Büyük bir çoğunluk Kürt Omeryan Aşireti'nin Bêrtê köyünden gelmedir.

-TUMIKA JÊR

Mardin-Diyarbakır arasındaki Kürt Beravi mıntıkasından gelmeler.

-TILFEYZ

Kürt Beravi mıntıkasından gelmeler.

-BİRTAVA

-BOZKATIR

-SELAX

Köyde değişik yörelerden gelen aileler yerleşiktir. İbrahimê İsmail ailesi aslen Arap Cuburi Aşireti'ne mensuptur.

-MEZ'RA

Arap A'ffadi Aşireti'nden gelmeler.

-TIFFAHİ

MALA BETTUS

ÇEÇENLER

Mardin Kızıltepe ovasındaki Çeçenler 1865 yılında Kafkasya'dan gelmişlerdir. Rus ordusunun Şeyh Şamil kuvvetleri ile yaptıkları savaşlarda milyonlarca Kafkasyalı Gürcü, Çerkez, Avar, Ubıh ve Çeçen göç etmek zorunda kaldı. Osmanlılar bir

www.netewe.com

grup Çeçen'e de Kızıltepe'de arazi vererek yerleştirdiler. Çeçenlerin tamamı Müslümandır. Çeçenlerden Mecit Yücel Kızıltepe Belediye Başkanlığı yapmıştır.

MENDİLKÂNİLER

Mendilkani Aşireti'nin bilinen başlıca köyleri şunlardır:

1. MENDIKÂ (Ğurs'tadır)
2. MENDA (Karacadağ'dadır)
3. MENDÊLA (Mazıdağ'dadır)

Mendilkaniler asıllarının Bağdat'tan geldiğini, ilk olarak Mazıdağ yakınlarındaki Mendala'ya yerleştklerini ve daha sonra buradan dağıldıklarını söylemektedirler. Mendilkanilerin 1915 yıllarındaki lideri ŞÊXMUSÊ FEREC BEG'dir. Şêxmusê Ferec Beg 1915 yılı olaylarında arkadaşları ve dostları olan bazı Ermenileri himaye etmiştir. Mardin Katolik Ermenilerinden Corc Uğurgel'in annesinin babası olan Mala Yunankê'den Yusuf'u ve ailesini korumuştur. Aynı yıllarda Corc Uğurgel'in babasının babası (dedesi) olan Süleyman ve dört oğlu ise öldürülmüş, Corc Uğurgel'in babası Mansur ise olaylar esnasında Savur'un Dengizan Köyünde semercilik yaptığından kurtulmuştur. Mardin'deki Protestan misyonerlerinden Miss Duvi ve Miss Frenge katliamdan kurtulan Hıristiyanları Çeçen çetelerine kişi başı beş altın vererek Şengal Dağı'na, Yezidi Ağa HEMÊ ŞÊRO'nun yanına göndermişlerdir. Hemê Şêro tüm baskılara rağmen Hıristiyanları teslim etmemiş ve olaylar yatışıncaya kadar muhafaza etmiştir.

www.netewe.com

NUSAYBİN AŞİRETLERİ

Nusaybin'n doğusunda yerleşik olan ve Nusaybin ilçe hudutları dahilindeki Kasıkâ, Sencaqa Xalef Ağa, Dasıka, Butıkâ, Hammıkâ gibi aşiretler Hevêrka Konfederasyonuna bağlı olduklarından Hevêrka'nın merkezi olan Midyat ve Midyat aşiretleri kısmında incelenmiştir. Aşağıdaki aşiretler Nusaybin'in batısında Mardin ile Nusaybin arasında yerleşiktirler.

1. NUSAYBİN ŞEHİR MERKEZİ:
2. MİRSİNİYAN
3. BUBİLAN
4. DEYRZENDİYK (PİNARALİ)
5. OMERYAN
6. TEMIKÂ
7. İSTİLİLÊ (AKARSU) KÖYÜ
8. KOÇEKÂ
9. DARA KÖYÜ

1. NUSAYBİN ŞEHİR MERKEZİ:

NUSAYBİN şehri dünya tarihinin en eski yerleşim birimlerinden biridir. Ancak Nusaybin'in talihsizliği birçok kez el değiştirmiş olması ve içinde yaşayan halkların bir süreklilik arz etmemiş olmasıdır. Bu nedenledir ki son dönemlere ciddi bir kent kültürü intikal edememiş, şehir büyük bir köy görünümünde kalmıştır.

1900'lü yılların başında Nusaybin şehrinde yaklaşık 500 kişilik bir Yahudi Kolonisi de yaşıyordu. İsrail devletinin kurulmasıyla birlikte bu koloni İsrail'e göç etti. Süryani nüfus da çok azaldı. Geçtiğimiz yüzyılın başlarında yaklaşık 2000 nüfusa sahip Nusaybin merkezinde yaşayan halkın büyük bir çoğunluğu Mardin şehrinden gelerek Nusaybin'e yerleşen ailelerden oluşmaktaydı. Şehir halkı bu nedenle Arapça konuşuyordu. Kürt asıllı olup Nusaybin'e yerleşen aileler de bir kuşak sonra Arapça öğrenip, konuşuyorlardı. 1950'li yıllardan sonra tam tersi bir süreç yaşanmış ve şehre yoğun bir Kürt göçüyle Nusaybin halkının çok büyük bir kısmı Kürtçe konuşan bir şehir haline gelmiştir.

www.netewe.com

NUSAYBİN MERKEZDEKİ AİLELER:

-BEYT GOZÊ (BEYT ABDÜLKADİR PAŞA) Bu aileden Kemal Göze Nusaybin Belediye Başkanlığı yapmıştır. Aslen Mardinlidirler. Arapça konuşmaktadırlar.

-BEYT HACKERMO MUNGAN ve MUSAOĞLU soyadını taşımaktadırlar. DYP Mardin Milletvekili Metin Musaoğlu bu ailedendir. Aslen Mardinlidirler. Arapça konuşmaktadırlar.

-BEYT NICMÊ Yıldızoğlu soyadını taşıyan aile aslen Mardinlidir. Yusuf Yıldızoğlu 1984-1989 yılları arasında Nusaybin ANAP'tan Belediye Başkanlığı yapmıştır. Arapça konuşmaktadırlar.

-BEYT CEMELİ Aslen Mardinli olup Erdeve soyadını taşımaktadırlar. Arapça konuşmaktadırlar.

-BEYT KADFO Aslen Estelli olup Acet soyadını taşımaktadırlar.

-MALA FİNNİKÊ Kürt asıllı, Botan'lı olan aile Ünverdi soyadını taşımaktadır.

-MALA GENCO ailesi Gencoğlu soyadını taşımaktadır.

-MALA HACI HISO OSO Mardin, Golliye'den gelmedirler.

-MALA XIDIRÊ HADÊ Midyat'tan gelmedirler.

-MALA SILÊMANÊ BOTİ Botan'dan gelmedirler.

2. MİRSİNİYAN (MİR SİNAN)

Bütün eski kaynaklarda ve Osmanlı Devleti'nin 1524'ten itibaren kayıt altına alınan Tapu Tahrir Defterleri'nde aşiretin adı MİR SİNAN olarak geçmekte ancak aşirete adını veren Mir Sinan'la ilgili bir bilgiye rastlanılmamaktadır.

Bazı kaynaklar MİRSİNİ, DEYRZENDİQ, BUBİLAN ve TEMIKÂ aşiretlerinin 400-500 yıl önce tek bir aşiret olduklarını ve ortak isimlerinin de PİNARALİ olduğunu ileri sürmektedir.

MİRSİNİYAN Aşireti Nusaybin'in batısında yer almaktadır. Mirsiniyan Aşireti'nin batısında Dakori Aşireti, doğusunda Bubilan Aşireti, kuzeyinde Qalendera ve Omeryan aşiretleri bulunur. Güneydeki sınırı Suriye içlerine uzanır. Aşiretin ana gövdesi Suriye topraklarında olup, Suriye'de yaklaşık 40 köyleri vardır.

www.netewe.com

TÜRKİYE'DEKİ KÖYLERİ:

-KUCIKA

-GUNDIKÊ EBDURREHMAN

-QESRA EHMEDÊ XÊRO

MİRSİNİYAN Aşireti'nin ilk ağaları Irak'tan geldikleri söylenen Mala CUM'A'dır. Son yüzyıldaki liderleri ise MALA XALLO'dur. (MALA XALLÊ KELEŞ). Ağaların merkez köyü Qesra Ahmedê Xêro'dur. Aşiretin son yüzyılda (1940'lı yıllara kadar) Suriye'deki lideri ise Avdıyê Xallo'dur. Avdiye Xallo'nun eşlerinden biri Omeryan Ağası Ahmedê Süleyman'ın kız kardeşidir. Aşiretin tamamı Müslüman olup Kürtçe konuşmaktadır.

3. BUBILAN

BUBILAN Aşireti Nusaybin'in batısında yer almaktadır. Köylerinin çoğu Nusaybin-Mardin yolu (İpek Yol) üzerindedir. Suriye'de de aşiretin birçok köyü vardır. Bubılan Aşireti'nin batısında Mirsini Aşireti, doğu ve kuzeyinde Koçeka Aşireti bulunmaktadır. Güneyde ise aşiretin toprakları Suriye içlerine kadar uzanmaktadır.

TÜRKİYE'DEKİ KÖYLERİ:

-ZORAVA

-QESRA

-MENDÊRA

-CUVA

-SIRÊCKÊ

-SARINCÊ

-GURIK

-HATXÊ

-HABİSÊ

BUBILAN isminin kesin olarak nereden geldiği bilinmemektedir. Bazıları Bubılan isminin Kürtçe 'Bûn Bela' (Bela oldular) dan geldiğini öne sürmektedir. Kuzey Azerbaycan'da birçok kabilenin dört bir yana göç ettiği Arran şehrindeki 'Babıl Alan' (Alan Kapısı) kelimesi de Bubılan'ı çağrıştırmakta ancak bu konuyla ilgili net bir ilişki tesbit edilememektedir.

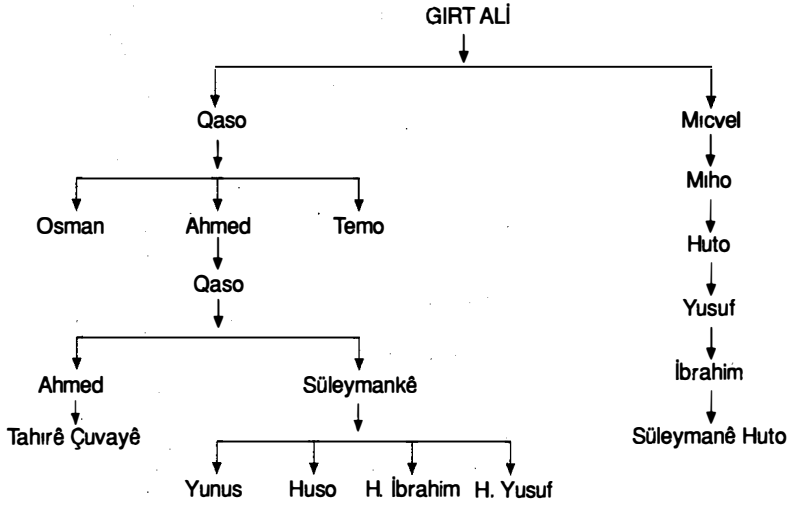
www.netewe.com

Bubılan Aşireti'nin ilk ağaları Sıreçkê köyünde oturan Mala Huseynkê Osman'dır. Sonraki Ağalar Mala Qaso'nun ilk dedesi Gırt Ali önce Gurıkê köyüne gelir. Ailenin bir kısmı Habisê'ye yerleşir. Qaso, Huseynkê Osmanlarla anlaşamaz ve onlarla çatışarak Kürtçe 'Zorla kurulan köy' anlamına gelen Zorava'yı kurar.

Huseynkê Osmanlar köye Kürtçe hayvan pisliği anlamına gelen Gundıkê Rêxê adını koyarlar. Mala Qaso zamanla aşiretin liderliğini ele geçirir. Zorava, Bubılan Aşireti'nin merkez köyü olur. Aşiretin geçtiğimiz yüzyıldaki en ünlü lideri Tahırê Çuvayi'dir.

Bubılan Aşireti'nin nereden geldiği ihtilaflıdır. Bazıları İran'dan geldiklerini, bazıları da Derik-Viranşehir yöresinden Rutan Aşireti'nden geldiklerini ve Yezidi asıllı olduklarını öne sürmektedir. Aşiretin halen tamamı Müslüman olup Kürtçe konuşmaktadır.

MALA QASO SOY AĞACI

MNG Genel Müdürü ASLAN KUT da Mala Qasolar'dandır.

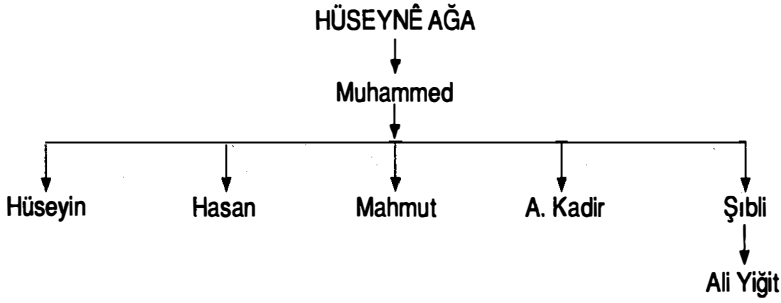
4. DEYRZENDİYK (PİNARA)

DEYRZENDİYK Köyü Nusaybin'in batısında yer almaktadır. Çevredeki aşiretlere bağlı olmayıp müstakildir. Eski Pinara (Pı-

www.netewe.com

nar Ali) Aşireti'ne bağlı bulunduğu ve en eski liderlerinin MİRHAM olduğu söylenmektedir. Köyün şu anki liderleri MALA HUSEYNÊ AĞÊ'dır. Ailenin Irak tarafından geldiği söylenmektedir. 1991-1995 yılları arasında HALKIN DEMOKRASİ PARTİSİ'nden (HEP) Mardin milletvekilliği yapan ALİ YİĞİT bu ailedendir. Köyün tamamı Müslüman olup Kürtçe konuşmaktadır.

DERZEYNDİYK SOY AĞACI

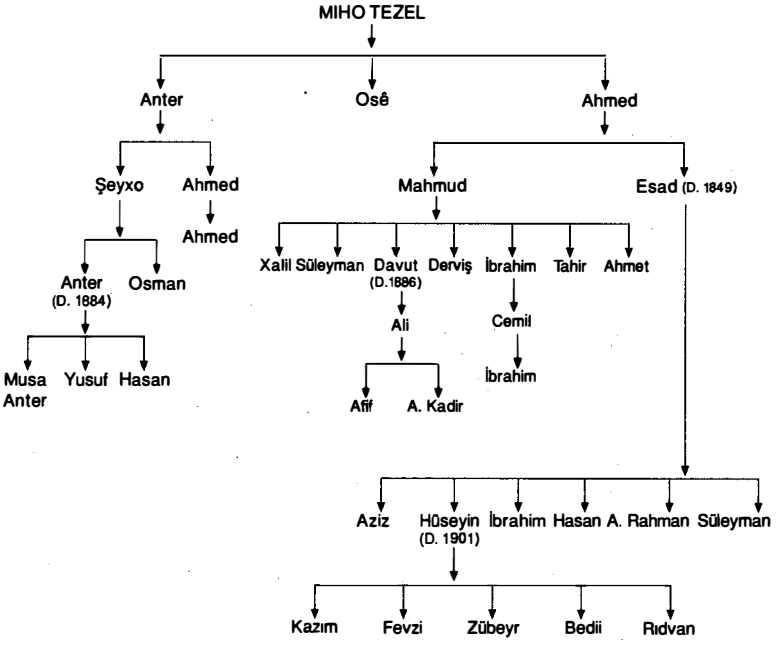
5. TEMIKÂ

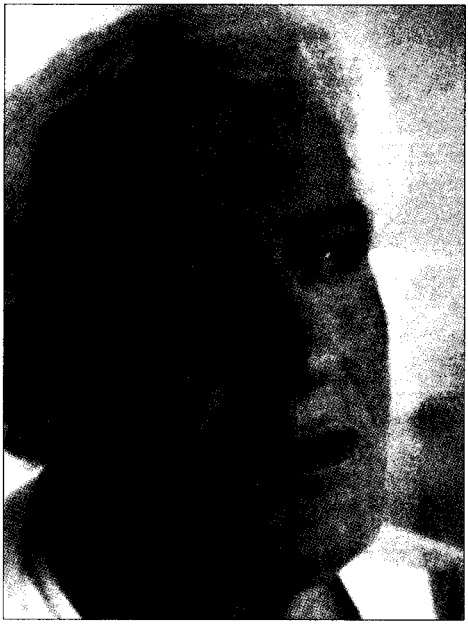
Temıka Aşireti Nusaybin'in batı ve kuzey batısında yer almaktadır. Omeryan Aşireti ve İstililê (Akarsu) köyü ile komşudur. Aşiretin merkezi Türkiye'de bulunan Zıvıngê köyüdür. Diğer tüm köyleri ise Suriye'dedir. Suriye'deki en önemli köyleri Talikê, Xerapkurt ve Gırbavi'dir. Temıka Aşireti'nin ağaları Mala Mıho Tezel'dir. Aileye adını veren Mıho Tezel'in bölgeye Botan'dan, Botan'a da Irak'tan geldiği ve Bermeki asıllı olduğu rivayet edilmektedir. Temıka Aşireti önceleri Pinara (Pınar Ali) Aşireti'ne bağlıydı. Sonraları PİNARA ile çıkan bir çatışmada adam öldürerek onlardan ayrıldılar.

Temıka Aşireti'nin en ünlü kişisi yazar ve siyaset adamı Musa Anter'dir. Geçtiğimiz yüzyılda en önemli liderleri Suriye'de yaşayan İbrahimê Mahmud, Tahirê Mahmud, Dervişê Mahmud ve Hüseyne Es'ad'dır. Aşiretin tamamı Müslüman olup, Kürtçe konuşmaktadır.

www.netewe.com

TEMIKÂ'NIN SOY AĞACI

MUSA ANTER

www.netewe.com

6. OMERYAN

OMERYAN Aşireti tüm bölgenin en büyük aşiretlerinden biridir. Omeryan isminin bölgenin Hazreti Ömer zamanında Müslüman olmasıyla ilintili olduğu, o tarihlerde büyük bir kısmı Ermeni olan halkın din değiştirerek Müslüman olduğu ileri sürülmektedir. Ancak bu konuda da tam bir ittifak mevcut değidir.

Aşiretin isminin halk arasında kullanılış şekli de farklılık göstermektedir. Bazı yörelerde ve genellikle dağ kesiminde 'Omeryan' ismi kullanılırken, özellikle ovada 'OMERİ' diye adlandırılmakta; bazı eski Osmanlı kayıtlarında ise 'OMERGAN' ifadesine rastlanılmaktadır.

Omeryan Aşireti'nin sınırı Mardin-Midyat karayolunda HOP Geçidinden başlar ana yolu takip ederek Masertê (Ömerli) ilçesini içine alarak, Midyat'a 15 km. mesafedeki Ziyaret köyüne kadar devam eder. Bu yolun güneyi (sağ tarafı) Nusaybin ovasına kadar tamamen Omeryan Aşireti'dir. Bir başka tanımlama ile yolun güneyindeki dağlık kesim Omeryan Dağı sayılır.

Aşiretin köyleri ovada son bulur. Aşirete bağlı köylerin büyük bir kısmı Ömerli ilçesine, bir kısmı Midyat'a, bir kısmı Yeşilli'ye, bir kısmı ise Nusaybin'e bağlıdır. Son yıllarda aşiret nerede ise yarı yarıya Nusaybin ve Kızıltepe'ye oradan da İzmir ve Beyrut başta olmak üzere büyük metropollere göç etmiştir. 1991 yılında Mardin Milletvekili seçilen ve milletvekili iken Batman'da öldürülen Mehmet Sincar, 1999-2009 yılları arasında Kızıltepe Belediye Başkanlığı yapan karısı Cihan Sincar, Nusaybin Belediye Başkanlığı yapan Hasan ve Müslüm Yıldırım kardeşler Etman Ağa ailesindendir.

OMERYAN AŞİRETİ'NİN KÖYLERİ:

RISSİN
TERE
XIRBÊ ŞÊX MEHMÛD
XANÊ SORA
ŞÊXKIR
TAQE
XIRBEBELLIK
RIŞWANÊ

www.netewe.com

KEFSANNOR
HACİYA
MARMARÊ
BÊRTÊ
KUDÊ
KURRIKMETTINA
REZZIKAXERABO
GOLÊ
REKKÊ
MISTİNÊ
MUDÊ
KERSIVAN
XIRBAKERMÊT
SADA
FAFÊ
KERMÊTÊ
ZEHNİ
MERCÊ
APPİYÊ
MERZIKAN
TUXUS
XAZNÊ
GEWRIK SİNDİ
KANİYA ŞÊX
MESKEN
ÇALÊ
BAYDARMEMO
CIBBILGIRAV
SUWAYÊ
XIRBÊ
KOZÊ
TALATÊ
TINAT
DÊRCEMMÊ

www.netewe.com

SİTA
XIRBAKKÂ
BIZGUR
XERABREŞK
QANÊSOR
ÇINATÊ MIHO
XIRBÊ QAPLO
CINATA HISO
ELUCA
XIRBÊ MAMITÊ
KURIMA
XUWARIXÊ
QURDİSÊ
QESRIKÊ

SADA köyünün aslı GERGERİ Aşireti'dir. Gergerilerin en ünlü kişisi Botan Miri'nin silahşörlerinden olan Sadunê Nuhê Gergeri'dir. Midyat Arnas Aşiret reisi Mıhemedê Şero'yu öldürmüştür.

Omeryan Ağaları olan Etman (Osman) Ailesinin kökenleri ile ilgili değişik iddialar mevcuttur. Bazıları Aşiretin bilinen ilk atası SAVM'ın, Arap FED'AN Aşireti'nin Ruvela Kabilesine mensup olduğunu, bazıları SAVM'in Kürt Kara Tajdin'in kardeşi Mir Seyfeddin olduğunu, bazıları ise Savm isminin aslının Savme olup, Savm'in Ermeni asıllı olduğunu ileri sürmektedir.

Bir hayli yaygın olan söylentiye göre Savm ilk olarak Tınat köyüne yerleşir ve orada kendine bir ev inşa eder. Kasra Savme diye tabir edilen ev halen Tınat köyündedir.

Savm'ın kahyasının ismi ise Del'dır. Bir müddet sonra ağıldaki koyunların eksildiğini gören Savm kahyası Del'i pusuya yatırır.

Geceleyin ağıla giren kişiyi Del vurarak öldürür. Gece karanlığında vurulan kişinin Savm'in oğlu olduğu ortaya çıkınca Del köyü terk eder. Halen de Omeryan köylerinin bir kısmı bu Del'in soyundan olup onlara Delliki denilmektedir.

www.netewe.com

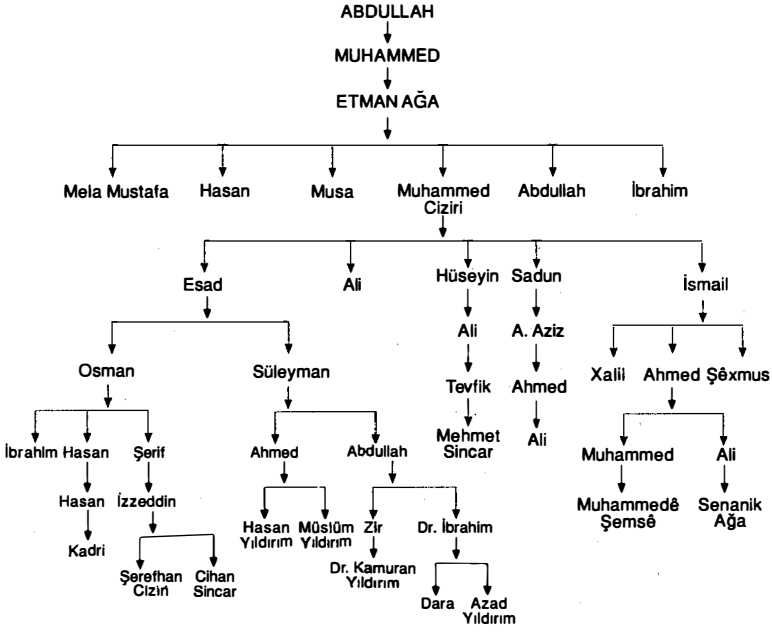
DELLİKİ KÖYLERİ:

GOLÊ
DERCEMMÊ
XANISORÊ
XIRBÊ MAMITÊ
RIŞWANÊ
XUWARİXÊ

Rivayetlere göre ETMAN (OSMAN) Ağa'nın 12 oğlu vardır. Botan Miri, Omeryan'ı ziyaretinde Etman Ağa'nın misafiri olur. 'Ağa oğullarının zekatı yok mudur?' diye söyleyince Etman Ağa 'hepsi sana feda olsun Mirim' der.

Mir Etman'ın oğullarından Muhammed'i alarak beraberinde Cizre'ye götürür. Rivayete göre Muhammed Cizre'de 7 yıl kalır. Omeryan'a döndüğünde Cizreli Muhammed anlamında Mıhemedê Ciziri denilmeye başlanır. Etman (Osman) Ağa'nın hanımlarından birinin Cizreli diğerinin ise Talatêli olduğu Muhammed Ciziri'nin annesinin Cizreli, Mela Mustafa'nın annesinin ise Talatêli olduğu söylenmektedir.

OMERYAN AĞALARI ETMANKİLERİN SOY AĞACI

www.netewe.com

ETMAN (OSMAN) Ağa Tınat köyünde oturmaktaydı. Talatê köyünde Mala Mahmud adlı aile ile ihtilaflıydı. Bir bayram günü Mala Mahmud (Mahmud Ailesi) barışmak üzere Etman Ağa'nın yanına gelmek ister. Etman'ın oğlu Mele (Molla) Mustafa Babasından Mala Mahmud için bext (eman-güvence) alır. Mala Mahmud bayramlaşmaya geldiğinde Etman Ağa bextını bozarak gelenleri öldürür. Bir başka rivayete gore ise öldürmez, ancak hakaret eder.

Etman'ın oğlu Mela Mustafa bu duruma çok kızarak babasına darılır ve Mala Mahmud'un yanına Talatê'ye gider. Talatê köyünde Mala Mahmud'un, yani MAHMUDKİLERİN lideri olur ve bir müddet sonra da çıkan çatışmada babası Etman Ağa öldürülür. Etman Ağa'nın ÇALÊ yolunda SERÊKANİYÊ mevkiinde oğlu Mela Mustafa'nın da aralarında bulunduğu Talatêliler tarafından öldürüldüğü, Mela Mustafa'nın Talatêlileri 'Laşê Axê xera nekin' (Ağanın cesedini bozmayın) cesede hakaret etmeyin diye ikaz edince köylülerin Mela Mustafa'ya 'pişman mı oldun' diye sormaları üzerine bu olaydan sonra Mela Mustafa'nın, MELA POŞMAN (Pişman Hoca) olarak anılmaya başlandığı anlatılmaktadır.

Meşhur Mardin Tarihinin yazarı Abdüsselam Efendi'nin kayıtlarına gore ETMAN AĞA 1780'lerde hayatta bulunmaktadır.

Bir müddet sonra Mela Mustafa'nın çocukları METİNA Köyüne yerleşir, Etman Ağa'nın oğlu İbrahim ise Çalê'de kalır.

Bütün Omeryan Aşireti Etman Ağa'nın oğulları arasındaki bu ihtilaftan sonra Etmanki ve Mahmudki olarak ikiye bölünür. Rivayetlere göre Muhammed Ciziri Mardin'de ölür.

Etman Ağa'dan sonra, aşiretin Etmanki kolunun ağalığını yapan Muhammed Ciziri'nin ölümünden sonra en ünlü oğlu SADUN Ağa'dır. Sadun Ağa'nın Botan Miri Bedirhan Beg'i desteklediği ve 1847 yılında Bedırhan Bey Osmanlı kuvvetlerine yenilince Botan Beyi'nin bir diğer destekçisi Hakkarili Nurullah Bey ile birlikte Bulgaristan'ın Rusçuk şehrine sürgün edildiği ve Rusçuk'ta on yıl kaldıktan sonra döndüğü ailesi tarafından anlatılmaktadır.

Sadun Ağa sürgünden döndükten iki yıl sonra hala anlatılmakta olan İSTİLİLÊ olayı meydana gelir. Köylüleri egemenliği altına almak isteyen Sadun Ağa İstililê Camisi'nde bir rivayete göre 40, bir başka rivayete göre ise 22 kişiyi öldürür. Ölü sayısı-

www.netewe.com

nı 22 olarak nakil edenler ölü ve yaralılarla birlikte toplam sayının 40 olduğunu ileri sürmektedir. Bir rivayete göre ise SADUN AĞA BAMIDÊ Köyünde oturan KOÇEKÂ Ağası Hacı Osman'ın kendisine boyun eğmesini tabi olmasını ister. Hacı Osman kabul etmez. Sadun Ağa'nın Kevirê Bukâ mevkiinde Êlxê adında yaşlı bir kadın önünü keser ve başındaki tülbendini çıkararak Sadun Ağa'nın başına koyar ve "Ağa Hacı Osman'ı bırak İstililêliler köpeklerini Sadun diye çağırıyorlar. Önce onları temizle" der. Kendisi ile zıtlaşarak İstililê'ye sığınan Hopo ve Şêxo adlı akrabalarını barındırdıklarından dolayı da zaten İstililêlilere kızgın olan Sadun Ağa adamlarını toplayarak İstililê'ye saldırır. Savaş bir gün bir gece devam eder. Sadun Ağa'nın adamlarından 21, İstililêlilerden ise 19 kişi öldürülür, ancak Sadun Ağa İstililê'yi egemenliği altına alır. Bir muddet sonra tutuklanan Sadun Ağa Diyarbakır hapishanesinde ölür.

Etmankilerin daha sonraları liderliğini Muhammed Cizri'nin oğlu OSMAN Ağa ve onun da oğlu Hasanê Osman yapar. Ahmedê Süleyman'ın 1918-1919 yıllarında Hasanê Osman'la çatışması üzerine üç amcası oğlu Ahmedê Süleyman'a geçer. Hasanê Osman'ın ailesi Hevêrki Alikê Battê'den yardım ister.

Alikê Battê aşiret kuvvetleriyle birlikte TINAT köyünü ele geçirir ve Ahmedê Süleyman'ı alt eder. Ancak Alik'in güçlenmesinden endişeye kapılan HESAR, KOSE, DÊREVERİ ve MAHALMİ Aşireti'nin İSA BEGİ kısmı hükümet kuvvetleriyle birlikte Alik'e saldırarak ALİK'i öldürürler. Ahmedê Süleyman tekrar güçlenir.

Mustafa Kemal'in Şeyh Said olayından sonra 1926'da bölgedeki tüm aile ve aşiret liderlerini hükümet karşıtı veya hükümet yanlısı ayırımı gözetmeksizin sürgün etme kararından sonra Ahmedê Süleyman sürgüne gitmemek için Suriye'deki Fransız yönetimine iltica eder. 1928 Affı ile geri döner.

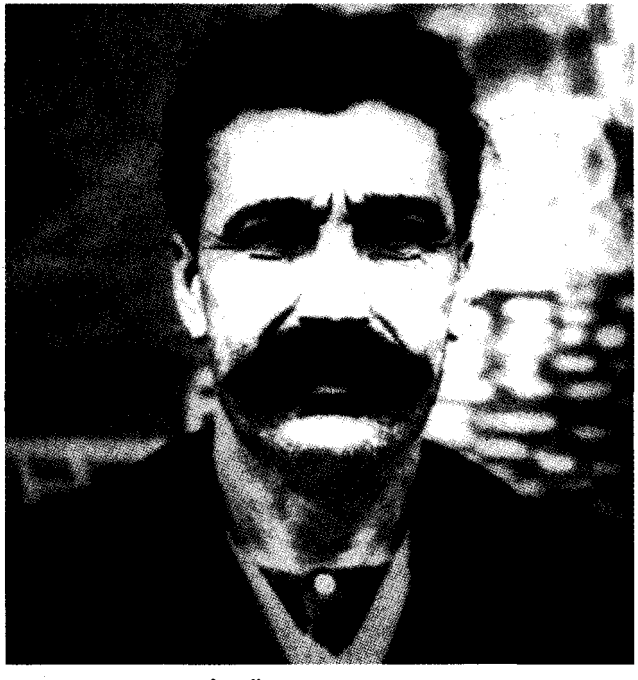
Etmankiler bir muddet sonra kendi içlerinde tekrar iktidar mücadelesine başlarlar. Mala İSMAİL (Cumhuriyetten sonra 1929-1930) ALİYÊ AHMEDÊ İSMAİL (Senanik Ağa'nın babası) liderliğinde Ahmedê Süleyman'a karşı koyarlar. Muhammedê Ahmedê İsmail, AHMEDÊ SÜLEYMAN'ın kardeşi HUSEYN'i öldürür. Ahmedê Süleyman'da Muhammedê Ahmedê İsmail'i öldürtür. Aliyê Ahmedê İsmail ağabeyinin intikamı için tekrar Ahmedê Süleyman'la çatışmaya başlar. Aliyê Ahmedê İsmail ile hükümet kuvvetleri arasında meydana gelen çatışmalarda yüz-

www.netewe.com

lerce kişi ölür. Ahmedê Süleyman hükümet kuvvetlerini destekler. Aliyê Ahmedê İsmail ve arkadaşları öldürülür. Aliyê Ahmedê İsmail'in de aralarında olduğu 14 kişinin başları kesilir ve kesik başlar Omeryan köylerinde gezdirilerek teşhir edilir. 14 kesik başı İstililê imamı yıkayarak toprağa verir.

Ahmedê Süleyman ve kardeşleri 1942-1943 yıllarında Denizli, Isparta ve Afyon'a sürgün edilirler. Ahmedê Süleyman sürgünden döndükten sonra 1954 yılında TINAT yakınlarındaki geçici jandarma karakoluna çağrılır. Gece karakol çıkışında feci şekilde dövülür, hastahaneye kaldırılır bir müddet sonra da ölür.

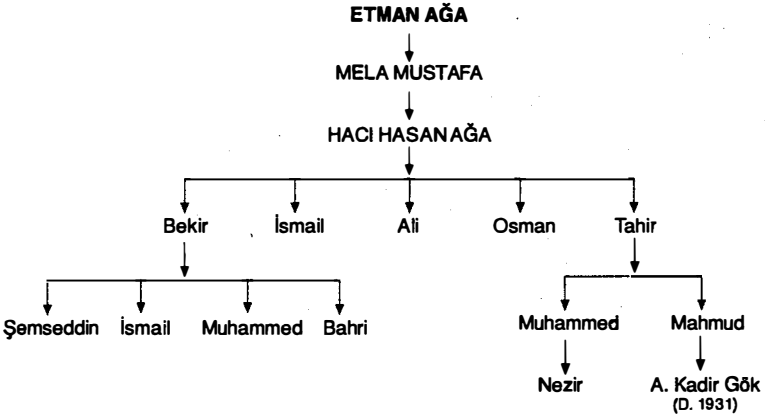
OMERYANLARIN MAHMUDKİ kolu ise Metina'da yerleşiktir. Ancak bir müddet sonra Hacı Hasan Ağa'nın oğlu Hacı Bekır Ağa RISSİN köyüne yerleşmiştir. Hacı Hasan Ağa'nın Bekir, Tahir, Ali, İbrahim, Osman ve Muhammed Said isimlerinde altı oğlu vardır. En ünlüsü Hacı Bekır Ağa'dır. Hacı Bekir Ağa Hac'da vefat etmiştir.

AHMEDÊ SÜLEYMAN (YILDIRIM)

www.netewe.com

MAHMUDKİLERİN SOY AĞACI

OMERİYAN Aşireti kültürel ve folklorik özellikleri ile de çevredeki diğer aşiretlerden farklılıklar gösterir. Aşiretin içinde kemençe (nahora-rebab) çalanlar ve mıtrıblara daha alt bir sınıf gözüyle bakılırken saz (bağlama) çalanlara ve dengbêjlere bu gözle bakılmamakta ve görece saygın kişiler olarak kabul edilmektedir.

Aşirete mensup ünlü ses ve saz sanatçılarıyla dengbêjlerin bazıları şunlardır: TINATÊLİ AHMEDÊ GULÊ, ŞUKRİYÊ FAFÊ, CIBBILGIRAVLI USIVÊ ÇELEBİ, DEHAMO ve ÇAÇANO, BEZEKELİ SILÊMANÊ ELİ, HABİSELİ iki kardeş HUSEYNÊ OMERİ ve XIDIRÊ OMERİ, QORDİSELİ YEKBUN SİNCAR ve TINATÊLİ ROJİN

Suriye'de ünlü bir operet olan MİZGİN de BERTÊLİdir.

7. İSTİLİLÊ (AKARSU) KÖYÜ

İstililê köyü Nusaybin'in kuzeybatısındadır. Etrafı Omeryan Aşireti ile çevrili olmasına rağmen Omeryan aşretine bağlı olmayıp, bağımsızdır. İstililê, çevredeki aşiret ve ağalardan hangisi güçlü ise onunla ittifak kurarak ayakta kalmaya çalışan bir siyesetin takipçisi oldu. En eski sakinlerinin Ermeniler olduğu ve şimdiki caminin ise kiliseden çevrildiği rivayet edilmektedir.

İstililê camisinin kitabesinde camiyi inşa edenin Ahmed İbni Hasan İbni İsa olduğu ve caminin Hicri 916 (Miladi 1510) yılında inşa edildiği yazılmaktadır. İstililê'de bir zamanlar 5 tane sulu değirmenin bulunması İstililê'yi çevrenin merkezi konumuna getirmiştir.

www.netewe.com

İSTİLİLÊ'DEKİ AİLELER:

1. MALA MIHEMED BEG

Büyük bir çoğunluğu din adamı, imam olan ailenin Omeryan Aşireti'ne bağlı Tınat köyünden geldikleri söylenmektedir.

2. MALA BİRHİMÊ XALEF

Cizre Serê Kani mıntıkasından geldikleri söylenmektedir.

3. MALA MIHO ELİ

Savur'un Erbil köyünden geldikleri ve geldiklerinde Arapça konuştukları söylenmektedir. Eski Belediye Reisi Fevzi Aslan bu aileye mensupur.

4. MALA NECCAR

Köyün en eski ailesidir. Kikan Aşireti'ndeki Arap asıllı Neccara kabilesinden geldikleri söylenmektedir. Eski liderleri Bıroka, köyün makulu idi. Bir dönem belediye reisliği yapan Şükrü Değirmen bu aileye mensuptur. İstililê'nin halen tamamı Müslüman olup Kürtçe konuşmaktadır. Konuştukları Kürtçe çevre ağzından farklılık göstermekte, Botan lehçesinin aynısı olmasa da Botan lehçesini andırmaktadır.

8. KOÇEKÂ

KOÇEKÂ Aşireti Nusaybin'in kuzey ve kuzeydoğusunda yerleşiktir.

KOÇEKÂ AŞİRETİ'NİN ANA KÖYLERİ:

-DAL
-XIRBÊZIL
-ŞABANÊ
-XIRBÊ HINNARÊ
-GUNDIKÊ CELAL
-BAMIDÊ
-CILTİN
-BAZIKÊ

KOÇEKA AŞİRETİNE BAĞLI KÖYLER:

-A'FERİ
-ŞANIŞÊ
-GURINÊ
-BAWERNÊ

www.netewe.com

-KELEHA HECİ ŞÊXMUS
-HECİ ŞÊXMUS
-BASTUNKÊ
-GUNDIKÊ XÊLID

SURİYE'DEKİ KÖYLERİ:

-ATEŞ (TILSA'LAN)
-SERCİ
-SİNANÊ
-ELO (GIRKÊ ELO)

GURINÊ, BAWERNÊ ve KELEHA HECİ ŞÊXMUS Köyleri esas olarak Hevêrki Aşireti'ne bağlıyken, 1920'li yıllarda Koçeka lideri Hamo ile Hevêrka lideri Haco çatışınca Nusaybin askeri komutanının nezaretinde 3 köyün ileri gelenleri Hamo'ya bağlanmak istediklerini beyan edip, Koçeka Aşireti'ne katılırlar. Gundıkê Xêlıd ise uzunca bir dönem Hamidi Şeyhlerine bağlı kalır. Koçeka'nın en eski ağaları Mala Huseynê Mele'dir. Eski Koçeka Ağalarının aslen Doğubeyazıt ile İran arasındaki İlam mıntıkasından geldikleri söylenmektedir.

1639 Kasrışirin anlaşmasından sonra İran Safavi devletinin Sünni olan 17 kişiyi idam etmesinden sonra, geri kalanların göç etmek zorunda kaldığı ve gelenlerin 3 kola ayrıldığı, gelenlerin tamamının dedesinin ise idam edilenlerden Kutbeddin adında biri olduğu rivayet edilmektedir.

GELENLERDEN:

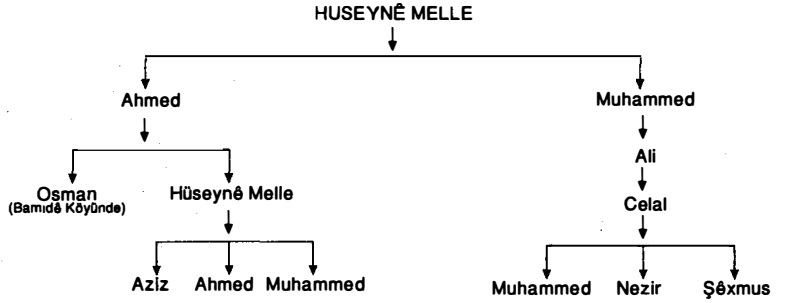
1. İlk kol Kercoz'da Gundıkê Aliyê Westayê'ye yerleşir.

2. Bir kol Midyat ile Nusaybin arasındaki Ellin köyüne yerleşir. Çevredeki Yezidiler onları sıkıştırınca Sırho ve Boğo adlı 2 kardeş o tarihlerde 7 Hanelik bir köy olan Estel'e yerleşir.

Bir müddet sonra Estel'de de çatışma çıkınca Sultan A. Aziz döneminde (1860'lı yıllar) güneye göç ederek Cıbıltin köyünü inşa ederler. Daha sonraki yıllarda gelenlerin bir kısmı aşiret savaşları nedeniyle Suriye'ye göç eder.

3. Diğer bir kol ise Şabanê'ye yerleşir. Şabanê Köyünü merkez edinerek yerleşen Mala Husynê Mele uzun bir müddet Koçeka Aşireti'ni yönetir.

www.netewe.com

1900'lü yılların başında KOÇEKA Aşireti'nin ağası MUHAMMED ŞAKİR idi. KOÇEKA'nın 1. Dünya Savaşı yıllarından sonra ağalığını Mala Hamo ele geçirir. Aslen Doğubeyazıt'taki Celali Aşireti'ne mensup olan Mala Hamo Doğubeyazıt'tan göç edince 3 kola ayrılır.

1. Bir kol Kerçoz Gullıka köyü yakınlarındaki Lata Bazê'ye yerleşir.

2. Bir kol Adana civarına gider.

3. Bir kol da Haferi köyüne yerleşir.

O tarihlerde Nıbılê köyünün ağaları olan Mala Mırêd, Hamo'nun dedelerini kabul etmez. Zor durumda kalan aile Şengal taraflarına gider ancak dönem dönem geri dönerek Mala Mırêd'i rahatsız eder ve Haferê'ye saldırır. Bu saldırılardan birinde Hamo'nun dedeleri (Bir rivayete göre hudut tartışmasında) Nıbıle ağalarından 3 kişiyi öldürerek Haferê'ye yerleşirler.

Becerikliliğiyle kısa zamanda sivrilen Hamo 1. Dünya Savaşı yıllarında Hicaz Demiryolu inşaatında Almanların odun müteahitliğini alır. Zenginleştikçe etkisi daha da artar. 4 hanımla evlenir. İlk hanımı Kefrêli, ikinci hanımı Dırri Arap Asafa Aşireti'nden, üçüncü hanımı Amşa Arap Qutım Tayy Aşireti'nden, dördüncü hanımı ise Mizizexlı Serhan Ağa'nın kızı 1899 doğumlu Aynılhayat'tır. (Aynılhayat ilk önce Dakori Ağası Ferhanê Muhammed'in karısıydı. 11 günlük gelin iken Ferhan Ağa öldürüldü.) Hamo'nun annesi Zaxoran Deyrikli idi.

Hamo, sonraki yıllarda yıllarca Nusaybin Belediye Başkanlığı görevinde bulunan oğlu İbrahim Aslan'ı Midyat Beldiye Reisi Reşit Azizkê'nin (Reşit Midyat) kızıyla evlendirdi.

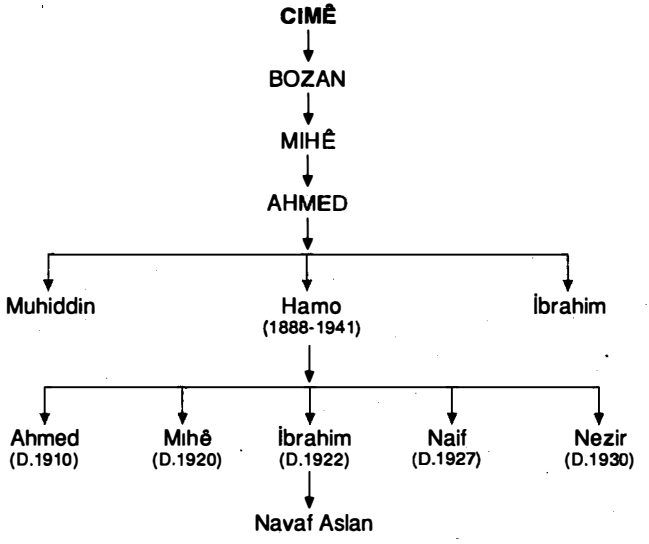
Hamo, bir nedenle cezaevinde iken kirveleri olan Omeryan Ağası Osman Ağa, Hamo'nun kardeşi İbrahimê Ahmed'i yeme-

www.netewe.com

ğe çağırır. Yemekte İbrahimê Ahmed'le iki yakınını öldürür. Hamo'nun cesaretiyle ünlü karısı Arap Asafa Aşireti'ne mensup olan karısı Dirri Hanım adamlarıyla Omeryanlılara baskın yapar. Baskında 17 kişi öldürülür. Omeryanların öldürdüğü üç kişiye karşı Hamo Ailesi Omeryanlardan 17 kişiyi öldürür.

Hamo cezaevinden çıktıktan sonra Omeryan Ağası Osman'a karşı amcazadesi Ahmedê Süleyman'ı destekler. Ahmedê Süleyman amcazadeleriyle derede yüzmeye gittiğinde suya girmez suya giren amcazadelerini öldürerek ağalığı ele geçirir. Osman ailesi Suriye'ye göç etmek zorunda kalır. Uzun yıllar ağalık yapan Hamo 1941 yılında Mardin cezaevinde tutuklu iken ölür.

MALA HAMO SOY AĞACI

DARA KÖYÜ

Dara, çok eski bir yerleşim birimi ve Bizans İmparatorluğu ile Pers İmparatorluğu'nun Bizanslılara ait sınır garnizonudur. Nusaybin Pers İmparatorluğu'na bağlı iken, Dara Bizanslılar'da kalmıştır. Dara köyü aşiret olarak DAKORİ Aşireti ile iç içe olmasına rağmen DAKORİlere bağlı kabul edilmemektedir. Dara ağalarının aslen Derik'in GIRÊSOR köyünden geldikleri ve bu köydeki SELIM BEG ailesi ve Midyat Estel'deki SELİMO (ARIKAN) ailesi ile akraba olduklarası ileri sürülmektedir. Köy etrafındaki birkaç mezra ile birlikte hareket etmekte olup etki alanı çok azdır.

www.netewe.com

TURABİDİN'İN DİN, DİL, MEZHEP VE AŞİRET YAPISI

Turabidin, çok zengin dini, etnik ve mezhebi yapısı ile sosyologlar için ender bulunur bir 'laboratuar' niteliğindedir. Günümüze değin devam eden bu çok renkli yapısı ile Turabidin, kadim Ortadoğu'nun yaşayan bir örneğidir.

Özellikle aşiret yapısı başka bir bölgede çok ender rastlanılacak özelliktedir. Bu yapıları incelemeye başlamadan önce bölgenin dini, etnik ve mezhebi yapısına kısaca göz atmakta yarar vardır.

BÖLGENİN DİNİ YAPISI

Bölgede yakın tarih, yani Cumhuriyetin ilk yıllarına kadarki dönem göz önüne alındığında bu çok dinli yapının muhafaza edildiği görülür.

Bölgedeki dinler:

1.HIRİSTİYANLIK
2.YAHUDİLİK
3.MÜSLÜMANLIK
4.YEZİDİLİK (EZİDİLİK)
5.ŞEMSİLİK

Yahudiler 400-500 kişilik koloniler halinde en fazla Nusaybin, Mardin ve Hasankeyf'te yaşamışlar 1948'de İsrail'in kurulmasından sonra ise tamamen göç etmişlerdir. Özellikle Nusaybin son dönemde en fazla yoğunlaştıkları bölge olmuştur.

Hıristiyanlığın oldukça eski bir tarihi vardır. Bölge Miladi 2. Yüzyılın sonlarından itibaren hızla Hıristiyanlaşmış ve Süryani Kilisesi (Antakya Patrikliği) bölgeye hakim olmuştur.

İslamiyetin Bölgeye gelişi Miladi 639 yılında ve Hazreti Ömer zamanındadır. İYAZ BİN GANEM komutasındaki İslam orduları bu tarihte bölgeye geldikten sonra hem ordu ile birlikte gelen Arap Müslümanlar ve hem de bölge halkından Müslüman olan Hıristiyan Arap ve Süryaniler, daha sonrasında ise Müslüman

www.netewe.com

olan Zerdüşt inancına sahip Kürtler şimdiki Müslüman Nüfusu oluşturmuşlardır. İslamiyetten önce Dicle Nehri'nin doğusunda ve Cizire-Botan Bölgesinde yaşayan Kürtler İslamiyetten sonra Turabidin Bölgesi'ne Süryanilerle anlaşmalı olarak yerleşmeye başlamışlardır.

Yezidiler (Ezidiler)'in bölgeye ilk olarak ne zaman geldikleri ile ilgili tatminkar bir bilgiye sahip değiliz. Yezidiler daha çok Midyat Nusaybin İdil üçgeninde yerleşiktir.

Bölgedeki Yezidilerin tamamı Kürttür.

Şemsilere ise tarihte Mardin şehir merkezinde rastlanılmakta ancak izleri bugün silinmiş bulunmaktadır.

Bu çalışmamızın alanı bu dinlerle ilgili detaylı bilgi vermek olmadığından ayrıntılara girmemekteyiz.

BÖLGENİN ETNİK YAPISI

Bölgede yaşayan halkları:

1.SÜRYANİLER

2.KÜRTLER

3.ARAPLAR

4.ERMENİLER

5.YAHUDİLER

6.TÜRKLER

7.ÇEÇENLER

Olarak sıralayabiliriz.

Ancak Türk, Çeçen ve Yahudiler oldukça azınlıktadır.

Bölgenin kadim halkları Süryani, Arap, Kürt ve Ermenilerdir. Ermenilerin büyük bir çoğunluğu Mardin şehir merkezi ile Derik'te yaşamışlardır. Turabidin'in doğusunda Midyat, Hasankeyf ve Kerboran mıntıkasında Ermeniler hemen hemen yok denecek azdırlar.

Bölgede yaşayan Türkler ilk olarak Alpaslan'ın komutanlarından Artuk Bey döneminde bölgeye yerleşmiş ve Artuklular uzunca bir dönem, 12. Yüzyılın başlarından 14.yüzyılın sonlarına kadar bölgede siyasi hâkimiyet kurmuşlardır. Bu dönemle ilgili bilgileri kitabımızın ilk bölümünde anlattığımız için tekrarlamıyoruz.

www.netewe.com

ÇEÇENLERİN bölgeye gelişleri ise çok daha yakın bir dönemde 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşları sonrasındadır. Çeçenlerin bir kısmının ise 1865 yılında bölgeye yerleştikleri söylenmektedir. Osmanlılar Çeçenlerin bir kısmını Suriye ve Ürdün'e yerleştirirken bir kısmını da Mardin Ovasında Kızıltepe'ye iskân etmişlerdir.

Bölgeye tek şahıs veya bir aile olarak gelip yerleşen Arnavut, Macar, Gürcü... aileler de vardır, ancak belirttiğimiz gibi bunlar geniş bir topluluk oluşturmamaktadır.

Bölgenin dominant halkları Süryaniler, Kürtler ve Araplardır denilebilir.

Günümüzde Süryani nüfus da oldukça azalmış ve sayıları 5 Binin altına düşmüş bulunmaktadır.

Kürtler ve Araplar büyük çoğunluğu oluşturmaktadır.

Halen Mardin-Midyat; Nusaybin-Hasankeyf-Savur hattı esas alındığında kabaca bir tahminle bölgenin yaklaşık %70'i Kürtçe; %30'u Arapça konuşuyor denilebilir. Süryanice konuşanlar halen nüfusun %1'i dolayındadır.

BÖLGENİN MEZHEBİ YAPISI

Bölgenin mezhebi yapısı da oldukça ilginçtir.

HIRİSTİYANLAR kendi aralarında şu mezheplere ayrılırlar:

1.Süryani Ortodoks (Antakya Patrikliği'ne bağlı Kadim Süryaniler)

2.Süryani Katolik (Roma'da Papa'ya bağlı)

3.Süryani Protestan

4.Ermeni Ortodoks (İstanbul'daki Ermeni Patriği'ne bağlı)

5.Ermeni Katolik

6.Ermeni Protestan

7.Keldani (1492'de Bağdat'ta NESTURİ Kilisesi'nden ayrılarak Roma'ya Papa'ya bağlanan ve Katolik olan eski Nesturiler/Asurlular)

MÜSLÜMANLARIN tamamı SÜNNİ'DİR. Halen Bölgede yerleşik ALEVİ köy yoktur.

Müslümanların büyük bir kısmı ŞAFİİ, bir kısmı ise Hanefi'dir.

www.netewe.com

Hanefiler daha çok Mardin şehir merkezi ve Savur'da yerleşiktir. Kırsal kesimde yaşayan Kürtler ve Araplar Şafii'dir. Bunun bazı istisnaları vardır.

Kızıltepe'de Arbani Beyleri ve Raman Aşireti'ne bağlı CUMEYLİNÊ köyündeki MİR Ailesi de Hanefi'dir.

Aynı şekilde Midyat'ın Müslüman nüfusunun neredeyse tamamı Şafii iken Midyat'a 1870'li yıllarda yerleşen bir Mardinli aile (Munganlar) ile Diyarbakırlı Ali Efendi Ailesi (Yılmazlar) Hanefidir.

BÖLGENİN DİL YAPISI

Bölgenin dil haritası da oldukça ilginçtir.

1.SÜRYANİCE

2.KÜRTÇE

3.ARAPÇA

4.ERMENİCE

5.TÜRKÇE kullanılmaktadır.

Bölgeye ilk geldiklerinde doğal olarak Çeçence konuşmakta olan Çeçenler zamanla dillerini büyük oranda unutmuşlardır.

Türkçe Artuklular dönemi ile Osmanlı döneminde şehirlerde yönetici kesimin dili olarak konuşulmuştur.

Bu dönemlerde de halkın çok büyük bir bölümü Türkçe bilmemektedir.

Bölgede yaşayan Yahudiler Arapça konuşmuşlardır.

SÜRYANİLERİN kadim dilleri Süryanicedir ve en az 2 bin yıl tüm Ortadoğu'nun siyaset, bilim ve ticaret dili olarak kullanılmıştır. Günümüzde de Süryanilerin önemli bir bölümü Süryanice konuşmaktadır.

Midyat Süryanileri Süryanice konuşmakta, ancak Mardin'in Şehirli Süryanileri ile İDİL (Hezex) ve Savur Kıllıth Köyü Süryanileri ARAPÇA, KERBORAN Süryanileri ise KÜRTÇE konuşmaktadır.

Yine Midyat'taki HELAX (AHLAH) köyü etrafında bulunan tüm köylerdeki Süryaniler (Batê, Kefrê, Salhê, Arnas, Keferzê, Aynverde) Süryanice konuşurken, Kürtçe konuşmaktadır.

Aynı şekilde Mardin şehir merkezinde Ermeni Ortodokslar Ermenice konuşurken Ermeni Katolikler Arapça konuşmaktadır.

www.netewe.com

Bu durum Midyat'ta da aynıdır. Midyat merkezindeki Katolik ve Protestan Süryaniler de Arapça konuşmaktadır.

Bu durumun SİYASİ, COĞRAFİ ve ETNİK nedenleri vardır.

Ortodoks, Katolik ve Protestanlar arasındaki farklılaşma çoğunlukla siyasi (fikri) nedenlerledir.

18.Yüzyılın sonlarından itibaren bölgeye gelen Katolik ve Protestan misyonerler bölgenin kadim Hıristiyan halkları olan Süryani ve Ermeniler üzerinde etkili olmuşlardır.

HEZEX (İdil) Süryanilerinin ise en eski dönemlerde Hıristiyan Arap oldukları, ancak Süryani Kilisesi'ne bağlı oldukları ileri sürülmektedir. (Aynı durum Müslüman Mahallemiler için de söz konusudur).

Ermenice ve Süryaniceyi koruyarak Müslüman olan Ermeni ve Süryanilere rastlanılmamaktadır.

Tarih içinde Müslüman olan Ermeni ve Süryanilerin zaman içinde etnik kimliklerinden de soyutlanarak asimile oldukları Kürt veya Araplaştıkları gözlenmektedir.

YEZİDİLERİN (Ezidi) ise tamamı etnik olarak Kürt'tür ve Kürtçe konuşmaktadır.

BÖGEDE ARAPLAR

Turabidin ve Berriyê'de Arapların varlığı islam öncesine dayanır. Arapların bölgeye gelişlerini iki ana döneme ayırmak gerekir.

1. İslam öncesi gelen Araplar.

2. İslam sonrası, islam orduları ile bölgeye gelen Araplar.

Bölgedeki Bekir Bin Vail, onların bir kolu olan ŞEYBENİLER ile TAYY ve Cuburilerin bir kısmı bölgeye islam öncesi dönemde gelmişler ve yukarı Mezopotamya ile İDİL (HEZEX) ve Midyat çevresine yerleşmişlerdir.

M.s. 494 ve 507 yılları arasındaki dönemi anlatan bir Süryani din adamı olan MAR YEŞUA'ya ait *Urfa ve Diyarbakır'ın Felaket Yılları* adlı eserde bunlardan bahsetmektedir. İslam fütuhatından sonraki dönemlerde de bölgeye gelen ciddi bir Arap Nüfus vardır.

Bölge araplarını sınıfsal olarak da:

1. Şehirli Araplar

www.netewe.com

2. Köylü ve geçmişte göçebe olan Araplar olarak ayırmak gerekir.

Şehirli Araplar esas olarak Mardin, Savur ve Hasankeyf şehir merkezindekilerdir.

Midyat Estel'de Arapça konuşan şehirli kitle ise, son 150-200 yılda Araplaşan ve büyük bir çoğunluğu aslen Kürt olan ailelerden oluşmaktadır.

Bölge Araplarının konuştukları Arapçalar da farklı lehçelerdir. (Ağızlar demek daha doğru) Ancak birbirlerini çok rahat olarak anlayabilmektedirler.

Bölgede konuşulan Arapçalar:

1. Mardin ve Savur ağzı

Mardin ve Savur arasında çok az fark var.

2. Mahallemilerin konuştukları Arapça

(Köse mıntıkası, Rışmıl ve Kabala dahil)

3. Tatların konuştuğu Arapça

(Tat'ların konuştuğu Arapça, Arap Tayy, Cuburi Affadi ve Şammar lehçelerine yakındır.

4. Hasankeyf Arapçası. (Hasankeyf ağzında çok sayıda Kürtçe kelime bulunmaktadır.

BÖGENİN AŞİRET YAPISI

Bölgenin aşiret yapılanması da sanılanın aksine özellikler gösterir. Aşiret yapılanması DİNE, DİLE veya MEZHEBE göre değildir. Yani Araplar ayrı, Kürtler ayrı, Süryaniler ayrı, Yezidiler ayrı veya Ortodokslar ayrı, Katolikler ayrı-ayrı aşiretlere ayrılmaz. Aşiretlerde kan (soy) bağı da, din, dil, mezhep birliği de aranmaz. Aynı aşiret içinde farklı din, dil ve mezhepten insanlar olabilir. (Büyük bir çoğunlukla da böyledir)

Bu duruma en çarpıcı örnek olarak 5 köylük ve nüfus olarak da küçük bir aşiret olan Midyat'taki ŞEMIKA Aşireti gösterilebilir. (Midyat şehir merkezi de-eski Midyat bölümü-Şemika Aşireti'ne bağlıdır) ŞEMIKA Aşireti'nin DALİN köyü Müslüman Kürt, KERŞAF (Keferşamo) ve ENHIL (Nehılê) köyleri Hıristiyan Süryani ve Müslüman Kürt karışık, BARBUNUS köyü Müslüman Arap, BACİN (Becennê) köyü ise Yezidi Kürt'tür.

www.netewe.com

5 Köylük bir aşiretin içinde 3 farklı dine mensup insanlar yaşamakta (Müslümanlık, Hıristiyanlık,Yezidilik); Aynı aşiretin içinde 3 farklı dil konuşulmaktadır. (Süryanice, Arapça, Kürtçe)

Bu durum Aşiretin Midyat şehir merkezindeki (Eski Midyat) bölümünde de aynı şekildedir. Aşiretin içinde Hanefi ve Şafii Müslümanlar; Katolik, Ortodoks ve Protestan Hıristiyanlar da bulunmaktadır.

Bu insanlar yüzyıllardır bu şekilde yaşamaktadır ve çağdaş demokrasilerdeki çoğulculuk ve ötekine saygı hala bu seviyeye ulaşamamış bulunmaktadır.

AŞİRETLERDE KAN (SOY) BAĞI

Yine Batı'da sanılanın aksine aşiretler kan (soy) bağına göre oluşmaz. Bir aşiretin içinde çok farklı dinler ve mezheplerden farklı diller konuşan aileler bulunabilir.

Aşirete mensup Müslüman ailelerin de hepsi aynı soydan değildir. Birçok farklı aile yan yana gelerek aşiret birliği oluşturabilir. Ancak her aşiretin bir lider ailesi 'MALA AĞA' vardır. Ağa ailesinin fertleri birbirleri ile amcazadedir.

Ağa ailesi zaman içinde (birkaç yüz yıl) genişleyerek farklı farklı köylerde oturabilir ve zamanla aynı aileye mensup bu kişiler sıradan bir köylü ailesine dönüşebilir. Bu sıradanlaşmış aşiretin ağalığını sürdüren aile ile (Mala Ağa) akraba PISMAM (amcazade) olduklarını bilirler, ancak aşiret içinde bir etkinlikleri olmaz.

Bu duruma Midyat Hevêrki Konfederasyonu'na bağlı DERMEMMIKA Aşireti örnek olarak gösterilebilir. Bölgeye 16.Yüzyılın sonlarına doğru gelen ve KEFERZÊ Köyünde oturan ağa ailesi HELAX, KEFERBÊ ve HESKALE köylüleri ile amcazadedir. Aynı Ağa ailesine mensup bazı aileler de Estel, Hasankeyf, Nusaybin, Êsê ve Kerkınnê başta olmak üzere birçok yerleşim birimine göç etmiştir.

Dermemmıka Aşireti'nin ağalığı Keferzê'deki kolda kalmıştır. Keferzê'deki 'Ağa' ailesi dışındakiler sıradanlaşmış ve 'Ağa Ailesi' ile statüleri farklılaşmıştır.

Dermemmıka Aşireti 20 köyden fazla bir alana yerleşmiş olup aşiretin içinde birbirleri ile soy bağı olmayan onlarca aile de

www.netewe.com

vardır. Aynı şekilde aşiret içinde Süryani ve Müslüman Kürtler de birlikte yaşamaktadır.

Aşiret birliğinde esas olan aynı coğrafya üzerindeki kader birliğidir.

AŞİRET AĞALIĞI (LİDERLİK)

Aşiret ağalığını belirleyen en önemli faktör 'GÜÇ'tür. Bu 'güç' yiğitlik, mertlik, zorbalık, akıllılık, zenginlik, nüfus çokluğu, devlet desteği gibi faktörlerin biri veya bir kaçıdır.

Aşiretin ağası aşiret içindeki ailelerden biri olabileceği gibi aşirete dışarıdan gelerek katılmış başka bir aile de olabilir.

Bu duruma örnek olarak Mardin BERRİYÊSİ'ndeki KİKAN Aşireti gösterilebilir. 17. Yüzyılın sonlarında KİKAN aşiret ağası SAROHAN Ailesi ile Kikan'ın 12 kabilesi arasında anlaşmazlık çıkar. Bir türlü uzlaşma sağlanamaz.

Sonunda aşirete Bağdat civarından gelerek yeni katılmış ve dindar kişiliği ile bilinen SEYYİD RÜSTEM'e Kikan'ın 12 Kabile reisi tarafından aşireti tekrar birleştirmesi için ağalık teklif edilir. Seyyid Rüstem teklifi ilkelerine uygun olmadığı gerekçesiyle red eder, oğlu İsmail ise kabul eder.

Seyyid Rüstem oğluna kızarak Bağdat'a geri döner. İsmail'in çocukları (Timurağaoğlu Ailesi) günümüze değin Kikan Aşireti'nin ağalığını yürütmektedir.

Buna benzer bir durum RAMAN Aşireti'nde de vardır. Aşiretin Ağalığını yürüten MALA HACI ABDULLAH (Hacı Abdullah'ın dedeleri) aşirete sonradan gelerek dönemin ağasını öldürmüş ve Raman Aşireti ağası olmuştur.

HABEZBENİ Aşireti ağaları MALA TEMO GEWRÊ ile DAKORİ Aşireti ağaları MALA SAİD AĞALAR da Aşirete dışarıdan gelerek ağa olmuşlardır.

Ağalık genellikle babadan oğula geçer. Aşiret ağalığı zaman içinde el değiştirebilir. Çoğunlukla 'AĞA' ailesi içinde kardeşler ve amcazadeler (Pısmamlar) arasında mücadele olur. Bölgede ağalık mücadelesinde amcazadeleri öldürme sıkça rastlanılan bir durumdur. Aynı aşiret içindeki farklı aileler de zaman içinde ağa ailesi ile mücadele ederek ağalığı ele geçirebilir.

www.netewe.com

AŞİRET KONFEDERASYONLARI

Bölgede onlarca aşiret olmasına rağmen bunlar kendi aralarında birliktelik oluşturarak en sonunda DU BENDİ'ye (ikili bir yapı) dönüşür. Turabidin Aşiret yapısı bu yönüyle de oldukça ilginçtir.

HEVÊRKİ Konfederasyonu yirminin üzerinde aşiretten, DEKŞURİ Konfederasyonu ise 5 Aşiretten oluşur. Bu Konfederasyonların hiç biri uzunca bir süre tek bir kişi tarafından yönetilememiştir. Zaman içinde ihtilaflar ve rekabetler oluşmuş ve bu konfederasyonlar içinde ikili bir yapı (DU BENDİ) oluşmuştur.

Bu duruma mahalli particilik de denilebilir.

BÖLGEDE 'DU BENDİ'LİK (İKİLİ YAPI)

Tüm bir bölge ele alındığında Turabidin'de hemen hemen hiçbir köy muhalefetsiz ve tek parça değildir. Berriyê'de durum farklıdır ve köyler genellikle bir ailenin egemenliği altındadır.

Turabidin'de aşiretler ve konfederasyonlar arasında ittifaklar vardır.

Turabidin'in:

HEVÊRKİ

HALİL BEGİ (Mahallemi Aşireti)

MAHMUDKİ (Omeryan Aşireti)

BENDA JÊRİ (Dêreveri Aşireti)

BEYT BEKKIRO (Masertê-Ömerli)

ESTEL'deki HARITTAHT (Aşağı Mahalle)

İttifak halindedir. Tüm mahalli olaylarda birlikte hareket ederler.

Aynı şekilde:

DEKŞURİ

İSA BEGİ (Mahallemi Aşireti)

ETMANKİ (Omeryan Aşireti)

BENDA JORİ (Dêreveri Aşireti)

BEYT ŞİNDİ (Masertê-Ömerli)

ESTEL'deki HARIT FOK (Yukarı Mahalle)

İttifak halindedir ve birlikte hareket ederler.

Daha önce de ayrıntılı olarak izah edildiği gibi 19. Yüzyılın

www.netewe.com

sonlarında Hevêrki ve Dekşuri Aşireti de çıkan ihtilaf sonucu ikiye bölünmüş; Hevêrkilerin içinde Dekşuri yandaşları, Dekşuriler içinde de Hevêrki yandaşları oluşmuştur.

Turabidin'in hemen her köyü birbirlerine muhalif iki gruptan oluşmaktadır. Her iki grubun da içinde farklı farklı aileler mevcuttur. Köken olarak aynı aileye mensup kişiler de birbirlerine muhalif olabilir aynı yapı içinde yer almayabilirler.

MİDYAT'IN HALİL BEGİ VE İSA BEGİ KAZALARINA AYRILMASI

1853 yılında Midyat kazası HALİL BEGİ ve İSA BEGİ olmak üzere iki ayrı kazaya ayrıldı.

Osmanlı Devleti tarafından her iki kazaya da müdür ataması yapıldı.

Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinde bu konu ile ilgili ayrıntılı bilgiler mevcuttur. Ancak bu belgeler henüz yayınlanmamıştır.

Birkaç yıl devam eden bu uygulamaya daha sonra son verilmiştir.

BÖGEDEKİ YERLEŞİM BİRİMİ ADLARI

Bölgede yerleşim yerlerinin adları çoğunlukla şu başlıklar altında toplanmıştır:

GIR: Kürtçe TEPE anlamına gelmektedir. GIRHARRİN, GIR NAVAZ, GIRÊ MİRA, GIR NAWAZ, GIR BEŞKÊ, DU GIR... gibi isimler 'İki Tepe', 'Mirlerin Tepesi', 'Navaz Tepe'.. demektir.

TIL: Tıl, Arapça 'TEPE' demektir. TIL MINNAR, TIL KOÇER, TIL ABYAT, TIL HASAN, TIL SAQAN...

XIRBA: Arapça ve Kürtçe de 'HARABÊ' anlamına gelir. XIRBÊ HACİ, XIRBITIL QALAÇ, XIRBITIL GINGIRES, XIRABÊ REPPIN, XIRBÊ ŞEREF, XIRABÊ KEFRÊ, XIRABÊ NASE, XARAB QURT, XIRBÊ QAPLO...

DEYR : Arapça ve Süryanice Kilise demektir. DEYRİZBİN, DEYRSALİB, DEYRZENDİQ, DEYRKUVAN, DEYRİNDİB, DEYRRİŞ,

KEFER : Arapça ve Süryanice 'KÖY', 'YERLEŞİM YERİ' anlamına gelmektedir. KEFERBORAN, KEFERCEVZEN, KEFERZOTA, KEFERALLAB, KEFERŞAMO, KEFERTUT, KEFERBÊ, KEFERZÊ, KEFERHUVAR, KEFRÊ TAJDO...

www.netewe.com

BÖLGEDE ASİMİLASYON

Bölgede Cumhuriyetten önceki dönemlerde yani Osmanlı ve daha önceki dönemlerdeki asimilasyon devlet politikası olarak değil doğal bir zeminde gerçekleşmiştir.

Asimilasyonda din değiştirme önemli bir rol almıştır. Dil değiştirme de ayrıca incelenmesi gereken bir konudur.

Din değiştirme olayının tarihi binlerce yıl önceye dayanır. Hıristiyanlığın bölgeye gelişinde Süryaniler, Ermeniler ve Araplar pagan-putperestliğe; Kürtler ise Zerdüşt dinine bağlı bulunmaktaydı. Bu dönemde Hıristiyanlığı kabul eden Kürtler ve Araplar Süryani kimliği içinde eridiler. Bazı Araplar Hıristiyan olmakla birlikte Arapça dilini de muhafaza edebildiler. Miladi 300 yıllarından sonra Hıristiyan olan Ermeniler ise milli kimliklerini ve dilleri Ermeniceyi korudular.

İslam döneminde Müslüman olan Kürtler de milli kimliklerini koruyarak Araplar içinde erimediler ve Müslüman Kürt olarak kalabildiler. Ancak Müslüman olan Ermeni ve Süryaniler bulundukları bölgeye göre ya Kürtleştiler veya Araplaştılar. Müslüman Süryai veya Müslüman Ermeni olarak kalarak ve milli kimliklerini, dillerini koruyarak yaşayamadılar. Halbuki İslam dünyasında Boşnaklar (Irk olarak Sırp), Arnavutlar ve Gürcülerin bir kısmı Müslüman bir kısmı ise Hıristiyan olarak kalabildiler. Müslüman olanlar dillerini muhafaza edebildiler.

Bugün bölgede Müslüman olan Süryani veya Ermeni asıllı aileler ya Kürtleşmiş veya Araplaşmış bulunmaktadır.

Dil değişimi ise daha sık rastlanılan bir durumdur. Temel bir tespit yapılacak olursa kırsaldan şehir merkezlerine Mardin, Midyat, Savur ve Hasankeyf'e gelen Kürtler Araplaşmış; şehir merkezlerinden her hangi bir sebeple (ziraat, imamlık, sürgün vb.) Kürt köylerine göç eden Araplar ise Kürtleşmiştir.

Bugün Mardin ve Midyat (Estel) şehir merkezlerinde bulunan ve halen Arapça konuşan yüzlerce ailenin birkaç kuşak öncesi Kürttür.

Hatta Mardin'deki DAŞİ ve MEŞKİNİLER ile Midyat-Estel'deki HALAHİ ve CAFO-MUSO Ailelerinin şehirde yerleşik olanları Arapça konuşurken, köydeki akrabaları (amcazadeleri), Kürtçe konuşmaktadır. Bu duruma bölgede sıkça rastlanılmaktadır.

www.netewe.com

Aynı şekilde Kerboran'daki Arabiyan Aşireti'nin ağaları olan 'ARAB'ın çocukları ve Mardin Kikan Aşireti Ağaları RÜSTEM AĞA Ailesi daha önce Arapça konuşurlarken halen Kürtçe konuşmaktadır.

En büyük Kürt Aşiret Konfederasyonlarından biri olan Mİ LAN (MİLLİ) Aşireti'nin ağaları olan İBRAHİM PAŞA Ailesi'nin de aile içi dili Arapçadır.

Bölgede Peygamber soyundan gelen ve bölgeye geldiklerinde Arapça konuşmakta olan SEYYİD ailelerinin de büyük bir kısmı Kürtleşmiş bulunmakta ve Kürtçe konuşmaktadır. BÊCİRMAN Seyyidleri buna en önemli örnektir. Kürt siyasetinin önemli simaları Şerafeddin Elçi ve Haşim Haşimi de aslen Bêcırmanlıdırlar.

TOR VE BERRİYÊ'DE AĞALIĞIN EKONOMİK YAPISI

TOR (Turabidin) Aşiret ağalarının ağalığı (otoriteleri) toprak ağalığı şeklinde değildir. Ağaların büyük bir kısmı ekonomik olarak güçlü ve zengin kişiler de değildirler. Ağalıkları daha çok yiğitlik, mertlik, zorbalık veya ailesel güce dayanır. Buna bir anlamda siyasi güç de denilebilir.

Berriyê Ağalarının önemli bir kısmı ise toprak ve sürü sahibidir ve ekonomik olarak da köylülerden daha zengindirler.

TOR (TURABİDİN) Ağalarının Tanzimattan sonraki dönemde en önemli gelirleri mültezimlik yoluyla devlet adına köylerden vergi toplamadır. Toplanılan vergiye DEMAN adı verilir. DEMAN toplama bir nevi ihale yolu ile devlet tarafından ağaya verilir.

Topladığı verginin bir kısmı ağa'da kalır. Ağanın her köyde ŞAHNE adı verilen bir vergi toplama memuru vardır.

ŞAHNE köydeki mahsulün 1/10'unu ağa adına toplar ve ölçümü de kendisi yapar. Şahnenin topladığı ürüne hasıl adı verilir. Düğünlerde ailelerin gücüne göre damat tarafı ağaya bir 'XELAT' (hediye) verir. Bu at, silah, elbise veya para olabilir.

Ramazan ve kurban bayramlarında ağaya tahıl, koyun, para... verilir.

Göçebeler mağara kirası olarak sezonda (6 ay kış) 100 koyun için 1 koyun verir. Koçeka Aşireti'nde HAMO Ağa'ya ayrıca her sabah 3 litrelik bir süt kabı doldurularak götürülüyordu.

www.netewe.com

Köylerdeki üzüm, pekmez, peynir ve hayvanlardan da ağaya bir miktar verilir.

Kız kaçırma ve kan davalarının hallinde de ağaya bir hediye verilir.

PELUTE köylünün ağaya ait tarla sürme, odun toplama, harmanı kaldırma gibi işleri ücretsiz yapmalarıdır.

Aşiretlerdeki bu kurallara Hıristiyanlar da aynen uyar.

Ağaların en önemli geçim kaynaklarından biri de düşman aşiretin talanını (yağma) kaldırmadır.

Talan ayıp sayılmaz, bilakis yiğitlik kabul edilir. Gün ortasında açık seçik yapılır.

BERRİYÊ'de ise XALECAN Ağaları aşiretin yün yağ ve koyun satışından onda üç para (gümüş mecidiye) alıyorlardı. Kız kaçırmada ise ağa, hem kız babasından hem de oğlan babasından bir LOK (Üç yaşından büyük bir erkek deve) alırdı.

Normal düğünlerde ise ağaya xelat (hediye olarak) bir kürk veya elbise verilirdi. Kan davalarında ise ağanın hakkı yüzde on idi.

TURABİDİN'DE KADINLARIN GİYSİLERİ

TOR (TURABİDİN) KADINLARININ GİYSİLERİ: CEGERXWİN, Kürt kadınlarının giysilerini şu şekilde anlatmaktadır: 'Kadınlar, 'KIRAS', 'QEFTAN', 'HEVALKIRAS' ve 'PEŞTEMAL' giyerlerdi. Kadınlar başlarına 'KUM', 'KITAN' veya 'ŞEMLIK' takarlardı.'

KIRAS: Kadınların elbiselerinin altına giydikleri gecelik benzeri beyaz uzun gömlek.

HEVALKIRAS: Içe giyilen beyaz çamaşırların farklı parçalarına verilen ad.

QEFTAN: Kadınların en dışa elbiselerinin üstüne giydikleri önü açık giysi, bir nevi pardesü. Qeftan, değişik renklerde olabilir.

PEŞTEMAL: Kadınların tarla veya ev işi yaparken önlerine taktıkları önlük.

KUM: Kadınların başlarına taktıkları takke.

Zengin ailelerin kadınları 'Kum'larını altın veya gümüş paralarla süslerlerdi.

www.netewe.com

KITAN: Kadınların uzun tülbentten beyaz baş örtüsü.

ŞEMLIK: Beyaz tülbent yerine renkli ipek başörtüsü.

EPRİ: rekli yazmalar,

PUŞİ: Kadun ve erkeklerin başlarına bağladıkları uzun mendil, örtü. Kadınlar renkli puşi bağlarken erkekler daha çok beyaz puşi bağlarlar.

TEMEZİ: Kadınların başlarındaki kum'larının etrafına sardıkları birden çok ve farklı renklerdeki ipek türü örtü.

TURABİDİN'DE ÜZÜM ÇEŞİTLERİ

TOR (TURABİDİN) Bölgesinin en ünlü üzüm çeşitleri: MAZRONA (mezrona), KERKUŞİ, GEWRÊ, ZEYTİ, ROMİ, DİREJİK, DAYİŞİ, TAİFİ, KOXER, AMOBENGİ, ETFİ (Atf), REŞ, SORİK, HASENİ.

BÖLGEDE MÜZİK VE FOLKLOR

Bölgenin çok güçlü bir müzik ve folkloru vardır.

Turabidin ve Berriyê aynı bölgede ve komşu olmalarına rağmen müzik ve folklorları farklılıklar gösterir.

Turabidin'in en önemli farklılığı sadece bölgede değil Kürdistan'ın neredeyse hiçbir yerinde bulunmayan REBAB'ın çalınmasıdır.

Midyat yöresinde Rebab'a NAHORA denilmekte, Kürtlerin bir kısmı ise KEMENÇE adını vermektedir.

Rebab'ın telleri at kılından yapılır. Rebab, Türkiye'nin diğer bölgelerinde kullanılan Karadenizlilerin Kemençesi ve Akdeniz Kabak Kemanisi'ne kısmen benzese de bunlardan tamamen farklı bir sazdır.

Bir diğer ilginç nokta REBAB sadece dağda, TURABİDİN'de çalınır.

Ova kısmında Berriyê'de Rebab kullanılmaz.

Bu durum o kadar ilginçtir ki aynı aşiretin köyleri olan dağdaki QELENDERA Köyü'nde Rebab çalınırken, oavada Berriyê'deki QESRA QELENDERA'da rebab çalınmaz.

Ova köyleri ve dağlık OMERYAN Aşireti'nde saz (Bağlama) ve davul Zurna da çalınır.

www.netewe.com

BÖLGEDE EVLİLİKLER

Bölgede farklı dinler arasında evlilik yasaktır. İslam şeriatına göre Müslüman bir erkeğin, Hıristiyan bir kadınla evlenmesine izin verilse de Ermeni ve Süryani aileler buna izin vermez. Aynı şekilde Müslüman bir kadının Müslüman olmayan bir erkek ile evlenmesine de müsaade edilmez.Geçmişte Müslüman olmayan birinin Müslüman bir kadınla evlenmesi olayı hemen hemen hiç rastlanılmayan bir durumdur. Böyle bir durum meydana geldiğinde çiftlerin bölgede yaşamaları imkansızdır. Hıristiyan veya Yezidi bir kızın Müslüman biri ile evlenmesi ise kız tarafının izni olmadığından ancak kaçırma veya iki gencin gönüllü olarak kaçmalarıyla mümkündür. Bu gibi olaylar da ender rastlanılan bir durumdur.

Aynı dine mensup olanlar arasında evliliklerde bir engel yoktur ve geleneksel olarak çokça rastlanılan bir durumdur. Müslüman Arap, Kürt, Türk,Arnavut, Çeçen...aileler arasında evlilikler bir hayli fazladır. Arnavut İslam Ağa 1870'li yıllarda Arnavutluk'tan Midyat'a asker olarak gelmiş ve Nehroz Ailesinden bir kızla evlenerek Midyat'a yerleşmiştir. Aile halen Midyat'ta yaşamaktadır.

Bölgenin ileri gelen lider (Ağa, Bey, şeyh, eşraf) aileleri arasında da evlilikler ileri düzeydedir ve aynı zamanda siyasi bir özellik gösterir. Bu evlilikler ailelerin etki alanını genişletir.

Örnek olarak Midyat Bölgesi'nin Arapça konuşan MAHALLEMİ MİRLERİ (Begleri) incelendiğinde ailenin hemen hemen bölgedeki tüm önemli ailelerle kız alıp verdiği görülür. 1770'lerde Mahallemiye Emiri olan Ünlü İsa BEG oğlu Muhammed Beg, Ömeryan Ağası Etman Ağa'nın kızı BÊZARE ile evlendirir.

Son yüz yıllık dönem incelendiğinde Hacı Muhammed Beg'in Aynkaflı Şeyh Osman'ın kızı ile;Hacı Muhammed Beg'in kızı Halime'nin Raman Aşireti Ağası Mıhemedê Hacı Abdullah'la ; Ramanlı Mıhemedê Hacı Abdullah'ın kızının ise Hacı Muhammed Beg'in torunu İsmail Beg'le evlendiği; Hacı Muhammed Beg'in bir diğer kızının Midyatlı Mehmedo Ailesi'nin lideri AZİZKÊ ile, bir başka kızının da Kercoz Ağası BEDREDDİNÊ HACİ OSMAN (Ekmen) ile evlendikleri görülür. Hacı Muhammed Beg'in AZİZKÊ Ağa ile evli kızı (Nuri Aziz'in annesi) kocası Azizkê 1921 yılında öldürüldükten sonra Keferzota Şeyhi ile evlenir.

www.netewe.com

Hacı Muhammed Beg'in oğlu Hasan Beg'in ilk karısı Omeryan Ağalarından Ahmedê İsmailê Muhammed Ciziri'nin kızı, ikinci karısı ise Estelli Selimo (Arıkan) Ailesindendir. Hasan Beg'in oğlu Muhammed Beg'in hanımı da yine Estelli Selimo Ailesinden Midyat Belediye Reisi Mahmud Arıkan'ın kızıdır. Hasan Beg'in bir kızı da (Adnan Ekmen'in annesi) Kercoz Belediye Reisi Şehmus Ekmen ile evlidir.

Bölgede ileri gelen aileler arasındaki evliliklere bir diğer örnek de Savurlu HACI ABDULLAH BEG Ailesidir. Hacı Abdullah Bey de, ailesindeki evlilikleri çoğunlukla bölgedeki nüfuzlu ve güçlü ailelerin çocukları ile yapmıştır. Eşlerinden birisi Mardin'in önemli ailelerinden Hindizadeler'in kızıdır. Hacı Abdullah Bey'in on üç erkek, altı da kız çocuğu vardır: Süleyman, Abdülfettah, Hacı Ali, Nasrullah, Muhammed Emin, Abdülkadir, Nurullah, Ömer, Hamdullah, Seyfullah, Selim, Abdülhalim ve Esat. Kızları ise Zeynep, Neslihan, Nesephan, Ayşe, Fatma ve Şerife'dir.

Hacı Beg kızlarını bölgenin önemli ailelerine gelin vererek, akrabalık ilişkileri kurmaya çalıştı. Kızları Zeynep ve Nesephan'ı, bugün bölgede Ekmenler olarak tanınan KERCOZLU (Gercüşlü) Hasan Şemdin Ağa'nın iki oğluyla evlendirdi. Zeynep, Mehmet Emin Ağa ile Nesephan da Hacı Osman Ağa (EKMEN) ile evlendi. Meşhur Tacettin ve Bedrettin Ağalar bu Nesephan'ın çocuklarıdır.

Bedrettin'in çocuklarından Şemsettin Ekmen Malatya Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığı yaptıktan sonra sekizinci dönemde, 1942'de, CHP milletvekili olarak Mardin'den TBMM'ye girdi. Şemsettin Ekmen ise, babaannesinin ailesinden, Zeynel Abidin Erdem'in de halası olan Rabia'yı eş olarak aldı. Ailenin birbiri ile kız alışverişi sürdü, Şemsettin Ekmen'in oğlu Ferruh'un kızı Aytaç da Zeynel Abidin Erdem'in amcası Bahattin Erdem'in büyük çocuğu Mehmet Nevaf'la, O vefat edince de kardeşi 17. Dönem Mardin Milletvekili Yılmaz'la evlendi. Ferruh Ekmen'in diğer kızı Sevim ise yine 17. Dönemde HP ve SHP'den Mardin Milletvekili olarak TBMM'de bulunan Midyatlı Kenan Nuri Nehrozoğlu ile evlendi. Kenan Nuri Nehrozoğlu'nun annesi Behiye, Hacı Abdullah Bey'in torunu Abdülkerim Bey'in kızı, Zeynel Abidin ile Mehmet Nezih Erdem'in de halasıydı. Kenan Nuri Nehrozoğlu'nun diğer kardeşi Kemal Nehrozoğlu ise İzmir'de

www.netewe.com

valilik yaptıktan sonra Ahmet Necdet Sezer döneminde Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri oldu.

Hacı Abdullah Bey'in kızlarından Neslihan Hanım ise Mardin'den 8, 9 ve 11. Dönem CHP Milletvekilliği yapan ve Savurlu ilk milletvekili olan Mehmet Kamil Boran ile Münir Boran'ın babaanneleri idi. Kamil ile Münir Boran'ın anneleri de Hacı Abdullah Bey'in torunuydu.

Hacı Abdullah Bey'in kızlarından Ayşe, Mardin'de HACKERMOZADE Hacı Faris Çelebi'nin hanımı oldu. Fatma Hanım da yine Mardin'in ünlü ailelerinden Şatanaların geliniydi. Şerife ise yörenin nüfuzlu ağalarından, yeni ismiyle Sürgücü, eski adıyla Awinalı Hacı Ahmed Ağa ile evlendi. Hacı Ahmed Ağa'nın kız kardeşi Arabiyan Aşiret Reisi ALİYÊ REMMO ile, oğlu Abdülkadir ise Diyarbekir eşrafından Pirinççizadelerin kızı (Cahit Sıtkı Tarancı'nın amcası kızı) ile evliydi. Hacı Bey'in damadı Mardinli Hacı Faris Çelebi de oğlunu Kercozlu Hacı Osmanê Hasan Şemdin'in kızı (Murathan Mungan'ın babaannesi) ile evlendirdi. Gelin ve damat teyze çocuklarıydı.

Ünlü din alimlerinden Şeyh Fethullah Efendi de Hacı Bey'in oğlu Hamdullah Bey'in (Ökmen) damadıydı. Şeyh Fethullah, ANAP Batman milletvekilleri Kutbeddin ve Ataullah Hamidi'nin dedeleridir. Zeynel Abidin Erdem'in babası Mehmet Said Erdem ise Midyat Hacı İbrahim Abbud'un (ŞEN) kızı MENCÊ ile evlendi.

BÖLGEDE SINIFLAR

1.MİRLER (BEGLER)

Bölgedeki en önemli MİR ailesi MAHALMİ MİRLERİ'dir. Yüz yıllarca bölgede egemen olmuşlardır. Osmanlı döneminden önce Eyyubi döneminde de hükümleri vardır.

SAVUR BEGLERİ için MİR ifadesi kullanılmaz, 'BEG' olarak tanımlanırlar. Savurlu Hacı Abdullah Beg'in 1842'de Botan Miri'ne karşı Osmanlı'yı desteklemesinden sonra aile etkili olmuştur.

2.AĞALAR

Ağalar aşiret ağalarıdır. Aşiretin büyüklüğüne göre ağanın etkinliği çoğalır veya azalır. Hevêrki ve Dekşuri Konfederasyon-

www.hetewe.com

larına farklı dönemlerde üst ağalık yapan Hevêrki ağaları Keferzêli Mala Şêxê Bazidler, Arabiyanlı Mala Remmo, Mala Şêxê Dervhavi ve Mizizexlı Mala Osmanlar ve Dekşuri Ağaları Kercozlu Mala Hasan Şemdin daha büyük bir alanda etkili olmuşlardır.

3. ŞEYHLER

Şeyhler bölgenin dini önderleridir. Dini otoriteleri zora değil, saygıya dayalıdır. Geniş halk kesimi ile Mir, ağa ve şehirli eşrafın üzerinde etkinlikleri vardır. Bölgede en etkili şeyh aileleri HAMİDİLER, EYDO ŞEYHLERİ, CİZRELİ ŞEYH SEYDA ve SURİYE'de ŞÊX AHMEDÊ XIZNAVİ AİLESİ'dir.

4.ŞEHİRLİ EŞRAF

Eşraf, şehir merkezlerinde yerleşik içlerine memur, asker, tüccar ve alimlerin de bulunduğu geniş ve etkili ailelerdir. Mardin'deki BEYT HAC KERMO (Mungan), BEYT MİLLİYE, BEYT ENSARİ, BEYT ŞATANA, BEYT PAŞAVAT (Ayanoğlu); Midyat Estel'deki BEYT SELİMO, BEYT HALAHİYYE, BEYT ŞEMSO ve BEYT MÜFTİ gibi aileler 'Eşraf' ailelere örnek olarak gösterilêbilir. Bu ailelerin dışında da onlarca önemli eşraf ailesi mevcuttur.

5.MOLLALAR

Medreseler de dini eğitim görmüş ve MOLLA / MELA ünvanını almış kişilerin de toplumda saygınlıkları üst seviyededir. Bu kişiler sıradan bir köylü ailesine mensup olsalar bile ilimleri ile toplumda etkili bir konumdadırlar. DERİZBİNLİ Mele ABDULVEHAB, mezarı Mardin Mansuriyê'de bulunan MELA HADİ, ĞURSLU (aslen Sürgücülü) MELA HASAN, Dêrizbinli Mele ABDULVEHHAB ve ARNASLI SEYYİD MELA ZUBEYR son dönemin en ünlü mollalarındandır.

6.SEYYİDLER

Seyyidlerin Hazreti Peygamberin soyundan geldiklerine inanılır ve saygı gösterilir. Bu ailelerin bazılarının ellerinde Osmanlı dönemine ait tasdikli şecereleri vardır. Bazı ailelerin ise ellerinde bir belge mevcut değildir.

www.netewe.com

7.KÖYLÜLER

Köylülerde toprak sahibi aşirete mensup olanlar ve toprak sahibi olmayıp aşirete dışarıdan katılan işçi (ırgat) durumunda olanlar olarak ikiye ayrılır. Turabidin'deki köylülerin tamamına yakın az da olsa bağ ve tarla sahibidir. Irgatlık durumuna Berriyê'de daha fazla rastlanır.

TURABİDİN'DE HAFİRLİK (KORUCULUK)

TURABİDİN'in İslam öncesi yerleşik halkı Hıristiyan Süryanilerdir. Müslümanlar Miladi 639 yılında Hz. Ömer zamanında bölgeye yerleşmeye başlamışlardır.

Bu döneme ait Süryani kaynakları dönemin Mafıryan'ının (Patrik vekili) Cizre'deki Müslüman yöneticiye giderek karışıklığı gidermek ve Süryani köylerinin güvenliğini sağlamak üzere her köye birer Müslüman aile gönderilmesini talep ettiğini ve bu talep üzerine Müslüman Kürt ailelerin Süryani köylerine yerleştirildiğini rivayet etmektedir.

Bu rivayetin dışında 300-400 yıllık yakın dönem incelendiğinde Turabidin'e yerleşen Kürt ailelerin yine aynı şekilde anlaşmalı olarak Süryani köylerine yerleştikleri görülmektedir. Bu koruculuk sistemine Süryaniler HAFİRLİK (HAFİR) adını vermektedir. Arnas Müslümanları, Dermemmıka Ağaları olan Mala İsmail, Midyat'taki Mala Nehroz ve Mala Mehmedo bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Zamanla Süryani köylerine yerleşen Kürt ailelerin çoğalmaları ve etkili bir duruma gelmeleri bazı rahatsızlıklar meydana getirmiş ve Süryani şairlerinin şiirlerine konu olmuştur. Bu rahatsızlığı dile getiren ve Kefrê köyünün hafirliği Batê köyünden den öğrendiğini anlatan bir şiirde şöyle denilmektedir:

Kefro meyn Botê yelfath	Kefrê Batê'den öğrendi
Va'bode bişe se'rath	Kötü işler yapmayı
U Kordoye lğavo a'lath	Kürtleri barındırarak
Vabneh babritho badrath	Kendi evlatlarını dünyaya dağıttı

www.netewe.com

BÖLGEDE TARİKATLAR

Bölgede tarikatların geçmişten günümüze değin önemli bir etkisi vardır. Geleneksel olarak hemen hemen her Müslüman ailenin bir tarikatla müridlik ilişkisi vardır.

Bölgede irili ufaklı birçok tarikat olmakla beraber en önemli ve etki sahası en geniş olanlar şunlardır:

EYDO ŞEYHLERİ

EYDO günümüzde Ömerli (Masertê) ile Savur arasında Ömerli'ye bağlı bir köyün adıdır. Köy Sürgücü Aşireti'nin Arapça konuşan tek Müslüman köyüdür. Tarikatın önderi Şeyh Ramazan'ın seyyid olduğu ve Hakkari civarından önce Mardin'in SELAX köyüne oradan da Eydo'ya gelerek yerleştiği anlatılmaktadır. Tarikat Kadiri ve Rufai'dir. 20.Yüzyılın sonlarında en ünlü şeyhi Diyarbakır şehir merkezinde yerleşik bulunan ve sonradan İstanbul'a göç eden Şeyh ZEYNEL ABİDİN'dir.

Halen Şeyh Zeynel Abidin'in çocukları İstanbul'da yerleşiktir.

Ailenin soy ağacı:

HAMİDİLER

ŞEYH HAMİD AİLESİ Mardin ve çevresinin son iki yüzyılda en etkili Şeyhlerinden biridir.

Tarikat NAKŞİBENDİ'dir. Aileye adını veren Şeyh Hamid'in SEYYİD olduğu ve 1800 yılı başlarında Siirt'te ikamet eden ve Siirt Büyük Cami'sinin imamı Molla Abdullah ile Amine Hanımın oğlu olduğu anlatılmaktadır.

40 yaşlarına kadar Siirt'te yaşayan ve ünlü MOLLA XELİLÊ SIÊRDE'nin talebesi olan Şeyh Hamid Bağdat'a giderek MEV-

www.netewe.com

LANA XALİD-İ BAĞDADİ'nin halifelerinden ŞÊX XALİDİ CİZİRİ'den halifelik alır.

Bağdat dönüşü Kercoz ÊSÊ yakınındaki XIRBA ve GERÊ köylerinde kısa bir müddet ikamet eder. Daha sonra yine kısa bir müddet Hasankeyf'te kalan Şeyh Hamid, Mardin şehir merkezine yerleşir ve Mardin'de vefat eder.

Mezarı Mardin Savur Kapı'da (Babıssor) Savur Midyat yolu çıkışında sağ taraftadır.

Şeyh Hamid'in oğulları ve torunları bölgenin birçok yerine yerleşerek tarikat faaliyetini yürüttüler.

Şeyh Hamid'in küçük oğlu Şeyh Abdurrahman Mardin şehir merkezinde kalırken, İbrahim Aynkaf'a, Abdülhalim Savur AHMEDİ Köyüne, Abdullah Mardin DARA'ya, Şeyh Abdülhalim'in oğlu Tahir Omeryan Aşireti'nin TINAT Köyüne yerleşti.

Ailenin son yüzyıldaki en önemli şahsiyeti Şeyh Fethullah'tır. 1947 yılında vefat eden Şeyh Fethullah amcası Şeyh Abdülhalim'den hilafet aldı.

1915 yılında meydana gelen Hıristiyan katliamında (SEYFO-KILIÇ YILI) köy köy gezerek onbinlerce Süryaniyi katliamdan kurtarmış, din kisvesi altında çapulculuk yapan çetelere karşı koymuş ve verdiği Süryanilerin malları, canları ve namuslarına dokunmak haramdır fetvası ile gönüllerde taht kurmuştur.

Bu olayla ilgili ayrıntılı bilgiler çalışmamızın Midyat bölümünde mevcuttur.

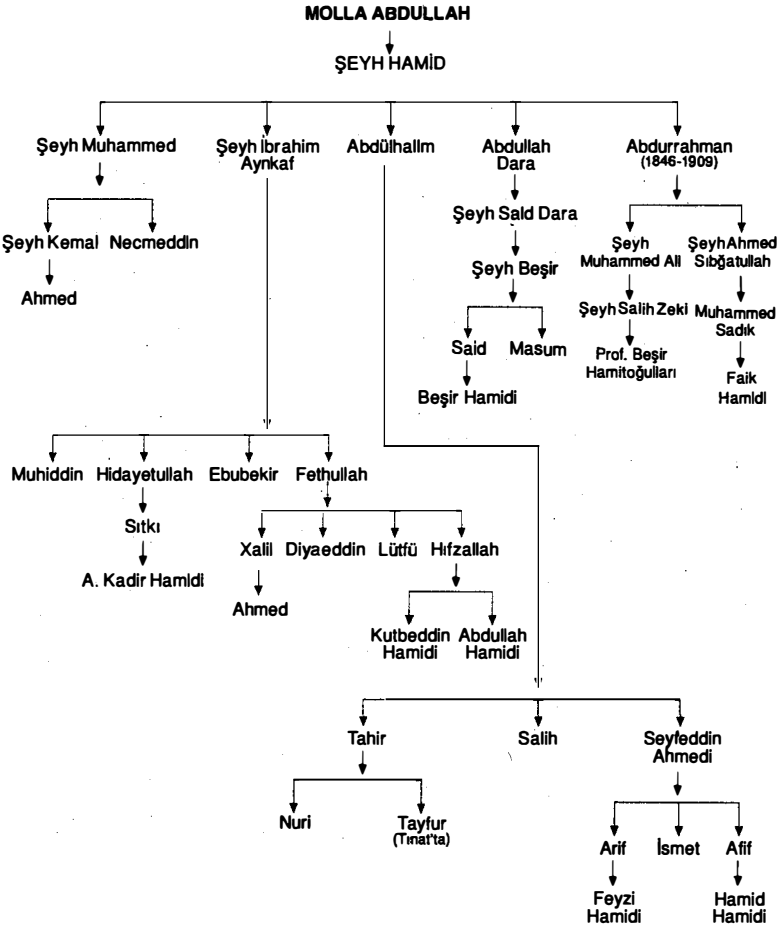
Şeyh Fethullah'ın ilk eşi amcası Abdullah'ın kızı,ikincisi, Savurlu Hamdullah Beg'in kızıPeyruze Hanım, üçüncüsü ise kardeşi Şeyh Muhiddin'in dul eşi Seyyid Ahmed Bedevi'nin kızı Zekiye Hanımdır.

Zekiye Hanım Hıfzullah ve Burhaneddin'in anneleriydi. Rıdvan Sülane'deki arazilerin Şeyh Muhiddin'e vakıf olarak verildiği rivayet edilmektedir..

Şeyh Fethullah'ın torunlarından Kutbeddin ve Ataullah Hamidi Kardeşler Batman'dan Anavatan Parti'si milletvekilliği yapmışlardır. Yine aileye mensup Şeyh Abdullah'ın torunu Beşir Hamidi 2002-2007 yılları arasında Ak Parti Mardin Milletvekilliği yapmıştır.

www.netewe.com

HAMİDİ AİLESİ'NİN SOY AĞACI

XIZNA ŞEYHLERİ

XIZNA ŞEYHLERİ adlarını Suriye'deki XIZNA Köyünde yaşamış ŞÊX AHMEDÊ XIZNAVİ'den (1887-1950) alır.

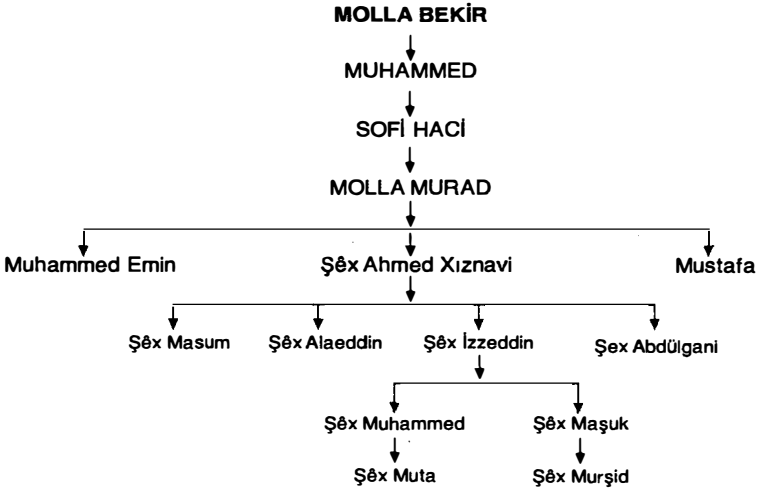
ŞÊX AHMEDÊ XIZNAVİ aslen İDİL (Hezex)'ın BANIHÊ Köyünden MELA MURAD'ın oğludur. Mela Murad'ın bölgeye Doğubeyazıd'dan gelen ALİKİ Aşireti'ne mensup olduğu rivayet edilmektedir.

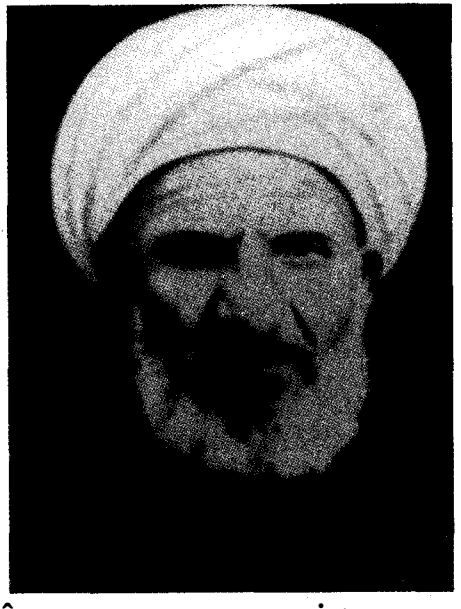
Şêx AHMEDE XIZNAVİ Bitlis NORŞİNLİ ŞÊX HAZRET'in (Şêx Muhammed Diyaüddin) halifesidir. Hilafeti henüz 25 yaşında iken 1912'de alır. Şêx Ahmed 1920'lerinin sonlarında Suriye'de

www.netewe.com

Kamışlı yöresinde irşad faaliyetlerine başlar. Bu tarihten sonra etki alanı giderek genişler. Oğulları Şêx Alaaddin, Şêx Masum, Şêx İzeddin ve Şêx Abdülgani de aynı şekilde devam ederler.

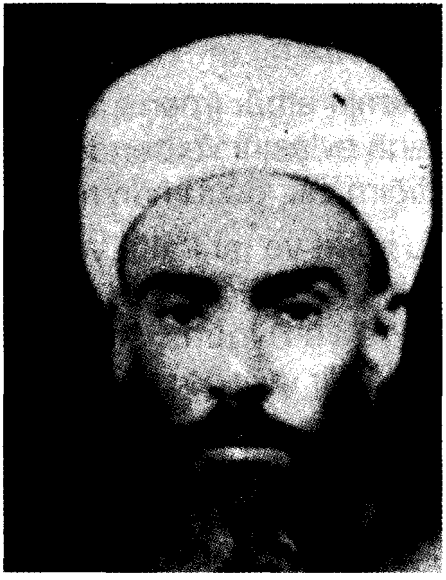
Şêx AHMED XIZNAVİ AİLESİ

ŞÊX AHMED XIZNAVİ (1887-1950)

www.netewe.com

ŞÊX MASUM XIZNAVİ
(1915-1958)

ŞÊX SEYDA

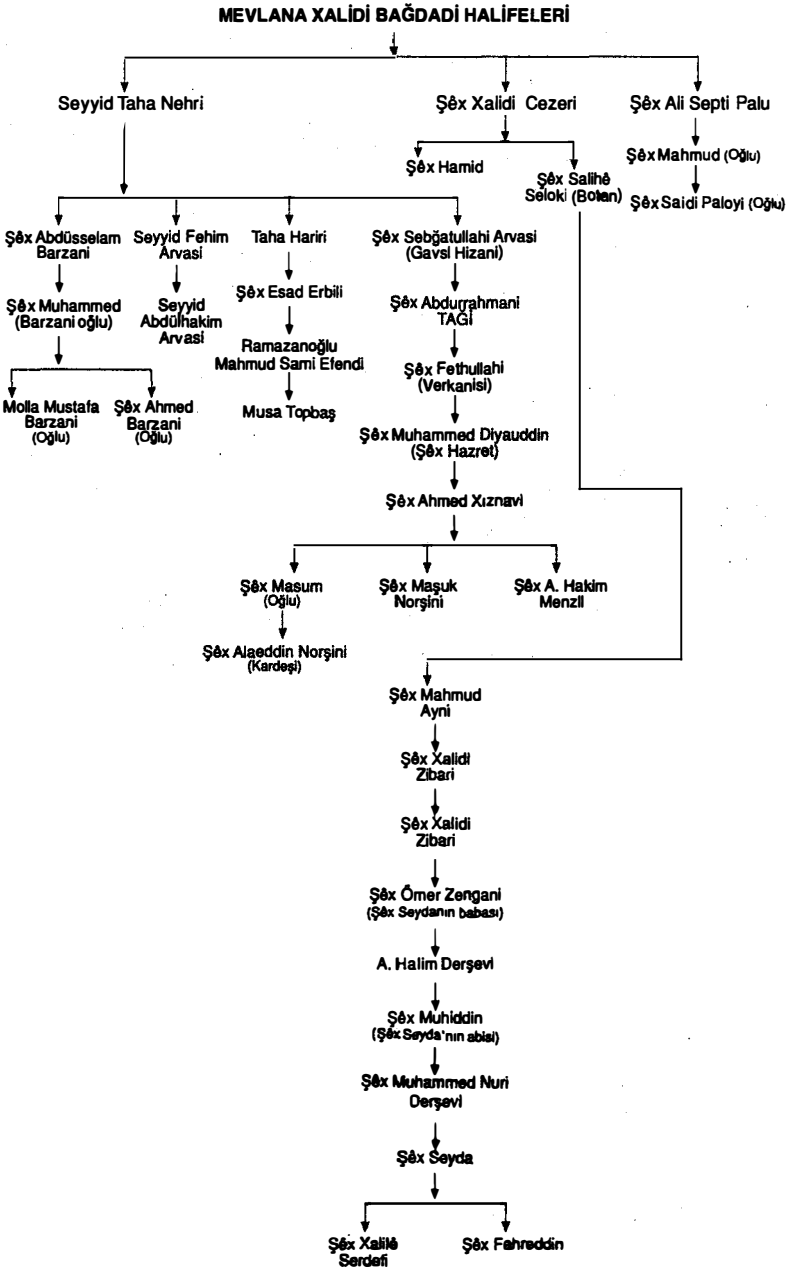
Bölgede etkili olan bir diğer tarikat da NAKŞİBENDİ TARİKATI'nın Cizre'de yerleşik ŞÊX SEYDA koludur. Şêx Seyda Ailesi aslen Kerboran'ın (Dargeçit) BÊRKEVAN köyündendir. Bir dönem Zengan Köyünde ikamet eden aile daha sonra CİZRE merkezine yerleşmiştir.

Şêx Seyda'nın vefat eden oğlu Şêx Nurullah da bölgede oldukça etkili olmuştur.

Halen yaşamakta olan oğlu Şêx Ömer Faruk tarikat şeyhliğini sürdürmektedir.

www.netewe.com

NAKŞİBENDİ TARİKATI'NIN SİLSİLESİ:

www.netewe.com

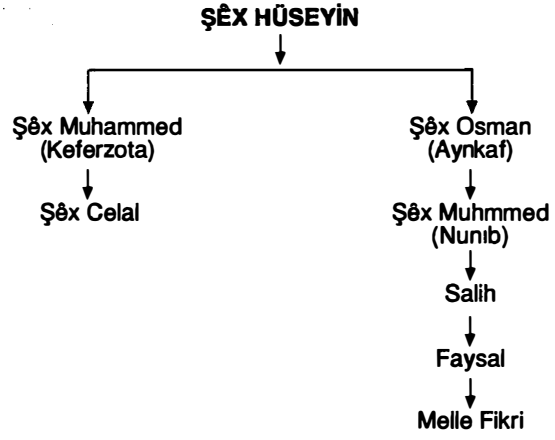
KEFERZOTA ŞEYHLERİ

KEFERZOTA ŞEYHLERİ Midyat'ın Keferzota köyünde yerleşiktirler.

Ailenin Haşimi ve lakaplarının BEYT BAKIR (Muhammed Bakır) olduğu, ilk olarak Irak'tan Midyat'ın RİŞ köyüne geldikleri rivayet edilmektedir. Irak'tan gelen ailenin bir kısmı Mardin DERİK'te kalmış, bir kısmı ise OMERYAN Aşireti'nin TAQE köyüne yerleşmiştir.

Bölgeye ilk gelen şahıs olan ŞÊX HÜSEYİN'in mezarı RİŞ köyündedir. Şêx Hüseyin'in oğullarından Şêx Muhammed Keferzota'ya, Şêx Osman ise AYNKAF'a yerleşmiştir. Şêx Osman Keferhuvarlı Muhammed Beg'in kayınpederidir. Mezarı Aynkaf'tadır. Şêx Osman'ın oğlu Şêx Muhammed NUNIB köyüne yerleşmiştir.

KEFERZOTA ŞEYHLERİNİN AİLE SOY AĞACI

BÖLGEDE SEYYİDLER

'SEYYİD' soy olarak nesebi Hz. Peygamber'e dayanan kişi demektir. Seyyidler köken olarak Hz.ALİ ile Hz.FATİMA'nın, dolayısıyla da Hz. Muhammed'in torunlarıdır.

Bölge halkı seyyidlere büyük saygı gösterir.

www.netewe.com

SEYİDAN MINTIKASI

SEYİDAN mıntıkası BÊCIRMAN, XANIKA, XIRBIH, MERCİYA, BILAXŞ, SEYARÊ ve BATERGIZ köylerinden meydana gelir. Osmanlı idaresinde bir dönem Seyidan Nahiyesi olarak idare edilmiştir. Bu köyler büyük oranda ALIKA Aşireti'ne bağlıdır. MALA CIBO, Seyidan bölgesinin önemli bir ailesidir. ALIKA Aşiret Ağaları ise MALA CIMO'dur.

BÊCIRMAN SEYYİDLERİ

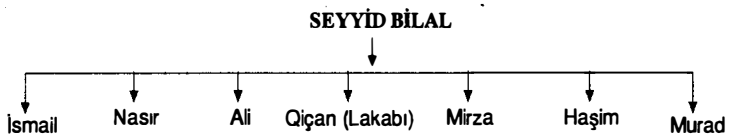
Bölgede çok sayıda seyyid olduğunu öne süren aile vardır. Bölge halkı bu ailelerin önemli bir kısmının seyyidlik iddialarına kuşkuyla yaklaşır. Ancak Bêcırman Seyyidleri bölgede en fazla saygı duyulan ve seyyidlikleri genel bir kabul gören seyyidlerdir. Bêcırman yerleştikleri ilk köyün adıdır. Midyat-Kercoz-Kerboran üçgeninde Gercüş'e (Kercoz) bağlı bir köydür. Köyün ismi Kürtçe 'vergisiz-vergi alınmayan' anlamına gelir. Osmanlı ve daha öncesinde EYYUBİ yönetimlerinde seyyidlerden Hz.Peygamber'e hürmeten vergi alınmadığı için köye bu isim verilmiştir. Cumhuriyet döneminde köyün adı değiştirilerek 'VERGİLİ' yapılmıştır.

Aile'nin bölgeye gelen ilk kişisi olan SEYYİD BİLAL ilk önce ZELİYÊ ile BILAXŞÊ arasında ÇİYÊYÊ BEŞ'e gelerek çadır kurar ve o mıntıkadaki mağaraları da kullanır. ARBAYÊ MİREKLERİ'nin KANİ DERÊ DARÊ'de ava çıktıktıkları bir günde SEYYİD BİLAL GIRÊ BEŞ'te namaz kılarken Beylerin önünden kaçan bir tavşan Seyyid Bilal'in abasının altına sığınır. Seyyid Bilal kendisine sığınan tavşanı Mirler'e vermez. Bu durum karşısında şaşkınlığa uğrayan Mirler, Seyyid Bilal'la tanışıp kim olduğunu ve nereden geldiğini öğrenince Seyyid Bilal'a Bêcırman Köyünü verir ve vergiden de muaf tutarlar.

SEYYİD BİLAL'in Bölgeye geliş tarihinin Hicri 850 (Miladi 1446/1447) yıllarına rastladığı 7 oğlu olduğu ve bugün bölgedeki Bêcırman seyyidlerinin bu 7 kişinin torunları olduğu ileri sürülmektedir.

Aile'ye mensup çok sayıda ünlü kişi vardır. Son dönem Şeyhlerinden Seyyid Xelil Serdefi, Cizreli Seyyid Kadri ile Milletvekilleri Şerafeddin Elçi, Haşim Haşimi, Musa Okçu Bêcırman seyyidlerindendir.

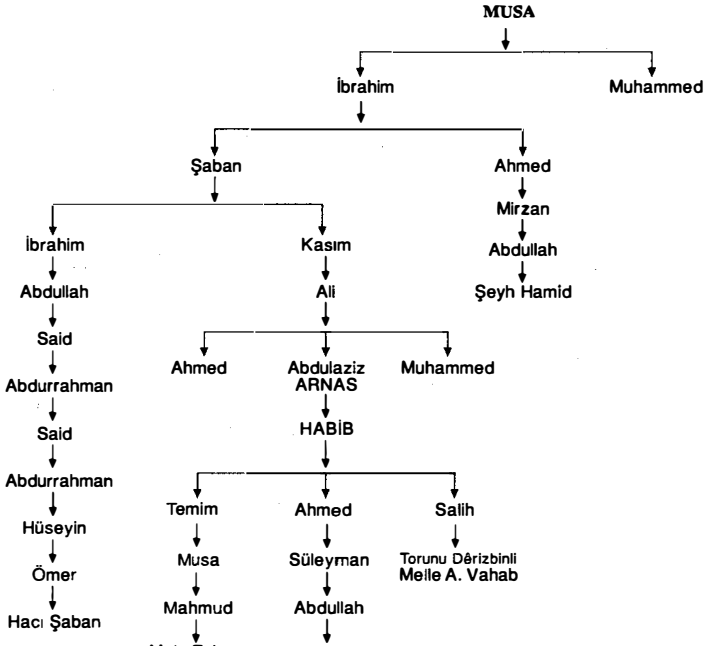
www.netewe.com

KARTMİN SEYYİDLERİ

KARTMİN Midyat'a bağlı Midyat Cizre karayolunun 20 kilometresinde büyük bir köyün adıdır. Bölgenin en eski yerleşim yerlerinden biridir. Süryani Tarihi açısından da önemli bir yerdir. Ünlü Mor Gabriel (Deyrulumur) Manastır'ı da köyün yakınlarındadır. Köydeki SEYYİDLERİN köye ilk olarak ne zaman yerleştikleri tam olarak belli değildir. Ancak seyyidlerin daha önce HAX ve HELAX köylerinde bir müddet kaldıkları (tahminen 17. Yüzyıl) ve Helax Cami'sini onların inşa ettikleri anlatılmaktadır. Ailenin bir kısmı Nusaybin Ovasında TEZXARAB ve BINARDKÊ köylerinde bir kısmı da ARNAS köyünde yerleşiktir. Ellerindeki aile şeceresine göre Arnaslı Mele Zubeyr, Batmanlı Şêx Faxreddin, Nusaybin'deki Seyyid Şaban, Dêrizbinli Mele Abdülvehab ve Şeyh Hamid 7-8 kuşak öncesinde aynı şahsın torunlarıdır.

KARTMİN SEYYİDLERİ SOY AĞACI

www.netewe.com

KERBOZ SEYYİDLERİ

Kürtçe olan KERBOZ kelimesinin anlamı 'Boz Eşek'tir. Irak'tan kaçarak Turabidin'e gelen bir seyyidin düşmanları onu takip ederler. Bir boz eşeğin üzerinde kaçmaya devam eden seyidin geçtiği tarlalar yeşermeye başlar.

Seyyidi takip edenler seyyidin henüz geçtiği bir tarla kenarında hayvanlarını otlatan bir köylüye boz bir eşek üzerinde seyahat eden birini görüp görmediğini sorunca köylü seyidi korumak amacıyla 'vallahi daha bu buğday tarlası yeşermeden böyle biri buradan geçti' diye cevap verir.

Seyyidi takip edenler aradan en az birkaç ay geçtiğini düşünerek takipten vazgeçer ve geri dönerler.

Rivayette adı geçen seyyidin ailesine bölgede SEYİDÊ KER BOZ (Boz eşekli seyyid) adı verilmektedir.

Aile bölgenin birçok köyünde yerleşiktir.

ESTEL SEYYİDLERİ

Estel'de AKURT, YEŞİLMEN, GÜNALTAY ve HACI İSA CENGİZ aileleri seyyid olduklarını söylemektedir. Estel halkı bu ailelere 'Seyyid' olarak hitap etmektedir.

Ancak bu ailelerin ellerinde tasdikli bir aile şecereleri bulunmamaktadır.

Estel'de farklı soyisimlere sahip seyyidler arasında birkaç yüzyıl öncesine kadar yakın amcazadelik tesbit edilememiştir.

Hacı İsa Cengiz ailesi Estel'e DÊRİNDİB köyünden gelmiş ve Hacı İsa Cengiz Halahi ailesinden Hacı Ali Tan'ın kızı Hatice hanım ile evlenmiştir.

www.netewe.com

Turabidin'in Patriklik Kürsüsünden Ayrılması

1932 yılında Süryani Patriği seçilen Afram Borsomo *Turabidin Tarihi* adlı kitabında olayı şu şekilde anlatmaktadır.

"1365 yılında Turabidin bölgesinin Patriklik Kürsüsü'nden ayrılması olayı meydana geldi. Şöyle ki, Gorgis adındaki zayıf bir rahip Şalêh (Barıştepe) Piskoposu Basiliyos Sobo'yu Mardin Patriği Sımacil (İsmail)'in yanında çekiştirdi. Patrik soruşturmaksızın hareketi geçti ve piskoposu aforoz etti.

Bunu öğrenen Piskopos Patrikle görüşmek için teşebbüse geçti, ancak Patrik onu küçük düşürdü ve onunla görüşmeyi kabul etmedi. Piskopos Zahfaran Manastırı'nın kapısı önünde içeri girebilmek için 3 gün beklediği halde Patrik ona giriş izni vermedi. Bunun üzerine Piskopos çok üzgün bir biçimde Turabidin'e döndü. Ardından bölge piskoposlarına mektuplar yazarak onlardan Patrik nezdinde kendisine destek vermelerini istedi. Qartmin (Yayvantepe) Piskoposu Yuhanun Yesoc (Yeşo), Hah (Anıtlı) Piskoposu Filiksinos, diğer piskoposlar çok sayıda papaz, diyakon ve ileri gelenler ona arkadaşlık ettiler hep beraberce Patriğin yanına gittiler.

Ancak Patrik onunla görüşmeyi reddetti. Onlar da Zahfaran Manastırı dış kapısı önünde 14 gün geçirdiler, fakat Patrik onlarla görüşmedi. Onlar da çok üzüldüler ve başarısız bir biçimde yurtlarına döndüler.

Hepsi Zahfaran manastırı yakınlarına vardığında şöyle seslendiler: "Aksiyos Mor Basiliyos Sobo Patriklik makamına layıktır ve müstehaktır!" Sonra da Şalêh (Barıştepe)'de Mor Yacqub Manastırı'nda, Piskopos Sobo'nın makam odasına girdiler. Eyyubilerden Hasankeyf meliki 1. Adil Fahreddin Süleyman, Sobo'yu huzuruna kabul etti.

Sobo'de melike başından geçenleri anlattı ve ondan ülkesinin Patriklik beratını elde etti. Turabidin piskoposları Şalêh (Barıştepe)'da Mor Yacqub Manastırı'nda toplandılar ve Basiliyos Sobo'yu Turabidin ve Hasankeyf Patriği ilan ettiler. 6 Ağustos 1364'te Tecelli (Görünme) Bayramı'nda (Cedo d Metlolo) Sobo, Iğnatiyos Sobo olarak adlandırıldı.

www.netewe.com

Sobo, Abul Hasan oğlu Caziz (Aziz) oğlu Şaliba oğlu Papaz Behnam'ın oğludur. Şalêh (Barıştepe) köyündendir ve kökleri 12. Yüzyıla kadar uzanan asil bir ailenin çocuğudur. Bu aileden ikisi de amcası olan iki piskopos çıkmıştır. Basiliyos Barşawmo ve Şalêh (Barıştepe) Başpiskoposu Caziz (Aziz), Sobo'nun piskoposluğu 10 yıldan fazla sürmüştür.

Patrik Sınacil (İsmail) bu keskin tutumundan çok pişman oldu, bu gelişmeler onu çok üzdü. Turabidinlilerin giriştiği yasal olmayan bu çabasını iptal etmek için uğraştıysa da başarılı olamadı.

Patrik olan Sobo'ya bağlı 5 Piskoposluk (Marciyoto) vardı. Bunlar Qartmin Manastırı, Hah, yani Bet-Aylo'deki Dayro du Şlibo, Bet-Riso, yani Mor Malke Manastırı, Hozê denilen Zargal (Zercel) ve Beşiri'deki Mor Quryaqos Manastırı ve Midyat. Sobo Patriklikte 25 yıl kaldıktan sonra 1389 yılında yılında öldü. Naaşı Şalêh (Barıştepe)'daki Mor Yacqub Manastırı'nda gömüldü.

Turabidin piskoposları Sobo'nun ölümünden sonra Midyatlı Rahip-Rabban Moto'nun oğlu Yesoc (Yeşo)'u Patrikliğe 1390'da seçtiler. Ona da 'Iğnatiyos' diye hitap ettiler. Ancak 1417 yılında Hasankeyf vezirinin halk arasında yaydığı ayrılık ve fitne nedeniyle görevinden alındı.

Bu vezirin hikayesi şöyledir: Vezir hac için Mekke'ye giderken oğlunu da Patriğin yanına bırakmış ve ona oğluna göz kulak olmasını istemişti. Vezir, bölge liderlerinin onu makamından uzaklaştırmasına izin vermemişti.

Vezir döndüğünde oğlu ona Patriğin halkı kendisine karşı kışkırttığını iddia etti. Bunun üzerine Yesoc (Yeşo)'un yerine, onun 1418'de tayin ettiği Şalêhlı (Barıştepeli) Rabban Mascud (Mesud) Patrikliğe seçildi. Görevden alınan Patrik, Zahfaran Manastırı'na (Dayro d Kurkemo) gitti. Patrik Behnam'ın emriyle Netfo (Nıtfo) Manastırı'nda (Zahfaran Manastırına bakıyor) oturdu. 1421'de de öldü.

Patrik Mascud (Mesud)'a gelince, ki o bu addaki ilk Patriktir. Görevinde başarılı olamadı. Bir gece Kürtler onu yaraladılar. Hasankeyf meliki Patriğin intikamı olarak 8 Kürt liderini idam edince, tebaası onu bu hareketinden ötürü kınadı.

Melik Patriği Hasankeyf'e çağırdı ve onu kandırarak yarasına zehir koydu ve oda öldü (1420) Qartmin Manastırı Başpiskopo-

www.netewe.com

su Ciwarnoyo (Gülgüzeli) Henux 1421'de onun yerine Patrik seçildi. Bunun ölümü 1444'tedir. Henux'tan sonra Qartmin, sonra da Hah başpiskoposluğu yapan Sorino (Haberli) önde gelenlerden Gafil'in oğlu Filiksinos Tuma Patrikliğe seçildi.

(1444). Bir yıl sonra da öldü. Bu Patrik fasih ve uzunca bir anafor yapıtı yazdı ki bu, "Ey bütün yaratıklara güven ve barış veren Tanrım" diye başlıyordu, ile başlangıcı: "Ey mübarek kurban sen ne yücesin" şeklinde olan Husoyo'yu yazmıştır. Bunun tek nüshasını 1911'de Mor Malke Manastırı'nda bulduk.

Tuma'nın yerine Hozê Piskoposu Basiliyos Yesoc (Yeşo, Şalhoyo-Barıştepeli-Gallo'nun oğlu) 14 Eylül 1455'te Patrikliğe seçildi.. Bu ll. Yesoc (Yeşo)'dur. 1460'ta öldü. Büyük bir bilgin, usta bir hattat ve iyi bir hatipti. Çok uzun boyluydu.

ll. Yesoc (Yeşo)'dan sonra 1460 yılı Yawm Hamso d Roze (Sırların Perşembesi Günü'ünde) Hah (Anıtlı) piskoposu Filiksinos Caziz (Aziz) Patrikliğe seçildi. Caziz (Aziz) Mardin'e bağlı Bsilad köyünde doğmuştu ve Bar-Sawto (İhtiyarınoğlu) olarak biliniyordu. Rabban Yesoc (Yeşo) Jejim'ın öğrencisi olmuştu.

Ona Abul-Macani (Ebül-Maani) lakabı verilmişti. İnzivayı seven, salih ve faziletli bir insandı. İnananları takvayla süsledi. Yasalara karşı gelmedi. Nerede olursa olsun vaaza ve irşada ara vermiyordu. Hasankeyf'te 1428'de öldü ve oraya gömüldü.

Turabidinliler 1482 yılında bölündüler. İki Patrik seçtiler. Bunlar Zergal (Zercel) Piskoposu Arboyo (Taşköylü) Basiliyos Sabo ile Gêrgêr (Cırcır) Başpiskoposu Diyonisiyos Yuhanun (Ciwarnoyo-Gülgüzeli) Bar-Qufêr'dır. Turabidin'de büyük bir ayrılık meydana geldi. Manemcen (Menımen, Baminin) köyünde Antakya Patriği Mor Xalaf'ın başkanlığında toplanan ruhaniler meclisi iki tarafı barıştırdı ve Sabo'nın Patriklikte kalmasını ve Yuhanun'un görevden alınmasını kararlaştırdı. Sabo 1488'de öldü ve Yuhanun Patrik oldu.

O da 1492 yılında öldü. Mütevazi, salih bir insandı. Yuhanun'dan sonra Başpiskopos ll. Basiliyos Mascud Patrikliğe seçildi (1492). Denildiğine göre Antakya Patriği Xlll. Yuhanun onun göreve başlaması töreninde hazır bulundu.

Bu Yuhanun dini liderlikte yanlış uygulamalarda bulundu. Makamında kibirlendi. Kilisenin yasalarını ihlal etti. Çünkü o Turabidin'e bir Mafıryan ve boş kadro olmaksızın 10 ya da 12 ka-

www.netewe.com

dar piskoposun atamasını yaptı. Bunun üzerine bölgenin piskoposları ona karşı çıktılar ve onu görevden aldılar. Bunlar anladılar ki Turabidin Patrikliği'nin bir kıymeti kalmadı. Antakya Patrikliği ile barışmaya karar verdiler.

1495'te Antakya Patriği Mor Nuh'un liderliğine itaat ettiler. Görevden alınan Patrik II. Mascud (Mesud) ise Xarput (Harput)'taki bir manastırda köşesine çekildi.

Bu barış Zahfar Manastırı'ndaki Patriklik Kürsüsü ile yapılan ilk barış olmuştur.

Fakat görevden alınan Patrik II. Mascud (Mesud) yasal olmayan bir yolla bu zor zamanda bir kez daha Patrikliğe döndü ve 1512 yılında öldü.

Onun yerine kardeşinin oğlu olan Zergal (Zercel) Başpiskoposu II. Basiliyos Yesoc (Yeşo) geçti ve 1551'de Kudüs'te ölünceye kadar görevde kaldı. İffetine düşkün bir insandı. Peşpeşe 2 Mafıryan tayin etmiştir. Ondan sonra Papaz Samsaddin (Şemsettin)'in oğlu Yacqub Patrik oldu. Bu 1552'den beri Zargal (Zercel) piskoposu idi. 1571'e kadar Patriklik Kürsüsü'nde kaldı.

Bu tarihte Antakya Patriklik Kürsüsü ile Antakya Patriği Mardinli Necmat (Nimet)'in döneminde ve Antakya Patriği II. Dawud Şah Patrikliği zamanında ikinci kez barış yapılmıştır.

Ancak Hasankeyf'deki bazı Hıristiyan asiler ayrılıkla ısrar ettiler ve Midyatlı Sehlo'yu kendilerine Patrik yaptılar. Bu 1583'ten 1621'e kadar 38 yıl görevde kalmış. Onun yerine de akrabası Midyatlı Cabdo (Abdo) geçmiştir.

Sonra da bu Patrikliğin devamı gelmemiştir. Çünkü Patriklik (Havarilik Kürsüsü) ile üçüncü defa barış yapılmıştır. 1674 yılında Mafıryan Medyoyo (Midyatlı) Habib ki, zahid bir adamdı, Patrik oldu.

Fakat onun karşısına inatçı 3 piskopos dikildi ve onun yerine Denho'yu 1688'de yasal olmayan bir yoldan halef yaptılar.

Onun yerine de 1707 yılında Cernesoyo (Bağlarbaşılı) Denho Patrik oldu. 1725'e kadar bu görevde kaldı. Sonra Patrik Shoq (İshak)'ın 1710'da Mafıryan atadığı ünlü II. Samcun'ın çabalarıyla dördüncü kez Patriklik Kürsüsü ile barış yaptılar.

Onun yerine 1740'ta Cernesoyo (Bağlarbaşılı) Mafıryan Denho Baltaji geçti. Aynı yılda yeni Başpiskopos Barşawmo Patrikliğe geçti. 1791'e kadar bu görevde kaldı. Halbuki Patrik Antakya-

www.netewe.com

lı IV. Gorgis onlar için Sirinoyo (Haberili) Şaliba Catoro 1779'da Mafıryan atanmıştı.

Aynı süre içinde bunlar (ayrılıkçı Hıristiyanlar) kendileri için Hahoyo Cabdalla (Anıtlılı Abdullah) adındaki bir şahsı Mafıryan tayin etmişlerdir.

Patrik Barşawmo ölünce aralarında ayrılık çıktı. Onun yerine Arbo'dan iki Patrik adayı ortaya çıktı. Bunlar zahid Rabban Esacyo ve Mor Malke Manastırı Piskoposu Aho idiler (1791). Burada ahmak Mafıryan Şaliba, ki çocuksu davranışları vardı, yasallıktan büsbütün uzak bir yöntemle kusurlu başkanlığı gibi, duruma 5 kişi el koymaya başladı. Kısa bir süre içinde bu beş kişi yasal olmadan Patrikliğe geçtiler.

Bunlar 1803'te Haç Manastırı Piskoposu Yawsef, Hazxoyo (İdilli) Shoq (İshak, 1804), Ehwoyo (Hababoyo, Habablı) Barşawmo (1812), Sirinoyo (Haberili) Barşawmo (1813) ve Sirinoyo (Haberili) Mirza (1816)'dır. Ertesi yıl Aho, Esacyo ve Şaliba öldü. Bu beş kişiye 1821'de Midyatlı Zaytun de katıldı. Sonra da Arboyo Cabdennur (Taşköylü Abdınnur).

Nehloyo (Yemişlili) Barşawmo 1815'te sonra da Kando ailesinden Nehloyo Cabdellahad (Yemişlili Abdıllahad) 1821'de Mafıryan oldu. Antakya Patriği V. Gorgis 1821'de bunlara gönderdiği genel bir mesajla kendilerini çağırıp ta başarılı olamayınca Patrik II. Eliyo (İlyas) 1838'de başkanlığını ilk zamanlarında, yasal olmayan Patrikleri, ellerinde bulundurmuş olduları meşru olmayan adlardan vazgeçmeye zorlayan Omid (Diyarbakır) valisinin arabuluculuğuyla Mafıryan Cabdellahad (Abdıllahad) ile barıştı. Ve Patrik piskoposluk derecelerini eski yasallığı üzerine getirtti.

Yasal olmayan Patrikler peşpeşe öldüler. Son ölenler Mirza (1859) ve Medyoyo (Midyatlı) Zaytun (1869) olmuştur. Bu anda kilise yasalarına büyük kötülük eden dizin sona erdi.

Mafıryan Cabdellahad (Abdıllahad), bazı Kürtler onu 1844'te öldürünceye kadar Turabidin Hıristiyanlarının başkanlığını sürdürdü.

Turabidin'deki dini ayrılık 1364'ten başlayarak 1839'a kadar 475 yıl sürmüştür. Havari Kürsüsü (Yasal Patriklik Kürsüsü) ile 5 defa barış yapmışlardır. En sonunda da bu ayrılığın Turabidin Kilisesi'ne verdiği zararın farkına varmışlardır."

www.netewe.com

PATRİKLİK MERKEZİ MARDİN'E TAŞINDIKTAN SONRAKİ SÜRYANİ PATRİKLER LİSTESİ*

Athanasiyos Yeşu VIII	(1139-1166) (yüz sekizinci patriktir)
(Büyük) Mihayel Rabo I	(1166-1199)
Athanasiyos Saliba IX	(1199-1207)
(Küçük) Mihayel II	(-)
Yuhanna Yeşu XIII	(1208-1220)
İğnatiyos Davut III	(1222-1252)
Diyonnosiyos Ahrun (Angür)	(1252-1261)
Yuhanna Bar Madeni XIV	(1261-1263)
İğnatiyos Yeşu IV	(1264-1283)
Filiksinos Nemrut	(1283-1292)
Kostantin Malatyalı	(-)
Barson	(-)
Bedir Zohe	(1293-1333)
İyavennis İsmail	(1333-1365)
İğnatiyos Şahap V	(1365-1381)
İğnatiyos İbrahim VI	(1381-1412)
İğnatiyos Behnem	(1413-1455)
İğnatiyos Halef	(1456-1483)
İğnatiyos Şeylillah	(1483-1493)
İğnatiyos Nuh	(1494-1509)
İğnatiyos Yeşu	(1509-1510)
İğnatiyos Yakup I	(1510-1519)
İğnatiyo Davut	(1519-1521)
İğnatiyos Nimetullah	(1557-1576) (Beraberinde Filatos)
İğnatiyo Davutşah	(1576-1591)
İğnatiyos Filatos	(-)
İğnatiyos Abdulgani	(-)
İğnatiyos Mama	(-)
İğnatiyos Hadaye	(1591-1640)

www.netewe.com

İğnatiyos Şükrullah	(-)
İğnatiyos Şemun	(1640-1653)
İğnatiyos Abdunnur	(-)
İğnatiyos Yeşu (Medli)	(1653-1661)
İğnatiyos Abdulmesih	(1661-1686)
İğnatiyos Habip	(-)
İğnatiyos Gevergis	(1687-1708)
İğnatiyos İshak	(1709-1722)
İğnatiyos Şükrullah III	(1722-1745)
İğnatiyos Gevergis (Urfalı)	(1745-1768)
İğnatiyos Gevergis (Musullu)	(1768-1781)
İğnatiyos Matios	(1782-1817) (Beraberinde Mihayel ve Behnam)**
İğnatiyos Behnam	(-)
İğnatiyos Yuhanna	(-)
İğnatiyos Gevergis IV	(1818-1836)
İğnatiyos İlyas II	(1838-1836)
İğnatiyos Yakup II	(1847-1871)
İğnatiyos Fetros IX	(1872-1894)
İğnatiyos Abdulmesih II	(1895-1905)
İğnatiyos Abdullah II	(1906-1915)
İğnatiyos İlyas II	(1917-1932)

* Seçimlerin uzaması sonunda, bir süre çift patriklik devri sürmüştür. Nimetullah asıl patriktir.

** Seçimlerin uzaması sonunda, bir süre çift patriklik devri sürmüştür. Matios asıl patriktir. (Güncel 1970:225-227).

www.netewe.com

BÖLGEDE 1842-1847 BOTAN BEYİ'NİN İSYANI

Midyat Bölgesi'nin doğu kısmı özellikle de Hevêrka ağaları Cizre'deki BOTAN MİRİ'ne bağlıydı.

Botan Miri'nin 1842'deki isyanında bölge ileri gelenlerinin nası bir tutum takındıkları ile ilgili net bir bilgiye sahip değiliz.

Ancak eldeki belgelerden biri OMARYAN Ağası SADUNÊ MUHAMMED CİZİRİ'nin Mir'i desteklediği ve isyan sonrası 1847'de Bulgaristan'ın RUSÇUK şehrine sürgün edildiği yönündedir.

BÖLGEDE 1880 ŞEYH UBEYDULLAH OLAYI'NIN ETKİLERİ

Hakkari Şemdinanlı Seyyid Taha'nın oğlu ŞEYH UBEYDULLAH 1880 yılında İran Kürtlerini de kapsayan bir harekata girişti. Olayın esası bugün bile tam olarak aydınlatılabilmiş değildir. Başlangıçta Osmanlı'ya karşı gibi gözüken olay derinlemesine incelendiğinde İran'daki Kürtleri de bugünkü Suriye ve Irak Kürtleri ile birleştirerek tüm Kürtleri kapsayacak bir şekilde Osmanlı hâkimiyetine alma girişimi olarak gözükmektedir. Bu yönüyle tam olarak aydınlatılamasa da Sultan Abdülhamid'in de bunu el altından desteklediği sanılmaktadır.

Turabidin bölgesindeki ileri gelen ağa, bey ve şeyhlerin Şeyh Ubeydullah'ı destekledikleri ve büyük bir bölümünün İstanbul'a sürgün edildikleri aşağıdaki belgede belirtilmektedir.

Ancak bu listenin ne kadarının sürgün edildiği ne kadarının yoldan, Halep'ten veya Mardin'den geri çevrildiği tam olarak belli değildir.

Sürgüne Tabi Tutulan Beylerin Ve Ağaların İsim Listesi ve Meskun Oldukları Yerlerin İsimleri Aşağıya Ayrıntılı Bir Şekilde Belirtilmiştir:

Siirt Sancağıında Reşkotan Aşireti Reisi Mustafa Kutto Ağa, Garzanlı Hacı Fettah, Hacı Fettah Bey'in biraderi Hamid Bey, Diğer biraderi Emin Bey,

Hacı Fettah Bey'in oğlu Seyfettin Bey,

Alikan Aşireti Ağası Ömer Burtev Ağa, Garzan dahilinde

www.netewe.com

Pencinar Aşireti Ağası Çetto Ağa, Şirvan'da Şir Beyzade İsmail Bey, Şirvan Kazasında Said Bey ve oğulları Fettah ve Hurşid Beyler,

Şirvan kazasında Usturkan Aşireti Ağalarından Şêr Bey ve Süleyman Ağalar, Şirvan kazasında Kefrê köyünden Ömer Bey, oğlu Halil Bey ve diğer oğlu Ömer Bey ve diğeri Derviş Bey, Şirvan Kazasında Noş köylü İbrahim oğlu Abo Ağa,

Şirvan kazasında Hizan nahiyesinde Hurs köyünden Murad oğlu Ağa akrabalarından Çekko oğlu Süleyman,

Kasım oğlu Selim, Hizan'da Herir köylü Aziz oğlu Ali Ağa, Şirvan'ın Emirun nahiyesinde Abdi Beyler ve hanedandan Şerif Bey,

Şirvan'da Hob köyünden Kerim Bey, Hacı Fettah Bey'in akrabalarından Reşit Bey oğlu Muhammed Ali Bey Êrdê kazasına bağlı Çan köyünden Ömer Ağa,

Beşiri nahiyesi Ağalarından Telharlı Mirza Ağa, Zercel köyünden İbrahim Hasso Ağa, oğlu Hasso, diğer oğlu Zerko, Zercel köyünden Ali Muhammed Bey Ağa,

Sinan köylü Hacı Reşid Ağa Elhaddeyn köylü Said Ağa Gancuveyş köylü Şuveyş Ağa,

Şeyh Soban köylü Emin Ağa, İsa Ağa, Hamid Ağa, Milli Aşireti Ağaları Zade İbrahim ve Muhammed ve Ali Ağalar ve Karakeçi Aşireti Reisi Halil Bey, Biraderi Deri'i,

Silvanlı Abdullah Bey, Kulplu Telli Ağa ve biraderi Mirza Ağa, Silvanlı Reşit Ağa, Hazrolu Seyfeddin Bey, Kasr Köylü Hasan Ağa, biraderi Ali Ağa,

Dıleser köylü Ali oğlu Hüseyin, Hasar nahiyesi Ağası Aburrahman oğlu Muhammed Ağa, Sason kazasında Bekiran Aşireti Ağası Kekveys Ağa, Pençnar Aşireti ağalarından Bekir Ağa, Alikan Aşireti Ağası Zuhrab Ağa,

Biranlı Aşireti'nden Şeyro Ağa, Pencinar Aşireti'nden Cundi Ağa'nın oğlu Lendes Ağa, arkadaşı Halid Ağa'nın Oğlu Celil Halid Ağa, Reşkotan Aşireti'nden Seyli Ağa, oğlu Salih,

Sason'da Bapo köylü Hasan Ağa'nın oğlu Genco Ağa, Melkan köylü ağalarından Mursi Ağa, arkadaşı Halef Ağa

Sason kazasında Çomanlı Aşireti Reisi Hacı Hamo Ağa, Pervarili nahiyesinden Hashar köylü Telli Ağa, Cihangir Ağa'nın oğlu Temur, Ataf köyünden diğer Cihangir Ağa, Derviş Ağa, Deştetan köyünden Fendi Ağa oğlu Kasım, Aynikaf köyü Muh-

www.netewe.com

tarı Hasan Feho, Gercüş nahiyesi Ağası Hüseyin Ağa oğlu Hasan Şemdin ve Biraderi Osman Ağa,

Kahri köyünden Abdi Ağa'nın oğlu Cebsil Ağ, Arnaslı Osman Timur Ağa, Osman oğlu Saruhan Ağa,

Siirt merkezli Hamid Ağa birarderi Reşid Ağa diğer biraderi Hacı Musa Ağa oğulları İsa ve Hamza Ağalar,

Zaptiye eski mülazimi Hacı Süleyman, Yusuf, Ahmed Hacı, kardeşi İsa Efendi, Hacı Nimet Çavuş, Hasan Çavuş,

Hasibin oğlu Abdurrahman, Fettah oğlu Mustafa,

Şırnaklı Ağa Yusuf oğlu Muhammed Ağa, Tay Şeyhi Abdurrahman, Halil Beg Ağası Remmo oğlu Ali, Hasar nahiyesinin Ağası Abdurrahman Ağa'nın oğlu Muhammed Ağa,

Hamrin nahiyesi Ağası Hasan-i Temmo biraderi Ali, Timurili Şeyh Abdülhay, Taşlıbiro Halilo oğlu Dilli biraderi Fethi, Ahmed Mahi,

Keferhuvar köyünden Halef Bey oğlu Muhammed Bey, İsmail Verdi, Milli Ağası Yusuf Ağa, Gerçuşlü Hasan Şemdinzade Hasan ve Osman Ağalar, Ramanlı Abdi Halef,

Baraflı Süleyman el-Hüseyin'in oğlu İbrahim Ağa, Alikan Ağası Abdi Ağa, Eys köyünden Saruhanê İnotlu Şabo,

Hasankeyfli İbrahim Nimetin oğlu Nüman, Rumanlı Halefin oğlu Halef, Keferili Abdülhay'in oğlu Halil, Meşkinanlı Ahmed Ağa, Meşkinanlı Hami Paşa, Midyatlı Anez,

Ali Bali Bey ve arkadaşı Hasan Bey, Mardinli Tüccardan Mustafa oğlu Ahmed Ağa, Mardinli Kasap Mahmud oğlu Hamid Ağa, Çiftçi İbrahim oğlu Veli Ağa, biraderi Kasso,

Milli Aşireti reisi Şeyh Musa'nın oğlu Yusuf Ağa, Midyatlı Halef Ağa'nın oğlu Hacı Abdullah Ağa, Midyatlı Çiftçi Bozo oğlu Abdi Ağa, Midyatlı Tüccardan İbrahim oğlu Numan Ağa,

Midyatlı Ali oğlu Ali Ağa, Süleyman oğlu İbrahim Ağa, Abdi oğlu Ahmed Ağa, Meşayihten Abdullah Efendi,

Çiftçi İsa oğlu Ali Ağa, Hasırkaçah Ali oğlu Derviş, Midyat kazalı Muhammed Bey ve Abdi kehya, Siirtli Numan oğlu Rikkat, Hizanlı Şeyh Resul oğlu Şeyh Muhammed,

Hobanlı Osman bin Abdi, Şırnaklı Şahin oğlu Abdullah, Garzanlı Hacı Maruf oğlu Muhammed, Siirtli Seyyid Muhammed oğlu Abdal, Siirtli Hasan oğlu Muhammed,

www.netewe.com

Garzanlı Cündi oğlu Hamo, Midyatlı Gayur oğlu Hasan, Midyatlı Muhammed oğlu Hasan,

Kolaklı Osman oğlu Katun,

Diyarbakırlı Muhammed oğlu İskender, Siirtli Abdullah oğlu Ali, Silvanlı Abdullah oğlu Feyo.

Devletli Abidin Paşa Hazretlerinin (Kürdistan bölgesinden) sürgün ile uzaklaştırdığı Kürt Reislerinden yukarıda isimleri yazılı şahıslar hakkında ileri sürülen iddianameleri padişahımın emir ve kararı doğrultusunda bendeniz tarafından bire bir inceleyip araştırdım. Adı geçen evrak yanında ceza mahkemesi usulünce kanuni işlemler çerçevesinde fezleke dosyaları ve suç unsuru olabilecek hiçbir işlem yapılmamış ve hiçbirinin ifadeleri dahi alınmayarak sürgün edilmişler.

Yalnız sorgulama komiseri tarafından bir parça fezleke sureti hazırlanmıştır. Abidin Paşa ve Mardin sancağı İdare Meclisi tarafından bir parça layıha ve mazbata hazırlamışlar. Ve Kürt Reisleriyle ilgili diğer evraklar ise iddialardan ibaret birer yazışmalar olarak görülmüştür.

Yukarıda isimleri yazılı olan Kürt Beylerinden bendeniz tarafından yazılan fezleke maddeleri Mardin Meclisi idaresince tanzim edilen mazbata dayanak olarak alınmıştır. Ve bir kısım Kürt beylerinin gelen evrakta isimlerine bile hiç rastlanmamış olup kendi ifadelerine göre Halep'te ifadeleri alındığı anlaşılmaktadır.

Zaptiye tarafından gelen bilgiye göre bu şahıslar arasında iki şahısın tamamen masum ve suçsuz oldukları gelen evrakta beyan ile yazılmıştır. On dört şahsın dahi bunlardan bazılarının hizmetkarları oldukları Hapishaneler Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen isim defterinde yazılıdır. Haklarında ileri sürülen suçlamaların derecelerine göre ayrılmıştır. Bu hususta emir ve karar padişah hazretlerinindir.

Bende	Bende	Bende
Sabık Hakkari	Sabık Suriye	el-yevm Bağdad
Müdde-i umumi	Müdde-i umumi	Müdde-i umumi
Müfid	İsmet	Ahmed Fethi

www.netewe.com

Mardin, Hamidiye Alayları 6. Livası'nın merkeziydi ve Liva şu alay ve aşiretlerden oluşmaktaydı:

41. Alay Viranşehir'de Milli Aşireti'nden ve Miralay İbrahim Bey idaresinde,
42. Alay, Viranşehir'de Milli Aşireti'nden ve İbrahim Bey oğlu Kaymakam Adülhamid idaresinde,
43. Alay, Viranşehir'de İbrahim Bey oğlu Kaymakam Mahmud idaresinde,
44. Alay, Siverek'te Karakeçi bucağında Karakeçi Aşireti'nden Kaymakam Halil Bey idaresinde,
45. Alay, Resulayn ile Mardin arasında Kikan (Kikiler) Aşireti'nden Kaymakam Reşit Bey idaresinde,
46. Alay, Siverek'in Bucak Aşireti'nden Binbaşı Yusuf Ağa idaresinde,
47. Alay, Tayy Aşireti idaresinde,
48. Alay, Cizre'de Miran Aşireti'nden Kaymakam Mustafa Paşa idaresinde,
49. Alay, Cizre'de Miran Aşireti'nden Mustafa Paşa oğlu Abdülkerim Bey idaresinde.

www.netewe.com

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI YILLARINDA MİDYAT

Birinci dünya savaşı yıllarında Midyat Aşiretlerinin önemli bir kısmı hükümet kuvvetlerini desteklemiştir. 1919'da öldürülen Alikê Battê'nin bağımsız bir Kürdistan kurulması için İngiliz Binbaşı Noel'le görüştüğü yolunda bazı rivayetler varsa da bu konuda tatmin edici bir bilgi ve belge elde mevcut değildir.

Bölgeden askere alınan çok sayıda genç Çanakkale'den Yemen'e, Filistin'den Erzurum Rus cephesine kadar savaşın devam ettiği yıllarda İmparatorluk topraklarının dört bir yanında şehit düşmüştür.

Birinci Dünya Savaşı yıllarının en önemli olaylarından biri bölgede Süryani'lerin öldürülmesi olarak adlandırılan Kürtçe 'Fermana Fılla' veya Arapça ibaresiyle 'Darbıl Nasara'dır. İslam ordularının bölgeye geldikleri 639 yılından itibaren Müslümanlarla iç içe yaşayan ve Birinci Dünya Savaşı yıllarında da Müslümanlara karşı olumsuz bir tavır içinde olmayan Süryaniler acı olaylara muhatap olmuşlardır.

Süryaniler bu olaylı yıllara SEYFO (Kılıç) yılları demektedirler.

Rus ordularının Doğu Anadolu'ya girmeleri ile birlikte Ermeni Taşnak ve Hınçak Partileri Rus ordularını destekleyerek Osmanlı ordusuna karşı çarpışmaya başlamış ve dönemin iktidarı İttihat ve Terakki Partisi yöneticileri Ermenilerin bulundukları yerlerden ülkenin güneyine; Adana, Halep, Deyrezzor ve Musul civarına nakil edilmeleri için 'Tehcir' (Zorunlu göç) kararı almıştır.

Yolda soğuk, kar, açlık, yorgunluk ve durumdan istifade etmek isteyen çetelerin saldırıları sonucu yüzbinlerce Ermeni hayatını kaybetmiştir.

Tehcir kanunu Mardin'e de bildirildiği vakit durumu tebliğatla Midyat Kaymakamlığına ileten yetkililer Süryanilerin Ermeni olmamaları ve o güne kadar da Müslümanlara karşı hiç bir karşı tavırda bulunmamaları nedeniyle ne yapacakları noktasında tartışmaya başlamışlar, ancak hemen bir karara varamamışlardır.

www.netewe.com

AYNVERT OLAYI

Yöneticilerin bazıları söz konusu Tehcir kararının Ermenilerle ilgili olduğunu, dolayısıyla yerli Süryani halka karşı uygulanamayacağını ileri sürerler. Ancak durumu fırsat bilen İttihatçı yöneticiler ısrarla Süryanileri de kapsam içine almak isterler. Sonunda Süryani Ortodoksların bu kararnamenin dışında tutulmasına ancak Midyat yöresine dışarıdan gelen ve özellikle batılı misyonerlerin çalışmaları sonucu Protestan olan ailelerin kapsam içine alınmasına karar verilir.

15 Haziran 1915'te Midyat'ın en aydın ve zengin ailelerinden olan aslen Musullu Gelle Hırmız ailesi başta olmak üzere 93 protestan erkek aynı gece tevkif edilir. Tevkif edilenler arasında Midyat Belediye Reisliği yapmış Gelle Hırmız ve 4 oğlu da vardır. Tutuklananlardan Gelle Hırmız'ın kayınbiraderi Gevriye Kul protestan olmadığı için serbest bırakılır.

Mardin'e götürülmek üzere yola çıkarılan 93 kişi Estel çıkışındaki Riş köyünde öldürülür. Gelle Hırmız ve 4 oğlu da öldürülenler arasındadır. Hadiselerde Cizreli Bişar Beg adında birinin aktif rol aldığı söylenmektedir. Başlangıçta olayın sadece Protestanlarla ilgili olduğunu sanan ve protestan Süryanilere karşı girişilen katliama karşı biraz da aralarındaki yerel muhalefetten dolayı sessiz kalan Ortodoks çoğunluk olayların seyri değiştikçe endişeye kapılır. İstanbul'da sarayda padişahın yanında bulunan, Paris'te tahsil görmüş Urfalı bir Süryani olan Fehmi Bey devreye sokulur, ancak telgraflar bölge postahanelerinde hasır altı edilir.

6 Temmuz 1915 günü Midyat Müslümanlarının liderlerinden Azizkê Ağa, Süryani İsa Zetti'nin evine giderek kaymakamın kendisini çağırdığını söyler. İsa Zetti'nin akrabaları gitmesine karşı çıkarlar. Amcazadesi Gello Lahdo duvardaki tüfeği alarak İsa Zetti'ye doğrultur. Seni öldürecekler, gidersen seni ben öldürürüm der. Evden çıkan Azizkê'ye arkadan birkaç el ateş eder. Azizkê kaymakamlığa sığınır.

Bu hadise bölgede hızla duyulur. Tüm Süryaniler paniğe kapılarak Midyat'ın 10 km. kuzeyinde müstahkem bir köy olan Aynvert'e doğru kaçmaya başlarlar. Olayların başlamasını fırsat bilen birçok kişi Süryanilerin malına ve canına göz koyar. Birçok masum Süryani öldürülür. Aynvert'e sığınanlar 62 gün boyunca

www.netewe.com

direnerek teslim olmazlar. Bu katliama karşı çıkan birçok Müslüman lider Süryanilere teslim olmamalarını öğütler. Süryanileri kollayıp gözeten bölgenin ünlü ağaları, Haco Ağa, Çelebi Ağa, Serhan Ağa ve Alikê Battê'nin olaylar esnasında Harput Hapishanesi'nde tutuklu bulunmaları yöredeki çapulcuların Hükümet kuvvetleri ile birlikte daha da rahat hareket etmelerine sebep olur. Azizkê'nin yakınlarından Mahmud Süryanilere, ancak Aynkaflı Şeyh Fethullah gelerek aracı olursa teslim olmalarını söyler. Şeyh Fethullah durum kendisine iletildiğinde yerel yöneticilere güvenmediğini, kendisini alet ederek Süryanileri kandırarak öldürmelerinden çekindiğini söyler. Kesin teminatlar verildikten sonra Şeyh Fethullah Aynvert'e gelerek çadır kurar.

Süryanilerin mallarının canlarının ve namuslarının Müslümanlara haram olduğu fetvasını dört bir yana duyurarak etrafındaki aklı başında alimlerle çapulcuları engellemeye çalışır. Ortam güvenli bir hale geldikten sonra Süryaniler Aynvert'ten çıkarak evlerine geri dönerler. Şeyh Fethullah bu tavrıyla onbinlerce Süryaninin hayatının kurtarılmasına sebep olur.

BİNBAŞI ARİF BEY'İN GELİŞİ:

Binbaşı Afyonlu Arif Bey'in bölgeye ilk geliş tarihini tam olarak tesbit edemedik. Ancak 1920 ve 1921 yıllarında bölgede olduğu ve karargahını Savur'da kurduğu bilinmektedir. Arif Bey bu dönem zarfında bölgedeki yerel liderleri sindirmek için yoğun bir çaba gösterir.

AZİZKÊ-İSA ZETTİ, İSAYÊ HAMO VE XALEF BEG'İN ÖLDÜRÜLMELERİ

Arif Bey Midyat'ın Müslüman liderlerinden Mala Mehmedoların reisi Azizkê'yi, kayınbiraderi Keferhuvarlı Mahalmi Miri Xalef Beg'i, Midyat'ın Süryani liderlerinden İsa Zetti'yi ve Savur Dêreveri Aşireti Ağası İsayê Hamo'yu tutuklar. Azizkê'yi tutuklama nedenlerinden birinin Arif Bey'in isteyip de Azizkê'nin vermediği Azizkê'nin cins atı olduğu ileri sürülmektedir. Ayrıca Adana'da kalmış, Arif Bey'le de görüşen Türkçe bilen Aynvertli bir Süryani olan Havke adlı kadının da bazı nedenlerden ve aralarındaki husumetten dolayı Azizkê'yi şikayet ettiği söylenmektedir.

www.netewe.com

Tutuklular, bir yüzbaşı nezaretinde Diyarbakır'a götürülmek üzere Midyat'tan yola çıkarılır. Geceleyin Savur'un Ahmedi Köyünde Şeyh Seyfeddin Hamidi'nin evinde yatılır. Dindar bir kişi olan yüzbaşı Mehmed mahkumların ertesi gün öldürüleceklerini ima ederek Şeyh'ten fetva almak ister. Ancak Şeyh fetva vermez. Bunun üzerine yüzbaşı Mehmed ertesi gün bir bahane uydurarak mahkumları başka bir subaya teslim ederek Diyarbakır'a gitmez. Yolda Savur ile Awina arasındaki Dengizan köyünde askerler mahkumlara ateş açar. Azizkê ilk hamlede kurtularak kaçarsa da bir bağ duvarına takılarak vurulur. Savurlu Hamdullah Bey (Ökten) Azizkê'nin cenazesini alarak dini usullerle Dengizan'a gömer. İsayê Hamo'nun cenazesini aşireti gelerek götürür. İsa Zetti ve Xalef Beg'in mezarları ise belli değildir.

ARİF BEY'İN EVLENMESİ

Kercoz Ağası Yusufê Hasan Şemdin Estelli Huseyn Abdê'nin kızı Naime'yi oğluna ister. Düğüne davetli olan Arif Bey gördüğü çok güzel bir kızın kim olduğunu sorar. Kızın aslen Batêli Meryem adında bir Süryani olduğu, 1915 olaylarında annesi ve babası öldürülünce ağabeyi Favros ile birlikte Kercozlu Yusuf Ağa'ya sığındıkları söylenir. Arif Bey yanındakilere 'Yusuf Ağa'ya söyleyin kızı çeyiziyle birlikte bana göndersin' talimatı verir. Yusuf Ağa Binbaşı Arif Bey'in talimatını yerine getirir. Arif Bey kızla evlenerek adını Zeynep olarak değiştirir. Yaklaşık 10 yıl sonra, Afyon'a gitmiş olan kız Estelli Hammed Temo'ya (Hacı Ali Temo'nun babası, soyadı Demirdağ) mektup yazarak kardeşi Favros'u görmek istediğini ve yardımcı olmalarını rica eder. Hammed Temo akrabaları Ahmedê Hıseynî (Parlak) ve Esat Şimşek ile Favros'u Afyon'a yollar. Çok duygulu anlar yaşanır. Arif Bey ölmüş ve Meryem (Zeynep) Arif Bey'in kardeşiyle evlenmiştir. Arif Bey'den 2 kızı vardır. Meryem kardeşi ile birlikte Ali Temo'ya hediye olarak kahve takımı ve cezve gönderir.

Ali Temo yıllar sonra gittiği Afyon'da Meryem'i araştırarak izini bulur. Ne yazık ki Meryem ölmüş ve kızları ise İstanbul'a yerleşmiştir.

Halen yaşamakta olanlar Yusuf Ağa'nın Favros'a ilaç vererek erkeklikten düşürdüğünü ve Favros'un ölene kadar Ağa'nın Kercoz'daki evinde ahçılık yaptığını söylemektedir.

www.netewe.com

1925 ŞEYH SAİD OLAYI VE SONRASINDA SÜRGÜNLER

1925'teki Şeyh Said Olayı ile ilgili birbiri ile çelişen çok sayıda rivayet mevcuttur.

Ancak dönem ile ilgili belgeler incelendiğinde bölgedeki aşiret ve aile liderlerinin çok büyük bir bölümünün Şeyh Said'e karşı devletin yanında yer aldığı görülür.

Kürt meselesi ile ilgili görevli olan İngiliz Binbaşı Noel'in 1919 yılında Midyat'a geldiği Keferhuvar'daki Mahalmi Beyleri ve başka ağalarla da görüştüğü ancak ciddi bir destek görmediği anlaşılmaktadır.

Dönemin önde gelenleri olaya mesafeli yaklaşır. Estelli Halahi Ailesi lideri Hacı Ömer Özel'in toplantıyı evinde yapmaktan çekindiği için Binbaşı Noel'in Estel Belediye Reisi Madenli İBRAHİM DELİ BALTA'nın evinde yapıldığı bazı kişiler tarafından anlatılmaktadır. İbrahim Deli Balta aynı zamanda Hacı Ömer'in bacanağıdır. Her ikisi de Müftü Ailesinden Mustafa Efendi'nin damatlarıdır.

Şeyh Said Efendi'nin 1925 yılındaki kıyamında bölge ilerigelenlerinin hemen hemen tamamına yakını devleti destekler. Uğur Mumcu'nun kitabında isimleri geçen bölge ağaları Ankara'ya bağlılık telgrafı çekerler.

Raman Ağası Eminê Perixanê ve Hevêrki Ağası 3.HACO milis kuvveti oluşturarak askerlerle birlikte hareket ederler.

3.Haco'nun oğlu ÇAÇAN 1925 yılında babası ile birlikte Siverek'te Şeyh Said yanlısı Şeyh Eyyub'a (Urfa milletvekili Eyüp Cenap Gürpınar) karşı çarpıştıklarını Şeyh'in tahrip ettiği telgraf direklerini tekrar diktiklerini anlatmaktadır. Bölge Diyarbakır'a ve isyan bölgesine o günün şartlarında uzak olduğundan olaylardan direkt olarak etkilenmemiştir.

Midyat şehir merkezindeki Mehmedo ve Nehroz aileleri, Kercoz Ağaları, Savur Beyleri ile Estel'deki tüm aileler de devlet yanlısı bir tutum içinde olmuşlardır.

Devlete destek olan ailelerin günümüzdeki torunları gelişen Kürt bilinci çerçevesinde dedelerinin Şeyh Said Olayındaki devlet yanlısı tavırlarını tevil etmeye çalışmakta ve aileleri ile ilgili bu yöndeki iddiaları çürütmeye çalışmaktadır.

Ancak dönemin en önemli tanıklarından ünlü Kürt şair CE-

www.netewe.com

GERXWİN Haco Ağa'nın Şeyh Said'in Diyarbekir'deki mahkemelerine dinleyici olarak katıldığını ve subaylarla birlikte oturduğunu yazmaktadır.

Bu dönemin ayrıntılı bir şekilde incelenmesi bu çalışmanın sınırları dışındadır. Konunun özgün bir şekilde belgeler ışığında incelenmesi gerekir.

1925 Şubat'ındaki isyan 15 Nisan 1925 tarihinde Şeyh Said Efendi'nin Varto Abdurrahman Paşa Köprüsü'nde bacanağı Cıbranlı Binbaşı Kasım tarafından hükümet kuvvetlerine teslim edilmesi ile son bulmuş Şeyh Said Efendi ve 46 arkadaşı 25 Haziran 1925'te Diyarbakır Dağ Kapı Meydanı'nda idam edilerek bu günkü Alman Hastahanesi ile Ordu Evi arasındaki bir alana defin edilmişlerdir.

Bu tarihten sonra bölgede tam bir terör estirilmiş, yüzlerce köy yakılmış, binlerce insan öldürülmüştür. Dönemin iktidarı 'yargılı' veya yargısız idam ettiği kişilerin dışında devleti destekleyen, desteklemeyen ayırımı yapmadan bölgedeki tüm ileri gelenleri hapse atmış veya sürgüne göndermiştir. Devlet yanlısı olan Çelebi Ağa tutuklanarak Antep hapishanesine gönderilmiş ve cezaevinde iken ölmüş (veya öldürülmüştür), Arabiyan Ağası Abdülkerimê Aliyê Remmo Diyarbakır'a hapse götürülürken Mardin Axreşke mevkiinde öldürülmüştür.

Hiçbir olaya karışmamış Midyat Estelli:

HALAHİ Ailesi reisi Hacı Ömer Özel İzmir Kula'ya,

SELİMO Ailesi lideri Hacı Ahmed Seyranê (Arıkan) ve kardeşi Hasan Seyranê önce Burdur'a; Burdur'da onları gören daha önce Midyat'ta görev yapmış Cevat Paşa'nın emriyle sonra Adana'ya,

MÜFTÜ Ailesi'nden Süleyman Efendi (Mutlu) Mersin'e

ŞEMSO Ailesi'nin lideri Huseynê Abdê (Güneştan) Mersin Tarsus'a,

MAHALMİ MİRLERİ'nden Halil Beg Adana Dörtyol'a Hasan Begler Bursa'ya,

MİDYAT NEHROZ Ailesi lideri Mehmet Şerif Nehroz (Yenigün) Tekirdağ Malkara'ya

HABEZBENİ Aşireti Ağası Hacı İzzeddinê Temo Gewrê Tokat'a,

SAVUR BEGLERİNDEN Abdülhamid Fidan, Abdullah Fi-

www.netewe.com

dan, Abdüllatif Özbek, Esat Öztürk, Mehmet Selim Öztürk Manisa'ya, Abdülhalim Öztürk ve Sırrı Sezer Burdur'a, Hamdullah Beg (Ökmen) İstanbul'a

KERCOZ Aşiret reisi Yusufê Hasan Şemdin Bursa'ya,

SÜRGÜCÜ AŞİRET REİSİ AWİNALI HACI AHMED AĞA'nın oğlu KAMİL BEG Sinop'a

HAMİDİ şeyhlerinden ŞEYH KEMAL Antalya'ya, AYNKAFLI ŞEYH FETHULLAH Konya'ya

MARDİN'DEN Abdulaziz Kello (Aysoy) ve Hüseyin Şa'bo Çine'ye, Hıdır Özderinç ve Ali Kamor Balıkesir'e, Abdullah Çelebi İstanbul'a, Faris Çelebi, Mehmet Raci Çelebi, Mehmet Ali Çelebi, Şakir Gözü, Hacı Ali Gözü, Emin Gözü, Tahir Bey, Tevhid Bey, Şehmus Şatana, Mecid Şatana, Gafur Şatana, Şetho Şatana, Necip Hacikermo, Hamdo Hacikermo, Şeyh Beşir Hamidi, Şeyh Nuri Ensari, Türkiye'nin batı illerine ürgün edildiler.

HAMİDİ ŞEYHLERİ, ARABİYAN AĞASI SELİMÊ ALİYÊ REMMO, AWİNALI HACI AHMED AĞA'nın oğlu ABDÜLKADİR ve ARNAS AĞALARI da sürgün edilenler arasındaydı.

1925-1930 yılları arasında Mardin Valiliği yapan TEVFİK HADİ BAYSAL bölgede terör estirmiştir.

Haklarında sürgün ve tutuklama kararı alınanlarının önemli bir kısmı da Suriye'deki Fransız idaresine sığındılar.

HEVÊRKALI 3.HACO, RAMANLI EMİNÊ PERİXANÊ, OMERYANLI AHMEDÊ SÜLEYMAN,

HESARLI İSMAİL AĞA, RAMANLI CEMİLÊ MUHAMMEDÊ HACİ ABDULLAH,

Alikê Battê'nin kardeşi HALİLÊ BATTE,

HEVÊRKANLI SAROHANÊ SERHAN, DÊREVERİ Ağası TEVFOYÊ İSAYÊ HAMO,

ESTEL Belediye Reisi Madenli İBRAHİM DELİBALTA, OMERYAN ağalarından MALA HASANÊ OSMAN,

MAHALMİ MİRİ XALEF BEG'in oğlu DAVUD BEG Suriye'ye iltica edenler arasındaydı.

Sürgüne gidenler ile Suriye'ye iltica edenlerin büyük bir bölümü 1928 affı ile tekrar memleketlerine döndüler.

www.netewe.com

CUMHURİYET SONRASI ESTEL

Cumhuryet sonrası Midyat Kaymakamı Vefa Baha Karatay'dır. Bu dönemde Mardin Valisi olan Tevfik Hadi ile birlikte hazırlanan liste ile Estel'deki tüm ileri gelen ailelerin liderleri sürgün edilmiştir.

ESTEL BELEDİYE REİSLERİ

(1935'e kadar Estel ve Midyat iki ayrı belediyeliktir)

1923-1924	Abdülğani Erdoğan
1924-1926	Madenli Ibrahim Deli Balta
1926	Hüseyin Altunkaya Vekil
1926-1928	Ömer Kayapınar
1928-	Ibrahim Abbud Şen
1930	Akif Rahmi Kocamanoğlu Kaymakam
1930-1943	Mahmud Arıkan
1943-1947	Selim Önen
1947-1948	Mahmud Arıkan
1948-1950	Nuri Aziz Midyat Vekil
1950-1955	Seyfi Güneştan
1955-1956	Nuri Aziz Midyat
1956-1960	Zekiye Midyat
1960-1961	Necati Gürel Yzb. Askerlik Şubesi Başkanı
1961-1962	Mahmut Öztoprak Binbaşı Ask. Şb. Baş.
1962-1963	Adnan Darendeliler Kaymakam
1963-1977	Ziver Midyat
1977-1984	Cemil Işler
1984-1989	Isa Ekingen
1989-1994	Feremez Aslan
1999-	Şehmus Nasıroğlu

www.netewe.com

LAWİJ

Lawij, içinde kadın ve dünyevi aşk olmayan ilahi aşkı anlatan Kürtçe metinlere verilen addır.

Bu lawijın hikayesi ile ilgili bir kaç tane farklı rivayet söz konusu. 1939 yılında yayınlanan "El Mecellei el betrirqiye el suryaniyye" dergisinin Ocak ve Şubat, yani altıncı sayılarında bu lawij ve lawijin tarihine yer veriliyor. Mir Celadet Bedirhan, Hawar dergisinin 25. Sayısında bu lawijin latince transkripsiyonunu ve Fransızca çevirisini yayınlıyor. Ve bir sonraki sayıda bu lawijin tarihine ve hikayesine dair bir yazı yayınlayacağını vaad ediyor. Ama 26. Sayıda bu konuya dair bir bilgiye rastlanmıyor. Devamla 27. ve 28. Sayılarda da bir bilgi yok. 29. Sayıda ise Mir Celadet Bedırhan şu bilgileri aktarıyor.

"Basiliyos 2. Şemun, Turabidin'in Mafıryanıydı. (Mafıryan Patrik vekili demektir.) Çok dindar ve muttaki bir insandı. Midyat'ın Güneydoğusundaki Baminmin köyünde, Abdal (Evdal) Ağa'nın yanında Süryani bir hizmetkar vardı. O hizmetkar amcasının kızıyla (bazı rivayetlere göre vaftiz babasının kızıyla) evlenmek istiyordu. Ama Mesih'in şeriatında buna cevaz olmadığı için Mafıryan, nikahlarını kıymıyordu. Hizmetkar, Evdal Ağa'nın hanımına sığındı ve ondan yardım diledi. Hanımı da durumu Ağa'ya söyledi. Ağa, ne kadar ısrar ettiyse de Mafıryan'ı hizmetkar ve amcakızının nikahını kıymaya ikna edemedi. Bunun üzerine Ağa gazaba geldi ve Mafıryan'ı cezalandırıp öldürmesi için Cizre Miri, Mıhemed Beg'in yanına gönderdi. Mafıryan Cizre'ye gitti ve Mir'in huzuruna çıktı. Mir'in emriyle ona bir kase zehir verdiler. Mafıryan, elleriyle kasenin etrafına bir haç çizdi ve zehiri içti; ama Mafıryan'a hiçbir şey olmadı. Mir bu durum karşısında şaşırdı kaldı, hizmetkarını çağırdı ve ona kasede zehir olup olmadığını sordu. Hizmetkar kasede zehir olduğunu söyleyince kaseye bir su çalkaladılar ve hizmetkara verdiler. Hizmetkar içtikten bir süre sonra rahmetli oldu.

Mir, bir kez daha Mafıryan'ı yanına çağırttı ve denemek amacıyla kendisi için şarkı söylemesini ve dans etmesini istedi.

www.netewe.com

Mafıryan, dans etmedi, ama Mir için meşhur Lawijı Kurmanci diliyle yarattı ki dili Kürtçe olan Mir dinlesin.

Lawij'da mahşer gününden ve münafıkların görecekleri ceza ve azaptan bahsediliyor. Mir ve etrafındaki yardımcıları Lawijı çok beğendiler, bundan dolayı da Mafıryan'ı çok sevdiler."

Bir başka rivayete göre ise, Botan Mir'i Mafıryan'ın önüne perhiz orucunda olmasına rağmen yağlı yemekler koydu. Mafıryan yemeğin üzerinde hac işareti yapınca, tüm yemekler yağsız sebzeli yemeklere dönüştü.

Mafıryan irticalen okuduğu Lawij'de, "Allah'ın yanında Mir fakir ve kimsesizler hepsi aynıdır" dizelerine gelince Botan Mir'i duygulanarak ağlamaya ve Mafıryan'a hürmet etmeye başladı.

Bunun üzerinde Mir, Mafıryan'ı ödüllendirdi, onu iyilik ve güzellikle köyüne gönderdi." Ancak yine insafa gelmeyen Abdal Ağa 1740 yılında Mafıryanı öldürdü.

www.netewe.com

LAWIJ

1.
Lo ew çi deng e, ew çi heydan e, ew çi gurgur e li azmana
Dengê nefîr û zirne û borîzan a
Hin dibêjin qiyamet a û hin dibêjin axirzeman a

1.
Bu ne sestir hey, bu ne feryad, bu ne gök gürültüsü
Sur sesi, zurna sesi, borazan sesidir
Kimisi kıyamet der, ahirzaman der kimisi

2.
Lo, ma dengê stiruh û boqilnefir ji azmana hatiya?
Erd û azman hejihan û deng keta guhê miriya
Û rih ketin bedena. Xunava qiyametê bi ser wan de bariya
Û hêşin bûna weke geyayê ku buhar bi ser de hatiya

2.
Üfürülmüş borunun sesidir oy, göklerden gelen
Sarstı yeri ve göğü, can verdi ölü bedenlere
Ve canlandı bedenler, kıyamet sağanağı yağdı üzerlerine
Ve yeşerdiler üzerine bahar gelmiş bitkiler gibi

3.
Lo merovo, nezano! berê xwe bide azmana çiqas hêşîn a
Û seyr bike li gerê di vê felekê. Hemû stêrikê di rengîn a
Û sibhan bike ji xudanê keremê re,
yê ku ew li hewa êxistin û danîne.
Belê heyf û xabîneta min tê li husn û cemala di wan
Yê ku paşîkê bikevin halê ko em pê ketîne

3.
Ey cahil insan, dön de bak göklere ne kadar da mavi,
Nasıl da geziyorlar bak, feleğin çarkında yıldızlar, rengarenk
Kerem sahibi Allah'ı tesbih et
Ki bunları göklere yerleştirendir o
Ah ne yazık, o hüsnü cemale ki sonunda
o da düşecek bizim düştüğümüz hale

www.netewe.com

4.
Lo, wî dibêjin axirzeman a,
erd û azmanan bi hev ketina
û dolabê di felekê sist bûna
û stêrik hêjihan û tidarikê xwe li ketinê kirina
Belê heyf û xabîneta min tê li heşînan
Li rihan û gulçîçek û pelên beybûn û sosinan
Yê ko xemlê xwe avêhtin, weka masiyê li bejê hişk bûna û mirina

4.
Ahirzamandır derler oy,
birbirine düşmüş yerle gök,
gevşemiş feleğin çarkı
Ve sarsılmış yıldızlar, düşmeye hazırlanıyorlar
Ah ne yazık, yeşil reyhana, gül ve çiçeklere, bu papatyalara, bu zambaklara
Atmışlar üstlerinden süslerini, tıpkı sudan uzak düşmüş ve ölmüş balıklar gibi

5.
Lo wextê ko Barî Teala li dinê pevebînê deftera xêr û gunehê me bînê
Û li ber alemê û dinyayê û milyaketa bixwîne, wey li min bêmefero!
Wekê min bikişînin hizûrê ezê çi ciwabê ruhê xwa bidim?
Lo tu mêran û Xudê dihebînê

5.
Hey, Bari Teala, dünyadaki amel defterimi getireceği zaman
Bütün alemin ve meleklerin önünde okuyacak, vay benim bahtsız başıma!
Eğer huzurunda beni hesaba çekerse nasıl veririm canımın hesabını?
Oy sen yiğitleri ve Yaradanını seversin.

6.
Lo dengekî bilind ji azmana dahatiya.
Go: Bilezînin û mizgîniyê ji miriya ra bibin;
Bila ji tirba rabin û xemlên xwa wergirin, weke kulîlkê di rengîn

www.netewe.com

Lê bihara qiyametê hatiya pê ve herin
Lê milyaketê di xwa kirine qasidê di we.

6.
Gökten yüksek bir seda geldi oy!
Der ki: Tez varın ulaştırın müjdeyi ölülere
Kalksınlar mezarlarından, kuşansınlar süslerinizi, rengarenk çiçekler gibi
Kıyameti kopmuş baharın
Acele edip gidin, meleklerini elçi yapmış sizin için.

7.
Lo dengekî xafil ji azmana hatiya û me hay jê rîna
Go: Mirîno ji tirba rabin, li qiyameta heqelyeqîn a
Xwe ji ax û ji ritamê daweşînin, û xeml belgihê di qiyametê wergirin
Û serê xwe hilînin weka zîlika gihayê heşîn.

7.
Gökten aniden bir ses geldi de biz habersizsiz ondan
Kalkın mezarlarınızdan ey ölüler dedi, kıyamet hakkelyakindir
Tozdan topraktan silkinin de kıyametin giysileriyle süslerinizi giyinin
Kaldırın başınızı, filizlenmiş bitki gibi sallayın

8.
Lo dengê nefîr hat ji ezmanan û ji heybetê felek hejiha û stêrik rijihan
Yeqîn weqatê di wan e ko çiyayên bilind bihelihin
Û berr û behr bibin meydan, û heşir-û-mehşûr bên ko heft pê li pêkî bikevin.
Yeqîn ko hakim nêta wî ko bike dîwana.

8.
Hey, surun sesi geldi göklerden, felekler titredi heybetinden
Görün işte kaydı yıldızlar, eridi yüce dağlar
Ovalar, denizler mahşer meydanına döndü, ayaklar birbirine dolandı
Hakim divanları yok etmek niyetinde

www.netewe.com

9.
Lo, ma wekê qiyamet bê Barî Teala hakim bê û Mikaîl gilehçî bê
Û Cebraîl şehde bê Ezraîl dehwaçî bê û alem bê hizûrê,
Wey li min gunehkaro! Bi wê saetê bêmefero!
Gelo halê min wê çi bê?

9.
Hey, sanki kıyamet vaktidir de Allah Teala hakim ve Mikail şikayetçidir
Cebrail şahid ve Azrail davacıdır, alem gelir huzura
Kıyamet vaktinde vay benim gibi günahkar ve bahtsıza!
Acep nice olacak benim halim?

10.
Lo, ez hawara xwe ji Xweda ra dişînim
Ko dojeha xopan bê û bihedimê, ko ez bi çava nebînim.
Lê ne bes e derdê dinê û xema mirina ko ez her dibînim
Lê tirsa jana dojehê ez dilê xwe pê dikewînim.

10.
Hey, Allah'a yalvarıyor ve imdad diliyorum,
Yıkılıp viran olsun cehennem, şayet görmezse gözlerim
Ah, yetmez mi her daim dünya derdiyle ölüm gamını çektiğim
Cehennem acısının korkusuyla tatmin ediyorum kalbimi, oy!

11.
Lo, weylek li serê min bê, wekê min bi xezeb li hizûrê
bikşînin û defterê di xêr û gunehê min bînin,
wê li ber civatê bixwênin min destbidest
bikin û bal dojehê va bişînin...
Xwezî ez nebuwama, min ew saet nedîtaya
Ku min dahilînin zêrzemîna dojehê de.

11.
Hey, gazaba gelip huzura alacaklar beni
amel defterimi getirecekler önüme
Herkesin önünde okuyacaklar,
beni elden ele verip gönderecekler cehenneme...
Keşke hiç olmayaydım ve o anı gözlerimle görmeyeydim
Beni zemherir cehenneminde asacakları zamanı

www.netewe.com

12.
Lo, stêrka sibehê helatî û qewî dilezîne
Û destê xwa liba dikê û lev dixê û dengê xwe hiltînê.
Go: Lo merovo birev û tobe bike, lê milyaketê bixezeb li pey we dikudînê;
ko heçî tobe nekir û xêr ji keda xwe nekir wê Xwedê îmanê jê bistînê.

12.
Hey, sabah yıldızı yükseldi ve hızla geliyor
Ellerini sallayıp çırpıyor ve yüksek sesle çağırıyor,
Der, ey insanoğlu tez git ve yap tövbeni, gazap melekleri ardınızdan aceleyle geliyor
Der, kim ki tövbe etmeyip Allah'tan hayır görmezse, Allah ondan alır imanını

13.
Lo mervo! Bes van şerr û gunehan bike, biqere û rûna
Lê dingedinga azmana tê û dergehê di wan vebûna
Û Barî Teala bi milyaketê xwe ve dahatiya
Çiqas mirî hena ji tirba rabûna
Û em gunehkar in û me tobe nekir.
Qewî li me bisû ne.

13.
Hey insan, yeter işlediğin bunca şer ile günah, bırak ve uslan
Sesler göklerde perde perde, açılmış göklerin kapısı
Allah Teala melekleriyle inmiş, bütün ölüler mezarlarından kalkmış
Yazık biz günahkarlara, tövbe etmedik.
Halimiz çok çetin olacaktır.

14.
Lo, pa erd şehde ne, û azman gilehçî na
Û Barî Teala hakim a û milyaketê wî dawaçî na
Lo heka ew rahmê ji ba xwe nekê, me azap nekê
me mefer bi tu kesî dî ve nîna

www.netewe.com

14.
Hey, yer bize şahittir, gökse şikayetçidir
Allah Teala hakimdir ve melaikeler davacıdır
Eğer bize merhamet etmeyip azap ederse
Bizim hiçbir koruyucumuz yoktur

15.
Lo pa ez çi bikim sefîl im û sergerdan im
rûreş im, gunehkar im
Lo dikrê mirinê ne yê xêrê bê ko ez xafil girtim
Û nehişt ko ez tobedar bibim

15.
Hey, ben ne edeyim sefil ve başıboşum
yüzü karayım ve günahkar ım
Ölüm engellenemez, beni gafil avladı
Ve tövbekar olmama izin vermedi

16.
Lo, dilê min bi kerba qewî dinale.
Go: Ne xwezî bi vê dinê ne bi vî îş û vî halî
Ko mirin li pey ma digere roj bi roj û sal bi salî
Weke bazê li pey wardekê li pey ma dizûrî û dikalî

16.
Gönlüm büyük kızgınlıkla inliyor
Der, keşke olmasaydı o dünya, o iş, o hal
Ölüm arkamızda dolanıyordu gün gün, yıl yıl
Ördeğin peşindeki şahin gibi çığlık atıp inliyordu

17.
Lo dilê min qewî diêşê û dinalê,
bi birîna û hemû kerba hêsir
ji çava dibarin weka peşkê di xwîna.
Hemû ji xema mirinê
Û zêde ji ezabê dojeha ku daîm tehlî na û keseran şîna û gîrîna

www.netewe.com

17.
Aman gönlüm çok dolu ve inliyor
Yaralı ve öfkeden gözyaşları
Gözlerimden kan damlaları gibi yağıyor
Bütünüyle ölüm gamındandır bu
Ve cehennem azabının korkusundan daima bağrından iniltiler ve ağlayışlar

18.
Lo, xwezî ez teyrek buwama ji teyrên li ber bayî, ko ez biçûwama keviya bahra mazin
Û min xwa pê nihaya ko min xwa ji derdê dinê û ji gunehan xelas bikiraya.
Û zêde tirsa min ji mirina ko ez xafil bim û li serê min bihataya.

18.
Keşke kuşlardan bir kuş olsaydım rüzgara kapılıp deniz kenarına gitseydim
Kendimi sakınıp bu dünyanın dertlerinden günahından kurtulsaydım
Benim asıl korkum ansızın çıkıp gelecek olan ölümdür

19.
Lo, hilû rabe, da em tobe bikin malxerabo!
Û serê xwe hilîna û ji xewa raba
Lê dinê bi hev ketiye û em rakilandin pey gunehan, şuxlê me xirab e.
Lo xwezî me ev dunya nedîtaya û ronahiya wê nebînaya
Paşî esseh wê me bikê ber dehwa û hesaba

19.
Ey evi viran olasıca gel de tövbe et
Başını kaldır ve uykudan uyan
Dünya bizi günahlarla ve boş işlerle yaraladı, halimiz haraptır bizim
Keşke bu dünyayı görmeseydik ve ışığını almasaydık
Çaresiz bizi sorgulayıp hesaba çekecek

www.netewe.com

20
Lo malxerabo! Serê xwe hilîne û ji xewê raba, lê dunya li hev ketiya
Lo wî dibêjin axirzaman a û va heyama qiyametê hatiya
Dê em tobedar bin û tedarîka axîretê bikin
Lê emê di xafil hew te dî ko mirinê bi tihna me girtiya.

20.
Ey evi yıkılasıca! Başını kaldır uyan uykudan
Görmez misin dünya birbirine karışmış
Derler ki ahir zamandır ve işte kıyamet yaklaşıyor
Tövbe edip, ahirete hazırlanalım
Biz gafilce öldük susuz yakaladı bizi

21.
Lê mirinê tu qewî bi lez bi ciwanî pey me dikudênî,
Tu daîm siwar î û li ser me pê ve tînî,
tu nahêlî ko em pîr bibin
hetta Barî Teala bi sebr emanetê xwe ji me bistînê

21.
Ey ölüm, erken davranıp genç yaşımızda çağırıyorsun
Atına binmiş devamlı etrafımızda dolanıyorsun
İzin vermiyorsun yaşlanmamıza
Allah sabırla bizden emanetini alıncaya kadar

22.
Lê, dinê te nehişt em tedarîkê di mirinê bikin
Te em serberdayî berdana sahrayê.
Te go sefayê bikin bi dilê xwa lê mirin dûr e, û niho nayê.
Te em xapandin û mirinê em xafil girtin
Lê dinê te nehişt em têr sefayê bikin li vê dunyayê

22.
Dünyada ölüm için hazırlanmamıza izin vermedin
Bizi çöle bırakıp gönlünüzce eğlenin dedin
Ölüm uzak, şimdi olmaz ve sen bizi aldattın gafil aldattın
İzin vermedin bu dünyada gönlümüzce eğlenmeye

www.netewe.com

23.
Lê dinê, tu ewil nîşane me didî rehetî, sefa û xweşiyan
û paşê tu dilê me tijî dikî, ji jan û derd û tehliyê.
Zêde zikrê mirinê ne ê xêrê be ko daim siwar a
Û li serê me pê ve tînê
Û me tişt û malê di pir şemirand û me dest ji ber ruhê xwe kiriya.

23.
Ey dünya önce bize rahatlık, güzellik ve eğlenceyi gösteriyorsun
Sonra kalbimizi dertle, acı ve sızıyla dolduruyorsun
Ölümün yadedilişi hayra alamet değildir ki
Başımızda atından inmeyen bir süvari gibi dolaşıyor
Biz de malımızı, varlığımızı terk ettik can derdine düştük

24.
Lê mirinê tu pêşkarê me bûyî zivistan û havîna, û te mehbûbê dila ji me standin
Xudanê hesp û rext û zîn e. Lê zikrê te ne ê xêrê be ko
ji dêla xemlê di nadir û serpêçanê di nazik te serê me bestin bi kevnikê di reş û şala.
Le ba ez çi bikim min mecal bi te nîna me tu sipartî hukmê Barî Teala

24.
Ey ölüm kış ve yazda sevdiğimizi, dilberimizi aldın bizden
At, silah ve üzengi sahibisin, senin yadın hayr olmasın
Emsalsiz ve nazik güzelin yerine başımızı siyah çaputlarla bağlasaydın
Neyleyim sana gücüm yetmiyor, seni Allah'a havale ediyorum

25.
Lê dinê te nehişt em têr sefayê bikin li vê dinyaya betal. Te axa ji me birin û te ji me re hiştin pîr û kor, kevn û kal. Lê dikrê te ne yê xêrê bê, ko te ji xema û kesera te serê me bestin bi kevnikê di reş û şalan. Lê pa em çi bikin me mical bi te nîne, me tu spartî hikmê Barî Teala

www.netewe.com

25.
Ey dünya, bırakmadın gönlümüzce eğlenelim bu boş diyarda
Götürdün beyleri bizden, bıraktın bize yaşlı, kör, eski ve kötürümleri.
Hey, encamın hayır olmasın ki gam ve sızılarla kuşattın bizi
Başımızı bağladın kara bez ve şallarla.
Neyleyim sana gücüm yetmiyor, seni Allah'a havale ediyorum

26.
Lo mal xerabo! Serê xwa helîna lê em derz kirin vê mirinê
Ji koma û ji civata ji me nehişt yek bi tenê
Lo de em ji xemma û derde mirinê balgihê abdala wergirin û tayih bibin bi wê dinê
Le heyf û xebîneta min tê ko emê bi wê xemma û bi wê kesara biçin û bikevin gorinê

26.
Ey evi yıkılasıca başını kaldır ölüm bizi parçaladı
Sohbetimizden ve topluluğumuzdan hiç kimseyi bırakmadı
Ölüm ve gam derdinden abdal yastığı edinelim ve terk edelim bu dünyayı
Hey, hayıflanıyor ve üzülüyorum ki ben bu gam ve kederle mezara gideceğim.

27.
Lê dinê te ez kirim evdalekî şeqî, te ez berdama pey guneha ji şîrê hetta pîrê
Lê mirin qonaxçî ya, cihê min kir nav agirê dojehê û ba û pezrûk û zemherîra

27.
Ey dünya! Beni şaki bir kula çevirdin.
Küçüklüğümden yaşlılığıma kadar günahlara saldın beni
Ama ölüm hancıdır, cehennemde yer verdi bana
Beni rüzgara, fırtınaya ve zemheriye teslim etti

28.
Lê dinê te ez ji guneha bar kirim û te destê min ji xêrata biriya
We ez zanim ko paşî poşmanî ya û keser in û şîn a û girîn a
Xwezî ez bi miraya ra ji tirbê ranebuwama
Ko min dojeh nedîtaya lê min taqata ezabê wî nîna

www.netewe.com

28.
Ey dünya bana günah yükledin, hayırdan mahrum bıraktın
Ve biliyorum ki sonu pişmanlık, hasret, yas ve gözyaşıdır
Keşke ölülerle beraber mezardan kalkmasaydım
Ve cehennemi görmeseydim azabını çekecek takâtım yok

29.
Lo malxerabo! Serê xwe hilîne û çavê xwe veke û xew rabe
Lê mirinê em derz kirin em sêwî hiştin ji dêwbava
Û felekê em tazî hiştin li ber barana û li ber tava

29.
Ey evi yıkılasıca! Kaldır başını, aç gözünü, uyan uykudan
Ölüm bizi parçaladı hey! Ayırdı bizi anneden ve babadan.
Çıplak bıraktı felek bizi yağmurla güneş altında

30.
Lo oxira li felekê ne ya xêrê bê
ko ji tişt û malê di pirr em xizan kirin
û em xistin ber van mital û ber van hisaba.

30.
Feleğin bahtı hayr olmasın
bizi bunca varlık ve bolluktan yoksun bıraktı
Bu sorgu ve suallere mahkum etti bizi,

31.
Lo berê xwe nedin wê dinyayê lê xayin û derewîna geh tahl û geh şîrîn a
Û geh şahî ya û geh şîn a û geh ken a û geh girîn a
Tahqîq ko tu destgirya min buwaya minê tu bi yekî bidaya
Lê pa ez çi bikim tu maka min î û min mecal bi te nîna

31.
Bu dünyaya ilgi göstermeyin hain ve yalancıdır bazen acı bazen de tatlıdır
Bazen mutluluk bazen yastır, bazen sevinç bazen gözyaşıdır
Şüphesiz sevgilim olsaydın, seni başkasına verirdim
Ama neyleyim sen anamsın ve sana gücüm yetmez

www.netewe.com

32.
Lê dinê tu xayin î û bê rayî te ez berdam peyê guneha serberdayî
Tehqîq wekî tu dergistiya min buwayî ko min tu bi yekî dî bidayî
Lê pa ez çi bikim tu maka min î û min mecal bi te nîna
Û tu bi min dikarî

32.
Ey dünya sen hainsin, beni boş yere günahlara saldın
Özgür bırakırdım eğer sevgilim olsaydın, seni başkasına verirdim
Ama neyleyim sen anamsın ve sana gücüm yetmez
Senin bana gücün yeter

33.
Lê dinê xwezî ez nebuwama û min xêr û mekseba te nedîtaya
Û ko te ez berdame pey guneha û te ez men kirim ji hifza qewlên Xuda û Nebiya
Tehqîq wekî tu keçik bi kezî buwayî ko min tu bi yekî bidaya
Lê ez çi bikim tu maka min î û min te sipartî Xwedê û mîrê weliya

33.
Ey dünya keşke olmasaydım, ne hayrını ne kazancını görmeseydim
Beni günahlara saldın, Allah ile nebilerin sözünden uzaklaştırdın
Şüphesiz saçı örgülü bir kız olsaydın seni başkasına verirdim
Ama neyleyim sen anamsın ve sana gücüm yetmez, seni Allah'a velilerin mirine havale ettim

34.
Lo qulingo tu pirr bilind dibî û tu dinyayê dibîne çi mîna ya
Go: Lo, çi hewce ye hûn pirsa dinê ji min bikin dunyayê, wê li dari çava ya
Îro şahî ya û benda wê şîn a. Wesfê wê ne hêja ye. Heke hûn ji min yeqîn in, dojeh ew bi xwe ya
Xwezî em nebuwana û me nedîtaya

34.

www.netewe.com

Ey turna yükseklerden uçuyorsun ve görüyorsun gökyüzünün maviliğini
Ne gerek var dünyayla ilgili soruları bana soruyorsunuz, işte gözler önündedir
Bugün eğlencedır ve sonrası yastır, sefası ise daim değildir.
Bana inanıyorsanız, cehennemin ta kendisidir.
Olmasaydık keşke, onu görmeseydik

35.
Lo ev dunya mîna ye zivistana ko darê di terr û hişk û merhovê di çê û xerab yek awa na.
Û sibha qiyametê mîna ye meha Nîsane ko darê di terr û merhove di çê wê xemlê xwe wergirin
Fahm bike û qenc bizana ku darê di hişk, merhovê di xerab wê ji agirê dojehê ra bibin xwirde û nan.

35.
Aman, dünya kış mevsimi gibidir, ağacın kurusu yaşı, insanın iyisi kötüsü aynı görünür.
Kıyamet sabahı Nisan ayı gibi gibi yaş ağaçlarla iyi insanlar yeşerip süslerini kuşanacaklar
Kulak ver iyi dinle beni, kuru ağaçlarla kötü insanlar cehennem ateşine gıda ile ekmek olacaklar

36.
Lo qulingo! Tu bi ser me gazî dikî û dixwînî.
Go: Lo bêhna dojehê ji vê dinê dibihim û ez
hawara xwe ji Xwedê ra dişînim ko laşê min te nemîne
Xwezî bi wî merhovê ku jê birevê û xêr û xêrata bikê û pêşiya xwe bişînê

36.
Ey turna üstümüzden uçarsın, seslenip çağırırsın
Hey, dünyadan cehennem kokusu alıyorum, Allah'a yakarıyorum
Bedenlerimiz kalmayacak, ne benim ne senin, ondan kaçabilene ne mutlu
Hayırlar işleyip önden gönderenlere

www.netewe.com

37.
Lo qulingo, sergirdano! Ko tu qewî hawar dikî û dilezênî
Go: Lo, ez direvim ko dengê guregura agirê dojehê dibihim
Û dilê xwe pê dikewînim, ku nexwezî bi cihê heramxwiran û selefxwiran
Ko cihê wan ezabekî dijwar a. Xwedê tu medî kes nebînê.

37.
Ey turna, başı dönmüş halde durmadan figan edip gidersin
Hey, nereye kaçıyorsam, cehennem ateşinin uğultusunu duyuyorum
Gönlümü onunla dağlıyorum, haramyiyicilerin faizcilerin yerinde olmak istemem
Ki yerleri azap dolu feci bir yerdir. Ya Rab sen yetiş imdadımıza

38.
Lo qulingo! Ez dibêjim tu xayin î bi cihê xwe ra,
Her zivistan tu pişta xwe didî çiyan û berfan û Sîpana
Û berê xwe didî deşt û berriya û safa dikî her awana
û dîsa ko bû germ û havîna tu berê xwe didî çiyayê bilind û hinkayiya zozana

38.
Ey turna, hayınsın kışları terkedersin yerini
Sırt çevirirsin dağlara, karlara o Sipanlara
Havalar ısınınca dönersin ovalara gönlünce keyif çatarsın
Yazlar gelince tekrar dönersin yüzünü yüce dağlara, yayların serinliğine

39.
Go: Lo ez ne xayin im, lê dinê xayin a û ez ji ber direvim û dilezînim
Nahêlê li derekê biqêrim ko ez bi 'emrê xwe bi rahetî biqedînim
Ez her bi ser wa gazî dikim û dengê xwe hiltînim
Ko hûn jê birevin ji dinyayê
Lê xayîn a ez her 'ecêbê xayintiya wê dibînim

www.netewe.com

39.
Dedi: Aman, hayınlık bende değil dünyadır hayın olan, acele edip kaçarım ondan
Bırakmaz bir yerde durayım, ta ki huzur içinde bitireyim ömrümü
Durmadan ona seslenirim ve sesimi ona duyurmaya gayret ediyorum
Aman siz de kaçın, hayındır o, şaşkınlıkla hayınlıklarını görüyorum

40.
Lo qulingo, em nizanin tu bihay î an tu nivistî yî?
Tu xwe bişidîne û bi hewa xwe hilîna, lê tu qewî sist î.
Ko da em pirsa dojehê ji te bikin, lê me dengê wê ji mêj ve bihîstiye.
Go: Lo de ez saloxa we qenc bidim hewe, bele jê birevin weka merhovê margestî.

40.
Ey turna, bilmem duyuyor musun, uykuda mısın, kalk hazırlan
Şöyle yücelere havalan, uyuşuk görünüyorsun,
cehennem ateşini soralım senden
Aman, haylidir sesini duyamıyoruz.
Dedi, halinizden bir bir haber vereyim, kaçın ondan yılan sokmuş adam gibi

41.
Lo dojeh alîkî jê behrek agir a û kibrît zift û qîr a
Û bihneke dijwar jê têt, û reş û tarî û hawîr a
Lo zikrê wê ne ê xêrê bê ko aliyek jê behrek serma ya û ba û pizrûk û zemherîr a

41.
Aman, cehennem bir ateş denizi, kibrit ve ziftir
Bir koku yayar ki, simsiyah imdat aman
İsmi anmak hayır değildir!
Diğer yandan soğuk bir deniz, rüzgar, fırtına ve zemheridir

www.netewe.com

42.
Lê felekê, zalimê! Ev çi zulm a ko te bi serê me de aniye?
Ko ji dêl xweşiyê te dilê me ji xema û kesera dagirtiya
Wekê ji me dihat xêrata bikin, te nehiştiya
Û niha jî tişt û malê di pirr te em xizan kirin te me anîn parsekiyê

42.
Ey felek zalimsin, nedir başımıza getirdiğin bu kadar zulüm
Mutluluk ve sefadan daha fazla acı ve gamla doldurdun gönlümüzü
Gönlümüzce hayır ve iyilik işlememize engel oluyorsun
Şimdiyse mal ve mülkten yoksun bırakıp dilenciye çevirdin bizi

43.
Lo qulingo, tu qewî bi hewa dikevî û tu çenga dihejînî û tu berê xwe didî ezmana
Û tu erş û kursî dibînî da em pirsa bihuştê ji te bikin lê tu
Xwedê û mêra dihebînî
Ko em hê ciwan tu mizgîniya buhuştê ji me ra bînî

43.
Ey turnam iyice yükselirsin kollarını sallar göklere yönelirsin
Arşı ile kürsüyü görürsün biz de senden cennet haberlerini alalım diye
Fakat Allah ve insanlarını seversen cennetten müjdeler getir bize

44.
Lo wesfê bihuştê miqate ye û bajarekî bi qeder û
mazin e û bilind e û bê sûr e
Û jê difûrê û diherikê bêhneke xweş û behrek nûr
Hin sipî ya û hin jî heşîn a û hin kesk û sohr a
Lo behra me tê nebê xwezî em nebuwana
Ko janeke mezin a û derdekî kûr a

www.netewe.com

44.
Cennetin anlatmak çok zordur, suru olmayan yüce büyük bir şehirdir
Güzel kokular yayılır ve akar ondan nurlu bir denizdir
Bazen beyaz bazen mavi bazen yeşil ve kırmızıdır
Orada bir hissemiz yoksa yazık bize keşke olmasaydık, büyük ve derin bir kayıp olur

45.
Lo zikrê bihuştê ê xêrê bê, wesfê wê raserê me ya
Tiştê ku ne çava diya û ne guha bihîstiya
Û ne bi ser fikra dila ketiya
Lo heke hûn ji min yeqîn in mexelitin ko buhuşt dîne
Barî Teala ew bi xwe ya

45.
Cennetten hoşça bahsetmiş olalım, sefası başımıza olsun
Gözlerin görmediği kulakların duymadığı şeydir
Ne de gönüllere düşen bir düşüncedir
Eğer bana inanıyorsanız yanlışa düşmeyin
Ki cennet Allah'ı görmenin ta kendisidir

46.
Lo bihuşt welatekî bêqeder fereh e û wetanekî şêrîn a
û buhareke bêhed xweş a û her daîm hêşîn a.
Da em dia ji Barî Teala bikin ku me jê mehrûm nekê
Lê dilê me ji guneha şikestiya û bi kul û birîn a
Lê dojeh miqabil e, ma taqeta ezabê wê nîna

46.
Cennet uçsuz bucaksızdır, şirin bir vatan, güzel bir bahardır
Her zaman yeşildir, Yüce Allah'a yakarın bizi ondan mahrum etmesin
Yazık ki gönlümüz günahlardan kırıktır
İşte yara bere içindeki gönlümüzün karşılığı cehennem azabı olmasın

www.netewe.com

47.
Lo pa em çi bikin, ezman bilind e, û erd qewîn e
Û em nizanin çi rayekê bikin bi va guneha bi va kula û wa birîna.
Mirin hatiya û me mecal bi rihê xwe nîna
Lê heke Barî Teala bi rahma xwe me eza nekê
Heke na, me mecal û mefer bi tu kesê dî nîna

47.
Oy, neyleyelim gök yüksektir ve yer sağlamdır
Ve bilmiyoruz bunca günaha, kedere ve yaraya nasıl bir çare bulalım
İşte ölüm geldi ve ruhumuzun mecali kalmadı
Eğer rahmetiyle bizi affetmezse Bari Teala
Yoktur başka kimseden umud ve beklentimiz

48.
Lo merovo, berî mirinê rayekê bike,
û hilo raba, lê Barî Teala adil e ne rûmetî li balê heya
û ne mehebeta mîr û feqîr û xenî û xizan li ba wî yek hîsab a
û her yek fiîlê wî dike mîzana û cezayê wî didêyê.
Heke safa û rehetî ya, heke cefa ya û 'ezab a.

48.
Ey insan ölümden önce bir yol bul, fırla kalk
Allah adaletlidir katında ayrıcalık yoktur
Sultan ile geda, zengin ile yoksul Onun yanında hepsinin hesabı birdir
Herkesin amelini tartacak ve karşılığını verecek
İster sefa ve rahatlık ister cefa ve azab olsun

49.
Lo merovo! Hila rabe, dê em tobe bikin lê talihine dijwar li ber me hena
Sissêna wa li ber me veketî na. Eseh emê bi ser wan kevin, daîm li derê rê na
Yek jê mirin a yek jê hizûr a ê din dojeh a. Ko jan û kul e û derdê me na û bi jan a.
Lê pa em çi bikin ko xelasiya me ji wa nîna,
Û her sê cezayê me na û hukmê Xweda na

www.netewe.com

49.
Ey insan tövbe edelim diye korkutucu birçok sebep var gözlerinizin önünde
Üç kişi önünüzde uzanmış yatıyor muhakkak bir yol ağzında onlarla karşılaşacağız
Biri ölüm, biri huzur diğeri cehennemdir ki canımız onlardan yara bere içindedir
Ne yapalım kurtuluşumuz yok onlardan
Bizim cezamız ve kısasımızdır Allah'ın ise hükmüdür

50.
Lo qawlê kitêba em gêj kirin û me guhdariya wan nekiriya
Ko dibêjin wê qiyamet bê û wê mirî ji tirba rabin û bihuştî û dojehî.

50.
Kitabın hükümleri serseme çevirdi bizi yine de onları dinlemedik
Ki kıyamet kopacak derler, ölüler kabirlerinden kalkacaktır
Cennetlik ve cehennemlikler.

51.
Lo rabe em ji Barî Teala re tobe bikin û
bixwînin fatîhaya ko: Ya Reb! Tu bi 'izz û celalê di xwe kî heke em nehêjane bihuştê tu me nekî dojehê, girê hesretê besî me ya

51.
Oy, kalkın da Bari Teala'ya tövbe edelim
Ve okuyalım dualarla fatihayi
Ya Rabbi! Diyelim, izzetin ve celalin hakkı için
bize cennetini ver cehenneminden esirge, her ne kadar layık değilsek te
Çektiğimiz hasret azap olarak yeter

52.
Lo ez weke quling hawar dikim bi ser dunyayê.
Û dengê xwe dihiltînim weke kewê ribat li sahrayê

www.netewe.com

We ez bi hezarî dixwînim û her yek navê wî dihiltînim,
û ji hezarî yek li pey dengê min nayê
Yên ez ji te re dixwînim qewlê di pîr in tu buha pê nayê
Le pa ez çi bikim ji derdê dinê û kulê di axretê hedana min nayê

52
Ey, turna gibi figan ediyorum bu dünyada
Ve keklikler gibi çığlık atıyorum bu çöllerde
Ve binlerce dilde okuyorum, yükseltiyorum adını
Yazık binde bir bana uyup sesime gelmiyor
Hiç kimsenin değer vermediği bu sözlerden birini söylemezsem
Ama neyleyeyim, mecalim yok dünya derdinden ve ahiret azabından

53.
Lo çi buhareke bixêr hatiya bi me ra û ez gerandim bi va mêrga û va diyara
û li ber çeman min jê çinî baqek rêhan û gul çîçek ji civata nadira
û rehmet li dê û bavê ko qewl gotin û dê û bavê hazir û guhdêra.

53.
Oy, ne hayırlı bir bahadır üzerimize gelen
Gezdirdi bizi bu çayırlarda ve bu ovalarda
Topladım bir deste gül ile reyhan bu emsalsiz bahçeden
Atalara rahmetler olsun ne güzel söz söylemişler
Ve hazırda bize kulak verip dinleyenlere

www.netewe.com

BÖLGEDE KULLANILAN KÜRTÇE ATASÖZLERİ VE DEYİMLER

1. Xal xwarzê radike, ap birazî dadike
   Dayı yeğenini yüceltir, amca yeğenini alçaltır
2. Berxê nêrê ji bo kêrê
   Erkek kuzu, kesilmek içindir.
3. Bûkeke me heye li mala bavê xwe ye
   Bir gelinimiz var ama babasının evindedir.
4. Tunehî zengara mêra ye
   Yokluk yiğidin pasıdır.
5. Ez dibêm hirç vaye ew dibê rêç vaye.
   Ben ayıyı gösteriyorum, onlar izini gösteriyorlar.
6. Wextê nêçîra me tê gûyê tajiyê me tê
   Tam avım gelir, tazımın kakası gelir.
7. Polat ji pola nabire
   Çelik, çeliği kesmez.
8. Serê kuçê binê pûçê
   Sokağın başı, boşluğun altı.
9. Destê xwarinê dirêj e
   Yemeğin eli uzundur.
10. Kalo nemre bihar tê'pîrê nemre pincar tê
    Dede ölme bahar gelecek, nine ölme pancar çıkacak
    (Pîrê nemre bihar tê, kero nemre qîvar tê.
    Nine ölme bahar gelecek, eşeğim ölme ot yeşerecek)
11. Kero nemire heta buharê
    Eşeğim ölme bahara kadar!
12. Herre dûr were xweş
    Uzun yoldan git, rahat dön.
13. Bazdana pîsîngê hetta kadînê
    Kedinin kaçışı samanlığa kadardır.
14. Mêvan ji mêvan aciz e
    Misafir misafiri sevmez (rahatsız olur)
15. Bira rê be dûr be, bira qîz be pîr be
    Yol olsun da uzun olsun, kız olsun da yaşlı olsun.
16. Heyya min eqlê xwe nas kir umrê xwe xelas kir
    Aklım başıma gelene kadar ömrüm bitti.
17. Xemma quling tuneye ava biharê rabûye
    Baharı sel kalkması Turnanın umurunda değildir.

www.netewe.com

18. Dil heye taqet tuneye
İstek var, yapmaya güç yok.
19. Pîrê yeqîn nedikir mêrke, mêr kir qala heft û heşteka dike
Nine evleneceğine inanmıyordu, koca buldu mırın kırın ediyor.
20. Şêr şêr e çi jin e çi mêr e
Aslan erkek de olsa kadın da olsa aslandır.
21. Wadî bû xalîqrovî bû walî
Vadi boş kalınca tilki vali olur.
22. Mirin mirin e xirûxir çi ye
Ölüm, ölümdür. Hırıldamak niye!
23. Mirin bi hev re dawet e
Hep birlikte ölüm düğündür.
24. Pîr bûn hezar eyib bûn
İnsan yaşlanınca bin ayıbı ortaya çıkar.
25. Xuyê şîrî heya pîrî
İnsan yedisinde neyse yetmişinde de odur.
(Ji şîrî heta pîrî.
Yediden yetmişe)
26. Giyayê hewşê tehl e
Kişinin avlusundaki ot acıdır!
27. Kes nabê mastê min tirş e
Kimse yoğurdum ekşidir demez.
Kes nabê dewê min tirşe
kimse ayranım ekşi demez.
28. Em heft mirov li malekê, her yek li ser xem û xeyalekê, dewran ji me direvî li qonaxa salekê
Bir evde yedi kişiyiz, her birimiz ayrı bir fikir ve hayaldeyiz devran (firsatlar) bize bir yıllık mesafededir.
29. Ji heft bajara bajarê me ye, ji heft gunda gundê me ye, ji heft mala mala me ye, ji mala me jî ez.
Yedi şehir içinde bizim şehrimiz, yedi köy içinde bizim köyümüz, yedi aile içinde bizim ailemiz, bizim aile içinde de ben
30. Bûka li ser hespê kes nizane qismetê kê ye?
Atın üzerindeki gelinin kime nasip olacağı bilinmez.
31. Xwedê kesî bê kes neke
Allah kimseyi kimsesiz bırakmasın.
32. Şeb û şekkir çûn Diyarbekir. Şekkir rûnişt dengê xwe nekir, şeb rabû pesnê xwe kir.

www.netewe.com

Şapla şeker Diyarbekir'e gitmişler, şeker oturmuş sesini çikarmamış, şap ayağa kalkmış kendini meth etmiş.

32. Ji bo nefsê ket hefsê
Nefsi yüzünden hapse düştü.
33. Zikê têr li ê birçî napirse
Tok kişi açın halinden anlamaz.
34. Kur li xala hesp li fehla
Erkek çocuk dayisina, at damızlığa
35. Mêr mêra nas dike
Yiğit yiğidi tanır
36. Nanê mêra li mêra bê deyne
Yiğidin malı yiğide borç değildir.
37. Nanê mêra li mêra bi deyne.
Yiğidin malı yiğide borçtur. (zamanı gelince mutlaka karşılığını verir.)
38. Mal têr e keybanû şêr e, mal xizan e keybanû feqîr û nezan e
Evde yiyecek bolsa evin hanımı aslandır, yiyecek az veya yoksa evin hanımı fakir ve bilmezdir.
39. Feqîrî ji mirinê zortir e
Fakirlik ölümden zordur.
40. Yekî bi hezara, hezar ne bi yekî ye
Bazen bir kişi bin kişiye bedeldir, bazen de bin kişi bir kişi etmez.
41. Bizina kor xwe li alimiyê daniyê
Kör keçi kendini alim zannetmiş.
42. Umrê leglegê çûyî teqteqê
Leyleğin ömrü laklakla geçer.
43. Dîkê baş di hêka xwe de azan dide
Cins horoz yumurtanın içindeyken öter.
44. Adar in, barin nebarin xeddar in
Mart'tır, yağsa da yağmasa da gaddardır.
45. Nîsan selameta însan e
Nisan insanin selametidir.
46. Pîsik bi îcbik.
Kendi pis, kimseyi de beğenmiyor.
47. Kor kor e nîv kor nalet e
Kör kördür, yarım kör lanettir.
48. Xudê mala mezin biçûk nekî û mala biçûk jî mezin nekî
Allah büyük aileyi düşürmesin, küçük (soysuz) aileyî de büyütmesin.

www.netewe.com

49. Xwezî bi mala bi metik û bi xali nexwezî bi mala ne bi metik û ne bi xala.
Ne mutlu o evlere ki dayı ve hala vardır, mutsuzdur o evler ki dayı ve hala yoktur.
50. Yê dizane, zane; Yênizane,dibêse qey baqek nîsk e
Bilen bilir, bilmeyeni bir tutum ot zannediyor.
51. Tişte çû mede dû
Gidenin ardına düşme.
52. Tiştê go çû pey mekeve, te girt bernede
Gidenin arkasından koşma, yakaladığını ise bırakma.
53. Dil e ne bilxur e
Yürektir, bulgur değil!
54. Heyfa xwe ji bavê xwe re nahêlî
Babasından bile intikamını alır.
55. Wechê xwe bi mîza xwe şûştiye.
Yüzünü sidiğiyle yıkamış.
56. Lingê şemitî hevale wî tuneye
Düşenin dostu olmaz
57 Nan û xwêya wî ser coga wî ye
Ekmeği ve tuzu dizindedir
58. Zavê kerê xezûrê
Damat kayınpederin merkebidir.
59. Malê mella teslîm Alla
Mollanın malı Allaha emanettir.
60. Adarê eger barî bihar e, eger nebarî sal xeddar e
Martta yağış olursa bahardır, olmazsa güçtür o sene.
61. Dew birayê mast e
Ayran yoğurdun kardeşidir.
62. Bext nadim bi text
Bahtımı tahta değişmem
63. Mêrê bêbext pir bibe, ser ra derbas mebe
İftiracı adamlar köprü de olsa, üzerinden geçme
64. Pîranî betal kir mêranî
Yaşlılık bitirir erkekliği
65. Mêrê çê bi leppê xwe ye.
İyi adam avuçları iledir
66. Di şer de xal û xwarzî, di şorbê de ap û brazî
Çorba içmede amca yeğen, savaşta dayı yeğen
67. Mirin heye vegerîn tuneye
Ölmek var dönmek yok.

www.netewe.com

68. Xwedê heye xem tuneye
Allah var gam, keder yok.
69. Mirin heye mirad tuneye
Ölüm var murad yok.
70. Bila mirina hespê ji ceh be
Atın ölümü arpadan olsun.
71. Min dil hebû te dil hebû, gundî û mal qebûl nebû
İkimizin de gönlü vardı, ama köy ve aile kabul etmedi.
72. Zêr zanî zor zanî
Güç ve para iledir herşey
73. Digure nabare
Gürlüyor, yağmıyor.
74. Berxê çê ber kozê
İyi kuzu yuvasında bellidir
75. Hûr bajo kûr bajo, hêdî bajo, pir bajo gaya meêşîne
İnce sür, derin sür, yavaş sür, çok sür, öküzleri incitme
76. Gelyê kûr e deng lê nayê, birîn kûr e kew lê nayê
Vadi derindir ses gelmiyor, yara derindir kabuk tutmuyor.
77. Heççî ne li şer ew şêr e
Savaşa girmeyen kendini aslan sanır.
78. Kîrê muflis li qûna temahkara
Muflisin ... cimrilerin...e
79. Serê neêşe nehewcî destmala
Ağrımayan başa mendil gerekmez.
80. Tabê esker û na Natiq Onbaşi
Bir tabur asker olsun da Nakit Onbaşı olmasın (Estelli Nakit Yilmaz için söylenmiştir.)
81. Mêjî û êşî û mirîşk çiqas were dibêjî kiş têne pêş
Aklına gelen, sancı ve tavuk geldiğinde, ne kadar git desen de gelir.
82. Sal bi sal xwezî li par
Her geçen sene öncekini aratır
83. Ne ker e belê cehş e
Eşek değildir, ama sıpadır
84. Ne rengê tûtinê û ne rengê qelafetê mêra ye
Ne tütün rengindedir, ne de adam kılığındadır
85. Heççî dibeje û dike şêr e, heççî dibêje û nake kerê nêr e
Söylediğini yerine getiren aslandır, söylediğini yapmayan merkeptir.
86. Bi dorê ne bi zorê

www.netewe.com

Sırayladır, zorla değil.

87. Ga ket kêr zehf e
Öküz yere düşerse bıçak çok olur.

88. Ê dilê meriv rehet dike dev, ê canê meriv rehet dike xew, ê dilê meriv xera dike derew
Kalbimizi rahatlatan dildir, bedenimizi rahatlatan uykudur, kalbimizi bozan yalandır.

89. Xwîn nabe av
Kan su olmaz.

90. Rahmet li gora radike qora
Allah rahmet etsin, kaldırır dizi dizi

91. Dinya hemî neyarê kew e, kew jî neyarê xwe ye
Dünya alem kekliğin düşmanıdır, keklik te kendi cinsinin düşmanıdır.

92. Ser zehf in lê serê ko ser pê bibihisîne kêm e
Çok baş vardır, ama diğer başları haberdar edecek başlar çok azdır.

93. Çû heyfa bavê xwe diya xwe jî danî ser
Babasının intikamını almaya gitti annesini de üstüne verdi.

94. Haftdeh Adarê berf li guliyê darê
Martın on yedisidir, kar ağacın dalındadır.

95. Bila şîn li malê hebe û ne şer
Bir evde taziye olsun da söylenme olmasın.

96. Adarê berf hat guliyê darê nema heta êvarê
Martta yağan kar, akşama kadar eridi

97. Ga dimre çerm dimîne, mêr dimre nav dimîne
Öküz ölür derisi kalır, yiğit ölür namı kalır.

98. Mezinan şûr avêt û biçûkan jî dar
Büyükler kılıç salladı, küçükler de sopa

99. Malê comerd û xesîs wek hev dere
Cömertin de cimrinin de malı gider.

100. Malê belaş weke laş
Beleş mal leş gibidir.

101. Em bûne xelk xelk bûne em
Biz halk gibi olduk (düştük), halk bizim gibi oldu.

102. Dinya dehl e şêr jî tê hene, rovî jî tê de hene
Dünya orman gibidir. İçinde aslan da vardır, tilki de.

103. Kurmê darê ne ji darê be dar xera nabe.
Ağacın kurdu ağacın içinden olmazsa ağaç çürümez.

104. Eqlê sivik barê giran li xwediyê xwe dike

www.netewe.com

Hafif akıl ağır yükler yükletir sahibine.

105. Roka sibê nede ser me a êvarê nade ser me
Güneş sabah vermemişse ışıklarını üzerimize, akşam da vermez.

106. Aqil tacek zêrîn e li serê her kesî nîne
Akıl altın bir taçtır, ancak herkesin başında bulunmaz.

107. Berberî û nanê genim li hev nayê
Karşıtlık ve buğday ekmeği birbirine uymaz.

108. Ji ber baranê reviya çû ber şokê
Yağmurdan kaçarken doluya tutuldu.

109. Diz nakevî xaniye vala
Hırsız boş eve girmez.

110. Mij û dûman xwe li ser çiyayên bilind digrin
Sis ve duman yüksek dağlara yönelir.

111. Bera mirov jin be, lê jina mêrekî çê be.
İnsan kadın olsun ama yiğit birinin karısı olsun.

112. Stûna malan jin in
Evlerin direği kadınlardır.

113. Hesso û Çeto bira ne, birayê hevdî bi hîla ne,
Hesso ve Çeto yalandan kardeştirler birbirlerine.

114. Garis çiqa bilind bibe sere wî xwar dibe
Mısır ne kadar büyürse boynu o kadar bükük olur.

115. Şûna şêra rovî dikin gêra
Aslanların yerine tilkiler yönetici olmuş.

116. Mêranî bê xesarî nabe.
Erkeklik hasarsız olmaz.

117. Atax ji malê be, ga kulekê ra diçe
Hırsız evden olursa öküzü bacadan çıkarır.

118.Destê nanê, dighê Wanê
Yemeğin eli Van'a kadar uzanır.

119.Hesp dibeze siwar pesnê xwe dide
At koşar, suvarî öğünür.

120.Wextê pisîk ne li mal e navê mişk Evdirrehman e
Kedi evde olmayınca farenin adı Abdurrahman olur.

121.Bavê qîzan sultan e
Kız babası sultandır.

122.Xal xelk e, ap milk e
Dayı elalemdir, amca mülktür.

123.Derdê qeraş, av here ser aş
Değirmencinin derdi, değirmene suyun gitmesidir.

www.netewe.com

124.Bi gur re dixwe, bi şivên re şînê dikşîne
Kurtla birlikte yer, çobanla yasını tutar.
125.Ê ne di şeran de şêr e
Kavgada olmayan aslandır
126.Talanê bi êlê re dawet e
Musibet ortak olunca, acı hafifler.
127.Ger ne fen e ev çi ben e?
Eğer hile değilse, bu ne iptir?
128.Zêr zane, zor zane, devê tivinga mor zane
Altın bilir, baskı bilir, mor tüfeğin tetiği bilir.

MAHALLEMİLERİN KULLANDIKLARI ARAPÇA ATASÖZLERİ

1. Diyk el fasih mın bayzda i seh
Cins horoz daha yumurtanın içindeyken öter.
2. Zivan el beled ahsenve mın hıntıtıl celed
Memleketin zivanı (acı bir bitki) yabancının buğdayından iyidir.
3. Teksır ıl zebeş moy berrıd ıl ıfved
Karpuz kırmak yürek ferahlatmaz.
4. Qalu sa'leb eyş sığlık fis sok. Qal kelbkın teresve.
Tilkiye çarşıda işin ne diye sormuşlar, köpeğiniz terestir demiş.
6. Lı eklıl nazif i rohi lı Bedlis
Temiz bir yemek için Bitlis'e kadar gider.
7. Vehıd yısfe elf, elf mo yısve şi'
Bir kişi bin kişiye bedel, bin kişi ise bir kişi etmiyor.
8. Lı xallefmemet
Yerine halef bırakan ölmemiştir.
9. Eklu min sultan zartu al hitan
Yemeği sultandan, osuruğu duvara.
10. Izzıl kelb lı xatır sahabu
Köpeğe bile sahibinin hatırı için kıymet ver.
11. Tayyib il lisan qalil fil ihsan
Dili tatlı olanın ikramı az olur.

www.netewe.com

12. Yınbış ıl cıb lı ğayru yık'a fiyu
Başkasına kuyu kazan, kendisi düşer.
13. Le tı'tı malık lıl ahmak ti hassıbu lıhu
Ahmağa malını emanet etme, kendisinin sanır.
14. Il hiyle lı bab sahabaye
Hile, hileyi yapanın kapısına döner.
15. Yekıl i leme yinşak u ı tall'a leme yıblak
Tıka basa yer, sanarsın açlıktan ölür.
16 Le ıbşenıl hayf u le ıbşenıl zayf
Ne intikam almaya, ne de ziyafet vermeye yarar.
17. Farasıl asile hıyye zeyyıd alafe.
Asil at kendi yemini kendisi arttırır.
18. Lı ma'u kin melu din
Kini olanın dini yoktur.
19. Kûllü tavilun ahmaqun, kûlli qasirun fitnetun
Tüm uzun boylar ahmak, tüm kısaboylar fitnecidir.
20. Xıd ıl asıl nem al hasır
Asil ile evlen, hasır üzerinde yat.
21. Sıdd bebık taha nem bı raha
Kapını iyi kapat, rahat uyu.
23. İza taxıdıllık savr, ya mın ahmedi ya mın Savr
Öküz alacaksan ya Ahmedi'den ya da Savur'dan al.
24. Moda'ıl mudiyq yıs'a elf sadıyq
Yer dar da olsa bin sadık arkadaş sığar.
25. Lı mut tey mut bı ecelu, li i'ş tey i'ş bı edebu
Ölen eceli ile ölsün, kalan edebi ile yaşasın.
26. Li qul yınhıtık, li moy qul yınfıtıs
Söyleyen ayıplanır, söylemeyen patlar.
27. Eb ata lı ıbnu kerm, ıbın me taam lı ebuhu a'nqud
Baba oğluna üzüm bağı vermiş, oğlan babaya bir salkım üzüm yedirmemiş.
28. Kalbi al veledi, kalb veledi al hacar
Benim kalbim çocuğa yanar, çocuğum yüreği ise taş.

www.netewe.com

29. Arnabe ğabben al cebel, u cebel melu xabar
Tavşan dağa küsmüş, dağın haberi olmamış.
30. Axuy a'calık emir, qal ıxtı ıdderin al tınenir
Bacı kardeşine Bey olursun, kardeş bacısına tandırlarda dilenirsin demiş.
31. Nefs ikbıre u haki ferğa
Nefsi gururlu, konuşması boş.
32. Haki mitli tiz ferğa
Çok konuşuyor ama, kıçı boş.
33. Es sulhu seyyidıl ahkam
Sulh hükümlerin efendisidir.
34. Leyyın u metin
Yumuşak görünüyor ama taş kafalı.
36. Mın rayi mın tedbiri, hıntıti ekelit ış'iri
Tedbirsizliğim yüzünden, buğdaydan olup, arpaya kaldım.
38. Cevf bustanve xara zıt fiyu, feke zıt fiyu
Karın bostan gibidir içinde meyve de vardır dışkı da.
39. Vak'ı melu sadiyq
Düşenin dostu yoktur.
40. Ceybık sadiyqıq, ıhtıct mıd ıdık
Arkadaşın cebindir, sıkışırsan elini uzat.
41. Verru il ğiyre al kelb, ıl kelb me hamele.
Hamiyetsizliği onursuzluğu köpeğe isnad etmişler, köpek kabul etmemiş.
42. Vıççu u tizu saru vıhde
Yüzü ve kıçı bir olmuş.
43. Rihıt ıl feqir pisve
Fakirliğin kokusu pistir.
44. Zarta u mıt zarta andıl zırrat vehıdve
Osurukçunun yanında bir osuruk da yüz osuruk da aynıdır.
45. Kelbe zırrata mot cib kelb yi'di.
Osuran dişi köpek, iyi koşan yavru doğurmaz.
46. Mara maraye, rıccel rıccelve
Kadın kadınlığını, erkek erkekliğini bilsin.
47. Qabıl lı yıcb'a i zarrıt

www.netewe.com

Doymadan osurmaya başlar.

48. Meymut meymıt meymıti u meymıt meymıt meymıtık bınet ı'mamınne

Ninemin ninessinin ninesi ile ninenin ninesinin ninesi amca kızıdır.

50. Lı fellıt nefsu, fellıt ıl ğire kılle

Nefsine hakim olamayan, onurunu şerefini koruyamaz.

51. A'şk u muhabbe e valla, şığıl u a'mel le valla

Aşka muhabbete evet, çalışmaya hayır.

52. Arbin a'dele me tequ qatelu fara

Kırk bacanak bir fare ile baş edememiş.

53. Fara u sannora şereku al ikwara

Fare ve kedi zahire anbarı için ortak olmuşlar.

54. Baad me arayna i'şara mın hel izzyara

Bu ziyaretgahtan henüz bir işaret görmedik.

55. İza qatelt vecc'ı, iza ta'amt şebı'ı

Döversen acıt, yedirirsen doyur.

56. El ihsanu bittamam

İhsan ve ikram tam olmalıdır.

57. Iskın fıl mıdın ve lev ğarıt, le tıskın fıl makrede ve lev farıt

Şehir batsada şehirde yaşa, göğe uçsada köyde (kırsalda) yaşama.

58. A'şık u m'aşuk davvaru fis suk me arav maxluq

Aşık ile maşuk tüm çarşıyı dolaşmışlar bir tek mahluk görmedik demişler.

59. D'avê lıl isneyn u lı hıkke fil elfeyn

Düğün iki kişinin, kaşıntı ikibin kişinin.

60. Mın qıllıtıl nas semmev cıdi Abbes.

Adam yokluğundan, keçiye Abbas demişler.

61. May yurub, qahbe moy tub

Su maya tutar, kahpe tövbe etmez.

62. Li cerrıbıl mücerreb xallet biyu nedame

Denenmişi deneyene pişmanlıktan başka birşey kalmaz.

63. Moy teq al ıhmaru iroh ı'rrahıl

Eşeğini dövemeyen, semerini döver.

www.netewe.com

64. Hıs a'li a'la cebel beri
Dağların arkasına bağırıp, çağırıyor.
65. Int mir ene mir mın tisokıl ıhmir
Sen boy, ben bey, peki eşekleri kim sürecek?
66. Lı yıhvi cemel yılzem tı a'lli bab daru
Deve besleyen kişi, evinin kapısını yüksek yapmalıdır.
67. Şemmo enten mın Remmo
Şemmo Remmo'dan beter.
68. Fe men a'şe bıl hıle, mete bıl fıqır
Hile ile yaşayan perişan bir şekilde ölür.
69. Hasedu fı cesedu
Kıskançlığı kendi canından çıksın.
70. Zıveç mın zığır, ğeda mıs sıb
Erken evlenen, sabah kahvaltısı yapmış kişi gibidir.
71. Let sey melehıyye le tıltıkı xırabiyye
İyilik yapma, sana kötülük olarak geri döner.
72. Alla ı hayyır lı hayyarna
Bizi çaresiz şaşkın bırakanları Allah da çaresiz, şaşkın bıraksın.
73. Martıl pise ı tevvıb, zevcıl melıh ı zevvıc
Kötü karısı olan evliliğe tövbe eder, iyi kocası olan, ölümünden sonra evlenir.
74. Lı roh lı saydıl semek tizu tıntıqı'
Balık avlanmaya gidenin kıçı ıslanır.
75. Li rıddu qavl, iruddu mevt
İkaz edileceğine öl.
76. Meyyıt moy zarrıt
Ölü osurmaz.
77. Huvve hılu ımarmır rohu
Kendi hoş tatlı, kendi kendini çirkinleştirir.
78. Faratıl lı mot teq tıtxıl fıl bıxş, ıddexıl xalfe ıftil haşiş
Deliğe giremeyen fare, bir de peşinde bir tutam ot alır.
79. Beytıl vıhde mamur, beytıl sınteyn xırab, beytel sese hammıl al cırab

www.netewe.com

Bir kadınlık ev mamur, iki kadınlık ev harabe, üç kadınlık ev perişan.

80. S'aleb mod'a ıl yıxtıbi yınpırıt.
Tilki saklandığı yerde yakalanır.

81. Iqt'a ıl verd u şımme, le texıdıl bınt lı me tıstaxbır ımme
Gülü kopar kokla, kızı anasını araştırmadan alma.

82. Tulu tulul dağle, aklu aklıl saxle
Uzunluğu bir dal kadar uzun, aklı bir keçi aklı kadar küçük

83. Bena u a'lle, met u xalle
Binayı yaptı yükselti, bıraktı öldü gitti.

84. Il qamar le ken mın idne, ıl nücum eyş
Ay elimizde olmadıktan sonra, yıldızları ne yapalım.

85. I ravvi nücum bınhar
Gündüz yıldızları gösteriyor.

86. Min beynel fekê naqqel cızır
Meyvaların içinden havuçu seçti.

87. Ziyyb yekıl mo yekıl medhunve
Kurt yemiş olsada olmasa da zanlıdır.

88. Il faqır mın eyn lık, ıl zengin ımbarık
Fakire nerden getirdin, zengine hayırlı olsun.

89. Kelb deyyır axayrve mın seb'ı rabız
Koşturan köpek, yatan aslandan iyidir.

90. Le cece tıd biyz ve le dik ti seh
Yumurtalayan tavuk da değil, öten horoz da değil.

91. Len fedaqt ve len habest mercelıyıtık engısvê?
Ne kafan yarıldı, ne de hapis yattın. Yiğitliğin nerede?

92. Diyk ımut aynu fıl ızbelê
Horoz ölmüş gözü çöplükte kalmış.

93. Heniyyıt lı mo ıstıhi
Ne mutlu utanmayana.

94. İ dıq ıl may fil havın
Havanda su döğüyor.

95. Mın tahara lıl mınnara, mın mınnara lı tahara
Tuvaletten minareye, minareden tuvalete.

www.netewe.com

96. Ras bele insel
Dilsiz baş
97. Lım geddi moy ğeddi
Dilence yemek yedirmez.
98. Cavfıl ımgeddi eyş lı hakkım iy veddi
Dilenen ne bulursa götürür.
99. Ara' ashabu nisi ahbabu
Sahiplerini, akrabalarını gördü, dostlarını unuttu.
100. Ğalemıtıl cırbe mın rasıl ayn tışrab
Çirkin, hastalıklı keçi, akarsuyun en temiz yerinden içiyor.
101. Huvve pis u i fessi
Hem pis, hem de osuruyor.
102. Rasıl kebbub yınbış ıcbub
Başını öne eğen birilerine kuyu kazıyordur.
103. Mecnun melu ğayr ehlu
Delinin ailesinden başka kimsesi yoktur.
104. Lı mo isey kilem ımmu u ebuhu il ikleb cebuhu
Anne ve babasının sözünü yapmayanı köpekler doğurmuştur.
105. Meyyit moytêq ihammil meyyit.
Ölü, ölüyü taşıyamaz.

www.netewe.com

OSMANLI DEVLETİ DİYARBEKİR VİLAYET SALNAMELERİNE GÖRE MİDYAT'TA GÖREV ALAN İDARİ VE SİYASİLER

1869 KAZÂ-İ MİDYAT

Mülkiye ve Şer'iyye Memurları	Mal ve Tahrirat Kâtipleri	Azâ-i Meclis-i İdâre	Mümeyyizân-ı Meclis-i De'âvî	Mülhak Nahiyeler	Müdürleri	Katipleri
Kaymakamı	Mal Müdürü	Muhammed	Hacı	Zaz	Yusuf	Bego
Hacı Şeyh	Şehmus	Bey	Muhammed	Savur	Efendi	Efendi
Ağa	Efendi	Ahmed Efendi	Ağa		Fettah Bey	Hamid Ef.

Nâibi: Muhammed Selim Efendi.
Tahrirat Katibi: Ali Efendi, Gevri Efendi, Süleyman Ağa, Çelme Ağa

1869

Elviye	Kazalar	Müdürlükler	Nevâhî Her Nahiyenin şâmil olduğu köy adeti	
		Dirkol	Kerân	6
			Hacı Aliyan	
			Siyopat	3
			Begân	7
			Derşev	9
			Zilan-ı Kebir	14
			Zilan-ı Sağir	21
			Kerişan	15
			Kelhok	12
Livâ-i	Kaza-i	Bizzat	Etraf-ı Şehr	17
Mardin	Mardin	Mutasarrıflık	Hâss-ı Hümâyûn	15
		İdaresinde	Dara	4
			Mirsinan	13
			Kuçıkan	4
			Berivan	3
		Nusaybin	Nusaybin	14
			Bunesri	10
			Pokar Ali	15
			Eznavur	74
			Çıllıoğa	-
			İlyan	51
			Hasenan	15
		Hams	Hams	-

www.netewe.com

		Diyetlu	5
		Şithan	3
		Mazudağı	3
		Lif	5
		Ğûrs	11
Kaza-i	Bizzat	Midyat	7
Midyad	Kaymakam	Habısbınî	14
	idaresinde	Hisar	8
		Kolıkân	16
		Arnas	5
		Habbab	12
	Zaz	Zaz	29
		Kercevs	9
		Raman	10
		Hasankeyf	5
		Alikan	10
		Mahalmi	21
		Kurâ-ı Selâse	30
		Mezizah	15
		Dermemıkân	23
		Basabrin	12
		Çêlik	31

1870-71 KAZA-İ MİDYAT

Kaymkamı Necib Bey
Nâibi Mehmed Selim Efendi
Müftüsü İbrahim Efendi
Mal Müdürü. . . Efendi
Tahrirat Müdürü Muhammed Efendi

Meclis-i İdare	**Meclis-i De'avî (Davalar Meclisi)**
Reis Kaymakam	Reis Nâib
Azâ-yı Tabiiye	Mümeyyizân-ı Müntehabe
Mal Müdürü	Hacı Mehmed Efendi
Tahrirat Müdürü	

www.netewe.com

(Seçilmiş Üyeler) Süleyman Ağa
Az-yı Müntehabe De'âvî Kâtibi. . . Efendi
Muhammed Bey
Ahmed Efendi
Kıs Gorî Ağa

1871-1872 KAZA-İ MİDYAT

Kaymakamı Fethi Efendi Sâlise
Nâibi Mehmed Selim Efendi
Müftüsü İbrahim Efendi
Mal Müdürü Yesari Efendi
Tahrirat Kâtibi Muhammed Efendi

Meclis-i İdare
Reis Kaymakam
Azâ-i Tabiiye
Mal Müdürü
Tahrirat Müdürü
Azâ-i Müntehabe
Muhammed Bey
Ahmed Efendi
Kıs Gori Ağa

Meclis-i De'âvî
Reis Nâib
Mümeyyizân-ı Müntehabe
Hacı Muhammed Efendi
Süleyman Ağa
De'âvî Kâtibi Ali Efendi

1871

Yekün Nüfus	Nüfus Müslim	Zükûr Gayr-i Müslim	Hane ve Mahallât Hane Mahalle	Kurâ-i Mevcude	Elviye ve Kaza ve Nevâhî Esâmîsi
					Kaza-i Midyat
1491	522	969	490	6	Midyat Nahiyesi
323	323		115	7	Alikan Nahiyesi
3913	3145	768	1240	19	Mahelmi Nahiyesi
2755	2164	591	1791	39	Dermernıkân Nahiyesi
5510	4649	861	2493	33	Hasankeyf Nahiyesi
9695	8058	1637	4124	49	Zaz Nahiyesi
9339	8593	746	2616	27	Savur ve Sürgücü Nahiyesi
3466	3466		1128	30	Ömerkan Nahiyesi
36492	30920	5573	13997	210	Yekün-i Kaza-i Midyat

www.netewe.com

1872-73 KAZA-İ MİDYAT

Kaymakamı Bahri Bey Rikâb
Nâibi Süleyman Tevfik Bey Kapıcıbaşı
Mal Müdürü Yesari Efendi
Tahrîrât Kâtibi Mehmed Efendi

Meclis-i İdare	**Meclis-i De'âvî**
Reis Kaymakam	Reis Nâib
Azâ-i Tabiiyye	Mümeyyizân-ı
Mal Müdürü	Müntehabe
Tahrîrât Mdürü	Hacı Mehmed Efendi
Azâ-i Müntehabe	Abdi Ağa
Mehmed Bey	Melkon Efendi
Ahmed Efendi	De'âvî Kâtibi Ali Efendi
Kıs Gori Ağa	

1873-1874 KAZA-İ MİDYAT

Kaymakamı Ali Bey
Nâibi Süleyman Efendi
Mal Müdürü Ahmed Efendi
Tahrirat Kâtibi Hasan Efendi

Meclis-i İdare	**Meclis-i De'âvî**
Reis Kaymakam	Reis Nâib
Aza-i Tabiiyye	Hacı Mehmed Sâbir Efendi
Mal Müdürü	Abdi Ağa
Tahrirat Kâtibi	Kevo Ağa
Aza-i Müntehabe	De'âvî Kâtibi
Mehmed Bey	Ali Efendi
Hüseyin Bey	
Sefer Ağa	

www.netewe.com

Daire-i Belediye
Reis Hasan Efendi

Aza-i Müntehabe	Heço Ağa
Edhem Ağa	Kâtib Sadullah Efenditehabe
Gori Ağa	Sandık Emini Mustafa Efendi
Zaz Nahiyesi Müdürü Hurşid Bey	Kâtibi Cemal Efendi

1874 KAZA-İ MİDYAT
Kaymakamı Mustafa Hamdi Efendi
Nâibi Süleyman Efendi
Müftüsü İbrahim Fehmi Efendi
Mal Müdürü Ahmed Efendi
Tahrirat Kâtibi Hasan Efendi

Meclis-i İdare	**Meclis-i De'âvî**
Reis Kaymakam	Reis Nâib
Aza-i Tabiiyye	Mümeyyizân
Mal Müdürü	Abdi Ağa
Tahrirat Kâtibi	Süleyman Ağa
Aza-i Müntehabe	Kevo Ağa
Mehmed Bey	De'âvî Kâtibi
Hüseyin Bey	Ali Efendi
Safer Bey	

Daire-i Belediye

Reis Hasan Efendi	Aza
Aza	Heço Ağa
İbrahim Ağa	Koro Ağa
Ömer Ağa	Kâtib Abdülkadir Efendi
	Sandık Emini Mustafa Efendi
Hasankeyf Nahiyesi Müdürü	Süleyman Ağa Kâtibi
	Süleyman Efendi

www.netewe.com

1875 KAZA-İ MİDYAT
Kaymakamı Hüseyin Bey
Nâibi Süleyman Tevfik Efendi
Müftüsü İbrahim Efendi
Mal Müdürü Ömer Lütfü Efendi
Tahrirât Kâtibi Derviş Efendi

Meclis-i İdare
Reis Kaymakam
Azâ-i Tabi'iyye
Mal Müdürü
Tahrirât Kâtibi
Azâ-i Müntehabe
Muhammed Bey
Hasan Bey
Zet Çelme

Meclis-i De'âvî
Reis Nâib
Mümeyyizan
Abdi Ağa
Süleyman Ağa
Kürd Ağa
De'âvî Kâtibi
Hafız Muhammed Efendi

Daire-i Belediye
Reis Hasan Efendi
Azâ
İbrahim Ağa
Kürd Ağa
Ömer Ağa

Azâ
Heço Ağa
Kâtibi Efendi
Sandık Emini Mustafa Efendi

Hasankeyf Nahiyesi Müdürü İsmail Efendi
Kâtibi Süleyman Efendi

1876 KAZA-İ MİDYAT
Kaymakamı Ahmed Esad Efendi
Nâib Mustafa Efendi
Müftü İbrahim Efendi
Mal Müdürü Ömer Lütfü Efendi
Tahrirât Kâtibi Derviş Efendi

www.netewe.com

Meclis-i İdare
Reis Kaymakam Efendi
Azâ-i Tabiiyye
Nâib Efendi
Müftü Efendi
Mal Müdürü
Tahrirât Kâtibi
Azâ-i Müntehabe
Mehmed Bey
Hasan Bey
Zetti Çelme

Meclis-i De'âvî
Reis Nâib Efendi
Mümeyyizân
Abdi Ağa
Süleyman Ağa
Gori Ağa
De'âvî Kâtibi Hafız Mehmed Efendi
Kaza Sandık Emini Şemun Efendi

Memurîn-i Saire
Nüfus Mukayyidi Ahmed Efendi
Vukuat Kâtibi Mehmed Reşid Efendi
Tapu Kâtibi Ali Efendi
Emlâk Kâtibi Yunus Efendi
Tahsildar Halil Efendi

Daire-i Belediye
Reis Hasan Efendi
Azâ
İbrahim Ağa
Hemo Ağa
Gori Ağa
Ömer Ağa

Kâtib ve Sandık Emini Mustafa Efendi

Hasankeyf Nahiyesi
Müdürü Davut Ağa
Katibi Süleyman Efendi
Mukayyid Mehmed Kazım Efendi

1877 KAZA-İ MİDYAT
Kaymakamı Hacı Said Efendi Müderris
Nâib Mustafa Nimet Efendi
Müftü İbrahim Efendi
Mal Müdürü Ömer Lütfi Efendi
Tahrirât Kâtibi Derviş Efendi

www.netewe.com

Meclis-i İdare
Reis Kaymakam Efendi
Azâ-i Tabiiyye
Nâib Efendi
Mümeyyizân
Müftü Efendi
Mal Müdürü
Tahrirât Kâtibi
Azâ-i Müntehabe
Mehmed Ağa
İsmail Ağa
Davut Ağa

Meclis-i De'âvî
Reis Nâib Efendi
Nimet Ağa
Mehmed Ağa
Akro Ağa
Fatros Ağa
Kâtib Hafız Mehmed Efendi

Daire-i Belediye
Reis Hasan Efendi
Azâ
İbrahim Ağa
Hemo Ağa
Gori Ağa
Ömer Ağa
Kâtib Mustafa Efendi
Sandık Emini Hüseyin Efendi

Memurîn-i Saire
Rüsûmât Memuru Şemdin Efendi
Kâtib Fransız Efendi
Vukuat Kâtibi Mustafa Efendi
Nüfus Mukayyidi Ahmed Efendi
Kercevs Mukayyidi Ahmed Efendi
Tapu Kâtibi Ali Efendi
Emlak Yoklama Kâtibi Abdülkadir Efendi
Tahsildar Faris Ağa

Hasankeyf Nahiyesi
Müdürü Vehbi Efendi
Kâtibi Mehmed Naim Efendi
Mukayyid Mustafa Efendi

1882-1883 MİDYAT KAZASI
Kaymakamı Mustafa Efendi
Naib Abdülmelik Efendi
Müftü İbrahim Efendi
Mal Müdürü Süleyman Efendi
Tahrirât Kâtibi İbrahim Efendi

www.netewe.com

Meclis-i İdare-i Kaza
Reis Kaymakam Efendi
Azâ-yı Tabiiyye
Naib Efendi
Müftü Efendi
Mal Müdürü
Tahrirât Kâtibi
Azâ-yı Müntehabe
İsmail Ağa
Kürd Ağa
[. . . . .] Ağa

Mahkeme-i Bidâyet-i Kaza
Reis Naib Efendi
Azâ
Halil Efendi
Ohannes Efendi
Kâtib-i Evvel Mustafa Efendi
Kâtib-i Sânî Abdülvahhab Efendi
Mustantık Muavini Cemal Bey
Kaza Sandık Emini
Yusuf Efendi

1882-83 Belediye Meclisi
Reis Hasan Efendi

Azâ
Ali Yunus Ağa
Mehmed bin Süleyman Ağa
Kâtib Mustafa Efendi

Azâ
Süleyman Hacı Mahmud Ağa
Hanna Ağa
Sandık Emini Hasan Efendi

Memurîn-i Saire
Tapu Kâtibi Ali Efendi
Yoklama Kâtibi Efendi

Vergi Kâtibi
Ahmed Hulusi Efendi
Kercevs Vergi Kâtibi
Abdülaziz Efendi

A'şâr Memuriyeti
Memur Ahmed Bey
Kâtib münhal

Rüsûmât Memuriyeti
Memur Mehmed Efendi
Kâtib Abdülgani Efendi

Telgraf Memuriyeti
Memur Tahir Efendi

www.netewe.com

Hasankeyf Nahiyesi
Müdür Derviş Efendi
Kâtib Abdülfettah Efendi
Tapu Kâtibi [. . . . .] Efendi
Vergi Katibi Emin Efendi

1884 MİDYAT KAZASI
Kaymakam Mustafa Efendi
Nâib Süleyman Efendi
Müftü Efendi
Mal Müdürü Davud Efendi
Tahrirât Kâtibi İbrahim Efendi

Meclis-i İdare
Reis Kaymakam Efendi

Azâ-i Tabiiyye	Azâ-i Müntehabe
Nâib Efendi	Mehmed Ağa
Mal Müdürü	İsmail Ağa
Tahrirât Kâtibi	Kevo Ağa

Mahkeme-i Bidâyet
Reis Nâib Efendi
Başkâtib Mustafa Efendi
Mustantık Muavini Cemal Bey
Kâtib-i Sânî Emsih Efendi
Azâ Halil Efendi
Azâ Ohannes Efendi

Belediye Meclisi
Reis Hasan Efendi

Azâ Hüseyin Velo Ağa	Azâ Hanna Gülyağı Ağa
Azâ Yusuf Ağa	Azâ Süleyman Ağa
Kâtib Nasri Efendi	Sandık Emini Hüseyin Efendi

www.netewe.com

A'şâr Memuriyeti
Memur Şaban Efendi
Kâtib-i Evvel Hafız Efendi
Kâtib-i Sânî Hasan Efendi
Anbar Memuru Mehmed Efendi

Nüfus Memuriyeti
Memur Cercis Efendi
Kâtib Ahmed Efendi

Memurîn-i Sairesi
Tapu Kâtibi Ali Efendi
Kercevs Vergi Kâtibi Hasan Efendi
Vergi Kâtibi Çemil Efendi
Sandık Emini Emin Efendi

Telgrafhane
Memur Tahir Efendi

1884 Tahsildarân
Sertahsildar Abdülkadir Efendi
Süvari Derviş Ağa
Süvari Necib Ağa
Süvari Ömer Efendi

Rüsûm-ı Sitte
Memur Mehmed Efendi
Kâtib Vasil Efendi

Hasankeyf Nahiyesi
Müdür Derviş Efendi
Kâtib Süleyman Efendi
Vergi Kâtibi Şerif Efendi

1885 MİDYAT KAZASI
Kaymakam Said Galib Efendi Sâlise
Nâib Süleyman Efendi
Müftü İbrahim Efendi
Mal Müdürü Davud Efendi
Tahrirât Kâtibi İbrahim Efendi

www.netewe.com

Meclis-i İdare

Reis Kaymakam Efendi

Azâ-yı Tabiiyye	Azâ-yı Müntehabe
Nâib Efendi	Ahmed Efendi
Müftü Efendi	İsmail Efendi
Mal Müdürü	Kevo Ağa
Tahrirât Kâtibi	

Bidâyet Mahkemesi

Reis Nâib Efendi
Azâ Mehmed Efendi
Azâ Cercobahi Efendi
Başkâtib Ferhad Efendi
Mustantık Muavini Said Efendi
Kâtib-i Sânî münhal

1885 Belediye Meclisi

Reis Hasan Efendi
Azâ Hasan Ağa
Azâ Hanna Ağa
Azâ Süleyman Ağa
Azâ Cercis Ağa
Kâtib ve Sandık Emini Nasri Efendi

A'şâr Memuriyeti

Memur Avni Efendi
Başkâtib Emin Efendi
Kâtib-i Sânî Emin Efendi
Anbar Memuru Münhal

Nüfus Memuriyeti

Memur Abdülvahhab Efendi
Kâtib Ahmed Efendi

www.netewe.com

Memurîn-i Sairesi
Tapu Kâtibi Ali Efendi
Vergi Kâtibi Cemil Efendi
Kercevs Vergi Kâtibi Hasan Efendi
Arazi Yoklama Kâtibi İsmail Efendi
Sandık Emini Emin Efendi

Maarif Komisyonu
Reis Nâib Efendi
Mahallinden Esâmî Defteri
alınmamıştır.

Reji Memuriyeti
Memur Ömer Efendi
Kâtib ve Tahsildar Hüseyin Efendi

Telgraf ve Posta Memuriyeti
Memur Ali Efendi

1885 Hasankeyf Nahiyesi
Müdür Ahmed Efendi
Kâtibi Süleyman Efendi
Vergi Kâtibi Ahmed Efendi
Sandık Emini Mehmed Kazım Efendi

1890-1891 MİDYAT KAZASI
Kaymakam Mustafa Lütfi Efendi

Nâib Ali Necib Efendi	Müftü İbrahim Efendi
Mal Müdürü Vasfi Efendi	Tahrirât Kâtibi İbrahim Efendi

Meclis-i İdare

Azâ-yı Tabiiyye	Azâ-yı Müntehabe
Nâib Efendi	İsmail Ağa
Müftü Efendi	Şeyh Hüseyin Efendi

www.netewe.com

Mal Müdürü Efendi — Şükro Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi — İsa Ağa

Bidâyet Mahkemesi
Reis Nâib Efendi
Azâ Ali Efendi — Azâ Safer Efendi
Başkâtib Abdülgani Bey — Mustantık Muavini Said Efendi

Nüfus İdaresi
Memur Ömer Vehbi Efendi — Kâtib Abdüllatif Efendi

Vergi İdaresi
Kâtib Sıdkı Efendi
Hasankeyf Kâtibi Davud Efendi
Kercevs Kâtibi Zülfikar Efendi

Memurîn-i Sairesi
Belediye Reisi Cercis Ağa — Telgraf Memuru Ali Efendi
Reji Memuru Yusuf Efendi — Mal Müdürü Muavini Şakir Efendi
Sandık Emini Emin Efendi

Hasankeyf Nahiyesi
Müdür Abdülvahhab Efendi — Kâtib Mehmed Efendi

1894-1895 MİDYAT KAZASI
Heyet-i Kaza
Kaymakam Hasan Halis Efendi Hâmise
Nâib Hacı Ahmed Nazif Efendi
Müftü İbrahim Fehmi Efendi
Mal Müdürü Hamdi Efendi
Tahrirât Kâtibi İbrahim Talat Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza
Reis Kaymakam Efendi

www.netewe.com

Azâ-i Tabiiyye
Nâib Efendi
Müftü Efendi
Mal Müdürü Efendi
Tahrirât Kâtibi Efendi

Azâ-i Müntehabe
Şeyh Hüseyin Efendi
Seyyid Mehmed Efendi
Şükro Ağa
Şemun Haso Ağa

Müdde'î-i Umumî Tahrirât Kâtibi Efendi
Mustantık Nüfus Kâtibi Derviş Hilmi Efendi

Mahkeme-i Bidâyet
Reis Nâib Efendi
Aza ve Mustantık Abdülaziz Efendi
Azâ Bersum Sabri Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi
Başkâtib Mehmed Said Efendi
Mustantık Muavini Nasri Efendi
Mukavelât Muharriri Necib Bey

Mal Kalemi
Mal Müdürü Muavini Ahmed Hulusi Efendi
Mal Müdürü Refiki Sadık Efendi
Hazine Dava Vekili Tahrirât Kâtibi Efendi
Haankeyf Vergi Kâtibi İbrahim Efendi
Tapu Yoklama Kâtibi Ahmed Efendi

Nüfus Kalemi
Memur Hamid Efendi Kâtib
Derviş Ali Efendi

Tapu Komisyonu
Reis Nâib Efendi
Azâ Mal Müdürü Efendi
Tapu Kâtibi Efendi
Azâ Vergi Kâtibi Efendi
Azâ Şükro Ağa

www.netewe.com

Tapu Kalemi
Kâtib Ahmed Efendi Sandık Emini Abdüsselam Efendi

Ziraat Bankası Meclis-i İdaresi
Reis Molla İbrahim Efendi Muhâsebe Kâtibi Emin Efendi
Azâ Süleyman Ağa Azâ Circo Ağa
Azâ Şükro Ağa Azâ Hanna Gülyağı Efendi
Telgraf Muhabere Memuru Ali Rıza Efendi

Tanzimat Komisyonu
Reis Kolağası Abdurrahman Efendi
Azâ Telgraf Memuru Ali Rıza Efendi
Azâ Bank Muhasebe Kâtibi Emin Efendi
Azâ Nüfus Memuru Hamid Efendi
Azâ Mülâzım Abdülkadir Efendi
Zabıta Memuru Yüzbaşı Mehmed Ağa Dördüncü Mecidî

Vesâit-i Nakliye-i Askerî İstatistik Komisyonu
Reis Kaymakam Efendi
Azâ Mülâzım Nuri Efendi Azâ İsmail Selimo Ağa
Azâ İsmail Şemo Ağa Azâ Hanna Safer Efendi

Daire-i Belediye
Reis Güllü Hürmüz Efendi Azâ İsa Körpe Ağa
Azâ Mahmud Hacı Hüseyin Ağa Azâ Cercis Kıs Ağa
Azâ Melekî Şemmas Cercis Ağa Azâ Kâtib ve Sandık
Azâ Körpe Şemun Ağa Emini Vekili Necib Efendi

Midyat Redîf Taburu
Binbaşı Rasih Efendi
Kolağası Abdurrahman Efendi
Tabur Kâtibi Hüseyin Efendi
Yüzbaşı Hacı Ahmed Efendi
Yüzbaşı Hacı İbrahim Efendi

www.netewe.com

Mülâzım-ı Evvel Yusuf Ağa
Mülâzım-ı Evvel Ömer Ağa
Mülâzım-ı Evvel Ahmed Şakir Ağa
Mülâzım-ı Sânî Adülkadir Efendi
Mülâzım-ı Sânî Ahmed Ağa
Mülâzım-ı Sânî Mustafa Nuri Ağa

Kerboran Nahiyesi
Müdürü Murad Efendi Kâtibi Hasan Efendi

Basabrin Nahiyesi
Müdürü Murad Efendi Kâtibi İlyas Efendi

Hasankeyf Nahiyesi
Müdürü Rifat Efendi Kâtibi Ahmed Efendi

1899-1900 MİDYAT KAZASI
Heyet-i Kaza
Kaymakam Ziya Bey Sâlise
Nâib Ahmed Rüşdü Efendi
Müftü Mehmed Lütfi Efendi
Mal Müdürü Abdullah İlmî Efendi
Tahrirât Kâtibi İbrahim Talat Efendi Hâmise

Meclis-i İdare-i Kaza
Reis Kaymakam Efendi
Aza-yı Tabiiyye Aza-yı Müntehabe
Nâib Efendi İsmail Ağa
Müftü Efendi Aziz Zeki Ağa
Mal Müdürü Efendi İsa Mai Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi Şerbo Ağa
Müdde'î-i Umumî Tahrirât Kâtibi Efendi
Mustantık Nüfus Memuru Zülkifl Bey

www.netewe.com

Mahkeme-i Şer'-i Şerif
Kâtib Rıza Efendi

Mahkeme-i Bidâyet
Reis Nâib Efendi
Aza ve Mustantık Hacı Osman Efendi
Aza Bersum Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi
Başkâtib Abdülgani Efendi
Mustanık Muavini Abdülkerim Efendi
Mukavelât Muharriri Abdülgani Efendi

Mal Kalemi
Mal Müdür Muavini
Hakkı Efendi
Refîki Sadık Efendi
Hasankeyf Vergi Kâtibi Zülfikar Efendi
Sandık Emini Abdülkerim Efendi
Hazine Dava Vekili İbrahim Efendi

Nüfus İdaresi
Memur Zülkifl Bey
Kâtib İlyas Efendi

Tapu Kalemi
Kâtib Abdülmecid Efendi
Yoklama Memuru Ali Efendi

Ziraat Bank Şube İdaresi
Reis Molla İbrahim Efendi
Aza Hacı Ağa
Muhasebe Kâtibi Emin Efendi
Aza Şemun Ağa
Aza İsa Küribi Ağa
Telgraf Muhabere Memuru Ali Rıza Efendi

www.netewe.com

Polis Memurları
Üçüncü Komiser Mehmed Mihri Efendi
Polis Salih Efendi
Polis Cercis Efendi
Yüzbaşı Beşinci Mecidî
Zabıta Memuru Salih Efendi

Beledî Dairesi
Reis Güllü Hürmüz Efendi
Aza Mahmud Ağa — Aza Mülkî Ağa
Aza İsa Ağa — Aza Goriye Ağa
Kâtib ve Sandık Emini (. . .) Emini

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu
Reis Kaymakam Bey
Aza Redîf Kolağası Abdurrahman Efendi
Aza İsmail Ağa
Aza Süleyman Nehruz Ağa
Aza Güllü Hürmüz Efendi
Aza Şükro Ağa
Kâtib Necib Efendi

Habezbeni Nahiyesi
Müdür Vehbi Efendi — Kâtib İbrahim Efendi

Basabrin Nahiyesi
Müdür Abdurrahman Bey — Kâtib Necib Efendi

Hasankeyf Nahiyesi
Müdür Ahmed Efendi — Kâtib Mehmed Efendi

Kerboran Nahiyesi
Müdür Ali Bey — Kâtib Ahmed Efendi

www.netewe.com

1901 MİDYAT KAZASI

Heyet-i Kaza

Kaymakam Ziya Bey Sâlise
Nâib Hasan Fehmi Efendi
Müftü Mehmed Lütfi Efendi
Mal Müdürü Cemil Efendi
Tahrirât Kâtibi İbrahim Talat Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Efendi

Aza-yı Tabiiyye	Aza-yı Müntehabe
Nâib Efendi	İsmail Ağa
Mal Müdürü Efendi	Azizki Ağa
Kaymakam Muavini Efendi	İsa Mai Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi	Şerbo Ağa

Müdde'î-i Umumî Tahrirât Kâtibi Efendi
Mustantık Nüfus Memuru Zülkifl Bey

Mahkem-i Şer'-i Şerif

Kâtib Rıza Efendi

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi
Aza ve Mustantık Hacı Osman Efendi
Aza Musa Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi

Başkâtib Abdülgani Efendi
Mustantık Muavini Abdülkerim Efendi
Mukavelât Muharriri Abdülgani Efendi

Mal Kalemi

Mal Müdür Muavini Ahmed Zeki Efendi
Refiki Sadık Efendi

www.netewe.com

Hasankeyf Vergi Kâtibi Zülfikar Efendi
Sandık Emini Hacı Abdurrezzak Efendi
Hazine Dava Vekili İbrahim Efendi

Nüfus İdaresi
Memur Zülkifl Bey Kâtib İlyas Efendi

Tapu Kalemi
Kâtib Abdülmecid Efendi
Yokama Memuru Ali Efendi

Ziraat Bank Şube İdaresi
Reis Molla İbrahim Efendi
Muhasebe Kâtibi Emin Efendi Aza Hacı Ağa
Aza İsa Göriye Ağa Aza Şemun Ağa
Telgraf Muhabere Memuru Ali Rıza Efendi

1901 Polis Memurları
Üçüncü Komiser Mehmed Mihri Efendi
Polis Salih Efendi
Polis Cercis Efendi
Zabıta Memuru Yüzbaşı Salih Efendi Beşinci Mecidî

Beledî Dairesi
Reis Güllü Hürmüz Efendi
Aza Mahmud Ağa
Aza Mülki Ağa
Aza İsa Ağa
Aza Körpe Ağa
Kâtib ve Sandık Emini Emin Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu
Reis Kaymakam Bey
Aza Redîf Kolağası Abdurrahman Efendi

www.netewe.com

Aza İsmail Ağa
Aza Süleyman Nehruz Ağa
Aza Güllü Hürmüz Efendi
Aza Şükro Ağa
Kâtib Necib Efendi

Habezbeni Nahiyesi
Müdür Vehmi Efendi
Kâtib İbrahim Efendi
Hamidiye
Mekteb-i İbtidâî Muallimi Davud Efendi

Basabrin Nahiyesi
Müdür Abdurrahman Bey
Kâtib Necib Efendi
Hamidiye Mekteb-i İbtidâî Muallimi Mehmed Ali Efendi

Hasankeyf Nahiyesi
Müdür Ahmed Efendi
Kâtib Mehmed Efendi
Hamidiye Mekteb-i İbtidâî Muallimi Abdülkadir Efendi

Kerboran Nahiyesi
Müdür Ali Bey
Kâtib Ahmed Efendi
Hamidiye Mekteb-i İbtidâî Muallimi Abdülgani Efendi

1902 MİDYAT KAZASI
Heyet-i Kaza
Kaymakam Cemil Efendi Sâlise
Nâib Süleyman Hakkı Efendi
Müftü Mehmed Lütfî Efendi
Mal Müdürü Abdullah İlmî
Tahrirât Kâtibi İbrahim Talat Hâmise

www.netewe.com

Meclis-i İdare-i Kaza
Reis Kaymakam Efendi

Aza-yı Tabiiyye	Aza-yı Müntehabe
Nâib Efendi	İsmail Ağa
Mal Müdürü Efendi	Azizki Ağa
Tahrirat Kâtibi Efendi	İsa Mai Ağa

Şemun Savmi Ağa
Müdde'î-i Umumî Tahrirât Kâtibi Efendi
Mustanık Nüfus Memuru Abdülkadir Efendi

Mahkeme-i Şer'-i Şerif
Kâtib Rıza Efendi

Mahkeme-i Bidâyet
Reis Nâib Efendi
Aza ve Mustantık Mustafa Efendi
Aza Musa Efendi

Mal Kalemi
Mal Müdürü Muavini Ahmed Zeki Efendi
Refiki Sadık Efendi
Hasankeyf Vergi Kâtibi Zülfikar Efendi
Sandık Emini Hacı Abdürrezzak Efendi
Hazine Dava Vekili İbrahim

Nüfus İdaresi
Memur Abdülkadir Efndi
Kâtib İlyas Efendi

Tapu Kalemi
Kâtib Abdülmecid Efendi
Yoklama Memuru Ali Efendi

www.netewe.com

Ziraat Bank Şube İdaresi
Reis Molla İbrahim Efendi
Muhasebe Kâtibi Emin Efendi
Aza Hacı Ağa
Aza İsa Goriye Ağa
Aza Şemûn Ağa
Telgraf Muhabere Memuru İzzet Efendi

Beledî Dairesi
Reis Güllü Hürmüz Efendi
Aza Mahmud Ağa — Aza Mülkî Ağa
Aza İsa Ağa — Aza Goriye Ağa
Kâtib ve Sandık Emini Emin Ağa

Veshait-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu
Reis Kaymakam Bey
Aza Redîf Kolağası Abdurrahman Efendi
Aza İsmail Ağa
Aza Süleyman Nehruz Ağa
Aza Güllü Hürmüz Efendi
Aza Şükro Ağa
Aza Necib Efendi

Habezbeni Nahiyesi
Müdür Mehmed Ağa — Kâtib Derviş Efendi
Hamidiye Mekteb-i İbtidâî Muallimi Davud Efendi

Basabrin Nahiyesi
Müdür Senai Efendi — Kâtib Mehmed Ali Efendi
Hamidiye Mekteb-i İbtidâî Muallimi Mehmed Ali Efendi

Hasankeyf Nahiyesi
Müdür Vehbi Efendi — Kâtib Yunus Efendi
Hamidiye Mekteb-i İbtidâî Muallimi Abdülkadir Efendi

www.netewe.com

Kerboran Nahiyesi
Müdür Mesud Efendi Kâtib Ahmed Efendi
Hamidiye Mekteb-i İbtidâî Muallimi Abdülgani Efendi

1903-1904 MİDYAT KAZASI
Heyet-i Kaza
Kaymakam Cemil Efendi Sâlise
Nâib Süleyman Hakkı Efendi
Müftü Mehmed Lütfi Efendi
Mal Müdürü Abdullah Hilmi Efendi
Tahrirât Kâtibi İbrahim Talat Hâmise

Meclis-i İdare-i Kaza
Reis Kaymakam Efendi
Azâ-yı Tabiiyye Azâ-yı Müntehabe
Nâib Efendi İsmail Ağa
Müftü Efendi Azizki Ağa
Mal Müdürü Efendi İsa Mai Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi Şemun Somi Ağa
Müdde'î-i Umumî Tahrirât Kâtibi Efendi
Mustantık Nüfus Memuru Abdülkadir Efendi

Mahkeme-i Şer'-i Şerif
Kâtib Rıza Efendi

Mahkeme-i Bidâyet
Reis Nâib Efendi
Mustantık Muavini Mustafa Efendi Azâ Musa Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi
Başkâtib Şakir Efendi
Mustantık Muavini Abdülkerim Efendi
Mukavelât Muharriri Şakir Efendi

www.netewe.com

Mal Kalemi
Mal Müdürü Muavini Ahmed Zeki Efendi
Refiki Sadık Efendi
Hasankeyf Vergi Kâtibi Zülfikar Efendi
Sandık Emini Abdülkadir Efendi
Hazine Dava Vekili İbrahim Efendi

Nüfus İdaresi
Memur Abdülkadir Efendi Kâtib İlyas Efendi

Tapu Kalemi
Kâtib Abdülmecid Efendi
Yoklama Kâtibi Ali Efendi

Ziraat Bank Şube İdaresi
Reis Molla İbrahim Efendi
Muhasebe Kâtibi Emin Efendi
Azâ Hacı Ağa
Azâ İsa Gevriye Efendi
Azâ Şemun Ağa
Telgraf Muhabere Memuru İzzet Efendi

Beledî Dairesi
Reis Vekili Şemmas Cercis Efendi
Azâ Mahmud Ağa
Azâ İsa Ağa
Azâ Mülki Ağa
Kâtib ve Sandık Emini Emin Efendi
Azâ Gevriye Ağa

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu
Reis Kaymakam Bey
Azâ Redîf Kolağası Abdurrahman Efendi
Azâ İsmail Ağa

www.netewe.com

Azâ Süleyman Nehruz Ağa
Azâ Güllü Hürmüz Efendi
Azâ Şükro Ağa
Azâ Necib Efendi

Habezbeni Nahiyesi
Müdür Ahmed Efendi
Kâtib Derviş Efendi
Hamidiye Mektebi İbtidâî Muallimi Davud Efendi

Basabrin Nahiyesi
Müdür Esad Efendi
Kâtib Mehmed Ali Efendi
Hamidiye Mekteb-i İbtidâî Muallim münhal

Hasankeyf Nahiyesi
Müdür Vehbi Efendi
Kâtib Yunus Efendi
Hamidiye Mekteb-i İbtidâî Muallimi Abdülkadir Efendi
Müdür İhsan Efendi
Kâtib Ahmed Efendi
Hamidiye Mekteb-i İdadi Muallimi münhal

Kerboran Nahiyesi
Müdür İhsan Efendi
Kâtib Ahmed Efendi
Hamidiye Mekteb-i İbtidâî Muallimi münhal

1905 MİDYAT KAZASI
Heyet-i Kaza
Kaymakam Ahmed Cemil Efendi
Nâib Veliyyüddin Efendi
Müftü Mehmed Lütfi Efendi
Mal Müdürü Mustafa Efendi
Tahrirât Kâtibi İbrahim Talat Efendi Hâmise

www.netewe.com

Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Efendi

Azâ-i Tabiiyye	Azâ-i Müntehabe
Nâib Efendi	Halef Bey
Müftü Efendi	Hüseyin Ağa
Mal Müdürü Efendi	Şükür Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi	Şabo Şeyho Efendi

Mahkeme-i Şer'-i Şerif

Kâtib Rıza Efendi

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi

Mustantık Muavini Ahmed Efendi

Azâ Musa Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi

Başkâtib Şükrü Efendi

Mustantık Muavini Abdülkerim Efendi

Mukavelât Muharriri Şakir Efendi

Hamidiye İbtidâî Mektebi Muallimi Davud Efendi

Estel Nahiyesi Mekteb-i İbtidâî Muallimi Abdülgani Efendi

Mal Kalemi

Mal Müdürü Muavini Ahmed Zeki Efendi

Refîki Sadık Efendi

Hasankeyf Vergi Kâtibi Zülfikar Efendi

Sandık Emini Abdürrezzak Efendi

Hazine Dava Vekili İbrahim Efendi

Nüfus Dairesi

Memur Faik Bey

Kâtib İlyas Efendi

www.netewe.com

Tapu Kalemi
Kâtib Abdülmecid Efendi
Yoklama Kâtibi Ali Efendi

Ziraat Bank Sandığı
Reis Molla İbrahim Efendi
Muhasebe Kâtibi Emin Efendi
Azâ Hacı Ağa
Azâ İsa Küriye Efendi
Azâ Şemun Efendi

1905 Polis Memurları
Üçüncü Komiser Süleyman Efendi Hâmise
Polis Vehbi Efendi
Polis Ahmed Efendi

Tahsildarlar
Tahsildar Müfettişi Abdülkadir Efendi
Süvari Tahsildarı Mustafa Efendi
Süvari Tahsildarı Şeyhmus Efendi
Süvari Tahsildarı Halil Ağa
Zabıta Memuru Mülâzım-ı Evvel Hacı Derviş Efendi

Beledî Dairesi
Reis Vekili Şemmas Cercis Efendi
Azâ Mahmud Efendi
Azâ İsa Ağa
Azâ Mülki Ağa
Kâtib ve Sandık Emini Emin Efendi
Azâ Küriye Ağa

Vesait-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu
Reis Kaymakam Bey
Azâ Redîf Kolağası Abdurrahman Efendi

www.netewe.com

Azâ İsmail Ağa
Aza Süleyman Nehruz Ağa
Azâ Güllü Hürmüz Efendi
Azâ Şükrü Ağa
Azâ Necib Efendi

Habezbeni Nahiyesi
Müdür Ahmed Efendi
Kâtib Derviş Efendi

Basabrin Nahiyesi
Müdür Esad Efendi
Kâtib Mehmed Ali Efendi

Hasankeyf Nahiyesi
Müdür Vehbi Efendi
Kâtib Yunus Efendi
Hamidiye Mekteb-i İbtidâ-î Mualimi Abdülkadir Efendi

Kerboran Nahiyesi
Müdür İhsan Efendi
Kâtib Ahmed Efendi

www.netewe.com

1869 LİVÂ-İ MARDİN

Mutasarıfı
Mirül ümerâdan Tayyar Paşa
Muhasebecisi sâniyeden
Nâibi devriye müderrislerinden
Sadık Efendi
Mesud Efendi
Müftüsü Esad Efendi
Tahrirat Müdürü Hafız Ahmed Efendi

Meclis-i İdare-i Livâ
Azâ-i Müntehabe
Hacı Ali Ağa
Ömer Vecdi Efendi
Şemas Efendi
Sadun Efendi

Kâtibleri
Başkâtib Arif Efendi
Refiki Necib Bey

Meclis-i Temyiz-i Hukuk ve Cinayet-i Livâ
Mümeyyizân-ı Müntehabe
Sırrı Efendi
Muhammed Ağa
Abdalahad Efendi
Ahmed Efendi
Melkon Efendi
Şemas Yusuf Efendi

Kâtibleri
Başkâtibi Hacı Halid
Halis Efendi
Refiki Said Efendi

Mahkeme-i Ticaret
Reisi Yahya Çelebi

Azâ-i Daimi
Hacı Hızır Ağa
Şemas Yusuf Kender

www.netewe.com

Azâ-i Muvakkati

Hacı Ali Bey
Bedros Efendi
Kâtibi Saîd Efendi
Seyyid Ahmed Çelebi
Muksi Melki Efendi

Daire-i Belediye Meclisi

Reisi Davud Efendi
Hızır Sabri Efendi
Hanna Hedaya Efendi
Kâtibi Yesari Efendi
Adem Safvet Efendi
İbrahim Ağa
Hanatori Ağa
Seyyidân 8

1870-71 LİVÂ-İ MARDİN

Mutasarrıfı Ali Paşa (Mirimirân)
Muhasebeci Sadık Efendi (Sâniye)
Nâibi Mesud Efendi (Devriye)
Müftüsü Nasrullah Efendi
Tahrirat Müdürü Hafız Efendi

Meclis-i İdare-i Livâ

Azâ-yı Tabiiye
Reis Mutasarrıf
Nâib
Müftü
Muhasebeci
Tahrirat Kâtibi
Başkâtib Fuad Efendi
Refîkı Necib Efendi
Azâ-yı Müntehabe
Reis Ömer Vecdi Efendi
Hacı Ali Ağa
Şemmas Efendi
Sadun Efendi

Meclis-i Temyiz-i Hukuk-ı Livâ

Mümeyyizân-ı Müntehabe
Sırrı Efendi
Ahmed Efendi
Muhammed Ağa

Mahkeme-i Ticaret-i Livâ

Reis Yahya Çelebi
Azâ-yı Daime
Azâ-yı Muvakkate
Hacı Hızır Ağa

www.netewe.com

Melkon Efendi
Abdülahad Efendi
Yusuf Efendi
Başkâtibi Hacı Halid Bey
Refîkı Said Efendi

Hacı Ali Bey
Osi Bülbüli Efendi
Seyyid Ahmed Çelebi
Bedros Efendi
Maksi Melki Efendi
Kâtibi Şeyhmus Efendi

Daire-i Belediye
Azâ-yı Müntehabe
Muhammed Derviş Efendi
İsmail Çelebi

Mahmud Bey
Hanna Hedaya Efendi
Kâtibi Şeyhmus Efendi
Hanna Nuri Efendi

Savur Nahiyesi
Müdürü Davut Ağa
Kâtibi Ahmed Efendi

Zaz Nahiyesi
Müdürü Yusuf Bey
Kâtibi Bekir Efendi

Kaza-i Nusaybin
Kaymakam Adülfettah Bey
Mal Müdürü Süleyman Efendi

Nâibi Ali Efendi
Tahrirat Müdürü Hasan Efendi

Meclis-i İdare
Reis Kaymakam
Azâ-yı Tabiiye
Mal Müdürü

Tahrirat Müdürü
Azâ-yı Müntehabe
Derdest-i Teşkildir.

Meclis-i De'avî
Reis Nâib
Mümeyyizân-ı Müntehabe
Yeni Teşkil olunmasıyla derdest-i intihâbtır.
De'âvî Kâtibi . . . Efendi

Çılloğa Nahiyesi
Müdürü Ahmed Ağa

Kâtibi Osman Efendi

www.netewe.com

1871-72
Tahrirat Kâtibi
Abdurrahman Ağa
Azâ-yi Müntehabe
Arso Ağa
Derviş Ağa
De'âvî Kâtibi Abdülkadir Efendi
Ali Ağa
Makdisi Simo

Hıyan Nahiyesi
Müdürü Veyis Bey
Kâtibi Mustafa Efendi

LİVA-İ MARDİN

Mutasarrıfı Süleyman Bey Sâniye
Muhasebeci Necib Efendi Sâlise
Nâibi Mesud Efendi Müderris
Müftüsü Nasrullah Efendi
Tahrirat Müdürü Hafız Efendi

Meclis-i İdare

Azâ-yı Tabiiye	Azâ-i Müntehabe
Reis Mutasarrıf	Reis Ömer Vecdi Efendi
Nâib	Hacı Ali Ağa
Müftü	Hilmi Efendi
Muhasebeci	Abdülmesih Efendi
Tahrirat Kâtibi	Said Ağa
Başkâtib Fuad Efendi	Refîki Necib Efendi

Meclis-i Temyiz-i Hukuk-ı Livâ
Mümeyyizân-ı Müntehabe
Metri Efendi

www.netewe.com

Ahmed Efendi
Mehmed Ağa
Abdüllahad Efendi
Yusuf Efendi
Başkâtibi Hacı Halid Bey
Refîki Said Efendi

Mahkeme-i Ticaret-i Livâ
Reis Yahya Çelebi

Azâ-i Daime	Azâ-i Muvakkate
Hacı Hıdır Ağa	Abdurrahman Efendi
Osi Bülbüli Efendi	Hanna Efendi
Refail Efendi	
Kâtibi Şeymus Efendi	

1871-72

Daire-i Belediye
Azâ-i Müntehabe

Muhammed Derviş Efendi	Mahmud Bey
İsmail Çelebi	Hanahid Efendi
Hanatori Efendi	Kâtibi Şeyhmus Efendi

Kaza-i Mardin
Bizzat kaymakamlıktan idare olunan Hamse
Nahiyesi Müdürü Nizameddin Efendi
Kâtibi Süleyman Efendi

Savur Nahiyesi
Müdürü Mustafa Efendi
Kâtibi Ahmed Efendi

Zaz Nahiyesi
Müdürü Yusuf Bey
Kâtibi Bekir Efendi

www.netewe.com

Kaza-i Nusaybin
Kaymakamı Ahmed Ağa
Nâibi Ali Efendi
Mal Müdürü Hasan Efendi
Tahrirat Kâtibi Yusuf Efendi

Meclis-i İdare
Reis Kaymakam
Azâ-i Tabiiye
Mal Müdürü
Tahrirat Kâtibi
Azâ-i Müntehabe
(. . .)

Meclis-i De'âvî
Reis Nâib
Mümeyyizan-ı Müntehabe
Mustafa Ağa
Seyyid Hızır Efendi
Yakup Ağa
De'âvî Kâtibi Yahya Efendi

Kollığa Nahiyesi
Müdürü Selim Bey
Kâtibi Osman Efendi

1872-1873 LİVA-İ MARDİN

Mutasarrıfı Süleyman Bey Sâlise
Muhasebeci Necib Efendi Sâlise
Müftü Nasrullah Efendi Müderris
Tahrîrât Müdürü İbrahim Hakkı Efendi

Meclis-i İdare-i Livâ

Azâ-i Tabiiyye
Reis Mutasarrıf
Naib
Müftü
Muhasebeci
Tahrîrât Müdürü
Refiki Abdurrahman Bey

Azâ-i Müntehabe
Hilmi Efendi
Derviş Efendi
Said Ağa
Hanna Efendi
Başkâtib Mehmed Hafızî Efendi

www.netewe.com

Meclis-i Temyiz-i Hukuk-ı Livâ
Mümeyyizân-ı Müntehabe
Abdullah Sırrı Efendi
Ahmed Efendi
Mehmed Ağa
Abdülahad Ağa
Melkon Efendi
Yusuf Efendi
Başkâtib Hacı Halid Ağa
Refîki Said Efendi

Mahkeme-i Ticaret-i Livâ
Reis Yahya Çelebi
Hacı Hızır Ağa
Osi Bülbüli Efendi
Kâtibi Şehmus Efendi
Hacı Ali Ağa
İsmail Çelebi
İlyas Efendi
Hanna Efendi

Daire-i Belediye
Azâ-i Müntehabe
Mehmed Efendi
Hacı Ömer Efendi
Karabet Efendi
Kâtibi Şeyhmus Efendi
Melkon Efendi
Avas Amut Efendi
İlyas Efendi

Kaza-i Mardin
Bizzat mutasarrıflıktan idare olunan Hamse Nahiyesi
Müdürü Nizameddin Efendi
Kâtibi Süleyman Efendi

Savur Nahiyesi
Müdürü Mustafa Efendi

www.netewe.com

Zaz Nahiyesi
Müdürü Yusuf Bey
Kâtibi Ahmed Efendi
Kâtibi Bekir Efendi

1873-74 LİVA-İ MARDİN
Mutasarrıfı Süleyman Bey Sâniye
Nâibi Hüseyin Hilmi Efendi Müderris
Müftüsü Nasrullah Efendi
Muhasebeci Hacı Necib Efendi Sâlise
Tahrirat Müdürü İbrahim Hakkı Efendi

Meclis-i İdare-i Livâ

Reis Mutasarrıf	Ahmed Hilmi Efendi
Aza-i Tabiiyye	Mehmed Derviş Efendi
Nâib	Evkaf Vekili Hulusi Efendi
Müftü	Sadun Ağa
Muhasebeci	Rıza Efendi
Tahrirat Müdürü	Refiki Abdurrahman Efendi
	Başkâtib Hafız Mehmed Efendi
	Hâcegân

Meclis-i Temyiz-i Hukuk

Reis Nâib	Hanna Varti
Sırrı Efendi	Başkâtib Mustafa Mazhar Efendi
Mehmed Sadık Efendi	Refîki Şeyhmus Efendi
	Abdülahad Efendi

Mahkeme-i Ticaret
Reis Yahya Çelebi
Aza-i Daimî
Hacı Hızır Ağa
Hacı Yunus Çelebi
Hacı Derviş Ağa

Dare-i Belediye
Reis Adem Efendi
Hacı Mehmed Ağa
Abdülhamid Ağa
İlyas Kıs
Hanna Karabet

www.netewe.com

Aza-i Muvakkate
Hoca Osef
Cercis Efendi

Osan Amun
Kâtib Şeyhmus Efendi
Sandık Emini Emin Efendi
Bedros Efendi
Kâtib Said Efendi

Kaza-i Avine (Savur)
Kaymakamı Mustafa Efendi
Nâibi Mehmed Rifat Efendi
Mal Müdürü Yesari Efendi
Tahrirat Kâtibi Hafız Efendi

Meclis-i İdâre
Reis Kaymakam
Aza-i Tabiiyye
Mal Müdürü
Tahrirât Kâtibi
Aza-i Müntehabe
Hacı Ali Bey
Emin Bey
Hacı Halil Ağa
Ömerkan Zabıta Memuru İbrahim Ağa

Meclis-i De'âvî
Reis Nâib
Mümeyyizân
Şeh Davut Ağa
Mustafa Bey
Yakub Efendi
De'âvî Kâtibi
Reşid Efendi

Daire-i Belediye
Henüz Teşkil olunmamıştır.

1874 LİVA-İ MARDİN
Mutasarrıfı Süleyman Bey Sâniye
Nâibi Hüseyin Hilmi Efendi Müderris
Müftüsü Nasrullah Efendi Sâlise
Muhasebeci Abdurrahman Tevfik Efendi
Tahrirat Müdürü İbrahim Hakkı Efendi

Meclis-i İdare-i Liva
Reis Mutasarrıf
Aza-i Müntehabe

www.netewe.com

Aza-i Tabiiyye	Hacı Süleyman Paşa
Nâib	Mehmed Derviş Efendi
Müftü	Evkâf Vekili Ahmed Efendi
Muhasebeci	Keldani Murahhası Timo Bars Efendi
Tahrirat Müdürü	Süryani Patrik Vekili Efrayim Efendi
Hanna Efendi	İlyas Efendi

Başkâtib Hafız Mehmed Efendi Hâcegân
Refîki Derviş Efendi

Meclis-i Temyiz-i Hukuk

Reis Nâib	Mümeyyizân
Mümeyyizân	Bonan Efendi
Şeyhmus Efendi	Cercis Efendi
Mehmed Sadık Efendi	Mukayyid Şeyhmus Efendi
	Başkâtib Fuad Efendi

1874

Mahkeme-i Ticaret	**Dairei Belediye**
Reis Yahya Çelebi	Reis Abdullah Sırrı Efendi
Aza-i Daimî	Aza
Hacı Hızır Ağa	Süleyman Efendi
Hacı Yunus Çelebi	Hacı Mehmed Ağa
Aza-i Muvakkate	Süleyman Ağa
Hacı Derviş Ağa	Hanna Karabet Ağa
Yusuf Efendi	Mihail Efendi
Hanna Efendi	İlyas Efendi
Bedros Efendi	Kâtib Şeyhmus Efendi
Kâtib Said Efendi	Sandık Emini Abdurrahman Efendi

1874 Kaza-i Avine (Savur)

Kaymakamı Mehmed Emin Efendi
Nâibi Mehmed Rifat Efendi
Mal Müdürü Mehmed Yesari Efendi
Tahrirat Kâtibi Hafız Mehmed Efendi

www.netewe.com

Meclis-i İdare
Reis Kaymakam
Aza-i Tabiiyye
Mal Müdürü
Tahrirat Kâtibi
Aza-i Müntehabe
Molla Münci Efendi
Hacı Halil Ağa
Cevher Ağa
Ömerkan Zabıta Memuru İbrahim Ağa

Meclis-i Deâvî
Reis Nâib
Mümeyyizân
Ali Bey
Ahmed Hamdi Efendi
Yakub Efendi
De'âvî Kâtibi
Mehmed Reşid Efendi

1875 LİVA-İ MARDİN

Mutasarrıfı Salih Bey Ulâ Sınıf-ı Sânîsi
Nâibi Hacı Hasib Efend Müderris
Müftüsü Nasrullah Efendi
Muhasebeci Abdurrahman Tevfik Efendi Sâlise
Tahrirât Müdürü İbrahim Efendi

Meclis-i İdare
Reis Mutasarrıf
Azâ-i Tabi'iyye
Azâ-i Müntehabe
Nâib
Muhammed Derviş Efendi
Müftü
Katolik Murahhası Danyal Efendi
Muhasebeci
Keldani Murahhası Timo Bars Efendi
Tahrirât Müdürü
Yakubi Patriği Vekili İlyas Efendi
Başkâtib Hafız Efendi Hâcegan Refiki Derviş Efendi
Süryani Katolik Patriği Vekili Hori Firim Efendi

www.netewe.com

Temyiz-i Hukuk-ı Livâ

Reis Nâib

Mümeyyizan

Said Efendi

Şeyhmus Efendi

Başkâtib Fuad Efendi

Sadık Efendi

Refiki Selim Efendi

Yunan Efendi

Muhasebe-i Livâ Ketebesi

Vâridât Kâtibi Mahmud Efendi

Masârıfât Kâtibi Davud Efendi

Refiki Melkon Efendi

Refiki Necib Efendi

Mukayyid Nasri Efendi

Tahrirat Ketebesi

Müsevvid Derviş Efendi

Müsevvid Mustafa Efendi

Mübeyyizân

Hüseyin Bey

Şeyhmus Efendi

Emin Efendi

Mukayyid Hasan Efendi

Mahkeme-i Ticaret

Reis Yahya Çelebi

Azâ-i Muvakkata

Azâ-i Dâimi

Hacı Ali Bey

Hacı Hızır Ağa

Hacı Faris Çelebi

Yusuf Efendi

Hanna Efendi

Kâtib Said Efendi

Emsec Efendi

Daire-i Belediye

Reis Abdullah Sırrı Efendi

Azâ

Azâ

Hacı Muhammed Ağa

İliya Efendi

Süleyman Efendi

Yahya Efendi

Süleyman Ağa

Kâtib Şeyhmus Efendi

Sandık Emini Abdurrahman Bey

www.netewe.com

1875 Kaza-i Avine

Kaymakamı Muhammed Emin Efendi
Naibi Sadullah Efendi
Mal Müdürü Yesari Efendi
Tahrirât Kâtibi Hafız Muhammed Efendi

Meclis-i İdare	**Meclis-i De'âvî**
Reis Kaymakam	Reis Nâib
Azâ-i Tabi'iyye	Mümeyyizan
Mal Müdürü	Ali Bey
Azâ-i Müntehabe	Kaymakam
Tahrirât Kâtibi	Diğeri münhal
Molla Münci Ağa	Yakub Efendi
Hacı Halil Ağa	De'âvî Kâtibi
Cevher Ağa	Raşid Efendi

Ömerkan Zabıta Memuru İbrahim Ağa

1876 Mardin Sancağı

Mutasarrıf Salih Rafet Bey Ulâ Sınıf-ı Sânîsi
Nâib Hacı Hasib Efendi Müderris
Müftü Nasrullah Efendi
Muhasebeci Hacı Necib Efendi Sâlise
Tahrirât Müdürü Abdülfettah Efendi Sâlise

Meclis-i İdare

Reis Mutasarrıf Bey
Azâ-i Tabiiyye
Azâ-i Tabiiyye
Katolik Murahhası Danyal Efendi
Nâib Efendi
Keldani Murahhası Toma Tavsi Efendi
Müftü Efendi
Süryani Katolik Patrik Vekili

www.hetewe.com

Muhasebeci Efendi
Havri Efrayim Efendi
Tahrirât Müdürü
Yakubi Patrik Vekili İlyas Efendi
Azâ-i Müntehabe
Azâ-i Müntehabe
Hulusi Efendi
Protestan Keşişi Cercis Efendi
Derviş Efendi
Hanna Darati Efendi
İlyas Çiyancı Efendi

Mahkeme-i Tcaret
Reis münhal
Azâ-i Tabiiyye
Hacı Hızır Ağa
Yusuf Efendi
Hacı Ali Bey
Azâ-i Müntehabe
Hacı Faris Çelebi
Hanna Efendi
Emsih Efendi
Kâtib Said Efendi

Daire-i Belediye
Reis Abdullah Sırrı Efendi
Hacı Murat Ağa
Süleyman Efendi
Süleyman Ağa
İlya Efendi
Yahya Efendi
İlyas Efendi
Kâtib Şeyhmus Efendi
Sandık Emini Abdurrahman Bey

1876 Kaza-i Avine (Savur)
Kaymakamı Mehmed Emin Efendi
Nâib Hacı Bekir Efendi
Müftü Efendi
Mal Müdürü Yesari Efendi
Tahrirât Kâtibi Hafız Mehmed Efendi

Meclis-i İdare
Reis Kaymakam Efendi
Azâ-i Tabiiyye

Meclis-i De'âvî
Reis Nâib Efendi
Ali Bey

www.netewe.com

Nâib Efendi
Müftü Efendi
Mal Müdürü
Tahrirât Kâtibi
Azâ-i Mütehabe
Molla Münci Ağa
Hacı Halil Ağa
Cevher Ağa

Diğeri münhal
Yakub Efendi
De'âvî Kâtibi Ahmed Efendi
Kaza Sandık Emini Mehmed Bey

Ömerkan Nahiyesi
Rüsûmât Memuru Sıdkı Efendi
Zabıta Memuru İbrahim Ağa
Kâtibi Fehmi Efendi
Kâtibi Mehmed Takıyyüddin Efendi

Me'murîn-i Sairesi
Nüfus Mukayyidi Emin Efendi
Tapu Katibi Şeyhmus Efendi
Arazi ve emlak Yoklamacısı Abdülkadir Efendi
Tahsildar Faris Ağa

1877 MARDİN SANCAĞI

Mutasarrıf Said Paşa Mîr-i Mîrân
Nâib Hacı Hasib Efendi
Devriye Müderrisi Müftü Hilmi Efendi
Muhasebeci Hacı Necib Efendi Sâlise
Tahrirât Müdürü Hacı Sâlise
Fettah Efendi

Meclis-i İdare
Reis Mutasarrıf Paşa
Azâ-i Tabiiyye
Azâ-i Müntehabe

www.netewe.com

Nâib Efendi
Ermeni Katolik Murahhası Danyal Efendi
Müftü Efendi
Keldani Murahhası Tomas Efendi
Muhasebeci Efendi
Süryani Katolik Vekili İlyas Efendi
Tahrirât Müdürü
Yakubi Patriği Vekili İlyas Efendi
Evkaf Muhasebecisi Vekili
Protestan Keşişi Cercis Efendi
Ahmed Efendi
Azâ-i Müntehabe
Azâ-i Müntehabe
İlyas Cinanci Efendi
Hacı Ali Bey
Said Ağa
Halil Ağa

Mahkeme-i Ticaret
Reis Sırrı Efendi
Azâ-i Daimiye
Hacı Hızır Ağa
Yusuf Bülbüli Efendi
Azâ-i Muvakkate
Abdullah Çelebi
Abdülkadir Efendi
Said Kendir Efendi
Yusuf Karaköle Efendi
Kâtib Said Efendisi

Daire-i Belediye
Reis Salih Efendi
Azâ-i Muvakkate
Hacı Mehmed Ağa
Süleyman Efendi
Hamid Ağa
İlyas Efendi
Abdülahad Efendi
İshak Efendi
Kâtib Şeyhmus Efendi
Sandık Emini Abdurrahman Bey

Zabtiye Tabur Meclisi
Reis Tabur Ağası İhsan Bey
Azâ
Hesab Emini Tahir Bey

Tahrir-i Emlak Komisyonu
Reis . . . Efendi
Azâ
Yahya Çelebi

www.netewe.com

Bölük Ağası İbrahim Ağa
Muavin Salih Efendi
Muavin Mehmed Bey
Jurnal Emini (. . .) Efendi
Numan Efendi
Nasri Kiso Efendi
Cercis Efendi
Said Efendi

Defter-i Hakanî Kalemi

Defter-i Hakanî Kalemi Memuru
Abdülkadir Efendi
Kâtib-i Evvel Mehmed Efendi
Kâtib-i Sânî Abdülkadir Efendi
Tapu Kâtibi Yusuf Efendi
Emlak Yoklama Katibi Davud Efendi
Tahsildar Ahmed Efendi

Tahrir-i Emlak Kalemi

Komisyon Başkâtibi Ahmed Hulusi
Vukuat Kâtibi Zeki Efendi
İlamât Kâtibi Necip Bey
Yevmiye Tahsilat Kâtibi Süleyman Efendi
Defterci Yusuf Efendi
Nüfus Mukayyidi Kasım Efendi

Rüsûmât İdaresi Telgraf ve Postahane Memurları

Müdür Hüseyin Şevket Efendi
Serkâtib Ali Efendi
Kâtib-i Sânî Mıgırdıç EFendi
Süleyman Ağa Fabrikası
Memur Ahmed Efendi
Muavin İbrahim Efendi
Müdür Hafız Efendi
Sermemur Halil Efendi
Memur-ı Sânî Osman Efendi
Hamdullah Ağa Fabrikası
Memur Kirkor Efendi
Muavin Mer'î Efendi

Kaza-i Avine (Savur)

Kaymakamı Hüseyin Hüsnü Efendi
Nâib Mehmed Emin Efendi
Mal Müdürü Yesari Efendi
Müftü Efendi
Tahrirât Kâtibi Emin Efendi

Meclis-i İdare

Reis Kaymakam Efendi

Meclis-i De'âvî

Reis Nâib Efendi

www.netewe.com

Azâ-i Tabiiyye
Müftü Efendi
Mal Müdürü
Tahrirât Kâtibi
Azâ-i Müntehabe
Ali Ağa
Mehmed Bey
Abdi Ağa

Mustafa Bey
Halil Ağa
Bünyamin Efendi
Cercis Ağa
Kâtib Ahmed Efendi

Ömerkan Nahiyesi
Zabıta Memuru Davud Bey
Tapu Kâtibi Şeyhmus Efendi

Memurîn-i Sairesi
Sürgücü Mukayyidi Ali Efendi
Savur Mukayyidi Mustafa Efendi
Hams Mukayyidi Mehmed Taki Efendi
Sandık Emini Abdülkadir Efendi

1882-1883 MARDİN SANCAĞI

Mutasarrıf Dede Bey Istabl-ı Amire Müdürü
Naib Osman Nuri Efendi Müderris
Müftü Ahmed Hilmi Efendi Sâlise
Muhasebeci Hacı Necib Efendi Râbi'a
Tahrirât Müdürü Şevket Efendi Dördüncü Mecidî

Meclis-i İdare-i Liva
Reis Mutasarrıf Bey

Azâ-yı Tabiiyye
Müftü Efendi
Murahhas Malkon Efendi
Murahhas Efendi
Evkâf Müdürü
Azâ-yı Müntehabe
İbrahim Bey
İlyas Efendi

Azâ-yı Tabiiyye
Naib Efendi
Muhasebeci Efendi
Tahrirât Müdürü
Defter-i Hakanî Memuru
Azâ-yı Müntehabe
Abdülkadir Çelebi
Yusuf Efendi

www.netewe.com

Ketebesi

Başkâtib Şeyhmus Efendi — Kâtibi Sânî Sadık Efendi

Adliye

Bidâyet Mahkemesi

Hukuk Dairesi	*Ceza Dairesi*
Reis-i Evvel Naib Efendi	Reis-i Sânî Abdüllatif Efendi
Azâ	Azâ
Sırrı Efendi	Fuad Efendi
Melkon Efendi	Yusuf Efendi
Mülâzımı	Mülâzımı
İsmail Efendi	Ali Rıza Efendi

Müdde'î-i Umumî Muavini Bogos Efendi

1882-83 Mahkeme-i Şer'iyye Kalemi

Başkâtib Cemali Efendi
Kâtib-i Sânî Kasım Efendi
Kâtib-i Sâlis Mahmud Efendi

Defter-i Hakanî Kalemi

Memur Abdülkadir Efendi
Refîki Mehmed Âsaf Efendi

A'şâr İdaresi	**Ma'a-Tahrir Vergi Kalemi**
Müdür İbrahim Efendi	Memur Ali Azmi Efendi
Başkâtib Hasan Efendi	Vukuat Kâtibi Davud Efendi
Kâtb-i Sânî Mehmed Nuri Efendi	Refîki diğer Davud Efendi
Kâtib-i Sâlis Şeyhmus Efendi	Havâss-ı Hümayun Vergi Kâtibi Hafız Efendi
Anbar Memuru Mahmud Efendi	Kikâ Vergi Kâtibi İsa Efendi
	Eğri Vergi Kâtibi İbrahim Efendi
	Defterci Hüseyin Efendi

1882-83 Belediye Dairesi

Reis Abdülgafur Efendi

www.netewe.com

Azâ
Hacı Ali Bey
Yahya Çelebi
Numan Efendi
İlyas Efendi
Yusuf Efendi
Rafael Efendi
Memleket Tabibi Ebelhad Efendi
Kâtib Şeyhmus Efendi
Sandık Emini Kirkor Efendi

Telgraf İdaresi
Müdür Mustafa Nazmi Efendi
Muhabere Memuru Fethi Efendi
Muhabere Memuru Faik Efendi

Memurîn-i Saire
Tapu Kâtibi münhal
Vergi Kâtibi Yusuf Efendi
Yoklama Kâtibi Efendi
Hasenan Vergi Kâtibi Abdülfettah Efendi
Peşhabur Vergi Kâtibi Abdülfettah Efendi

A'şâr Memuriyeti
Memur Hamdi Efendi
Kâtib Sadık Efendi
Anbar Memuru İbrahim Efendi

Telgraf İdaresi
Müdür Sezai Efendi
Muhabere Memuru Ali Efendi
Rüsûmât Memuriyeti
Memur Abdülgani Efendi
Kâtib Mehmed Efendi

www.netewe.com

1882-83 NUSAYBİN KAZASI

Kaymakamı Mustafa Şevki Efendi
Naib Hasan Hüsnü Efendi
Müftü [. . . .] Efendi
Mal Müdürü Şeyhmus Efendi
Tahrirât Kâtibi Emin Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza	**Mahkeme-i Bidâyet-i Kaza**
Reis Kaymakam Efendi	Reis Naib Efendi
Azâ-yı Tabiiyye	Azâ
Naib Efendi	Mehmed Bey
Müftü Efendi	Süleyman Efendi
Mal Müdürü	Kâtib-i Evvel Abdurrahman Bey
Tahrirât Kâtibi	Kâtib-i Sânî Davud Efendi
Azâ-yı Müntehabe	Mustantık Muavini Arif Efendi
Mehmed Ağa	Kaza Sandık Emini
Korko Ağa	Hüseyin Efendi
[. . . . .] Ağa	

1882-83 Belediye Meclisi

Reis Vekili Sadun Ağa
Azâ
Azâ
Hüseyin Ağa
Tolo Ağa
Behram Ağa
[. . . . .] Ağa
Kâtib ve Sandık Emini Şakir Efendi

Memurîn-i Saire	**A'şâr Memuriyeti**
Tapu Kâtibi Derviş Efendi	Memur Tennuri Efendi
Vergi Kâtibi Yunus Efendi	Kâtib Mehmed Efendi
Yoklama Katibi [. . .] Efendi	Anbar Memuru Osman Efendi
Bunesri Vergi Kâtibi Mustafa Efendi	

www.netewe.com

Tahsildarân
Sertahsildar Ahmed Efendi
Süvari
Piyade
Davud Efendi
Salih Efendi
[. . . . .] Efendi
[. . . . .] Efendi

Rüsûmât Memuriyeti
Memur Ömer Vehbi Efendi
Kâtib İlyas Efendi

Çılloğa Nahiyesi
Müdürü Abdurrahman Bey
Kâtib Süleyman Efendi
Tapu Kâtibi Efendi
Yoklama Kâtibi münhal

Avine Kazası
Kaymakam Veli Sabri Efendi
Naib Mehmed Efendi
Müftü [. . . . .] Efendi
Mal Müdürü Ömer Lütfi Efendi
Tahrirât Kâtibi Emin Efendi

Meclis-i İdare-Kaza
Reis Kaymakam Efendi
Azâ-yı Tabiiyye
Naib Efendi
Müftü [. . . . .] Efendi
Mal Müdürü
Tahrirât Kâtibi
Azâ-yı Mühtehabe
Musa Efendi
Davud Efendi

Mahkeme-i Bidâyet-i Kaza
Reis Naib Efendi
Azâ
Yesari Efendi
Cercis Efendi
Kâtib-i Evvel Abbas Efendi
Kâtib-i Sânî Mehmed Ali Efendi
Mustantık Muavini Naum Efendi
Kaza Sandık Emini
Şeyhmus Efendi

1882-83 Belediye Meclisi
Reis [. . . . .] Efendi
Azâ [. . . . .]
Azâ [. . . . .]
Kâtib ve Sandık Emini [. . . . .] Efendi

www.netewe.com

Memurîn-i Saire
Tapu Kâtibi Mustafa Efendi
Vergi Kâtibi Cemil Efendi
Yoklama Kâtibi [. . . . .] Efendi
Savur Vergi Kâtibi Rauf Efendi

Tahsildarân
Sertahsildar Galip Efendi
Süvari
Piyade
Mehmed Efendi
Hikmet Efendi
[. . . . .] Efendi
[. . . . .] Efendi

Ömerkan Nahiyesi
Zabıta Memuru Hulusi Efendi
Kâtibi münhal
Tapu Kâtibi Efendi
Yoklama Kâtibi [. . . . .] Efendi
Vergi Kâtibi münhal

Avine Kazası
A'şâr ve Rüsûmât memurları olmadığı

1883--84 MARDİN SANCAĞI

Mutasarrıf Dedi Bey Istabl-ı Âmire
Nâib Mehmed Rüşdü Efendi Müderris
Müftü Ahmed Hilmi Efendi
Muhasebeci Abdullah Vahid Efendi
Tahrirât Müdürü Şevket Efendi Râbi'a M 4

Meclis-i İdare
Reis Mutasarrıf Bey
Azâ-i Tabiiyye
Nâib Efendi
Müftü Efendi
Muhasebeci Efendi
Murahhas Milkon Efendi
Tahrirât Müdürü

Azâ-i Mühtehabe
Mehmed Derviş Efendi
İbrahim Bey
Kendiryan Said Efendi
Hanna Varisi Efendi
Başkâtib Şeyhmus Efendi
Kâtib-i Sânî Hanna Efendi

www.netewe.com

Murahhas Efendi
Defter-i Hakanî Memuru
Evkaf Müdürü Mesud Efendi

1884 Bidâyet Mahkemesi
Müdde'î-i Umumî Muavini Artin Maho Efendi

Hukuk Dairesi	Ceza Dairesi
Reis Nâib Efendi	Reis Abdüllatif Efendi
Azâ Sırrı Efendi	Azâ Fuad Efendi
Azâ Milkon Efendi	Azâ Raci Efendi

Azâ Mülâzımı Şeyhmus Efendi
Azâ Mülâzımı İsmail Efendi
Başkâtib Salim Efendi

Zabıt Ketebesi	**Mahkeme-i Şer'iyye**
Ali Rıza Efendi	Başkâtib Hacı Ahmed Efendi
Şeyhmus Efendi	Kâtib-i Sânî Mahmud Efendi
Antuvan Efendi	İcra Memuru Tahir Efendi
Nasri Efendi	Hükümet Dava Vekili Cemal Efendi

Belediye Dairesi
Reis Abdülgafur Efendi

Azâ Hacı Ali Bey	Azâ Yahya Çelebi
Azâ Numan Efendi	Azâ İlyas Efendi
Azâ Refîki Şevki Efendi	Azâ Yusuf Bülbülî
Kâtib Şeyhmus Efendi	Sandık Emini Kirkor Efendi

Memleket Tabibi Abdülahad Efendi

A'şâr İdaresi
Müdür Süleyman Hilmi Efendi
Başkâtib Midhat Efendi
Kâtib-i Sânî Şeyhmus Efendi
Kâtib-i Sâlis Yusuf Efendi
Anbar Memuru Mehmed Bey

www.netewe.com

Defter-i Hakanî Memuriyeti
Memur Abdülkadir Kâmi Efendi
Kâtib Mehmed Nuri Efendi
Tapu Kâtibi Mehmed Efendi

Evkaf Komisyonu
Reis Müftü Efendi
Ezâ Evkaf Müdürü
Azâ Derviş Ali Efendi
Azâ İbrahim Bey
Azâ Mehmed Bey

1884 Nüfus Memuriyeti
Memur Yunus Bey Kapıcıbaşı
Kâtib Kasım Efendi

Telgraf İdaresi
Müdür Nazmi Efendi
Sermemur Fethi Efendi
Memur Faik Efendi

Tahrir Komisyonu
Reis münhal
Azâ Yahya Çelebi
Azâ münhal
Azâ Rafael Şevki Efendi
Azâ Sado Yerihan Efendi

Rüşdiye Mektebi
Muallim-i Evvel
Şâkirdân
Muallim-i Sânî
Reşid Efendi

www.netewe.com

Aded 42
Davud Efendi

Ömerkan Nahiyesi
Zâbıta Memuru İbrahim Efendi

1884 Tahsildarân
Sertahsildar İsmail Efendi
Süvari Abdülmecid Efendi
Süvari Hakkı Efendi

Avine Kazası
Kaymakam Veli Sabri Efendi
Nâib Bekir Efendi
Mal Müdürü Ömer Efendi
Müftü Hafız Ali Efendi
Tahrirât Kâtibi Emin Efendi

Meclis-i İdare
Reis Kaymakam Efendi
Az!-i Tabiiyye
Azâ-i Müntehabe
Nâib Efendi
münhal
Müftü Efendi
Mehmed Ağa
Mal Müdürü
Cercis Ağa
Tahrirât Kâtibi
münhal

Mahkeme-i Bidâyet
Reis Nâib Efendi
Azâ Cercis Efendi
Azâ Yesari Efendi
Başkâtib Abbas Efendi
Mustantık Muavini Tahir Efendi
Kâtib-i Sânî Mehmed Ali Efendi

Nüfus Memuriyeti
Memur Said Efendi
Kâtib Abdülkadir Efendi

A'şâr Memuriyeti
Memur Ahmed Bey
Kâtib Hafız Efendi
Anbar Memuru
Mehmed Ali Efendi

www.netewe.com

1884 NUSAYBİN KAZASI

Kaymakam Mustafa Efendi
Naibi Ahmed Nuri Efendi — Müftü [. . . . .] Efendi
Mal Müdürü Necib Efendi — Tahrirat Katibi Ahmet Efendi

Meclis-i İdare
Reis Kaymakam Efendi
A'zâ Tabiyye
A'zâ Müntahabe
Naib Efendi
Cuma Ağa
Mal Müdürü
Hamo Ağa
Tahrirat Kâtibi
Kirkor Ağa

Mahkeme-i Bidayet
Reis Naib Efendi
Azâ Süleyman Efendi
Azâ Şem'ûn Efendi
Başkatip Abdurrahman Efendi
Müstantık Muavini Davud Efendi
Kâtibi Sani Salih Efendi

Belediye Meclisi
Reis Şeviş Efendi
Azâ Hasan Ağa
Azâ Sadun Ağa
Kâtib Şeyhmus Efendi
Sandık Emini Hasan Efendi

A'şâr Memuriyeti
Memur Tennuri Efendi
Kâtib Mehmed Efendi
Anbar Memuru Ahmed Bey
Memurîn-ı Saire
Tapu Kâtibi Derviş Efendi
Vergi Kâtibi Mustafa Efendi
Bunesri Vergi Kâtibi Mehmed Efendi
Sandık Emini Kasaryan Efendi

www.netewe.com

1884 Nüfus Memuriyeti
Memur Emin Efendi
Kâtib Mehmed Efendi

Rüsûm-ı Sitte
Memur Vehbi Efendi
Kâtib İlyas Efendi

İlyan Nahiyesi
Müdür Abdurrahman Bey
Kâtib Abdülcebbar Efendi

1885 MARDİN SANCAĞI

Mutasarrıf
Aziz Paşa
Nâib Mehmed Rüşdü Efendi Müderris
Muhasebeci Abdullah Vahîd Efendi
Defter-i Hakanî Memuru Abdülkadir Efendi

Rumeli Beylerbeyi
Müftü Ahmed Hilmi Efendi
Tahrîrât Müdürü Fuad Efendi
Evkaf Müdürü Mesud Efendi

Meclis-i İdare
Reis Mutasarrıf Paşa

Azâ-yı Tabiiyye
Naib Efendi
Müftü Efendi
Muhasebeci Efendi
Tahrirât Müdürü Efendi
Defter-i Hakanî Memuru Efendi
Evkaf Müdürü Efendi

Azâ-yı Müntehabe
Mehmed Derviş Efendi
Kendiryan Said Efendi
Abdülkadir Çelebi
Rafael Efendi

www.netewe.com

Mahkeme-i Şer'iyye
Başkâtib Hacı Ahmed Efendi
Kâtib-i Sânî Mahmud Efendi

İcra Memuru Tahir Efendi
Hükümet Dava Vekili Cemal Efendi

Belediye Dairesi
Reis Abdülgafur Efendi
Azâ Hulusi Efendi
Azâ Halil Efendi
Azâ Hacı Mustafa Çelebi
Azâ İlyas Efendi
Azâ Hanna Efendi
Azâ İsa Bülbülî Efendi
Kâtib Şeyhmus Efendi
Sandık Emini Melkon Efendi
Memleket Tabibi Abdülahad Efendi

A'şâr İdaresi
Müdür Süleyman Hilmi Efendi
Başkâtib Şeyhmus Efendi — Kâtib-i Sâni Efendi
Kâtib-i Sâlis Yusuf Efendi — Anbar Memuru Mehmed Bey

Evkaf Komisyonu
Reis Müftü Efendi
Azâ Evkaf Müdürü Efendi — Azâ Derviş Ali Efendi
Azâ Şeyh Ali Efendi — Azâ Mehmed Efendi

Nüfus Memuriyeti
Memur Yunus bey Kapıcıbaşı
Kâtib Kasım Efendi

İstatistik Komisyonu
Mutasarrıf Paşa

www.netewe.com

Muhasebeci Efendi
Tahrirât Müdürü Efendi
Defter-i Hakanî Memuru Efendi
Vergi Müdürü Efendi
Düyûn-ı Umumiye Müdürü Efendi
Bidâyet Ketebesinden Efendi

Telgraf ve Postahane İdaresi
Müdür Nazmi Efendi
Sermemur Fethi Efendi
Memur Faik Efendi

Reji İdaresi
Müdür Andon-ı Rumî Efendi
Başkâtib Mıgırdıç Efendi
Tahsildar Melkon Efendi

Tahrir Komisyonu
Azâ Yahya Çelebi
Azâ münhal
Azâ Rafael Efendi
Azâ Sa'do Reyhan Efendi

Düyûn-ı Umumiye İdaresi
Müdür Ali Efendi
Başkâtib Cercis Efendi
Kâtib-i Sânî Abdülemsih Efendi
Kâtib-i Sâlis Rızkullah Efendi
Sandık Emini Yusuf Efendi
Anbar Memuru Emsih Efendi
Müfettiş Mahmud Ağa
Tahsildar-ı Evvel Melkon Efendi
Tahsildar-ı Sânî İlyas Efendi

Tahsildar Dairesi
Liva Sertahsildarı İsmail Hakkı Efendi
Kaza Sertahsildarı Mustafa Efendi
Süvari Abdurrahman Bey
Süvari Abdülkadir Bey
Süvari Yusuf Efendi

www.netewe.com

Piyade Mahmud Efendi
Piyade İlyas Efendi

Rüşdiye Mektebi

Muallim-i Evvel	Aded-i Şâkirdân	Yazı Hocası
Hacı Davud Efendi	42	Süleyman Efendi

Ömerkan Nahiyesi	**Zeynli Nahiyesi**
Zabıta Memuru İbrahim Efendi	Müdür Ali Bey

1885 NUSAYBİN KAZASI

Kaymakam Vekili Ahmed Bey
Nâib Ahmed Nuri Efendi
Müftü Efendi
Mal Müdürü Mehmed Efendi
Tahrirât Kâtibi İlyas Efendi

Meclis-i İdare

Reis Kaymakam Vekili Bey

Azâ-yı Tabiiyye	Azâ-yı Müntehabe
Nâib Efendi	Cuma Ağa
Mal Müdürü	Derviş Ağa
Tahrirât Kâtibi	Kirkor Ağa

Bidâyet Mahkemesi	**Başkâtib Mustafa Efendi**
Reis Nâib Efendi	Mustantık Muavini Davud Efendi
Azâ Süleyman Ağa	Kâtib-i Sânî Nusret Efendi
Azâ münhal	

Belediye Meclisi	**A'şâr Memuriyeti**
Reis Şuveyş Efendi	Memur Abdurrahman Bey
Azâ Behram Ağa	Başkâtib Mehmed Efendi
Azâ Ahmed Efendi	Kâtib-i Sânî Halil Efendi
Azâ Yakub Ağa	Kâtib-i Sâlis Mehmed Efendi

www.netewe.com

Kâtib Şeyhmus Efendi Anbar Memuru münhal
Sandık Emini Şakir Efendi

Nüfus Memuriyeti
Memur Mustafa Bey
Kâtib Mehmed Efendi

Menâfi' Sandığı Vekilleri
Sadun Ağa
Süleyman Ağa

Reji Memuriyeti
Memur Yahya Efendi
Kâtib ve Tahsildar Cercis Efendi
Düyûn-ı Umumiye Memuru Efendi

Rüşdiye Mektebi
Muallim Musa Efendi

İlyan Nahiyesi (Alyan)
Müdür Abdurrahman Bey
Kâtib Âbid Efendi

Avine Kazası
Kaymakam Osman Efendi Nâib Bekir Efendi
Müftü Hafız Ali Efendi Mal Müdürü Ahmed Efendi
Tahrirat Kâtibi Emin Efendi

Meclis-i İdare

Azâ-yı Tabiiyye	Azâ-yı Müntehabe
Nâib Efendi	Cevher Ağa
Müftü Efendi	Mehmed Ağa
Mal Müdürü	Bünyamin Ağa
Tahrirât Kâtibi	

www.netewe.com

A'şâr Memuriyeti
Memur İğya Efendi
Başkâtib Hafız Efendi
Kâtib-i Sânî Hasan Efendi
Anbar Memuru Mehmed Ali Efendi

Nüfus Memuriyeti
Memur Abdülkadir Efendi
Kâtib Mehmed Faik Efendi

Memurîn-i Sairesi
Tapu Kâtibi Şeyhmus Efendi
Vergi Kâtibi Behram Efendi
Sandık Emini Mustafa Efendi

Maarif Komisyonu
Reis Emin Efendi
Azâ İsa Ağa
Azâ Mehmed Ağa

1885 İstatistik Komisyonu
Kaymakam Efendi
Tapu Kâtibi
Düyûn-ı Umumiye Memuru
Mal Müdürü
Vergi Kâtibi
Bidâyet Ketebesinden Efendi

Menâfi' Sandığı Vekilleri
Mehmed Bey
Timur Ağa
Osman Ağa
Ahmed Ağa

Reji Memuriyeti
Memur Yusuf Efendi
Kâtib ve Tahsildar Naum Efendi
Düyûn-ı Umumiye Hamdullah Memuru Nasri Efendi

Savur Nahiyesi Belediye Meclisi
Reis Hamdullah Bey
Azâ Abdullah Efendi
Azâ Efendi
Azâ Mehmed Ali Bey
Azâ Reşid Ağa
Kâtib Abdülkadir Efendi
Sandık Emini Mehmed Ali Efendi

www.netewe.com

Ömerkan Nahiyesi
Zabıta Memuru İbrahim Efendi
Savur Vergi Kâtibi Rauf Efendi

1890 MARDİN SANCAĞI

Mutasarrıf
Enis Efendi Ûlâ Sânîsi M 3
Nâib Ahmed Hilmi Efendi
Müftü Ahmed Hilmi Efendi
Muhasebeci Akif Efendi Sâlise
Tahrirât Müdürü Cemil Efendi Sâlise

Meclis-i İdare
Reis Mutasarrıf Efendi
Azâ-yı Tabiiyye
Azâ-yı Müntehabe
Nâib Efendi
İsmail Hakkı Efendi
Müftü Efendi
Hacı Abdullah Çelebi
Muhasebeci Efendi
Said İsa Efendi
Tahrirât Müdürü Efendi
Rafael Şuha Efendi
Nakşibüleşraf Kaymakamı Hindi Efendi
Müderris
Süryani-i Kadim Patrik Vekili İlyas Efendi
Melis-i İdare Müdde'î-i Umumîliğini Tahrîrat Müdürü Cemil Efendi,
Mustantıklığını Abdurrahman Bey ifa ediyorlar

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi
Başkâtib Salim Efendi
Zabıt Kâtibi Hasan Efendi

www.netewe.com

Zabıt Kâtibi Mehmed Efendi
Zabıt Kâtibi Şeyhmus Niyazi Efendi
Zabıt Kâtibi Nasrı Efendi
Mustantık Ali Muhlis Efendi
İcra Memuru Tahir Efendi

Mahkeme-i Şer'iyye
Başkâtib İsmail Efendi
Mahmud Efendi
Mukayyid Abdülkadir Efendi
Hükümet Dava Vekili Cemali Efendi

Nüfus İdaresi
Memur Abdurrahman Bey Başkâtib Sadık Efendi

Belediye Dairesi
Reis Hacı Abdülgafur Efendi
Azâ İbrahim Bey
Azâ Abdi Çelebi
Azâ Hacı Mustafa Çelebi
Azâ Cenancı İlyas Efendi
Azâ Kendiryan Hanna Efendi
Azâ Amusi Şehristan Efendi
Beledî Tabibi Abdülahad Efendi Râbi'a
Kâtib Şeyhmus Efendi
Sandık Emini Abdülkerim Efendi

Evkaf İdaresi
Müdür Ahmed Efendi

Evkaf Komisyonu
Reis Hacı Davud Efendi Azâ Kasım Efendi
Azâ İbrahim Bey Azâ Mehmed Efendi

www.netewe.com

Mekteb-i Rüşdiye-i Mülkiye
Muallim-i Evvel Ahmed Efendi
Muallim-i Sânî Hacı Davud Efendi
Yazı Hocası Süleyman Efendi

Hapishane İdaresi
Memur Galib Bey

1890-91 NUSAYBİN KAZASI
Kaymakam Vekili Abdi Efendi Sâniye
Mal Müdürü Tennuri Efendi
Nâib İbrahim Hakkı Efendi
Tahrirât Kâtibi Ali Efendi

Melis-i İdare

Reis Kaymakam Efendi	Azâ-yı Tabiiyye
Azâ-yı Mütehabe	Nâib Efendi
Ali Derviş Efendi	Mal Müdürü Efendi
münhal	Tahrirât Kâtibi Efendi
Cercis Efendi	Yakub Efendi

Nüfus İdaresi

Memur Yahya Efendi	Kâtib Şerif Efendi

Avine Kazası
Kaymakam Bekir Hilmi Efendi

Nâib Ali Osman Efendi	Müftü Hafız Ali Efendi
Mal Müdürü Said Efendi	Tahrirât Kâtibi Emin Efendi

Meclis-i İdare
Reis Kaymakam Efendi

Azâ-yı Tabiiyye	Azâ-yı Müntehabe
Nâib Efendi	Süleyman Bey
Müftü Efendi	Mehmed Bey

www.netewe.com

Mal Müdürü Efendi — Yusuf Efendi
Tahrirât Kâtibi Efendi — münhal

Nüfus İdaresi
Memur Abdülkadir Efendi — Kâtib Mehmed Efendi

Vergi İdaresi
Kâtib Behram Efendi — Savur Kâtibi Emin Efendi

Memurîn-i Sairesi
Belediye Reisi Hamdullah Efendi
Sandık Emini Mustafa Efendi

Ömerkan Nahiyesi
Müdür Hacı Mehmed Ağa

1894-95 MARDİN SANCAĞI

Mutasarrıf Mehmed Enis Paşa

Rütbe	Osmanî	Mecidî
Rumeli Beylerbeyiliği	2	2

Memurîn-i Livâ
Nâib Halid Efendi Müderris
Muhasebeci Necib Bey Mütemâyiz
Müftü Ahmed Hilmi Efendi
İzmir Pâye-i Mücerridi M 3
Tahrirât Müdürü Cemil Efendi Sâniye

Meclis-i İdare-i Livâ
Reis Mutasarrıf Paşa — Azâ-i Tabiiyye
Nâib Efendi — Muasebeci Efendi
Müftü Efendi — Tahrirât Müdürü Efendi
Aza-i Müntehabe — İsmail Efendi Sâlise M 3

www.netewe.com

Hacı Abdullah Çelebi Efendi M 4 İlyas Efendi
İlya Efendi
Nakibüleşraf Kaymakamı Hindi Efendi Müderris

Meclis-i İdare-i Livâ Kalemi
Başkâtib Şeyhmus Efendi
Refiki Kâmil Efendi
Refiki Midhat Bey

Mahkeme-i Şer'iyye
Reis Nâib Efendi
Şer'iyye Kâtibi Kasım Efendi
Diğeri Mahmud Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Dairesi
Hukuk Mahkemesi Reisi Hakim Efendi
Ceza Mahkemesi Reisi Fehmi Efendi
Azâ Hızır Efendi
Azâ Yahya Çelebi Efendi
Azâ Hanna Efendi
Azâ Nikola Efendi
Azâ Mülâzımı Şevki Efendi
Azâ Mülâzımı Cemal Bey
Müdde'î-i Umumî Muavini Mercan Efendi
Mustantık Yusuf Efendi
İcra Memuru Avni Efendi

Vergi Kalemi
Merkez Kâtibi Davud Efendi Hâmise
Refiki Abdurrahman Efendi
Etraf Şehir Vergi Kâtibi Zülfikar Efendi
Defterci Halil Efendi

www.netewe.com

Nâfi'a Meclis-i İdaresi
Reis Mutasarrıf Paşa
Azâ Meclis-i İdare Azâsından İsmail Efendi
Azâ Şube Memuru Ali Rıza Efendi
Azâ Nüfus Memuru Abdurrahman Bey
Azâ Beledî Azâsından Hanna Efendi
Kâtib-i Nâfi'a ve Tarîk Kâtibi Ragıb Efendi

Meclis-i Maarif
Reis Müftü Efendi
Azâ Tahrirât Müdürü Cemil Efendi
Azâ Şube Memuru Ali Rıza Efendi
Azâ Rüşdiye Muallimi Ahmed Hamdi Efendi
Azâ Nüfus Memuru
Abdurrahman Bey
Mütevelli Hasan Efendi

Evkaf İdaresi
Müdür Bekir Sıdkı Efendi
Reis Namık Efendi
Azâ Mehmed Reşid Efendi
Azâ Hafız Hüseyin Efendi

Daire-i Belediye
Reis Abdullah Sırrı Efendi Müderris
Azâ
Azâ
Hacı Hüseyin Çelebi Efendi Sâlise M 5
Abdi Çelebi
Yahya Çelebi Efendi
İlyas Efendi
Hanna Efendi
Amuş Şehristan Efendi
Tabib Abdülahad Efendi Râbi'a

www.netewe.com

Kâtib Şeyhmus Efendi
Sandık Emini Diğer Şeyhmus Efendi
Gurebâ Hastahane Memuru
Abdülfettah Efendi
Dava Vekili Nikola Efendi

1894-95 Vesâit-i Nakliye-i Askerî İstatistik Komisyonu
Reis Beledî Reisi Sırrı Efendi Müderris
Azâ
Meclis-i İdare Azâsından İsmail Sâlise M 3
Hakkı Efendi
Mardin Redîf Kolağası Abdullah Ağa Girid Madalyası M 4
Hacı Kermozâde Hacı Mustafa Çelebi
Mütevellizâde Hasan Efendi

Düyûn-ı Umumiye İdaresi
Müdür Fuad Efendi Sâlise Beşinci Mecidî
Kâtib Agop Efendi
Muhafız Abdullah Ağa

Reji İdaresi
Müdür Andon Efendi
Müfettiş Said Efendi

1894-95 NUSAYBİN KAZASI
Heyet-i Kaza
Kaymakam Şevki Bey
Nâib Efendi
Müftü Mehmed Lütfi Efendi
Mal Müdürü Said Efendi
Tahrirât Kâtibi Şakir Efendi

www.netewe.com

Meclis-i İdare-i Kaza
Reis Kaymakam Bey
Azâ-i Tabiiyye
Nâib Efendi
Müftü Efendi
Mal Müdürü Efendi
Tahrirât Kâtibi Efendi
Azâ-i Müntehabe
Cuma Ağa
Ömeri Ağa
Huristan Yakub Efendi
Yehud Muallimi Yehuza Efendi

Mahkeme-i Şer'iyye
Nâib Efendi münhal
Müftü Mehmed Lütfi Efendi

Mahkeme-i Bidâyet
Reis Nâib Efendi
Azâ Hüseyin Ağa
Azâ Herno Ağa

1894-95 Mahkeme-i Bidâyet Kalemi
Başkâtib İsmail Efendi
Kâtib-i Sânî Rifat Efendi
Mustantık Muavini Şakir Efendi

Mal Kalemi
Müdür Muavini Tennur Efendi
Sandık Emini Kâzım Efendi

Nüfus Kalemi
Memur Hamid Efendi
Kâtib Şerif Efendi

Vergi Kalemi
Kâtib Hüseyin Vehbi Efendi

Şube Meclis-i İdaresi
Reis Hacı Arif Efendi
Azâ Abdi Ağa
Azâ Abdi Ağa

www.netewe.com

Azâ Mehmed Ağa
Muhasebe Kâtibi Ömer Efendi
Zabıta Memur Vekili Beşşar Çavuş

Vesâit-i Nakliye-i Askerî İstatistik Komisyonu
Reis Kaymakam Bey
Azâ Beledî Reisi Ömer Ağa
Azâ Süleyman el-Faris Ağa Sâlise
Redîf Mülâzımı Şakir Ağa
Şemmas Şemun Efendi
Azâ Haham Yehuda Ağa

Daire-i Belediye
Reis Ömer Ağa
Azâ Mahmud Derbo Ağa
Azâ Cercis Ağa
Istayfo Ağa
Merdah Hani Ağa
Azâ Ahmed İsa Ağa Kâtib ve Sandık Emini Şeyhmus Efendi

Habbab Nahiyesi
Müdür Abdülvahhab Efendi
Kâtibi Mustafa Efendi

İlyan Nahiyesi
Müdürü Abdurrahman Bey
Kâtib Abid Efendi

Daire-i Belediye
Reis Şeyh Salih Efendi
Azâ Süleyman Hacı Mahmud Ağa
Azâ Mahmud Molla İsmail Ağa
Azâ Maruf Ağa
Azâ Kalo Ağa
Tapu Kâtibi Abdüsselam Efendi
Kâtib ve Sandık Emini Abdülaziz Efendi

www.netewe.com

Kasır Nahiyesi
Müdür Vekili Vehbi Efendi
Kâtib Necib Efendi
Tapu Tahsildarı Ali Efendi

Avine Kazası

Heyet-i Kaza
Kaymakam Ali Ulvi Efendi Sâlise
Nâib Abdülaziz Efendi Devriye Mevleviyeti
Mal Müdürü Ahmed Hamdi Efendi
Tahrirât Kâtibi Ali Sırrı Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza
Reis Kaymakam Bey
Azâ-i Müntehabe
Ahmed Ağa
Mehmed Ağa
Cercis Ağa
Azâ-i Tabiiyye
Nâib Efendi
Mal Müdürü Efendi
Tahrirât Kâtibi Efendi
Sandık Emini Mustafa Efendi

Mahkeme-i Bidâyet
Reis Nâib Efendi
Azâ Abdülaziz Ağa
Azâ Safer Ağa

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi
Başkâtib Şakir Efendi
Kâtib-i Sânî Abdülkadir Cevdet Efendi
Mukavelât Muharriri Derviş Efendi

Vergi Kalemi
Kâtib Lütfi Efendi
Kâtib-i Sânî Mehmed Emin Efendi

www.netewe.com

1894-95 Nüfus Kalemi

Memur Süleyman Faik Efendi Kâtib İbrahim Hakkı Efendi

Daire-i Belediye

Reis Hamdullah Bey Hâmise
Azâ Mehmed Ali Bey
Azâ Sadullah Bey
Azâ Hacı Mehmed Said Bey
Azâ Ali Bey
Kâtib ve Sandık Emini Abdülhamid Efendi

1899-1900 MARDİN SANCAĞI

Mutasarrıf

Ali Raif Efendi

Rütbe	Mecidî
Ûlâ 5 Z 310	2 11 Z 311

Memurîn-i Livâ

Memuriyet ve Esâmî	Rütbe	Nişan
Nâib İbrahim Hakkı Efendi	Müderris	
Muhasebeci Hasan Hüsnü Efendi	Sâlise Z 311	
Müftü Ahmed Hilmi Efendi	İzmir Pâye-i Mücerredi Üçüncü Mecidî	
Tahrirât Müdürü Abdülbaki Efendi		

Meclis-i İdare-i Livâ

Reis Mutasarrıf-ı Livâ	Azâ-yı Tabiiye
Nâib Efendi	Muhasebeci Efendi
Müftü Efendi	Tahrirât Müdürü Efendi

Nakibül eşraf Kaymakamı Hindi Efendi Müderris

Memuriyet ve Esâmî	Rütbe	Nişan
Aza-yı Müntehabe		

www.netewe.com

Hacı Halil Paşa Mirülümerâ
İsmail Hakkı Efendi Sâlise M 3
Hanna Elkas Efendi
İskender Adem Efendi
Müdde'î-i Umumî İsmail Efendi Mustantık Hanna Kas Efendi

1899-1900 Bidâyet Hukuk Dairesi
Reis Nâib Efendi
Azâ Faris Çelebi
Aza Mihail Efendi
Aza Mülâzımı Şevki Efendi

Nüfus Kalemi
Memur Abdurrahman Bey Râbi'a Kâtib Sadık Efendi

Maarif Komisyonu
Reis Hacı Kermozâde Faris Çelebi
Aza Tahrirât Kalemi Müsevvidlerinden İzzet Efendi
Aza Mekteb-i Rüşdî Muallimi Hamdullah Efendi
Aza Vergi İdaresi Başkâtibi Davud Efendi

Evkaf İdaresi
Reis Müftü Efendi
Müdür Bekir Sıdkı Efendi
Aza Düyûn-ı Umumiye Müdürü Fuad Efendi
Aza Gazizâde Abdülkadir Efendi
Kâtib Yasin Efendi

Beledî Dairesi
Reis Sırrı Efendi
Aza Said Efendi
Aza Hacı Mustafa Çelebi
Aza İlyas Efendi
Aza Yahya Çelebi

www.netewe.com

Aza Tabib Yüzbaşı Hüseyin Efendi M5
Kâtib Şeyhmus Efendi
Mukayyid Hamdi Efendi
Sandık Emini Sadık Efendi
Gurebâ Hastahanesi Memuru
Şeyhmus Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu
Reis Belediye Reisi Sırrı Efendi
Aza Düyûn-ı Umumiye Müdürü Fuad Efendi
Aza Mellozâde İbrahim Bey
Aza Faris Çelebi
Aza Redîf Depo Memuru Mehmed Efendi Mülâzım-i Evvel

Düyûn-ı Umumiye İdaresi
Müdür Mehmed Fuad Efendi Sâlise Beşinci Mecidî
Kâtib Stepan Efendi
Sandık Emini Hüseyin Efendi

1899-1900 Koçhisar Nahiyesi
Müdür (. . .) Efendi
Kâtib Stepan Efendi
Polis Memuru Hüsnü Efendi

Avine Kazası
Heyet-i Kaza
Kaymakam Hüseyin Şükrü Efendi Râbi'a
Nâib Mesud Efendi
Mal Müdürü Ali Azmi Efendi
Müftü Hafız Ali Efendi
Tahrirât Kâtibi Şeyh Salih Efendi

Nüfus Kalemi
Memur Ali Sırrı Efendi Kâtib İbrahim Hakkı Efendi

www.netewe.com

Ziraat Bank Sandığı
Reis Abdülkadir Efendi
Muhasebe Kâtibi Hamid EfendiAza Ali Bey
Aza Sadullah Bey Aza Abdülgafur Ağa

Belediye İdaresi
Reis Vekili Sadullah Bey
Aza Mehmed Said Bey
Aza Sadullah Ağa
Aza Ali Bey
Kâtib ve Sandık Emini Hamdi Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu
Reis Kaymakam Efendi
Aza Mal Müdürü Ali Azmi Efendi
Aza Mal Müdürü Muavini Emin Efendi
Aza Hamdullah Bey
Kâtib Belediye Kâtibi Hamdi Efendi

Şeyhan Nahiyesi
Müdür Vekili Şeyh Efendi
Muavin Çeto Ağa
Mekteb-i İbtidâî Muallimi Salih Efendi

Ömerkan-ı Fevkânî Nahiyesi
Müdür Bekir Ağa
Muavin Şendi Ağa
Mekteb-i İbtidâî Muallimi Şakir Efendi

Ömerkan-ı Tahtânî Nahiyesi
Müdür Hüseyin Ağa
Muavin Hasan Efendi
Mekteb-i İbtidâî Muallimi

www.netewe.com

NUSAYBİN KAZASI

Heyet-i Kaza

Kaymakam Hüseyin Nesimi Efendi
Nâib Bekir Fikri Efendi
Mal Müdürü Abdülkadir Efendi
Müftü Lütfi Efendi
Tahrirât Kâtibi Mustafa Hakkı Efendi

1899-1900 Meclis-i İdare-i Kaza

Reis Kaymakam Efendi

Aza-yı Tabiiyye	Aza-yı Müntehabe
Nâib Efendi	Mehmed Rifat Efendi
Müftü Efendi	Meruh Ağa
Mal Müdürü Efendi	Zamri Ağa

Tahrirât Kâtibi Efendi
Meclis-i İdare Müdde'î-i Umumî Vekili Efendi
Mustanık Tahrirât Kâtibi Efendi

Mahkeme-i Bidâyet

Reis Nâib Efendi
Aza Hüseyin Ağa
Aza Şemmas Şero Ağa

Nüfus İdaresi

Memur Şerif Efendi
Kâtib Mehmed Efendi

Ziraat Bank Sandığı

Reis Esad Ağa
Muhasebe Kâtibi Abdüsselam Efendi
Aza Abdullah Ağa
Aza Mehmed Şükrü Ağa

www.netewe.com

Vesâit-i Nakliye-i askeriye Komisyonu
Reis Kaymakam Efendi
Aza Esad Ağa
Aza Gori Ağa
Aza İbrahim Ağa
Aza Yehuda Ağa
Baytar
Kâtib Belediye Kâtibi Sadık Efendi

Habbab Nahiyesi
Müdür Ahmed Efendi
Kâtib Salih Efendi

İlyan Nahiyesi
Müdür İhsan Efendi
Kâtib Yunus Efendi

Mihrikan Nahiyesi
Müdür Mehmed Ağa
Muavini Bersum Ağa

1900-1901 MARDİN SANCAĞI

Mutasarrıf
Ali Raif Efendi

Rütbe	Mecidî 2
Ûlâ 5 Z 1310	11 Z 1311

Mahkeme-i Şer'-i Şerif
Başkâtib Kasım Efendi
Refîki Mahmud Efendi
Mukayyid Abdurrahman Efendi

www.netewe.com

1901 **Bidâyet Hukuk Dairesi**
Reis Nâib Efendi
Aza Hızır Efendi
Aza Naum Efendi
Aza Mülâzımı Şevki Efendi

Nüfus Kalemi
Memur Abdurrahman Bey Râbi'a
Kâtib Sadık Efendi

Nâfi'a Komisyonu
Reis Mutasarrıf-ı Livâ
Aza Şube Memuru Ali Rıza Efendi
Aza Nüfus Memuru
Aza Yusuf Efendi
Aza Yahya Çelebi
Nâfi'a Kâtibi Mehmed Ragıb Efendi

Maarif Komisyonu
Reis Hacı Kermozâde Faris Çelebi
Aza Tahrirât Kalemi Müsevvidlerinden İzzet Efendi
Aza Mekteb-i Rüşdî Muallimi Hamdullah Efendi
Aza Vergi İdaresi Başkâtibi Davud Efendi

1901 Evkaf İdaresi
Reis Müftü Efendi
Müdür Vekili Hacı Abdülgafur Efendi
Aza Düyûn-ı Umumiye Müdürü Fuad Efendi
Aza Gözizâde Abdülkadir Efendi
Kâtib

Beledî Dairesi
Reis Sırrı Efendi

www.netewe.com

Aza İbrahim Bey
Aza Hacı Mustafa Çelebi
Aza İlyas Efendi
Aza Abdülmecid Çelebi
Aza Tabib Yüzbaşı Hüseyin Efendi M 5
Kâtib Hasan Efendi Râbi'a
Mukayyid Hamdi Efendi
Sandık Emini Şeyhmus Efendi
Gureba Hastanesi Memuru Sadık Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu
Reis Belediye Reisi Sırrı Efendi
Aza Düyûn-ı Umumiye Müdürü Fuad Efendi
Aza Millizâde İbrahim Bey
Aza Faris Çelebi
Aza Redîf Depo Memuru Mehmed Efendi Mülâzım-ı Evvel

Düyûn-ı Umumiye İdaresi
Müdür Mehmed Fuad Efendi Sâlise M 5
Kâtib Stepan Efendi
Sandık Emini Hasan Efendi

1901 Reji İdaresi
Müdür Andon Efendi
Müfettiş Said Efendi

Koçhisar Nahiyesi
Müdür Efendi
Kâtib Stepan Efendi
Polis Memuru Hüsnü Efendi
Hamidiye Mekteb-i İbtidâî Muallimi Tahir Efendi

www.netewe.com

Avine Kazası
Heyet-i Kaza
Kaymakam Hüseyin Şükrü Efendi Râbi'a
Nâib Mesud Efendi
Mal Müdürü Abdullah İlmî Efendi
Müftü Hafız Ali Efendi
Tahrîrat Kâtibi Şeyh Salih Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza
Reis Kaymakam Efendi
Aza-yı Tabiiyye
Aza-yı Müntehabe
Nâib Efendi
Hamdullah Bey Sâlise
Müftü Efendi
Ahmed Ağa
Mal Müdürü Efendi
Yakub Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi
Müdde'î-i Umumî Muavini Vekili Tahrirât Kâtibi Efendi
Mustantık Vergi Kâtibi Ahmed Lüzumi Efendi

Nüfus Kalemi
Memur Ali Sırrı Efendi
Kâtib İbrahim Hakkı Efendi

Ziraat Bank Şubesi
Reis Abdülkadir Efendi
Muhasebe Kâtibi Hamid Efendi
Aza Ali Bey
Aza Sadullah Bey
Aza Abdülgafur Ağa

www.netewe.com

Beledî Meclisi
Reis Vekili Sadullah Bey
Aza Mehmed Said Bey
Aza Sadullah Bey
Aza Ali Bey
Kâtib ve Sandık Emini Hamdi Efendi

Şeyhan Nahiyesi
Müdür Vekili Şeyh Yusuf Efendi
Muavin Çeto Efendi
Mekteb-i İbtidâî Muallimi Salih Efendi

Ömerkan-ı Fevkânî Nahiyesi
Müdür Bekir Ağa
Muavin Şendi Ağa
Mekteb-i İbtidâî Muallimi Şakir Efendi

Ömerkan-ı Tahtânî Nahiyesi
Müdür Hüseyin Ağa
Muavin Hasan Efendi
Mekteb-i İbtidâî Muallimi Halil Efendi

NUSAYBİN KAZASI

Heyet-i Kaza
Kaymakam Hüseyin Nesimi Efendi
Nâib Bekir Fikri Efendi
Mal Müdürü Abdülkadir Efendi
Müftü Lütfi Efendi
Tahrirât Kâtibi Mustafa Hakkı Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza
Reis Kaymakam Efendi
Aza-yı Tabiiyye

www.netewe.com

Aza-yı Müntehabe
Nâib Efendi
Mehmed Rifat Efendi
Müftü Efendi
Meroh Ağa
Mal Müdürü Efendi
İbrahim Halil Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi
Meclis-i İdare Müdde'î-i Umumî Vekili Efendi
Mustantık Tahrirât Kâtibi Efendi

Mahkeme-i Bidâyet
Reis Nâib Efendi
Aza Hüseyin Ağa
Aza Şero Ağa

Nüfus İdaresi
Memur Şerif Efendi
Kâtib Mehmed Efendi

Ziraat Bank Sandığı
Reis Esad Ağa
Muhasebe Kâtibi Abdülhalim Efendi
Aza Abdullah Ağa
Aza Mehmed Şükrü Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu
Aza Esad Ağa
Aza Gori Ağa
Aza İbrahim Ağa
Aza Yehuda Ağa
Baytar
Kâtib Belediye Kâtibi Sadık Efendi

www.netewe.com

Polis Memurları
Üçüncü Komiser Ali Şevki Efendi
Polis Tahir Efendi
Polis Mehmed Efendi

Habbab Nahiyesi
Müdür Ahmed Efendi
Kâtib Yunus Efendi

İlyan Nahiyesi
Müdür Rifat Efendi
Kâtib Derviş Ali Efendi

Mihrikan Nahiyesi
Müdür Mehmed Ağa
Muavin Bersum Ağa

1902 MARDİN SANCAĞI

Meclis-i İdare-i Livâ
Reis Mutasarrıf-ı Livâ
Aza-yı Tabiiyye
Nâib Efendi
Muhasebeci Efendi
Müftü Efendi
Tahrirat Müdürü Efendi
Nakibüleşraf Kaymakamı Hindî Efendi Müderris
Aza-yı Müntehabe
Hacı Yusuf Çelebi
İsmail Hakkı Efendi Sâniye Üçüncü Mecidî
Rafael Efendi
Said Efendi
Müdde'î-i Umumî İsmail Efendi
Mustantık Abdurrahman Bey

www.netewe.com

Mahkeme-i Şer'-i Şerif
Başkâtib Halil Efendi
Refîki Mahmud Efendi
Mukayyid Abdurrahman Efendi
Zabıt Kâtibi Kasım Efendi

Ziraat Bank Şubesi
Memur Ali Rıza Efendi Sâlise
Muavin Ferecullah Efendi
Kâtib Necib Efendi

Ziraat Komisyonu
Reis Hacı Mustafa Çelebi
Aza İlyas Efendi
Aza Melkon Efendi

Nâfi'a Komisyonu
Reis Mutasarrıf-ı Livâ
Aza Şube Memuru Ali Rıza Efendi
Aza Nüfus Memuru Abdurrahman Bey
Aza Yusuf Efendi
Aza Hızır Bey
Nâfi'a Kâtibi Şeyhmus Efendi

Maarif Komisyonu
Reis Hacı Kermozâde Faris Çelebi Sâlise
Aza Tahrirat Kalemi müsevvidlerinden İzzet Efendi
Aza Mekteb-i Rüşdî Muallimi Hamdullah Efendi
Aza Vergi İdaresi Başkâtibi Davud Efendi

Evkâf İdaresi
Reis Şeyh Davud Efendi
Müdür Vekili İsmail Efendi
Aza Hafız Hüseyin Efendi

www.netewe.com

Aza Abdurrahman Efendi
Aza Şeyh Ali Efendi
Kâtib Yasin Efendi

Beledî Dairesi
Reis Sırrı Efendi Müderris O 4
Aza İbrahim Bey
Aza Hacı Mustafa Çelebi
Aza İlyas Efendi
Aza Abdülmecid Çelebi Sâlise
Aza Tabib Yüzbaşısı Hüseyin Efendi M 5
Kâtib Hasan Efendi Râbi'a
Mukayyid Hamid Efendi
Sandık Emini Şeyhmus Efendi
Gazhane Kâtibi Davud Efendi

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu
Reis Beledî Reisi Sırrı Efendi
Aza Millizâde İbrahim Bey
Aza Faris Çelebi
Aza Depo Memuru Redîf Mülâzım-ı Evvel Mehmed Efendi

Reji İdaresi
Müdür Antuvan Efendi
Tahsildar Melkon Efendi

Mekâtib-i İbtidâiye
Muallim-i Evvel Mehmed Reşid Efendi
Muallim-i Evvel Hafız Hüseyin Efendi
Muallim-i Sânî Ahmed Efendi
Muallim-i Sânî Abdülgani Efendi

Düyûn-ı Umumiye İdaresi
Müdür Mehmed Şükrü Efendi

www.netewe.com

Kâtib Stepan Efendi
Sandık Emini Hasan Efendi

Koçhisar Nahiyesi
Müdür Abdurrahman Efendi
Kâtib Stepan Efendi
Polis Memuru Ahmed Efendi
Hamidiye İbtidâî Mektebi Muallimi Tahir Efendi

Avine Kazası
Heyet-i Kaza
Kaymakam Ziya Bey Sâlise
Nâib Ali Rıza Efendi
Mal Müdürü Vekili Derviş Efendi
Müftü Hafız Ali Efendi
Tahrirat Kâtibi Şeyh Salih Efendi

Meclis-i İdare-i Livâ
Reis Kaymakam Bey
Aza-yı Tabiiyye
Aza-yı Müntehabe
Nâib Efendi
Nurullah Bey
Müftü Efendi
Abdülkadir Efendi
Mal Müdürü Efendi
Yakub Ağa
Tahrirat Kâtibi Efendi
Müdde'î-i Umumî Muavini Vekili
Tahrirat Kâtibi Efendi
Mustantık
Vergi Kâtibi Ahmed Luzumî Efendi

www.netewe.com

Mahkeme-i Bidâyet
Reis Nâib Efendi
Aza münhal
Aza Bünyamin Efendi

Mahkeme-i Bidâyet Kalemi
Başkâtib Şakir Efendi
Mustantık Muavini Abdülkerim Efendi
Mukavelât Muharriri münhal

Mal Kalemi
Mal Müdürü Muavini Emin Efendi Hâmise
Vergi Kâtibi Ahmed Luzumî Efendi
Sandık Emini Lütfi Bey
Tapu Kâtibi Necmeddin Efendi

Nüfus Kalemi
Memur Mihri Efendi
Kâtib İbrahim Hakkı Efendi

Ziraat Bank Şubesi
Reis Abdülkadir Efendi
Muhasebe Kâtibi Hamid Efendi
Aza Ali Bey
Aza Sadullah Bey
Aza Abdülgafur Ağa

Beledî Dairesi
Reis Abdülkerim Bey
Aza Mehmed Said Bey
Aza Sadullah Bey
Aza Ali Bey
Kâtib ve Sandık Emini Hamdi Efendi

www.netewe.com

Mekteb-i Rüşdî
Muallim Bekir Sıdkı Efendi
Hüsn-i Hat Muallimleri Hamdi ve Saim Efendiler

Şeyhan Nahiyesi
Müdür Vekili Şeyh Yusuf Efendi
Muavin Çeto Efendi Mekteb-i İbtidâî Muallimi Şakir Efendi

Ömerkan-ı Fevkânî Nahiyesi
Müdür Bekir Ağa
Muavin Şendi Ağa
Mekteb-i İbtidâî Muallimi Şakir Efendi

Ömerkan-ı Tahtânî Nahiyesi
Müdür Hüseyin Ağa
Muavin Hasan Efendi
Mekteb-i İbtidâî Muallimi Halil Efndi

NUSAYBİN KAZASI

Heyet-i Kaza
Kaymakam Vekili Abdülgafur Efendi
Nâib Veliyyüdin Efendi
Mal Müdürü Hamdi Efendi
Müftü Hilmi Efendi
Tahrirat Kâtibi Sıdkı Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza
Reis Kaymakam Vekili Efendi
Aza-yı Tabiiyye
Aza-yı Müntehabe
Nâib Efendi
Süleyman Faris Ağa Sâlise
Müftü Efendi
Ali Cuma Ağa

www.netewe.com

Mal Müdürü Efendi
Çerçi Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi
Nahom Ağa
Meclis-i İdare Müdde'î-î Umumi Vekili Hamdi Efendi
Mustantık Tahrirât Kâtibi Efendi

Mahkeme-i Bidâyet
Reis Nâib Efendi
Aza Abdullah Efendi
Aza Şemmas Şero Ağa

Nüfus İdaresi
Memur Şerif Efendi
Kâtib Mehmed Efendi

Ziraat Bank Sandığı
Reis Esad Ağa
Muhasebe Kâtibi Abdülhalim Efendi
Reis Abdullah Ağa
Muhasebe Kâtibi Mehmed Şükrü Ağa

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu
Reis Kaymakam Efendi
Aza Esad Ağa
Aza Göri Ağa
Aza İbrahim Ağa
Aza Yehuda Ağa
Baytar Kâtib Belediye Kâtibi Sadık Efendi

Habbab Nahiyesi
Müdür Ahmed Efendi
Kâtib Mehmed Efendi

www.netewe.com

İlyan Nahiyesi
Müdür Esad Efendi
Kâtib Mustafa Efendi

Mihrikan Nahiyesi
Müdür Ahmed el-Yusuf Ağa
Muavini Bersum Ağa

1903-1904 MARDİN SANCAĞI

Meclis-i İdare-i Livâ
Reis Mutasarrıfı Livâ
Azâ-yı Tabiiyye
Nâib Efendi
Muhasebeci Efendi
Müftü Efendi
Tahrirât Müdürü Efendi
Nakîbüleşrâf Kaymakamı Hindi Efendi Müderris
Azâ-yı Müntehabe
Ahmed Çelebi Sâlise
İsmail Hakkı Efendi Sâniye Üçüncü Mecidî
İskender Efendi
Said Efendi
Müdde'î-i Umumî İsmail Efendi
Mustantık Abdurrahman Bey

Meclis-i İdare Kalemi
Başkâtib Sadık Efendi Kâtib Mithat Bey Hâmişe

Nüfus Kalemi
Memur Abdurrahman Bey Râbi'a
Kâtib Ragıb Efendi

www.netewe.com

Defter-i Hâkâni Kalemi
Memur Vekili Başkâtib Abdülaziz Efendi
Refiki Abdülkadir Efendi
Merkez Tapu Kâtibi Abdülkadir Efendi

Vergi Kalemi
Memur Hafız Ali Efendi
Merkez Kâtibi Davud Efendi Hâmise
Refiki Abdurrahman Efendi
Etraf-ı Şehr Kâtibi Asım Efendi
Koçhisar Nahiyesi Kâtibi Lütfi Efendi Hâmise
Defterci Şakir Efendi

Nâfi'a Komisyonu
Reis Mutasarrıf-ı Livâ
Azâ Şube Memuru Ali Rıza Efendi
Azâ Nüfus Memuru Abdurrahman Bey
Azâ Yusuf Efendi
Azâ Hızır Bey
Nâfi'a Kâtibi Şeyhmus Efendi

Maarif Komisyonu
Reis Hacı Kermozâde Faris Çelebi Sâniye
Azâ Tahrirât Kalemi Müsevvidlerinden İzzet Efendi
Azâ Mekteb-i İdadi Muallimi Hamdullah Efendi
Azâ Vergi İdaresi Başkâtibi Davud Efendi

Evkaf Komisyonu
Reis Şeyh Davud Efendi
Müdir Efendi
Azâ Hafız Hüseyin Efendi
Azâ Abdurrahman Efendi
Azâ münhal

www.netewe.com

Beledî Dairesi
Reis Vekili Mecid Çelebi Sâlise
Azâ İbrahim Bey
Azâ Abdürrezzak Çelebi
Azâ Abdurrahman Çelebi
Kâtib Hasan Efendi
Azâ İlyas Efendi
Garhane Kâtibi Davud Efendi
Azâ Tabib Yüzbaşısı Hüseyin Efendi M 5
Sandık Emini Abdullah Bey
Mukayyid Hamid Efendi

Vesâit-i Nakliye-i askeriye Komisyonu
Beledî Reis Vekili Mecid Çelebi
Azâ Millizâde İbrahim Bey
Azâ Faris Çelebi
Azâ Depo Memuru Redîf Mülâzım-ı Evveli Mehmed Efendi

Koçhisar Nahiyesi
Müdür Mesud Efendi
Kâtib Stepan Efendi
Polis Memuru Ahmed Efendi

Avine Kazası
Heyet-i Kaza
Kaymakam Hüseyin Şükrü Efendi
Nâib Ali Rıza Efendi
Mal Müdür Vekili Derviş Efendi
Müftü Hafız Ali Efendi
Tahrirât Kâtibi Şeyh Salih Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza
Reis Kaymakam Efendi
Azâ-yı Tabiiyye

www.netewe.com

Azâ-yı Müntehabe
Nâib Efendi
Nurullah Bey
Müftü Efendi
Abdülkadir Efendi
Mal Müdürü Efendi
Yakup Ağa

1903-1904
Tahrirât Kâtibi Efendi
münhal
Müdde'î-i Umumiye Muavini Vekili
Tahrirât Kâtibi Efendi
Mustantık (. . .)
Vergi Kâtibi Ahmed Luzumi Efendi

Mahkeme-i Bidâyet
Reis Nâib Efendi
Azâ Abdülkerim Efendi
Azâ Bünyamin Efendi

Nüfus Kalemi
Memur Abdülmecid Efendi
Kâtib İbrahim Hakkı Efendi

Ziraat Bank Şubesi
Reis Abdülkadir Efendi
Muhasebe Kâtibi Hacı Abdüsselam Efendi
Azâ Ali Bey
Azâ Sadullah Bey
Azâ Abdülgafur Ağa

Beledî Dairesi
Reis Abdülkerim Bey

www.netewe.com

Azâ Mehmed Said Bey
Azâ Sadullah Bey
Azâ Ali Bey
Kâtib ve Sandık Emini Hamdi Efendi

Mekteb-i Rüşdî
Muallim Bekir Sıdkı Efendi
Hüsn-i Hat Muallimleri Hamdi ve Saim Efendiler

Şeyhan Nahiyesi
Müdür Vekili Şeyh Yusuf Efendi
Muavin Çeto Efendi
Mekteb-i İbtidâî Muallimi Salih Efendi

1903-1904 Ömerkan-ı Fevkânî Nahiyesi
Müdür Bekir Ağa
Muavin Şindi Ağa
Mekteb-i İbtidâî Muallimi Şakir Efendi

Ömerkan-ı Tahtânî Nahiyesi
Müdür Hüseyin Ağa
Muavin Hasan Efendi
Mekteb-i İbtidâî Muallimi Halil Efendi

NUSAYBİN KAZASI
Heyet-i Kaza
Kaymakam Hilmi Efendi
Nâib Veliyyüddin Efendi
Mal Müdürü Hamdi Efendi
Müftü Hilmi Efendi
Tahrirât Kâtibi İbrahim Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza
Reis Kaymakam Efendi

www.netewe.com

Azâ-yı Tabiiyye
Azâ-yı Müntehabe
Nâib Efendi
Süleyman Faris Ağa Sâlise
Müftü Efendi
Ali Cuma Ağa
Mal Müdürü Efendi
Cerci Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi
münhal
Meclis-i İdare Müdde'î-i Umumî Vekili Hamdi Efendi
Mustantık Tahrirât Kâtibi Efendi

Mahkeme-i Bidâyet
Reis Nâib Efendi
Azâ Abdullah Efendi
Azâ Şemmas Şero Ağa

Nüfus İdaresi
Memur Şerif Efendi
Kâtib Mehmed Efendi

Ziraat Bank Sandığı
Reis Esad Ağa
Muhasebe Kâtibi Abdülhalim Efendi
Azâ Abdullah Ağa
Azâ Mehmed Şükrü Ağa

Vesâit-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu
Reis Kaymakam Efendi
Azâ Esad Ağa
Azâ Göri Ağa
Azâ İbrahim Ağa
Azâ Yehuda Ağa

www.netewe.com

Baytar
Kâtib Belediye Kâtibi Sarık Efendi

Polis Memurları
Üçüncü Komiser Said Efendi
Polis Musa Efendi
Polis İbrahim Halil Efendi

Habbab Nahiyesi
Müdür Fuad Bey
Kâtib Mehmed Efendi

İlyan Nahiyesi
Müdür Ömer Efendi
Kâtib Mustafa Efendi

Mihrikan Nahiyesi
Müdür Ahmed el-Yusuf Ağa
Muavini Bersum Ağa

1905 MARDİN SANCAĞI

Meclis-i İdare-i Livâ
Reis Mutasarrıf-ı Livâ
Azâ-i Tabiiyye
Nâib Efendi
Muhasebeci Efendi
Müftü Efendi
Tahrirât Müdürü Efendi
Nakîbüleşrâf Kaymakamı münhal
Azâ-yi Müntehabe
Abdülkadir paşa Mirülümerâ
Faris Çelebi
Cenancı Naum Efendi

www.netewe.com

Said Efendi
Mustantık Abdurrahman Bey

Mahkeme-i Şer'iyye
Başkâtib Halil Efendi
Mukayyid Abdurrahman Efendi
Refîki Mahmud Efendi
Zabıt Kâtibi Kasım Efendi

Nâfia Komisyonu
Reis Mutasarrıf-ı Livâ
Azâ Şube Memuru Ali Rıza Efendi
Azâ Nüfus Memuru Abdurrahman Bey
Azâ Yusuf Efendi
Azâ Hızır Bey
Mühendis Agop Efendi
Nâfi'a Kâtibi Şeyhmus Efendi

Beledî Dairesi
Reis Vekili Mecid Çelebi Sâlise
Azâ İbrahim Bey
Azâ Abdülkadir Çelebi
Azâ Abdurrahman Çelebi
Kâtib Hasan Efendi
Azâ İlyas Efendi
Gazhane Kâtibi Davud Efendi
Azâ Tabib Yüzbaşısı Hüseyin Efendi M 5
Sandık Emini Abdullah Bey
Mukayid Hamid Efendi

Vesait-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu
Beledî Reis Vekili Mecid Çelebi
Azâ Millizâde İbrahim Bey
Azâ Faris Çelebi
Azâ Depo Memuru Redîf Mülâzım-ı Evveli Mehmed Efendi

www.netewe.com

Hamidiye Mekteb-i İbtidâî
Muallim Mehmed Reşid Efendi
Muallim Hafız Hüseyin Efendi

Reji İdaresi
Müdür Andon Efendi
Tahsildar Melkon Efendi

Düyûn-ı Umumiye
Kâtib Stepan Efendi
Sandık Emini Hasan Efendi

Koçhisar Nahiyesi
Müdür Celal Rûmi Efendi
Kâtib Kasbar Efendi
Polis Memuru münhal

Savur Kazası
Heyet-i Kaza
Kaymakam Hüseyin Şükrü Efendi Rvbi'a
Nâib Seyfeddin Efendi
Müftü Abdülkadir Efendi
Mal Müdürü Abdülkadir Efendi
Tahrirât Kâtibi Şeyh Salih Efendi

Meclis-i İdare-i Kaza
Reis Kaymakam Efendi
Azâ-ı Tabiiyye
Azâ-i Müntehabe
Nâib Efendi
Ahmed Efendi
Müftü Efendi
Hamdullah Bey
Mal Müdürü Efendi

www.netewe.com

Yakub Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi
münhal

Nüfus Kalemi
Memur Abdülmecid Efendi
Kâtib İbrahim Hakkı Efendi

Beledî dairesi
Reis Esad Bey
Azâ Mehmed Said Bey
Azâ Sadullah Bey
Azâ Ali Bey
Kâtib ve Sandık Emini Hamdi Efendi

Şeyhan Nahiyesi
Müdür Vekili Şeyh Musa Efendi
Muavin Mehmed Davud Efendi

Ömerkan-ı Fevkânî Nahiyesi
Müdür münhal
Muavin Şendi Efendi

Ömerkan-ı Tahtânî Nahiyesi
Müdür Hüseyin Ağa
Muavin Hasan Efendi

NUSAYBİN KAZASI
Heyet-i Kaza
Kaymakam Kazım Efendi
Nâib Ali Rıza Efendi
Müftü Bekir Efendi
Mal Müdürü Hilmi Efendi
Tahrirât Kâtibi İbrahim Efendi

www.netewe.com

Meclis-i İdare-i Kaza
Reis Kaymakam Efendi
Azâ-i Tabiiyye
Azâ-i Müntehabe
Nâib Efendi
Hacı Süleyman Faris Efendi
Müftü Efendi
Ali Cuma Ağa
Mal Müdürü Efendi
Cerci Ağa
Tahrirât Kâtibi Efendi
münhal

Nüfus İdaresi
Memur Şerif Efendi
Kâtib Mehmed Efendi

Vesait-i Nakliye-i Askeriye Komisyonu
Reis Kaymakam Efendi
Azâ Esad Ağa
Azâ Gavri Ağa
Azâ İbrahim Ağa
Azâ Yehuda Ağa
Baytar
Kâtib Belediye Kâtibi Sadık Efendi

Habbab Nahiyesi
Müdür Fuad Bey
Kâtib Mehmed Efendi

Aliyan Nahiyesi
Müdür Ömer Efendi
Kâtib Mustafa Efendi

Mihrikan Nahiyesi
Müdür Ahmed el-Yusuf Ağa
Muavini Bersum Ağa

www.netewe.com

Mardin Şehri: Nüfusun anadil itibariyle dağılımı 28 Ekim 1927 Nüfus Sayımı

	Cinsiyet	Türkçe	Rumca	Ermenice	Fransızca	İtalyanca	İngilizce	Arapça	Azerice	Yahudice	Çerkezce	Kürtçe	Tatarca	Arnavutça	Bulgarca	Süryanî
ŞEHİR	E	4.042	-	-	-	-	-	8.085	-	-	15	525	1	-	1	-
	K	1.451	-	-	2	-	3	8.848	-	-	-	243	-	-	-	-
KÖYLER	E	200	-	4	-	-	-	4.177	-	-	-	6.976	-	23	-	-
	K	127	-	1	-	-	-	4.588	-	-	-	7.896	-	26	-	-
YEKÛN	E	4.242	-	4	-	-	-	12.262	-	-	15	7.501	1	26	-	-
	K	1.578	-	1	2	-	3	13.436	-	-	-	8.139	-	26	-	-
KAZALAR																
CİZRE	E	1.731	-	-	-	-	-	732	-	4	-	8.632	-	-	-	258
	K	1.356	-	-	-	-	-	824	-	-	-	10.165	-	-	-	319
DİRİK	E	222	-	9	-	-	-	42	-	-	-	6.767	-	-	-	7
	K	32	-	8	-	-	-	30	-	-	-	7.927	-	-	-	20
KERCÜŞ	E	61	-	-	-	-	-	1.753	-	-	-	8.628	-	-	-	150
	K	48	-	-	-	-	-	1.796	-	-	-	8.819	-	-	-	69
MİDYAT	E	535	-	-	-	-	-	5.623	-	3	-	7.393	-	-	-	2.589
	K	299	-	-	-	-	-	5.600	-	5	-	7.685	-	-	-	2.696
NUSEYBİN	E	877	14	-	9	7	-	560	-	29	-	4.483	-	-	-	212
	K	147	7	-	-	-	-	549	-	30	-	5.121	-	-	-	228
RESÛLAYIN	E	323	4	-	-	-	-	64	-	-	-	28	-	-	-	4
	K	26	-	-	-	-	-	20	-	-	-	4	-	-	-	-
SAVOR	E	324	-	-	-	-	-	4.042	-	-	-	9.036	-	-	-	6
	K	63	-	-	-	-	-	4.401	-	-	-	9.713	-	-	-	1
YEKÛN	E	8.315	18	13	9	7	-	25.078	-	36	15	52.268	1	23	1	3.374
	K	3.549	7	9	2	-	3	26.656	-	35	-	57.573	-	26	-	6.438
ÜMÛMÎ YEKÛN		11.864	25	22	11	7	3	51.734	-	71	15	109.841	1	49	1	6.812

Mardin Şehri: Nüfusun dinler itibariyle dağılımı 1927 Nüfus Sayımı

	Cinsiyet	İslam	Katolik	Protestan	Ortodoks	Ermeni	Hıristiyan	Musevi	Sair D.	Dinsiz veya Meçhul
ŞEHİR	E	10.581	580	4	-	24	26	-	1.440	50
	K	8.076	700	8	1	36	25	1	1.532	158
KÖYLER	E	10.798	69	7	-	3	-	-	615	-
	K	11.900	116	8	-	-	-	1	718	-
YEKÛN	E	21.379	649	11	-	27	26	-	2.055	50
	K	19.796	816	16	1	36	35	2	2.250	158
KAZALAR										
CİZRE	E	10.295	82	-	-	9	278	51	160	482
	K	11.467	37	-	-	5	300	37	495	323
DİRİK	E	7.099	-	13	-	18	1	-	5	1
	K	7.940	-	24	-	16	2	-	34	1
KERCÜŞ	E	10.346	-	-	-	-	4	-	149	93
	K	10.620	-	4	-	-	1	-	46	65
MİDYAT	E	12.441	9	40	-	1	1.270	3	1.975	204
	K	12.917	7	53	-	1	1.286	5	1.922	94
NUSEYBİN	E	5.680	5	-	-	-	183	201	84	38
	K	5.532	1	-	-	-	196	191	54	108
RESÛLAYIN	E	419	1	-	-	-	3	-	-	-
	K	50	-	-	-	-	-	-	-	-
SAVOR	E	13.225	16	-	-	-	15	-	116	36
	K	13.978	11	-	-	5	1	-	176	7
YEKÛN	E	80.794	762	64	-	55	1.780	255	4.544	904
	K	82.480	872	93	1	63	1.821	235	4.977	756
ÜMÛMÎ YEKÛN		163.274	1.634	157	1	118	3.601	490	9.521	1.660

www.netewe.com

MARDİN VİLAYETİ

2. Kaza ve nahiyeler itibariyle nüfus miktarı ve köy adedi 20 Ekim 1935

Nahiyeler	Erkek	Kadın	Yekün	Köy adedi	Köy başına vasati nüfus
1. Mardin Merkez kazası					
Şehir	11. 685	10. 832	22. 517	-	-
Merkez Nahiyesi	9. 935	10. 297	20. 232	62	326
Yekün	21. 620	21. 129	42. 749	-	-
2. Cizre					
Şehir	2. 836	2. 649	5. 485	-	-
Merkez Nahiyesi	3. 331	4. 384	7. 715	46	168
Hazak	2. 759	3. 766	6. 52	41	159
Silupi	4. 369	4. 869	9. 238	43	215
Yekün	13. 295	15. 668	28. 963	130	181
3. Derik					
Şehir	1. 485	1. 560	3. 045	-	-
Merkez Nahiyesi	3. 531	4. 383	7. 914	44	180
Meşkinan	1. 518	1. 711	3. 229	15	215
Şamrah	2. 800	3. 202	6. 002	25	240
Yekün	9. 334	10. 856	20. 190	84	204
4. Gercüş					
Şehir	1. 714	1. 084	2. 798	-	-
Merkez Nahiyesi	4. 858	5. 143	10. 001	38	263
Ayinkâf	4. 070	4. 423	8. 493	24	354
Hasankif	2. 872	3. 153	6. 025	23	262
Yekün	13. 514	13. 803	27. 317	85	288
5. Kızıltepe					
Şehir	506	438	944	-	-
Merkez Nahiyesi	7. 181	7. 42	14. 653	87	168
Yekün	**7. 687**	**7. 910**	**15. 597**	-	-

www.netewe.com

6. Midyat					
Şehir	3. 991	3. 528	7. 519	-	-
Merkez Nahiyesi	9. 215	9. 173	18. 388	32	575
Basbirin	3. 496	3. 741	7. 237	30	241
Kerboran	6. 431	6. 572	13. 003	35	372
Yekün	23. 133	23. 014	46. 147	97	398
7. Nusaybin					
Şehir	1. 054	877	1. 931	-	-
Merkez Nahiyesi	1. 168	1. 311	2. 479	15	165
Aliyan	749	957	1. 706	17	100
Habap	1. 526	1. 6545	3. 181	29	110
İstilil	3. 641	3. 628	7. 269	25	291
Yekün	8. 138	8. 428	16. 566	86	170
8. Savur					
Şehir	1. 336	1. 408	2. 744	-	-
Merkez Nahiyesi	8. 263	8. 772	17. 033	42	406
Meserti	6. 279	6. 334	12. 613	41	308
Yekün	15. 878	16. 514	32. 392	83	357
İcmal					
Şehir ve kasabalar	24. 607	22. 376	46. 983	-	-
Nahiye ve köyler	87. 992	94. 946	182. 938	714	256
Umumi yekün	112. 599	117. 322	229. 921	-	-

Mardin Vilayeti 20 Ekim 1935
3. Nahiyeler ve köyler itibariyle nüfus miktarı

Mevkiler	Erkek	Kadın	Yekün
1. Mardin Merkez Kazası			
Şehir	11. 685	10. 832	22. 517
Merkez Nahiyesi			
1. Akras	341	362	703
2. Alluca	137	137	274

www.netewe.com

3. Ambar (Tilki Tepe)	111	110	221
4. Banabil	178	203	381
5. Bilali	135	158	293
6. Birki	123	127	250
7. Birtava	84	82	166
8. Buğaydid	122	125	247
9. Buheyirki	162	181	343
10. Buzkatri	75	60	135
11. Bükkeyri	51	34	85
12. Cevzat	84	96	180
13. Cürnükülya	67	82	149
14. Çalışeyhan	70	79	149
15. Çiftelik	59	44	103
16. Dara	282	268	550
17. Dekük	180	202	382
18. Deyrigüviz	88	90	178
19. Dibegi	68	65	133
20. Diyarideyri	35	28	63
21. Gubayra	53	68	121
22. Gülharrin	322	346	668
23. Güllü	286	292	578
24. Gündük	62	68	130
25. Gürgürün (Göcegi)	95	85	180
26. Hanika	48	46	94
27. Harabuddarp	38	33	71
28. Helif	568	593	161
29. Hirbekaplo	181	168	349
30. Hündürlü	77	59	136
31. Kabala	875	936	1. 811
32. Kaletmara	87	77	164
33. Kalevderani cebel	121	154	275
34. Karti	154	170	324
35. Karraşıkülya	154	129	283
36. Kasır Ahmethayro	48	46	94
37. Kasırcirran	85	80	165
38. Kasır kalevderan	166	157	323

www.netewe.com

39. Kavus	170	188	358
40. Kefesdel	170	141	311
41. Kımızı	65	69	134
42. Kordis	189	176	365
43. Kürrisüfla	74	84	158
44. Kürrüman	99	97	196
45. Kürrü ülya	96	116	212
46. Kürükçato	138	135	273
47. Mansori	319	298	617
48. Mukbilifevkani	84	78	162
49. Musagevri	38	34	72
50. Musıkı	114	133	247
51. Rişmil	913	998	1. 911
52. Sehrinci	43	49	92
53. Şaglam	57	54	111
54. Şefreş	39	38	77
55. Şeyhülya	160	171	331
56. Şifistan	160	147	307
57. Telşairülya	151	135	286
58. Tohub	526	583	1. 109
59. Tankırt	131	153	284
60. Zeydi	152	180	332
61. Zeytunat	50	51	101
62. Ziyaretiesp	125	149	274
Yekün	9. 935	10. 297	20. 232
Merkez kazası yekünü	21. 620	21. 129	42. 749
2. Cizre			
Şehir	2. 836	2. 649	5. 485
Merkez Nahiyesi			
1. Arınabat	56	47	103
2. Bahmur	18	24	42
3. Babil	41	62	103
4. Basisik	36	36	72
5. Baskân	33	63	96
6. Batıl	64	150	214
7. Bayakupali	15	15	30

www.netewe.com

8. Bayakupşibli	15	26	41
9. Bazift	11	27	38
10. Bidar	36	74	110
11. Bikrik	19	23	42
12. Bilingir	22	32	54
13. Birki	47	51	98
14. Cibri	32	36	68
15. Cinibir	77	82	159
16. Derbaciyan	36	83	119
17. Deştdal	88	102	190
18. Dira	19	30	49
19. Dunbilyan	23	43	66
20. Fehmi	14	12	26
21. Firisi	43	36	79
22. Genda	24	33	57
23. Gisal	47	103	150
24. Girigevr	23	67	90
25. Gözük	32	48	80
26. Hebler	220	233	453
27. Hulan	48	36	84
28. Huser	102	213	315
29. İstevrik	78	71	149
30. Kafılkır	34	33	67
31. Kanisipi	17	23	40
32. Kasirdelan	23	15	38
33. Mehmedi	91	92	183
34. Nihrip	50	67	117
35. Ömerin	56	146	202
36. Elisi	33	105	138
37. Revini	50	36	86
38. Serdehil	28	50	78
39. Sinati	13	26	39
40. Şabani	14	10	24
41. Şah	117	150	267
42. Şikeftan	13	11	24
43. Tileferit	23	20	43

www.netewe.com

44. Tilibel	83	88	171
45. Zivik	67	95	162
46. Ziyaret	19	26	45
Aşiret	1. 281	1. 533	2. 814
Yekün	3. 331	4. 384	7. 715

Hazak Nahiyesi (İDİL)

1. Hazak	673	691	1. 364
2. Ağrıt	29	22	51
3. Ayındar	9	16	25
4. Ayınser	26	80	106
5. Babek	52	44	96
6. Bafi	149	277	426
7. Bakvan	88	70	158
8. Barim	116	101	217.
9. Cerahı	28	79	107
10. Danir	40	47	87
11. Dikki	34	92	126
12. Erzanih	27	40	67
13. Fil	78	102	180
14. Filfil	155	190	345
15. Garisan	20	33	53
16. Gelikür	46	81	127
17. Gürian	46	66	112
18. Handek	49	67	116
19. Harap niriyan	57	78	135
20. Harap repin	104	209	313
21. Harap tüyan	50	98	148
22. Herbek	9	7	16
23. Hespist	171	170	341
24. Hilani	40	76	116
25. Hirapreşik	47	103	150
26. Kanireş	8	29	37
27. Kefşin	28	36	64
28. Küfeh	43	49	92
29. Mijmijük	31	50	81

www.netewe.com

30. Mirkefşin	35	60	95
31. Rizük	72	92	164
32. Selekün	27	23	50
33. Serigir	19	16	35
34. Siftik	45	91	136
35. Şeyhhasan	37	66	103
36. Tililan	24	62	86
37. Verzik	65	98	163
38. Zengilük	37	79	116
39. Zergüzübala	10	16	26
40. Zergüzübala zir	16	29	45
41. Zinareh	47	73	120
Aşiret	72	58	130
Yekün	2. 759	3. 766	6. 525
Silupi Nahiyesi			
1. Girikammo (N. M.)	232	247	279
2. Ayinvan	28	34	62
3. Beşiri	36	48	84
4. Bimirin	21	24	45
5. Bispin	218	260	478
6. Belikân	54	86	140
7. Cumai	62	53	115
8. Çemkâre	43	56	99
9. Dader	38	40	78
10. Diredefş	27	33	60
11. Diresur	20	23	43
12. Dirik Mustafabek	32	46	78
13. Ferikân	27	43	70
14. Germik	79	156	235
15. Giriçulıyan	58	52	110
16. Girikbedro	112	106	218
17. Girkundan	65	95	160
18. Gitte	158	232	390
19. Gülyan	44	69	113
20. Günthadit	195	156	351

www.netewe.com

21. Harap reşik	21	38	59
22. Herbul	113	175	288
23. Hessana	121	159	280
24. Hunus	24	35	59
25. İspirti	16	15	31
26. Kasri küzeyrağa	96	120	216
27. Kükit	53	28	81
28. Künsere	18	15	33
29. Kütnüs	19	33	52
30. Mağara	52	43	95
31. Rihani	30	42	72
32. Rubai	175	160	335
33 Salatun	65	69	134
34. Silip	39	48	87
35. Sufusalim	55	45	100
36. Surbutum	66	96	162
37. Şemikân	42	40	82
38. Şifesur	59	94	153
39. Tayanı ferhan	124	184	308
40. Tilkabin	58	54	112
41. Vahsit	67	83	150
42. Zidikân	91	133	224
43. Zurafa	10	15	25
Aşiret	1. 406	1. 286	2. 692
Yekün	4. 369	4. 869	9. 238
Nahiye ve köyler yekünü		10. 459	13. 019 23. 478
Cizre kazası yekünü	13. 295	15. 668	28. 963
3. Derik			
Şehir	**1. 485**	**1. 560**	**3. 045**
Merkez Nahiyesi			
1. Arbete	117	137	254
2. Bankır	115	191	306
3. Belloti	88	104	192

www.netewe.com

4. Beyrük	34	40	74
5. Biran	35	64	99
6. Birini	18	31	49
7. Bizdoğan	48	46	94
8. Bugur	175	224	399
9. Burç	85	122	207
10. Çildiz	116	120	236
11. Daracük (KasrıQenco)	79	76	155
12. Derimetinan	23	28	51
13. Deşi	69	71	140
14. Fitni	73	93	166
15. Girsarinç	45	61	106
16. Hanük	37	49	86
17. Harapreşik	22	38	60
18. Haruk	86	160	246
19. Herami	327	414	741
20. Hirar	77	91	168
21. Hofi	62	66	128
22. Katara	102	101	203
23. Keferşin	139	166	305
24. Kubik	39	38	72
25. Küfürlü	29	43	72
26. Lalan	58	101	159
27. Maşmaş	127	165	292
28. Mensuri	31	45	76
29. Mezreayi derik	37	44	81
30. Mezreayi ülya	64	65	129
31. Mezreayi süfla	24	34	58
32. Muhat	95	99	194
33. Peyamlo	22	20	42
34. Rebat	27	31	58
35. Ruşat	101	143	244
36. Saffan	182	231	413
37. Sıçana	47	48	95
38. Sipinat	72	73	145
39. Sumaki	85	104	189

www.netewe.com

40. Şerifbaba	36	68	104
41. Tahtabeş	55	49	104
42. Telbisim	342	378	720
43. Türbemamo	24	32	56
44. Zorava	62	84	146
Yekün	3. 531	4. 383	7. 914

Meşkinan Nahiyesi

1. Meşkinan	254	291	545
2. Arban	85	140	225
3. Aşağışep	144	136	280
4. Ayndevi	36	62	98
5. Bahdinan	209	190	399
6. Balfis	42	63	105
7. Germik	42	41	83
8. Girisor sorikân	69	67	136
9. Göledarı	88	107	195
10. Habuşi	101	134	235
11. Hirbeharri	47	39	86
12. Kızıl	190	232	422
13. Remmuk	15	20	35
14. Selmi (Keseveli)	120	119	239
15. Yukarışep	76	70	146
Yekün	1. 518	1. 711	3. 229

Şamrah Nahiyesi (Mazıdağ)

1. Şamrah	498	555	1. 053
2. Avrihan	26	43	69
3. Eynsüleyman	88	95	183
4. Basik	43	38	81
5. Birkihasanan	34	50	84
6. Dişan	66	92	158
7. Girisorimetinan	41	87	128
8. Gölagöli	124	151	275
9. Hanezenbur	86	83	169
10. Helilan	123	138	261

www.netewe.com

11. Hirbehalilan	63	53	116
12. Hirbehalilan hazaz	32	57	89
13. Kasrik (Hindiris)	117	202	319
14. Kelek	39	49	88
15. Küfrak	68	73	141
16. Kürük	88	106	194
17. Mahlebi	106	164	270
18. Maykar	83	83	166
19. Piran	233	241	174
20. Sulut	66	82	148
21. Şemükan	84	62	146
22. Şevaşı	163	166	329
23. Tavsi	115	124	239
24. Tezni	299	298	597
25. Zezni	115	110	225
Yekün	2. 800	3. 202	6. 002
Nahiye ve köyler yekünü	**7. 849**	**9. 296**	**17. 145**
Derik Kazası yekünü	**9. 334**	**10. 856**	**20. 190**
4. Gercüş			
Şehir	1. 714	1. 084	2. 798
Merkez Nahiyesi			
1. Bağlıt	122	138	260
2. Bardahol	111	127	238
3. Balan	108	123	231
4. Barlat	68	59	127
5. Batır	29	37	66
6. Batırgiz	173	152	325
7. Bicirman	144	150	294
8. Bılahş	67	78	145
9. Binkelp	177	219	396
10. Birik	198	200	398
11. Cumeylin	125	122	247
12. Derdil	110	91	201

www.netewe.com

13. Derindip	223	232	455
14. Derikfan	144	161	305
15. Gölikân	53	63	115
16. Harabenna	176	189	365
17. Havri	123	131	254
18. Heştivan	187	168	355
19. Hirbemerci	104	120	224
20. Hirbita	22	24	46
21. İlöz	106	119	225
22. İrdeva	191	261	452
23. İrdi	206	164	370
24. İrmunî	81	93	174
25. İsi	289	291	580
26. Karkat	132	141	273
27. Kasrik	65	48	113
28. Kefri	294	271	565
29. Kelekercüş	128	124	252
30. Kerkin	105	120	225
31. Kiryas	51	62	113
32. Merci	61	79	140
33. Mervani	89	137	226
34. Narkattin	100	115	215
35. Pipar	137	126	263
36. Şufiri	86	90	176
37. Tafo	127	132	259
38. Zili	146	186	332
Yekün	4 858	5 143	10 001

Ayinkâf Nahiyesi

1. Ayinkâf	588	597	1 185
2. Acip	206	216	422
3. Balinnir	242	256	498
4. Bagas	128	138	266
5. Bakulin	5	12	17
6. Basyat	99	114	213
7. Beredris	47	49	96

www.netewe.com

8. Gündük	122	199	321
9. Haldah	260	260	520
10. Hamidi	57	54	111
11. Hırro	166	162	328
12. Hisar	490	503	993
13. Höskân	188	182	370
14. Kamarin	30	38	68
15. Kantar	15	25	40
16. Karmut	34	48	82
17. Kasır	366	384	750
18. Malamihi	120	137	257
19. Midilip	99	201	300
20. Nünüp	153	151	304
21. Silibin	318	305	623
22. Şerşi	44	52	96
23. Teffi	217	256	473
24. Zifink	76	84	160
Yekün	4 070	4 423	8 493

Hasankif Nahiyesi

1. Hasankif	665	760	1 425
2. Alin	33	43	76
3. Botikân	281	296	577
4. Derhaf	41	74	115
5. Difni	68	72	140
6. Dircafer	90	84	174
7. Girkebir	44	61	105
8. Göhir	62	54	116
9. Gündidiyar	149	168	317
10. Gundi köla	94	89	183
11. Hanikân	84	108	192
12. Hirbekür	87	102	189
13. Hizo	143	137	280
14. İzdare	112	109	221
15. Kâniyamazzin	12	44	56
16. Keferalp	87	104	191

www.netewe.com

17. Kidil	67	101	168
18. Küneyn	28	27	55
19. Mehina	49	67	116
20. Müvel	90	77	167
21. Reşşiyi	204	210	414
22. Semsi	119	114	233
23. Vezrin	263	252	515
Yekün	2 872	3 153	6 025
Nahiye ve köyler Yekünu	11 800	12 719	24 519
Gercüş Kazası Yekünu	13 514	13 803	27 317
5. Kızıltepe			
Şehir	506	438	944
Merkez Nahiyesi			
1. Abdulimam	82	90	172
2. Abukatar	53	48	101
3. Akvabi	62	64	126
4. Akziyaret	71	85	156
5. Alidizik	24	26	50
6. Alimişmiş	67	67	134
7. Alipaşa	199	191	390
8. Amrut	197	199	396
9. Avineikebir	101	124	225
10. Avineisagir	38	40	78
11. Bedras	61	78	139
12. Bektaşı	50	69	119
13. Belli	79	60	139
14. Bellüke	136	142	278
15. Birik	53	45	98
16. Cehoşi	83	75	158
17. Çelebiyan	35	41	76
18. Daimi	57	73	130
19. Derbesiye	208	229	537

www.netewe.com

20. Derik	55	58	113
21. Dıgı	68	53	121
22. Dükük	14	18	32
23. Ginbel	52	75	127
24. Girbeşk	103	91	194
25. Girgevr	24	28	53
26. Girmelhip	73	76	149
27. Gursuavsat	439	438	877
28. Gündük	48	44	92
29. Hacıfaris	175	185	360
30. Hacıhasan	54	71	125
31. Haferi	83	81	164
32. Haftiihvan	160	177	337
33. Hamikâ	78	89	167
34. Hamziyan	134	141	275
35. Hanisor	49	57	106
36. Haranheddat	106	135	241
37. Haremreş	33	27	60
38. Haramşeddat	68	77	145
39. Harpilme	147	158	305
40. Haznedar	21	31	52
41. Heremşemsan	104	96	200
42. Heyşeri	180	211	391
43. Hiçük	25	38	63
44. Hididi	18	31	49
45. Hiliye	45	33	78
46. İbrahimiye	57	61	118
47. Kanisippi	32	30	62
48. Karaköy	62	74	136
49. Karakulak	44	38	82
50. Karuni	42	29	71
51. Kefertüt	51	67	118
52. Kibeybin	129	149	278
53. Kubbik	53	48	101
54. Mazraa	78	70	148
55. Mazrakantar	192	200	392

www.netewe.com

56. Melho	56	63	119
57. Meskinan	53	48	101
58. Meşkok kebir	33	46	79
59. Meşkok kikân	96	100	196
60. Meşkok sağır	24	33	57
61. Mullaalik	12	23	35
62. Pırmır	34	23	57
63. Razzik	4	5	9
64. Resmihemen	43	51	94
65. Rihani	40	42	82
66. Selah	282	302	584
67. Serrikürri	68	86	154
68. Sınnara	94	80	174
69. Şali	32	34	66
70. Şefellür	21	19	40
71. Şemmüke	64	56	120
72. Şeyhreş	38	34	72
73. Talfayz	149	139	288
74. Tavo	31	35	66
75. Telacik	70	64	134
76. Telkarı	27	29	56
77. Telnişir	58	59	117
78. Telşeriz	100	95	195
79. Teltain	93	101	194
80. Tipyat	242	261	503
81. Tufahhi	61	60	121
82. Tümük süfla	41	31	72
83. Tümük ülya	49	64	113
84. Uzeyr	250	244	494
85. Vardims	74	96	170
86. Zorova	46	53	99
87. Zeydi	43	65	108
Yekün	7 181	7 472	14 653
Kızıltepe Kazası Yekünu	7 687	7 910	15 597

www.netewe.com

6. Midyat			
Şehir	3 991	3 528	7 519
Merkez Nahiyesi			
1. Arnas	402	360	762
2. Bacin	203	240	443
3. Bahvar	258	318	576
4. Batı	246	252	498
5. Berbunus	60	56	116
6. Beydermemo	142	135	277
7. Dalin	459	397	856
8. Dirizbin	661	682	1 343
9. Enhil	506	521	1 027
10. Epşi	440	434	874
11. Göze	188	205	393
12. Hâlah	365	380	745
13. Hapisnas	159	168	327
14. Harapkefri	64	74	138
15. Hüverin	108	87	195
16. Kastalon	100	81	181
17. Keferallâp	547	487	1 034
18. Keferhuvar	725	701	1 426
19. Keferzota	52	56	108
20. Kerşaf	173	165	338
21. Kindirip	597	668	1 265
22. Mesken	226	223	449
23. Mıkrı	306	266	572
24. Nıbıl	143	99	242
25. Riş	166	163	329
26. Salhi	297	308	605
27. Sa'ri	154	150	304
28. Siti	343	310	653
29. Suvayi	90	100	190
30. Saruzbah	692	752	1 444
31. Zernuka	90	93	183
32. Ziyaret	253	242	495
Yekün	9 215	9 173	18 388

www.netewe.com

Basbirin Nahiyesi			
1. Basibirin	266	289	555
2. Araban	118	171	289
3. Ayinvert	347	314	661
4. Basak	37	39	76
5. Bezgur	30	40	70
6. Borisi	26	26	52
7. Daskan	42	83	125
8. Düben	46	62	108
9. Haltan .	64	116	180
10. Hanihasso	28	31	59
11. Hanikan	133	135	268
12. Harapya	146	121	267
13. Haskâl	69	70	139
14. Havarik	125	129	254
15. Hırbahalıt	80	95	175
16. Qertmin	146	208	354
17. Keferbi	97	66	163
18. Keferzi	420	423	852
19. Kefnas	73	132	205
20. Kefsenk	75	107	183
21. Kefsurdumana	97	77	174
22. Kemmi	95	79	174
23. Kivah	103	82	185
24. Midih	231	229	460
25. Mizizah	299	305	604
26. Pirikân	125	119	244
27. Soran (Düdiri)	28	43	71
28. Taka	70	64	134
29. Tenerzi	20	32	52
30. Zinol	50	54	104
Yekün	3 496	3 741	7 237

www.netewe.com

Kerboran Nahiyesi (Dargeçit)			
1. Kerboran	544	603	1 147
2. EMMARA	154	157	311
3. Arbay	95	98	193
4. Bakısyan	231	227	458
5. Maskılkevi	133	160	293
6. Çelik	238	224	462
7. Derice	194	174	368
8. Dersalip	43	36	79
9. Dilan	105	96	201
10. Dirik	102	102	204
11. Divan	556	587	1 143
12. Germap	56	49	105
13. Gizri	51	49	100
14. Gündükhacı	170	180	350
15. Hah	172	164	336
16. Halilan	592	650	1 242
17. Harapkasır	126	140	266
18. Hedil	99	109	208
19. Hendük	47	57	104
20. Heşterek	423	410	833
21. İzar	74	80	154
22. İvan	84	88	172
23. Kavaka	83	86	169
24. Kerbent	142	156	298
25. Köpraz	113	107	220
26. Liyan	218	214	432
27. Maram	207	193	400
28. Ruvar	30	40	70
29. Serdıf	163	181	344
30. Şibibi	116	118	234
31. Şikeftikân	134	113	247
32. Tirvan	103	107	210
33. Zahoran	452	417	869
34. Zaz	201	191	392
35. Zengan	180	209	389
Yekün	6 431	6 572	13 003

www.netewe.com

Nahiye ve köyler Yekünu	19 142	19 486	38 628
Midyat kazası Yekünu	23 133	23 014	45 147
7. Nusaybin			
Şehir	1 054	877	1 931
Merkez Nahiyesi			
1. Arbet	44	55	99
2. Bakisyan	66	68	134
3. Baverni	78	78	156
4. Dala	125	126	251
5. Derzendik	42	27	69
6. Haferi	86	109	195
7. Girhesin	41	59	100
8. Girincik	14	19	33
9. Gürrin	109	146	255
10. Kala	192	177	369
11. Kertuvin	227	263	400
12. Nergizli	41	50	91
13. Şahinşin	34	54	88
14. Şulbabekir	42	46	88
15. Veysiki	27	34	61
Yekün	1 168	1 311	2 479
Aliyan Nahiyesi			
1. Delavikasir (N. M.)	151	170	321
2. Abdikân	57	55	112
3. Alakamış	39	62	101
4. Banih	27	59	86
5. Bavert	52	75	127
6. Dibik	33	47	80
7. Dupiç	15	36	51
8. Hacıkesan	42	49	91
9. Harapmişki	48	52	100
10. Harapsusinan	51	59	110
11. İstavran	80	92	172

www.netewe.com

12. Karaharap	25	41	66
13. Memulan	49	50	99
14. Narinci	19	39	58
15. Serkanı	25	29	54
16. Şaburek	3	3	6
17. Telsikan	33	39	72
Yekün	749	957	1 706

Habap Nahiyesi

1. Habap	26	28	54
2. Aznavur	21	18	39
3. Badip	85	68	153
4. Bamunim	21	18	39
5. Çamurlu	10	25	35
6. Efşi	52	51	103
7. Erbu	52	54	106
8. Gelisura	147	186	333
9. Girefş	18	19	35
10. Giribiya	31	33	64
11. Girimira	108	111	210
12. Gündük Sadık	11	11	22
13. Gündük Şükrü	97	96	193
14. Hacirlu	30	30	60
15. Harapali	145	180	325
16. Harapmiski	55	49	104
17. Kantar	61	80	141
18. Kınık	24	23	47
19. Kolikân	62	73	135
20. Marin	43	33	76
21. Mendikân	26	28	54
22. Meşavil (Fisekân)	46	53	99
23. Mirlap	58	66	124
24. Sideri	39	33	72
25. Şuvişki	81	71	152
26. Telhasan	45	46	91
27. Telminar	75	89	164

www.netewe.com

28. Telyakup	37	50	87
29. Tezharap	22	33	55
Yekün	1 526	1 655	3 181
İstilil Nahiyesi			
1. İstilil	306	315	621
2. Adih	115	129	244
3. Bamidi	170	158	328
4. Bizgür	248	283	531
5. Canatahasso	135	160	295
6. Canata Maho	184	159	343
7. Cebeltin	92	86	178
8. Cibbilgırav	336	292	628
9. Çalı	158	178	336
10. Covan	22	30	52
11. Dercem	118	116	234
12. Gürük İstilil	8	4	12
13. Habis	38	29	67
14. Harapbaba	134	159	293
15. Harapreşik	67	65	132
16. Harbi	211	218	429
17. Hirbezik	37	37	74
18. Hirbika	120	105	225
19. Kasır Serçihan	90	51	141
20. Menderi	55	67	122
21. Şabani	42	41	93
22. Talat	248	240	488
23. Tinat	605	598	1 203
24. Zivingi	24	21	45
24. Zorava	78	77	155
Yekün	3 641	3 628	7 269
Nahiye ve köyler Yekünu	7 084	7 551	14 635
Nusaybin kazası Yekünu	8 138	8 428	16 566

www.netewe.com

8. Savur			
Şehir	1 336	1 408	2 744
Merkez Nahiyesi			
1. Ahmedi	328	360	688
2. Askılan	56	51	107
3. Avine	583	641	1 224
4. Bafava	277	284	561
5. Bakaysı	28	30	58
6. Bakıstan	165	163	328
7. Barman	307	320	627
8. Batuş	60	59	119
9. Bename	42	42	84
10. Bernişi	247	251	498
11. Birivan	82	83	165
12. Cenzi	202	234	436
13. Cillin	3403	373	713
14. Dandan	65	58	123
15. Dengizan	279	314	593
16. Derduk	85	69	154
17. Derselam	33	46	79
18. Derttayyar	22	24	46
19. Elfan	256	295	551
20. Erbil	171	216	387
21. Harapmemo	43	50	93
22. Harapreş	53	48	101
23. Harisi	625	566	1 191
24. Hirbehaci	260	219	479
25. Kaleibozreş	53	72	125
26. Karhita	69	76	136
27. Kavsan	243	250	493
28. Kıllit	238	259	497
29. Kümüfür	81	97	178
30. Memikân	91	97	188
31. Mendan	101	123	224
32. Muhaşni	367	416	783
33. Reşidi	836	867	1 703

www.netewe.com

34. Siçvan	49	60	109
35. Sigiran	26	25	51
36. Şatih	144	163	307
37. Şorsup	183	207	390
38. Şurı	152	171	323
39. Şuti	121	140	261
40. Tızyan	475	499	974
41. Zifinkimendan	130	141	271
42. Zoni	304	313	617
Yekün	8 263	8 772	17 035

Meserti Nahiyesi (Ömerli)

1. Meserti	725	764	1 489
2. Acıyan	61	69	130
3. Berti	485	489	974
4. Beytmullahasan	61	43	104
5. Eydö	414	418	832
6. Fatih	159	169	328
7. Göllü	215	257	472
8. Hanisora	102	115	217
9. Hazni	143	109	252
10. Hirbe Bellik	103	109	212
11. Hirbe Kalaç	111	114	225
12. Hirbe Kermit	35	34	69
13. Hirbe Kevir	217	216	433
14. Hirbe Mirisk	98	96	194
15. Hirbe sıkıt	33	24	57
16. Hirbe sehmahmut	147	138	285
17. Hirbe tao	311	273	584
18. Hirbe tok	79	85	164
19. Kâfsannor	168	140	308
20. Kermit	278	252	530
21. Kersifan	50	82	132
22. Kevarik	42	50	92
23. Körik metinan	102	98	200
24. Körik şindi	66	59	125

www.netewe.com

25. Küdi	282	304	586
26. Merci	271	260	531
27. Mermari	105	112	217
28. Merzikân	119	106	225
29. Metinan	177	175	353
30. Miştin	37	53	90
31. Müdi	59	58	117
32. Rekki	40	53	93
33. Reziki arabo	92	88	180
34. Rişvan	100	125	225
35. Rıssın	230	248	478
36. Sada	57	53	110
37. Şehkir (Nehkir)	84	70	154
38. Takı	60	73	133
39. Teri	220	206	426
40. Yesti	77	90	167
41. Zihni	64	56	120
Yekün	6 279	6 334	12 613
Nahiye ve köyler Yekünu	14 542	15 106	29 648
Savur kazası Yekünu	15 878	16 514	32 392

Mardin Vilayeti
MARDİN ŞEHİR MERKEZİ
5. Nüfusun tahsil itibariyle ayrılışı 1935

Tahsil	**Mutlak rakamlar**		
	Erkek	**Kadın**	**Yekün**
Okumak ve yazmak bilen	2 899	527	3 426
Yalnız okumak bilen	27	9	36.
Okumak ve yazmak bilmeyen	8 759	10 295	19 055
Yekün	11 685	10 832	22 517

www.netewe.com

Dinler 6. Nüfusun dinler itibariyle ayrılışı

İslâm	10 738	9 001	19 739
Gayri müslimler			
1. Hıristiyanlar			
Katolik	418	469	887
Ortodoks	353	423	776
Protestan	39	57	96
Hıristiyan	25	24	49
Ermeni	4	4	8
Yekün	839	977	1 816
2. Museviler	1	1	11
3. Dinsiz	1	-	1
4. Saire (Süryani)	78	833	911
5. Meçhul	19	20	39
Gayrı müslimler yekünü	947	1 831	2 778
Umumi yekün	11 685	10 832	22 517

Ana lisanları 7. Nüfusun ana lisanları itibariyle ayrılışı

Türkçe	3 115	2 067	5 182
Abazaca	2	2	4
Acemce-Farsça	-	1	1
Arapça	7 263	7 938	15 201
Arnavutça	1	-	1
Boşnakça	-	-	-
Bulgarca	8	-	8
Çerkezce	6	3	9
Ermenice	6	-	6
Gürcüce	3	-	3
İngilizce	-	1	1
Kıptice	-	2	2
Kürtçe	1 270	818	2 088
Pomakça	1	-	1
Rumca	4	-	4
Yahudice	4	-	4
Saire	2	-	2
Yekün	11 685	10 832	22 517

www.netewe.com

8. Nüfusun tabiiyetler itibariyle ayrılışı

Tabiiyetler			
Türkiye	11 673	10 831	22 504
Irak	1	-	1
Suriye	11	-	11
B. Amerika	-	1	1
Ecbeni tebeası yekünü	12	1	13
Umumi yekün	11 685	10 832	22 517

Mardin Şehri

10. Nüfusun ana lisanları ve dinler itibariyle ayrılışı

Erkekler 1935

Ana lisanları	Dinler											
	İslâm	Katolik	Ortodoks	Protestan	Gregoriyen Hıristiyan	Ermeni	Musevi	Dinsiz	Saire (Süryani)	Meçhul	Yekün
Türkçe	2 991	22	26	7	-	-	2	3	-	54	10	3 115
Abazaca	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Arapça	6 484	393	319	31	-	23	2	2	-	-	9	7 263
Arnavutça	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Boşnakça	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bulgarca	6	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	8
Çerkezce	5	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	6
Ermenice	2	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	6
Gürcüce	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Kürtçe	1 244	-	-	-	-	2	-	1	1	22	-	1 270
Pomakça	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Rumca	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Yahudice	-	-	1	-	-	-	-	4	-	-	-	4
Saire	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	2
Yekün	10 738	418	353	39	-	25	4	10	1	78	19	11 685

Kadınlar

Türkçe	1 981	15	11	5	-	-	4	-	-	44	7	2 067
Abazaca	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Acemce	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Arapça	6 204	454	412	54	-	20	-	1	-	783	13	7 938
Çerkezce	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
İngilizce	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Kıptice	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Kürtçe	808	-	-	-	-	4	-	-	-	6	-	818
Yekün	9 001	469	423	57	-	24	4	4	-	833	20	10 832

www.netewe.com

Mardin Vilâyeti

10. 000'den az nüfuslu yerler

4. Şehirler ve köyler itibariyle okumak bilen ve bilmeyenler miktarı

1935

	Cinsiyet	Okuma Yazma Bilen	Yalnız Okuma Bilen	Okuma Yazma Bilmeyen
Merkez kazası nahiye	E	435	3	9 497
ve köyleri	K	20	1	10 276
	Y	455	4	19 773
Cizre: Şehir	E	470	-	2 366
	K	54	-	2 595
	Y	524	-	4 961
Cizre: Nahiye ve köyleri	E	133	6	10 320
	K	8	-	13 011
	Y	141	6	23 331
Derik: Şehir	E	193	2	1 290
	K	27	-	1 533
	Y	220	2	2 823
Derik: Nahiye ve köyleri	E	115	2	7 732
	K	3	1	9 292
	Y	118	3	17 024
Gercüş: Şehir	E	402	2	1 310
	K	18	-	1 066
	Y	420	2	2 376
Gercüş: Nahiye ve köyleri	E	267	8	11 525
	K	5	-	12 714
	Y	272	8	24 239
Kızıltepe: Şehir	E	194	-	312
	K	30	1	407
	Y	224	1	719
Kızıltepe: Nahiye ve	E	391	3	6 787
köyleri	K	15	2	7 455
	Y	406	5	14 242
Midyat: Şehir	E	845	1	3 145

www.netewe.com

	K	86	1	3 441
	Y	931	2	6 586
Midyat: Nahiye ve köyleri	E	247	4	18 891
	K	10	1	19 475
	Y	257	5	38 366
Nusaybin: Şehir	E	294	3	757
	K	44	-	833
	Y	338	3	1 590
Nusaybin: Nahiye ve köyleri	E	159	3	6 922
	K	3	-	7 548
	Y	162	3	14 470
Savur: Şehir	E	306	2	1 028
	K	59	1	1 343
	Y	365	3	2 376
Savur Nahiye ve Köyleri	E	370	10	14 162
	K	3	-	15 103
	Y	373	10	29 265
Umumi yekün	E	4 821	49	96 044
	K	385	8	106 097
	Y	5 206	57	202 141

6. Nüfusun dinler ve tahsil itibariyle ayrılışı

Dinler	Cinsiyet	Okuma ve yazma bilen	Yalnız okuma bilen	Okuma yazma bilmeyen
İslâm	E	7 201	70	95 815
	K	797	15	105 760
Hristiyanlar	E	415	6	5 489
	K	76	2	6 084
Museviler	E	13	-	31
	K	-	-	28
Dinsiz	E	-	-	1
	K	-	-	-
Saire	E	86	-	3 453

www.netewe.com

	K	38	-	4 500
Meçhul	E	5	-	14
	K	1	-	21
Yekün	E	7 720	76	104 803
	K	912	17	116 393

Mardin Vilâyeti
Vilâyet umumi yekünü
7. Nüfusun ana lisanı ve tahsil itibariyle ayrılışı

Erkekler **1935**

	Okuma Yazma bilen	Yalnız Okuma Bilen	Okuma Yazma Bilmeyen
Türkçe	3 265	12	5 854
Abazaca	-	-	3
Acemce	2	-	3
Arapça	2 357	34	25 440
Arnavutça	3	-	1
Boşnakça	1	-	2
Bulgarca	3	-	11
Çerkezce	39	-	31
Ermenice	14	-	93
Filamanca	2	-	2
Gürcüce	6	-	3
İngilizce	4	-	-
Kıptice	-	-	4
Kürtçe	1 867	29	68 719
Lazca	-	-	1
Pomakça	1	-	-
Rumca	4	-	3
Sırpça	1	-	2
Tatarca	1	-	-
Yahudice	4	-	2
Saire	146	1	4 624
Meçhul	-	-	5
Yekün	7 720	76	104 803

Kadınlar

Türkçe	614	8	6 083

www.netewe.com

Abazaca	-	-	2
Acemce	-	-	1
Arapça	227	6	29 253
Bulgarca	-	-	1
Çerkezce	8	1	60
Ermenice	-	-	103
İngilizce	2	-	-
Kıptice	-	-	7
Kürtçe	45	1	76 043
Rusça	-	-	1
Yahudice	-	-	1
Saire	16	1	4 838
Yekün	912	17	116 393

Mardin Vilâyeti

8. Nüfusun ana lisanları ve dinler itibariyle ayrılışı

Erkekler

1935

Ana lisanları	Dinler											
	İslâm	Katolik	Ortodoks	Protestan	Gregoriyan Hıristiyan	Ermeni	Musevi	Dinsiz	Saire	Meçhul		Yekün
Türkçe	8 982	29	32	10	-	1	2	8	-	57	10	9 131
Abazaca	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Acemce	3	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	5
Arapça	25 075	466	603	130	-	30	3	29	-	1 486	9	27 831
Arnavutça	2	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	4
Boşnakça	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Bulgarca	12	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	14
Çerkezce	68	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	70
Ermenice	8	6	-	13	-	24	54	1	-	1	-	107
Filamanca	1	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	4
Gürcüce	8	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	9
İngilizce	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	4
Kıptice	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Kürtçe	68 905	68	450	49	-	45	8	1	1	1 088	-	70 615
Lazca	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Pomakça	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Rumca	1	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Sırpça	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3
Tatarca	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Yahudice	1	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	6

www.netewe.com

Saire	8	3	3 412	232	-	215	3	-	-	898	-	4 771
Meçhul	-	-	2	-	-	2	-	-	-	1	-	5
Yekün	103 086	572	4 512	438	-	318	70	44	1	3 539	19	112 599
Kadınlar												
Türkçe	6 602	17	18	7	-	-	6	4	-	44	7	6 705
Abazaca	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Acemce	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Arapça	25 625	530	718	155	-	28	-	24	-	2 392	14	29 486
Bulgarca	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Çerkezce	69	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	69
Ermenice	1	2	-	8	-	37	53	-	-	2	-	103
İngilizce	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2
Kıptice	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Kürtçe	74 259	67	435	61	-	58	6	-	-	1 203	-	76 089
Rusça	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Yahudice	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Saire	3	5	3 410	277	-	259	3	-	-	897	1	4 855
Yekün	106 572	621	4 581	510	-	382	68	28		4 538	22	117 322

Mardin vilâyeti-İL GENELİ

5. Nüfusun tahsil itibariyle ayrılışı 1935

Tahsil	Mutlak rakamlar			Nisbet Oranlar Binde Olarak		
	Erkek	Kadın	Yekün	Erkek	Kadın	Yekün
Okumak ve yazmak bilen	7 720	912	8 632	68. 6	7. 8	37. 5
Yalnız okumak bilen	76	17	93	0. 6	0. 1	0. 4
Okumak ve yazmak bilmeyen	104 803	116 393	221 196	930. 8	992. 1	962. 1
Yekün	112 599	117 322	229 921	1000. 0	1000. 0	1000. 0

6. Nüfusun dinler itibariyle ayrılışı

Dinler						
İslâm	103 086	106 572	209 658	915. 5	908. 4	911. 9
Gayri müslimler						
1. Hıristiyanlar						
Katolik	572	621	1 193	5. 1	5. 3	5. 2
Ortodoks	4 512	4 581	9 093	40. 1	39. 0	39. 6
Protestan	438	510	948	3. 9	4. 3	4. 1
Hıristiyan	318	382	700	2. 8	3. 3	3. 0
Ermeni	70	68	138	0. 6	0. 6	0. 6
Yekün	5 910	6 162	12 072	52. 5	52. 5	52. 5

www.netewe.com

2. Museviler	44	28	72	0. 4	0. 2	0. 3
3. Dinsiz	1	-	1	0. 0	-	0. 0
4. Saire	3 539	4 538	8 077	31. 4	38. 7	35. 1
5. Meçhul	19	22	41	0. 2	0. 2	0. 2
Gayrı müslimler yekünü	9 513	10 750	20 263	84. 5	91. 6	88. 1
Umumi yekün	112 599	117 322	229 921	1000. 0	1000. 0	1000. 0

Ana lisanları 7. Nüfusun ana lisanları itibariyle ayrılışı

Türkçe	9 131	6 705	15 836	81. 1	57. 2	68. 9
Abazaca	3	2	5	0. 0	0. 0	0. 0
Acemce-Farsça	5	1	6	0. 1	0. 0	0. 0
Arapça	27 831	29 486	57 317	247. 2	251. 3	249. 3
Arnavutça	4	-	4	0. 0	-	0. 0
Boşnakça	3	-	3	0. 0	-	0. 0
Bulgarca	14	1	15	0. 1	0. 0	0. 1
Çerkezce	70	69	139	0. 6	0. 6	0. 6
Ermenice	107	103	210	1. 0	0. 9	0. 9
Gürcüce	9	-	9	0. 1	-	0. 0
İngilizce	4	2	6	0. 0	0. 0	0. 0
Kıptice	4	7	11	0. 0	0. 1	0. 1
Kürtçe	70 615	76 089	146 704	627. 4	648. 5	638. 2
Lazca	1	-	1	0. 0	-	0. 0
Pomakça	7	-	7	0. 1	-	0. 0
Rumca	6	1	7	0. 1	0. 0	0. 0
Rusça	-	1	1	-	0. 0	0. 0
Sırpça	3	-	3	0. 0	-	0. 0
Tatarca	1	-	1	0. 0	-	0. 0
Yahudice	6	1	7	0. 1	0. 0	0. 0
Saire	4 771	4 855	9 626	42. 4	41. 4	41. 9
Meçhul	112 599	117 322	229 921	1000. 0	1000. 0	1000. 0

www.netewe.com

GÖRÜŞÜNE BAŞVURDUĞUM VE ROPÖRTAJ YAPTIĞIM KİŞİLER

1.Şêx Xalil Serdefi Kerboran Deywan Köyü 19.2.1999
2-Reşitê Haci Numan Acar Midyat Helax Köyü 8.8.1999
3-Mele Yusuf Aslan Hevêrki İstanbul 15.6.1999
4-Yılmaz Turan (Şemune Hanna Haydo'nun Fransa'da yaşayan torunu) görüşme yeri Midyat Deyrulumur Manastırı 8.8.1999
5-Xori Ado, Midyat 10.10.1999
6-Mehmet Ay, Nusaybin 9.10.1999
7-Navaf Aslan, Nusaybin Koçeka Aşireti 17.10.1999
8-Ali Batti Nusaybin Hevêrki 30.6.1999
9-Süleyman Alper (Sülo Ado) Midyat Heşterek Köyü 19.5.1999
10-Şêx Beşir Serdefi (Aksoy) Midyat 8.10.1999
11-Sait Mehmetoğlu 1973-1979 Mardin Senatörü görüşme yeri Ankara 3.9.1999
12-Ziver Midyat 4 Dönem Midyat Belediye Reisi. Ankara 2.9.1999
13-Latifê Hasan (Duman) Midyat (Keferzê İsmailê Verdê'nin torunu) 26.6.1999
14-Yusuf Ayaz, Midyat Helax Köyü 27.6.1999
15-Ömer Özcan, Midyat Keferallab Köyü 19.12.1999
16-Faysal Sezer, Savur 20.12.1999
17-Salih Selimoğlu, Midyat 6.8.1999
18-Hasan Kımriye, Midyat Epşê Köyü 8.8.1999
19-İsmail Özkan, Kızıltepe Arbani Aşireti 13.8.1999
20-Mele Nezir Aydın, Savur Tızyan Köyü Sürgücü Aşireti 14.8.1999
21-Ahmet Türk, Derik Kasrı Kanco 1.9.1999
22-Nuri Fidan, Ankara (Savur Bey Ailkesi)2.5.1999
23-H. Ömer Dündar, Mardin Meşkini Aşireti 26.9.1999
24-Mehmet Askeri, Mardin Meşkini Aşireti 26.9.1999
25-İbrahim Çiçek, Mardin Kabala 26.5.1999
26-Mehmet Timur, Batman (Gercüş Hebizbenî Aşireti) 6.10.1999
27-Kutbettin Hamidi, Batman Batman eski milletvekili 7.10.1999

www.netewe.com

28-Mele Zübeyr, Midyat (Arnas Seyyidlerinden) 8.10.1999
29-Osman Bilgiç, İdil Araban Köyü 10.10.1999
30-Rıfat Altındağ, Ömerli Bekkıro Ailesi 36 yıl Ömerli Belediye Reisi 11.10.1999
31-Sait Yıldız, Midyat Keferhuvar Köyü 17.12.1999
32-İsmail Miroğlu, Midyat Keferhuvar Köyü 17.12.1999
33-Mehmet Ali Arıkan, Mardin Milletvekili ve Senatörü Estel 20.5.1999
34-Feremez Aslan, 1994-1999 Midyat Belediye Reisi Midyat 19.5.1999
35-Gebrail Kul, İstanbul Beyazıt 18.6.1999
36-Dr. Nail Kul, İstanbul Beyazıt 18.6.1999
37-Sait Cano, Midyat Mor Gabriel (Deyrulumur) Manastırı 8.8.1999
38-Hanna İbrahim, Halep Metropolititi telefon görüşmesi 14.9.1999
40-Hacı Ali Temo (Demirdağ), Midyat Estel 6.8.1999
41-Ahmet Pekacar, Midyat Kinderib Köyü 7.8.1999
42-Hacı Seyfettin Ekmen, Kercoz 9.8.1999
43-Hacı Fahri Timuroğaoğlu, Kızıltepe Kikan Aşireti 14.8.1999
44-Hacı Abdülkadir Timurağaoğlu, Kızıltepe Kikan Aşireti Ankara 2.9.1999
45-Avukat Mustafa Ramanlı, İstanbul Kartal Rahmanlar Raman Aşireti 23.9.1999
46-Mele Fikri, Midyat Nunıp Köyü 8.10.1999
47-Hacı Şefiko (Dündar), Midyat Salhê Köyü 22.11.1999
48-Hacı Mahmut Turgut, Nusaybin İstililê 18.12.1999
49-İbrahim Gözen, Midyat Helax Köyü İmamı 27.6.1999
50-Feyzi Demir, Savur Rajdiyê Köyü Muhtarı 20.12.1999
51-Eşref Başaran, Hasankeyf eski Belediye Reisi, Batman 16.7 2009
52-Hüsnü Adsız, Derhawi Aşireti Batman 16.7.2009
53-Nuri Kılıç, Kerboran eski Belediye Reisi
54-A.Kerim Kılıç, Kerboran
55-Tevfik Çelik, Savur Dêreveri Aşireti görüşme yeri Batman
56-Ahmet Çelik, Savur Dêreveri Aşireti görüşme yeri Batman

www.netewe.com

57-Burhan Zengin, Yazar görüşme yeri Batman
58-Agit Demirer, Raman Aşireti Batman
59-Şevki Acar, Midyat Helax Köyü Nusaybin
60-Halil Gönenç, emekli Urfa Müftüsü, yazar Midyat Dêrizbinli
61-Avukat Abdullah Timur, Midyat Arnaslı İstanbul Göztepe
62-Faik Aydın Midyat Kerşaflı, Şemika Aşireti görüşme yeri İstanbul
63-Ferit Midyat, Midyatlı Şemika Aşireti
64-İsmet Midyat, Midyat Şemika Aşireti
65-Dr.Ümit Ekingen Midyatlı, Diyarbakır
66-Haci Hayri Aslan Serdefli, Midyat
67-Mehmet Kardeş, öğretmen Midyat
68-Helaxlı Mele Şevki (İzmir)
69-Osman Demirer, Raman Aşireti görüşme yeri Batman
70-Süleyman Özdemir, Raman Aşireti Batman
71-Salih Özdemir, Raman Aşireti Batman
72-Osman Akay, Helax Midyat
73-Mele A.Kerim Savur, Hırbıtıl Hacci Köyü Midyat
74-Adnan Ekmen, Eski Bakan Kercoz Aşireti görüşme yeri Ankara
75-Mele Münir, Çiçek Midyat Estel
76-Şehmus Mete (Şexo Haci Alo), Midyat Estel
77-Şehmus Özmen, Midyat Estel
78-Salih Selimoğlu, Midyat Estel
79-Emin Selimoğlu, Midyat Estel
80-Selim Tural, Midyat Estel
81-A. Latif Bulut, Kerboran Xelilan Köyü
82-Abdullah Taş, Keferzê Köyü Midyat
83-Çelebi Çelebi (Çetin), Mizizex Köyü Midyat
84-Dr. Sadık Çetin, Kefrê Köyü Midyat
85-Mele Hasan Kurtay, Kızıltepe
86-Haci Emin Şimşek (Tat), Kızıltepe
87-Ferhan Aziz Yıldız, Dakori Aşireti Mardin
88-A.Kadir Gök, Omeryan Aşireti görüşme yeri İstanbul
89-Alâeddin Talay, Midyat Estel, İstanbul
90-İzzettin Sağlam, Mardin Yeşilli görüşme yeri İstanbul

www.netewe.com

91-Hüsnü Türker Midyat, Estel İstanbul
92-Memduh Yunusoğlu, Bubilan Aşireti görüşme yeri Nusaybin
93-A.Kadir Ağaoğlu, Mersiniyan Aşireti Nusaybin
94-A.Kadir Hamidi, Aynkaf Eski Belediye Reisi
95-Süleyman Çelik, Daşi Aşireti Mardin
96-Süleyman İleri, Midyat Estel
97-Eşref Ayaz, Savur Belediye Reisi Savur
98-Hasan Demir, Savur Rajdiyê Köyü
99-Raif Erol, Savur Rajdiyê Köyü Midyat
100-Süleyman Demirdağ, Midyat Estel
101-Ziver Demirdağ, Midyat Estel
102-Şehmus Şahin, Midyat Estel
103-Nizamettin Çelebi, Midyat Mizizex Köyü Ankara
104-H.Hatice Cengiz, Midyat Estel
105-Halise Demirdağ, Midyat Estel
106-Mele Hilmi Yücel, Midyat Estel
107-Fikri Kavak, Savur
108-Gabriel Akyüz, Mardin Deyrulzafaran Manastırı
109-Samuel Aktaş Metropolit, Midyat Mor Gabriel (Deyrulumur) Manastırı
110-Yusuf Çetin, Metropolit İstanbul
111-A.Rahim Baday, Daşi Aşireti Mardin
112-Nuri Yenigün, Midyat Epşê Köyü
113-Veysi Erdem, Savur, görüşme yeri Diyarbakır
114-Hacı Yunus Alp, Midyat Estel, Ankara
115-Selim Güneştan, Midyat Estel, Ankara
116-Seyfi Şimşek, Midyat Estel
117-Servet Cemiloğlu, Ömerli Eski Belediye Reisi telefon görüşmesi
118-Dr. Hezni Haco, görüşme yeri Suriye Kamışlı
119-Afif Mahmud, Temıka Aşireti görüşme yeri Suriye Kamışlı
120-Şîvan Perwer, görüşme yeri Fransa Paris
121-Avukat Talat Seyhan, Midyat, İstanbul
122-Eczacı Zeki Yavuz, Midyat Estel
123-Faik Yılmaz, Midyat Estel, görüşme yeri İstanbul

www.netewe.com

124-Selim Haco, Almanya, Berlin Telefon görüşmesi
125-Hadi Kahraman, Arbani Aşireti Kızıltepe
126-Abdurrahman Kahraman, Arbani Aşireti Kızıltepe
127-Musa Kahraman, Arbani Aşireti Kızıltepe
128-Mustafa Yıldırım, Omeryan Aşireti Nusaybin
129-İbrahim Cengiz, Midyat Estel, Diyarbakır
130-Hasan Kaya, Gercüş Hisar Köyü
131-Ahmet Altaş, Arnas Köyü Midyat
132-M. Sıddık Altun, Savur Awina
133-Mithat Şen, Savur Avina
134-Felemez Demirtaş, Savur Awina
135-Kenan Nehrozoğlu, 1983-1987 Mardin Milletvekili, Midyat
136-Fahri Özgün, Midyat
137-Fatma Yılmaz, Midyat Estel, İstanbul
138-İskender Debaso, Midyat Helax Köyü, Diyarbakır
139-Mustafa Duman, Keferzê Köyü Midyat
140-Hacı Salihe Tayyip, Keferzê Köyü Midyat
141.Hacı Şerif Duman, Keferzê Köyü Midyat
142.Rıdvan Aslan, Midyat
143.Mele Mehdi Gidici, Midyat Dermemmıka Aşireti, Batman
144.İsmail Akay, Eski Muhtar Midyat Şoruzbah Köyü
145.Osman Acur, Midyat Şoruzbah Köyü
146.Muhammed Acur, Midyat Şoruzbah Köyü
147.Yusuf Beğtaş, Midyat Mor Gabriel Manastırı
148.İsa Gülten, Midyat Mor Gabriel Manastırı
149. Mükremin Mungan, Yazar Mardin, görüşme yeri Ankara
150.Bedrettin Ekingen, Midyat
151.Hori İbrahim Aksan, Midyat
152. Afram Kerim, Metropolit görüşme yeri Newyork-ABD
153.Salih Akalın, öğretmen Helax Köyü Midyat Estel
154.Cemil Taş, Keferzê Köyü Midyat
155.Şerif Akıncı, Helax Köyü Midyat
156.Refik Turan, Hasankeyf, Batman
157.Sabri Eroğlu, Midyat Dêrizbin Köyü

www.netewe.com

158.Bedrettin Şirin Ekmen, Gercüş eski Belediye Reisi, Kercoz
159.Hasan Duru, Kerşaf Köyü Midyat
160.Hasan Girbiyani, Nusaybin, görüşme yeri Ankara
161.Nuri İvenç, Midyat Estel
162.M. Sait Ağırman, Midyat Keferhuvar Köyü
163.Hacı Şerif, Ökmen Kızıltepe
164.Sabri Cihan, Midyat Estel
165.Abdullah Varlı, Yazar, Ankara
166.Seyyid Abdüsselam, Kerboran Bamezrud Köyü
167.Ammo Hafız Tekin, Midyat Keferallab Köyü
168.Medeni Ferho, Midyat yazar, görüşme yeri Belçika Brüksel
169.Dr. İsmet Akgül, Midyat Mizizex Köyü, Diyarbakır
170.Dr. Aziz Haci Abdê, Suriye Kamışlı görüşme yeri Fransa La-Havre
171.Nihat Eri, 2002-2007 Mardin Milletvekili Midyat
172.Şerefxan Ciziri, Nusaybin yazar, Diyarbakır
173.Corc Uğurgel, Mardin
174.Prof. Ahmet Ağırakça, Mardin, İstanbul
175.Maruf Tolan, Midyat Estel
176.Salih Ürün, Midyat Mizizex Köyü İstanbul
177.Şehmus İşcan, Midyat Estel
178.Adem Tekin, Eski Belediye Reisi Midyat Keferallab Köyü
179.Atilla Şemin, Savur Awina Köyü
180. İzzettin Yıldız, Mizizex Köyü Midyat
181. Hüsamettin Altındağ, Ömerli
182. Yılmaz Altındağ, Ömerli Belediye Başkanı
183. Ramazan Ergin, (H. Ahmed Ağa Awina fotoğrafı)
184. Orhan Miroğlu, Midyat Mahallemi aşireti, Diyarbakır
185. Kazımê Hüseynê Eshad, Suriye Kamışlı
186. Veysi Erdem, Savur il genel meclis üyesi
187. Cemil İşler, Midyat eski Belediye başkanı
188. Xalisa Mahmud, Kamışlı Süriye
189. Xalil Arif Doko (Muhammed Şexo Ailesi), Kamışlı Süriye
190. İbrahim Gökdemir, Kızıltepe Hıdêdi Köyü
191. Selim Ekmen Kercoz, Ankara
192. Seyyid Abdüsselam Bêcırmani

www.netewe.com

KAYNAKÇA

1- Herodotos, *Herodot Tarihi*, Remzi Kitabevi.
2- Ekrem Cemilpaşa, *Muhtasar Hayatım*, Beybûn Yayınları.
3- Abdulkadir Osman ve Hasan İsmail, *Muhallemiler*, Seyda Kitabevi.
4- Ziya Gökalp, *Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tetkikler*, Sosyal Yayınlar.
5- Mar Yeşua, *Urfa Ve Diyarbakır'ın Felaket Çağı*, Yeryüzü Yayınları.
6- İhsan Çetin, *Midyat'ta Etnik Gruplar*, Yaba Yayınları.
7- Musa Anter, *Hatıralarım*, Avesta Yayınları.
8- Sinan Hakan, *Osmanlı Arşivlerinde Kürtler ve Kürt Direnişleri*, Doz Yayınları.
9- Celâl Temel, *Batman Mersin'e Uzak Değil*, Doz Yayınları.
10- Cegerxwin, *Hayat Hikayem*, Evrensel Basın Yayın.
11- Davıd Gaunt, *Katliamlar, Direniş, Koruyucular: 1.Dünya Savaşında Doğu Anadolu'da Müslüman-Hıristiyan İlişkileri*, Belge Yayınları.
12- Metropolit Hanna Dolapönü, *Itr-el-Nardin Fi Tarih Mer*din, İstanbul 1972.
13- Şerefxan Cizîrî, *Omeriya Mirsom*, Mar-Has Yayınları.
14- Nezîrê Cibo, *Havêrkan Sultanlar-1*, Komal Yayınları.
15- İbrahim Özcoşar, *Makalelerle Mardin Tarih Coğrafya*, İstanbul 2007.
16- Dr.İbrahim Özcoşar, *Artuklular*, Mardin Valiliği Kültür Yayını.
17- İbrahim Özcoşar-Hüseyin H. Güneş-Fasih Dinç, *Mardin Şer'iye Sicili Belge Özetleri ve Mardin*, İstanbul 2007.
18- Hanna Dolabani, *Antakya Süryani Kadim (Ortodoks) Kilisesi Patriklerinin Özgeçmişi*, İstanbul 2006
19- İbrahim Özcoşar, *Makalelerle Mardin Önemli Simalar-Dini Topluluklar*, İstanbul 2007
20- Mehmet Çağlayan, *Şark Uleması*, Çağlayan Yayınları
21- Adday Şer, *Siirt Vakkayinamesi*, Yaba Yayınları
22- Dr.İbrahim Özcoşar, *19.Yüzyılda Mardin Süryanileri*, Beyan Yayınları
23- Kerem Soylu, *Mesail-İ Muhimme-İ Kürdistan*, Enstîtuya Kurdi
24- Ebu Bekr-İ Tihrani, *Kitab-ı Diyarbekiriya*, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi
25- Burhan Zengin, *Hasankeyf Tarihi Ve Tarihi Eserleri*, İstanbul 2001
26- İsmail Ertuğrul, *Kurtarılmayı Bekleyen Antik Kent Hasankeyf*, Tekofaks Panasonic
27- Ahmet Demir, *İslamın Anadoluya Gelişi*, Kent Yayınları
28- Ahmet Taşğın-Eyyüp Tanrıverdi-Canan Seyfeli, *Süryaniler ve Süryanilik*, Orient Yayınları.

www.netewe.com

29- Osman Turan, *Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi*, Boğaziçi Yayınları.
30- Horepiskopos Aziz Günel, *Türk Süryaniler Tarihi*, Diyarbakır 1970.
31- Mehmet Şimşek, *Süryaniler ve Diyarbakır*, Kent Yayınları.
32- Nesim Doru, *Doğudan Batıya Köprü Süryaniler Felsefe ve Çeviri Geleneği*, Dipnot Yayınları.
33-Mardinli Abdüsselam Efendi Tarihi.
34- Ahmet Demir, *Urfa ve Çevresi Eyyubîler Tarihi*, Kent Yayınları.
35- Mehmet Şimşek, *Süryaniler ve Diyarbakır*, Chivi Yazıları Yayınevi.
36- Mehmet Çelik, *Süryani Tarihi*, Ayraç Yayınları.
37- Abdülkadir Güler, *Mardin Folkloru Gelenekler-Görenekler*, Marev Yayınları.
38- İbrahim Yılmazçelik, *Xıx. Yüzyılın İlk Yarısında Diyarbakır*, Türk Tarih Kurumu.
39- Ekrem Cemilpaşa, *Kürdistan Kısa Tarihi*, Doz Yayınları.
40- Abdulgani Efendi, *Mardin Tarihi*, Gap Yayınları.
41- Şeref Han Çev. M.Emin Bozarslan, *Şerefname Kürd Tarihi*, Deng Yayınları.
42- Şevket Beysanoğlu, *Diyarbakır Tarihi*, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kültür Sanat Yayınları.
43-M.Şefik Korkusuz, *Tezkire-i Meşayih-i Amid Diyarbekir Velileri*, Kent Yayınları.
44-Gabriyel Akyüz, *Kiliselerin ve Manastırların Tarihi.*
45-Meydan Larousse Ansiklopedisi.
46-İslam Ansiklopedisi.
47-Diyarbakır Salnameleri (1869-1905) Diyarbakır Büyük Şehir Belediyesi Yayınları.
48-Yurt Ansiklopedisi.
49- Şemseddin Sami, *Kamusul Alam.*
50-Cegerxwin, *Folklora Kurdî.*
51-Patrik Afram Borsomo, *Turabidin Tarihi.*
52-Şerefxan Cizîrî, *Kultur û Edebiyata Devkî*, Nûdem Yayınları.
53-İbn Hurdazbih, *Yollar ve Ülkeler Kitabı*, Kitabevi Yayınları.
54-Âli Bey, *Dicle'de Kelek ile Bir Yolculuk*, Büke Yayınları.
55- Orhan Miroğlu, *Affet Bizi Marin*, Everest Yayınevi.
56- M.Şefik Korkusuz, *Nehri'den Hazne'ye Meşayihi Nakşibendi.*
57-Başbakanlık Osmanlı Arşivi.
58-Hüseyin Demirer, *Ha Wer Delal Emine Perixanê'nin Hayatı*, Avesta Yayınları.
59-Mehmet Bedi Demir, *Ve Kızıltepe*, Mardin Life Yayınları.
60-Hezni Haco, *Tê Bira Min*, Avesta Yayınları.

www.netewe.com

İNDEKS

1. Adad Nirari 28
1. Adil Fahreddin Süleyman 373
1. Argistis 27
1. Dara 35
1. Dünya Savaşı 282, 342
1. Haco 141
1. Hasan 142, 143
1. İsmail 179
1. Muhammed 191
1. Orantes 38
1. Salmanassar 26, 28
1. Sardur 26
1. Saruxan 144
1. Teodosis 44
1. Tiglatnasır 28
1. Tukultininurta 28
2. Antiokhos 39
2. Asurnasirpa 29
2. Ferat 37
2. Haco 124
2. Hüsameddin 66
2. Mala Kundê 182
2. Mansur Ahmed 67
2. Melik Salih Mahmud 67
2. Mithridates 37
2. Muhammed 163
2. Necmeddin 65
2. Phillippos 35
2. Sardur 27
2. Sarohan 107, 143, 150
2. Serhan 107
2. Şahpur 43
2. Şuppilulima 24
2. Tiglatninip 28, 29
3. Dara 35, 36
3. Haco 107, 124
3. Hattuşil 24
3. Numan İbnel Esved 45
3. Sardur 27
3. Tiglatplaser 27
3. Tridates 39
4. Amenofis 26
4. Antiokhos 37
4. Murad 283
4. Necmeddin 67
4. Salmanassar 27
4. Thutmose 26
5. Artaban 38
8. Mano 41
9. Abgar 41
9. El-Müste'li Billah

A
A. Halim Ayaz 275
A. Halim Kermooğlu 291
A. Halim Öztürk 273
A. Hamid Fidan 273
A. Kadir Kermooğlu 291
A. Kadir Tutaşı 314
A. Kerim Yılmaz Erdem 273
A. Latif Özbek 273
Abbas B. Muhammed 58
Abbasi 56, 57, 61, 228, 251, 312
Abbasi Halifesi Harun Reşid 228, 251
Abdal (Evdal) Ağa 165, 393
Abdalahad Efendi 459
Abdalê Zeynel 142
Abdi Ağa 83, 87, 92, 382, 432, 433, 434, 435, 476, 499
Abdi Kehya 382
Abdi Oğlu Ahmed Ağa 382
Abdıkâ 165
Abdioğlu 318
Abdiyê Hemzikê 105, 162, 170, 171, 208
Abdiyê Mıhê 318
Abdiyê Paşê 184
Abdiyo Ailesi 221, 223, 224, 239, 255
Abdo Hammıkê 147, 226
Abdulaziz Kello 391
Abdulkerimê Aliyê Remmo 107
Abdullah Ağa 82, 85, 86, 89, 91, 92, 95, 498, 506, 512, 519, 525
Abdullah B. Salih 58
Abdullah B. Tahir 58
Abdullah B. Zübeyr 56
Abdullah Çelebi 315, 391, 474, 492, 496
Abdullah Fidan 390
Abdullah Hilmi Efendi 453
Abdullah İlmî Efendi 445, 510
Abdullah Lütfü Paşa 99
Abdullah Mardin 364
Abdullah Oğlu Ali 383
Abdullah Oğlu Feyo 383
Abdullah Paşa 92
Abdullah Sırrı Efendi 465, 468, 470, 472, 497
Abdullah Taş 133, 137, 567
Abdullah Timur 115, 180
Abdullah Vahîd Efendi 486
Abdullah Yukanna 53
Abdurrahman Ağa'nın Oğlu Muhammed Ağa, 382
Abdurrahman Bey 84, 447, 450, 464, 470, 472, 474, 479, 480, 486, 488, 489, 490, 492, 493, 497, 500, 503, 508, 513, 514, 520, 521, 527
Abdurrahman Çelebi 522, 527
Abdurrahman Kahraman 304, 569
Abdurrahman Paşa Köprüsü 390
Abdurrahman Tevfik Efendi 467, 469
Abdussamed B. Ali 58
Abdülaziz Dağları 120
Abdülfettah Bey 99
Abdülfettah Efendi 438, 471, 478, 498
Abdülgani Bulduk 49, 98
Abdülgani Efendi 98, 62
Abdülgani Ensari 294

www.netewe.com

Abdülğani Efendi (Erdoğan) 240
Abdülğani Erdoğan 239, 392
Abdülhalim Bedir 226, 265
Abdülhalim Öztürk 391
Abdülhalim Savur 364
Abdülhalim Şatana 293
Abdülhamid Fidan 390
Abdülkadir Ağa 85
Abdülkadir Ayhan 218
Abdülkadir Cevdet Efendi 501
Abdülkadir Kâmi Efendi 483
Abdülkadir Özmen 302
Abdülkadir Timurağaoğlu 311, 566
Abdülkerim Bey 359, 517, 523
Abdülkerim Paşa 86
Abdülkerimê Aliyê Remmo 114, 115, 117, 147, 157, 390
Abdülkerimê Hacı Hüseyin 281
Abdüllatif Özbek 391
Abdülmecid Çelebi 509, 515
Abdülmesih Efendi 462
Abdürrahim Türk 306
Abdürrezzak Çelebi 522
Abdürrezzak Şatana 293
Abdüssamet Turgut 260
Abdüsselam Efendi 49, 97, 336
Abgar Aryo 39, 40
Abgar Ukomo 40
Abidin Paşa 383
Abs Aşireti 195
Abs Beni 195
Abul Hasan Oğlu Caziz (Aziz) 374
Abul-Macani 375
Acem Mehmed Ağa 82, 87
Acırlı 262
Adad 22, 28, 29, 30
Adana 37, 81, 211, 257, 342, 385, 387, 390
Aday 42, 212
Adem Safvet Efendi 460
Adıyaman 65, 68, 70
Adil Adududdevle 59, 60
Adilcevaz 27
Adile Hanım 11, 239
Adiyy Bin Salim el-Hilali 51
Adnan Darendeliler 392
Adnan Ekmen 176, 212, 359
Advani Aşireti 311
Aferê 300, 304
Afganistan 36, 228
Afrasyab 31
Afyon 338, 387, 388
Agay 42
Agop Efendi 498, 527
Agrit 159
Agritli Musayê Fatımê 159
Tınat Köyü 336
Ağaoğlu Abdülkerim 181
Ağırakça 233, 292, 299, 570
Ağrı 130, 154, 268, 315, 320
Ağrı Diyadin 167
Ağrı İsyanı 190
Ahıskalı Osman Ağa 83
Ahlah 14, 133, 134, 206, 233, 347
Ahlat 53, 60, 66
Ahmed Ağa ("Ebu Deyyus") 85
Ahmed Ağa Dıbs 91
Ahmed B. Nasüriddin 66
Ahmed B. Yahya B. Muaz 58
Ahmed Bin Hacı Mehmed Ağa Bin Haşman 94
Ahmed Bin Halil 94
Ahmed el-Heysemî 74
Ahmed el-Yusuf Ağa 520, 526, 530
Ahmed Esad Efendi 434
Ahmed Hamdi Efendi 469, 497, 501
Ahmed Hilmi Efendi 466, 476, 481, 486, 492, 495, 502
Ahmed Ibın Molla Musa İsa 246
Ahmed İbn Şeyh İsa 57
Ahmed İbni Hasan İbni İsa 339
Ahmed Luzumî Efendi 510, 516, 517, 523
Ahmed Numan 93
Ahmed Paşa 292
Ahmed Temo 195
Ahmed Yusuf Hasan 143
Ahmedê Abdalla 119
Ahmede Êlyas 248
Ahmedê Hıseynî 388
Ahmedê İsmailê Muhammed Ciziri 359
Ahmedê Musa 319
Ahmedê Omer 169
Ahmedê Süleyman 147, 148, 212, 328, 337, 338, 343
Ahmedi 197, 278
Ahmedi Köyü 282
Ahmet Abdiyo 223
Ahmet Altaş 178, 569
Ahmet Çelebi 126
Ahmet Necdet Sezer 360
Ahmet Şakir Efendi 88
Ahmet Türk 306, 311, 565
Aho 377
Ak Parti 229, 294, 302, 364
Akad 18, 19, 20, 21, 22, 24, 28, 29
Akarsu 280, 326, 330, 339
Akdeniz 19, 21, 25, 307, 357
Akdeniz Kabak Kemanisi 357
Akgün 217
Ak-Hun 44, 45, 46
Akif Rahmi Kocamanoğlu 392
Akil 94
Akkoyunlu 68, 76, 77, 78, 79, 80
AKP 151, 176, 281, 293
Akrebi 313
Aksiyos Mor Basiliyos Sobo 373
Aksungun 69
Akurt 372
Akziyaret 303, 304
Alalah 25
Alevi Köy 346
Alıka 108, 161
Alıka Ağası Cımo 124, 176
Alıka Aşiret Lideri Cımo 143
Alıka Aşireti 107, 108, 122, 127, 140, 370
Ali Ağa 85, 90
Ali Ağa Ailesi 185, 267

www.netewe.com

Ali Ağa Bin Bozo 92
Ali Ağa İbrahim 92
Ali B. Süleyman 58
Ali B. Yahya 58
Ali B. Yakut B. Hasan 64
Ali Bali Bey 382
Ali Beg 81, 87, 90, 91, 95, 97, 103
Ali Begê Por 103
Ali Bey 83
Ali Bezarê 287
Ali Cuma Ağa 518, 525, 530
Ali Dızık 321
Ali Efendi Ailesi 347
Ali Ertaş 320
Ali Fermano 224
Ali İbrahim 93, 95, 234, 262
Ali İhsan Ensari 294
Ali Kamor 391
Ali Muhlis Efendi 493
Ali Oğlu Abdullah 56
Ali Oğlu Ali Ağa 382
Ali Oğlu Derviş 382
Ali Paşa 168, 201, 292, 302
Ali Pernike 256
Ali Rıza Paşa 84
Ali Sami 189
Ali Şaar 276
Ali Şeriati 35
Ali Şêxani 140, 208, 218
Ali Temo 388, 566
Alikan Ağası Abdi Ağa, 382
Alikan Aşireti 380, 381
Alikê Battê 104, 107, 129, 146, 147, 387
Alikê İsmail 159
Alikê Mışko 159
Aliki (Estel) 108
Aliki (Kerboran) 108
Aliki 183, 196, 249, 295
Aliki Aşireti 120, 365
Aliki Köyleri 295
Alikiler 295
Alinê 158
Alixani Kabilesi 314
Aliye 145
Aliyê Ahmedê İsmail 337
Aliyê Remmo 114
Aliyê Tahır 117
Aliyê Tajdin 116
Alluzê 288
Alman Hastahanesi 390
Almanlar 342
Almanya 169, 279, 569
Alo Dino 162, 163
Alp Er Tunga 31
Alpaslan 61, 62, 345
Alpin 38
Altaf 53
Altan Kavak 275
Altay Dağları 30
Altunakarlar 289
Alyates 33
Amasê 286
Amerakan 318
Amerê Ağo 129
Amerê Mıstê 270
Amervi 174
Amine Harun 363
Amir B. Sa'id el-Ensâri 57
Ammoarban 319
Amo Alikâ 185
Amo Reş 140, 162, 171, 206, 207
Amobengi 357
Amr B. Habir 57
Amrud 304
Amrudi 300
Amşe Hanım 245
Amuda 45, 50, 51, 52, 53, 95
Amuda Ağası Halil 95
Amudê 322
Amuri 22
Amusi Şehristan Efendi 493
Anadolu 23, 30, 35, 36, 38, 70
ANAP 197, 275, 293, 302, 320, 327, 360
Anastasius 44, 45
Anat 30
Anavatan Partisi 315
Ancıkê 122, 129
Andon Efendi 498, 509, 528
Anfis 130
Antakya 25, 39, 42, 43, 45, 46, 51, 63, 64, 344, 346, 375, 376, 377
Antakya Patrikliği 344, 346, 376
Antalya 391
Antep 151
Antep Hapishanesi 390
Anter 202
Antuvan Efendi 482, 515
Apas 35
Apia-Gaea Apollon 31
Appiyê 333
Arab Ali Ağa 89
Araban 159
Araban Köyü 164, 566
Arabayê Mirleri 111
Arabistan 28, 29
Arabiyan 107
Arabiyan Aşiret Reisi Aliyê Remmo 360
Arabiyan Aşireti 108, 109, 111, 113, 114, 156, 355
Arabiyanlı Mala Remmo 361
Arami 21, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 37, 39, 40, 42, 47
Aramiler 28, 29, 30, 32, 33, 39, 40, 42, 47
Arap 94, 250, 344
Arap A'ffadi Aşireti 324
Arap Aşiretleri 163, 285
Arap Bekir Bin Vail Aşireti 253
Arap Beni Abs 194
Arap Hıyali 324
Arap Kıçlani Aşireti 324
Arap Revadiyye Aşireti 72
Arap Şammar Aşireti 182
Arap Tayy Aşireti 110, 129, 303, 324, 349
Arapça 4, 12, 14, 17, 19, 28, 54, 78, 100, 101, 134, 153, 154, 172, 194, 196, 217, 218, 219, 220, 222, 228, 230, 232, 233, 243, 246, 247, 249, 250, 251, 253, 254, 257, 258, 259, 260, 262, 263, 266, 267, 271, 276, 277, 279, 282, 289, 291, 295, 296, 297, 299, 300, 301, 302, 307, 309, 322, 323, 326, 327, 340, 346, 347, 348, 349, 350, 353, 354, 355, 358, 363, 385, 422, 531, 557, 558, 561, 562, 563, 564
Arapkendi 288, 289
Araplar 48, 49, 62, 219, 345, 346, 347, 348, 349, 354
Arban Begleri 305

www.netewe.com

Arban Köyü 304
Arban Şeyhleri 304
Arbani 293, 294, 302, 305, 309, 315, 316, 323, 347, 565, 569
Arbani Aşireti 293, 302, 305, 569
Arbani Begleri 309
Arbani Köyleri: 302
Arbaniler 309, 323
Arbayê 111, 112, 158
Arbo 153, 377
Arboyo (Taşköylü) Basiliyos Sabo 375
Arboyo 377
Arcanya 269
Ari 18, 19, 20, 26, 30, 32, 47, 343
Arif Bey 189, 387, 388
Arif Paşa 99
Arkadios 44
Arnabat 268
Arnas 136, 170, 171, 177
Arnas Aşiret Lideri Mala Osmanê Temırler 124
Arnas Aşiret Reisi Mihemedê Şero 334
Arnas Aşireti 106, 177
Arnas Köyü 114, 115, 142, 170, 371
Arnaslı Mala Osmanê Temır 148
Arnaslı Mele Zubeyr 361, 371
Arnavis 130
Arnavut 216, 291, 346, 354, 358, 557, 558, 562, 564
Arnavutluk 216, 358
Arran Şehri 328
Arrapkha 32
Arsakes 37
Arsakidler (Eşkaniyan) 37
Arslan Mehmed Ağa 83
Arslan Paşa 98
Artaksias 39
Artuk Bey 345
Artuk Bin Eksuk Bin İlgazi Bin Davut 62
Artuklu 63, 64, 68, 74, 292
Artuklular 62, 65, 70, 345, 347
Artukoğulları 61
Aryanes 33
Arzanex 269
Arzaşkun 26, 27
Asasbaşı Fellah İbrahim 92
Ashuruballit 18
Askêla 277
Askeriler 296
Aslankê 119
Asma Bahçeleri 23
Astarte 30
Astiyages 33, 34
Asur 18, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 42, 45, 47, 101, 134, 346
Asurca 21, 26, 201
Asurlular 22, 24, 26, 27, 28, 29, 32, 346
Aşağı Şeb 304
Aşit Sancağı 165
Aşita 103, 104, 165, 167
Aşita Aşireti 103
Aşiti Köy 96, 168
Aşitiler 167
Ataf Köyü 381
Atak (Lice) Hakimi Ahmed Beg 81
Atak 65, 81
Ataullah Hamidi 180, 197, 360, 364
Ateş (Tılsa'lan) 341
Athanasiyos Saliba Ix 378
Athanasiyos Yeşu Vıı 378
Atiye Hanım 274
Atmanki Aşireti 123
Atmankiler 123, 127
Ava Spi 154
Avadorê 109
Avar 324
Avas Amut Efendi 465
Avaşa Hanım 114
Avdıyê Xallo 328
Avenik 322
Avrupa 12, 23, 24, 25, 31, 32, 34, 38, 47, 285
Avta Xwarê 113
Avvaşi 315
Awina 271, 275, 283, 284, 285, 286, 288, 569, 570
Awina Köyü 271
Awina Mezın 309
Awinalı Hacı Ahmed Ağa 114, 360, 391
Axreçkê Geçidi 295
Axres 283, 300, 301
Axreşkê 118
Axtepe Köyü 289
Ayanoğlu 233, 292, 299, 361
Aydın 211
Aydın Söke 181
Aydoğan 318
Aydokê 119
Ayhan Güven 176
Ayıntaplı Mehmed Ağa 82
Ayrılhayat 151
Aynkaf 179, 180, 194, 195, 196, 197, 199, 246, 249, 250, 263, 358, 364, 369, 568
Aynkaflı Şeyh Fethullah 391
Aynkaflı Şeyh İbrahim Hamidi 114
Aynserê 270
Aynül-Verd 50
Aynvert Köyü 123
Aynvert Olayı 386
Aynvert 141, 144, 145, 178, 211, 386, 387
Aysoy 292, 391
Ayşo 187
Ayyıldız 265
Azak Denizi 30
Azarbaycan 31
Aziz Akgül 281
Aziz Günel 133, 135
Aziz Oğlu Ali Ağa 381
Aziz Paşa 98
Aziza Kabilesi 313
Azizkê 211
Azizkê Ağa 203, 210, 211, 386
Azizkê Âğa Osmanlı 210
Azizoğlu 242
Aznavur 165, 167
Aznawırê 168

B

Ba'del Cebel 64
Babasi 133
Babek 38, 270, 537
Babek Oğlu Ardişir 38
Babil 18, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 36, 535
Babina 301

www.netewe.com

Babınnir 192
Babıssavr 291
Babıssor 291
Babulcedid 96
Bacin (Becennê) Köyü 349
Bacinê 154
Bacoli Ailesi 143
Badıbbê 145, 148, 153
Badıki Aşireti 289
Badıllı Aşireti 300
Badıki 60, 173, 289
Badina 302
Badina Köyü 293, 304
Bafava Köyü 282, 290, 296
Bafê 168, 269
Bagasê 143, 192
Baglatê 183
Bagog Dağı 140, 148, 153, 315
Bağdat 19, 22, 60, 63, 64, 66, 72, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 168, 228, 229, 234, 247, 251, 266, 292, 296, 304, 309, 325, 346, 351, 363, 364
Bağdat Valisi Davut Paşa 95
Bağdatlı Ali Bey 85
Bağdatlı Halil Efendi 86
Bağin 27
Bahattin Erdem 359
Bahdini Köyü 284
Bahdovat Ailesi 206
Bahri Bey Rikâb 432
Bakaysê 283
Bakısyan Köyü 128, 156
Bakkal Mehmed Ağa 82, 83, 87
Bakustan 282
Bakvan 121
Balanê Köyü 196
Balıkesir 391
Balkan Savaşı 311
Balkanlar 38
Baltık Denizi 31, 32
Bamınrnın 148, 165, 166, 169, 247, 393
Bamıdê Köyü 337, 340
Bamırd 111
Banêhabanê 109
Banun (?) Bey 84
Bapo Köylü Hasan Ağa 381
Baqolinê 194
Barava 155, 156, 157, 271, 276, 282, 283, 304
Barava Aşireti 276, 282, 283, 304
Barbunus Köyü 154, 349
Bargiri 27
Barısıl 183, 190, 196
Barlatê 183
Barman 93, 282
Baron Von Oppenheim 19
Bar-Sawto 375
Barsom Abraham 206
Barson 378
Barşawmo 374, 376, 377
Basa 269
Basaqê 148, 159
Basıkıl Aşireti 182
Basıkılkevl 108, 109, 111, 182
Basıkıl Aşireti 108
Basibrin 160, 206
Basiliyos Barşawmo 374
Basiliyos Sobo 373
Basiliyos Yesoc 375, 376
Basiliyos 2. Şemun 393
Basra 19, 21, 258, 266
Bastunkê 341
Basyatê 192
Başut 112
Batê Köyü 130, 177
Batêlê Köyü 165
Batêr 109
Batergız 370
Batman 4, 11, 17, 46, 100, 119, 120, 121, 158, 176, 177, 180, 183, 185, 191, 197, 199, 224, 267, 280, 313, 314, 332, 360, 364, 371, 565, 566, 567, 569
Batman Suyu 46, 102
Batmanlı Şêx Faxreddin 371
Battal 146
Batuşê 279, 300
Batuvan 178, 270
Bawernê 340
Baydarmemo 249, 263, 333
Bayındırlı Kara Osman Bey 68
Baykan 123, 266
Bayraktar Hacı Ahmed 91
Bayraktar Ömer 92
Bayundur 168
Bazarê 169
Bazbutê 183
Bazgur Köyü 161, 162, 261
Bazıkê 277, 340
Bêcırman Seyyidleri 370, 355
Bêcırman 128, 370
Becli Harun 58
Becneviler 73, 77
Becneviyye 252
Bêdarê 124, 128, 144, 268
Bedii Tan 11, 239
Bedir Zohe 378
Bedirhan Beg 114, 269, 271, 336, 393
Bedlis 66, 422
Bedras 303, 545
Bedreddin Ağa 176, 212
Bedreddin Lulu 73
Bedreddinê Haci Osman 175, 199, 358
Bedri Ayseli 204
Bedros Efendi 460, 461, 467, 468
Beggara Aşireti 308, 314
Beğendi Mehmed Paşa 86, 97
Beğendi Paşa 142
Behewi 194
Behram Ağa 479, 489
Behram Efendi 491, 495
Behramki 92
Behvarkâ 138
Behvarlı Sıloyê Sino 162
Behwar 132, 138, 176
Behzat Ağa 98
Bekir Bin Vail 253, 348
Bekir Fikri Efendi 506, 511
Bekir Paşa 82
Bekir Sıdkı Efendi 497, 503, 518, 524
Bekiran Aşireti 139, 381
Bekkıro 289, 290, 566
Bekkoyi 306
Bektaşi 317, 320
Belh Şehri 228
Belle 27, 34, 315
Belloyi 303
Benabıl 91, 92, 93
Benda Ahmet 195
Benda Hasen 195
Benda Jêri 278, 279, 352

www.netewe.com

Benda Jori 278, 279, 352
Bêndera Remma 133
Benderzade Hacı Mahmut 89
Benderzade Hacı Mehmed Ağa 89
Beni Hilal 250, 251, 254, 257, 258, 262, 264, 278
Beni Suade 150
Berava 183, 301
Berdahol 109
Berê Zêwê 112
Bereketoğlu 165
Berhadırêj 266
Berhok 169
Bêrkevan 112, 367
Berkevır Köyü 314
Bermeki 228, 330
Bermeki Ailesi 228
Berruşt 282
Berriya Xalef Ağa 165
Berriyê 17, 66, 92, 102, 240, 241, 285, 310, 312, 348, 352, 355, 357, 362
Bersum Ağa 507, 513, 520, 526
Bertaliyê 94
Bertê 333, 339
Bêrtê Köyü 262, 324
Bertevil 309
Besim Ceylan 260
Besri 321
Beşık 318
Beşir Çelebi 293, 315
Beşir Çelebioğlu 293
Beşir Hamidi 364, 391
Beşiri 68, 75, 121, 177, 183, 190, 195, 280, 374, 381, 538
Beşşar Çavuş 500
Beyt Bessoka 138
Beyt Kaşro Bırahım 206
Beyt Komo 138
Beyt Sıyyikê 206
Beyt Şabo 138
Beyt Şerro 206
Beyt Usıfkê 138
Beyt Uskê 206
Beyt-Riso 374
Beyt-Zabday 43, 267
Beyazıt 130
Beyazsu/Avasıpi 106, 154, 206, 241
Beykoz 212
Beylerbeyi Hüsrev Paşa 78
Beyroyi 306
Beyrut 150, 253, 279, 332
Beyt 'İdê 298
Beyt A'de 299
Beyt Abbaso 266
Beyt Abdal 266, 280
Beyt Abdalla Xallo 266
Beyt Abdalo 259
Beyt Abdiyo 223
Beyt Abdülğafur 254
Beyt Abdülkadir Paşa 293, 327
Beyt Acemi 197
Beyt Adê Xallo 255
Beyt Ahme Melek 230
Beyt Ahmed Efendi 273, 274
Beyt Ahmedo 260
Beyt Akrok 292
Beyt Ali Ağa 267
Beyt Ali Amar 258
Beyt Ali Ayşe 259
Beyt Ali Bozo 248
Beyt Ali Efendi 231, 232
Beyt Ali Esso 254
Beyt Ali Nunıkê 234, 261
Beyt Ali Şıblê 248
Beyt Alikat 254
Beyt Alixan 298
Beyt Alkê 263
Beyt Alluş 197
Beyt Alo 259, 261, 263
Beyt Alo Keleş 259
Beyt Amero 255
Beyt Arafat 264, 281
Beyt Artuki 292
Beyt Aslan 254
Beyt Axi 292
Beyt Baba-Hac Beyt Hazır Baba 293
Beyt Bakır (Muhammed Bakır) 369
Beyt Başkatip 233
Beyt Bayraktar 294
Beyt Beg 255, 257, 264, 271, 293
Beyt Begzo 257, 264
Beyt Bekkırê 255
Beyt Bekkıro 352
Beyt Bernikê 257
Beyt Betuşe 246
Beyt Bıdır 259
Beyt Bındık 263
Beyt Bıri 259
Beyt Bıro 246, 255, 259
Beyt Bıro Çeni 246
Beyt Bıro İsa 260
Beyt Bıro Menê 255
Beyt Bırram 294
Beyt Boğa 222, 246
Beyt Bonca 263
Beyt Cafo 243
Beyt Caso 255
Beyt Cemeli 327
Beyt Ceyz 258
Beyt Cizravi 294
Beyt Cumo 248
Beyt Çalığ 197, 246
Beyt Çeen 255
Beyt Çeno 260
Beyt Çeppi 254, 315
Beyt Çevgerkê 260, 231
Beyt Çeyn 276
Beyt Çıkke 263
Beyt Çımeçım 260
Beyt Çöz 258
Beyt Çufi 259
Beyt Darıssor 263
Beyt Deli Bıro 262, 263
Beyt Deli Bıro Omerya 262
Beyt Derbas 259
Beyt Derdo 227
Beyt Dıbbo 258
Beyt Dino 260
Beyt Ehmedıyê 299
Beyt Ehmıkê 255
Beyt Ali Bıro 298
Beyt Ali Hemê 300
Beyt Ali Mısto 298
Beyt Elikê 255
Beyt Emirxan 197
Beyt Far 293
Beyt Fetıkê 298
Beyt Fısso 266
Beyt Gemşo 263
Beyt Gesım 298, 299
Beyt Gevvo 254
Beyt Gozê 293, 327
Beyt Ğani 197
Beyt Ğaybiyo 261
Beyt Ğaydo 255
Beyt Ğazal 254
Beyt Ğazi 224

www.netewe.com

Beyt Hac Kermo İsının 293
Beyt Hac Kermo Zaif 291
Beyt Hacci Ahmed 257
Beyt Hacci İsa 257
Beyt Hacci İskan 254
Beyt Hacı Ali Musto 244
Beyt Hacı Şemdin 298
Beyt Haci Ali 255
Beyt Hacı Mustafa 292
Beyt Hac Kermo Mungan 327
Beyt Halahiyye 233, 361
Beyt Halil Hakim 292
Beyt Hamdê 299
Beyt Hamidi 197
Beyt Hammeço 299
Beyt Hemmedê 255, 259
Beyt Hammo 255, 263
Beyt Hammo Mısto 261
Beyt Hammol Yunus 292
Beyt Hammudi 263
Beyt Hamza Beg 282
Beyt Hasan Ali Zeyni 260
Beyt Haseni 260
Beyt Haseno 254, 266
Beyt Hasse Ailesi 222
Beyt Haydar 248
Beyt Hedikê 255
Beyt Herisê 276
Beyt Hesenê 257
Beyt Hindi 293
Beyt Hısê 298
Beyt Hısê Hammo 259
Beyt Hıso Remmo 298
Beyt Hokka 260
Beyt Homıd 254
Beyt Hosta 230
Beyt Huseynıko 263
Beyt Hüseyin Ferho 258
Beyt I'lvan 297, 298
Beyt I'melet 280
Beyt I'nıs 259
Beyt Ibriyk 259
Beyt İsa Xırbıtıl Hacci 263
Beyt İso 258
Beyt Kadfo 231, 327
Beyt Kadi 263, 280
Beyt Kasım Şeho 234, 261
Beyt Keffo 266
Beyt Keleş 245, 260, 280
Beyt Keleş Hammo 222, 243, 245
Beyt Keleş Mêrê 280
Beyt Kem 258
Beyt Keyxwa Ali 264
Beyt Keyxwa Huseyn 259
Beyt Kındaxci 293
Beyt Kırçe 259
Beyt Koca 257
Beyt Koçek 254
Beyt Kokê 258
Beyt Kose 257
Beyt Köle 293
Beyt Kutıke 299
Beyt Mansur 259
Beyt Mehmedo 282
Beyt Mele 255, 257, 263, 280
Beyt Mele Ali 260
Beyt Mele Mıhemed 299
Beyt Mele Sefero 260
Beyt Mele Yasin 274
Beyt Meleviyye 263
Beyt Mene 262
Beyt Menteşo 281
Beyt Merre 224
Beyt Meryemê 275, 276
Beyt Mihê 276
Beyt Mıkdat 262
Beyt Mıleli 260
Beyt Milliye 292, 361
Beyt Mınn'a 197
Beyt Mir 217, 257
Beyt Mirzo 217
Beyt Mıstê 298
Beyt Mısto 197
Beyt Muhammed Ali Kurdi 230
Beyt Muhammed Hasan Beg 264
Beyt Mune 254
Beyt Murad La'le 259
Beyt Muso 244
Beyt Nakib 280
Beyt Nasır 230, 231
Beyt Neb'uni 257
Beyt Nı'meto 263
Beyt Nıcmê 327
Beyt Nuhê 299
Beyt Nurê 281
Beyt Omeri 292, 299
Beyt Osê 248
Beyt Oskê 258
Beyt Papa 259
Beyt Paşavat 292, 361
Beyt Petto 254
Beyt Piro 262
Beyt Qase 263
Beyt Ramazan 231, 257
Beyt Rammê Hasen 259
Beyt Remmo 258, 280, 298, 299
Beyt Rastamo 245
Beyt Receb 257
Beyt Recebo 299
Beyt Reşşo 248, 257
Beyt Sa'diyye 292
Beyt Saaf 292
Beyt Sadeka 254
Beyt Sefero 258
Beyt Selimo 224, 361
Beyt Serhan 280
Beyt Siço 246
Beyt Sırho 263
Beyt Sorıkê 260
Beyt Sufê 255
Beyt Susınê 259
Beyt Süleyman Muhammed Ağa 258
Beyt Sülo Hamed 248
Beyt Şa'sê 300
Beyt Şaar 276
Beyt Şabê 255
Beyt Şabo 254
Beyt Şahror 241, 279
Sado Ailesi 241
Beyt Şahtana 293
Beyt Şegê 222, 233
Beyt Şehmo 259
Beyt Şemso 220, 240, 279, 361
Beyt Şeref 248
Beyt Şêrindede 293
Beyt Şêx Halef 298
Beyt Şêx Mehmud 257
Beyt Şêx Mıhemed 257
Beyt Şêx Muhammed Rıfai 258
Beyt Şêxzade 257
Beyt Şeyh Mahmud Turki 293
Beyt Şindi 352
Beyt Temas 263
Beyt Temo 220, 240, 279
Beyt Vedd 239
Beyt Weliyo 224
Beyt Xalef Yunıs 259
Beyt Xalilet 263
Beyt Xallo Elo 255, 259

www.netewe.com

Beyt Xallufkê 260
Beyt Xanımê 300
Beyt Xano 225
Beyt Xanzade (Hanzade) 224
Beyt Xatip 263
Beyt Xıdır 280, 293
Beyt Xıdır Beg 293
Beyt Xunikê 247
Beyt Yasinet 280
Beyt Zeğal 197
Beyt Zeydo 248
Beyt Zeyn 280
Beyt Zeyno 263
Beyt Zeyto 263
Beyt Zırkıt 255
Beyt Zırko 231
Beyt Zırre 263
Beyt Zorê 244
Beyt Zubaşı 298
Beyt Zübeyriye 260
Beyt Gazada 293
Beytıl Mıfti 228
Beytu'L-Kırmaçi 73
Bezekeli Sılêmanê Eli 339
Bezıkir 159
Bıhelê 177
Bındık 263
Bınkelbê 177
Bıro Gevvo 204
Bıro Şemso 239, 241
Bıroka 340
Biani Ülkesi 26
Biga Çayı 35
Bihelfê 139, 140
Bilalo 222
Bılaxş 370
Bılloka 304
Bılloki 300
Bınardkê 371
Binbaşı Abdurrahman Efendi 244
Binbaşı Arif Bey 189, 195, 199
Binbaşı Noel 385, 389
Binbaşı Şevket Turan 202, 218
Binbaşı Yusuf Ağa 384
Bingöl 17, 300, 301, 309, 310
Bingöl Yaylaları 309
Bir Yakub 268
Biranlı Aşiretinden Şeyro Ağa 381
Birecik 40, 65, 66
Bıreşi 303
Birhim Zerki Kabilesi 314
Bırık 313
Birikê 124, 128, 144, 288
Birinci Dünya Savaşı 115, 153, 188, 224, 262, 385
Biriva 276
Birkaşêx 283
Birtava 324
Biryha Dara 53
Bismil 155
Bışar Ağa 311
Bişar Beg 386
Bitlis 17, 60, 77, 78, 80, 81, 121, 123, 170, 225, 285, 365, 422
Bitlis Hakimi Şerefhan Beg 81
Bizans İmparatorluğu 343
Bizans İmparatoru 42, 43, 45, 46, 62
Bizanslılar 45, 46, 47, 48, 49, 54, 59, 61, 343
Bızenkâ 112, 158
Bızgur 334
Boğazi Bıçuk 312, 318
Boğazi Mezın 318
Boğazköy 24
Bohti Bekir Beg 81
Borsomo 373
Bosır 161
Boşnaklar 354
Botan 17, 18, 38, 40, 76, 100, 106, 107, 114, 115, 119, 129, 136, 146, 163, 169, 179, 184, 196, 201, 206, 216, 267, 268, 269, 270, 271, 313, 327, 330, 334, 335, 336, 340, 345, 360, 394
Botan Beyleri 115
Botan Çayı 38, 102, 155
Botan Miri 141, 163, 179, 269, 271, 380
Boti Becnevi Aşireti 77
Botıjê 109
Botıkâ 109
Bozbeg 310
Bozkatır 324
Bozo Oğlu Abdi Ağa 382
Brahim Efendi 85
Brahimê İsmail 324
Brahimki 304
Bubê Ailesi 283
Bubılan 326, 327, 328, 329, 568
Bucak Aşireti 384
Budaqkê 119
Buharê 310
Buherki 294, 307
Bulanık 316
Bulgaristan 336, 380
Bunısra Mıntıkası 156
Burdur 181, 211, 273, 274, 390, 391
Bursa 174, 176, 239, 390, 391
Bursin 20
Butıkâ 108, 165, 326
Büyük İskender 35, 36, 38
Büyük Milan-Mardin Millileri 321
Büyük Tigran 38, 39
Byzntion 44

C
Ca'fer Ağa 83
Ca'fer Paşa 82
Cabdo (Abdo) 376
Cafer Tayyar Paşa 189
Caferiyye 243
Cafo Ailesi 243, 244
Cafo-Muso 354
Cahit Sıtkı Tarancı 360
Can Ailesi 295
Cano Ailesi 204
Cavid Bey 99
Cavit Kavak 275
Cefan 112
Cegerxwin 106, 165, 191, 308, 356, 389
Cehennem Deresi 17, 100, 102, 106
Celal Rûmi Efendi 528
Celaleddin Harzemşah 71
Celali Aşireti 130, 263, 342
Celaliler 130
Cêleka 168, 269
Cemil İşler 230, 392
Cemil Rende 233
Cemil Sılokê 233
Cemilpaşazadeler 115
Cemilpaşazade Kasım Bey 117

www.netewe.com

Cenancı İlyas Efendi 493
Cercis Kıs Ağa 444
Cernesoyo (Bağlarbaşılı) Denho 376
Cerrahê Köyü 156
Cerrahi 269
Cesanê 158
Cevat Paşa 390
Cewzê Köyü 197, 258, 277, 278, 299
Cewala Aşireti 150
Ceylanpınar 17, 18, 25, 28, 50, 51, 318
Cezire 50, 56, 57, 59, 60, 62, 65, 72
CHP 104, 197, 212, 226, 273, 275, 290, 293, 306, 359, 360
Cıbbıl Nehus 253
Cıbıltin Köyü 341
Cıbranlı Binbaşı Kasım 390
Cıfudoğlu Abdullah Ağa 85
Cımolar 123
Cınazi 309
Cırco 142
Cıwan Haco 125
Cı'oşi 321
Cıbbılgırav 333, 339
Cıdrani 321
Cihan Sincar 332
Cihangir B. Ali 79
Cıllin 283
Cıltin 340
Cımo 107
Cınata Hıso 334
Cınnıbır 268
Cıraban 321
Cırdeme 168
Cırdo'i 316, 320
Cırnıkê
Cırzê 283
Ciwan Haco 146
Ciwarnoyo (Gülgüzeli) Henux 375
Cizre 17, 27, 40, 43, 47, 48, 50, 56, 60, 62, 66, 69, 75, 80, 81, 102, 106, 107, 111, 112, 117, 119, 140, 141, 164, 178, 179, 180, 189, 201, 206, 217, 241, 267, 268, 269, 279, 284, 290, 292, 294, 313, 335, 340, 362, 367, 370, 371, 380, 384, 386, 393, 532, 535, 539, 559
Cizre Botan Beyliği 201
Emir Bedreddin Beg 81
Cizre Kasrik Ağaları 241
Cizreli Seyyid Kadri 370
Cizreli Şeyh Seyda 361
Cizre-Şırnak 129
Comani Köyü 266
Constantius 43
Corc Uğurgel 286, 325, 570
Cuburi 303, 309, 319, 323, 324, 349
Cuburi Affadi 349
Cuhud Oğlu Abdulah Ağa 90
Cumeylin Köyü 183, 347
Cumhur Ağa 280
Cumhuriyet 115, 117, 190, 202, 210, 211, 229, 234, 241, 265, 274, 275, 337, 354, 370
Cumık 317, 319
Cundi Ağa'nın Oğlu Lendes Ağa 381
Curnık 322, 317
Cuva 328
Cündi Oğlu Hamo 383
Cüneyt Yüksel 293

Ç
Çaçan 144
Çaçan Haco 141
Çaçano 339
Çağ-Çağ Irmağı 106
Çağçağ Nehri 106
Çala Haklo 207
Çala Mezra 194
Çaldıran 77, 80, 81
Çalê Köyü 147, 336
Çalıkâ 122
Çalkê Kûndo 129
Çan Köyünden Ömer Ağa 381
Çanakkale 36, 226, 246, 385
Çanakkale Boğazı 36
Çatal 313
Çavsor Halil 80
Çavuş Halim 265
Çavuştepe 27
Çeçenler 295, 324, 345, 347
Çekko Oğlu Süleyman 381
Çel Bira 318
Çelebi 129
Çelebi Ağa 104, 107, 118, 126, 144, 387, 390
Çelebiya 301
Çêlık 107, 111, 112
Çelme 203
Çelme Ailesi 203
Çeltûk 318, 319
Pir Hüseyin Beg 81
Çerıkan 308
Çerkes 289, 290, 324, 557, 558, 562, 563, 564
Çerko 207, 208
Çermik 204, 296
Çermuk 70
Çeto Ağa 505
Çeto Efendi 511, 518, 524
Çetto Ağa 381
Çılsutun 283, 304
Çınar 126
Çınar-Bismil 301
Çınêran Yezidi Kürt 183
Çin 37
Çınatê Mıho 334
Çınêri Yezidileri 185
Çiplax 318
Çiyayê Mava 124
Çiyayê Mava 144
Çiyayê Sınsıl Dahla Mazi 169
Çıza Vıza 318
Çomanlı Aşireti 381
Çomeri 108, 133, 139, 171, 202
Çomeri Paşa 140
Çökermiş 62, 64

D
Dağ Kapı Meydanı 390
Dağıstan 232
Dahhak 56
Dakori 294, 307
Dakori Ağası 95, 342
Dakori Aşireti 195, 308, 322, 327, 343, 351, 567
Dal 340
Dalin 154, 207, 349
Dalinê 154
Dandanê 283
Danêrê 270
Danyal Efendi 469, 471, 474

www.netewe.com

Dara Köyü 197, 231, 260, 295, 326, 343
Dara Grubu 231
Dara Şehri 44, 53
Dasıka 108, 165, 169, 326
Daskân 160
Daşi Abdullah Ağa 89
Daşi Aşireti 217, 295, 568
Daşi Fettah Beg 91, 92
Daşiler 89, 90, 91, 92, 93, 94, 96, 282, 292, 287, 294, 295, 354
Daşilerden Tüfekçibaşı Haşman Ağa 89
Davos 287
Davut Ağa 85, 86, 93, 94, 95
Davud Beg 81
Davut B. Melik Salih 67
Dawud-Şah 376
Dayro Du Şlibo 374
Dazerkê Köyü 296
Dazvan 192
Debbağzade Mehmed Efendi 95
Dede Beg 98
Dehamo 339
Dekşuri 102, 103, 104, 168, 170, 171210, 352, 353, 360, 361
Del 334
Delavê Kasrê 164
Delen 222, 233
Delevri 103
Deli Ali 163
Dellê 318, 321
Delliki 306, 334
Deman 355
Demavend Dağı 32
Dembeliye 91, 92
Dembilli 92
Demira 303, 316
Demokrat Parti 172, 212, 242, 264, 273
Demokratik Parti 306
Dengizan 211, 256, 278, 283, 284, 388
Mala 'Izeyr 271
Denho 376
Denizli 151, 338
Dêra Aşireti 208
Dêra Metina 296
Derbasi (Hecı Derbas) 320
Derbêsiyê 315
Dercemmê 333, 335
Derduk 282, 554
Dereveran 199, 203, 211, 264
Dêreveri 194, 195, 197, 246, 271, 276, 299, 337, 352, 566, 567
Dêreveri Aşireti 276, 288, 387
Dergulê 179
Dergulêli Şêx Kasım 289
Derguyz 282
Derhawi 108, 158
Derik 156, 300, 305, 306
Derik Grubu 223
Derik Metina 296
Derik Sorki 301
Dêriler 291
Derındıb 172
Dêrizbin 191, 197, 226, 241, 253, 256, 257, 264, 265, 273, 280, 281, 361, 371, 567, 570
262
Ali İsa Meryem 280
Dêrizbinli Hasan Bey 191
Dêrizbinli Mele ´ Abdulvehab 361
Derka İsmail Ağa 319
Derkufan 128
Dermemmıka 107, 108, 123, 132, 133, 233, 234, 266, 350
Dermemmıka Aşireti 261, 350
Derviş Açan 223
Derviş Ali Efendi 443, 483, 487, 513
Derviş Beg 165
Derviş Hilmi Efendi 443
Dervişê Mahmud 330
Derwêşê Evdi 311
Deştetan Köyü 381
Deşyan Köyü 314
Deveci Ailesi 311
Devegeçidi 190
Devlet Şah 66
Deyr 353
Deyr Ḥaded 178
Deyr İzbino 262
Deyra Çomera 120, 139
Deyra Elinê 125
Deyra Serê 192
Deyrcın 194
Deyrê 183
Deyrezzor 291, 292, 321, 385
Deyrhadê 115
Deyrik 104, 125, 128, 136, 342
Deyrişk 113
Deyriye (Babussur) 91
Deyr-İzbino 262
Deyrkosi 303
Deyrkufan 44, 103, 104
Deyrkufanlı 44
Deyrriş 288
Deyrsalib 103, 128
Deyrsılav 277
Deyrtiyal 277
Deyrulumur 47, 140, 247, 565, 566, 568
Deyrulzafaran 47, 51, 93, 250, 568
Deyrzendiyk 327, 326, 329
Deywan 112, 145
Deywanlı Şendo 115
Dıfnê Beyleri 158
Dı'emê 303
Dibek 322
Dıbırkâ 318
Dicle 17, 18, 28, 37, 40, 43, 46, 48, 50, 100, 106, 110, 111, 112, 117, 155, 163, 175, 182, 183, 187, 194, 275, 276, 345
Dicle Nehri 17, 40, 43, 100, 102, 106, 110, 112, 117, 155, 163, 183, 187, 194, 267, 269,
275, 276, 288, 345
Dıfnê Köyü 111, 158
Dığê 318, 319
Dıkkê 121, 318, 321
Dikuk 324
Dilan Köyü 121, 184
Dılokê 269
Dımbılya 268
Dinai Yezidi Kürt Aşireti 306, 316
Dinaileri 316
Dinara 112, 122
Dırêca 112
Direjik 357
Dirri Hanım 343

www.netewe.com

Divin 72
Diyakos 32
Diyar'ı Rabia 59
Diyarbakır 4, 5, 11, 14, 24, 29, 45, 48, 59, 61, 86, 117, 126, 172, 175, 187, 189, 203, 204, 211, 217, 221, 224, 225, 231, 232, 246, 257, 260, 264, 266, 280, 281, 282, 283, 296, 303, 311, 324, 337, 347, 363, 377, 383, 388, 389, 390, 567, 568, 569, 570
Diyarbekir 39, 43, 44, 45, 46, 49, 53, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 68, 74, 75, 77, 78, 87, 88, 89, 95, 96, 97, 98, 99, 115, 117, 118, 124, 137, 163, 173, 188, 189, 190, 202, 203, 223, 252, 256, 306, 309, 360, 390, 416, 417
Diyarbekir Valisi Reşit Bey 188
Diyarbekirli Said Paşa 98
Diyarbekirli Zülfüzade Ömer Adil Bey 99
Diyarı Rabia 49, 50, 51
Diyonisiyos Yuhanun Bar-Qufêr 375
Diyonnosiyos Ahrun 378
Dizdar Mahmud Ağa 91
Dodkan Aşireti 311
Doğu Anadolu 385
Doğu Turabidin Aşiretleri 102
Doğubeyazıt 130, 132, 134, 165, 234, 263, 295, 322, 341, 342
Dokan 314
Domana 108, 130, 159
Donki 20
Dorıkâ 105, 108, 122, 123, 129, 159, 161, 162, 171, 163
Dorıkâlılar 123
Dorıka 108, 129, 165
Dorıka Aşireti 127
Doriki Abdiyê Hemzıkê 170
Dörtyol 390
Dr. Nail Kul 202, 206, 566
Dr. Sadık Çetin 176
Dr. Edward Tanrıverdi 206
DTP 307
Duben 139
Duderê 160
Dudeyran 270
Dugırê 150, 162
Dugurkê 303
Duhêl 317, 319, 320
Dukukê 317, 319
Dünya Hatun 67
DYP 226, 314, 327

E

Eannatum 20
Bâd B. Dostık 59, 60
Ebu Ali 59, 61
Ebu Katar 320
Ebu Lübud Mehmed Paşa 95
Ebu Nasır 61
Ebu Nedir Ömer Ağa 85, 92
Ebu Said Behram 60
Rüknüddevle Hasan Büveyh 59
Ebu Tağlib 59
Ebu Tahir İsmail 60
Ebu Zeyd el-Hilali 278
Ebu'L-Fevarıs Kubbeleri 60
Ebu'l Mefahir Süleyman 75
Ebu'l-Fevarıs Hüseyin B. Dostık 60
Muhammed El-Hacib 60
Ebubekir Efendi 86, 96
Ebubekr 252
Ebud-Dıbs 91
Ebul Cafer Berika 56
Ebul Faraç 49
Ebul Heyca 59
Ebuqıter 317
Ebüzeyt Çevrim 270
Ecibê 194
Êdawa 172
Edessa 37
Edip Servet Devrimci 293
Efdal 63
Efrayim Efendi 468, 472
Eğilli İovanna 44
Ehmedê Ğazi 222
Ehwoyo 377
Ekbatana 32, 34, 37
Ekmen Ailesi 125, 170, 173
Ekrem Bilek 115
Ekrem Cemilpaşa 117, 149
Elaska 303
Elavş 304
Elazığ 63, 115, 146, 202, 203, 263
El-Aziz Billah 61
Eledızkê 316
Elews 302
Elfan 283, 554
Elhaddeyn Köylü Said Ağa 381
el-Kâmil Ahmed 76
Ellin Köyü 230, 247, 341
El-Müncid 282
El-Nâsır 76
Elo (Gırkê Elo) 341
Elo Dino 269
Eluca 334
Elvend Han 79
Emevî 56
Emevi Halifesi Mansur 58
Emin Gözü 391
Eminê Perixanê 157, 185, 188, 189, 190, 191, 389
Eminüddin 62, 96
Emir Artuk 62
Emir Bâd 60, 61
Emir Mesud el-Mahalmi 252
Emir Müslim B. Kureyş 62
Emir Nasır 61, 79
Emir Şeref 80
Emirun Nahiyesi 381
Emirxan Ailesi 196
Emmara 111, 112
Emmo Erban 156, 317
Emüniddun Sokman 64
Enari 31
Enhıl (Nehılê) 74, 154, 349
Enlil 22
Ensi 20
Enuas 27
Enver Aras 206
Enver Sağlam 298
Epifan 37
Epri 357
Epşê (Şenköy) Köyü 15, 249, 253, 254, 255, 256, 257, 565, 568, 300
Erban 156, 303, 317
Erbatê 139
Erbê 277

www.netewe.com

Erbil 36, 39, 46, 85, 86, 91, 95, 96, 258, 279, 340, 554
Erbilli Abdullah Ağa 85
Erbilli Ahmed Ağa 86
Erbilli Mehmed Ağa 95
Êrdê 130, 177
Erdoba Konağı 287
Erebiyan 108
Eridu 20
Erivan 72, 194
Ermeni 27, 38, 39, 40, 43, 45, 48, 79, 176, 188, 189, 263, 282, 285, 286, 291, 321, 325, 332, 334, 339, 345, 347, 354, 358, 385, 386, 474, 531, 557, 558, 562, 563, 564
Ermeni Katolik 291, 346, 347, 474
Ermeni Kilisesi 321
Ermeni Ortodoks 346, 347
Ermeni Patriği 346
Ermeni Protestan 346
Ermeni Tehciri 188
Ermenice 347
Ermeniler 27, 38, 39, 45, 189, 285, 339, 345, 348, 354, 386
Ermenistan 38, 39, 40, 45, 72
Ermune 172
Erradê 317
Ert'a Mevki 264
Ervand 38
Erzen 44, 59, 61, 66, 74, 75
Erzurum 87, 167, 268, 289, 311
Erzurum Rus Cephesi 385
Esacyo 377
Esad Beg 96, 97, 195
Esat Öztürk 273, 391
Esat Şimşek 388
Êsê 132, 350, 364
Eski Midyat 349, 350
Eski Pinara 329
Geliyê Sora 150
Estel 106, 134, 201, 232, 233, 249, 352
Estel Harıt Fok 148
Şemsolar 241
Estelan Aşireti 219
Estelli Caferi 148
Estelli Halahi Ailesi 281, 389
Estelli Hasan Şêxo 147
Estelli Huseynê Abdê 147
Estelli Müftü Ailesi 265
Estelli Selimo 147, 256, 265, 281, 359
Ethem Menderes 212
Etman 334, 335, 336
Etman Ağa 332, 335, 336
Etman Ağa'nın Kızı Bêzare 358
Etmanki 241, 290, 336, 337, 352
Evdılimam 319
Eydo 282, 283, 287, 361, 363
Eydo Şeyhleri 361, 363
Eynteri 303
Eynwerd Köyü 141
Saruhanê İnotlu Şabo 382
Eyup Beg Bin Timur Paşa 95
Eyüp Cenap Gürpınar 389
Eyyubi 170, 370
Eyyubi Emiri Melik Eşref 252
Eyyubi Melik Halil 80
Eyyubi Melikleri 201
Eyyubiler 71, 74, 373
Eyyüb Milli 292
Êzdara 109
Êzdin Şêr (Yezdan Şêr) 119
Ezdina 122

F
Fadl B. Salih 58
Fafê 333, 339
Fahreddin Karaaslan 69
Fahreddin Önen 216
Faik Aydın 210, 567
Fani Beg 99
Faris 107
Faris Çelebi 360, 391, 470, 472, 503, 504, 508, 509, 514, 515, 522, 526, 527
Faris Özdemir 191, 199
Farti 39
Fatıma Domana 145
Fatımi 63, 72
Fatma Hanım 114, 185, 241, 360
Favros 388
Fazıl Türk 307
Fazlı Mehmed Ağa 83
Fecri Ati 275
Fed'an Aşireti 301, 334
Fehim Adak 294
Fehmi Efendi 496
Fendi Ağa 90, 92, 93, 285, 381
Fenike 30
Ferecullah Efendi 514
Feremez Aslan 126, 127, 392
Ferhadzade Ömer Bey 82
Ferhan Ağa Dakori 151
Ferhan Bozkurt 256
Ferhan Yıldız 322
Ferhanê Aziz 322
Ferhanê Muhammed 342
Ferhokê 318
Ferruh Ekmen 359
Fettah Beg 91, 92, 94, 185
Fettah Paşa 165
Fetva Katibi Mahmud Efendi 89
Fevzi Aslan 340
Feyzi Demir 279, 566
Fındıkê (Fındık) Köyü 216
Fırat 18, 23, 27, 28, 29, 30, 37, 40, 48, 50, 66
Fırat Nehri 37, 66
File 122
Filiksinos 373, 375, 378
Filiksinos Nemrut 378
Filiksinos Tuma 375
Filistin 21, 23, 25, 29, 31, 35, 36, 385
Finike 35
Fırfêl 160
Firigya 30
Fıskin Köyü 169, 266
Flibos 41
Fransız 119, 189, 391
Fransız Askerleri 150
Fransızlar 150, 278
Frenkler 63, 64

G
Gabari Aşireti 282
Gafur Şatana 391
Galê 333
Galiyê Kûr 121
Garıs 268
Garzan 39, 139, 165, 185,

www.netewe.com

266, 296, 315, 380, 382, 383
Garzan Bölgesi 266
Garzan Zoqê 185
Gassaniler 48
Gaugemala 36
Gavri Ağa 530
Gazanhan 73
Gaziantep 176
Gebrail Tekin 203
Gebro 203
Gebro İsa Zette 203, 205
Geduk 183
Gelikur 122
Gelikûra Köyü 184
Geliyê Pira 169
Geliyê Sora 169
Gelle Hırmız 204, 205, 386
Gello Lahdo 386
Gendi 165
Ger Merro 116
Gera Cafer 112
Gercüş 17, 100, 102, 105, 111, 128, 155, 162, 170, 171, 176, 212, 249, 359, 370, 382, 532, 542, 545, 559, 565, 569, 570
Gerê Köyü 156, 158, 364
Gêrgêr (Cırcır) 375
Gergeri Aşireti 334
Germav 112
Germerro 112
Gernus 129
Gerrê 112
Gevaş 123
Gevriye 202
Gevriye Kul 386
Gevvê İbnıl Şemmas 222
Gevvo Latto 204, 206, 254
Gewrê 148, 194, 195, 199, 200, 281, 357
Gewrêler 281
Gewrık Sindi 333
Gılgamış Destanı 21, 25
Gıratılabbad 175
Gırbavi Köyleri 233
Gırbeşk 313
Gırêbiya 165
Gırêsor 223, 225, 306, 343
Gırnavaz Tepesi 25
Gırt Ali 329
Gimiraya 30
Gındêrkâ 134, 261
Gırbêl 319
Gırbellê 317
Gırbeşkê 309
Gırdem 133
Gırê Karesi 110
Gırê Sıwer 168
Gırefarıs 288
Gırêmira 167, 185
Gıreuzeyr 288
Gırgewrê 303
Gırherrînê 324
Girit Adası 269
Gırkezêra 168
Gırkust 300
Gırmozan 314
Gırrık 321
Gızrê 122
Goladarê 303
Golê 333, 335
Golliyê 94, 281, 317
Gordianus 43
Gorgis 373, 377
Gori Ağa 431, 432, 433, 435, 436, 507, 512
Gozê Ailesi 262
Gozelşêx (Altunakar) 126
Gozık 268
Gözizâde Abdülkadir Efendi 508
Granikos 35
Gregorius 39
Grigo 206, 207
Guhêrê 112
Guheşkâ 248
Gulavikâ 182
Gulê 109
Gullıka 105, 162, 170, 172, 208, 342
Gundê Aslê 122
Gundê Diyêr 183, 231
Gundê Kola 183
Gundê Uzeyr 302
Gunde Xace 128
Gundıkê Aliyê Westayê 341
Gundıkê Xêlıd 341
Gundık 113, 194, 283, 313
Gundıkê Celal 340
Gundıkê Ebdurrehman 328
Gundıkê Heci Murad 113
Gundıkê Kori 314
Gundıkê Portê 129
Gundıkê Xêlıd 341
Gurıkê Köyü 328, 329
Gurınê 340, 341
Gurııza 121
Güçlükonak 269
Güllü Hürmüz Efendi 444, 447, 449, 450, 452, 455, 458
Güney Rusya 30, 32
Güranizade Behram Paşa 98
Gürcü 26, 85, 86, 88, 89, 93, 95, 291, 324, 346, 354, 557, 558, 562, 564
Gürcü Abdullah Ağa 86
Gürcü Abdülkadir Ağa 85
Gürcü Hasan 84, 88, 89
Gürcüce 26, 557, 558, 561, 562, 564

Ğ
Ğannani 313
Ğanno Ailesi 204
Ğubêrê 322
Ğurs 89, 294, 325
Ğurs Ağası Hüseyin Ağa 91, 93, 94
Ğurs Aşireti 264, 280, 300, 302, 323
Ğurs Meşkina 296
Ğurs Vadisi 300
Ğursa Navê 301
Ğurslu Abdullah Ağa 92
Ğurslu Hasan Ağa 88, 89
Ğurslu Kullek 92
Ğurslular 91

H
H. Dolapönü S 46
H. Yusuf Tan 232
Habab (Ihvo) 153
Habeş 301
Habezbeni 170, 171, 194, 198, 266, 288, 322, 351, 390, 430
Habib B. Kays 58
Habib B. Mesleme 57
Habisê 328
Habiseli 339
Habezbeni Aşireti 351
Habt 94
Habur 28, 49, 50, 59, 478
Hacı Abbas Ağa 84, 88
Hacı Abbas Özkan 321

www.netewe.com

Hacı Abdullah 185
Hacı Abdullah Ailesi 184
Hacı Abdullah Bey 359, 360
Hacı Abdullah Çelebi 315, 492, 496
Hacı Abdurrahman 263, 280, 281
Hacı Ahmed Abrat 91
Hacı Ahmed Ağa 114, 282, 284, 285, 286, 287, 360
Hacı Ahmed Ebuzeyd 224
Hacı Ahmed Seyranê 147, 148, 226, 390
Hacı Ali 195, 254
Hacı Ali Gözü 391
Hacı Ali Temo 388, 566
Hacı Bahaddin Erdem 273
Hacı Bekır Ağa 338
Hacı Cemil Doğanay 139
Hacı Çeçen 166
Hacı Derviş 94, 457, 466, 468
Hacı Ebu Zeyd 92
Hacı Emin Kavak 117, 275
Hacı Esad Beg 96, 97, 168
Hacı Faris Çelebi 360, 470, 472
Hacı Faris Köyü 300
Hacı Fatma 311
Hacı Ferho 159
Hacı Fettah Bey 380, 381
Hacı Halid Bey 461, 463
Hacı Hamo Ağa 381
Hacı Hasan Ağa 338
Hacı Hasan Bekro 234
Hacı Hıdır Ağa 463
Hacı Hızır Ağa 459, 460, 465, 466, 468, 470, 472, 474
Hacı Hüseyin 85, 281
Hacı Hüseyin Çelebi 497
Hacı İbrahim Abbud 360
Hacı İsmail 164
Hacı İzzeddin 195
Hacı İzzeddinê Temo Gewrê 195, 390
Hacı Kermozâde Faris Çelebi 503, 508, 514
Hacı Mehmed Ağa 89, 94, 466, 468, 474, 495
Hacı Mehmed Bin Ali Avri 91
Hacı Muhammed Aslan 166
Hacı Muhammed Beg 254, 255, 256, 265, 358, 359
Hacı Musa Ağa 82
Hacı Mustafa 299
Hacı Mustafa Bin Ali 91
Hacı Necib Efendi 466, 471, 473, 476
Hacı Nimet Çavuş 382
Hacı Osman Ağa 359
Hacı Ömer Özel 234, 281, 389, 390
Hacı Reşid Ağa 381
Hacı Sadık Ağa 83, 84, 87
Hacı Said Efendi 435
Hacı Salaho 247
Hacı Sinan 306, 311
Hacı Sinan Türk 306
Hacı Süleyman Ağa 84, 86, 88, 97
Hacı Süleyman Paşa 468
Hacı Şefiko 182
Hacı Şehmus Zeytinci 224
Hacı Şeyh Ağa 98, 271
Hacı Xalef Bıro 281
Hacı Yusuf Çelebi 513
Hacı Abdullah 358
Hacı Abdullah Beg 271
Hacı Ali Tan 235, 372
Hacı Beg 271
Hacı Derbas 320
Hacı Hamzayê Hasen 168
Hacı Hasan 300
Hacı İsa Cengiz 372
Haci Kesan 164
Hacı Ömer Özel 235
Haci Sılêmana (Süleymana) 108, 165, 168
Hacı Sinanlar 311
Hacı Yusuf 5, 168
Hacıfarıs 301
Hacikê Abbasê 179
Haciya 333
Hackermozade 360
Haco 129
Haco Ağa 104, 117, 189, 387
Haco Ailesi 168
Haddad Ailesi 30, 202
Haddadlar 202
Haferê 342
Haferi Köyü 261, 342
Hafız Ali Efendi 484, 490, 494, 504, 510, 516, 521
Hafız Hüseyin Efendi 497, 514, 515, 521, 528
Hafız Mehmed Efendi Hâcegân 468
Hafız Mehmed Paşa 97
Hafir (Korucu) 201, 206
Hafirlik 179, 362
Haftexwan 302
Hah 374, 375
Haham Yehuda Ağa 500
Hahoyo Cabdalla 377
Hakim Efendi 496
Hakkari 37, 60, 115, 263, 287, 336, 363, 380, 383
Halahi 134, 221, 233, 234, 281, 354, 389, 390
Halaho 134
Halani 129
Haldah 194, 196, 250, 544
Haldiler 18, 26
Haleb Metropoliti 177
Halef 18, 19, 76, 216, 376, 378, 381, 382, 422, 456
Hacı Abdullah Ağa, 382
Halep 27, 30, 61, 63, 65, 66, 69, 70, 81, 114, 251, 380, 383, 385, 566
Halep Atabegi Zengi 69
Halep Metropoliti 251, 566
Halid B. Bermek 58
Halid B. Yezid 58
Halid Bin Velid 49, 51, 53, 54
Halife Memun 58
Halife Mutemed 57
Halife Mütevekkil 58
Halil Ağa 83, 87, 93, 191, 457, 467, 469, 471, 473, 474, 476, 512
Halil Beg 264
Halil Begi 352, 353
Halil Begi-Hevêrki 212
Halil Bin Hacı Mustafa Bin Ali Kahya 94
Halil Edhem 76
Halil Gönenç 264, 281, 567
Halil Karadeniz 226
Halil Özdemir 223
Halil Paşa 83, 87, 503
Halime 124, 144, 145

www.netewe.com

Halime Deywan 145
Halimetil Sadiyye 292
Halit Demir 302
Halkın Demokrasi Partisi 330
Hama 30, 64, 65, 77, 217
Hama Şehri 297
Hamdan Oğlu Davut 59
Hamdan Oğlu Hüseyin 59
Hamdan B. Hamdun-i Tağlibi 58
Hamdaniler 58, 60
Hamdo Hacikermo 391
Hamdullah Beg 274, 364, 391
Hamdullah Bey (Ökmen) 273, 388
Hamdullah Bey Hâmise 502
Hamdun 58, 322
Hamid B. Kantabe 58
Hamid B. Said 58
Hamidi Şeyhleri 158, 276, 302, 341, 391
Hamidiler 302, 361, 363
Hamidiye Alayları 319, 384
Hammed Haseno 256
Hammed Merşo 245
Hammed Temo 388
Hammıkâ 326
Hammurabi 22
Hamo Ailesi 278, 343
Hamrin Nahiyesi 382
Hamzayê Yusufê İsa 168
Hamziyan 301
Hana Kerimo 202
Hanaq Köyü 167
Hanatori Ağa 460
Sultan Ahmed Beg 81
Hanefi 183, 232, 267, 346
Hani 24, 55, 66, 69, 137, 375, 500, 534, 539, 544, 546, 547, 549, 555
Hanna Ağa 437, 440
Hanna Darati Efendi 472
Hanna Dolapönü 49
Hanna Elkas Efendi 503
Hanna Gevve 203
Hanna Gülyağı Ağa 206, 438
Hanna Hedaya Efendi 460, 461
Hanna İbrahim 177, 251, 566
Hanna İbrahim Erdê 177
Hanna Karabet 466, 468
Hanna Kas Efendi 503
Hanna Safer Efendi 444
Hannal Kass 286, 287
Hanne Kûno 206
Hapsenas 249, 264
Hapsenaslı Beyt Keleş 148
Haramhıddad 314
Haramiye Köyü 224
Haramşeddad 313
Harba 308
Harbuxt (Harbuht) 60
Harbuxtlu Mervan B. Kek 61
Harezmiler 73
Harıt Siço 223
Harıt Fok 148, 220, 223, 225, 226, 233, 245, 246, 352
Harıt Taht 11, 148, 220, 223, 224, 225, 226, 233, 352
Hariciler 57
Harpagos 33, 34
Harput 27, 39, 63, 65, 69, 70, 115, 146, 151, 376, 387
Harran 23, 29, 33, 45, 51, 52, 64, 65, 66
Hartiripolis 46
Harun Reşid 58, 228, 251
Harun Reşid'in Oğlu Kasım 58
Haruna Aşireti 168, 267, 269
Haruniler 56, 91
Haruniye 91
Harzem Köyü 96
Hasan B. Hamdan 60
Hasan Begler 390
Hasan Feho 382
Hasan Halil 245
Hasan Halis Efendi 442
Hasan Hüsnü Efendi 479, 502
Hasan İşler 218
Hasan Kahya 84, 88
Hasan Kulab 104
Hasan Osman Çavuş 147
Hasan Seyranê 390
Hasan Şemdin 174, 187, 241, 359, 360, 382
Hasan Temo 195
Hasan Üstün 147
Hasan ve Müslüm Yıldırım 332
Hasanê Çuçanê 166
Hasanê Osman 337
Hasanê Seyro 162
Hasankale 226, 245
Hasankeyf 12, 17, 46, 49, 53, 54, 56, 59, 60, 61, 63, 64, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 76, 77, 78, 80, 100, 102, 103, 104, 106, 121, 132, 155, 158, 183, 184, 185, 196, 201, 204, 217, 218, 221, 231, 252, 254, 264, 266, 267, 289, 307, 313, 346, 349, 350, 354, 364, 373, 374, 375, 376, 382, 450, 451, 452, 454, 455, 456, 458, 566, 569
Hasankeyf Artukluları 69, 70, 71
Hasankeyf Eyyubi Emirliği 170
Hasankeyf Eyyubileri 74, 252
Hasankeyf Patriği 373
Hasankeyf Vakayinamesi 252
Hasar Nahiyesi 381, 382
Haseki 120
Hasêkorê 129
Hasenan Aşireti 284, 299
Hasenekan 320
Haseni 357
Telli Ağa 381
Hasip Kaplan 269
Hasoyê Bırahim 186, 187
Hassê Korê 162
Hasse Şêxi 130
Hassı Hümayun 323
Haşim Haşimi 355, 370
Haşman Ağa 89
Hattuşaş 23, 24
Hatxê 328
Havarilik Kürsüsü 376
Havıkê 109, 387
Havrê 172
Havri Efrayim Efendi 472
Hawar Dergisi 393
Hax 128, 132, 146, 166, 247, 371

www.netewe.com

Hayale Mıntıkası 156
Haydar Beg 88, 89
Hayderanlar 123
Hayik 38
Hayrettin Demir 298
Haytem Kalesi 252
Hazar Denizi 37
Hazarê 147
Hazarê Hanım 241
Hazbeni 194
Hazime B. Hazım 58
Haznedarı Süleyman Ağa 90
Hazreti Ömer 332, 344
Hazro 289, 315, 381
Hazrolu Seyfeddin Bey 381
Habezbeni 171, 191, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 212, 217, 246, 249, 250, 255, 276, 281, 288, 322
Habezbeni Ağası İbrahimê Ahmed 212
Habezbeni Aşireti 194, 195, 217, 255, 276, 322
Habezbenili İzzeddin Ağa 148, 200
Heci Mıhemed 308, 317
Heci Şêxmus 341
Heço Ağa 433, 434
Hêdılê 122
Helah 14, 134, 233
Helax 132, 133, 134, 184, 233, 234, 248, 261, 350, 371, 565, 566, 567, 569
Helax Süryanileri 133
Helaxlı (Ahlah) Aileler 206
Helaxlılar 134
Helaxlı Haci 261
Helaxlı Mala Gıjjo 141
Helenistik 21
Helime 168
Hêlıya 314
Hemdani 321
Hemdani Kuruş 321
Hemê Şêro 325
Hemedan 32, 37, 161
Hemmara 168
Hemmıkâ (Alyan) 108, 164
Hemo Ağa 435
Hepat 25
Heraklius 46
Herbakâ 268
Herdax 113
Heredot 30, 32
Heremreş 315
Hermeyse 128
Herno Ağa 499
Hesar 170, 171, 183, 191, 192, 194, 198, 199, 200, 249, 308, 337, 391
Hesar Aşireti 191
Hesarlı İsmail Ağa 199, 200
Hesarlılar 199, 200
Hesenan Aşireti 320
Hesenê Şemdinler 125
Heskalê 132, 136, 234, 350
Hesoyê Bırahim 188
Hespıst 122
Hessına Aşireti 267, 270
Hêşeri 317, 318, 320
Heşterek 123, 124, 125, 127, 128, 161, 168, 169, 550, 565
Heşterekli Cımo Ağa 168
Heştuvan 109
Hetma 269
Hevalkıras 356
Hevedan 289
Hevedinê 121, 295
Hevêrka 104, 106, 108, 202
Hevêrki 102, 103, 104, 105, 106, 107, 148, 170, 208, 212, 222, 223, 226, 337, 341, 352, 353, 360, 361
Heybet 179
Heysem B. Said 58
Heysem Kalesi 64, 70, 74
Heyto 317
Hezex 267, 268, 347, 348, 365
Hezbaniyye Kürt Aşireti 72
Hıdır el-Kasım 91, 92
Hıdır en-Neccar Bin Bâşlı 94
Hıdır Mehmed Said Ağa 92
Hıdır Özderinç 391
Hılêliyê 68, 310
Hınçak 385
Hınıs 289, 290
Hıristiyanlar 54, 79, 96, 134, 350, 356, 377, 557, 560, 563
Hırmeyse 103, 104
Hırmız (Hürmüz) Ailesi 204
Hısn-ı Mansur 65, 68, 70
Hısn-ı Ziyad 65
Hızır Ağa 82
Hızır Sabri Efendi 460
Hızni Çınar 157
Hicaz 74, 114, 342
Hıddadê 317
Hıddedi 319
Hıllanê 288
Hilmi Yücel 228, 568
Hilvan 307
Hılwa 168
Hımêdiyê 192
Hımran 318
Hindi Efendi 492, 496, 502, 520
Hindistan 36, 293
Hindizadeler 359
Hınıs 319
Hınnara Nimet 136
Hint 23, 24, 25, 31, 32, 34, 37, 38, 47
Hint-Avrupa 23, 24, 25, 31, 32, 34, 38, 47
Hire Arapları 45
Hırmız Ailesi 204
Hırpê 125, 126
Hisar 191
Hisar Aşiretleri 249
Hitit 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 32
Hıto Ailesi 127
Hizan 60, 81, 381, 382
Hizka Kabilesi 314
Hizo-Hizuwê 184
Hob Köyü 381
Hobanlı Osman Bin Abdi 382
Homan 141
Homeros 30
Hommoşke 224
Hop Geçidi 17, 100, 332
Hopo 337
Horasanlı Ebu Müslim 56
Horê 281, 302
Hori Firim Efendi 469
Hormız 108
Hoser 268
Hoska 194, 195, 217, 322
Hozan Beg 141
Hozê 374
HP 359
Hrant 38

www.netewe.com

Hubelki 178
Humus 64
Hurikê 119
Huristan Yakub Efendi 499
Hurri 18, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 47, 106
Hurşid Beg 98
Husênê Emin (Demirer) 157
Huseynê Abdê 148, 388, 390
Huseynê Ferho 117, 145
Huseynê Haci Ali 168
Huseynê Omeri 339
Huseynê Qenco 306, 310, 311
Huseynkê Osmanlar 329
Husoyê Bıhelfê 140
Hülagu 66, 73
Hüsameddin Timurtaş 65
Hüseyin Abdê Güneştan 148, 241, 243
Hüseyin Ağa Bin Selim Beg 91
Hüseyin Altunkaya 246, 392
Hüseyin Bin Hasan Ağa 88, 89
Hüseyin Çelebi 151
Hüseyin Eri 228
Hüseyin Hilmi Efendi 466, 467
Hüseyin Nesimi Efendi 506, 511
Hüseyin Şa'bo 391
Hüseyin Şükrü Efendi 504, 510, 522, 528
Hüseyin Şükrü Paşa 99
Hüseyin Velo Ağa 438
Hüseyin Yıldız 313
Hüsnü Adsız 158, 566
Hüsnü Ceylan 263
Hüso Ali Yunus 148
Hz. Ali 57, 369
Hz. İbrahim 29
Hz. İsa 42, 43, 45, 52, 267
Hz. İshak 29
Hz. Muhammed 50, 52, 54, 292, 369
Hz. Nuh 28, 29
Hz. Osman 57
Hz. Ömer 49, 51, 53, 292, 362
Hz. Peygamber 369
Hz. Yakub 29
Hz.Fatima 369

İ

I'merin 268
İbn Dimne 61
İbn Hacer 67
İbnul Ezrak 252
Ibrahim Abbud Şen 392
İbrahim B. Sokman 69
İbrahim Ahmetko 222
İbrahim Fehmi Efendi 433, 442
İbrahim Hakkı Efendi 464, 466, 467, 494, 502, 504, 510, 517, 523, 529
İbrahim Kaya 204
İbrahim Oğlu Abo Ağa 381
İbrahim Oğlu Numan Ağa 382
İbrahim Oğlu Veli Ağa, 382
İbrahim Özmen 302
İbrahim Paşa 305, 306, 310, 311, 319, 355
İbrahim Şabo 204, 212
İbrahim Talat 442, 445, 448, 450, 453, 455
İbrahimê Ahmed 212, 342
İbrahimê İsmailê Hasan Şemdin 198
İbrahimê Kado 320
İbrahimê Mahmud 330
İbrahimê Tahır 119
İbrahimiyê 320
İç Anadolu 23, 30
İdil 17, 267, 268, 269, 270, 347, 348, 365, 537
İdil Quzıkê 196
İdil-Cizre 140, 295
İdris-i Bitlisî 80
Iğdır 72, 194
İğnatiyo Davut 378
İğnatiyo Davutşah 378
İğnatiyos Abdulgani 378
İğnatiyos Abdullah 379
İğnatiyos Abdulmesih 379
İğnatiyos Abdunnur 379
İğnatiyos Behnam 379
İğnatiyos Behnem 378
İğnatiyos Davut 378
İğnatiyos Fetros 379
İğnatiyos Filatos 378
İğnatiyos Gevergis 379
İğnatiyos Habip 379
İğnatiyos Hadaye 378
İğnatiyos Halef 378
İğnatiyos İbrahim 378
İğnatiyos İlyas 379
İğnatiyos İshak 379
İğnatiyos Mama 378
İğnatiyos Matios 379
İğnatiyos Nimetullah 378
İğnatiyos Nuh 378
Iğnatiyos Sobo 373
İğnatiyos Şahap 378
İğnatiyos Şemun 379
İğnatiyos Şeylillah 378
İğnatiyos Şükrullah 379
İğnatiyos Yakup 378, 379
İğnatiyos Yeşu 378, 379
İğnatiyos Yuhanna 379
İlam 341
İlozê 172
İlyas Ağa 84, 88
İlyas Cinanci Efendi 474
İmâdiye 97
İmadüddin Ali 67
Imbarçıya 288
İnce Bayraktar Mehmed Paşa 96, 97, 168
İndra 25
İndüs Irmağı 36
İngilizce 160
İpek Yol 51, 164, 221, 302, 308, 316, 322, 323, 328
Irak 12, 35, 36, 45, 49, 59, 72, 95, 155, 156, 189, 202, 234, 251, 258, 271, 278, 284, 304, 312, 313, 328, 330, 369, 372, 380, 558
İran 21, 24, 30, 31, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 44, 46, 59, 68, 103, 108, 121, 130, 131, 132, 159, 161, 197, 202, 296, 322, 329, 341
İran Kürtleri 380
İran Safavi 341
İsa 202
İsa Beg 104, 358
Muhammed Beg 358
İsa Begê-Dekşuri 212
İsa Begî 102
İsa Begi 248, 352, 353

www.netewe.com

İsa Begiler 262
İsa Ekingen 208, 392
İsa Goriye Ağa 452
İsa Hacı Fettah 88
İsa Körpe Ağa 444
İsa Oğlu Ali Ağa 382
İsa Xan 130
İsa Zettê 211, 278, 386, 387, 388
İsa Zettê Çelme 203
İsapar 283, 288
İsayê Hamo 199, 203, 278, 387, 388
İshak Kaya 204
İshak Şabo 204
Işık Emer (İsayê Ömer) 125
İskan Xalef Abdullah 256
İskandinavya 31, 32
İskender Adem Efendi 503
İskenderiye 36
İskenderoğlu 173
İskenderun 35, 36, 279
İskitler 27, 30, 31, 32
İslam Ağa 358
İsmail Ağa 176
İsmail Beg 265
İsmail Efendi 98
İsmail Hakkı Efendi 488, 492, 503, 513, 520
İsmail Selimo Ağa 444
İsmail Verdi 382
İsmailê Mıhemed 198, 199
İsmailê Şakır 159
İsmailê Verdê 107, 133, 136, 137, 144, 179
İsmet Şerif Vanlı 172
İsokâ 141
Isparta 115, 211, 338
İsrail 326, 344
İssos 35
Istabl-i Mire Şerif Ağa 98
İstanbul 4, 5, 11, 12, 35, 43, 44, 48, 96, 114, 118, 166, 168, 180, 202, 203, 212, 224, 244, 273, 275, 346, 363, 380, 386, 388, 391, 565, 566, 567, 568, 569, 570
İstanbul Bakırköy 203
İstanbul Boğazı 35
İstiklal Mahkemesi 203
İstililê (Akarsu) Köyü 80, 326, 330, 339, 340
İstililê Olayı 336
İsveç 203, 218
İsviçre 287
İşo Akkaya 202
İştar 22
İttihat ve Terakki Partisi 385
Iv. Gorgis 377
İvan Köyü 167
Ivanlı Mıstıkê Şenge 115
İwan 122
İyaz Bin Ğanem 49, 51, 52, 53, 57, 344
İyavennis İsmail 378
İzar Köyü 165, 112
İzbino 262
İzeddin Yıldız 142
İzêwa 184
İzivê 183
İzmir 208, 234, 274, 279, 294, 332, 359, 495, 502, 567
İzmir Kula 234, 390
İzol Aşireti 306, 314
İzzeddin Mesud Zengi 65
İzzeddinê Temoyê Gewrê 198

J
Jovinian 44
Jön Türk 275
Julianus 43

K
Kabala 88, 89, 91, 294, 295, 297, 298, 299, 349
Kabasakal İbrahim Ağa 83, 87
Kâbe Köyü 202
Kaddur Bey 148
Kadeş Antlaşması 24
Kadı Mehmed Necip Efendi 94
Kadiri 363
Kadolar 296
Kadri Bey 99
Kadri Cemilpaşa 149
Kaffıl Bia 253
Kafkas Dilleri 25
Kafkaslar 30, 31, 32
Kafkasya 23, 232, 289, 324
Kahire 234, 262
Kahta 65
Kahve Mırrası 312
Kalatül Mara 51, 53
Qelenderan 91
Kalo Ağa 500
Kambo Ailesi 285
Kamışlı 68, 110, 140, 162, 229, 234, 240, 261, 306, 366, 568, 570
Kamil Beg 391
Kamil Boran 273, 274, 360
Kâmil Seyfeddin Ebubekir 73
Kando 377
Kani Genıkê 282
Kânî Mırê 112
Kâni Sor 302
Kanispiya Jêr 314
Kânispiya Jor 309
Kaniya Eliya 306
Kâniya Mazın 158
Kaniya Şêx 333
Kaniyê Reş 269
Kapadokya 39, 43
Kappo 185, 216
Kara Kulak 319
Kara Muhammed-i Türkmani 67
Kara Tajdin 172, 241, 279, 334
Kara Xırab 164
Kara Yusuf Beg 78
Kara Yülük Osman Beg 78
Ergani 70
Karaboğa 318
Karacadağ 284, 315, 325
Karadeniz 36, 38, 226, 284
Karadenizlilerin Kemençesi 357
Karahan Ailesi 307
Karahasan Köyü 156
Karahisarlı Abdi Efendi 98
Karakaş Mehmed Ağa 82, 87
Karakeçi Aşireti 381, 384
Karakeçi Aşireti Reisi Halil Bey 381
Karakoyunlu Bayram Hoca 67
Karakoyunlular 74, 75, 78, 79
Karakulak 317, 546
Karakuye 314
Karapar 288

www.netewe.com

Karapeçe 288
Karasu 154, 178, 206
Kâraz 303
Kardaka 18
Karduk 38
Kareci 316
Karhêta 283
Karman 313
Karrasi Köyü 308
Kartmin (Qertmin) 132, 228, 230, 247, 248, 371
Kartmin Grubu 228
Kartmin Seyyidleri 134, 178
Kasê Köyü 313
Kasıka 104, 108, 143, 145, 165, 167, 168, 326
Kasıkalılar 168
Kasım Ağa Deyri 89, 90
Kasım B. Cihangir 79
Kasımê Osman 158
Kasıka Mezarlığı 167
Kasr Köyü 194, 255, 381
Kasra Savme 334
Kasrı Qenco 311, 316
Kasrışirin Anlaşması 131
Kasrik 129, 191
Kasrik Boğazı 178
Kassikiler 295
Kassitler 167
Kastelunê 249
Katırcı Yusuf Cano 264
Katolik 178, 277, 286, 291, 325, 346, 347, 348, 349, 350, 469, 471, 474, 531, 557, 558, 562, 563
Kavad 45, 46
Kavaklı Paşa 119
Kavlê Bana 268
Kavreş 310
Kavs 324
Kavsan 283, 554
Kaya Onur 212
Kayapınar 195, 196, 228, 249
Kaynun 316
Kayseri 39, 43, 86, 96
Kayserili Uğur Mehmed Ağa 86, 96
Kazabuke 322
Kedi Osman Ağa 83, 87
Kêdıl 158
Kefer 353
Kefer Gevsen 171
Keferallab 132, 134, 182, 226, 231, 232, 233, 234, 249, 259, 260, 261, 263, 565, 570
Keferbê 132, 136, 138, 140, 144, 145, 162, 171, 234, 350
Keferboran 118
Kefercevzen-Gercüş 171
Keferhuvar 211, 226, 244, 249, 254, 255, 256, 257, 265, 278, 282, 369, 382, 387, 389, 548, 566, 570
Keferhuvarlı Xalef Beg 211
Keferhuvarlı Hacı Muhammed Beg 254
Keferili Abdülhay'in Oğlu Halil 382
Kefertut 41, 50, 56, 315, 320, 353
Keferza Jêr 183
Keferza Jor 183
Keferzê 107, 132, 133, 135, 136, 138, 179, 234, 266, 350
Keferzêli Mala Şêxê Bazidler 361
Keferzota 179, 249, 358, 369, 548
Keferzota Şeyhleri 369
Kefiston 259
Kefra Tajdo 171
Kefralbê 158
Kefrê 124, 176, 172, 280
Kefrê Ağaları 241
Kefsannor 333
Kefsengê 144
Kefsura Dermemmıkâ 133
Kefsura Domana 159
Kefşerin 259
Kefzengê 133
Kejıka 184
Kekvan 160
Keldani 44, 346, 468, 469, 471, 474
Keleğirê Köyü 156
Keleha Heci Şêxmus 341
Kelehê 162, 172, 241
Kelekê 306
Keleş Hammolar 246
Keleş Mêrê 280
Keleşler 307
Kemal Erdoğan 239
Kemal Göze 327
Kemal Nehrozoğlu 208, 359
Kemala Aşireti 309, 310
Kembelu 288
Kemençe 109, 339, 357
Kemmê 132
Ken'hud Muslavi 311
Kenan Nehrozoğlu 208, 569
Kenan Nuri Nehrozoğlu 359
Kenan Ülkesi 29
Kenanki 129
Kendiryan Hanna Efendi 493
Kenenkâ 129
Kepraf Köyü 183, 185
Kerbent 112
Kerbent Seyyidleri 138
Kerboran (Dargeçit) 11, 12, 17, 100, 102, 103, 106, 108, 110, 113, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 130, 133, 138, 147, 158, 165, 167, 184, 206, 217, 225, 233, 241, 247, 254, 295, 345, 347, 355, 367, 370, 445, 447, 450, 453, 455, 458, 533, 550, 565, 566, 567, 570
Kerboran Arbayê Mirekleri 241
Kerboz 247, 372
Kercevs 430, 436, 437, 439, 441, 442
Kercoz (Gercüş) 17, 100, 105, 124, 125, 143, 146, 162, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 180, 181, 183, 187, 191, 195, 197, 198, 199, 200, 208, 212, 241, 249, 251, 254, 257, 258, 263, 276, 341, 358, 359, 360, 361, 364, 370, 388, 389, 391, 566, 567, 570
Kercoz Ağaları 125, 389
Kercoz Aşiret Reisi İsmailê Hasanê Şemdin 124
Kercoz Aşireti 138, 143, 171, 172, 177, 567

www.netewe.com

Kercoz Êrdê 254
Kercoz Gullıka Ağası Abdiyê Hemzıkê 140
Kercozlu Bedreddinê Haci Osman 175
Kercozlu Yusuf Ağa 174, 388
Kerengo 314
Kerimo 179
Kerkınnê 132, 133, 138, 217, 350
Kerkuşi 357
Kerkük 24, 25, 32, 39, 85, 89, 92, 258, 304
Kerküklü Mustafa Ağa 85, 92
Kermas Köyü 61
Kermêtê 333
Keroyi 306
Kerrikê 317
Kersıvan 333
Kerşaf (Keferşamo) 154, 202, 206, 218, 248, 249, 349, 570
Kertuven 315
Keşiş Gölü 27
Kevırê Bukâ 337
Kevo Ağa 432, 433, 438, 440
Keyaksares 32
Keyhüsrev 23, 34
Keykubat 32
Kılavuz 119
Kıllıt 256, 277
Kırım 30
Kırkat 162, 191, 196
Kırkdirek (Kırdilek) 283, 288, 304
Kırtaş Ailesi 65
Kıs Gori Ağa 431, 432
Kızılbulut 197
Kızılırmak Nehri 23, 33
Kızıltepe 12, 15, 41, 50, 56, 103, 104, 129, 156, 281, 283, 292, 293, 300, 302, 304, 307, 308, 309, 316, 318, 320, 323, 324, 325, 332, 346, 347, 532, 545, 547, 559, 565, 566, 567, 569, 570
Kibele 299
Kiçan 270
Kika 288
Kikan (Kikiler) 17, 129, 280, 294, 306, 308, 309, 310, 315, 316, 321, 323, 351, 355, 384
Kikan Ağaları 310, 312
Kikan Ağası Mehmet Ali 310
Kikan Ağası Reşit 310
Kikan Çırıkan Ağaları 323
Kikanlılar 310, 311
Kiki 88, 89
Kiki Abdi Ağa 92
Kiki Ağası Ahmed Molla Ali 92
Kiki Osman Ağa 83, 87
Kılıçaslan 319
Kilis 81, 83, 86, 87, 96
Kilisli Kasım Ağa 83
Kilisli Zeynel Beg 86, 96
Kıllıt 277
Kilyat 191
Kimmerler 27, 30, 32, 38
Kinderib (Söğütlü) 222, 227, 249, 253, 255, 257, 566
Kıras 356
Kırat Aşireti 119
Kiraxila Jêr 158
Kiraxila Jor 158
Kırkat 172, 200
Kırkat Olayı 198
Kıtan 357
Kivax 160
Kızılbaş Alayı 274
Klikyalılar 33
Koca Yusuf Ağa 82, 83, 87
Kocaeli 208
Koçek 178
Koçeka 326, 328, 341, 342, 337, 340, 565
Koçeka Ağaları 341
Koçeka Ağası Hamo 151
Koçeka Lideri Hamo 341
Koçer Aşiretleri 267, 270
Koçhisar 92, 93, 94, 504, 509, 516, 521, 522, 528
Koği 288, 289
Kolıkâ 169
Konya 275, 391
Konya Lisesi 275
Kopeli Köyü 189
Kopraz 109
Kor Uso 317
Korıxçi 288
Korsot 27
Kose 337
Kose Mıntıkası 249
Kostantin Malatyalı 378
Koşeka Kabilesi 315
Koxer 357
Kozê 249, 333
Kozluk 44, 139, 165, 295, 296
Kölesiyan 96
Kömirli Ailesi 287
Köprülüzade Mehmed Ağa 90
Kör Hüseyin Ağa 82
Köse 86, 89, 96, 155, 250, 271, 276, 278, 279, 282, 297, 300, 349
Köse Ali 89
Köse Köyleri 279
Köse Paşa 86, 96
Kral Hayk 38
Krasos 40
Ksenephon 38
Ktesiphon 23
Kubad 159
Kucıka 328
Kuça Gura 317
Kudê 333
Kudüs 22, 23, 33, 35, 42, 63, 72, 376
Kuferdel 283
Kuhêla 184
Kulduman 317
Kulp 123, 307, 381
Kulpo Romi 159
Kum 356
Kumuk Türkleri 201
Kundakçı Oğlu İshak 57
Kundakçıoğlu 59
Kundel 178
Kûneyn 158
Kunnıfır 283
Kur'un 321
Kuraharam 283
Kurehelal 283
Kuresa 165
Kurıma 334
Kurrê 178, 301
Kurrê Dağı 178
Kurrıkmettına 333
Kurtalan 44, 112, 119, 165, 191, 296

www.netewe.com

Kurtalan Pekendê 143
Kuru Serpır Zêri 183
Kuşuh 25
Kutbeddin Hamidi 197
Kutbeddin İlgaz 65
Kutbeddin Muhammed B. Zengi 66
Kutbeddin Sokman 70
Kutbeddin ve Ataullah Hamidi 360, 364
Kûzerib 283
Kuzey Afrika 250
Kuzey Azerbaycan 328
Kuzey Irak 128, 284
Kuzey Irak Dağları 189
Kuzey Suriye 25, 28, 43, 47, 110, 150, 162
Küçük Ahmed Ağa 82
Kürdistan 77, 80, 81, 106, 357, 383, 385
Kürt 13, 17, 47, 60, 62, 72, 77, 78, 80, 89, 106, 109, 115, 118, 120, 121, 123, 125, 127, 142, 151, 154, 158, 159, 160, 165, 172, 177, 183, 293, 308, 313, 324, 334
Kürt Abdal Ağa 165
Kürt Kikan Aşireti 280
Kürt Mervani 62
Kürt Surçi Aşireti 282
Kürt Şervan (Şirvan) 77
Kürt Yezidi 262, 280
Kürtçe 128, 154, 161, 306, 347
Kürtler 35, 47, 101, 127, 130, 138, 140, 159, 168, 176, 177, 182, 190, 219, 230, 247, 248, 250, 267, 321, 345, 346, 347, 349, 351, 354, 374, 377
Kürt-Yezidi 298
Küynar 169

L
Laban 29
Lagaş 20
Lahmi 45, 48, 251
Lala Kasım Beg 81
Lale Hanım 114, 157
Latifê Cımo 115, 126
Latifiye 96
Laz Osman Paşa 99
Lazca 26, 561, 562, 564
Lazverdi 20
Lêf Aşiretleri 294, 300
Lejin 304
Lepêna 158
Liazar 57
Lice 61, 65, 74, 81, 147, 187, 189, 303
Lidya 30, 33
Litipris 26
Liyan 112
Lok 356
Lugarzargiz 19
Lukullus 39
Lübnan 24
Lütfullah Efendi 91

M
M. Ali Arıkan 232, 234
M. Emin Demir 298
M. Selim Öztürk 273
M. Şerif Nehroz (Yenigün) 202, 212, 216
Ma'sara 289
Maari Köyü 151
Macar 346
Macid Beg 99
Maden 252, 389, 391
Madenli İbrahim Deli Balta 389, 392
Maduva 31
Mafıryan Cabdellahad 377
Mafıryan 15, 362, 393, 394
Mahal Lahmiyye 251
Mahallemi Begleri 257, 264
Mahallemi Mirleri 262, 264, 265, 360, 390
Mahallemiler 102, 121, 251, 252, 348
Mahallemiyeli İsa Beg 88
Mahallemi 73, 102, 104, 106, 165, 170, 173, 177, 180, 191, 194, 203, 211, 219, 220, 225, 243, 245, 247, 248, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 257, 259, 260, 263, 264, 265, 279, 289, 290, 298, 299, 302, 337, 358, 387, 389, 422, 430, 431
Mahallemi Aşireti 170, 171, 191, 194, 219, 248, 249, 252
Mahallemi Emiri Mesud 252
Mahallemi Kunıb 260
Mahallemi Miri Xalef Beyi 387
Mahallemiye 74, 249, 252
Mahalmoyo 249
Mahmasına Ailesi 139
Mahme Reşkê 119
Mahmi 234
Mahmud Ağa 82
Mahmud Arıkan 212, 226, 359, 392
Mahmud Bin Fettah Beg 94
Mahmud Derbo Ağa 500
Mahmud Güneş 212
Mahmud Molla İsmail Ağa 500
Mahmud Oğlu Hamid Ağa 382
Mahmud Siço 246
Mahmudê Osman 124, 156
Mahmudi Aşireti 77
Mahmudki 279, 290, 336, 338, 339, 352
Mahmuşo 129
Mahmut Duyan 314
Mahmut Öztoprak 392
Mahmutki 241
Makdisi Simo 462
Maksi Elyas 206
Maku Şehri 130
Mala Abbas 162
Mala Abdoyi 175
Mala Abdullah 127
Mala Abduşi 120
Mala Ağa 284, 350
Mala Ağayê Sor 184
Mala Ahmed Yusuf Hasen 104, 125, 167
Mala Ahmo 178, 179
Mala Ali Bedri 195, 322
Mala Ali Bilalo 184
Mala Ali Sofi 154
Mala Ali Şere Meşkini 302
Mala Alireşıka 120, 184
Mala Aliyê Mahame 168
Mala Alkê 301
Mala Amervi 173
Mala Amo 184
Mala Anterki 184
Mala Ârfe 142
Mala Askeri 296

www.netewe.com

Mala Aşık 284
Mala Avdê 138
Mala Azem 127, 140
Mala Bedriki 138
Mala Behlıka 104
Mala Behremki 184
Mala Bettus 324
Mala Bırê Elo 178
Mala Birhimê Xalef 340
Mala Bozo 155
Mala Bubê 283, 304
Mala Cemile Sılê 270
Mala Cevher 118
Mala Cıbo 370
Mala Cımo 123, 148, 370
Mala Cum 328
Mala Çeçen Beg 305
Mala Çerko 218
Mala Çıltırra 135
Mala Çomerkâ 178
Mala Davo 302, 320
Mala Davudo 164, 307
Mala Dılıkâ 135
Mala Ebdullayê Xalef 270
Mala Ebuzeyt 301
Mala Edi 127
Mala Elikê 316
Mala Eliko 138
Mala Elo 178
Mala Emo 308
Mala Ferman 182
Mala Fetho 127
Mala Finnikê 327
Mala Fırmo 138
Mala Garo 301
Mala Genco 327
Mala Gevri 284
Mala Gınderkâ 134
Mala Guhişkân 155
Mala Gulavikâ 182
Mala Gulê 184
Mala Gurri 135
Mala Ğazikâ 134
Mala Ğizorki 125
Mala Haci Huseynê Koği 289
Mala Haci İlyas 175
Mala Haci 130
Mala Haci Abdullah 121, 184, 351
Mala Haci Hıso Oso 327
Mala Haci Süleyman 122
Mala Haciyê Fatımê 135
Mala Hallac 309, 319
Mala Hamo 277, 342, 343
Mala Hannıkê 139
Mala Hasan Bajari 289
Mala Hasan Şemdin 144, 172, 361
Mala Hasenê Osman 147
Mala Haseno 175
Mala Hassê Bereket 165
Mala Havıkê 150
Mala Hayderkâ 120
Mala Hecco 301
Mala Heci Elo 307
Mala Hemed 177
Mala Hemkê 133
Mala Hevşiki 178
Mala Hıseynê Şıvên 182
Mala Hıseynê Xızali 135
Mala Hubelki 178
Mala Huseynê 111, 248, 308, 330
Mala Huseynê Mele 341
Mala Huseynê Mir 111
Mala Huseyni 284
Mala Huseynkê Osman 329
Mala Hüseynê Sado 307
Mala Hüso 155
Mala Hüso Xalef 233
Mala İbrahimkâ 182
Mala İsko 177
Mala İslam Ağa 216
Mala İsmail 133, 135, 156, 337
Mala İsmailê Hıso 138
Mala İsmailê Verdê 133
Mala İsteyfo 139
Mala Kado 296
Mala Kambo 284, 285
Mala Kandıkâ 120
Mala Katê 314
Mala Kayyo 303
Mala Kejıkâ 184
Mala Kejjo 138
Mala Keleş 307
Mala Kermexana 135
Mala Keyxwa 191, 193
Mala Kıççukâ 120
Mala Kınê 109
Mala Köse 155
Mala Kuheyli 184
Mala Levend 138, 144, 151, 155
Mala Mahmasına 139
Mala Mahme Gevrâ 120
Mala Mahmud 119
Mala Mehmedo 154, 155, 202, 210, 362, 387
Mala Melho 301
Mala Mela 248
Mala Mele 177
Mala Mıho Tezel 330
Mala Mırêd 342
Mala Mıhê 194
Mala Mıhemed Ağa 322
Mala Mıhemed Beg 340
Mala Mıhemedê Şêro 178
Mala Mıho 139
Mala Mıho Eli 340
Mala Mırêd Ağa 121
Mala Mirza 292
Mala Mirzo 154, 217
Mala Mısurkâ 120
Mala Muhammed Resul 173, 174
Mala Muhammedê Haci 289
Mala Musa 310, 319
Mala Na'mê 155
Mala Naif 308
Mala Nazê 138
Mala Nebiki 155
Mala Neccar 340
Mala Nehroz 107, 154, 155, 202, 206, 208, 209, 210, 216, 362
Mala Nêsır Ailesi 186
Mala Nu'mankê 120
Mala Nuri Efendi 289
Mala Odabaşı 284
Mala Omer 135
Mala Osman 104, 107, 129
Mala Oxılê 248
Mala Pasokâ 140, 142
Mala Perixana 184
Mala Qalıki 178
Mala Qaso 329
Mala Quzıla 135
Mala Remo 107, 114
Mala Reşşê 155
Mala Reşşoki 184
Mala Rüstem Ağa 311
Mala Sadetkê 217
Mala Said Ağalar 351
Mala Sakakiri 184
Mala Sarıkâ 135

www.netewe.com

Mala Sarohan 309
Mala Segvan 154
Mala Seğo (Mala Nesır) Kabilesi 315
Mala Sêlım Beg 223
Mala Seloki 178
Mala Serveri 284, 285
Mala Seydo 296
Mala Seyyid Mir Osman 289
Mala Sılo 154
Mala Sılêmanê Boti 327
Mala Sinikâ 120
Mala Sori 284
Mala Sosıki 138
Mala Süleymanê Abbas 162
Mala Şa'liya 182
Mala Şa'o 124
Mala Şahin 196
Mala Şefqata 141
Mala Şeheb 184
Mala Şekkiri 217
Mala Şellum 248
Mala Şemdin Binkelbê 130
Mala Şemê 177
Mala Şemkeçel 155
Mala Şemlo 155
Mala Şemo 139
Mala Şeref 142
Mala Şêx 156, 304
Mala Şêx Bereket 156
Mala Şêx Osman 247
Mala Şêx Osman Tılhasan Köyü 156
Mala Şêxê 155
Mala Şêxê Beyazid 107, 130, 234, 166
Mala Şêxe Bazidler 138
Mala Şêxê Dêrhavi 361
Mala Şêxê Zırav 159
Mala Şêxıkê 296
Mala Şêxmus 177
Mala Şêxmuz Ağa 218
Mala Şêxo 217, 307, 308
Mala Şêxo Koro 217
Mala Şıdo 296
Mala Şimdi 155
Mala Şino 139
Mala Tahırê Mehmo 269
Mala Tahırê Sılo 109
Mala Tajdo 176, 241
Mala Temır 177
Mala Temırkâ 120
Mala Temo Gewrê 195, 351
Mala Usıfa 248
Mala Uso 296
Mala Velo 292
Mala Xalef Ağa 132
Mala Xalef Paşa 311
Mala Xalici 135
Mala Xalilê Aliko 301
Mala Xalıto 284
Mala Xallê Keleş 328
Mala Xallo 139, 328
Mala Xallo Xayına 104
Mala Xelilê Melek 154
Mala Xıdırê Hadê 327
Mala Xwacikê 135
Mala Yunuskâti 175
Mala Yusıf 139
Mala Yusuf Hasen 145
Mala Yusufê Murad 129
Mala Yusufê Xaşo 151
Mala Zerê 155
Mala Zıloyi 175
Malatya 27, 359, 378
Malazgirt 26, 61, 62
Mâlik el-Eşterî 57
Malo Temo Gewrê 194
Mamma Aşireti 267, 268, 269
Mamolan 165
Manastır 371
Manemcen Köyü 375
Manisa 4, 273, 391
Mano 40, 41, 42, 224
Mansur B. Ziyad 58
Mansuriyê 295
Mantara 277
Mar Yeşua 45, 348
Mar Yuhanna 44
Mara 35, 42, 51, 53, 424, 534
Marbab Köyü 168
Mardin 13, 15, 17, 19, 21, 29, 33, 37, 39, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 74, 75, 78, 79, 80, 81, 84, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 100, 104, 118, 147, 151, 158, 160, 168, 176, 195, 197, 201, 208, 210, 212, 217, 219, 221, 223, 225, 226, 229, 233, 239, 242, 243, 250, 251, 252, 253, 254, 258, 262, 264, 271, 273, 275, 276, 279, 299, 323, 359
Mardin Artukluları 66, 69, 71, 74, 252
Mardin Barosu 275
Mardin İl Yıllığı 201
Mardin Kalesi 29, 52, 53, 66, 68, 88
Mardin Organize Sanayi 300
Mardin Ovası 17, 141, 195, 285, 321, 322, 323
Mardin Valisi Tevfik Hadi 273
Mardinli Abdülgani Paşa 98
Marduk 22
Marinê 139, 143, 150
Mariye 50, 51, 52, 56
Marmarê 333
Maryab Köyü 96
Maryakub 49
Masarê 178
Masertê 271, 289, 290
Maşuqê 133
Mataracı Ahmed Ağa 82, 87
Matarê 288, 289
Matiati 201
Mavrikios 46
Mazaka 43
Mazgirt 27, 69
Mazıdağ 92, 154, 284, 295, 299, 301, 302, 308, 314, 325, 541
Mazıdağı 12, 92
Mazrona 357
Mazudağı 430
Me'mun 57
Mebiya 158
Mecdine Sımo 122
Mecid Şatana 391
Mecineddin Muhammed Eyyubi 252
Mecit Pire 218
Mecit Yılmaz 218
Mecit Yücel 325

www.netewe.com

Medain 37
Mede 319
Medê Kermıraşa 317
Medine 52, 187, 294, 296, 311
Medler 23, 27, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 47, 201
Medrese 96, 260, 302, 361
Medyoyo (Midyatlı) Zaytun 377
Mehdi Eker 289
Mehêna 318, 320
Mehmed Ağa 86
Mehmed Ali Ağa 311
Mehmed Âsaf Efendi 477
Mehmed Bey ("Köse Paşa") 86
Mehmed Bin Süleyman Ağa 437
Mehmed Davud Efendi 529
Mehmed Derviş Efendi 466, 468, 481, 486
Mehmed Efendi 84
Mehmed Faik Efendi 491
Mehmed Fuad Efendi 504, 509
Mehmed Hafızî Efendi 464
Mehmed Mihri Efendi 447, 449
Mehmed Necip 88, 94, 97
Mehmed Nuri Efendi 477, 483
Mehmed Paşa 292
Mehmed Ragıb Efendi 508
Mehmed Reşid Efendi 435, 469, 497, 515, 528
Mehmed Rüşdü Efendi 481, 486
Mehmed Said 92, 93, 94, 95, 443, 502, 505, 511, 517, 524, 529
Mehmed Said Ağa 92
Mehmed Seyyid Ağa (Tatar Ağası) 86
Mehmed Seyyid Ağa 85, 86
Mehmed Siço Oğlu İsmail 246
Mehmed Şükrü Ağa 506, 519, 525
Mehmed Takıyyüddin Efendi 473
Mehmedola 122
Mehmet Ali Arıkan 147, 212, 219, 226, 566
Mehmet Ali Çelebi 391
Mehmet Ali ve Mesut Demircan 233
Mehmet Beşir Ayanoğlu 292
Mehmet Emin Ağa 359
Mehmet Kamil Boran 360
Mehmet Korkut 245
Mehmet Nevaf 359
Mehmet Nezih Erdem 359
Mehmet Özaydın 175
Mehmet Raci Çelebi 391
Mehmet Said Erdem 360
Mehmet Selim Öztürk 391
Mehmet Sincar 332
Mehmet Şerif Nehroz 208, 390
Mehmet Şimşek 176
Mekke 56, 374
Mektupçu Osman Efendi 85, 90
Mela Hadi 361
Mela Hasan 361
Mela Murad 365
Mela Mustafa 335
Mela Poşman 336
Mele (Molla) Mustafa 336
Mele Abdülcelil 136
Mele Hasan Hişyar 121
Melek Barsomo 202, 203
Melek Kerimo 203
Meliddu 27
Melik 2. Süleyman Zırkan 77
Melik Ali 78
Melik el-Adil Seyfeddin Ebu Bekir 66
Melik el-Eşref Musa 66
Melik el-Kâmil Muhammed 66
Melik el-Zahir Gazi B. Selahaddin Eyyubi 66
Melik es-Salih 67
Melik Eşref 75, 252
Melik Halil Eyyubi 80, 106
Melik Hasan 73
Melik Hüseyin 78
Melik Kâmil 66, 73
Melik Mecineddin 252
Melik Muhammed 78
Melik Muzaffer 66
Melik Mücirüddin 73, 74
Melik Said 61
Melik Salih 67, 68, 73, 74, 75, 252
Melik Salih Seyfeddin 75
Melik Süleyman 77, 78
Melik Tahir İsa 67
Melik Zahir 73, 252
Melike Xarme 278
Meliki Hiraklüs 51
Melikşah 61, 62
Melikul Cebbar Eminüddin 62
Melke Mirê Ailesi 206
Melkon Efendi 432, 459, 461, 465, 470, 477, 487, 488, 514, 515, 528
Mele Abdulvehhab 361
Mele Abdurrahman 228
Mele Ahmede Gazi 224
Mele Hadi 203
Mele Halil Özaydın 175
Mele Hılmi 228
Mele İbrahim 264
Mele Xalıt 264
Mele Yasin 274
Mele Yusuf Aslan 143, 565
Mele Zubeyr 178
Mellemus 283, 288
Mellesok 320
Melleşok 317
Meman 268
Membiç 65
Memluklular 74
Memmıka 107, 108, 130, 131, 132, 133, 135, 136, 138, , 156, 261, 266, 268, 277, 350
Memmıka Aşireti 131
Memun 251
Mencê 157
Menda 277, 325
Mendêla 325
Mendêra 328
Mendıkâ 139, 325
Mendilkâni 295, 325
Mene 256
Menemenci Mehmed Ağa 86
Menuas 27
Mêranê 109, 129
Merariye Hanım 286
Mercan Efendi 496

www.netewe.com

Mercê 333
Mercidabık Savaşı 81
Merciya 370
Mergê 302
Merre (Meryem) 224
Mersin 307, 390
Mersiniyan 322, 568
Mervan 56, 57, 61, 72
Mervân B. Muhammed 58
Mervani 59, 60, 62, 65, 543
Mervaniler 59, 60
Mervaniye 172
Mervavê Köyü 150
Merxandê 288
Meryem 126
Meryem Dariye 53
Meryem Hanım 244
Merzıkan 333
Mes'ud Rükneddin 71
Mesken 249, 333, 548
Mesleme B. Abdülmelik 57
Mesqeynter 313
Mesta 321
Mesta Jêr 318
Mesta Jor 318
Meşhur Reşit Paşa 96
Meşkelendoktur 20
Meşkina 302, 304
Meşkinanlı Ahmed Ağa 382
Meşkinanlı Hami Paşa 382
Meşkini 93, 95, 287, 294, 295, 296, 354
Meşkinili Şeyh Süleyman 94
Meşkok 312, 321
Meşkoka Bıçûk 316, 321
Meşkoka Mezın 316, 321
Metin Musaoğlu 291, 327
Metina 336, 338
Mevlana Mehmed 81
Mevlana Şemseddin 81
Mevlana Xalid-i Bağdadi 363
Mevriki 42
Mewıjo 313
Meyafarkin 39, 46, 252
Meymuniye 183
Meymuniye Boğazı 189
Meyyafarkin 60, 63, 65, 66, 68
Mez'ra 324
Mezopotamya 18, 20, 21, 22, 24, 27, 28, 29, 31, 33, 35, 36, 37, 38, 41, 43, 50, 56, 72, 251, 348
Mezra Mıhokâ 169
Mezraahmed 288
Mezrafılla 288
Mezrahuto 288
Mezrê 192, 317
Mıcur 103, 104
Mıhê Ağa 204
Mıkrê 295
Mısıllı (?) Ağa 82
Mısır 24, 25, 26, 31, 35, 36, 57, 59, 61, 63, 65, 66, 70, 71, 72, 73, 74, 76, 81, 97, 234, 258, 262, 421
Mısırlı İbrahim Paşa 97
Mıslıt Paşa 319
Mıddıhê (Mıdın) 120, 148, 159
Mıdêlbê 194, 197
Midyat 4, 5, 11, 12, 14, 15, 17, 25, 31, 36, 39, 44, 47, 59, 60, 64, 78, 100, 102, 103, 104, 107, 117, 122, 126, 128, 130, 134, 136, 138, 140, 142, 143, 144, 148, 150, 153, 154, 155, 159, 160, 161, 164, 168, 170, 172, 176, 177, 178, 179, 182, 184, 185, 187, 189, 194, 199, 201, 202, 203, 204, 206, 208, 210, 211, 212, 216, 217, 219, 221, 222, 226, 228, 230, 232, 233, 234, 241, 242, 244, 246, 247, 249, 251, 253, 254, 256, 295, 374
Midyat Alayı Selim 115
Midyat Aşiretleri 102, 104, 326, 385
Midyat Bölgesi 358, 380
Ahmed Ali Efendi 118
Midyat Hükümet 219
Midyat-İdil 165
Midyat-Kercoz-Kerboran 370
Midyatlı Anez 382
Midyatlı Azizkê 278
Midyatlı Gayur Oğlu Hasan 383
Midyatlı Haco Ağa 149
Midyatlı Mehmedo Ailesi 358
Mihail Efendi 468, 503
Mihayel 378
Mihayel Rabo 378
Mıhemed Şêro 177
Mıhemedê Elo 145
Mıhemedê Haci Abdullah 189
Mihemedê Hasan 144
Mihemedê Mendê 264
Mıhemedê Salıh 198
Mıhemedê Yusuf Şalo 162
Mihina 112
Mihrani Aşireti 74
Mihri Efendi 447, 449, 517
Mıkrê 121, 146
Milan (Milli) 17, 294, 321, 323, 355
Milanê 303
Milikâ 158
Milli Ağası Yusuf Ağa 382
Milli Aşiret Reisi İbrahim Paşa 306
Milli Aşiret Reisi Timur 90
Milli Aşireti 95, 321, 381, 382
Milli İbrahim Paşa 219
Milli İsmail Ağa 94
Milli Reisi Timur Paşa 89
Millilerden Abdullah 88
Milliyê Kebir 321
Millizade Abdullah Bey 84
Millizade Ahmed Bey 83
Millizade Hacı Esad Bey 86
Millizâde İbrahim Bey 509, 522
Millizade İsa Beg 85, 88, 90
Millizade Mustafa Bey 83
Millizade Necip Beg 85, 94
Millizade Sadık Bey 85
Mınezıl 279
Mir Celadet Bedirxan 393
Mir Derveş 207
Mir Seyfeddin 111, 241, 334
Mir Sinan 327
Mir Şah Muhammed 77
Mir Yakup 120, 121, 184, 295
Miraç Aktuğ 232
Mırado 109

www.netewe.com

Miralay İbrahim Bey 384
Miran Aşireti 384
Mirê Azizan 313
Mirekê Kurisa 111
Mirham 330
Miri Zırav 263
Mırıka Kefsınê 122
Mırıkê 122
Mirimiran Mustafa Paşa 98
Mirimiran Osman Paşa 98
Mirimiran Ziya Paşa 98
Miroğlu 265, 566, 570
Mirsini 326, 327, 328
Mirsiniyan 326, 327, 328
Mirülümera Cemal Paşa 98
Mirülümera Mehmet Nazım Paşa 98
Mirxani Kabilesi 314
Mirza Paşa 86, 97
Mirze Çelik 185
Miss Duvi 325
Miss Frenge 325
Mıstinê 333
Mısto Temas 263
Mısuri 268
Mişa Bin Abdülmesih 53
Mışavıl 169
Mişkin 96
Mıştê 112
Mithat Yenigün 208
Mitra 25
Mittani 18, 24, 25, 26, 27, 28, 31, 32, 47
Mıwêlê 112
Mizgin 339
Mizizex 104, 108, 130, 140, 143, 144, 145, 146, 153, 342, 361, 567, 568, 570
Mizizexlı Mala Osmanlar 361
Mizizexlı Serhan Ağa 114, 342
Mizizex Bölgesi 144
Mizizexlı Huseynê Çelebi 148
Modan 60, 61
Moğollar 252
Molla Abdullah 363
Molla Hüseyin 96
Molla Münci Efendi 469
Mor Gabriel 44, 47, 140, 247, 371, 566, 568, 569
Mor Malke Manastırı 374, 375, 377
Mor Nuh 376
Mor Quryaqos Manastırı 374
Mor Xalaf 375
Mor Yacqub Manastırı 373, 374
Mor Yeşua 48
Motki 60
Mr. Vaylı 18
Muaviye 57
Muaz Bin Cebel 49
Mudar Bin Nizar 50
Mudar'ul Hamra 50
Mudara 50
Mudê 124, 156, 333
Muhammed B. İlyas B. İlgazi 69
Muhammed B. Mecrum Yahya 57
Muhammed B. Mervan 57
Muhammed Bini Bermeki 228
Muhammed Ciziri 335, 336, 337, 359
Muhammed Ibn Bilal 220
Muhammed Salih 115, 180, 181
Muhammed Şakır 342
Muhammed Şêro 136
Muhammedê Abdurrahman 191
Muhammedê Elo 159, 208
Muhammedê Haci 187
Muhittin Tunç 224
Muhtar Anderos 118
Muksi Melki Efendi 460
Munganlar 347
Muqbıla Jêr 324
Muqbıla Jor 324
Murad Efendi 86, 97, 445
Muradê Şerko 148
Murat Beg 96
Murat Sadioğlu 292
Murathan Mungan 291, 360
Muro 169
Muro İbni Cevher 285
Musa Anter 11, 330, 331
Musa B. Kab 58
Musa Okçu 370
Musa Zeytinci 224
Musareşşa 270
Musayê Fatımê 145
Musikiyyê 244
Ken'hud Muslavi 311
Muso Ailesi 243
Mustafa Ağa (Köprü Beyi) 84
Mustafa Ağa 85
Mustafa Efendi 81
Mustafa Hamdi Efendi 433
Mustafa Kavak 275
Mustafa Kemal 189, 211, 337
Mustafa Kutto Ağa 380
Mustafa Mılık 317, 320
Mustafa Nadir Bey 99
Mustafa Nazmi Efendi 478
Mustafa Ramanlı 191, 566
Mustafa Remzi 81
Mustafa Rüştü Efendi 98
Musul 18, 24, 28, 29, 33, 39, 45, 51, 53, 59, 60, 61, 64, 65, 66, 68, 72, 73, 84, 88, 93, 96, 97, 119, 163, 166, 168, 172, 188, 204, 224, 266, 267, 274, 275, 282, 286, 311, 313, 314, 315, 379, 385, 386
Musul Atabeg 72
Musullu İsmail Ağa 84, 88
Muş 210, 284, 290, 301, 307, 313
Muş-Ağrı Yöresi 303, 304, 305
Muşki 28, 296
Muş-Malazgirt 299
Muş-Van 314
Mutemed Alallah 57
Mutteki 42
Muvel 111
Muxaşni 248, 279
Muzaffer Arıkan 226
Müfti Meydan 228
Müftü Ailesi 229, 265, 390
Müftü Hacı Ahmed Efendi 86, 94, 95
Müftü Hilmi Efendi 473, 518, 524
Müftü İbrahim Efendi 228, 434, 435, 436, 439, 441
Müftü Tüfekçibaşı 95
Müftüzade 228, 315
Müküslü Hamza 149
Münir Boran 274, 360

www.netewe.com

N
N'ame Ailesi 284
Naciye Hanım 242
Naharine 26
Nahora 109, 339, 357
Naif Petuşê 246
Naime 388
Nairi 26
Naki Bey 84
Nakşibend 289, 363
Nakşibendi Hamidi 278
Naramsin 21
Narqatin 172
Nasıf Ağa 82
Nasır Beg Süleymanî 81
Nasıruddevle Hasan Ali 59, 60
Nasırüddin Mahmut 70
Nasreddin Hoca 233
Nasri Kiso Efendi 475
Nastorius 45
Naşice 24
Naum Efendi 480, 491, 508, 526
Nazlı (Hasan Şemdin) 145
Nebi Ağa 82, 87
Necati Gürel 392
Neccara Kabilesi 313
Necip Hacikermo 391
Neciyye Bin Mecid 51
Necmat (Nimet) 376
Necmeddin Eyyub 72, 73
Necmeddin İlgazi 63, 64, 65
Nehloyo Cabdellahad 377
Nehrıb 268
Nehroz Ailesi 185, 206, 207, 210, 358, 390
Nehroz Mahallesi 142
Nekaba Remma 133
Nerınci 270
Nesep Hanım 216
Nesephan Hanım 176
Neslihan Hanım 273
Nesturi 115, 346
Nesturi Kilisesi 346
Netfo (Nıtfo) Manastırı 374
Newafê Hesen 322
Newala Geletê 129
Neyyir Mehmed Ağa 84
Nıbılê 121, 295, 342, 548
Nihat Eri 228, 229, 570
Nikola Efendi 496, 498
Ninova 23, 28, 29, 33, 45
Nipora 21
Nippur 20
Nıslo 144
Nızarê Memmıkâ 136
Nizip 37, 97
Nordik 38
Norşinli Şêx Hazret 365
Noyan Ali Paşa 74
Nunıb 194, 197, 250, 369
Nureddin Arslan Şah 66
Nureddin Zengi 70, 72
Nurettin Baransel 190
Nuri Aziz Midyat 176, 210, 211, 215, 392
Nuri İvenç 243, 570
Nuri Midyat 176
Nuri Onur 172
Nuriyê Ahmedê 195
Nuruddevle Belek 69
Nurullah Bey 336
Nusaybin 12, 17, 21, 25, 31, 33, 37, 39, 40, 43, 44, 45, 46, 48, 49, 53, 56, 59, 60, 64, 65, 66, 73, 75, 88, 92, 95, 97, 100, 102, 103, 104, 106, 130, 132, 134, 140, 142, 148, 151, 153, 154, 156, 164, 165, 166, 169, 172, 206, 225, 241, 247, 261, 292, 293, 311, 315, 316, 322, 323, 326, 327, 328, 329, 330, 332, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 350, 371, 429, 461, 464, 479, 518, 524, 529, 533, 551, 553, 560, 565, 566, 567, 568, 569, 570
Nusaybin Aşiretleri 326
Nûşluzade Seyyid Süleyman Ağa 84
Nüzhet Paşa 99

O
Odabaşı Şeyhmus 96
Odenathus 43
Ohannes Efendi 437, 438
Okuş 19
Olaka Köyü 311
Omera Kabilesi 313
Omerê Şero 159
Omergan 332
Omeri 292, 332, 339
Omerkan Ağası Halil 92
Omerkan Kürtleri 92
Omerkan Reisi Zor Mustafa 92
Omerka 59, 91, 108, 122
Omeriyan Ağaları 180, 241, 289, 334
Omeriyan Ağası Osman(Etman) 88, 342, 343
Omeriyan Aşireti 17, 100, 147, 248, 249, 253, 254, 256, 282, 289, 299, 307, 315, 324, 326, 330, 332, 336, 339, 340, 352, 357, 364, 369, 567, 569
Omeriyan Dağı 332
Omid 377
Orhan Doğan 119
Orhan Miroğlu 265, 570
Orta Ğurs 301
Ortadoğu 30, 81, 250, 344, 347
Ortodoks 48, 178, 277, 347, 348, 349, 350, 386, 531, 557, 558, 562, 563
Ortodoks Rum Kilisesi 48
Osan Amun 467
Osi Bülbüli Efendi 461, 463, 465
Osıkâ 129
Osikê Keferbê 144
Osman Acur 258, 278, 569
Osman Ağa 83, 84, 85, 87, 88, 89, 91, 319, 337, 342, 359, 382, 491
Osman Coşkun 147
Osman Kappo 216
Osman Oğlu Katun 383
Osman Oğlu Saruhan Ağa 382
Osman Pirzeni 89
Osman Xalil Derhawi 107
Osman Xelilê Sılêman 156
Osmanê Elixan 310
Osmanê Omer 160
Osmanê Temır 114, 124, 126, 142, 143, 179, 180, 181
Osmanlı 77, 80, 81, 106, 114, 118, 119, 131, 132, 187, 201, 210, 212, 219,

www.netewe.com

220, 228, 231, 241, 251, 254, 269, 271, 274, 291, 324, 327, 332, 336, 346, 347, 353, 354, 360, 361, 370, 380, 385
Osmanlı Padişahı 166
Osmanlı-Rus Savaşları 346

Ö
Ömer Burtev Ağa 380
Ömer Ertaş 320
Ömer Hulusi Efendi 98
Ömer Kayapınar 392
Ömer Latif Paşa 97
Ömer Vecdi Efendi 459, 460, 462
Ömerê Feqa Yusuf 116
Ömerli (Masertê) İlçesi 249
Ömerli 12, 17, 100, 102, 249, 250, 253, 254, 263, 271, 278, 279, 289, 290, 332, 352, 363, 555, 566, 568, 570

P
Palmira 43
Palu 27, 69, 70, 263, 283
Papa 44, 259, 346
Papeus-Zeus 31
Parni 37
Part 37, 38, 39
Paşabeğendi Mehmed Ağa 86
Paşavat 233, 292, 299, 302, 361
Patesi 20
Patnos 123
Patrik Behnam 374
Patrik Habib 202
Patrik İsmail 250
Patrik Sınacil (İsmail) 374
Payas 35
Pekendê Köyü 191
Pekmezci 91
Peleşo 169
Pelutê 105, 356
Pencinar Aşireti 381, 184
Peparê 172, 183
Perdenişin 286
Perişanê 185
Perixan Hanım 185, 187, 190
Pers 23, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 40, 43, 44, 45, 47, 48, 54, 228, 343
Pers İmparatorluğu 343
Persopolis 36
Peştemal 356
Petuşê 246
Petuşê Köyü 246
Peyruze 125, 146, 150, 168, 364
Peyruze Deywani 145
Phocas 46
Pınar Ali 329, 330
Pılısiyê 121
Pinarali 326, 327
Pir Xettab 295, 308
Pirinççizade 360
Pirkân 133, 139
Pirmir 280, 315
Piskonos 41
Pol Paşa 169
Pontus 30
Posınça 109
Prensilvanya 18
Prof. Dr. Ahmet Ağırakça 292
Prof. Dr. İrfan Sabah 275
Protestan 204, 277, 325, 348, 350, 386, 472, 474, 531, 557, 558, 562, 563
Psamettik 31
Puşi 357

Q
Qalendera 327
Qamarinê 192
Qanêsor 334
Qarmut 192, 200
Qartmin 375
Qartının Manastırı 374
Qawaqâ 109
Qelaçigê 303
Qelendaran 307, 357
Qermut Köyü 200
Qesra Ahmedê Xêro 328
Qesra Belek 168
Qesra Ehmedê Xêro 328
Qesra Jêrê 178
Qesra Jorê 178
Qesra Qelendera 307, 357
Qesrık Köyü 194
Qesrıkê 139, 334
Qesrokê 270
Qeyntar 194
Qıcur 103, 104
Qışolo 144
Qlêbin 313
Qordiseli Yekbun Sincar 339
Qumri Hanım 185
Qur'unê 316
Qurdisê 334
Qurrêvike 315
Quttokâ 141

R
Rabban Mascud 374
Rabban Yesoc (Yeşo) Jejim 375
Rabiatül Faras 50
Rabyıt Cıbbıt Deyr 253
Rafael Şevki Efendi 483
Rağola 136
Rahime (Mizizex-Mala Osman) 157
Rahip Tuta 50, 51
Rahip-Rabban (Moto'nun Oğlu Yesoc) 374
Raitê 108,143, 153, 169
Raitê Bölgesi 140
Rajdiyê 279, 566, 568
Rakka 18, 27, 49, 50, 301, 304
Raman Aşireti 30, 121, 133, 157, 164, 170, 171, 182, 183, 184, 185, 187, 196, 231, 267, 347, 351, 358, 566, 567
Ramanlı Ailesi 190
Ramanlı Muhammedê Haci 189
Ramanlılar 133, 189, 199
Ramazanat 231, 232
Rammekâ Kabilesi 313
Rammi 132
Raselhemam 313
Rasih Beg 98
Rasulayn 18, 25, 50, 51, 65, 68, 384
Raşit Kemal Timuroğlu 264
Ridê Köyü 180
Rebab 109, 339, 357
Redif Taburu 201
Refah Partisi 313
Rehani 312
Reis Yahya Çelebi 460, 463, 465, 466, 468, 470

www.netewe.com

Rekkê 333
Ramanlı Abdi Halef 382
Remezanê İsmail 160
Remkê Gırız 125
Remmo Oğlu Ali 382
Rende 222, 233
Ressam Hananya 42
Resulê Mıhemed 115
Reşîdê Xalef Cırco 145
Reşit Azizkê 202, 203, 342
Reşkotan Aşireti 380
Reşo Kuri 286
Reşşiyê 183
Reşşoka Ailesi 185
Rey 63
Rezzık 319
Rezzıkaxerabo 333
Rıdvan Miri 119
Rımıldar 284
Rışmıl 12, 91, 254, 294, 295, 297, 298, 349
Ridaniye Savaşı 81
Rıddıtıl-Irz 151
Rıdvan 185
Rıssin 332, 338
Riş 204, 249, 256, 369, 386
Rişal 179
Rışwanê 332, 335
Rizok 270
Rodos 51, 52
Romalılar 37, 39, 40, 43, 44, 45, 47, 101
Romi 357
Roverê 128, 129
Rufai 363
Ruhavi Ailesi 203
Rum 48, 49, 51, 57
Rumaniye 45
Rus 311
Rusahinili 27
Rusçuk 336, 380
Ruslar 188
Rusya 30, 31, 32
Rutan Aşireti 329
Ruvela Kabilesi 334
Rükneddin Davut B. Sokman 69
Rüştü Bey (Ayaz) 275

S

Sa'd B. Amir 57
Sa'diyê 288
Saad Bin Zeyd 49
Sabih Ataç 119
Sabii 48
Sabo 375
Sabri Aktuğ 232
Sabri Atalay 246
Sabri Binbaşı 189
Sad 260
Sada 333, 334, 556
Sadioğlu 292
Sado 241, 279, 280, 310
Sado Yerihan Efendi 483
Sadun Ağa 336, 337, 466, 479, 485, 490
Sadunê Muhammed Ciziri 380
Sadunê Nuhê Gergeri 179, 334
Safaya Tepeleri 311
Şahmansur 309
Said 187
Said Ağa Dakori 150, 322
Said B. Selem 58
Said Bey 381
Said Bin Zeyd 52
Said Galib Efendi 439
Said Kendir Efendi 474
Said Ramanlı 191
Said Ramazan Boti 269
Sais 52
Sait Cano 204, 566
Sait Mehmetoğlu 210, 565
Sakalar 30
Salahaddin Halil 76
Salhê 133, 177, 182, 179
Salheli Hacı Süleyman 139
Salıha 108, 140, 160
Salih Atalay 212
Salih Ekmen 212
Salih Paşa 98
Salih Selimoğlu 245, 565, 567
Salih Sümer 289
Salık 54, 309
Salmanassar 26, 27, 28, 29, 32
Sam 28, 29, 30
Sami 19, 20, 21, 22, 28, 31, 38, 82, 86, 99, 105, 189, 190
Sami Ağa 82
Samsaddin (Şemsettin)'in Oğlu Yacqub Patrik 376
Samsamuddevle 60
Samsat 39, 65
Samuel Aktaş 128
Sancak 165
Sancaka Xalef Ağa 108, 132, 165, 168
Sandıklı 314
Saqan 130, 353
Saray Hatun (Sara Hatun) 79
Sarê 160
Sargon 20, 21
Sarhoş Mehmed Ağa 83, 87
Sarı Mehmed Ağa 85, 90
Sarıkâ Ailesi 136
Sarıncê 328
Saruhan Ağa 114
Saruhan Ailesi 351
Sasanê 53
Sasani 38, 43, 44, 45, 46, 48
Sasaniler 38, 43, 45, 46
Sason 381
Sason Hakimi Muhammed Beg 80
Saura 271
Savme 211, 334
Savur 12, 17, 36, 68, 78, 89, 90, 100, 102, 114, 117, 170, 176, 195, 203, 211, 212, 232, 241, 246, 249, 250, 254, 255, 256, 258, 271, 272, 273, 275, 276, 278, 279, 280, 282, 284, 286, 288, 289, 291, 299, 325, 340, 346, 347, 349, 389, 390, 423, 429, 461, 463, 465, 467, 468, 475, 476, 481, 491, 492, 495, 528, 533, 554, 556, 560, 565, 566, 567, 568, 569, 570
Savur Camii 271
Savur Dağları 155
Savur Dereveran Ağası İsayê Hamo 203, 211
Savur Kıllıth Köyü 347
Savur Rajdiyê 241
Savurkapı 291, 364
Savurlu Hacı Emin Kavak 117
Savurlu Hacı Abdullah Beg 359
Savurlu Salih Beg 90

www.netewe.com

Sedat İçöz 217
Sefer Ailesi 203
Seferler 202
Seglavi 321
Segvano 118
Sehlo 376
Selahaddin-i Eyyubi 65, 66, 70, 72, 264
Selamaleyk 313
Selanikli Enis Paşa 99
Selax 287, 324, 363
Selçuklular 62
Seledun 288
Selekûn 270
Seleoukos 36
Seleukeia 23
Selim Altunkaya 246
Selim Beg Ailesi 343
Selim Önen 216, 392
Selim Sadak 269
Selim Xoca 216
Selim Yusufê Haco 151
Selimê Temo 281
Selimo Ailesi 225, 226, 265, 390
Selimolar 226, 233
Selökidler 37
Sencaqa 326
Sencer Şah B. Gazi 66
Serci 341
Serdahlê 269
Serdef 103, 127, 128
Serê Kanê 183
Serêgır 270
Serêkaniyê 336
Serhan Ağa 124, 129, 145, 146, 147, 168, 387
Serhat 301, 303, 304, 305, 314, 315, 318
Serkani 165
Serpır 183, 187
Servet Cemiloğlu 290
Sêvê Cımo 145
Sevlıtk 169
Seyarê 370
Seyderi 153
Seyfeddin Şadi 74
Seyfededdin İbn el-Vezir 75
Seyfettin Bey 380
Seyfi Güneştan 147, 212, 242, 392
Seyfıyê 112
Seyfo (Kılıç) yılları 364, 385
Seyidxan Mizizex 142
Seyyid 114, 128, 132, 178, 218, 247, 266, 355, 361, 363, 369, 370, 371, 372
Seyyid Ahmed Albayrak 222
Seyyid Ahmed Bedevi 364
Seyyid Ahmed Çelebi 460, 461
Seyyid Ali 307
Seyyid Bilal 128, 247, 370
Seyyid Hammedo 172
Seyyid Hızır Efendi 464
Seyyid Mehmed Ağa 83
Seyyid Mehmed Efendi 443
Seyyid Rüstem 309, 351
Seyyid Süleyman 82, 84, 116
Seyyid Şeyh Muhammed Nakşibendi 304
Seyyid Ubeydullah 114
Seyyid Xelil Serdefi 370
Seyyidân 8 460
Seyyidler 114, 122, 165, 178, 230, 247, 248, 267, 305, 369, 370, 372
Shoq 376, 377
SHP 226, 307, 359
Sılivani Aşireti 179
Sıloyê Sino 176
Sıreçkê Köyü 329
Sırp 354
Sırrı Sezer 391
Sırsırk 268
Siçeva 246, 276
Siço Mahallesi 223
Sıfaya Bölgesi 306
Siha Bıçuk 168
Siha Mezın 168
Siirt 17, 38, 39, 44, 50, 53, 61, 69, 74, 75, 77, 100, 112, 115, 121, 123, 158, 161, 197, 257, 266, 269, 271, 363, 380, 382, 383
Siirt Meliki Aryavus 53
Siirt Sancağı 380
Sıklan 324
Silahdar Ahmed Ağa 85
Sılêbinê 192
Sıloyê Ferho 109
Silvan 18, 39, 46, 60, 61, 63, 64, 129, 242, 381, 383
Silvanlı Abdullah Bey 381
Silvanlı Reşit Ağa 381
Sin 22
Sinanê 341
Sinanlı Abdülkadir 187
Sınati 268
Sincan 38
Sincar 59, 65, 66, 68, 90, 97, 280
Sincarlı Mustafa Ağa 82
Sındısê 288
Sinikâ Ağası 188
Sinika Köyü 314
Sinikê 119
Siniki Aşireti 119, 183, 186, 196, 309, 314
Sinki Kabilesi 314
Sınnara 316, 320
Sinop 284, 391
Sinşariskun 33
Sira 109, 158
Sırêckê 328
Sirinoyo (Haberili) Şaliba Catoro 377
Sırrı Sezer 273
Sırsırk 268
Sita 248, 334
Sıtawranê 122
Sitolê 248
Sivas 273, 274
Siverek 66, 150, 294, 314, 384, 389
Sivokê 129
Siyavuş Ağa 82, 87
Smacil 373, 374
Smailê (İsmail) Kabilesi 312
Sobo 374
Sofi Ali 191
Sofi İbrahim Duman 137
Sofi Mele Ali 135
Sohruva 113
Sokman B. Artuk 64, 69
Soranê 160
Sorik 357
Sorino (Haberli) 375
Sorkan Aşireti 306, 309, 316, 319
Sovyet 25
Sperti 270
Stavrık 268
Stepan Efendi 504, 509, 516, 522, 528

www.netewe.com

Stesifon 37
Steyfan Ailesi 206
Strabon 30, 32
Subaru 18, 24, 26, 27, 31, 32, 47
Sufe 145, 255, 256
Sulanê 158
Suleymanê Hasanê Temoyê Gewrê 199
Sultan A. Aziz 341
Sultan Abdülhamid 224, 241, 306, 311, 319, 380
Sultan Aziz 98
Sultan Cihangir 79
Sultan Hasan 250, 264, 278
Sultan İsa 67, 68
Sultan Melikşah 61
Sultan Şêxmus 217, 282, 283
Sultanê 147, 157
Sultaniye 68
Sumaysat 65
Sura 27
Suriye 12, 15, 18, 21, 24, 25, 28, 29, 31, 35, 36, 39, 43, 45, 47, 51, 72, 103, 104, 110, 118, 120, 121, 124, 132, 133, 139, 140, 150, 151, 153, 156, 159, 162, 168, 172, 177, 189, 190, 195, 203, 211, 233, 234, 264, 268, 269, 278, 289, 291, 294, 295, 296, 297, 301, 304, 306, 308, 309, 314, 315, 316, 321, 322, 327, 328, 330, 337, 339, 341, 343, 346, 361, 365, 380, 383, 391, 558, 568, 570
Suruci 282
Suruç 15, 49, 64, 65, 282
Suwaye 249, 333
Süer 173
Süleyman Ağa 82, 199
Süleyman Amak 296
Süleyman Baybara 86
Süleyman Beg 98
Süleyman Çelebi 145, 151
Süleyman Efendi (Mutlu) 390
Süleyman el-Faris Ağa Sâlise 500
Süleyman Faik Efendi 502
Süleyman Faris Ağa 518, 525
Süleyman Hacı Mahmud Ağa 437, 500
Süleyman Hilmi Efendi 482, 487
Süleyman İleri 244, 568
Süleyman Nazif 98
Süleyman Nehruz Ağa 447, 450, 452, 455, 458
Süleyman Paşa 92
Süleymanê Ferho 269
Süleymanê Hasan 195
Süleymanê Hasenê Temoyê Gewrê 198
Süleymanê Taha 318
Süleymanê Uzeyr 142
Süleymanî Kürtleri 75
Sülo Şıdo 296
Sümer 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 120
Sürgücü Ağası Eyyüp Şemdin 95, 96
Sürgücü Aşiret Reisi Hacı Ahmet Ağa 117
Sürgücü 91, 114, 271, 282, 283, 284, 285, 287, 288, 295, 296, 304, 363, 565
Sürgücü Reisi Hüseyin Ağa 89
Sürgücüler 92
Sürgücülü Fendi Ağa 90
Sürgücülü Timur Ağa 93
Süryani 177, 282
Süryani Grigo Ailesi 202
Süryani Hanna 125
Süryani Kadim Kilisesi 48
Süryani Katolik 178, 346, 469, 471, 474
Süryani Kilisesi 344, 348
Süryani Mafıryanı 165
Süryani Protestan 346
Süryani Samo 315
Süryani Sarıkâ 136
Süryani Şemunê Hanna Haydo 148
Süryanice 128, 154, 160, 291, 347
Süryaniler 14, 28, 39, 45, 47, 48, 53, 54, 64, 113, 118, 123, 126, 128, 130, 133, 135, 138, 140, 160, 176, 182, 201, 208, 210, 219, 220, 222, 250, 251, 253, 271, 277, 281, 291, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 354, 362, 385, 386, 387
Süveydiye Köyü 225

Ş
Şa'bokiler 295
Şabana 303
Şabanê 340, 341
Şabo Yalçın 203
Şaboyê Mirêd 144, 145
Şafi Mezhebi 183
Şafidiyye 73, 252
Şafii 113, 267, 346
Şah Ali B. Emir Bedir 80
Şah Eli Beg Mirdasî 81
Şah İsmail 77, 80
Şahabeddin Ahmed 68
Şah-ı Ermen 66
Şahin Abdo 289
Şahin Oğlu Abdullah 382
Şahne 355
Şahpesın Bölgesi 322
Şahpur 43
Şahriyaz 56
Şahrorlar 280
Şaki İbrahim Destanı 311
Şakir Gözü 391
Şakir Nuhoğlu 299
Şalêh (Barıştepe) 373, 374
Şali 210
Şaliba 377
Şam 22, 29, 30, 48, 56, 57, 59, 62, 64, 65, 66, 72, 149, 182, 280, 320, 532, 541
Şamaş 22
Şamlı Ali Raif Beg 99
Şammar 110, 310, 349
Şammar İbrahimkâ 182
Şanışê 340
Şapisni 165
Şar Kişatti 27
Şarabiya 308
Şarkî Belsik 97
Şarqi Aşireti 311
Şarrukin 21
Şatanalar 360
Şatıra 111, 112
Şatıh 282, 555
Şavratıssabah 258

www.netewe.com

Şaxxo 204
Şêb 294
Şeb Aşireti 305, 306
Şeb Jor 305, 306
Şeba Jêr 305
Şebîb B. Amir 57
Şebiyê 158
Şefellor 317, 320
Şefik Bey 99
Şehidiye 89, 96
Şehidiye İmamı Molla Ömer 89
Şehmus Çelebi 145
Şehmus Ekmen 212, 359
Şehmus Nasıroğlu 230, 392
Şehmus Şatana 391
Şehriban 180
Şehriman 62
Şehriyad 50, 51, 52, 53
Şehriyad Bin Fern 50
Şekrin 169
Şekuri Kabilesi 314
Şem'un Savme 210, 211
Şemas Yusuf Kender 459
Şemdin Efendi 436
Şemdinanlı Seyyid Taha 380
Şemdinê Çoli 143, 150, 169
Şemdinoğlu 173
Şemıka Aşireti 107, 108, 154, 210, 249, 318, 349, 567
Şemlık 356, 357
Şemlo Ailesi 218
Şemmas Efendi 460
Şemmas Şemun Efendi 500
Şemmas Şero Ağa 506, 519, 525
Şemmoka Köyü 293, 315
Şems 104
Şemsê 112, 241
Şemseddin Davut 66, 67
Şemsettin Ekmen 359
Şemsiler 48
Şemsilik 344
Şemso 222, 233, 246
Şemso Ailesi 239, 241, 242, 390
Şemun Efendi 435, 457, 500
Şemun Haso Ağa 443
Şemun Haydari 206
Şemun Somi Ağa 453
Şemunê Hannê Heydo 146, 160
Şendi Ağa 505, 511, 518
Şengal 66, 68, 87, 90, 97, 106, 142, 243, 280, 282, 342
Şengal Dağı 106, 108, 156, 160, 257, 325
Şêr Beydo 124, 157
Şerafaddin Ahmed 76
Şerafeddin Elçi 355, 370
Şerefdin Dağı 301
Şerefhan 78, 81, 225
Şerefi Aşireti 304
Şerefüddevle 60
Şerif Ağa 189
Şerif Eşref Ayaz 275
Şerife Hanım 286
Şêrkuh 72
Şerrokâ 141
Şetho Şatana 391
Şevki Aysan 196
Şevra 258
Şevreşkê 322
Şêx Abbas 156
Şêx Abdülkuddüs 211
Şêx Abıdıl Bışar 320
Şêx Âdi 75
Şêx Ahmedê Xızna Tarikatı 289
Şêx Ahmedê Xıznavi 121, 361, 365
Şêx Ali 283
Şêx Ali Bin Kahyayê 89
Şêx Aliyê Por 172
Şêx Bekir Sor 130, 169
Şêx Ebdurrehmanê Axtepî 289
Şêx Ebubekr 248
Şêx Fethullah Hamidi 158
Şêx Hesenê Nurani 289
Şêx Hüseyin 369
Şêx İbrahim 156
Şêx İbrahimka 129
Şêx İbrahimkê 268
Şêx İsa 271
Şêx Mahmud Berzenci 181
Şex Muhammed 217, 258, 369
Şêx Muhammed Diyaüddin 365
Şêx Muhammed Keferzota 369
Şex Muhammed Rıfai 258
Şêx Muhiddin Hamidi 158
Şêx Osman 247, 369
Şêx Ömer Kahraman 304
Şêx Sani 130
Şêx Seydoş 305
Şêx Taceddin 301
Şêx Teto 169
Şêxê Arbaniler 304
Şêxê Berho 311
Şêxê Bubê Guri veya Gulli 304
Şêxê Resso 306, 311
Şêxkır 332
Şêxmus Efetürk 211
Şêxmusê Ahmed Yusuf Hasen 145, 168
Şêxmuz Mirzo 217
Şêxreş 314
Şeybanlı Kıs 56
Şeybeni 253, 263
Şeyh Abdurrahman Mardin 364
Şeyh Ali 220
Şeyh Ali Septi 121
Şeyh Câbig 96
Şeyh Cüneyd 77
Şeyh Eyyub 389
Şeyh Fethullah Hamidi 198, 199
Şeyh Fethullah 114, 198, 199, 360, 364, 387, 391
Şeyh Fethullah Efendi 360
Şeyh Hamid 197, 363, 371
Şeyh Hüsameddin 80
Şeyh Hüseyin Efendi 441, 443
Şeyh Kemal 391
Şeyh Muhammed 220
Şeyh Muhiddin 364
Şeyh Musa Efendi 529
Şeyh Musa'nın Oğlu Yusuf Ağa, 382
Şeyh Necdi 220
Şeyh Nizameddin el-Acemi 74
Şeyh Nuri Ensari 391
Şeyh Muhammed (Şeyh Resul Oğlu) 382
Şeyh Said 150, 189, 304, 337, 389, 390
Şeyh Said Efendi 264, 275, 283, 389, 390
Şeyh Said Palovi 121, 304
Şeyh Salih Efendi 500, 504,

www.netewe.com

510, 516, 522, 528
Şeyh Seyfeddin Hamidi 388
Şeyh Soban Köylü Emin Ağa 381
Şeyh Şamil 324
Şeyh Şêxullah 96
Şeyh Ubeydullah 180, 380
Şeyh Yusuf Efendi 511, 518, 524
Şeyhler Ailesi 266
Şeyhmus Niyazi Efendi 493
Şeyhmus Tatlıcı 175
Şeyhzade Osman Paşa 86
Şeytan Yusuf Ağa 83, 87
Şeyxul Arab 244
Şıkeftan 183, 186, 187
Şırnak 119, 178, 184, 233, 269, 289, 382
Şıbêbiyê 109
Şikefta Spi 269
Şıkeftıkâ 109
Şilal 163
Şılemunkâ 141
Şililkê 119
Şimegi 25
Şindi 289, 290, 524
Şinet 311
Şir Beyzade İsmail Bey 381
Şırbeniler 177
Şirin Ekmen 176
Şirvan 77, 381
Şivan Perwer 133, 135
Şıveşkê 167
Şıvıstan 283
Şorızbah 249
Şorşıb 283
Şoruzbah (Çavuşlu) 258, 260, 264, 278, 298, 569
Şubet 20
Şubir 18
Şukriyê Fafê 339
Şukriyê İsayê Hamo 199
Şukura Kabilesi 312
Şuppiluliuma 25, 26
Şurayı Devlet 275
Şurê 283
Şutê 283
Şuveyş Efendi 489
Şuveyş Ağa 381
Şükrü Değirmen 340

T
Taberistan 59
Tabiti-Hestia 31
Taceddin Ağa 170
Tafo 197, 246, 249, 543
Tağlib Kabilesi 58
Tahhum 91
Tahırê Çuvayi 329
Tahırê Xallo 164
Tahir B. Hüseyin 58
Tahir Delalê 218
Tahirê Mahmud 330
Tahlo 160
Tahtı Cemşit 36
Taifi 357
Tajdin 116, 200
Tajdo Ağa 170
Tajdoyê İskender 170, 171
Taka 129
Takalı Yezidi Kasım 144
Takalı Yezidi Şeyxo 143
Takizade Mustafa Efendi 89
Takyeddin Abdullah 73
Talat Oğuz 229
Talat Seyhan 217, 568
Talatê 333, 336
Talikê 330
Talip Alp 234
Tanzê 69, 70
Tanzimat 355, 444
Taqê 332, 369
Tara Abdoya 173
Tara Amer 173
Tara Muhammed Resul 173
Tara Şêxê 134
Tarsus 37, 390
Taşköylü Abdınnur 377
Taşnak 385
Tat 294, 308
Tatar Ağası 86, 95
Tatar Ağası Mehmed Said 95
Tatarlar 66, 71
Tatlar 307, 323
Tavili Siniki 309
Tavo 316, 547
Tay Şeyhi Abdurrahman 382
Tayan 270
Tayy 48, 95, 129, 141, 303, 324, 342, 348, 349, 384
Tayy Aşireti 110, 384
Tayy Şeyhi 89, 95
Ğurs Zabiti Hacı Hasan 89
TBMM 359
Tebriz 77, 80, 129, 141
Tecelli (Görünme) Bayramı 373
Tedmur Şehri 150
Teffê 78, 218, 257, 260, 263, 277
Teffê Köyü 218
Tehtoka Bıçûk 317
Tehtoka Mezın 317
Tekirdağ Malkara 390
Tel Yaqub 167
Telharlı Mirza Ağa 381
Telhazam 70
Telkoçek 110
Telli Ağa 92, 381
Temereka Köyleri 319
Temerekân 319
Temerzê 159
Temezi 357
Temıka Aşireti 330, 568
Temır Ağa 310
Temıkâ 326, 327
Temır (Milli Aşiret Reisi) 310
Temiz-Beyt Bıro Çeni 222
Tennuri Efendi 479, 485, 494
Tepê Köyü 288, 289
Tere 131, 332
Teşuba 28
Teşup 25, 30
Tevfik Ensari 294
Tevfik Hadi 99, 273, 392
Tevfik Özel 234
Tevfoyê İsayê Hamo 278
Tevhid Bey 391
Tevrat 22, 23, 28, 29, 30
Tezekê Köyü 266
Tezxarab Köyü 166, 371
Tıl 219, 353
Tıl Yakub 104
Tılgıdiş 309
Tılğezal 309
Tılhabeş 322
Tılhasan Köyü 247
Tılhasanlı Şêx Atman 144
Tıllo (Siirt) 161
Tılmınnar 104, 167
Tıloalo 190

www.netewe.com

Tılsakan Köyü 165
Tılsaqanê Ferho 165
Tıltaim Köyü 313
Tızyan Köyü 93, 96, 283, 285, 555, 565
Tıbyat 313
Tıffahi 324
Tigranokerta 39
Tıl 'Eckê 317
Tıl Açk 318
Tıl Edes 316
Tıl Zêrin 317
Tılalo 189
Tıldip 164
Tılê 112
Tılêla 268
Tılfeyz 324
Tıllelun 315
Tılmınnar 167
Tılnışir 320
Tılqarê 303
Tılseqan 165
Tılşıir 168, 322
Tılşirez 313
Tıltıaim 312
Tıltin (Köyü) 303, 305
Timo Bars Efendi 468, 469
Timurleng 68
Tınat (Köyü) 126, 147, 197, 333, 334, 337, 338, 364, 553
Tınatêli Ahmedê Gulê 339
Tınatêli Rojin 339
Tokat 84, 88, 195, 390
Tokatlı Osman Ağa 84, 88
Tolan 222, 224, 570
Tolık 178, 277, 286, 291, 317
Toma 42, 471
Toma Tavsi Efendi 471
Toprakkale 27
Tori 101
Tori Işık 218
Toruni 284
Trabzon 51, 98, 99, 181, 284, 306, 311
Trabzonlu Ali Ağa 98
Trabzonlu İlyas 99
Trakya 23, 30, 36
Triwa 112
Tumıka Jor 314
Tumıka 141
Tumıka Jêr 314, 324
Tumıka Jor 314
Tupiçê 270
Turabidin Kilisesi 377
Turabidin Patrikliği 376
Turabidin 11, 12, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 27, 28, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 43, 44, 45, 47, 49, 56, 60, 70, 100, 102, 128, 131, 154, 234, 345, 348, 357, 393
Turan Şah 73
Turgut Özal 234
Tuşpa 27
Tuşrattay 26
Tutak 320
Tutuş 62, 63
Tuwerikê 307
Tuxus 333
Tüfekçibaşı Hıdır el-Kasım 92
Türk 291, 292
Türkçe 12, 14, 15, 211, 212, 347, 387, 531, 557, 558, 561, 562, 563, 564
Türkiye 12, 36, 99, 150, 189, 190, 203, 211, 242, 273, 311, 316, 321, 322, 328, 330, 357, 391, 558
Türkiye Hükümeti 150
Türkler 275, 345
Türkmen 62, 67, 74, 75, 78, 80, 258
Türkmen İbrahim Şah 75
Tüysüz Ailesi 307

U
Uballit 23
Ubıh 324
Ukomo (Kara) Abgar 42
Ulaş Beg 80
Ulu Cami 11, 62, 88, 91, 95, 96
Ulus 211
Ur 20
Uranmu 20
Urartu 18, 25, 26, 27, 30, 38
Uras 22
Urfa 15, 18, 24, 29, 33, 37, 39, 40, 41, 42, 45, 48, 49, 52, 56, 61, 63, 64, 65, 66, 78, 90, 95, 203, 264, 281, 282, 316, 379, 386, 389, 567
Urfalı Yakub 41
Ursiyanos 44
Uruk 20
Urulyanos 41
Usê Amasê 286
Usıvê Çelebi 339
Uskan 321
Uso 296, 305, 317
Usta Calu Mehmed Han 80
Usturkan Aşireti 381
Uzun Ali (Ağa) 83, 87, 90, 130
Uzun Ali Cevri 90
Uzun Hasan 76, 77, 79
Uzun Veli 130
Ümmül-Iber Tarihi 97
Ürdün 230, 346

V
V. Gorgis 377
Vaiz Ahmed Efendi 89
Vakıf Kilise 208
Vakidi 49
Van 17, 77
Van Gölü 24, 26, 154, 206, 210
Van Kalesi 27
Van-Ağrı-Muş 154
Van-Muş 120
Van-Muş 176
Varto 390
Varuna 25
Vasasatta 28
Vasıf Bey 99
Vaşşukani 25
Vefa Baha Karatay 392
Vesile 187
Veysikê Köyü 25
Vezir Şevket Paşa 103
Vezir Ziyaeddin 67
Vezrinê 183, 185, 196, 545
Viranşehir 17, 48, 95, 162, 219, 302, 311, 319, 322, 329, 384
Viranşehir Millileri 321
Viyana Kütüphanesi 252

W
Werdımsa Jêr 315
Werdımsa Jor 315
Wersıkê 122

X

www.netewe.com

Xaçûk 303
Xalecan 17, 294, 305, 309, 316, 318, 319, 320, 321, 323, 356
Xalecan Aşireti 308, 316, 319, 323
Xaleciler 316
Xalef Ağa 131, 132, 165, 166, 169, 326
Xalef Beg 203, 211, 255, 256, 264, 265, 278, 387, 388
Xalef el-Alo 311
Xalefê Cırco 142, 143, 180
Xalefê Sımo 141
Xalil (Halil) Begî 102
Xalil Beg 104
Xalil Begi 223, 226, 241
Xalil Çavuş 116
Xallê Ato 248
Xallo Doğan 137
Xaltan 161, 162
Xalti Kolu 311
Xana Hasso Köyü 162
Xandaklı 304
Xandex 269
Xandukê 122, 158
Xanê Hasso 162
Xanê Sora 332
Xani Terkan 303
Xanıka 128, 132, 169, 301, 303, 316, 370
Xanıka Sılo 303
Xanıka Şêxa 169
Xanıkajor 301
Xanıkê-Xudurê 299
Xanıklêr 194
Xanisor 313, 335
Xanse Harum 319
Xanuserê 288
Xanzade Ailesi 224, 225
Xarab Bajar 190
Xarab Qesır 128
Xarabreş 283, 319
Xerabkurt 233, 330, 317
Xarpaşikê 307
Xarput 376
Xatunê Köyü 314
Xatuniye 257
Xaznê 333
Xeçuk 303
Xelat 355, 356
Xelilan 111, 112
Xelilê Battê 150
Xelilê Mıhemed 199
Xelilê Mıhemedê Heci Ebdullah 199
Xerab Kurkâ 303
Xerabê Darık 164
Xerabê Fero 178
Xerabê Huriya 129
Xerabê Kefrê 153
Xerabê Kozan 164
Xerabê Mışka 153, 164
Xerabê Nasê 133
Xerabê Reş 129
Xerabê Sosına 164
Xerabmemo 277
Xerabreşk 334
Xıbra 146
Xındak (Hendek) 283
Xırabalê 153
Xırbê Brahima 182
Xırbê Cıbrê 162
Xırbê Xallo 143
Xırbehê Süleyman 123
Xırbıttavq Köyü 289
Xıyan Aşireti 289, 307
Xıncıkâ 288
Xırabê Nasê 132
Xırabêreppın 270
Xırabeşeref 268, 269
Xırabılmê 313
Xırabreş 317
Xırba 353, 364
Xırbahanna 288
Xırbakermêt 333
Xırbakkâ 334
Xırbê 303, 315, 318, 320, 332, 333, 334, 335, 340
Xırbê Belek 320, 315
Xırbê Heriyê 303
Xırbê Hınnarê 340
Xirbê Kaplo 308
Xırbê Mamıtê 334, 335
Xırbê Qaplo 334
Xırbe Reşê 306
Xırbê Şêx Mehmûd 332
Xırbebellık 332
Xırbedib 168
Xırbehur 122
Xırbêkê Koçek 178
Xırbeta 172
Xırbıh 370
Xırbıhê Cıbrê 129
Xırbıtıl Gıngıres 249, 281, 299, 300, 353
Xırbıtıl Hacci 249, 250, 279, 280, 281
Xırbıtıl Kalaç 249, 271
Xıro 194
Xıyan 289, 307
Xızna Köyü 365
Xıznelar 313
Xlll. Yuhanun 375
Xori Numan Aydın 135
Xoybun Cemiyeti 189
Xubas 301
Xubas Jor 301
Xubat Jêr 301
Xuwarıxê 334, 335
Xwarıkê 161, 162

Y

Yafes 38
Yahudi 22, 23, 33, 34, 35, 42, 53, 62, 96, 222, 259, 260, 297, 298, 299, 344, 345, 347, 557, 558, 562, 563, 564
Yahudi Kolonisi 326
Yahudiler 345
Yahudilik 344
Yahya B. Muaz 58
Yahya Çelebi Efendi 496, 497
Yakub Ağa 489, 510, 516, 529
Yakup Bilge 54
Yakup Paşa 82, 83, 84, 86, 87
Yakup Paşazade Abdülkadir 84, 89
Yakup Paşazade İsmail Bey 83
Yakut B. Hasan B. Artuk 64
Yavuz Önen 216
Yavuz Sultan Selim 77, 80, 81
Yawsef 377
Yayvantepe 373
Yehuza Efendi 499
Yekane Ağa 108, 109, 111, 182
Yekta Osman Ağa 85
Yemen 72, 81, 250, 278, 292, 385
Yemen Melikesi Melike Xarme 278

www.netewe.com

Yengiko 319
Yeni Kapı 61
Yerdo 177
Yesoc 374
Yeşilli 297, 332
Yeşilmen 372
Yeşmut 66, 73
Yezid B. Mezid 58
Yezidi 75, 90, 106, 108, 129, 140, 141, 143, 144, 147, 150, 154, 160, 161, 165, 169, 183, 185, 194, 243, 262, 280, 303, 306, 310, 311, 316, 322, 325, 329, 341, 345, 349, 350, 358
Yezidi Hevêrî 106
Yezidi Kürt Polo 243
Yezidi Mahmudê İso 150
Yezidi Mala Şefqata 140
Yezidi Şarqi Aşireti 311
Yezidi Xalefê Bacoli 143
Yezidiler 14, 75, 90, 341, 345, 349
Yezidilik (Ezidilik) 344
Yılmaz Altındağ 290, 570
Yıhnokiler 177
Yozgat 211
Yuhanna Bar Madeni 378
Yuhanna Yeşu 378
Yuhanun 373, 375
Yuhanun Yesoc 373
Yukarı Mezopotamya 18, 24, 27, 28, 29, 33, 35, 251, 348
Yunan 18, 21, 32, 35, 37, 38, 39, 470
Yunanistan 35, 36
Yunus Kavak 275
Yusuf Abdiyo 221, 223
Yusuf Ağa (Ebu Nezir'in Kardeşi) 85
Yusuf Ağa 84, 176
Yusuf Ağayê Hasan Şemdin 146
Yusuf Aktuğ 232
Yusuf Bin Ali Ağa 94
Yusuf İleri 244
Yusuf Karaköle Efendi 474
Yusuf Mehmed Ağa 89
Yusuf Murad 241
Yusuf Oğlu Muhammed Ağa 382
Yusuf Xalef 96
Yusuf Yıldızoğlu 327
Yusufê Hasan Şemdin 187, 195, 198, 199, 388, 391
Yusufê Süleymanê Uzeyr 145
Yusufê Xalef 168
Yutalikun 53, 54, 56
Yüzbaşı Ali Sami 189, 190

Z

Zabaka 22
Zadıkê Ailesi 127
Zafer B. Asım 58
Zağora 183
Zağora Köyü 187
Zağros 24, 27, 31, 32, 34, 37
Zahfaran Manastırı 373, 374, 376
Zaho 106, 128, 129, 179, 550
Zar 111
Zargal (Zercel) 374, 376
Zaxuran 108, 128, 129, 162
Zaxuran Aşireti 128
Zaxuranlı Ced 143
Zaxurana Mezın 129
Zaytun 377
Zaz 128
Zaz Köyü 103, 107, 156
Zaza 300
Zazlı Süryaniler 103
Zed 317, 319
Zedinki 303
Zediye (Alakuş) Köyü 322
Zehni 333
Zehra Hanım 239, 242, 245
Zeki Eldem 315
Zekiye Harım
Zekiye Harım (Midyat) 176, 210, 212, 215, 392
Zeliyê (Köyü) 132, 133, 138
Zend Avesta 32
Zengan (Köyü) 112, 367
Zengen 111
Zengi Aşireti 284
Zengileri 70
Zenon 44, 45
Zerdüşt 32, 34, 45, 47, 48, 228, 345, 354
Zereki Mehmed Beg 81
Zergal (Zercel) 375, 376
Zergan Deresi 309
Zergan Suyu 320
Zernoka 249
Zettê Ailesi 126, 203
Zêvê Köyü 117, 275
Zevfka 270
Zêvıga 268, 269
Zêwıkê 112
Zeynel Abidin Erdem 273, 359, 360
Zeyti 357
Zeytinci-Sabuncu 224
Zeyto Ailesi 280
Zeytunat 307, 535
Zımıt 178
Zınnar 282, 287, 295
Zınnar Mıntıkası 282, 294, 295
Ziggurat 20
Zilan Şêxleri 211
Zina Alo 311
Zınarexê 159
Zıngılok 121
Zinolê 208
Zırgan Çayı 308, 316
Ziver Midyat 210, 211, 212, 392, 565
Zıvınga Çêlık 112
Zıvınga Dırêj 161
Zıvınga Menda 277
Zıvınga Spi 194
Zıvıngê 194, 330
Ziya Gökalp 219, 311
Ziya Paşa 98
Ziyarata Hasp 217
Ziyaret 249, 303, 332
Ziyaret Mevkii 126
Ziyo Badıbbe 150
Zonê 282, 287
Zonguldak 284
Zoqê 165
Zor Mustafa Ağa 285
Zorava 313, 328, 329, 541, 553
Zorê 174
Zübeyir Kaya 193
Zülfikar Efendi 217, 442, 446, 449, 451, 454, 456, 496

www.netewe.com

Turabidin ve Beriyyê bölgesinde yaşayan farklı din, dil ve kültürlere mensup aşiretler ve aileleri konu edinen bu kapsamlı çalışma kendi alanında bir ilki teşkil etmektedir.

Bir alan çalışması olan bu kitap, 20 yılı aşkın bir sürede, söz konusu olan bölgede yapılan araştırmalarla ve bölge sosyolojisine hakîm kişilerle birebir görüşülerek hazırlanmıştır. Konu ile ilgili ulaşılan Türkçe, Kürtçe, Arapça, Süryanice, İngilizce, Fransızca ve Almanca tüm yazı, belge ve kitaplar da incelenmiş ve sözlü aktarımla günümüze taşınan bölge tarihi, bu çalışmayla yazıya geçirilerek ilginize sunulmuştur.

9 789944 360944

www.netewe.com